PRIMĂRIA CAPITALEI BUCUREȘTI
BIBLIOTECA

RAPORT

ADRESAT

M. S. REGELUI

ASUPRA

ACTIVITĂȚII MINISTERULUI INSTRUCȚIUNII PUBLICE

ȘI AL

CULTELOR

DE

SPIRU C. HARET
MINISTRU

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

BUCURESCI
INST. DE ARTE GRAFICE „CAROL GÖBL“ S-sor ION ST. RASIDESCU
16, STRADA DÓMNEÏ, 16
1903.

www.digibuc.ro

Sire,

Invĕţămîntul naţional a fost tot-deauna printre principalele preocupărĭ ale Maiestăţiĭ Vóstre şi ale ţĕriĭ; dar, în aniĭ din urmă, cestiunea acésta a căpĕtat o însemnătate maĭ mare decât orĭ-când.

Ajunsese o nevoe absolută de a se înlocuì legea instrucţiuniĭ publice din 1864, din care nu maĭ subsistaŭ decât fragmente, rĕmase şi acelea cu totul în urmă, în raport cu starea culturală a ţĕriĭ, cu necesităţile şi cu aspiraţiunile eĭ actuale. Dar maĭ cu sémă se impuneà o schimbare în direcţiunea prea unilaterală, pe care legea din 1864 o imprimase învĕţămîntuluĭ public.

Trebuinţa acésta o vedeaŭ de demult toţĭ aceĭ carĭ înţelegeaŭ mersul afacerilor publice ; dar evenimentele din ultimiĭ patru anĭ aŭ pus în evidenţă, cu maĭ multă tărie decât tóte raţionamentele, nevoia neînlăturabilă a uneĭ reforme complete, nu numaĭ în formele exterióre ale învĕţămîntuluĭ no-

www.digibuc.ro

stru, dar în însăși esența luĭ, în spiritul, în tendințele și în idealul luĭ.

Prin legile votate în 1893, 1896, 1898, 1899 și 1901, prin regulamentele și diversele măsurĭ luate de atuncĭ încóce, reforma acésta este pe cale de a se face.

In raportul de față îmĭ propun să desfășur planul acesteĭ însemnate lucrărĭ, ideile fundamentale carĭ aŭ predomnit la înjghebarea eĭ, și modul cum se tinde la realisarea acelor ideĭ.

Pe lângă acésta, voiŭ expune întréga situațiune actuală a lucrurilor, în tot ce privesce serviciile dependente de ministerul instrucțiunii publice și al cultelor,—expunere care este utilă pentru a se cunósce punctul de plecare al reformeĭ, și a se înțelege de multe orĭ însăși necesitatea eĭ.

Expunerea acésta este necesară și pentru a dovedì unitatea planuluĭ reformeĭ întregĭ, unitate care a fost menținută, cu tóte modificările ce aŭ trebuit aduse în unele din părțile planuluĭ, în urma schimbărilor politice supravenite în anĭ din urmă. Ea va fi utilă și pentru aplicarea maĭ departe a reformeĭ, în deplină cunoscință de causă.

Supun acéstă lucrare la înalta apreciare a Maiestățiĭ Vóstre, cu încrederea că, cu înțelepciunea cu care Ea scie să coordoneze silințele acelora, carĭ lucréză pentru binele comun, și să le dea continuitate, va sci să facă ca enorma cantitate de muncă, de aprópe 40 de anĭ, care a condus la reforma actuală a învĕțămîntuluĭ nostru, să fie utilisată în modul cel maĭ folositor posibil pentru țéră.

www.digibuc.ro

CONSIDERAȚIUNÎ GENERALE.

Este destul să considere cine-vă principalele învinuiriĭ carĭ se aduceaŭ învĕțămîntuluĭ nostru, pentru ca să vadă direcțiunea în care trebuiaŭ căutate soluțiunile ce aveaŭ să constitue reforma luĭ.

Invĕțămîntul este una din principalele părțĭ din carĭ este format organismul Statuluĭ. Așà fiind, se pot pune, în privința luĭ, următórele întrebărĭ:

Care este funcțiunea în Stat, pe care este el chemat să o îndeplinéscă?

Indeplinesce el acéstă funcțiune? și o îndeplinesce în măsura exactă pe care o reclamă interesul țĕrĭĭ?

Sacrificiile, pe carĭ le impune el, sunt în raport cu puterile țĕrĭĭ și cu serviciile pe carĭ le aduce?

* * *

Invĕțămîntul uneĭ țĕrĭ este chemat să îndeplinéscă un întreit scop. In prima linie, el trebue să formeze buniĭ cetățenĭ. In a doua linie, el trebue să procure tuturor tinerilor fondul de cunoscințe care este indispensabil orĭ-căruĭ om în viéță, fără deosebire de tréptă socială: acesta este învĕțămîntul *obligatoriŭ*. In fine, el maĭ trebue să formeze contingente pentru tóte carierele carĭ sunt necesare pentru viéța completă și armonică a Statuluĭ.

Este evident însă că aceste treĭ chemărĭ ale școliĭ

www.digibuc.ro

nu pot fi considerate ca ne avênd nicĭ o legătură una cu alta. Așà, școla primară are de obiect a predà cunoscințele carĭ nu pot lipsì nicĭ unuĭ om; dar de sigur ea nu póte să uite că școlariĭ eĭ vor avé să lupte cu greutățile vieții. Din contră, ea trebue să caute să utiliseze timpul școlar în modul cel maĭ rațional posibil, pentru ca copiiĭ să fie întru cât-và pregătițĭ pentru felul special de greutățĭ cu carĭ vor avé de luptat maĭ târdiŭ.

Invĕțămîntul nostru, în mare parte, nu împlinià aceste condițiunĭ. Iată câte-và fapte:

Școla primară rurală reține pe copilul de sătén timp de 5 până la 7 anĭ; dar, în timpul acesta, ea-ĭ dă numaĭ cunoscințe teoretice, fără a-ĭ da în acelașĭ timp vre-o pregătire deosebită, anume în vederea chemării luĭ viitóre de cultivator de pămînt. Instrucțiunea primară rurală fusese alcătuită pe acelașĭ plan ca și cea urbană, și se pare că acest plan avusese în vedere maĭ mult pregătirea pentru liceŭ, decât pentru viéță.

Alt fapt: învĕțămîntul secundar consacrà cea maĭ mare parte din ceĭ 7 anĭ aĭ sĕĭ studiuluĭ limbilor vechĭ, carĭ altă dată, pentru motive ce nu maĭ aŭ valóre dejà de sute de anĭ, se consideraŭ ca singurele propriĭ pentru a formà cugetarea și a desvoltà în tinerime cunoscința bineluĭ și a frumosuluĭ. Aforismul acesta a încetat de mult de a fi exact; dar, chiar dacă ar maĭ fi, pe câtă vreme învĕțămîntul nostru secundar nu erà completat prin un învĕțămînt profesional suficient, și pe câtă vreme maĭ tótă tinerimea erà obligată se trécă prin liceŭ dacă voià să capete cunoscințe maĭ întinse decât acele

www.digibuc.ro

din şcóla primară, urmă că aprópe întréga pătură mai cultă a ţĕriĭ erà crescută după principiile educative din secolul XVI, iar nu pregătită pentru a cunósce viéţa actuală, cu ale căreĭ greutăţĭ are a luptà.

Ceea ce numiam noĭ învĕţămîntul nostru real nu póte infirmà aceste conclusiunĭ; căcĭ aşà ḑisele gimnasiĭ reale, abià completate într'un târḑiŭ prin un singur liceŭ real, lipsite de orĭ-ce debuşeŭ şi incapabile prin ele înseşĭ de a înarmà pe tinerĭ pentru lupta vieţiĭ, nu aŭ avut maĭ nicĭ o influenţă utilă în desvoltarea învĕţămîntuluĭ nostru public.

Invĕţămîntul secundar, ast-fel înţeles, este evident că nu puteà să convină decât maĭ ales claselor avute, aĭ căror copiĭ pot să se mărginéscă a cere şcoliĭ doar educaţiunea, fie şi pe basele de acum patru secole, şi carĭ pot să consacre acestuĭ singur scop 11 anĭ din viéţa lor, fără a se preocupà în timpul acesta de a-şĭ pregătì mijlóce de viéţă. Dar, pentru partea cea mare din populaţiune, care nu este avută, care prin urmare nu-şĭ póte plătì luxul de a cheltuì 11 anĭ numaĭ în scopul de a-şĭ formà inima şi cugetarea după principiile luĭ Platon şi Aristotel, care trebue de timpuriŭ, încă din copilărie, să-şĭ creeze mijlócele de traiŭ pentru maĭ târḑiŭ, un învĕţămînt ca acela erà cu desăvîrşire nesuficient şi necorespunḑĕtor. Pentru dînsa, trebuià să existe un învĕţămînt profesional, pus la îndemâna eĭ, puţin costisitor, uşor de urmat, şi organisat în vederea trebuinţelor societăţiĭ nóstre actuale. Căcĭ societatea are trebuinţe multiple şi variate: dacă are trebuinţă de funcţionarĭ, de artiştĭ, de învĕţaţĭ, de advocaţĭ şi de literaţĭ, ea are

www.digibuc.ro

nevoie tot atât de mare de comercianţĭ, de agricultorĭ şi de industriaşĭ. Şcóla trebue să rĕspundă la tóte aceste necesităţĭ de o potrivă; alt-fel, funcţionarea vieţiĭ sociale se face rĕŭ, se determină exuberarea disproporţionată a unor părţĭ, prin atrofiarea altor părţĭ din organismul naţiuniĭ.

Dar la noĭ învĕţămîntul profesional a lipsit în cea maĭ mare parte. Cel care a fost erà nesuficient ca întindere, şi organisat tot în vederea uneĭ elite, iar nu a numĕruluĭ celuĭ mare.

In asemenea condiţiunĭ, nu e de mirare că liceele şi gimnasiile aŭ atras tótă tinerimea cu dor de a învĕţà, şi că acéstă tinerime s'a grămădit pe urmă asupra budgetuluĭ, singura îndeletnicire la care puteà aspirà, cu preparaţiunea pe care o căpĕtase în şcólă.

Resultatul a fost că clasa funcţionarilor s'a înmulţit peste măsură, pe când carierele profesionale aŭ rĕmas părăsite. Şi cum numĕrul funcţiunilor este mărginit, şi s'a maĭ împuţinat încă în timpul din urmă, am ajuns a creà o numerósă clasă de ómenĭ carĭ mor de fóme, alăturĭ cu o sumă de meseriĭ şi de alte cariere, carĭ ar puté să-ĭ facă să trăiască din belşug, dar de carĭ se folosesc străiniĭ.

Starea acésta de lucruri, care îngrijesce pe toţĭ ómeniĭ cu prevedere, pe uniĭ nu-ĭ turbură de loc. Eĭ ḑic că Româniĭ, ne avênd aptitudine pentru comerciŭ şi industrie, este logic ca munca socială să o împartă cu străiniĭ, lăsând acestora partea la care sunt maĭ propriĭ decât Româniĭ.

O asemenea teorie ar însemnà renunţarea nóstră la dreptul de a trăì ca popor neatîrnat; căcĭ un

www.digibuc.ro

popor, care nu găsesce în sine însuşĭ tóte elementele necesare proprieĭ sale desvoltărĭ, nicĭ nu merită acest nume.

De alt-fel, afirmărĭ de acestea s'aŭ maĭ auḑit şi alte dăţĭ, şi tot-deauna faptele le-aŭ dat cea maĭ completă desminţire. Precum într'o vreme se ḑiceà că limba română nu este proprie pentru o viéţă cultă, s'a ḑis maĭ pe urmă că Românii sunt incapabilĭ a exercità profesiunile intelectuale, carĭ astăḑĭ sunt exclusiv în stăpînirea lor, cucerite numaĭ în câţĭ-và anĭ. Tot aşà, în comerciŭ, în industrie, vedem maĭ multe ramurĭ prosperând în mânile lor, după ce le-aŭ scos din mânile străinilor. Când condiţiunile se vor îmbunătăţì, nu e îndoială că le va fi lesne a luptà cu avantagiŭ contra orĭcuĭ, şi pe acest tărîm.

In orĭ-ce cas, trebue totul făcut pentru a se ajunge acolo; căcĭ dacă aŭ fost şi aŭ prosperat naţiunĭ numaĭ de agricultorĭ, de comercianţĭ saŭ de meseriaşĭ, nu s'a pomenit încă să fi trăit vre-un popor numaĭ de funcţionarĭ.

Dacă privim lucrul din acest punct de vedere, se póte dar ḑice că sistemul nostru şcolar de până acum păcătuià contra naţionalităţiĭ nóstre, pe câtă vreme, în loc de a contribuì la întărirea eĭ prin desvoltarea completă şi armonică a tuturor forţelor eĭ, aduceà, din contră, slăbirea eĭ, prin anihilarea tuturor acestor forţe în favórea uneia singure.

Obiectul reformeĭ.

Din acestea se vede dejà unul din principalele caractere ale reformeĭ întreprinse.

www.digibuc.ro

Ea tinde a face ca învĕţămîntul public să înceteze de a fi un învĕţămînt curat teoretic.

Pentru acésta, în şcolile primare rurale se introduce învĕţămîntul practic agricol, pe lângă acel al lucruluĭ manual, introdus dejà maĭ dinainte.

In şcolile primare urbane se introduce lucrul manual, care lipsià.

In învĕţămîntul secundar, se introduce trifurcarea la cursul superior, şi se modifică programele în sens maĭ practic, aşà că cel care termină liceul, şi chiar numaĭ gimnasiul, să nu se găséscă cu totul desarmat în lupta pentru viéţă.

Se creéză cu totul din noŭ învĕţămîntul profesional elementar, şi se dă o maĭ mare desvoltare celuĭ inferior.

Peste tot, se caută a se combate prevenţiunile contra comerciuluĭ, industrieĭ şi agriculturiĭ, pe carĭ atâtea deceniĭ de învĕţămînt unilateral le-aŭ înrădăcinat în spiritul tuturor; şi se caută a se inspirà încredere în carierele profesionale, de óre-ce o mare parte din acele prevenţiunĭ provin din nesciinţa celor maĭ mulţĭ despre înlesnirea şi siguranţa cu care agricultura, industria şi comerciul pot asigurà un traiŭ îndestulat şi liniştit.

* * *

Şcóla este unul din instrumentele de acţiune socială cele maĭ puternice, prin faptul că efectele eĭ se simt în tóte părţile ţĕriĭ şi în tóte straturile societăţiĭ. Ea póte face serviciĭ însemnate chiar în unele direcţiunĭ, carĭ la prima vedere nu s'ar păré că intră în domeniul sĕŭ.

www.digibuc.ro

De aceea ne-am silit să facem ca acțiunea școliĭ să nu rĕmână mărginită numaĭ în cuprinsul eĭ, ci să se întindă și în afară. Și dejà unele resultate excelente, dobîndite în timp scurt și cu cea maĭ mare înlesnire, aŭ dovedit de ce mare ajutor póte fi școla pentru realisarea unor dorințe carĭ, de ₫ecimĭ de anĭ, nu se puteaŭ realisà, pentru-că lipsià un instrument de lucru așà de puternic și de potrivit, cum este școla.

* * *

Invĕțămîntul, ca să fie desăvârșit, trebue să se îngrijéscă nu numaĭ a cultivà spiritul, înavuțindu-l cu cunoscințe multe, dar a cultivà și inima, a formà caracterul, a face, în fine, ceea-ce se numesce *educațiunea* tinerimeĭ.

Unul din obiectele principale, pe carĭ le urmărim, este și acesta, carele întru cât-và fusese pus maĭ pe al douilea plan față de instrucțiunea propriŭ ₫isă.

Nu maĭ puțin se dă o deosebită atențiune educațiuniĭ fisice și cultivăriĭ artelor, musiceĭ și desemnuluĭ, întru cât ele fac parte din instrucțiunea primară și secundară.

In fine, ne silim să insuflăm întreguluĭ nostru învĕțămînt spiritul național, fără care el nu póte da cetățeniĭ buni și devotațĭ, pe carĭ este dator să-ĭ dea.

* * *

Acestea sunt, *Sire*, scopurile a căror realisare va constituì, când ele vor fi atinse, reforma învĕțămîntuluĭ nostru.

Reforma întrégă se întemeiază pe următórele legĭ:

www.digibuc.ro

a învĕţămîntuluĭ primar şi normal-primar din 1896;
a învĕţămîntuluĭ secundar şi superior din 1898;
a învĕţămîntuluĭ profesional din 1899.

Punerea în aplicare a reformeĭ, pe basele eĭ actuale, putem ḑice că este începută dejà de maĭ mulţĭ anĭ, în special de la 1886, când o mare parte din principiile legislaţiuniĭ actuale deveniseră un desiderat al celor maĭ mulţĭ ómenĭ de şcólă, şi luaseră corp în proiectul de lege asupra învĕţămîntuluĭ, presintat în acel an Corpurilor legiuitóre.

In 1893, s'a votat o lege a învĕţămîntuluĭ primar şi normal-primar, ale căreĭ principiĭ, în mare parte, eraŭ identice cu ale proiectuluĭ din 1886, iar altele eraŭ diferite. Acéstă lege a fost modificată prin cea din 1896.

In 1900, câte-trele legile, pe basa cărora se începuse reforma, aŭ fost modificate în mod fundamental. Din acéstă causă, continuarea realisăriĭ reformeĭ a fost oprită în cele maĭ multe din părţile eĭ.

In 1901 însă, s'aŭ restabilit legile din 1896, 1898 şi 1899, cu óre-carĭ modificărĭ, impuse cea maĭ mare parte de situaţiunea financiară a ţĕrĭĭ din momentul acela. De atuncĭ, aplicarea reformeĭ s'a reînceput şi se continuă.

Ea va cere încă mulţĭ anĭ de muncă incordată şi sistematică, pentru a fi desăvîrşită; căcĭ principala eĭ greutate nu a fost facerea legilor eĭ organice, ci aplicarea acestor legĭ, în condiţiunĭ destul de grele. In adevĕr, se impune ca să recâştigăm vremea perdută, şi ca în cel maĭ scurt timp posibil să realisăm cea maĭ mare sumă posibilă de

www.digibuc.ro

lucru util. Se maĭ cere ca acéstă lucrare să se facă cu mijlóce restrînse de ómenĭ și de banĭ; și, în fine, se cere ca ea să nu jignéscă o mulțime de interese și de drepturĭ câștigate, și să triumfeze de nenumĕrate prejudiciĭ și prevențiunĭ, create prin starea trecută de lucrurĭ.

In cele ce urméză, expunem în amănunte mijlócele ce punem în mișcare ; dificultățile ce avem de învins; resultatele ce am realisat dejà, saŭ carĭ se pot întrevedé; calea ce credem că trebue urmată și în viitor; speranțele nóstre, precum și greutățile pe carĭ le prevedem încă pentru viitor.

www.digibuc.ro

ÎNVĂȚĂMÎNTUL PRIMAR.

Obligativitatea. Frecuentarea.

Principiul obligativității și al gratuității învățămîntuluĭ primar a fost consacrat, încă de la 1864, prin art. 6 din legea asupra instrucțiunii: „Instrucțiunea primară elementară este obligatóre și gratuită.“

Curând după aceea, constituțiunea din 1866 consacră din noŭ acest mare principiŭ prin art. 23: „Invățătura în școlile Statuluĭ se dă fără plată; învățătura primară va fi obligatóre pentru tineriĭ românĭ, pretutindenĭ unde se vor aflà instituite școlĭ primare.“

Sunt dar 39 de anĭ, de când ar fi trebuit ca toți copiiĭ de Românĭ, în etatea legală, să fie obligați a urmà la școlă, așà că astădĭ se cuvenià să nu maĭ fie nicĭ un Român în etate maĭ mică de 50 de anĭ, care să nu posédă cunoscințele cursuluĭ primar.

Din nenorocire, nu a fost așà. Se scie că proporțiunea celor fără sciință de carte este încă fórte mare, și că, chiar astădĭ, din 813.940 copiĭ în etate de școlă, nu frecuentézà școla primară decât abià 338.659.

Causele acesteĭ stărĭ de lucrurĭ sunt multiple, și e trebuință să fie cunoscute, pentru ca să se pótă înțelege măsurile ce se ieaŭ pentru înlăturarea lor.

www.digibuc.ro

Lipsa de personal.

In prima linie a fost lipsa personaluluĭ didactic.

In 1864, în momentul când s'a proclamat obligativitatea învĕţămîntuluĭ, populaţiunea ţĕrii fiind aproximativ de 4.500.000, ar fi fost necesar un numĕr de cel puţin 6.750 de institutorĭ şi învĕţătorĭ. In realitate, nu eraŭ de cât 2.008 învĕţătorĭ şi 517 institutorĭ.

Pentru a se împlinì acéstă enormă lipsă de personal, ar fi trebuit să fie un numĕr mare de şcolĭ normale. Dar nu erà decât una singură.

De aceea, legea din 1864 a fost silită să pună condiţiunĭ cu totul nesuficiente pentru recrutarea personaluluĭ didactic primar: ea nu cereà decât cunoscinţele claselor primare.

Din acéstă causă, timp de câţĭ-và anĭ, corpul didactic primar s'a înmulţit cu nisce elemente de tot nesuficiente.

Mijlócele Statuluĭ ne permiţênd a se înmulţì prea repede numĕrul şcolilor, s'a evitat din norocire înmulţirea peste sémă a învĕţătorilor recrutaţĭ în acest fel. Curând după aceea, generósa iniţiativă a Maiestăţiĭ Vóstre a făcut să se înfiinţeze şcóla normală „Carol I“, după care apoĭ aŭ urmat şi altele.

Cele carĭ sunt astădĭ în fiinţă sunt de ajuns pentru a face faţă trebuinţelor, adică pentru a împlinì golurile ce se fac în rîndurile corpuluĭ didactic primar şi pentru înfiinţarea de posturĭ nouĕ. Necesităţile budgetare însă nu permit a se face asemenea înfiinţărĭ aşà de repede cât ar trebuì.

www.digibuc.ro

Astădĭ avem 4.636 învĕţătorĭ, dintre carĭ 500 învĕţătorĭ de cătun, şi 1.313 institutorĭ; în total 5.949 de învĕţătorĭ şi institutorĭ.

Populaţia ţĕrĭĭ fiind acum de 6.000.000 în cifră rotundă, şi ţinênd socotélă că, după lege, un maiestru primar póte avé în sémă până la 80 de copiĭ; dar, avênd în vedere şi dificultăţile carĭ resultă din repartiţiunea cătunurilor şi din greutăţile topografice, s'a calculat că numĕrul total de învĕţătorĭ şi institutorĭ, carĭ ar fi necesarĭ în momentul de faţă, ar fi de 11.500.

Ar fi dar o lipsă, de maĭ bine de 5.500 învĕţătorĭ, carĭ ar reclamà o crescere în budget de vre-o 6.600.000 leĭ pe an.

Este greŭ să ne gândim la aşà ce-và. Nu numaĭ mijlócele materiale ne-ar lipsì, dar ar fi peste putinţă a se găsì dintr'odată un numĕr aşà de mare de învĕţătorĭ capabilĭ.

A trebuit dar să găsim mijlocul ca, cu un numĕr maĭ mic de învĕţătorĭ, să se pótă face faţă nevoilor carĭ nu se maĭ pot amânà. Acest mijloc credem că l-am găsit: el este expus maĭ jos în mod amănunţit (a se vedé capitolul *Orarul şcólelor primare rurale).*

Prin dispoşiţiunile ce am adoptat, un învĕţător rural póte avé în sémă un numĕr de copiĭ mult maĭ mare decât 80, fără a se călcà legea şi fără a se îngreuià de loc munca luĭ. Aşà fiind, numĕrul de învĕţătorĭ şi institutorĭ necesarĭ s'ar reduce la vre-o 8.000, ast-fel că ne-ar maĭ trebuì vre-o 2.000 peste ceĭ pe cari-ĭ avem dejà.

Tóte aceste posturĭ nouĕ vor trebuì create în comunele rurale; ba încă va trebuì ca cu timpul vre-o

www.digibuc.ro

300 posturĭ de institutorĭ să fie suprimate și înlocuite cu tot atâtea posturĭ de învĕțătorĭ, din causă că numĕrul actual al institutorilor este maĭ mare decât cel care trebue să fie, după populațiunea școlară a orașelor.

In resumat, trebue ca, în cel maĭ scurt timp posibil, numĕrul învĕțătorilor să fie crescut de la 4.636 până la vre-o 7.000, iar al institutorilor scăḑut de de la 1.313 la 1.000.

Acest lucru, se înțelege, nu se va puté face dintr'odată. Pe de o parte, nu se pot aruncà pe drumurĭ 300 de institutorĭ, carĭ nu sunt întru nimic vinovațĭ, dacă în trecut s'aŭ făcut creațiunĭ de posturĭ fără socotélă; pe de alta, nu se pot improvisà cu ușurință maĭ bine de 2.300 de învĕțătorĭ: trebue ca școlile normale să aibă timpul de a-ĭ produce. In fine, budgetul nu se póte cresce dintr'odată cu maĭ bine de douĕ milióne.

Nu rĕmâne decât a se lucrà treptat, dar cu stăruință și în mod continuŭ, pentru ajungerea scopuluĭ, și așà se și face.

Numĕrul învĕțătorilor se măresce pe fie-care an, une-orĭ maĭ mult, alte orĭ maĭ puțin, după mijlócele de carĭ se dispune în budget. De altă parte, se caută a se utilisà în modul cel maĭ fructuos posibil ceĭ existenți. Ast-fel, la Septemvrie 1902, mulțumită dispositiunilor la carĭ am făcut alusiune maĭ sus, s'aŭ putut înființà vre-o 50 școlĭ rurale nouĕ, fără a se cere nimic de la budget, și fără a se sdruncinà nimic la școlile existente.

De altă parte, încă din anul 1901 am luat dispositiunea a se suprimà tóte posturile de institu-

www.digibuc.ro

torĭ rĕmase vacante, repartisându-se şcolariĭ respectivĭ pe la cele-lalte şcolĭ maĭ puţin populate din oraş. Aŭ fost suprimate în modul acesta 53 posturiĭ de institutor.

Lipsa de localurĭ.

A doua din principalele cause, pentru carĭ învĕţământul primar este aşà de puţin rĕspândit, a fost lipsa de localurĭ de şcólă.

Legea din 1864 (art. 42) a pus în sarcina comunelor obligaţiunea de a procurà localul, mobilierul şi încălḑitul şcólelor primare; şi acéstă obligaţiune a fost menţinută în tóte legile ulterióre.

Indatorirea acésta ar fi trebuit să fie împlinită încă de demult, maĭ ales că plata personaluluĭ didactic erà lăsată în întregime asupra Statuluĭ, pe când în maĭ tóte ţĕrile ea este tot o sarcină comunală.

Comunele însă, în marea lor majoritate, aŭ negligiat cu totul acéstă datorie a lor. Până nu de mult, construirea localurilor de şcolĭ primare nu aveà nicĭ un loc în preocupările lor. Şcolile eraŭ instalate prin case particulare, micĭ, întunecóse, rĕŭ împărţite, rĕŭ aşezate în raport cu cartierele ce aveaŭ să deservéscă. Rare-orĭ asemenea localurĭ eraŭ proprietatea comuneĭ: maĭ tot-deauna eraŭ închiriate, şi costaŭ nisce preţurĭ enorme, în raport cu valórea lor şi cu serviciile ce făceaŭ.

Situaţiunea erà cu deosebire deplorabilă în comunele rurale. Acolo şcóla erà de multe orĭ o simplă casă ţĕrănéscă, cu o singură cameră şi o tindă. Camera aveà 15, mult 20 m. p. de suprafaţă şi 2 m. 20 cm.

www.digibuc.ro

de înălțime; eră cu pămînt pe jos, acoperită cu șovar vechiŭ, așà că prin tavanul spart se vedeà cerul. Mobilierul lipsià maĭ de tot. Abià dacă 20 saŭ 30 de copiĭ înghesuiți găsiaŭ loc într'o asemenea școlă.

Resultatul acesteĭ stărĭ de lucrurĭ este că, chiar în comunele fórte marĭ, maĭ că nu se simte efectul școleĭ după atâția anĭ. De altă parte, Statul a fost silit să plătéscă un învĕțător saŭ un institutor, care nu puteà să dea învĕțămîntul decât la a patra saŭ a cincea parte din numĕrul copiilor pe carĭ, după lege, ar fi trebuit să-ĭ instruiască, dacă ar fi fost loc în școlă.

Nu numaĭ atât, dar când o comună vedeà că prea mulțĭ copiĭ rĕmân fără carte, în loc să dea școliĭ existente local încăpĕtor, în care să intre maĭ mulțĭ copiĭ, cereà tot Statuluĭ ca să înființeze posturĭ nouĕ de învĕțătorĭ saŭ institutorĭ, așà că Statul suportà cheltueli maĭ marĭ decât eră dator după lege să suporte, numaĭ din causă că comunele nu-și implineaŭ obligațiunile lor.

De acì vine că acum doĭ anĭ aveam 1.351 institutorĭ, pentru o populație școlară urbană de 79.738 copiĭ, pentru care cel mult 1.000 institutorĭ ar fi fost de ajuns. Acésta însemnéză o cheltuială anuală inutilă de cel puțin un milion de leĭ, care nu s'ar face, dacă comunele urbane ar avé localurile școlare necesare.

Tot așà, ceĭ 4 636 învĕțătorĭ nu daŭ învĕțămîntul de cât la 265.048 copiĭ, în loc de 370.880, câțĭ ar puté instruì. Altă cheltuială, zadarnică pentru Stat, de maĭ bine de 1.500.000 leĭ pe an.

www.digibuc.ro

Situaţiunea acésta a atras de demult atenţiunea ministeruluĭ.

Incă din anul 1887, ministerul a elaborat proiecte-tip de construcţiunĭ pentru tot felul de şcolĭ primare, şi a exercitat presiune asupra comunelor, ca să-şĭ construiască şcolile necesare. Indemnurile luĭ aŭ avut óre-care efect, pentru-că treĭ judeţe, Ilfov, Romanaţĭ şi Iaşĭ, aŭ contractat împrumuturĭ pentru clădire de şcolĭ rurale, şi maĭ multe comune din cele-lalte judeţe aŭ ridicat asemenea clădirĭ. Multe dintre comunele rurale, prea sărace ca să pótă construĭ îndată, aŭ început să capitaliseze, la Cassa de depunerĭ, economiile lor, în vederea acesteĭ necesităţĭ.

Atuncĭ însă s'aŭ ivit alte neajunsurĭ. In precipitarea lor, unele comune aŭ clădit localurĭ nepotrivite scopuluĭ lor, căcĭ nu aŭ cerut, saŭ nu aŭ ţinut sémă de instrucţiunile ministeriale. Maĭ multe comune urbane aŭ zidit şcolile fără nicĭ o consideraţie de cartierele ce aveaŭ să deserve. Ast-fel, chĭar în capitală s'aŭ construit în centrul oraşuluĭ o mulţime de localurĭ unele lângă altele, pe când cartiere vaste aŭ rĕmas lipsite de orĭ-ce şcólă.

* * *

Relele ce constatăm acĭ aŭ fost causa că, în proiectul de lege din 1886 dejà, s'aŭ prevĕḑut măsurĭ coercitive contra comunelor carĭ nu-şĭ vor împlinĭ obligaţia impusă prin lege. Se prevedeà anume că, pentru asemenea comune, ministerul va avé dreptul a înscrie din oficiŭ în budgetele lor sumele ne-

www.digibuc.ro

cesare, carĭ se vor vĕrsà la tesaur, și lucrările se vor executà de minister în comptul comuneĭ.

Aceste dispositiuni, completate, aŭ și căpĕtat putere prin legea învĕțămîntuluĭ primar din 1893 (art. 81) și 1896 (art. 76).

Activitatea Caseĭ Șcólelor.

Cestiunea a fost însă definitiv resolvată prin legea Caseĭ Șcólelor din 9 Martie 1896.

Prin acéstă lege, Casa Șcólelor are însărcinarea de a priveghià executarea clădirilor școlare; pe lângă acestea, i s'a pus la dispositie un fond de 30 milióne de leĭ, din care să facă comunelor împrumuturĭ cu termin lung, anume pentru construirea localurilor de școlĭ.

Creațiunea Caseĭ Șcólelor a fost un pas decisiv în acéstă cestiune. Abià înființată, ea a pregătit îndată planurĭ-tip, ante-măsurătorĭ, devise și caiete de sarcinĭ. In 1897 dejà s'aŭ publicat licitațiunĭ pentru darea în întreprindere a 208 clădirĭ cu 476 sălĭ de clase. (anexa No. 1).

Acéstă primă serie de lucrărĭ nu a rĕspuns destul de bine așteptărilor. Causele aŭ fost următórele:

a). Prețurile unitare adoptate de Casa Șcólelor în devisele sale, deși fixate după consultarea corpurilor technice ale diverselor județe, aŭ fost în genere prea micĭ. In adevĕr, se pare că informațiunile date de corpurile technice se basaŭ pe prețurile realisate la lucrările efectuate în orașe, pe când este evident că la țĕră condițiunile lucrărilor sunt mult

www.digibuc.ro

mai grele, din causa transporturilor, a dificultăţii de a se găsi lucrători, etc.

b). Lucrările fiind diseminate pe tótă întinderea ţĕriĭ, la distanţe destul de marĭ unele de altele, şi valórea fie-căreia ne fiind destul de mare, cheltuelile de regie se măriaŭ în mare proporţie faţă de valórea lucrăriĭ.

Aceste douĕ cause reunite aŭ făcut că licitaţi unile din 1897 aŭ trebuit să se repete de maĭ multe orĭ, şi preţurile unitare să se măréscă, până ce să se pótă da lucrările în întreprindere, şi încă cu preţurĭ destul de desavantagióse.

c). Condiţiunile pecuniare, în carĭ Casa Şcólelor cereà a se executà acele lucrărĭ, eraŭ destul de grele, din causa materialelor scumpe carĭ se cereaŭ, ceea ce făceà ca preţul uneĭ şcolĭ să fie prea mare faţă cu puterea financiară a comunelor rurale. A urmat de acĭ că comunele ale căror şcolĭ s'aŭ construit atuncĭ, se găsesc încărcate cu anuităţĭ prea marĭ către Casa Şcólelor.

d). Supravegherea executăriĭ lucrărilor nu s'a putut organisà într'un mod destul de satisfăcĕtor, din causa mareluĭ lor numĕr şi a diseminăriĭ lor. De aceea, unele din ele lasă mult de dorit ca execuţiune. Recepţiunile s'aŭ făcut în aniĭ 1899 şi 1900, şi pentru acésta Casa Şcólelor s'a servit de diverşĭ ingineri şi architecţĭ, cărora le plătià o indemnisare pentru fie-care recepţiune. Sistemul nu erà practic, pentru-că erà scump, şi pentru-că ceĭ ce făceaŭ recepţiunea nu eraŭ în măsură a cunósce viţiile ascunse ale construcţiuniĭ. Aceste viţiĭ n'aŭ eşit la ivélă de cât maĭ târdiŭ, după facerea recepţiuniĭ definitive,

www.digibuc.ro

când Casa Școlelor nu mai aveà nicĭ un mijloc de acțiune asupra întreprinḍĕtorilor.

* * *

Tóte dificultățile și neajunsurile acestea eraŭ, în mare parte, inevitabile. Problema ce aveà de resolvat Casa Școlelor erà peste măsură de grea, și dificultățile eĭ, în mare parte, atuncĭ s'aŭ dat pe față pentru prima óră. Nu este însă îndoială, că experiența dobîndită în prima serie de lucrărĭ ar fi folosit pentru a se evità mai târḍiŭ greutățile întîmpinate la început.

In timpul acesta însă supravenirĕ dificultățile financiare, din causa cărora ministerul financelor nu mai putù pune la dispositiunea Caseĭ Școlelor sumele ce trebuià să-i procure după legea din 1896. De aceea, Casa Școlelor nu mai începù nicĭ o lucrare nouă în comptul fonduluĭ de 30.000.000, care în Iunie 1901 a și fost anulat întreg, afară de partea dejà cheltuită de 4.385.079 leĭ, din carĭ apucaserĕ a se construi 208 localurĭ, pentru carĭ mai contribuirĕ și comunele cu 577.311 leĭ.

Acéstă gravă întîmplare ar fi putut să paraliseze cu totul acțiunea Caseĭ Școlelor, și să facă să înceteze de odată avîntul pe care ea abià îl imprimase construiriĭ localurilor școlare. Ar fi trebuit dar să renunțăm, pentru mulțĭ anĭ póte, la orĭ-ce speranță de a face posibilă frecuentarea școleĭ primare de către toțĭ copiiĭ carĭ aveaŭ drept la dînsa, ceea-ce ar fi echivalat cu anihilarea reformeĭ înseșĭ.

www.digibuc.ro

Construcţiunea de şcolĭ rurale de la 1901 încóce.

Am reuşit să eşim din greutate, şi, nu numaĭ să continuăm fără nicĭ o slăbire construirea localurilor şcolare, dar chiar să-ĭ dăm o impulsiune şi maĭ energică.

Pentru acésta, ne-a fost de ajuns să suprimăm tóte dispoşiţiunile prea exigente ale Caseĭ Şcólelor în ceea-ce privià alegerea materialelor şi condiţiunile de construcţiune, şi a lăsà loc celeĭ maĭ largĭ iniţiative din partea autorităţilor locale, adică prefecţilor şi primarilor, şi chiar particularilor, reservând Caseĭ Şcólelor numaĭ atâta control cât trebuià pentru a nu permite să se facă lucrările rĕŭ, dar nu maĭ mult; cu alte cuvinte, am descentralisat cu totul un serviciŭ, care până atuncĭ suferià de prea multă centralisare.

In adevĕr, după legea şi regulamentul Caseĭ Scólelor din 1896, construirea localurilor şcolare erà supusă la următórele regule: Ministerul hotărà, în fie-care an, în mod obligatoriŭ pentru comune, localurile ce aveaŭ să fie construite saŭ modificate, precum şi dimensiunile lor; comunele trebuiaŭ să facă planurile şi devisele şi să le trimită ministeruluĭ, care puteà să le aprobe, să le refuse saŭ să le modifice. Ministerul fixà natura materialelor ce trebuiaŭ să se întrebuinţeze; el alegeà terenul de construcţiune; el fixà modul cum construcţiunea trebuià orientată pe teren; el făceà licitaţiunile şi contractele cu antreprenoriĭ; el privegheà executarea construcţiunilor, făceà recepţiunile provisoriĭ şi

www.digibuc.ro

definitive, avansurile de bani la antreprenori, verificarea socotelilor; el, în fine, suportà procesele și contestațiunile, anchetele, expertisele la cari dădeaŭ loc lucrările rĕŭ făcute.

Se pot ușor înțelege întârdierile, străgănirile, nemulțumirile și erorile ce se puteaŭ nasce dintr'o asemenea organisare. Se perdeà timpul în corespondențe; se fixaŭ în Bucuresci seriile de prețuri pentru localități depărtate, unde nu se potriviaŭ; lipsià personalul pentru a executà tóte formalitățile cari se cereaŭ; și, ca resultat, lucrările mergeaŭ încet și nu se făceaŭ bine.

Dar, ceea-ce erà mai grav, erà că lucrările costaŭ enorm. Se impuneà în mod aprópe exclusiv facerea de construcțiuni de zid, pe temelii de piétră, cu lemnărie de stejar, acoperite cu fier, și se proscriaŭ construcțiunile mai economice, chiar în comunele sărace și în localitățile unde unele din materialele cerute nu se găsiaŭ. Pe lângă acésta, erà natural ca antreprenorii să pună în socotéla clădirii tóte întârdierile, străgănirile și cheltuelile pe cari prevedeaŭ că aŭ să li le causeze complicațiunea formalităților. De ací a resultat că prețul unui local de școlă rurală cu o singură clasă și cu o locuință destul de insuficientă pentru diriginte, construit în asemenea condițiuni, a fost de 9 până la 21 mii de lei; cu două sale de clase, de 17 până la 33 mii lei; cu trei sale de clase, de 18 până la 34 mii de lei; cu patru sale de clase, de 28 până la 40 mii de lei: prețuri enorme pentru nisce comune, cari de multe ori nu aveaŭ de cât 2 saŭ 3 mii lei venit pe an. De aceea comunele aŭ intrat în datorii

www.digibuc.ro

mai pre sus de puterile lor; unele din ele şi-aŭ vĕ-ḍut întregile lor venitur sechestrate de Casa Şcólelor pentru plata anuităţilor, şi tóte serviciile lor paralisate. Cu modul acesta, Casa Şcólelor, al căreĭ scop erà de a aduce ajutor comunelor, devenià pentru ele o causă de ruină.

Siliţĭ pe de o parte de reclamaţiunile carĭ nu maĭ încetaŭ, şi pe de alta de anularea, în 1901, a tuturor creditelor Caseĭ Şcólelor, a trebuit să schimbăm întregul sistem de până atuncĭ.

Prin circulara No. 4.194 din 24 Maiŭ 1901 (anexa No. 2), adresată prefecţilor de judeţe, am dispus ca localurile de şcolĭ rurale să se pótă construì din orĭ-ce fel de material: piatră, cărămidă, paiantă, bârne, vălătucĭ saŭ gard, după cum se găsesce în localitate cu preţul cel maĭ eftin. Singurul lucru ce am cerut să se păstreze neatins, aŭ fost dimensiunile clădiriĭ şi dispositiunea eĭ generală. Tot atuncĭ am recomandat a se face apel la concursul şi bună-voinţa proprietarilor şi a sătenilor, că să contribue cu banĭ, cu materiale, cu cărăturĭ saŭ cu lucru.

Prin circulara No. 6.131 din 14 Iulie 1901, am dispus ca să se trimită planurĭ şi devise tip; prin aceea cu No. 1.426 din 11 Februarie 1902, am stabilit procedura de urmat în cererea de aprobarea construcţiunilor; iar prin aceea cu No. 3.749 din 2 Aprilie 1902, am dat instrucţiunĭ cum să se procedeze pentru ca comunele să-şĭ formeze capitalul pentru clădirea şcolilor (anexa No. 3).

Aceste apelurĭ la iniţiativa prefecţilor şi prima-

www.digibuc.ro

rilor, precum și marile înlesniri ce li se făceaŭ, aŭ avut un efect imediat.

Deși măsurile se luaseră destul de târdiŭ, chiar în campania anuluĭ 1901 se vĕdù începêndu-se o energică mișcare. Prefecțiĭ puseră să se facă planurile, să se alégă terenurile, organisară serbărĭ, loteriĭ, făcură apeluri la proprietarĭ și la sătenĭ; în unele părțĭ, județele puseră câte o sumă la dispositia comunelor celor maĭ sărace; Casa Școlelor însăși afectă 50.000 leĭ în 1902 și 100.000 leĭ în 1903, pentru a acordà micĭ împrumuturĭ comunelor, spre a completà suma de care aveaŭ trebuință.

Silințele acestea fură încoronate cu cel maĭ deplin succes. Este de ajuns să se arunce ochiĭ pe anexa No. 4 a acestuĭ raport, pentru a se vedé resultatele avute. De unde în 5 anĭ, de la 1897 până la 1900 inclusiv, Casa Școlelor putuse să construiască 208 localurĭ cu 476 sălĭ de clase, cheltuind pentru acésta 4.385.079 leĭ din fondurile sale și 577.311 leĭ din ale comunelor, vedem în 1902 punêndu-se în lucru 154 localurĭ cu 268 sălĭ de clase și 61 locuințe pentru dirigenți; în 1903, 285 localurĭ cu 450 sălĭ și 111 locuințe; în total, în 2 anĭ, 439 localurĭ cu 718 sălĭ de clase și 172 locuințe. Și pentru tóte acestea, Casa Școlelor nu a procurat comunelor decât 150.000 leĭ.

Ceea ce este îmbucurător, în acéstă constatare, este stăruința cu care aŭ lucrat autoritățile administrative, și chiar cele comunale, carĭ de 40 de anĭ maĭ că nu voiseră să scie de datoria ce aveaŭ către școlă: dovadă că póte și maĭ nainte și-ar fi

www.digibuc.ro

făcut acéstă datorie, dacă s'ar fi exercitat asupra lor o presiune destul de energică.

Dar un semn și mai îmbucurător a fost voia bună cu care și sătenii și proprietarii aŭ dat concursul lor. Eĭ aŭ contribuit cu banĭ, cu materiale, cu ḑile de lucru și de transporturĭ. Mulțĭ proprietarĭ, une-orĭ chiar câte un sătén saŭ un preot, aŭ clădit cu spesele lor câte un întreg local, dotându-l cu tóte cele necesare. Cu deosebire meritá atențiune donațiunea d-luĭ Vasile Stroescu, care a oferit 200.000 leĭ pentru construcțiunea de școlĭ în cele maĭ sărace comune din județele Dorohoiŭ, Botoșanĭ, Suceava și Neamțu. In multe părțĭ, sătenii, deșteptațĭ de mișcarea care se făceà împrejurul lor, aŭ cerut eĭ singurĭ să li se clădéscă școlă, oferind concursul lor. In județul Constanța, se vor construì tóte localurile școlare necesare, numaĭ cu mijlócele oferite de țĕranĭ, de bună-voia lor, și fără nicĭ un concurs din altă parte.

O altă constatare fórte bună este prețul mic cu care s'aŭ putut realisà construcțiunile din acești din urmă anĭ, în comparațiune cu acele de maĭ nainte.

Următórea tabelă comparativă pune în evidență acest lucru.

Pentru ca comparațiunea să fie justă, am luat numaĭ localurĭ carĭ aŭ și locuință pentru dirĭginte.

www.digibuc.ro

LOCALURILE	COSTUL	
	De la 1897 până la 1900	De la 1901 până la 1903
Cu 1 sală de clasă . . .	9—21 mii	3— 9 mii
» 2 sale » . . .	17—33 mii	11—14 mii
» 3 » » . . .	18—34 mii	14—19 mii
4 » . . .	28—40 mii	14—32 mii

Localurile cele mai scumpe din ultima colónă aŭ fost clădite dupĕ vechile proiecte.

Atuncĭ când s'aŭ dispus de óre-carĭ facilităţĭ, dacă spre exemplu, materialele eraŭ la îndemână, saŭ dacă locuitoriĭ daŭ concursul lor, preţurile aŭ fost încă şi maĭ micĭ.

După cum se vede, deosebirea este considerabilă. Şi trebue încă să se ţină sémă, că, după combinaţiunile actuale, şcóla se clădesce aprópe numaĭ cu fondurile dejà adunate ale comuneĭ, saŭ cu ajutóre din partea judeţuluĭ saŭ a particularilor, şi numaĭ cu prea puţine împrumuturĭ, ast-fel că finanţele comuneĭ nu se încarcă maĭ de loc cu plata de anuităţĭ marĭ pe termine lungĭ.

* * *

Aşà dar, cu tóte greutăţile din ultimiĭ anĭ, şi chiar din present, situaţiunea cestiuniĭ localurilor şcolare rurale este îndrumată destul de bine, şi, dacă se va urmà maĭ departe pe calea acésta, s'ar puté în câţĭ-và anĭ să se completeze tóte clădirile.

www.digibuc.ro

Dar aplicarea cu începere de la Septemvrie 1902 a nouluĭ orar al școlilor rurale a adus încă nouĕ înlesnirĭ în acéstă privinţă.

Acest orar permite ca, în școlile cu un singur învĕţător, carĭ sunt cele maĭ numeróse, unele clase să vină la școlă numaĭ diminéţa, altele numaĭ după amiazĭ. Prin urmare, într'o sală de clase óre-care, va puté de acum înainte să urmeze un numĕr de școlarĭ de douĕ orĭ maĭ mare de cât până acum.

De aceea, numĕrul salelor de clase carĭ trebuiaŭ construite, se va reduce într'o proporţiune fórte mare. Ast-fel, o comună care ar avé 160 de copiĭ în etate de școlă, ar fi avut trebuinţă cu vechiul orar de doĭ învĕţătorĭ, și prin urmare de douĕ sale de clase, socotind câte 80 de copiĭ de fie-care învĕţător, pe când cu orarul cel noŭ, un singur învĕţător și o singură sală sunt de ajuns.

In fapt, nu vom puté comptà pe o îmbunătăţire așà de mare. Distribuţiunea neregulată a copiilor în diversele clase și în diversele cătune, trebuinţa de a ţiné sémă de crescerea viitóre a populaţiuniĭ, și alte motive, nu permit să ne așteptăm la maĭ mult de cât 50% economie în numĕrul saŭ în dimensiunile sălilor de clase, pe basa nouluĭ orar. Dar și atâta este fórte mult, și maĭ ales comunele cele micĭ, și prin urmare cele maĭ sărace, vor simţì o ușurare fórte însemnată în construirea școlilor lor.

Profitând de noul orar, ne-am grăbit a ușurà dispoziţiunile anterióre privitóre la construcţiunile școlare din comunele rurale, prin decisiunea din 29 Ianuarie 1903 (anexa No 5); iar prin circulara adresată prefecţilor (anexa No. 6), le-am atras atenţiunea

www.digibuc.ro

asupra acesteĭ nouĕ uşurărĭ, care, suntem siguri, va contribuì mult pentru a accelerà completarea localurilor şcolare.

Propunerea d-luĭ N. Enăşescu.

Ca să terminăm cele ce aveam de ḍis cu privire la acéstă cestiune, se cuvine să menţionăm o propunere făcută de d-l N. Enăşescu, fost prefect al judeţuluĭ Botoşanĭ, care, dacă ar fi realisată, după înlăturarea óre-căror dificultăţĭ ce presintă, ar puté să asigure ridicarea până în câţĭ-và anĭ a tuturor localurilor de şcólă şi de primărie, de carĭ maĭ aŭ nevoie comunele rurale.

Cele maĭ multe din aceste comune aŭ venituri aşà de micĭ, încât rare-orĭ pot să facă ce-và economiĭ, din carĭ să-şĭ adune fondul necesar pentru clădirile ce le sunt necesare. Trebue anĭ întregĭ pentru a se adunà cele câte-và miĭ de leĭ cât va costà o şcólă, chiar cu reducerile şi simplificările expuse maĭ sus, şi, până să se adune tótă suma, adese-orĭ se întîmplă ca, ceea-ce a apucat să se adune, să se întrebuinţeze cu totul pentru alte scopurĭ,

D-l N. Enăşescu propuneà ca comunele dintr'un judeţ să se împartă în grupe de câte 8, 10 saŭ 12. Comunele din aceeaşĭ grupă să pună la un loc economiile lor dintr'un an, ceea-ce ar face o sumă suficientă pentru a se construì o şcólă saŭ o primărie în una din ele. In anul următor ar venì rîndul alteia, şi aşà maĭ departe, până ce tóte comunele din grupă vor avé construcţiunile necesare.

Cu modul acesta, ar fi de ajuns 10 saŭ 12 anĭ,

www.digibuc.ro

pentru ca problema întrégă a construcțiunilor rurale să fie resolvată.

Bine înțeles, ar fi multe cestiuni de detaliŭ de regulat, precum modul cum să se țină sémă de diferența între puterile contributive ale diverselor comune, și altele. Dar aceste dificultăți nu sunt destul de grave pentru ca să nu pótă fi înlăturate.

Propunerea d-luĭ Enășescu se află în studiul ministeruluĭ de interne.

O propunere analogă cu a d-luĭ Enășescu a fost făcută de d-l revisor școlar al județuluĭ Romanați, propunere care a și fos pusă în practică anul acesta. In budgetele comunelor, să se înscrie din oficiŭ pe fie-care an sume variind între 100 și 5000 leĭ, după importanța și mijlócele comunelor. Aceste sume, puse la un loc, împreună cu o sumă prevĕdută în budgetul județuluĭ, și cu cele provenite din donațiunĭ și alte mijlóce, să formeze un fond de construcțiunĭ, cu care să se facă localele școlare necesare. Anul acesta, din budgetele comunelor din acel județ s'aŭ reunit 125.389 leĭ, carĭ împreună cu ce dă județul și particulariĭ, daŭ un total de vre-o 200.000 leĭ. Ast-fel s'a format fondul pentru construcția a 47 sălĭ de clase, carĭ s'aŭ și pus în lucru.

Fondul comunal.

O altă împrejurare favorabilă este crearea fonduluĭ comunal, prin recenta lege asupra suprimăriĭ acciselor. Sunt o mulțime de comune rurale carĭ, prin legea acésta, vor avé adaosurĭ considerabile în veniturile lor. Fără îndoială, și nevoile ce aŭ

www.digibuc.ro

ele să satisfacă sunt mari și multe; dar printre acestea, în prima linie, este și școla, și va trebui ca să se iea măsuri pentru ca nouele mijlóce să nu se risipéscă în înființări de lefuri saŭ în cheltueli inutile. Prin circulara de 16 Maiŭ 1903 (anexa No. 9), am și invitat pe primarii comunelor urbane ca să profite de noile resurse ale comunelor, pentru a le dotà cu școlile necesare.

Localurile de școli primare urbane.

Cu localurile de școli primare urbane, lucrul stă și mai rĕŭ decât cu cele rurale. Deși comunele urbane aŭ dispus de mijlóce mai mari decât cele rurale, și deși de vre-o 20 ani ele și-aŭ impus sarcini destul de grele pentru alte lucrări de edilitate, școlile aŭ fost prea adese-ori lăsate pe al douilea plan. Abià sunt douĕ saŭ trei comune urbane, cari și-aŭ clădit tóte școlile de cari aŭ trebuință; dar sunt multe acele cari nu aŭ clădit nici una.

Negligența acésta este cu atât mai puțin de ertat, cu cât la orașe mai toți copiii în vîrsta legală cer să fie admiși în școli și nu sunt locuri pentru a-i satisface. E adevĕrat că, de câte ori comunele aŭ vĕdut că copiii nu încap în școli, în loc de a construi localuri încăpĕtóre pentru cele existente, ele se mulțumiaŭ a cere de la minister ca să înființeze școli nouĕ, ceea-ce se încuviință; și așa s'a ajuns la un numĕr de 1.350 institutori, pe când 1.000 ar fi fost de ajuns. Statul și-a impus dar un sacrificiŭ enorm, numai din causă că comunele nu-și făceaŭ datoria.

www.digibuc.ro

De alt-fel acéstă stare de lucruri nu este mai puțin dăunătóre pentru comunele înseși. Fără a mai vorbi de starea igienică cea deplorabilă a localurilor închiriate, de înghesuirea copiilor, de înlesnirea și de alimentul ce se dă propagării epidemiilor prin localurile mici, umede și neigienice, trebue observat că chiriile enorme ce plătesc comunele ar fi de multe ori suficiente spre a acoperi anuitatea sumelor necesare pentru facerea unor localuri convenabile.

Acéstă gravă situațiune a atras atențiunea ministeruluĭ, care în diverse rînduri a căutat să-i aducă remediŭ.

La 25 August 1898, el a adresat primarilor comunelor urbane o circulară stăruitóre, prin care le puneà în vedere gravitatea situațiunii și cereà să se iea măsuri de îndreptare (anexa No. 7).

In același timp s'a intervenit direct și la ministerul de interne, în același sens.

Stăruința acésta se pare că a produs óre-care efect. Tabela alăturată (anexa No. 8) arată de la 1896 încóce s'aŭ construit, în comunele urbane, 61 de localuri școlare cu 245 sale de clase. Cu tóte acestea, ceea ce s'a făcut nu este încă de ajuns. Chiar din tabloŭ se vede că multe orașe nu aŭ făcut nimic și de aceea mai este încă mult de făcut până ce comunele urbane să aibă cele 1.000 sale de clase de cari aŭ nevoie.

De alt-fel, se întîmplă une-ori că chiar atunci când comunele vor să facă ce-và, ele comit erori cari anuléză în mare parte efectul cheltuelilor făcute.

Greșéla cea mai obicinuită este aceea de a nu se studià cu destulă atențiune distribuțiunea localuri-

www.digibuc.ro

lor de școlă în oraș. Se aleg locurile la întîmplare și se construesc mai multe școli unele lângă altele, lăsându-se fără nici una cartiere întinse și populate. Pe urmă locurile alese sunt de multe ori mici, de formă nepotrivită, saŭ avênd vecinătăți nesănătóse, ori vătămătóre moraleĭ și disciplineĭ școlare.

In acéstă privință, capitala însăși dă loc la critici severe. Acum vre-o 10 ani, s'aŭ construit în Bucurescĭ un număr destul de mare de școli. Pentru acésta, s'aŭ luat de preferință curțile bisericilor saŭ locurile virane, proprietăți ale comuneĭ, pe unde s'a întîmplat, și s'aŭ construit ast-fel localurile a 13 școli pe un kilometru patrat, pe când suburbiĭ întregĭ nu aveaŭ nicĭ o școlă. Unele din aceste locurĭ eraŭ așà de micĭ, încât școla nu aveà curte de loc, precum erà școla de fete din piața St. Gheorghe-Noŭ.

Pentru ca asemenea neajunsurĭ să nu se maĭ întîmple, trebuià să se dea urmare cât maĭ neîntârdiată dispositiunii din legea învățămîntuluĭ primar, care prevede formarea de circumscripțiunĭ școlare (art. 5). Acésta va să dică că trebuià să se împartă teritoriul comuneĭ în atâtea părți, câte școli primare îĭ eraŭ necesare, pentru a primì întréga eĭ populațiune școlară. Operațiunea acésta nu este ușóră, pentru-că trebue să se țină sémă de densitatea populațiuniĭ din diversele cartiere, de întinderea superficială a fie-căreĭ circumscripțiunĭ și de alte împrejurărĭ, destul de greŭ de conciliat între ele; și ea devenise și maĭ grea, prin modul nepotrivit cum apucaseră a se distribuì multe din localurile dejà construite.

www.digibuc.ro

Inceperea regulăriĭ circumscripţiunilor şcolare urbane s'a făcut în anul 1897. Dar lucrul a mers încet, şi nicĭ aḑĭ nu este încă terminat. De alt-fel, regularea nicĭ nu se va puté face dintr'odată şi în mod definitiv. De óre-ce numĕrul actual al institutorilor şi al claselor urbane este maĭ mare decât cel necesar, el va trebuì micşorat; dar micşorarea acésta nu se póte face decât treptat, potrivit cu vacanţele ce se ivesc printre institutorĭ; şi la fiecare suprimare de post, trebue ca circumscripţiunile şcolare ale oraşuluĭ să sufere modificărĭ. Ministerul urmăresce însă cu stăruinţă acéstă importantă lucrare. Chiar în Bucurescĭ s'aŭ suprimat unele clase, ba şi şcolĭ întregĭ, în centrul oraşuluĭ, unde eraŭ prea multe, din care causă eraŭ aprópe góle, şi s'aŭ înfiinţat altele pe la marginĭ. Şi tot aşà se face şi pe aiurea.

Pe de altă parte, profitând de înfiinţarea fondului comunal şi de crescerea de venitурĭ pe care va aduce-o el pentru unele comune, ministerul a făcut din noŭ intervenţiune, prin circulara din 16 Maiŭ 1903, către primariĭ comunelor urbane, şi altă întervenire la ministerul de interne, pentru a cere cu stăruinţă construirea localurilor carĭ maĭ lipsesc. In circulară, s'a insistat şi asupra trebuinţeĭ ca nouele construcţiunĭ să fie distribuite în mod raţional, (anexa No. 9).

In acéstă privinţă am recomandat din noŭ o combinaţiune care va fi în avantagiul comunelor, căcĭ ar permite uşurarea cheltueliĭ reclamate de clădirea şcolilor.

Este un lucru cunoscut că, fie din causa mortalităţiĭ, fie din lipsa de mijlóce, fie pentru alte motive,

www.digibuc.ro

numĕrul copiilor carĭ frecuentézĕ ultimile clase primare este maĭ mic decât cel din clasele I și II. De aceea în multe orașe, maĭ ales în cele marĭ, sunt școlĭ carĭ aŭ numaĭ clasele I și II. Și cu tóte acestea, și pentru asemenĭ școlĭ se închiriézĕ local deosebit, cu locuințĕ pentru un director deosebit.

Ar fi o însemnată economie, dacă unele localurĭ, în loc de a fi construite tot-deauna pe un tip unic de patru sălĭ de clase și o locuințĕ de director, ar avé, după împrejurărĭ, une-orĭ 4, alte-orĭ 5, alte-orĭ 6 sale de clase, cu o singură locuințĕ pentru director. Acésta ar permite comuneĭ să economiséscă prețul uneĭ locuințe, precum și cheltuiala pentru încălḍirea eĭ.

Tot așà, în orășelele cu o populațiune fórte mică, s'ar puté construì localurĭ numaĭ cu 2 saŭ 3 sale de clase, căcĭ sunt școlĭ în carĭ clasa III este unită cu clasa IV, sub un singur institutor, și une-orĭ clasa II cu clasa III, saŭ chiar clasa I cu clasa II.

Mobilierul școlelor primare.

Cestiunea dotărĭĭ școlelor cu mobilier și cu material didactic este maĭ tot atât de însemnată ca și aceea a localurilor.

După lege (art. 76), procurarea, întreținerea și reînoirea mobilieruluĭ școlar este în sarcina comuneĭ.

Nu de mult, tipul de mobilier în genere introdus în școlile primare erà acela al băncilor lungĭ de 2 până la 4 metri, unite saŭ nu cu masa.

Acest tip barbar aveà nenumĕrate inconveniente. El favorisà grămădirea pe un spațiŭ restrîns a

www.digibuc.ro

unuĭ mare numĕr de copiĭ, causă principală de viţiare a aeruluĭ şi de ruină a sănătăţiĭ. El făceà aprópe imposibile mişcările copiilor şi circulaţia lor în timpul claseĭ; nu permiteà curăţenia, nicĭ supravegherea, nicĭ circularea institutoruluĭ printre şcolarĭ pentru a le controlà lucrările. Pe lângă acestea, înălţimea cea mare a băncii, depărtarea eĭ de masă, înclinarea defectuóasă a acesteia, lipsa unuĭ sprijin pentru spate, impuneaŭ copiilor atitudinĭ obositóre saŭ nenaturale, vătămătóre sănătăţiĭ lor.

Dejà de pe la 1865 ministerul a căutat să introducă sistemul de pupitre pentru câte 2 şcolarĭ; dar încercările sale aŭ rĕmas aprópe cu totul infructuóse. Până acum 20 de anĭ, nicĭ nu scim dacă a fost o singură şcólă, în care să se fi introdus pupitrul.

De atuncĭ încóce, exemplul dat de Stat în şcolile secundare a început să fie urmat şi în şcolile primare urbane. Localurile clădite prin oraşe anume pentru şcólă aŭ fost în genere dotate cu mobilier sistematic; şi chiar în unele din şcolile încă neinstalate în propriul lor local, primăriile aŭ introdus pupitrele de câte 2 locurĭ. Din nenorocire, când pupitrele sunt puse într'o clasă a căreĭ sală este prea mică, institutorul este silit să aşeze câte 3, saŭ chiar câte 4 copiĭ într'un pupitru de 2 locurĭ, ceea ce face să dispară orĭ-ce avantagiŭ.

Băncile lungĭ se găsesc într'un numĕr încă destul de mare de şcolĭ urbane; iar în şcolile rurale, se póte ḍice că noul mobilier este un lucru aprópe necunoscut până acum.

In acéstă direcţiune este dar încă fórte mult de făcut; şi dată fiind lipsa de mijlóce a celor maĭ

www.digibuc.ro

multe comune, maĭ ales rurale, precum și puținul interes pe care prea de multe orĭ comunele rurale îl arată pentru școlă, este de prevĕḍut că vor fi de învins marĭ greutățĭ și că va trebuì multă vreme, până ce să se vadă tóte școlile dotate cu mobilier sistematic.

Acum în urmă, ministerul, prin circularele sale din 16 Maiŭ 1903 către prefecțĭ și către primariĭ comunelor urbane și rurale, le-a atras atențiunea asupra acestuĭ lucru. Va trebuì ca să se urmăréscă efectul acestor circulare, și, contra comunelor carĭ s'ar dovedì că negligéză în mod sistematic datoria lor, va rĕmâné a se aplicà dispositiunile art. 76 al. IV din lege, care dă Statuluĭ dreptul ca, în asemenea casurĭ, să impună din oficiŭ cheltuelile necesare.

Cheltuelile accesoriĭ școlare.

Pe lângă procurarea localuluĭ și mobilieruluĭ, legea maĭ pune în socotéla comunelor iluminatul, încălḍitul, cheltuelile mărunte de cancelarie, plata servitorilor și ajutorul copiilor săracĭ. Ea maĭ prevede că „minimul sumelor necesare pentru a face față la aceste cheltuelĭ se va fixà de ministerul instrucțiunĭĭ pentru fie-care comună, și se va înscrie din oficiŭ în budgetele comunelor; comunele, carĭ nu vor întrebuințà regulat la destinațiunea lor sumele ast-fel înscrise în budgetele lor, vor perde dreptul de a face singure aceste plățĭ; iar sumele necesare se vor încassà direct de Stat din veniturile lor și se vor vĕrsà tesauruluĭ, în comptul ministeruluĭ instrucțiunĭĭ.“ (art. 76).

www.digibuc.ro

In genere, comunele urbane se achită în mod destul de satisfăcĕtor de aceste îndatoriri; budgetele lor conţin sumele necesare, şi cheltuelile se fac la timp. Fac excepţiune ajutórele pentru copiii săraci, cari adese-ori nici nu figuréză în budget, şi reparaţiunile şcolilor, cari de multe ori se fac prea târdiŭ, prin Septemvrie, şi chiar Octombrie. Lipsa unui personal technic suficient şi lungile formalităţi impuse de legea comptabilităţii sunt în mare parte causa acestor întârdieri.

In comunele rurale, ne lovim fórte des de réua voinţă, de nepăsarea saŭ de nepriceperea primarilor saŭ ale consiliilor comunale. Pe unde se întîmplă acésta, se înscriŭ în budget sume derisorii, spre exemplu 10 lei pe an pentru lemne şi 5 lei pe lună pentru servitor; alte-ori, se refusă plata chiar a sumelor prevĕḑute în budget, sub tot felul de pretexte. Invĕţătorii sunt atunci siliţi a întrebuinţa pe şcolari pentru curăţitul claselor; copiii petrec săptĕmâni întregi de iérnă fără foc în şcólă, şi altele asemenea. S'aŭ vĕḑut primari rurali cari n'aŭ achitat cheltuelile şcolare pe câte doi şi trei ani. Alteori, din contră, dacă învĕţătorul a reuşit să se pună bine cu consiliul comunal, i se prevede subvenţiune de la comună peste léfa ce are de la Stat, şi une-ori acésta se face în dauna cheltuelilor obligatóre ale şcolii, cari sunt reduse până la nesuficienţă.

In casuri de acestea, legea prevede corectivele arătate mai sus. Dar în practică este fórte anevoie ca ministerul să fixeze pentru fie-care comună în parte cheltuelile ei şcolare obligatorii, şi este tot atât de greŭ ca să facă el însuşi aceste cheltueli

www.digibuc.ro

în comptul comuneĭ. De aceea până acum s'a evitat a se recurge la acest mijloc extrem, și s'a preferit a se îndreptà relele, pe unde se iviaŭ, prin intervenţiĭ la prefecţĭ, saŭ chiar la ministerul de interne.

Credem însă că ar trebuì găsit un mijloc maĭ expeditiv, maĭ energic și maĭ sigur, pentru a asigurà școlilor cele necesare din partea comunelor; și, dacă un asemenea mijloc nu s'ar găsì, va fi nevoie ca ministerul să useze de drepturile ce-ĭ dă legea citată maĭ sus.

Intru cât privesce ajutórele la copiiĭ săracĭ, ministerul a căutat să remedieze lipsa lor din partea comunelor, creând un fond în acest scop, prin vîndarea unora din cărţile pentru cursul primar editate de minister (a se vedé maĭ jos capitolul: *Ajutóre de cărţĭ și de haĭne la copiiĭ săracĭ).*

Materialul didactic.

Procurarea materialuluĭ didactic fiind lăsată în sarcina Statuluĭ, acesta a resolvat problema în mod strălucit, prin înfiinţarea Caseĭ Școlelor; căcĭ din veniturile propriĭ ale acesteĭ case s'aŭ putut dotà tóte școlile primare, urbane și rurale, nu numaĭ cu tot materialul didactic necesar învĕţămîntuluĭ, dar chiar și cu unele lucruri carĭ nu aŭ decât o legătură maĭ indirectă cu dînsul.

Chiar în 1896, îndată după înfiinţarea Caseĭ Școlelor, d-l P. Poni, ministru, a întreprins să procure școlilor colecţiunea de corpurĭ geometrice, de măsurĭ metrice și de hărţĭ, de carĭ aveaŭ trebuinţă.

www.digibuc.ro

Corpurile geometrice și sistemul metric aŭ fost efectuate de Școla de arte și meseriĭ din Bucurescĭ în 2.000 seriĭ, de câte 72 obiecte fie-care serie.

S'aŭ construit și 2.000 dulăpióre; în fie-care din ele s'a pus câte o colecțiune de corpurĭ geometrice și una de sistem metric, și ast-fel complete s'aŭ distribuit pe la școlĭ.

Cu modul acesta, s'aŭ dotat dintr'o dată școlile cu obiectele cele maĭ necesare, cu o cheltuială totală de 93.469 leĭ, carĭ alt-fel ar fi reclamat maĭ mulțĭ anĭ până să se pótă face.

In aniĭ 1900 și 1901, tot Școla de meseriĭ din Bucurescĭ a maĭ făcut o serie de 2.000 de compasurĭ și echere de lemn pentru lucrat pe tablă, precum și o nouĕ serie de sistem metric și corpurĭ geometrice, compusă din 9 bucățĭ.

Colecțiunea de hărțĭ trebuià să cuprindă mapemundul, cele 5 continente (America în douĕ părțĭ deosebite) și țĕrile locuite de Românĭ.

Pentru confecționarea lor, d-l Poni a tratat maĭ întâiŭ cu casa Justus Perthes din Berlin. Acéstă casă trebuià să execute harta Europeĭ după modelul dat de minister, și cu text român. Prețul convenit erà de 5 mărcĭ (6 leĭ 25 banĭ) de fie-care exemplar. In acest preț se cuprindeaŭ și întinderea hărțiĭ pe pânză, douĕ bețe de lemn și lăcuitul.

Casa Perthes a trimis harta Europeĭ în anul 1897, executată conform contractuluĭ.

In timpul acesta însă casele Carol Göbl și I. Socec din Bucurescĭ, precum și Institutul geografic al armateĭ, făcură Caseĭ Școlelor propunerea de a executà ele cele-lalte hărțĭ, în aceleașĭ condițiunĭ ca

www.digibuc.ro

și casa Perthes, afară de preț, pe care îl oferiaŭ maĭ avantagios: anume, Asia și Africa cu 5 leĭ 40 banĭ exemplarul (C. Göbl), Oceania cu 8 leĭ 30 banĭ exemplarul (C. Göbl), America-de-Nord și de-Sud cu câte 5 leĭ 10 banĭ exemplarul (Socec). Harta Românieĭ cu țĕrile vecine se oferì a se face de către Institutul geografic al armateĭ, cu prețul total de 80.995 leĭ, pentru 5.000 exemplare harta fisică și 5.000 harta politică.

In fața avantagiuluĭ de preț ce ni se oferià, dar maĭ ales considerând interesul de ordine superióră, care erà de a se executà în țéră o lucrare de asemenea importanță, am încheiat contract cu numitele case: cu C. Göbl, pentru Asia și Africa, la 11 Iulie 1897, iar pentru Oceania, la 23 Ianuarie 1898; cu Socec, pentru America-de-Nord și de-Sud, la 15 Noemvrie 1897. Am avut satisfacțiunea de a vedé că ele s'aŭ achitat în modul cel maĭ mulțumitor de sarcina ce-și luaseră. Hărțile efectuate de ele aŭ fost predate în termin Caseĭ Școlelor, și execuțiunea lor este cel puțin egală, dacă nu superióră, celor făcute în străinătate, din tóte punctele de vedere.

Trebue să adăogăm că, pentru supravegherea și conducerea acesteĭ lucrărĭ, ministerul formase o comisiune compusă: pentru harta Românieĭ din d-niĭ M. Brătilă, director și profesor de geografie la Școla comercială de gradul II din Bucurescĭ, colonel C. Ianescu și maiorul G. Christodulo; iar pentru tóte cele-lalte, din d-l Brătilă.

Pentru completarea materialuluĭ didactic de geografie, maĭ erà nevoie de globurĭ geografice. Pen-

www.digibuc.ro

tru acésta, Casa Școlelor a acceptat propunerea caseĭ G. B. Paravia et Comp. din Turin, care a oferit să procure globurĭ de 40 centimetri diametru cu picior de fontă. S'aŭ comandat 2.000 globurĭ de acestea, carĭ aŭ costat 40.500 leĭ, plus óre-carĭ cheltuelĭ de transport. Acéstă furnitură a fost complet predată până la 13 Noemvrie 1899, în bune condițiunĭ.

Cu modul acesta, s'a completat partea cea maĭ costisitóre și cea maĭ imediat necesară a materialuluĭ didactic primar.

Dar cu acésta nu se puteà ḍice că nu maĭ este nimic de făcut. Și în prima linie, învĕțămîntul istorieĭ a solicitat atențiunea nóstră.

Nevoia de simplificare a făcut ca istoria țĕrĭĭ să ocupe un loc fórte restrîns în programa școliĭ primare; și cu tóte acestea, de ce imensă importanță este acest studiŭ! Școla primară are chemarea, are datoria de a formà consciința națională a poporuluĭ, de a-l face să-și cunóscă trecutul, pentru a-și înțelege rostul sĕŭ în present și chemarea sa în viitor. Școla primară trebue să creeze simțul de solidaritate națională, fără care un Stat nu póte existà, și care dă uneĭ națiunĭ tărie și încredere în sine.

Pentru atingerea acestuĭ scop, trebue să concurgă întregul învĕțămînt; dar, în prima linie, studiul istorieĭ.

Convinșĭ de acéstă trebuință, pedagogiĭ de pe aiurea aŭ avut recurs la tablourile murale istorice, carĭ represintă episodele cele maĭ însemnate și maĭ caracteristice din istoria țĕrĭĭ.

Acésta am dispus să se facă și la noĭ.

La 22 Aprilie 1897, am format o comisiune com-

www.digibuc.ro

pusă din d-niĭ Gr. G. Tocilescu, profesor la Universitate, I. Bianu și G. Demetrescu-Mirea.

Insărcinarea acesteĭ comisiunĭ erà: de a alcătuì o listă de subiecte, alese din istoria Românilor, de la început și până astădĭ, printre cele maĭ însemnate saŭ maĭ glorióse, carĭ să fie represintate prin câte un tabloŭ; de a prescrie regulele după carĭ aceste subiecte trebuiaŭ să fie tratate de către artiștĭ; de a indicà modificările ce trebuiaŭ aduse în schițele propuse de artiștĭ; de a priveghià executarea tablourilor în cromolitografie.

Odată ce lista subiectelor tablourilor a fost fixată de comisiune și aprobată de minister (anexa No 10), executarea lor a fost încredințată pictorilor Sava Henția, N. Mantu, N. Grimani, Artachino, Simonide, Durațo, P. Ioanid, Aristid Iliescu, I. Georgescu, Costin Petrescu, Titus Alexandrescu; iar pentru executarea tipografică a tablourilor, s'a contractat cu casele Carol Göbl și I. Socec. Fie-care tabloŭ trebuià executat în 8 până la 12 colorĭ, în dimensiunĭ de 90 cm. pe 55 cm., lipite pe carton și cu inele pentru atârnat în perete. Prețul unuĭ exemplar erà fixat la 2 leĭ 15 banĭ.

Din fie-care tabloŭ, ministerul cumpĕrà câte 2.000 exemplare; editoriĭ însă aveaŭ facultatea de a imprimà și peste acest numĕr orĭ-câte exemplare, cu condițiune ca să nu le pună în vînḍare cu un preț maĭ mare de 2 leĭ exemplarul.

Despre tablourile lucrate până acum, se póte ḍice că executarea lor tipografică este în gĕnere bine reușită. Din nenorocire, nu se póte ḍice acelașĭ lucru despre compositiunea lor. Excepție trebue fă-

www.digibuc.ro

cută pentru acele împrumutate din galeria Palatuluĭ Regal, carĭ reproduc episode din timpul răsboiuluĭ de la 1877, cu o veritate și o sciință de composițiune carĭ nu se găsesc în cele-lalte. E adevĕrat că executarea acestora cereà, pentru cele maĭ multe din ele, studiĭ asupra costumelor, armelor și figurilor, pentru carĭ nu erà destul timp, nicĭ mijlóce. Orĭ-cum ar fi, inconvenientul acesta s'a părut așà de grav, încât am crezut că e maĭ bine să suspendăm continuarea maĭ departe a publicațiuneĭ, până ce va fi un chip de a se reîncepe în condițiunĭ maĭ potrivite.

Cele 31 tablourĭ publicate până acum aŭ costat în total 177.938 leĭ 55 banĭ, în carĭ se cuprinde și plata artiștilor ce aŭ făcut schițele, care a variat între 200 și 400 leĭ de fie-care tabloŭ.

* * *

Pentru lupta contra alcoolismuluĭ, Casa Școlelor a făcut să se execute tablourĭ murale, și să se scrie maĭ multe cărțĭ. Despre cărțĭ vom vorbì maĭ jos.

Intru cât privesce tablourile murale, în 1898 d-l Jiquidi, pictor, compusese unul, pe care l-a propus Caseĭ Școlelor ca să-l imprime. Ne`fiind fonduri atuncĭ, lucrarea s'a amânat. In anul următor, s'a format o comisiune compusă din d-niĭ Al. Xenopol, Dr. Al. Obreja și d-l Christu Negoescu, care a hotărît a se alcătuì 4 tablourĭ murale antialcoolice, după schițele d-lor Jiquidi, Rola Piekarski și Dr. G. Tiron.

Executarea lor s'a încredințat caseĭ Socec prin contractul din 13 Decemvrie 1899. Fie-care tabloŭ s'a executat în 8.000 exemplare, pe hârtie întinsă

www.digibuc.ro

pe pânză, de 100 cm. lungime pe 80 cm. lățime, cu două bețe de lemn. Costul fie-căruĭ exemplar a fost de 2 leĭ, saŭ în total 64.000 leĭ. Comanda a fost predată Caseĭ Școlelor până la 18 Iunie 1902.

Printre cele-lalte obiecte procurate de Casa Școlelor ca material didactic primar, maĭ trebue să menționăm 1.000 bucățĭ de mașina ruséscă pentru calcul elementar, cu prețul de 8 leĭ 50 banĭ bucata, 1.000 bucățĭ magneți, cu preț de 8 leĭ 50 banĭ bucata, 2.500 seriĭ de portrete ale familieĭ regale, a 10 leĭ, seria, o nouă serie de corpurĭ geometrice și sistem metric, tablourĭ anatomice, și alte obiecte, costând tóte la un loc o sumă de 66.938 leĭ, și procurate tóte de casa Socec.

* * *

Acestea sunt principalele articole de material didactic pe carĭ Casa Școlelor le-a procurat până la 1 Aprilie 1903 școlilor primare. El a costat în total 1.250.816 leĭ, în care intră și cheltuelile de transport, indemnisărĭ, recepțiunĭ, etc.

Acéstă expunere ar fi singură de ajuns ca să arate ce imense servicĭĭ a adus și va maĭ aduce Casa Școlelor. Câțĭ anĭ ar fi trebuit să trécă până când budgetul ordinar al Statuluĭ să fi putut procurà acest material!

Dar și aceste sacrificĭĭ ale Caseĭ Școlelor, ca și acele făcute de Stat cu plata personaluluĭ didactic, rĕmân în mare parte zădărnicite, din causa lipseĭ de localurĭ școlare. In adevĕr, la școlile carĭ sunt lipsite de un local propriŭ, nicĭ nu se pot trimite hărțile, tablourile istorice și antialcoolice, etc.

www.digibuc.ro

pentru-că nu aŭ unde să le atârne. Salele de clase sunt așà de micĭ, în cât pe pereții lor nu e destul loc pentru o hartă; iar lumina e așà de mică, în cât nu se póte citì pe ele. Pentru cele-lalte obiecte, corpurĭ geometrice, sistem metric, etc., nu se găsesce loc pentru un dulap care să le conțină.

Iată cum lipsa de localurĭ paralisézà orĭ-ce silință spre bine, chiar când se reușesce a se trece peste orĭ-ce alte greutățĭ.

Măsurĭ pentru asigurarea obligativității învățămîntuluĭ; amendile școlare.

Lipsa de localurĭ încăpętóre este una din principalele cause pentru carĭ un numĕr așà de mare de copiĭ nu pot primì învățămîntul primar; dar ea nu este singură. Alăturĭ cu dînsa trebue puse și diversele cause carĭ împedică pe părinții să-și dea copiiĭ la școlă.

Chiar lipsa de loc în școlă este una din aceste cause. Credința încă în genere admisă, cum că părinții se opun în mod sistematic a-și trimite copiiĭ la școlă, corespunde din ce în ce maĭ puțin realității lucrurilor. Trebuința învățămîntuluĭ se simte adì de toțĭ, chiar în treptele cele maĭ de jos ale societățiĭ. A trecut vremea când marea majoritate a părinților ḑiceaŭ că copilul lor nu are de ce să învețe carte, „că doar nu are să se facă popă.“ Ceĭ carĭ refusă a-ĭ trimite la școlă fac acésta pentru alte motive, carĭ aŭ temeiul lor de multe orĭ. Dar și numĕrul acestora scade pe fie-care ḑi. Dovadă este că rare-orĭ se maĭ întîmplă adì ca în școlă să

www.digibuc.ro

rĕmână locurĭ libere, când înprejurul eĭ sunt destuĭ copiĭ în vîrstă școlară. De multe orĭ, sălile de clase conțin o populație maĭ mare decât ar comportà dimensiunile și mobilierul lor. Chiar în orașe, și chiar în capitale, nu sunt în școlĭ destule locurĭ pentru a primì pe toțĭ copiiĭ carĭ cer să fie admișĭ; și dacă repartiția actualelor localurĭ ar fi maĭ bine făcută în fie-care oraș, populațiunea școlară ar fi maĭ mare. Dovadă este că în Bucurescĭ, pe când școlile din centrul orașuluĭ nu sunt destul de populate, pentru că sunt prea dese, pe la margĭnĭ, unde școlile sunt rare, ele sunt prea micĭ pentru numĕrul de copiĭ carĭ cer să fie admișĭ în ele. In 1898, când s'a înființat școla din bulevardul Ferdinand, într'un cartier unde nu maĭ erà alta, într'o singură dĭ aŭ cerut înscrierea peste 200 de copiĭ pentru o singură clasă.

In comunele rurale nu dispunem în școlĭ nicĭ de jumĕtatea numĕruluĭ de locurĭ necesar. In fie-care an, ministerul este asediat de cererĭ stăruitóre din partea sătenilor din o mulțime de cătune, carĭ cer să li se înființeze școlă; și cum că asemenĭ cererĭ sunt serióse, se vede din sacrificiile pe carĭ deseorĭ petiționariĭ oferă să le facă, pentru a da localul, mobilierul, une-orĭ chiar și parte din plata învĕțătoruluĭ, numaĭ ca să aibă școlă. Din nenorocire, ministerul nu are decât rare-orĭ putința de a satisface asemenea cererĭ.

Lipsa de localurĭ este dar în prima linie piedică pentru aplicarea completă și reală a obligativităților învĕțămîntuluĭ; și acest lucru este așà de evident încât legiuitoriĭ aŭ fost siliți să țină tot-deauna sémă de dînsul. Constituția dice: „Invĕțătura primară va

www.digibuc.ro

fi obligatóre péntru tinerii români *pretutindeni unde se vor află instituite școli primare.*“ Legea din 1893, ca și cea din 1896, ca și cea actuală, ḑice că „*în cas de insuficiență de locuri*, se vor preferì copiii de Români“ pentru admiterea în școla primară. Și, în fine, legea a fost silită să gradeze aplicarea obligativităţii potrivit cu numĕrul locurilor disponibile în școlă (art. 15), indicând anume în ce ordine să fie chemaţi copiii la școlă, când nu sunt locuri destule pentru toţi.

Și din acest punct de vedere dar, este fórtă gravă rĕspunderea comunelor cari nu și-aŭ îndeplinit obligaţiunea de a-și construì localurile școlare, căcì ele înseși aŭ fost piedică pentru realisarea unuia din cele maĭ marĭ desiderate ale timpurilor moderne.

Dar netrimiterea copiilor la școlă are și alte cause.

Cea maĭ gravă este sărăcia părinţilor.

Invĕţămîntul primar este gratuit, pentru-că părinţii nu plătesc nimic pentru localul școleĭ, pentru învĕţător și pentru încălḑit. Dar eĭ trebue să procure copiilor lor cărţi, hârtie, creióne, și maĭ ales îmbrăcăminte. Pe la ţĕră, nu e rar să se vadă copiĭ cari tótă iérna o petrec în casă, împrejurul vetreĭ, pentru-că nu aŭ încălţăminte, nicĭ haĭne gróse, așà că mergerea la școlă le-ar fi imposibilă. Tóte aceste trebuinţe la un loc represintă de sigur o cheltuială de cel puţin 10 leĭ pe an de fie-care copil, care póte ajunge la 15, dacă copilul este în clasa IV saŭ V. Și dacă sunt în casă doĭ, treĭ, saŭ maĭ mulţi copiĭ în etate școlară, se vede îndată ce grea povară póte fi pentru un om sărac *gratuitatea* învĕţămîntuluĭ obligator.

www.digibuc.ro

Nu trebue iarăși să uităm că, pentru ómenii săracĭ, și maĭ ales la țéră, copiiĭ sunt un ajutor pentru casă. De la 7 până la 14 anĭ, eĭ pot duce și întórce vitele de la păscut, le pot păzì pe câmp, pot ajutà la menagiŭ, pot duce mâncare la câmp, etc. Lipsa acestor micĭ serviciĭ îngreuiază viața omuluĭ sărac, și-l face să nu se desparță cu voie bună de copil, nicĭ pentru cele câte-và ore de clase.

Pentru mulțĭ iarăși este nepăsarea, lipsa de reflecțiune, neprevederea, și maĭ rar lipsa de pricepere pentru a înțelege utilitatea învĕțăturiĭ.

In fine, de multe orĭ sunt dificultățĭ locale de carĭ trebue să se țină sémă; dacă, spre exemplu, pentru a merge la școlă, copilul trebue să străbată drumurĭ lungĭ pe câmp, saŭ prin păduri, saŭ prin locurĭ grele, iérna este o adevĕrată primejdie pentru dînsul, din causa viscolelor saŭ a fiarelor sĕlbatice.

De tóte acestea trebue să se țină sémă când vrea cine-và să asigure obligativitatea efectivă și reală a învĕțămîntuluĭ primar.

Legea nu prevede pentru acésta de cât o singură armă: amenda. Dar de amendă nu póte fi vorba de cât pentru a luptà contra releĭ voințe saŭ a nepăsăriĭ; ea nu póte nimic contra sărăcieĭ, contra lipseĭ de localurĭ, contra greutăților locale.

De aceea noĭ ne-am silit să găsim pentru fie-care fel de greutate remediul aprópriat. Lucrăm cu staruință pentru desăvîrșirea localurilor de școlĭ primare cu tot ce le trebue, și campania acésta o vom urmà cu tótă energia. Pentru a luptà contra sărăcieĭ, am înființat cantinele școlare și fondul de ajutor al co-

www.digibuc.ro

piilor săracĭ; am luat măsurĭ pentru eftenirea cărților de școlă; am modificat orarul școlelor rurale, în sensul de a puté copiiĭ de sătenĭ să ajute părinților lor o jumătate de ḑi, fără pagubă pentru școlă; și mai sunt și alte măsurĭ de mai mică importanță.

Cât pentru amenḑĭ, aplicarea lor presintă numeróse dificultățĭ, pe carĭ în parte le-am înlăturat, mai rĕmânênd încă multe altele de învins.

Legea prevede, cu multă înțelepciune, pentru absențe de la școlă, amenḑĭ micĭ, numaĭ de 10 banĭ pe o jumătate de ḑi, carĭ se măresc însă treptat în cas de recidivă, până la maximum de 50 de banĭ de absență; dar ea maĭ cere ca executarea amenḑiĭ să se facă de perceptor până în 10 ḑile de la primirea comunicăriĭ.

Dacă s'ar face așà, amenda, venind îndată după comiterea greșeliĭ, ar avé efectul, pe care l a vizat legea, de a fi o deșteptare efectivă pentru părinte, și ar evità de cele maĭ multe orĭ recidivele.

Dar în fapt lucrurile sunt departe de a se petrece așà. Perceptorul nu face nicĭ o mișcare pentru a încassà amenda, când primesce comunicarea pentru acésta; părintele, ne fiind amendat, nu-și dă séma că face un rĕŭ, și continuă a nu-și trimite copilul la școlă; învĕțătorul, în fața acestor recidive, măresce treptat cifra amenḑilor. Cu modul acesta, amenḑile se acumuléză, până ating cifre enorme, pe carĭ legiuitorul nicĭ un moment nu a avut intențiunea să le atingă. Când cu modul acesta totalul amenḑilor aplicate unuĭ biet om a atins 20 leĭ, 25 saŭ și maĭ mult, perceptorul se mișcă în fine și vinde tot, ca să acopere amenda.

www.digibuc.ro

Cu modul acesta, amenda școlară, care trebuiă să fie un simplu mijloc de deșteptare pentru omul nesciutor, ajunge o causă de ruină tocmaĭ pentru ómeniĭ săracĭ, carĭ formézĕ numĕrul cel maĭ mare al acelora carĭ sunt expușĭ a se vedé amendațĭ. In acelașĭ timp, amenda nu maĭ este un mijloc de îndreptare, pe câtă vreme vine așà de târdiŭ după comiterea greșeliĭ, când vinovatul a și uitat-o, saŭ, în orĭ-ce cas, a perdut din vedere legătura care este între dînsa și amenda care, dice-se, are de scop să o pedepséscă. In fine, cu chipul acesta se exasperézĕ ómeniĭ contra școliĭ și a învĕțătoruluĭ, așà că se ajunge la resultatul diametral opus aceluia pe care îl urmăresce legea.

Tóte aceste rele decurg din o singură causă: din nepăsarea saŭ din réua voință a perceptorilor. Legea nu prevĕduse ca, pentru încassarea amendilor școlare, să se lase remisă perceptorilor; de aceea eĭ, ne avênd nicĭ un interes bănesc în acéstă afacere, refusaŭ în mod sistematic a-și face datoria. Tóte ordinele, stăruințele și amenințările se sdrobiaŭ de încăpățînarea lor.

Pentru a pune capĕt acesteĭ stărĭ de lucruri, prin circulara către Administrațiunile financiare din 13 Decemvrie 1901, am dispus a se lăsà perceptorilor câte 10% din amendile ce vor încassà, și i-am autorisat și a lua personal suplimentar, pentru a ajutà la încasare. Cu acésta nu micșoram întru nimic veniturile Caseĭ Școlelor, căcĭ până atuncĭ nu se încassà maĭ nimic din amendĭ, pe când cu noua dispositiune puteam sperà că se va încassà ce-và. Și pe urmă, scopul amendilor nu este de a creà un venit Caseĭ Școlelor.

www.digibuc.ro

Dispositiunea acéstà a avut în adevĕr ca efect de a face să créscă cifra încassărilor. De unde în anii 1897, 1898, 1899, 1900, se încassase respectiv 53.304, 95.218, 66.845, 61.757 lei, în anul 1901 și 3 luni din 1902, după luarea acestei dispositiuni, s'aŭ incassat 206.863 lei.

Cu tóte acestea, rĕul este departe de a fi vindecat. E adevĕrat că amenḍile se încasséză acum mai bine decât înainte; dar perceptorii tot nu aŭ renunțat la obiceiul lor de a le lăsà să se acumuleze până ce ajung la sume mari. Și e natural să fie așà: remisa lor fiind aceeași, ei preferă să lase a se adunà o sumă mai mare, pentru a o încassà de-odată, în loc de a o încassà în detaliŭ, câte 10 și 20 de bani. De multe ori chiar ei declară insolvabili pe ceĭ amendați, numai pentru a se scuti de grija de a încasà amenda.

Trebuie dar ca să se iea cele mai aspre măsuri pentru pedepsirea acelora dintre ei, cari daŭ dovadă de nepăsare, de negligență saŭ de rea voință în acéstă afacere. Alt-fel vom continuà a asistà neputincioși la spectacolul descuragiator al uneia din cele mai însemnate și mai bine-făcĕtóre legi, paralisate prin reaua voință a unor agenți de trépta cea mai de jos.

Ministerul Financelor, în acéstă privință, ne-a dat un concurs fórte prețios. In urma intervenirilor nóstre, el a dat ordine severe pentru aplicarea exactă a legii și pentru pedepsirea perceptorilor negligenți saŭ rĕŭ-voitori, și aceste măsuri aŭ avut de efect o simțitóre îmbunătățire a lucrurilor.

* * *

www.digibuc.ro

Organisarea actuală a amenḍilor ṣcolare maĭ are ṣi un alt inconvenient grav, căruia va trebuì a i se găsì un remediŭ: anume complicaţiunea ṣi mulţimea de scripte ṣi de corespondenţă pe care o impune învĕţătorilor, institutorilor ṣi revisorilor ṣcolarĭ. Sunt nenumĕrate avisele, registrele, listele, foile ṣi tablourile carĭ trebue făcute ṣi ţinute. O bună parte din timpul ṣi din munca personaluluĭ didactic ṣi administrativ se consumă cu dînsele. Numaĭ formularele imprimate carĭ privesc acéstă cestiune costă până la 15.000 leĭ pe an.

O simplificare se impune.

Un pas în acest sens s'a făcut anul acesta, prin dispoṣiţiunea ce am luat, ca încercare, ca în August 1903, în judeţul Teleorman, în loc de a se avisà în scris părinţiĭ aì căror copiĭ vor trebuì trimiṣĭ la ṣcólă la 1 Septemvrie următor, eĭ să fie chemaţĭ într'o Duminecă la primărie, unde învĕţătorul ṣi primarul să le cetéscă legea ṣi să-ì încunosciinţeze de urmările ce ar avé pentru eĭ nesupunerea la lege. Insciinţarea făcută în felul acesta va avé avantagiul de a evità trimiterea a o mulţime de avise, carĭ în cea maĭ mare parte rĕmân de ordinar prin sertarele primăriilor, ṣi de a face pe ţĕranĭ să auḍă din viŭ graiŭ aceste lucruri carĭ, scrise fiind, rĕmân pentru eĭ literă mórtă.

Dacă sistemul acesta va reuṣì în Teleorman, el va fi generalisat pentru tótă ţéra în aniĭ viitorĭ.

Cu tóte acestea, chiar cu îmbunătăţirea acésta, cestiunea amenḍilor ṣcolare încă va rĕmâné susceptibilă de marĭ îmbunătăţirĭ ṣi simplificărĭ. Am pus-o în studiŭ de maĭ multă vreme, dar până acum nu

www.digibuc.ro

am găsit nicĭ o soluţiune destul de simplă şi practică.

Ca să completăm ceea ce aveam de ḑis asupra cestiuniĭ amenḑilor şcolare, trebue să adăogăm că sistemul, ca ele să fie pronunţate de învĕţător, este de natură a causà acestuia marĭ neplăceriĭ. In adevĕr, ţĕranĭĭ se deprind a vedé într'însul un persecutor şi un vrăjmaş, şi nu o dată s'aŭ vĕḑut învĕţătorĭ expuşĭ la tot felul de neajunsurĭ din acéstă causă. Din nenorocire, afară de învĕţător nu este nimenĭ altul cuĭ să se pótă încredinţà dreptul şi datoria de a aplicà amenḑile. Rĕmâne doar ca îndemânarea şi tactul luĭ să-ĭ permită a se strecurà printre greutăţĭ.

Ca să-ĭ ajutăm întru cât-và, am făcut o publicaţiune, care am dispus a se aduce la cunoscinţa tuturor părinţilor de prin sate, prin afişare la şcólă şi prin cetire la biserică şi la primărie. Prin acea publicaţiune, căutam a le arătà că amenda este impusă de lege pentru părinţiĭ îndărătnicĭ, şi că învĕţătorul nu póte să nu o aplice. Póte că acéstă măsură va fi, până la un punct, o pavăză de apărare pentru învĕţătorĭ.

Cărţile de curs primar.

Inscrierea în legea fundamentală a ţĕrĭĭ a gratuităţiĭ învĕţămîntuluĭ primar a avut de scop să facă ca nicĭ o piedică să nu se afle în calea chiar celuĭ maĭ sărac copil, pentru a puté căpătà acel învĕţămînt.

Dar acéstă dispositiune salutară ar fi zădărnicită, dacă nu s'ar înlăturà şi alte piedicĭ tot aşà de grele.

www.digibuc.ro

Printre acestea, în prima linie este greutatea pentru copiii săraci de a-și procură cărțile și rechisitele necesare.

Este cunoscut că părinții săraci, și mai ales țăranii, când sunt învitați să-și trimită copiii la școlă, dau, ca principală scusă pentru nesupunerea lor la lege, lipsa de cărți și de haine. Și în adevĕr, este fórte mare numĕrul acelor copii cari vin la școlă fără cărți și cari, din acéstă causă, nu fac nimic, saŭ se silesc să prindă ce pot din auḍite saŭ din cărțile camaraḍilor lor mai norociți.

Situațiunea este și mai agravată prin faptul că în fórte multe școli, pe lângă cărțile și obiectele strict necesare, se impuneà copiilor cumpĕrarea de cărți și de lucruri inutile.

Ingrijați de acésta, am însărcinat pe d-l S. Halița, inspector școlar, să studieze cestiunea. D-sa ne-a presentat raportul No. 190 din 28 Ianuarie 1902 (anexa No. 11), din care se vede că numai caietele ce se impuneaŭ unui școlar de clasa I primară, costaŭ în mijlociŭ pe an 4 lei 15 bani; pentru clasa II, 10 lei 65 bani; pentru clasa III, 9 lei 15 bani; pentru clasa IV, 10 lei 65 bani. Și pe lângă caiete, mai trebuià să se adaoge cărțile, libretele de note, hărțile, compasurile, penițe și table de ardesie riglate într'un óre-care mod și costând pentru acest motiv de trei ori cât făceaŭ.

Erà acì un abus din cele mai mari, care se introdusese încet, încet, prin pofta de câștig a autoriloŕ de cărți și caiete de tot felul, prin conivența multor învĕțători și institutori, și prin toleranța autorităților școlare. Din causa lor, gratuitatea învĕ-

www.digibuc.ro

ţămîntuluĭ primar nu maĭ există de fapt, pentru-că cheltuiala inutilă ce se impuneà copiilor erà cu mult maĭ mare de cât taxa şcolară ce ar fi avut eĭ de plătit, dacă gratuitatea nu ar fi fost trecută în legĭ.

Pentru aceste motive, ministerul a luat măsurile cele maĭ energice pentru stîrpirea rĕuluĭ, fără a se preocupà de protestările celor carĭ îşĭ creaseră rente însemnate din acéstă exploatare organisată contra luminăriĭ poporuluĭ sărac.

Prin circulara No. 80.299 din 9 Decemvrie 1898, dejà s'a pus în vedere revisorilor şcolarĭ, că se interdice a se impune şcolarilor cumpĕrarea de caiete speciale, puse în comerciŭ cu preţurĭ exagerate, şi se permite ca şcolariĭ să-şĭ facă eĭ singurĭ caietele.

Acéstă circulară a fost repetată şi cu maĭ mare energie, prin acea din 26 Ianuarie 1902, prin care interdicerea acésta a fost întinsă şi asupra orĭ-căror cărţĭ şi rechisite carĭ nu sunt absolut indispensabile.

In fine, prin resoluţiunea pusă pe raportul d-luĭ Haliţa cu No. 190 din 28 Ianuarie 1902 (anexa No. 12), se confirmă cele precedente, se limitéză numĕrul de caiete de caligrafie ce se pot impune şcolarilor, şi se prescrie înfiinţarea unuĭ singur caiet special pentru tóte celel-alte trebuinţe ale claseĭ.

Tóte aceste măsurĭ arată în de ajuns mărimea rĕuluĭ şi tăria cu care ne silim să-l stârpim. Dar nu trebue să ne disimulăm că rĕul erà eşà de întins şi atingeà atâtea interese, în cât va trebuì pentru multă vreme o supraveghere de tot momentul şi o severitate mare, pentru a nu lasà ca specula să reînvieze.

* * *

www.digibuc.ro

Alegerea cărților, a căror introducere în școlĭ să fie permisă, s'a făcut până acum după maĭ multe norme, dintre carĭ însă nicĭ una nu s'a găsit scutită de criticĭ fundate.

Modul cel maĭ obicĭnuit a fost acela ca autorul să înainteze cartea saŭ manuscriptul sĕŭ ministeruluĭ. Acesta-l trimiteà în cercetarea consiliuluĭ permanent de instrucțiune. Dar consiliul, care erà totdeauna prea mult ocupat cu lucrările de administrațiune, nu puteà cercetà lucrarea el însuș̆ĭ, ci o trimiteà și el uneĭ persóne óre-care, competentă, saŭ presupusă competentă în materie.

Fórte rare orĭ acéstă persónă presintà un raport bine studiat; de cele maĭ multe orĭ, propuneà să se dea aprobarea după o aruncătură de ochĭ superficială. De aceea s'aŭ vĕḑut aprobate cărțĭ cu totul defectuóse ca metodă, pline de erorĭ de fapte, nepotrivite din tóte punctele de vedere.

Aprobările date în modul acesta nu eraŭ supuse la nicĭ o regulă și la nicĭ o limită. De aceea se vedeaŭ aprobate numeróse manuale pentru aceeașĭ clasă și pentru aceeașĭ materie, de merite cu totul inegale.

Resultà de acì o luptă înverșunată între diverșiĭ autorĭ, căutând fie-care să useze de tóte mijlócele pentru a introduce cartea sa în cât maĭ multe școlĭ, cu excluderea cărților rivale; și dacă vre-unul se întîmplà să aibă o situațiune óre-cum privilegiată față de ceĭ-lalțĭ, dacă, spre exemplu, ocupà în învĕțămînt vre-un post superior, se întîmplà să se foloséscă de acéstă împrejurare pentru a suprimà orĭ-ce concurență. S'aŭ vĕḑut ast-fel uniĭ realisând

www.digibuc.ro

în scurtă vreme beneficiĭ fórte însemnate, din câte un abecedar, o carte de lectură, saŭ o colecţiune de probleme, de loc superióre altora carĭ aŭ rĕmas uitate prin rafturile editorilor.

In ṣcolĭ, de altă parte, erà o desordine completă. Invĕţătoriĭ ṣi institutoriĭ, excedaţĭ de stăruinţe ṣi presiunĭ, schimbaŭ cărţile la fie-care an, ṣi din causa asta nicĭ o continuitate nu erà în învĕţămînt. Ṣcolariĭ repetenţĭ, aceĭ carĭ treceaŭ de la o ṣcólă la alta, eraŭ cu totul desorientaţĭ, pe lângă că eraŭ siliţĭ să facă nouĕ cheltuelĭ ca să-ṣĭ cumpere cărţĭ nouĕ, cu carĭ trebuià de multe orĭ să reià materia de la început.

Căcĭ trebue încă se amintim că maĭ tot-deauna diversele manuale, aprobate pentru una ṣi aceeaṣĭ clasă ṣi materie, nu se potriviaŭ între ele, nicĭ în definiţiunĭ, nicĭ în numirĭ, nicĭ asupra faptelor înseṣĭ. Cuvîntul *predicat* însemnà un lucru pentru un autor, ṣi altul pentru un alt autor. După unul, Radu Negru erà fundatorul principatuluĭ Românieĭ; după altul, el erà fratele luĭ Mircea I. Ṣi aṣà maĭ departe.

Este imposibil să se enumere ṣi să se descrie tóte neajunsurile carĭ se iscaŭ din aceste încurcăturĭ.

In câte-và rînduri, s'a cercat a se pune puţină ordine, publicându-se concursurĭ pentru cele maĭ bune cărţĭ didactice, cărora li se acordà ṣi óre-carĭ premiĭ. Dar măsura acésta a rĕmas cu totul ineficace, din causă că autoriĭ eĭ nu ĭ-aŭ dat completarea naturală care se impuneà, de a nu maĭ permite introducerea în ṣcolĭ a altor cărţĭ decât a celor premiate, cel puţin pentru un timp óre-care. E

www.digibuc.ro

adevĕrat că luarea uneĭ asemenea măsurĭ aveà să ridice multe și violente protestărĭ din partea acelora carĭ se folosiaŭ de starea de maĭ nainte; dar rĕul erà așà de mare, în cât reclamà o soluțiune energică, grabnică și radicală.

Aceste considerațiunĭ ne-aŭ îndemnat să luăm măsurile, pe carĭ le expunem acum.

O revisuire a cărților didactice primare se impuneà, maĭ întâiŭ, din causa modificărilor introduse în programele cursuluĭ primar la 1897. De aceea, prin însciințarea publicată în *Buletinul* No. 137 din 15 Aprilie 1899, ministerul a fixat condițiunile ce aveaŭ să împlinéscă cărțile ce trebuiaŭ alcătuite în vederea noueĭ programe.

Măsura acésta a rĕmas neaplicată, și lucrurile aŭ continuat a merge ca maĭ înainte, până când, la 24 Maiŭ 1901, am dat o decisiune (anexa No. 13), prin care stabiliam un noŭ regim pentru cărțile didactice primare. Se hotărà anume că de acì înainte, în tóte școlile primare din țĕră, nu va fi admis de cât un singur abecedar și o singură carte de lectură. Aceste cărțĭ trebuiaŭ să fie elaborate anume după nisce regule carĭ aŭ fost publicate în *Buletinul* No. 191 din Decemvrie 1901 (anexa No. 14). Cele maĭ bune din ele eraŭ premiate și deveniaŭ proprietatea ministeruluĭ, care le împrimà pe socotéla sa și le introduceà în școlĭ îu mod exclusiv, pe timp de treĭ anĭ, după carĭ alte cărțĭ vor puté să fie elaborate după aceeașĭ procedură.

Cărțile imprimate ast-fel de minister se vor vinde cu prețul ce aŭ costat, plus un adaos de 10 până la 15%, din care se va formà un fond pentru aju-

www.digibuc.ro

tarea copiilor săracĭ cu cărţĭ şi rechisite necesare şcóleĭ.

S'a dat un termin până la 30 Iunie 1902, până când vechile cărţĭ aprobate de minister aŭ maĭ fost admise în şcolĭ, pentru a se da timp să se desfacă cele din deposite.

S'a numit o comisiune compusă din 10 institutorĭ şi din d-l G. Coşbuc, pusă sub preşedinţa d-luĭ D. Aug. Laurian, cu însărcinarea de a examinà lucrările venite la concurs, de a alcătuì din cele maĭ bune din ele câte o carte unică, şi de a priveghià imprimarea lor.

Din causa timpuluĭ scurt de care se dispuneà, măsura nu a fost aplicată de o cam dată decât pentru abecedar şi pentru cartea de lectură de clasa II, aşà că de la 1 Septemvrie 1902 în tóte şcolile din ţară sunt introduse, în clasele I şi II, numaĭ cărţile elaborate şi editate în acest fel.

La 1 Septemvrie 1903, se vor introduce tot astfel şi cărţile de lectură pentru clasele III şi IV.

Pentru şcolile rurale, se scot ediţiunĭ speciale din cărţile de lectură, potrivite anume după programa lor şi după numĕrul claselor lor.

* * *

Acesta este regimul pe care l-am introdus, pentru cărţile didactice primare. Printr'însul vom face să înceteze, suntem siguri, starea anarchică de maĭ nainte, precum şi tóte neajunsurile la carĭ da ea loc, şi pe carĭ le-am arĕtat maĭ sus.

Dar dintr'însul maĭ resultă şi alte avantagiĭ, carĭ se pot vedé chiar din expunerea de până acì. Pre-

www.digibuc.ro

ţul cărţilor supuse acestuĭ regim a scăḑut într'o proporţiune enormă. Abecedarul editat de minister se vinde cu 50 banĭ cartonat solid, pe când până acum el costà între 90 banĭ şi 1 leŭ 20 banĭ; cartea de lectură de clasa II costă acum 75 de banĭ, în loc de 2 leĭ până la 2 leĭ şi 50 banĭ. Şi tot aşa va fi şi pentru cele de clasa III şi IV.

Acéstă scădere a preţuluĭ cărţilor de şcólă constitue un enorm avantagiŭ pentru poporaţiunea săracă, care, după cum am spus maĭ sus, de multe orĭ nu se póte folosì de şcólă pentru-că nu are cu ce-şĭ plătì cărţile Şi cu tótă acéstă scădere de preţ, ministerul tot póte realisà, din vinderea acestor singure cărţĭ, un fond de ajutor pentru copiiĭ săracĭ, care se póte evaluà la maì bine de 30.000 leĭ pe an, fond pentru care până acum Statul nu puteà să dea nimic, iar comunele maĭ nimic.

In faţa atâtor avantagiĭ, se póte lesne trece cu vederea învinovăţirea de creare de monopol, cum a fost calificată măsura nóstră. Monopol nu este, pe câtă vreme cărţile adoptate se aleg printr'un concurs, la care tótă lumea este admisă să iea parte şi care se reînoesce din treĭ în treĭ anĭ. In orĭ-ce cas, un asemenea monopol, chiar dacă ar fi, este maĭ bun de cât acela pe care, în vechea stare de lucrurĭ, şi-l creaŭ pentru dînşiĭ câţĭ-và autorĭ favorisaţĭ de împrejurărĭ excepţionale.

Şi pe urmă, sistemul acesta este aplicat în Prusia şi în Austria, unde dă excelente resultate, deşì aplicat într'un mod mult maĭ strict decât la noĭ, căcĭ acolo una şi aceeaşĭ carte este menţinută neschim-

www.digibuc.ro

bată ḑecimĭ de anĭ, iar nu schimbată la fie-care treĭ anĭ, printr'un noŭ concurs, ca la noĭ.

Nu am aplicat sistemul decât la abecedar și la cartea de lectură, pentru maĭ multe cuvinte. Maĭ întâiŭ, pentru că aceste douĕ cărțĭ sunt cele maĭ mult întrebuințate în școla primară, și fără carĭ un copil nicĭ nu póte urmà la școlă, ceea-ce este maĭ puțin exact pentru cele-alte cărțĭ; așà că măsura luată numaĭ pentru abecedar și cartea de lectură aduce de odată o mare îmbunătățire. Pe urmă, pentru că regimul ce introduceam, fiind pentru întâia óră aplicat la noĭ, erà bine să se încerce pe o scară maĭ mică, înainte de a se generalisà In fine, pentru că lipsià timpul spre a se lucrà de o dată tóte cărțile necesare cursuluĭ primar.

Suntem însă siguri că experiența începută, și ale căreĭ bune resultate se pot dejà judecà, va fi așà de probantă, încât se va puté generalisà sistemul în deplină siguranță.

* * *

Ministerul este încă preocupat de o mare dificultate de care suferă exclusiv copiiĭ de la țéră: aceea că nu găsesc la îndemâna lor cărțile și rechisitele ce trebue să-șĭ procure pentru școlă. Librăriĭ nu se află decât la orașe, așà că copiiĭ de sătenĭ, ca să-șĭ cumpere cărțile, și chiar hârtia și creiónele de carĭ aŭ trebuință, sunt siliți să facă drumul la oraș.

S'ar fi putut da chiar învĕțătorilor însărcinarea de a servì de întermediarĭ între școlariĭ lor și librarĭ; însă de téma abusurilor ce se puteaŭ comite, și pentru a ferì pe învĕțător de bănuelĭ, art. 66 din lege le

www.digibuc.ro

înterdice a vinde școlarilor cărți saŭ furnituri școlare, în afară de ceea ce va ordonà ministerul instrucțiuniĭ publice.

Pentru a se învinge aceste greutăți, d-l D. Bungețianu, revisor școlar al județuluĭ Mehedinți, a propus a se înființà un sistem de *librării ambulante*, pe carĭ, cu aprobarea ministeruluĭ, le-a și introdus în acel județ, ca încercare.

Sistemul constă în acésta: cărțile și recliisitele necesare școlarilor ruralĭ se ieaŭ de la unul saŭ maĭ mulți librarĭ din oraș și se închid într'o cutie încuiată, care circulă apoĭ de la o școlă la alta. Fie-care învĕțător are câte o cheie de la acéstă cutie. Când îĭ sosesce, scóte din ea obiectele necesare școlarilor sĕĭ, și prețul lor, pe care-l încassézà de la dînșiĭ, îl înaintézà librarului.

Experiența nu este încă destul de înaintată, ca să putem fi siguri că sistemul acesta este destul de practic pentru a fi generalisat.

Cantinele școlare.

Am arătat maĭ sus că una din causele cele maĭ însemnate, pentru carĭ școla rurală este așà de puțin frecuentată, este sĕrăcia copiilor. Pentru a-ĭ face față, cel puțin în parte, am înființat *cantinele școlare*, carĭ îndată aŭ fost introduse și la orașe.

Pentru a se înțelege bine necesitatea cantinelor la școlele rurale, trebuie să ne amintim că avem în tótă țéra, în cifră rotundă, 3.600 școlĭ rurale la o suprafață de 132.000 kilometri pătrați, cea ce face în mijlociŭ o școlă la 37 kilometri patrați. Acésta

www.digibuc.ro

însemnéză că rața de serviciŭ a uneĭ școlĭ este în mijlociŭ de maĭ mult de 3 kilometri în jurul eĭ. In realitate însă lucrurile staŭ maĭ rĕŭ. In părțile unde poporațiunea este rară, rața școliĭ este cu mult maĭ mare ; ajunge uneorĭ până la 8 kilometri și maĭ mult. O singură școlă trebue de multe orĭ să facă serviciul pentru maĭ multe cătune, despărțite unele de altele prin distanțe marĭ și prin greutățĭ naturale, precum pîrae, rîpĭ, pădurĭ, etc. Pe unde este așà, le trebue copiilor maĭ mult de o oră ca să ajungă la școlă saŭ ca să se întórcă acasă.

Prin urmare, le este imposibil ca în intervalul de 2 saŭ 3 ore dintre clasele de diminéță și cele de după amiazĭ să se pótă duce acasă pentru a dejună. De alt-fel, în timpul munciĭ câmpuluĭ, chiar dacă s'ar puté duce, n'ar găsì pe nimenĭ, căcĭ părințiĭ și frațiĭ sunt atuncĭ dușĭ la lucru.

Prin urmare copilul este silit să rĕmână la școlă de diminéța până séra, fără să mănânce nimic, saŭ silit a se mulțumì cu o bucată de mămăligă rece, dată de acasă.

Așa dar erà, nu numaĭ în interesul frecuentăriĭ regulate a școliĭ, dar chiar o cestiune de umanìtate, să găsim un mijloc ca copiiĭ, rĕmânênd la școlă peste ḑi, să pótă avé ce-và nutriment la mieḑul ḑileĭ; iar când întórcerea lor acasă ar pune în pericol viéța saŭ sănătatea lor, să pótă rĕmâné la scólă chiar peste nópte.

In școlile urbane, nevoile acestea sunt maĭ puțin simțite; totușĭ se găsesc și în ele copiĭ aĭ căror părințĭ sunt de o sărăcie așà de mare, încât nu le

www.digibuc.ro

pot procurà mâncarea de la amiazĭ; s'aŭ găsit unii carĭ în viéţa lor nu primiaŭ o mâncare caldă.

Indemnaţĭ de aceste consideraţiunĭ, am decis înfiinţarea de cantine şcolare. Măsura acésta s'a luat prin circulara No. 21.287 din 14 Ianuarie 1898 către revisoriĭ şcolarĭ (anexa No 15), care însă nu se ocupà de cât de cantinele rurale.

Prin acea circulară se dispuneà ca, în localităţile unde părinţiĭ s'ar învoì, să se înfiinţeze cantine şcolare, în carĭ şcolariĭ ar puté căpătà, pentru 5 până la 10 banĭ, o mâncare caldă. Sala de mâncare aveà să se aranjeze la şcólă, dacă localul permiteà, saŭ în o casă particulară din apropiere de şcólă. In loc de plată în banĭ, şcolariĭ puteaŭ să aducă şi provisiĭ în natură. Cantiniera puteà să fie soţia învĕţătoruluĭ, saŭ o femeie din sat tocmită pentru acésta, saŭ chiar mamele copiilor cu rândul. Pentru chirie şi alte micĭ cheltuelĭ necesare, speram în concursul comunelor şi în sprijinul ómenilor bine-voitorĭ.

Pentru copiiĭ din cătunele depărtate, şi pentru timp de iérnă, circulara recomandà înfiinţarea *cantinelor cu dormitor*, carĭ, pe lângă masă, trebuià să procure copiilor şi o sală de adăpost, în care să pótă rĕmânĕ peste nópte, atuncĭ când întórcerea acasă séra ar fi fost imposibilă, din causa friguluĭ, viscoluluĭ saŭ întunereculuĭ.

Pentru acest din urma cas, circulara maĭ recomandà şi un alt mijloc, acela ca părinţiĭ copiilor depărtaţĭ să-ĭ aducă şi să-ĭ întórcă de la şcólă cu carul pe rând; dar sistemul acesta nu s'a putut introduce.

Cele douĕ dintâĭ, din contră, s'aŭ bucurat chiar

www.digibuc.ro

de la început de cea mai mare favóre, și nu numai printre învĕțătorĭ, la carĭ de o cam dată ne gândisem, ci și la institutorĭ.

Chiar în tómna anuluĭ 1898, o mulțime de cantine se înființară, și pe la sate, și pe la orașe. Invĕțătoriĭ și institutoriĭ, însuflețițĭ de un zel mai presus de orĭ-ce laudă, prin subscrierĭ, prin serbărĭ și prin orĭ-ce alte chipurĭ, reușiră să adune în scurtă vreme mijlócele pentru carĭ chiar noĭ credeam că va trebuì multă vreme pentru a se înjghebà. In Noemvrie 1898 funcționà dejà un numĕr destul de mare de cantine, prin orașe și prin sate.

Dar mișcarea acésta a prins putere și s'a întins și mai mult în aniĭ următorĭ. Se înființară numeróse societăți, al căror suflet sunt institutoriĭ și învĕțătoriĭ, și al căror scop este înființarea și susținerea de cantine școlare. Unele din ele aŭ realisat dejà capitaluri însemnate.

De alt-fel comunele, județele, societățile financiare, și mai ales particulariĭ, aŭ contribuit și continuă a contribuì cu cea mai mare dărnicie pentru susținerea instituțiuniĭ, care merge desvoltându-se tot mai mult pe fie-care ți.

Concursul tuturor acestor bune-voințe este necesar, pentru că susținerea cantinelor școlare reclamă óre-carĭ sacrificiĭ. Copiiĭ plătesc 5 saŭ 10 banĭ pe ți; dar s'a calculat că hrana ce li se dă costă între 15 și 25 de banĭ pe ți la oraș, și cel puțin 7 banĭ la țĕră.

Dar nu e numaĭ atât. Sărăcia unora din copiĭ este așà de mare, încât nu pot plătì nicĭ chiar 5 banĭ pe ți, nicĭ să aducă ce-và provisiunĭ, cât de

www.digibuc.ro

puține. Creatorii cantinelor aŭ avut milă de acești nenorociți, și nu ĭ-aŭ depărtat de la masa camarazilor lor. De aceea, la fie-care cantină, pe lângă copiii carĭ plătesc ce-và, se află tot-deauna un număr destul de mare de copii gratuiți. Fără îndoială, ar fi fost de preferit ca toți să plătéscă ce-và, fie cât de puțin, și circulara din 14 Ianuarie 1898 așà cereà; căcĭ nu e bine ca copiii, precum și părinții lor, să se deprindă cu ideea că ar avé vre-un drept de a primì hrană de la școlă; afară de acésta, însăși demnitatea copiluluĭ lirănit gratuit este atinsă prin acest fapt, și acésta este un mare rĕŭ. Dar umanitatea a vorbit maĭ tare decât rațiunea; glasul eĭ s'a impus, și noĭ am creḑut că institutoriĭ și învĕțătoriĭ aŭ făcut bine de l-aŭ ascultat.

Astădĭ instituțiunea cantinelor este înfloritóre, și merge desvoltându-se (anexa No. 16). In iérna 1901—1902, aŭ funcționat, atât în orașe cât și în sate, 180 cantine fără dormitor și 61 cantine cu dormitor, dând dejunul la un numĕr de 8.475 de copiĭ pe ḑi, cheltuind ḑilnic, pentru fie-care copil, de la 7 până la 50 banĭ, după localități și împrejurărĭ. Diversele societățĭ pentru întreținerea cantinelor posedaŭ atuncĭ un capital de 119.219 leĭ 22 banĭ.

In anul 1902—1903, a fost 52 cantine urbane și 119 rurale ; în total 171, dintre carĭ 49 aŭ dormitor. Causa acesteĭ scăderĭ este că, prin introducerea nouluĭ orar în școlile rurale, cantinele aŭ devenit maĭ puțin necesare, de óre-ce copiiĭ numaĭ vin la școlă decât o jumătate de ḑi (anexa No. 17).

Printre societățile pentru întreținerea de cantine

www.digibuc.ro

putem cità, ca mai prospere, pe cele din Bucuresci, Craiova, județul Ilfov, Iași și Neamțu.

Aceste excelente resultate se datoresc în cea mai mare parte sîrguinței și devotamentului învățătorilor și institutorilor. Și nu e puțină munca și ostenéla ce și-aŭ impus eĭ. pentru a face să prospereze instituțiunea. Eĭ trebue să alerge din om în om ca să adune fonduri, să organiseze serbări, loterii, etc. Aceia la a căror școla funcționéză o cantină, în loc de a se odihni după eșirea din clasă de diminéță, trebue să priveghieze așezarea meseĭ cantineĭ, să țină compturĭ, să facă cumpărături; și tóte acestea le fac cu cea mai deplină voie bună, fără a-și târgui munca, nicĭ timpul.

Este o mângâere să vedem atâta iubire de copiĭ și atâta abnegație la modeștiĭ noștri dascălĭ.

Intru cât privesce pe minister, el a crediut că se cuvine să lase cea mai deplină libertate de acțiune acelora carĭ luaseră lucrurile așà de bine. Orĭ-ce amestec din partea sa, nu ar fi făcut de cât să jignéscă avântul și spontaneitatea mișcării. De aceea intervențiunea ministeruluĭ în cestiunea cantinelor școlare se reduce la puțin lucru.

In Ianuarie 1899, s'a dat o circulară prefecților de județe și revisorilor școlarĭ (anexa No. 18), pentru a-ĭ îndemnà să ajute mai ales la înființarea cantinelor pe la școlile rurale, carĭ aŭ încă mai multă nevoie de ele de cât cele urbane, și aŭ mai multă greutate de a se înființà și a se susținé.

De la 1898 până adĭ, Casa Școlelor a contribuit 17.931 cu leĭ pentru întreținerea cantinelor.

Cu aceste micĭ sume, se înțelege, nu se puteà

www.digibuc.ro

susține cantinele; eră numaĭ o înlesnire și o încuragiare pe care voiam să o dăm.

In ânul 1900, ministerul a crezut că ar fi necesar a se regulamentà funcționarea cantinelor, carĭ dejà se înmulțiseră în mod considerabil. De aceea a însărcinat pe d-l C. Meissner, care pe atuncĭ erà inspector general al învĕțămîntuluĭ primar, cu elaborarea unuĭ proiect de regulament în acest sens. Proiectul s'a făcut; dar noĭ, luând în urmă direcțiunea acestuĭ minister, am crezut că, dacă l-am impune tuturor în mod obligatoriŭ, s'ar comprimà inițiativa individuală, căreia se datorià aprópe exclusiv succesul de până atuncĭ. De aceea ne-am mulțumit a publicà acel proiect de regulament *(Buletinul ministeruluĭ cultelor și înstrucțiunii publice* No. 190 din Noemvrie 1901, pag. 2.590), doar pentru a servì ca indicațiune celor carĭ conduc cantinele, dar fără a-l impune în mod obligatoriŭ niměnuĭ.

Aprópe la atâta se reduce intervențiunea ministeruluĭ în acéstă afacere, și nu avem a ne plânge, pentru că lucrul merge bine. Nu putem însă trece cu vederea regretabilul mod în care unul saŭ doĭ prefecțĭ aŭ crezut că se cuvine să se amestece în acésta cestiune în anul 1899 saŭ 1900. Departe de a sprijinì și încurajà acéstă frumósă inițiativă, unul din eĭ a dat ordin a se închide tóte cantinele școlare din județ, și a mers până a trimite pe geandarmĭ să distrugă cu toporul mobilierul și materialul uneia care nu se închisese până în ḑiua fixată de dînsul. Invĕțătoriĭ carĭ întreținеaŭ cantine eraŭ aspru pedepsiți. Din norocire acest vandalism a rĕmas aprópe isolat, și nu a descuragiat pe daseălĭ de a

www.digibuc.ro

reconstituì tóte cantinele distruse în acest fel, îndată ce gendarmiĭ aŭ fost întrebuințațĭ acolo unde se cuvenià.

* * *

Ca să încheiem ceea ce privesce cantinele școlare primare, cată să amintim că, prin introducerea nouluĭ orar la școlile rurale, multe din cantinele rurale ar devenì inutile. In adevĕr, după acest orar unele seriĭ de copiĭ vin la școlă numaĭ diminéța, iar altele numaĭ după amiazĭ, așà că cea maĭ mare parte din înconvenientele arătate maĭ sus dispar. De aceea nu va fi de mirare dacă, pentru un timp, înmulțirea cantinelor se va oprì. Cu tóte acestea, avênd în vedere nevoia cea mare ce aŭ de cantine școlile elementare și inferióre de agricultură și de meseriĭ înființate în aniĭ din urmă, ministerul, prin o circulară din 8 Ianuarie 1903 (*Buletin* No. 207 pag. 3.191) a invitat pe revisoriĭ școlarĭ respectivĭ să nu lase a se disolvà comitetele cantinelor din acele județe, ci să le îndemne ca ajutorul pe care-l dà până acum cantinelor școlilor primare, să-l dea de acum înainte celor de la școlile de agricultură și de meseriĭ.

Ajutóre de cărțĭ și de haĭne la copiiĭ săracĭ.

Art. 76 din lege pune în sarcina comunelor ajutarea copiilor săracĭ; și în adevĕr, cine maĭ bine de cât comunele înseșĭ pot să cunóscă nevoile ce merită să fie ușurate? Dar acéstă obligațiune, ca și acea privitóre la localurile școlare, ca și atâtea altele, a rĕmas neîndeplinită de cele maĭ multe comune.

www.digibuc.ro

In lipsa lor, inițiativa privată a satisfăcut în parte acéstă trebuință.

Sunt mai bine de 20 de ani de când repausatul dr. Sergiu a înființat în Bucuresci societatea *Ajutorul copiilor săraci*, al căreĭ scop este de a da haĭne la copiiĭsă racĭ de prin școlĭ, și maĭ ales haĭne de iérnă. Acéstă societate are adĭ numeroșĭ membri, un capital considerabil, și îmbracă pe fie-care an un mare număr de copiĭ.

Exemplul d-ruluĭ Sergiu a fost imitat: chiar în Bucuresci, s'aŭ maĭ înființat societățile *Obolul*, *Tibișoĭ*; la Galați, *Alinarea*; la Iași, *Ajutorul copiilor săraci*; și maĭ sunt și altele.

Dar aceste societățĭ, în genere, nu se ocupă de a procurà și cărțĭ școlarilor fără mijlóce. Golul acesta se silesc să-l împlinéscă tot învĕțătoriĭ și institutoriĭ, carĭ reușesc de multe orĭ a reunì însemnate ajutóre, prin subscrierĭ, serbărĭ școlare, etc.

Din nenorocire, inițiativa acésta este maĭ slabă la țéră, și pe unde este, dă maĭ puține resultate, din causă că ómeniĭ cu dare de mână sunt maĭ puțin numeroșĭ la țéră decât în oraș; și cu tóte acestea, tocmaĭ acolo nevoile de satisfăcut sunt maĭ marĭ.

Deși în acéstă cestiune ministerul nu aveà nicĭ o datorie, el a intervenit, creând un fond anume pentru ajutóre de cărțĭ la copiiĭ săracĭ. Acésta s'a făcut cu ocasiunea alcătuiriĭ și edităriĭ de către minister a cărților principale de curs primar, din a căror vînḑare o parte este destinată aceluĭ fond. Cu modul acesta, se vor puté distribuì în ajutóre

www.digibuc.ro

de cărți la cursul primar o sumă care credem că nu va fi mai mică de 30.000 lei pe fie-care an.

Recensământul copiilor în etate de școlă.

Fie-care din mijlócele expuse până acì aŭ de obiect a înlesnì, fie-care în felul sĕŭ, aplicarea obligativităţiĭ învĕţămîntuluĭ primar. Dar pentru acésta, recensamîntul exact al tuturor copiilor în vîrstă de școlă este și el indispensabil.

După legea din 1864, acéstă operaţiune se făceà de către primar; dar sistemul acesta a dat resultate rele. De la 1893 încóce, recensămîntul se face de primar împreună cu un învĕţător saŭ un institutor, și acum lucrul merge din ce în ce maĭ bine, căcĭ numĕrul copiilor în etate de școlă, carĭ scapă de obligativitate, merge scăd̦ênd pe fie-care an. E destul să considerăm tabela de maĭ jos, care se referă numaĭ la copiiĭ de la ţéră, pentru a ne convinge de acésta:

In 1894, recensămîntul a constatat în sate 634.342 copiĭ în etate de școlă;

în	1896,	avem	643.795	copiĭ
„	1897,	„	663.536	„
„	1898,	„	685.450	„
„	1899,	„	686.054	„
„	1900,	„	704.039	„
„	1901,	„	714.976	„

Crescerea de 80.634 copiĭ în 7 anĭ este evident că nu se póte atribuì numaĭ înmulţirĭĭ normale a populaţiunĭĭ. Ea provine în cea maĭ mare parte de acolo că numĕrul omisiunilor se micșoréză mereŭ.

www.digibuc.ro

Cu tóte acestea, tot sunt îmbunătățiri de așteptat și de acì înainte. Se întîmplă de multe orì sa constatăm că recensămîntul se face cu óre-care negligență prin multe localități. De multe orì se crede că în tabloŭ nu trebue trecuțì copiiì carì nu aŭ putința de a urmà la școlă din o causă óre-care, precum depărtarea școliì saŭ lipsa de loc într'însa.

O dovadă evidentă de acésta este deosebirea cea mare între numĕrul băeților și al fetelor. In 1901 recensămîntul de la sate a dat 384.867 baeți și 330.109 fete, cu o deosebire de 14,2% în defavórea fetelor. Dacă facem abstracțiune de mica desebire numerică, pe care statisticile o arată ca este tot-deauna în primiì anì între cele doue sexe, este sigur că recensămîntul din 1901 a lăsat neînregistrate cel puțin 54.758 fete. Acésta se explica prin faptul că fetele, după lege, fiind supuse obligativității în urma băeților și numaì când în școlă maì este loc și pentru dînsele, de multe orì ele sunt trecute cu vederea la recensămînt.

Aceste micì neajunsurì tind însă să dispară cu timpul, și este de sperat că peste câțì-và anì recensămintele nóstre școlare vor fi cât se póte de exacte.

Principalul inconvenient al sistemuluì actual este că învĕțătoriì și institutoriì, însărcinați cu facerea recensămîntuluì, perd pe fie-care an prea mult din timpul lor de clasă.

Frecuentarea școlilor primare.

Am arătat până acì principalele cause carì nu

www.digibuc.ro

permit ca întréga populaţiune în etate de şcólă să pótă în realitate venì la şcólă, şi am enumerat diversele măsurì ce s'aŭ luat pentru a îmbunătăţì cât maì mult acéstă stare de lucrurì. Resultatele ce se dobîndesc sunt destul de bune, pentru ca să ne încurageze a stăruì în măsurile nóstre.

In prima linie, se înţelege, vine clădirea nouilor locale şcolare. Când se clădesce o şcólă nouă într'un sat, numĕrul şcolarilor cresce imediat, nu numaì pentru că se măresce numĕrul locurilor disponibile, dar şi pentru că un local larg, luminos şi curat, constitue o puternică atracţie şi pentru părinţì, şi pentru copiì. Şi uniì şi alţiì se simt, óre-cum, onoraţì de a fi părtaşì la folósele uneì frumóse clădirì; iar pentru copiì să adauge, de sigur, şi sentimentul de bună stare fisică pe care îl aŭ într'un local igienic, în opoziţiune cu suferinţa pe care o indură într'un local unde nu aŭ aer nicì lumină.

Infiinţarea cantinelor a avut un efect tot atât de binefăcĕtor. După o statistică făcută în judeţul Vâlcea în anul şcolar 1898—1899, înfiinţarea cantinelor a produs o crescere de peste 50% a populaţiuniì şcolare în şcolile respective. Acéstă crescere a dispărut când s'aŭ desfiinţat cantinele în anul 1899, şi a reapărut după reînfiinţarea lor.

Inlesnirea procurărìì cărţilor la copiiì săracì încă ar avé bune efecte, dacă ar puté fi întinsă atâta cât trebue.

In fine, introducerea nouluì orar în şcolile rurale, despre care vom vorbì maì jos, deşì făcută abià la Septemvrie 1902, se vede dejà că va avé excelente efecte, când va fi pe deplin stabilită; căcì în

www.digibuc.ro

școlile unde a fost introdusă, se constată cresceri ale frecuentării, cari merg până la 50%.

Avem dar siguranța deplină că, atunci când măsurile ce sunt în curs de aplicare, vor fi avut deplinul lor efect, chiar dacă numĕrul actual de școli și de învĕțători nu ar mai cresce, totuși 75% din populațiunea școlară totală a țĕrii va puté profità de învĕțămîntul primar.

* * *

Este de observat că, de când numĕrul locurilor disponibile în școli a început a cresce repede, întîmpinăm o însemnată greutate pentru a determină pe sătenĭ să-și dea fetele la școlă.

Pentru băeți, lucrul este mult mai ușor, și putem dice că în genere resistența sătenuluĭ, de a-ĭ trimite la școlă, vine mai mult din causa sărăcieĭ saŭ a depărtării, de cât din neînțelegerea luĭ de binefacerile învĕțăturiĭ.

Fenomenul acesta se explică lesne, dacă ne amintim că până acum școlile, fiind în genere prea micĭ, fetele nu eraŭ de cât rare-orĭ obligate să vie la școlă, de óre-ce legea prevede că, în cas de nesuficiență de locurĭ, obligativitatea se aplică de preferința băeților. Acéstă împrejurare a făcut pe sătenĭ să crédă că fetelor nu se aplică legea obligativității. Va trebuĭ cât-và timp de stăruință pentru a li se scóte din minte acéstă idee greșită.

Simplificarea programeĭ învĕțămîntuluĭ primar.

Una din învinuirile cele mai obicĭnuite ce se aduc învĕțămîntuluĭ nostru public, este că programele șco-

www.digibuc.ro

lilor în genere, și ale celor primare în particular, sunt prea încărcate.

Dacă examinăm lucrul mai de aprópe, se vede că acéstă învinuire, cel puțin întru cât privesce pe școlele primare, nu are temeiŭ ; saŭ, mai exact vorbind, are alt temeiŭ de cât acela la care se gândesc aceĭ carĭ o formuléză.

Școla primară trebue să fie de sine stătătóre, adică să fie în stare a da unuĭ copil întregul acel modest ciclu de cunoscințe carĭ îĭ vor fi indispensabile, și pe carĭ, după eșirea din școlă, îĭ va fi greŭ, dacă nu imposibil, ca să le mai capete.

Printre acestea, cetirea, scrierea, elementele calcululuĭ și cunóscerea măsurilor și greutăților, se pun în linia întâia și sunt afară din discuție.

Nu mai puțin necesare sunt noțiunile de morală individuală și socială, carĭ fac fundamentul societățiĭ din care va face parte viitorul cetățén ; noțiunĭ de istoria țĕriĭ luĭ, căcĭ educațiunea națională a unuĭ popor, cunóscerea rostuluĭ luĭ în lume, este o datorie și o necesitate de prima ordine, care trebue să ocupe gândul celor chemațĭ a se îngriji de asigurarea viitoruluĭ acestuĭ popor ; noțiunĭ de geografia țĕriĭ și a restuluĭ lumiĭ, carĭ, pe lângă importanța națională, áŭ și pe cea utilitară; noțiunile de sciințe fisico-naturale aŭ de obiect a face pe copil să-și dea séma, măcar cât de puțin, de lumea materială care îl înconjóră; lucrul manual îĭ formézá mâna și cugetarea, îĭ desvoltă abilitatea, și-l prepară a sci să se serve de mânele sale pentru când ele vor trebuĭ să-l hrănéscă.

Nimic din tóte acestea nu póte lipsì dintr'o pro-

www.digibuc.ro

gramă de învĕţămînt primar, care merită acest nume.

Din acest punct de vedere dar, nu se póte díce că ea este încărcată, de óre-ce nicĭ una din părţile eĭ nu póte fi scósă.

Este însă o măsură care trebue păzită, şi care depinde, pentru fie-care ţéră, de timpul disponibil pentru şcóla primară, de gradul de cultură al poporuluĭ, de gradul luĭ de inteligenţă mijlocie şi de împrejurările luĭ speciale de viéţă. Stabilirea acesteĭ măsurĭ, care este întru cât-vă variabilă de la un moment la altul, chiar pentru una şi aceeaşĭ ţéră, formézĕ obiectul de discuţie, când e vorba a se alcătuĭ saŭ a se modificà programele învĕţămîntuluĭ primar.

Lucrarea acésta trebue să se facă în modul cel maĭ clar posibil, pentru-că, fără dînsa, învĕţătorul nu-şĭ dă séma de întinderea ce trebue să dea învĕţămîntuluĭ sĕŭ, şi se póte ca programa să devină încărcată prin prea marea desvoltare ce s'ar da părţilor sale, saŭ, din contră, să nu capete desvoltarea necesară. Trebue chiar ca operaţiunea acésta să se repete din când în când, la intervale nu prea apropiate, pentru a se profità de experienţa dobîndită, şi pentru a se ţiné programa în acord cu modificările nesimţite, dar continue, carĭ se produc fără întrerupere în condiţiunile de viéţă alĕ orĭ-căreĭ ţĕrĭ. Este bine înţeles că îmbunătăţirile acestea succesive trebue făcute cu discreţiune şi băgare de sémă, pentru a nu se sdruncinà edificiul întreg şi a nu se întrerupe continuitatea.

La noĭ, programa şcolĭĭ primare a fost pusă pe temeliile eĭ definitive încă de la creaţiunea şcolilor,

www.digibuc.ro

și se póte dice că de atuncĭ nu a maĭ suferit nicĭ o schimbare fundamentală. S'aŭ schimbat și s'aŭ îmbunătățit mult metódele, s'a lărgit saŭ s'a restrîns cadrul unora din materiĭ, s'aŭ adăogat desemnul, exercițiile de gimnastică și lucrul manual, și atât.

Prima remaniare maĭ seriósă a programelor primare a avut loc în 1893, când cu punerea în aplicare a legiĭ din acel an. Atuncĭ s'a introdus în mod oficial învĕțămîntul intuitiv, care de fapt se da în școlĭ dejà de maĭ bine de 25 de anĭ, fiind făcut cunoscut la noĭ prin silințele câtor-và pedagogĭ meritoșĭ. Tot atuncĭ s'a introdus saŭ s'a regulat învĕțămîntul cântuluĭ, desemnuluĭ, lucruluĭ manual la băețĭ și gimnastica.

Este de observat că o bună parte din aceste inovațiunĭ eraŭ de fapt realisate maĭ dinainte, saŭ cel puțin cerute; dovadă este că maĭ tóte figuréză și în proiectele de legĭ carĭ aŭ precedat pe cel votat în 1893.

La 1895, programa făcută cu doĭ anĭ maĭ nainte a trebuit să sufere óre-carĭ modificărĭ, pentru a se înlătură câte-và inconveniente, puse în evidență prin practică, și pentru a se maĭ ușurà.

In Septemvrie 1897, ea a fost din noŭ trimisă în cercetarea consiliuluĭ general, cu cerere anume din partea ministeruluĭ de a i se aduce reduceri și simplificărĭ.

Lucrarea făcută în acest an a avut o importanță deosebită, nu atâta prin reducerile realisate și prin modificarea întinderiĭ date diverselor părțĭ ale programeĭ, cât prin modul cum aŭ fost ele dispuse pentru școla rurală. Dar despre acésta vom vorbì

www.digibuc.ro

mai jos, când ne vom ocupà în special cu învĕţămîntul rural.

In fine, în 1903, s'a adus o nouă și însemnată reducere programeĭ primare. In matematice, pe lângă reducerea numerelor complexe, dejà făcută în 1897, s'a maĭ redus cea maĭ mare parte din calculul fracţiunilor ordinare, carĭ, în urma introduceriĭ sistemuluĭ ḑecimal de măsurĭ și greutăţĭ, a ajuns a fi fórte puţin întrebuinţate în practică.

Dar simplificarea cea maĭ însemnată realisată în acest an, a fost făcută în studiul limbeĭ române.

Este cunoscută metoda ce se urmà până acum în acest studiŭ. Abià intrat în clasa II primară, adică la vîrsta de abià 8 anĭ, copilul erà învăluit într'o mulţime de regule, de definiţiunĭ, de numirĭ, carĭ, sub numele de *gramatică,* îĭ absorbiaŭ cea maĭ mare parte din timp și-l făceaŭ să piérdă din vedere limba însășĭ, pe care erà presupus că o studiézĕ, pentru a memorisà o sumă de lucrurĭ obositóre, pentru-că eraŭ în mare parte neînţelese de dînsul. Dar neajunsul acesta, semnalat dejà de demult de toţĭ ceĭ carĭ cunósceaŭ și înţelegeaŭ lucrurile învĕţămîntuluĭ, se perpetuà, mulţumità tradiţiuniĭ, rutineĭ saŭ temeriĭ de inovaţiune.

In 1903, s'a rupt, în fine, piedica. S'a înlăturat cea maĭ mare parte din abstracţiunile de maĭ înainte, și s'a lăsat copiilor maĭ mult timp de a face cunoscinţă cu limba însășĭ, prin lecturĭ și scrierĭ maĭ multe și maĭ de aprópe supraveghiate decât în trecut. Cu modul acesta, s'aŭ câștigat și câte-và ore pe fie-care sĕptĕmână, carĭ s'aŭ putut întrebuinţà cu folos la alt-cevà.

www.digibuc.ro

Cât pentru gramatică, ea rĕmâne a se studià maĭ bine în cursul secundar, unde este maĭ la locul eĭ, pentru-că acolo se pot face unele studiĭ maĭ abstracte, carĭ în cursul primar nu aŭ sens.

Noua programă, ast-fel uşurată, se va pune în aplicare la 1 Septemvrie 1903. Reducerile făcute în programă, şi la 1897 şi la 1903, pe lângă uşurarea pe care aŭ adus-o copiilor, aŭ maĭ avut resultatul că aŭ lăsat destul timp liber pentru ca învĕţămîntul lucruluĭ manual la oraşe şi al lucrărilor agricole la câmp să pótă devenì o realitate, în loc de ficţiunea ce a fost până acum.

Regulamentele învĕţămîntuluĭ primar.

De odată cu punerea în aplicare a legiĭ din 1893, s'a făcut şi un regulament pentru punerea eĭ în aplicaţie.

La 1896, când legea s'a modificat, s'aŭ adus şi regulamentuluĭ modificările corespunzĕtóre.

La 1898, s'aŭ făcut regulamente nouĕ pentru administraţiunea interióră a şcolilor primare urbane şi rurale, de óre-ce vechiul lor regulament din 15 August 1889 nu maĭ erà în acord cu legea din 1896, şi nicĭ cu progresele realisate în ultimiĭ anĭ în administraţiunea şcolară.

Dar acum tóte aceste regulamente aŭ trebuinţă să fie iarăşĭ revisuite. In adevĕr, în 1901, legea a primit din noŭ modificărĭ; pe urmă, în ultimiĭ doĭ anĭ, s'aŭ luat în învĕţămîntul primar maĭ multe măsurĭ, cu carĭ regulamentele din 1896 şi 1898 nu maĭ sunt de acord. Pe lângă acestea, se adaogă o

www.digibuc.ro

preocupare pe care am avut-o mai de demult, dar care se impune cu mai multă putere acum, când activitatea impusă învĕţătorilor în afară de şcólă face necesară simplificarea altor lucrări ale lor. E vorba de lucrările de cancelarie cari absorb aḑı o prea maré parte din timpul învĕţătorilor şi institutorilor.

Ministerul a întreprins dar revisuirea în acest sens a regulamentelor din 1896 şi 1898; dar lucrarea nu este încă terminată.

Creaţiuni de şcolĭ primare nouĕ.

Când la 1864 s'a declarat obligator învĕţămîntul primar, ţéra nu dispuneà de cât de 2.008 institutorĭ şi 517 învĕţătorĭ, pe când, după populaţiunea eĭ de atuncĭ, ĭ-ar fi trebuit cel puţin 7.600 institutorĭ şi învĕţătorĭ. De aceea, de atuncĭ încóce, în fie-care an se înscrià în budget câte o sumă órecare pentru creaţiuni de nouĕ şcolĭ primare. Sumele acestea variaŭ de la un an la altul; maximul l-a atins în budgetul din anĭ 1896—97 şi 1897—98, când erà înscrisă suma de 100.000 leĭ numaĭ pentru înfiinţarea dé şcolĭ rurale. De atuncĭ greutăţile financiare aŭ impus reducerea fórte mare a acesteĭ alocaţiunĭ, care s'a scoborît până la 5.000 leĭ pentru şcolĭ rurale, neprevĕḑêndu-se nimic pentru cele urbane.

Pentru aceste din urmă, e adevĕrat că suprimarea acésta trebuià făcută maĭ de demult. Am arătat dejà că numĕrul institutorilor este cu mult maĭ mare de cât acel necesar, şi că, departe de a maĭ

www.digibuc.ro

fi nevoe de înființări nouĕ în învĕțămîntul primar urban, vor trebui făcute vre-o 300 de reduceri de posturi.

Nu tot așà este în învĕțămîntul rural. Acolo avem adĭ 4.636 de învĕțători, și ne-ar trebui 6.600 până la 7000, chiar cu dispoziţiunile luate în timpurile din urmă, și cari vor permite reducerea într'o mare măsură a trebuințelor viitóre. Mai este dar o lipsă de cel puțin 2.000 de învĕțători, până să fim în măsură de a puté da învĕțămîntul primar tuturor copiilor cari aŭ dreptul să ni-l céră.

Acésta este o trebuință imperiósă, care trebue să trécă înaintea orĭ-căreĭ alta. Nu putem aspirà la o viéță regulată ca Stat modern, pe câtă vreme întréga populaţiune nu va sci carte. și nicĭ un sacrificiŭ nu trebue cruțat ca să realisăm acest ideal, pe care-l avem în ochĭ de 40 de anĭ, și de care nu ne apropiem destul de repede.

Din nenorocire, lipsa de mijlóce materiale nu este singura piedică ce avem în cale; piedica principală este greutatea de a găsì de odată 2.000 de învĕțători capabilĭ.

De aceea va trebui să ne mulțumim a repartisà creațiunile necesare pe un numĕr de anĭ, care va depinde de putința ce avem de a ne formà învĕțători nouĭ.

Pentru acésta dispunem de 9 școlĭ normale, și anume: 7 de băeți (la Craiova, Câmpulung, Buzĕŭ Galați, Bârlad, Iași și Bucurescĭ, acésta din urmă întreținută de Societatea pentru învĕțătura poporuluĭ român), și 2 de fete (la Asilul Elena Dómna și la Iașĭ). Tóte aceste școlĭ, afară de cea din Bu-

www.digibuc.ro

zĕŭ, aŭ localurĭ proprĭĭ, marĭ şi spaţióse, în carĭ se pot primì până la 50 de şcolarĭ în fie-care clasă. Dacă s'ar admite în clasa I a fie-căreia din ele câte 50 de şcolarĭ, am puté comptà aprópe cu siguranţă să avem 40 de absolvenţĭ pe an de la fie-tare şcólă normală, ceea ce ar face peste tot 360 de absolvenţĭ pe an de la tóte şcolile normale.

Dar din acest numĕr trebue să socotim vre-o 140 până la 180 pe an, necesarĭ pentru a umplé golurile ce se produc în rîndurile învĕţătorilor actualĭ prin mórte saŭ retragere; aşa că nu rĕmân în realitate disponibilĭ decât vre-o 200 absolvenţĭ pe an, cu carĭ să putem face creaţiunĭ nouĕ. Ne vor trebuì dar 10 anĭ, ca să ne completăm învĕţămîntul rural.

Sciind că plata lunară a unuĭ învĕţător este de 85 leĭ, adaosul a 200 învĕţătorĭ represintă o sumă de 204.000 leĭ pe an. Acéstă sumă va trebuì dar adăogită pe fie-care an, în timp de 10 anĭ.

Dacă s'ar înscrie numaĭ câte 100.000 leĭ pe an, ne-ar trebuì 20 de anĭ, până să completăm învĕţămîntul rural.

Acéstă cheltuială, fórte modestă faţă de însemnătatea obiectuluĭ ce se are în vedere, este neevitabilă, şi trebue să se facă, chiar daca ar cere órecarĭ sacrificiĭ.

* * *

Odată ce se va completà numĕrul necesar de învĕţătorĭ, se va puté face o reducere în şcolile normale existente. In adevĕr, numĕrul complet al institutorilor şi învĕţătorilor fiind atuncĭ de 8.000

www.digibuc.ro

în cifră rotundă, golurile produse pe an prin mórte saŭ retragere vor trebuì evaluate ca la 240. Pentru umplerea lor vor fi destule 6 școlĭ normale; saŭ, dacă se vor conservà tóte cele 9 existente, va fi de ajuns a se admite într'însele pe fie-care an câte 33 de școlarĭ nouĭ, în loc de 50.

Grădinĭ de copiĭ.

Aceste utile instituțiunĭ aŭ fost prevĕḑute pentru prima óră în proiectul de lege de la 1886. In legea din 1893, ele nu figuréză; dar în 1896 s'a introdus art. 36, care ḑice că „în comunele rurale maĭ populate se pot înființà grădinĭ de copiĭ.“

Din lipsă de mijlóce, dispositia acésta a rĕmas aprópe cu totul neexecutată. In comunele rurale, după cum am arătat maĭ sus, maĭ trebue încă înființate multe școlĭ primare, înainte de a ne gândì la înființarea de grădinĭ de copiĭ.

Pe lângă acésta, grădinile de copiĭ sunt necesare nu numaĭ în comunele rurale, ci și în orașe; dovadă este că s'aŭ înființat dejà maĭ multe din inițiativă privată.

De alt-fel, chiar în 1896, în regulamentul învĕțămîntuluĭ privat, s'aŭ prevĕḑut dispositiunĭ destul de amănunțite relative la grădinile de copiĭ; între altele, prin acel regulament s'a instituit un examen de capacitate pentru conducerea acestor grădinĭ.

Examenul s'a ținut pentru prima óră la 15 Iunie 1898, și aŭ obținut certificatul 3 concurente. Acestea sunt astăḑĭ întrebuințate prin diverse școlĭ private.

www.digibuc.ro

Dar grădinile de copiĭ sunt cu deosebire necesare în localităţile unde se află populaţiune de limbĭ deosebite, şi de aceea am căutat să le îmulţim, pe cât mijlócele ne-aŭ permis, maĭ ales în Dobrogea. In anul 1898, se înfiinţaseră maĭ multe grădiniĭ în oraşul şi judeţul Tulcea. Numĕrul lor a maĭ scăḑut în urmă. In curentul an bugetar, s'a prevĕḑut o sumă anume de 3.000 leĭ, cu care, pe lângă subvenţiile date de comune şi judeţe, sperăm să putem înfiinţà încă 6 grădiniĭ nouĕ în judeţele Tulcea şi Constanţa.

E însă necesar ca numĕrul lor să se măréscă mult nu numaĭ în Dobrogea, dar şi în cele câte-và sate şi oraşe de dincóce de Dunăre, unde se vorbesce limbă străină.

www.digibuc.ro

INVĂȚĂMÎNTUL PRIMAR RURAL.

Orarul școlilor primare rurale.

Cu începere de la 1 Septemvrie 1902, în școlile rurale se aplică un nou orar, care constă în acésta : în școlile cu un singur învĕțător, școlariĭ din divisiile II și III vin la școlă numaĭ în orele de diminéță, iar ceĭ din divisia I numaĭ în orele de după amiazĭ.

Măsura acésta, avênd o deosebită importanță, se cuvine să dăm asupra eĭ óre-carĭ explicațiunĭ.

Școla rurală are 5 clase. Când școla nu are de cât un singur învĕțător, cum este în cele maĭ multe casurĭ (din 3.653 școlĭ rurale câte eraŭ în 1899 — 1900, 2.830 aveaŭ un singur învĕțător), el ar fi dar silit să urmăréscă de odată 5 seriĭ de copiĭ, avênd fie-care alte materiĭ de învĕțat; ba îucă de cele maĭ multe orĭ sunt 6 seriĭ, pentru-că începĕtoriĭ din clasa I maĭ tot-deauna sunt împărțițĭ și eĭ în douĕ seriĭ.

Dacă aceste 6 seriĭ de copiĭ trebue să vină la școlă tóte de odată, învĕțătorul trebue ca, pe când se ocupă să învețe alfabetul pe prima serie, să aibă

www.digibuc.ro

ochiul și asupra celor-lalte 5 serii, ca să le țină în ordine, saŭ să le dea câte ce-và de lucru, ca să le ocupe. Este fórte mare oboséla care resultă pentru dînsul de acì, și maĭ ales din mulțimea lucrurilor de carĭ trebue să se ocupe, fie pe rînd, fie de odată, în cursul uneĭ ore. Este lucru sciut că, pentru un învĕțător, maĭ lesne este să aibă 20 de copiĭ într'o singură clasă, de cât 20 împărțițĭ în 6 clase.

Neajunsul acesta este fórte grav, și trebue considerat ca una din principalele cause carĭ s'aŭ opus atâta vreme la rĕspândirea maĭ temeinică a învĕțămîntuluĭ primar la țéră. De aceea încă din anul 1897 am cerut consiliuluĭ general de instrucțiune, secția primară, să găséscă mijlocul de a se reduce munca învĕțătoruluĭ, fără a se reduce învĕțămîntul.

Problema a fost atuncĭ resolvată în parte în mod fericit, în chipul următor: școlariĭ de clasa II aŭ fost puși la un loc cu ceĭ de clasa III, într'o singură clasă care se face în doĭ anĭ; eĭ formézĕ *divisia II;* ceĭ de clasa IV s'aŭ pus la un loc cu ceĭ de clasa V într'altă clasă, tot de doĭ anĭ; acésta este *divisia III.* Clasa I singură formézĕ *divisia I.*

In realitate dar școlariĭ fac tot 5 anĭ de învĕță·tură; însă învĕțătorul nu are înaintea sa de cât 3 serii de școlarĭ. Ast-fel dificultatea este redusă în proporția de la 5 la 3.

Acéstă combinațiune, care constituià dejà un progres enorm, a fost propusă de d-niĭ C. Meissner, pe atuncĭ inspector general al învĕțămîntuluĭ primar, și S. Halița, inspector.

In 1902 s'a făcut al doilea pas în aceeași direcțiune, prin adoptarea nouluĭ orar al școlilor rurale, după

www.digibuc.ro

carĭ divisia I vine la școla numaĭ în orele post-meridiane, iar divisiile II și III numaĭ în cele ante-meridiane. Acum învĕțătorul nu maĭ are a se ocupà de odată de cât de două serii de școlarĭ în orele de diminéță, și numaĭ de una în orele de după amiazĭ.

Cât de departe suntem de timpul când învĕțătorul erà obligat a se ocupà fără încetare, tótă ḑiua, de câte 5 saŭ 6 serii de odată! Și cu cât puterea luĭ de muncă este mărită astădĭ, față de fie-care serie de școlarĭ în parte!

E adevĕrat că timpul pe care-l petrec copiiĭ în clase este maĭ mic cu noul orar. Divisia I stă în școlă numaĭ 2 ore pe ḑi, iar divisiile II și III numaĭ câte 3, în loc de 5 ore pe ḑi, cât rĕmâneaŭ tóte maĭ înainte. Aceĭsta a și fost principalul argument ce s'a adus contra nouluĭ orar, căcĭ s'a pretins că învĕțămîntul, pentru fie-care divisie, se va reduce în proporția în care se vor reduce orele lor de clase. Dar obiecțiunea nu are nicĭ o valóre, căcĭ este evident că atuncĭ când tóte cele 6 serii se aflaŭ de odată în clase, în realitate în fie-care moment numaĭ una lucrà, iar cele-lalte nu făceaŭ decât să oboséscă și să încurce pe învĕțător ; pe când adĭ, învĕțătorul, avênd a se ocupà numaĭ de o serie saŭ două, se póte ocupà cu dînsele în mod intensiv, și produce, în două saŭ treĭ óre, de sigur maĭ mult lucru util de cât produceà maĭ înainte în cincĭ.

In acéstă privință resultatele dejà dobândite de la 1 Septemvrie 1902 sunt destul de probante.

Așà dar orarul cel noŭ nu numaĭ că realiséză vechiul și marele desiderat de a împuținà munca

www.digibuc.ro

învĕţătoruluĭ, fără a împuţinà învĕţămîntul, ci încă îl întăresce.

Dar el maĭ are şi alte avantagiĭ, tot aşà de marĭ.

Se scie că săteniĭ nu-şĭ trimit copiiĭ la şcólă în mare parte, pentru-că îĭ ţin ca să le ajute la trebile caseĭ şi ale câmpuluĭ. Cu orarul cel noŭ copiiĭ vor puté fi pe lângă casă o mare parte a ḑileĭ, aşà că se satisface una din cele maĭ marĭ dorinţe ale ţĕranilor.

Dar este un alt folos şi maĭ mare al nouluĭ orar, acela că, tot cu localurile şcolare actuale, vom puté avé un numĕr de şcolarĭ cu mult maĭ mare. In adevĕr, este evident că dacă avem o sală de clasă în care nu încap de-odată decât 40 de copiĭ, vom puté, cu noul orar, se dăm într'însa învĕţămîntul la 80 de şcolarĭ, din carĭ jumĕtate ar venì diminéţa, şi cea-laltă jumĕtate după amiazĭ. Prin urmare, s'ar puté mărì frecuentarea cu sută la sută, servindu-ne chiar cu localele actuale. In realitate, îmbunătăţirea nu va fi aşà de mare, din causa repartisăriĭ neregulate a copiilor în sate şi în diversele clase, cum şi din alte cause maĭ puţin însemnate. Totuşĭ o îmbunătăţire fórte mare a frecuentăriĭ este sigură. Sunt judeţe unde, abià după un an de aplicare a nouluĭ orar, frecuentarea şcolară a crescut cu 50% şi maĭ mult; şi nu ne îndoim că aceste resultate se vor generalisà şi se vor mărì cu timpul.

In fine, noul orar va avé pentru viitor şi un alt avantagiŭ, şi maĭ mare decât tóte cele examinate până acum.

Am spus maĭ sus că, pentru completarea perso-

www.digibuc.ro

nalului didactic necesar învĕţămîntului primar rural, am avé nevoie de un total de 10.500 de învĕţătorĭ, adecă încă 6.000 peste ceĭ pe cari-ĭ avem dejà, cu tóte că, după lege, fie-care din aceştĭ învĕţătorĭ ar trebui să aibă în sémă până la 80 de copiĭ. Cu noua dispositiune, dacă fie-care învĕţător ar avé în rîndul de diminéţă, nu 80, ci 60 de copiĭ, şi tot 60 în rîndul de după amiazĭ, el ar puté să dea cu înlesnire învĕţămîntul la un total de 120 de copiĭ. Aşà fiind, se găsesce lesne că un numĕr de vre-o 6.600 până la 7.000 de învĕţătorĭ ar fi de ajuns, în loc de 10.500, cât se cereà cu vechiul orar. Şi fiind-că costul mijlociŭ anual al unuĭ învĕţător este de 1.191 leĭ, se vede că noul orar represintă o economie viitóre de cel puţin patru milióne şi jumĕtate pe fie-care an.

* * *

Din expunerea acésta se vede că introducerea nouluĭ orar al şcolilor rurale este una din măsurile cele maĭ fecunde în bune resultate, dacă va fi aplicată cu stăruinţă şi cu băgare de sémă.

Ceea ce ne dă cu deosebire încredere în buna eĭ chibzuială, este că nu am ajuns să o concepem şi să o aplicăm decât în mod gradat, şi prin o serie de măsurĭ carĭ aŭ decurs una din alta.

Cea d'întâiŭ şi cea maĭ însemnată a fost împărţirea şcoliĭ rurale în treĭ divisiunĭ, făcută în 1897, după cum am explicat maĭ sus.

Pe basa acesteĭ divisiĭ, s'aŭ arangiat programele şcolilor rurale din 22 Ianuarie 1898, precum şi orarele tip din acelaş an.

www.digibuc.ro

In timpul congresului corpului didactic primar, ţinut în Bucuresci în Iulie 1901, s'a emis dorinţa ca în şcolile rurale să se introducă un orar, după care în lunile de vară, lecţiunile să se facă numaĭ în orele de diminéţă, iar în cele de iérnă să se facă treĭ ore diminéţa şi douĕ după amiazĭ. Am autorisat pe revisoriĭ şcolarĭ să experimenteze acest orar, precum şi maĭ multe altele carĭ s'aŭ propus, în câte cel mult treĭ şcolĭ în fie-care judeţ, în timpul anuluĭ şcolar 1901—1902. Experienţa făcută a arătat că sistemul propus la congres nu e practic; dar ea a pus în acelaşĭ timp în evidenţă avantagele sistemuluĭ pe care l-am generalisat apoĭ la 1 Septemvrie 1902, şi pe care l-am expus până acĭ. Putem dar ḑice că noul orar nu a fost introdus decât în urma uneĭ încercărĭ făcute cu băgare de sémă, ceea ce este o garanţie seriósă pentru succesul luĭ viitor.

* * *

Pentru a completà cele ce aveam de ḑiş în privinţa luĭ, vom adăogâ că sistemul, pe care l-am expus pentru şcolile cu un sigur învĕţător, se póte generalisà, cu óre-cărĭ modificărĭ, şi pentru cele cu maĭ mulţĭ învĕţătorĭ.

Cu tóte acestea, în unele părţĭ, unde eraŭ greutăţĭ locale, am lăsat încă în vigóre vechiul orar, atât pentru a da timp să se înlăture dificultăţile, cât şi pentru a evità impunerea fără transiţiune a uneĭ măsurĭ aşa de însemnate.

Vacanţele regionale.

Art. 23 din legea învĕţămîntuluĭ primar prevede

www.digibuc.ro

că „epoca începerii anului școlar, precum și vacanțele din cursul anului, se vor fixà prin regulament, după regiuni“.

Dispositiunea acéstă, deși introdusă în lege încă de la 1893, nu fusese însă realisată, póte pentru că realisarea ei, așà cum o presintà legea, se păreà fórte anevoie. In adevĕr nu erà lesne a se face o anchetă așà de vastă, și a se fixà de la centru vacanțele pentru fie-care regiune în parte, după informațiuni insuficiente saŭ interesate. O încercare de a se resolvà cestiunea în felul acesta, făcută în 1898, nu dăduse nicĭ un resultat.

Noĭ am resolvat cestiunea în modul cel maĭ practic, credem, separând-o în douĕ părțĭ; de o parte vacanțele fixe, carĭ vor fi aceleașĭ pentru tóte școlile, și carĭ cuprind: 47 ḑile de vacanță de vară (25 Iunie până la 10 August inclusiv), vacanța Crăciunuluĭ (24 Decemvrie până la 7 Ianuarie inclusiv), și vacanța Pasceluĭ (15 ḑile); iar de altă parte, 20 de ḑile de *vacanțe regionale.*

Aceste din urmă se vor ținé la epocele carĭ se vor găsì cele maĭ potrivite, pentru ca copiiĭ să dea ajutor părinților în lucrările câmpenescĭ. Ele se vor puté da saŭ de la o laltă, saŭ în maĭ multe rânduri, cu condițiune ca numĕrul total al ḑilelor de vacanțe regionale să nu trécă peste 20. In localitățile unde asemenea vacanțe nu ar fi necesare, ḑilele lor vor puté să se adaoge la vacanța de vară, la finele ei.

Epoca vacanțelor regionale și durata fie-căreia dintr'însele se va hotărî, la fie-care comună, de către consiliul comunal, după propunerea invĕțătoruluĭ respectiv, care va avé drept să iea parte la șe-

www.digibuc.ro

dință cu vot consultativ. Decisiunea luată se va comunică în aceeași și revisoruluĭ școlar de către învĕțător. (Decretul Regal No. 3.139 din 1 Octomvrie 1901).

Cu modul acesta, se rĕspunde pe deplin la intenţiunea legiuitoruluĭ, care într'adins nu a fixat vacanţele în mod invariabil, pentru ca ele să pótă fi utilisate, după localităţĭ, la lucrările câmpuluĭ, și se evită centralisarea decisiunilor într'o cestiune care nu se învoesce de loc cu centralisarea.

Examenele de absolvire a cursuluĭ primar rural.

Prin regulamentul din 26 Februarie 1899, (anexa No. 19) s'a hotărît ca examenele de ultima clasă primară, atât urbană cât și rurală, să se facă pe grupe de maĭ multe școlĭ, și în presența unuĭ delegat al ministeruluĭ.

Pentru acésta, regulamentul dispune ca școlile din acelașĭ județ să se împartă într'un numĕr de cercurĭ școlare, fie-care cerc cuprinḑênd maĭ multe școlĭ alese în așà fel, ca distanța de la fie-care din ele până la una, care să fie în mijlocul cercului, să fie cât maĭ mică și nu greŭ de străbătut.

Școlariĭ din ultima clasă a tuturor școlilor primare dintr'un cerc școlar se reunesc la școla centrală a cercului, care a fost alésă maĭ dinainte, și în ḑiua care a fost hotărîtă maĭ dinainte de revisor. Acolo eĭ ţin examenul împreună, în presența delegatuluĭ ministeruluĭ, care dă note, avênd în vedere și notele de peste an ale școlarilor, după catalógele școleĭ.

www.digibuc.ro

Motivele carĭ aŭ dictat acéstă măsură aŭ fost maĭ multe.

In prima linie a fost trebuința de a se adăogà un noŭ mijloc de control serios și regulat asupra învĕțămîntuluĭ primar. Cu un singur revisor școlar pe județ, cum avem acum, este imposibil să credem că un asemenea control există Revisorul are prea multe însărcinărĭ, și numĕrul școlilor a crescut prea mult, pentru ca fie-care din ele să pótă fi inspectate cum trebue, maĭ mult de cât o dată pe an, ceea ce este evident că nu ajunge. Examenul de absolvire însă arată resultatele obținute în fie-care școlă; și, după numĕrul și calitatea absolvenților pe carĭ îĭ dă fie-care învĕțător, se judecă maĭ bine munca luĭ decât prin orĭ-ce alt mijloc.

Examenul de absolvire maĭ are avantagiul că face pe învĕțătorĭ să se cunóscă și să se judece unĭĭ pe alțiĭ, ceea ce provócă emulațiunea între dînșiĭ. Învĕțămîntul lor capĕtă prin acésta maĭ multă seriositate, iar metodele maĭ multă uniformitate și însemnate îmbunătățirĭ, prin comparațiunea silințelor tuturor în întrunirile anuale.

E adevĕrat că la început măsura acésta a fost întîmpinată cu óre-care ostilitate de către învĕțătorĭ; dar în scurtă vreme se convinseră de folósele eĭ.

De alt-fel, resultatele dobândite rĕspund în de ajuns la orĭ-ce obiecțiune. Iacă numĕrul absolvenților școlilor rurale de la 1896 până la 1901. Amintim că examenul de absolvire a fost decretat în Februarie 1899 și a avut loc pentru prima óră în Iunie 1899.

In 1896 aŭ fost 4.354 absolvenți.

www.digibuc.ro

In 1897 aŭ fost 6.880 absolvenţi.
„ 1898 „ 9.118 „
„ 1899 „ 9.798 „
„ 1900 „ 11.564 „
„ 1901 „ 12.499 „

* * *

Examenele de absolvire aŭ fost instituite, nu numaĭ pentru şcolile rurale, ci şi pentru cele urbane. Lipsa de mijlóce însă nu a permis până acum a o aplicà la aceste din urmă. Bunele resultate dobîndite la şcolile rurale ne obligă însă să ne silim a generalisà măsura. Am luat măsurĭ pentru ca acésta să se facă în 1904.

Invĕţămîntul agricol în şcóla primară rurală.

Şcóla rurală, ca să respundă chemării eĭ, trebue să fie o pregătire pentru viéţa ţĕrănéscă sub tóte manifestările eĭ, şi cea maĭ însemnată dintr'însele este activitatea agricolă.

Trebuià dar ca învĕţămîntul agricol să ocupe loc de frunte în programa şcolii rurale; şi nu învĕţămînt teoretic, ci un învĕţămînt cu totul practic şi modest, atâta cât trebue pentru a întreţiné şi a desvoltà dragostea pentru pămîntul producĕtor, şi pentru a permite o îmbunătăţire cât de mică a practicelĭ urmate până acum de ţĕranĭ.

Fie din lipsa de timp, fie din lipsa de personal, fie din causa prejudiţiuluĭ învechit, că şcóla e făcută numaĭ pentru abstracţiunĭ şi pentru teorie, până acum învĕţămîntul agricol în şcóla rurală rĕmăsese

www.digibuc.ro

numaĭ o simplă dorinţă, fără cel maĭ mic început de realisare.

Sperăm că silinţele ce ne-am dat, atât noĭ, cât şi învĕţătoriĭ, în aceştĭ din urmă anĭ, vor contribuì a face ca acest mare gol să fie umplut în mod satisfăcĕtor.

* * *

Organisarea învĕţămîntuluĭ agricol în şcolile rurale întîmpinà treĭ marĭ obstacole: lipsa de terenurĭ de cultură pe lângă fie-care şcólă, lipsa de timp şi lipsa de personal competent.

Vom expune, în cele ce urméză, mijlócele de carĭ ne-am servit, pentru a triumfà de dînsele.

* * *

Din cele 3.653 şcolĭ rurale câte aveam în 1901, sunt 1.476 carĭ aŭ câte o bucată de loc în sat saŭ chiar împrejurul şcoliĭ, pentru grădină şcolară, şi 1.450 carĭ aŭ teren în ţarină. Aceste terenurĭ, în cea maĭ mare parte, aŭ fost date şcolilor din moşiile particulare saŭ din moşiile Statuluĭ, când cu diversele împroprietăririĭ. Unele, puţine la numĕr, provin din donaţiunĭ saŭ din legate. Prin urmare, 2.203 şcolĭ nu aveaŭ teren de cultură, şi 2.177 nu aveaŭ nicĭ chiar loc de grădină. Dar în fapt situaţiunea erà şi maĭ rea, căcĭ o bună parte din terenurile şcolare eraŭ cotropite, unele în totalitate; iar revendicarea lor ar costà mult timp şi o cheltuială maĭ mare decât însăşĭ valórea lor.

Neajunsul acesta este cel maĭ grav şi cel maĭ greŭ de înlăturat; căcĭ, chiar dacă am voì şi am avé mijlocul de a cumpĕrà locurile ce ne lipsesc, de cele maĭ

www.digibuc.ro

multe orĭ nu am avé cum să le cumpĕrăm, căcĭ vetrele satelor şi locurile imediat vecine, singurele carĭ pot convenì pentru şcólă, sunt de cele maĭ multe orĭ nealienabile, prin legea de împroprietărire de la 1864 şi de la 1879.

Aşà fiind, a trebuit să ne mulţumim a incercà să organisăm învĕţămîntul agricol numaĭ pe unde şcolile aveaŭ pămînt.

Am încercat să atenuăm rĕul acesta, adresând în Fevruarie 1902 un apel către proprietarĭ, arendaşĭ, către Eforia Spitalelor civile din Bucurescĭ, Epitropia St. Spiridon din Iaşĭ, Epitropia averilor Brâncovenescĭ, societatea agrară şi cea agricolă (anexa No. 20). Prin acest apel, rugam pe toţĭ să procure şcolilor de pe proprietăţile lor câte o bucată de loc de grădină şi una de cultură în ţarină, acésta din urmă de o întindere de 2 până la 10 hectare, fie prin donaţiune de vecĭ, fie pe timp limitat, fie chiar cu arendă, cu înlesnirĭ pentru plata arenḑiĭ.

Apelul acesta, rĕspândit în tótă ţéra într'un mare numĕr de exemplare, nu a rĕmas fără efect, căcĭ un numĕr destul de mare de proprietarĭ şi arendaşĭ s'aŭ grăbit, şi continuă încá a oferì şcolilor pămînturĭ, în tot felul de condiţiunĭ. In deosebĭ, Epitropia St. Spiridon a făcut să se presinte un proiect de lege, dejà votat de unul din cele douĕ corpurĭ legiuitóre, prin care este autorisată a cedà de vecĭ câte o bucată de loc tuturor şcolilor de pe moşiile sale.

Un alt mijloc, la care am maĭ recurs, a fost de a cere să ni se cedeze de catre ministerul domeniilor conacele moşiilor Statuluĭ vîndute în loturĭ,

www.digibuc.ro

lucru prevĕdut prin legea vînd̦ării bunurilor Statului.

Este însă evident că tóte aceste mijlóce nu sunt suficiente, și că va trebui ca multă vreme să se urmărésc̆ă dotarea școlilor rurale cu pămînturi, prin mijlóce diverse, potrivite cu împrejurările.

Două căi se pare că sunt cu deosebire indicate pentru acésta.

Una este ca Casa Școlelor să cumpere treptat, din veniturile sale proprii, terenurile necesare. Pentru acésta însă va trebui să se înmulțéscă resursele de cari dispune adi acésta Casă, și cari nu sunt suficiente pentru acéstă grea sarcină.

A doua ar fi ca Statul și tóte marile administrațiuni publice saŭ puse sub controlul Statului să fie obligate, prin o lege, a cedà din moșiile lor școlilor aflate pe dînsele și lipsite de terenuri, câte o întindere de loc de 5 hectare, cât mai aprópe posibil de școlă.

Cu aceste chipuri, nu s'ar face să dispară rĕul de tot, dar s'ar micșorà în mare parte.

* * *

Dar nici la școlile cari aveaŭ pămînturi nu s'a putut începe îndată învĕțămîntul agricol. Locurile de grădini școlare eraŭ mai tóte neîmprejmuite, și din causa acésta nici o cultură nu se puteà face pe ele, caci eraŭ la discreț̦iunea reŭ-făcĕtorilor și a vitelor satului; iar pămînturile din țarină eraŭ arendate, conform legii Caseĭ Școlelor.

In ceea ce privesce împrejmuirea grădinilor, ne-am adresat prefecț̦ilor de județe, și le-am cerut să ne ajute. Ceĭ mai mulț̦i din eĭ aŭ ascultat cererea nó-

www.digibuc.ro

stră. De altă parte învĕţătoriĭ înșiș aŭ sciut să intereseze pe sătenĭ și pe autorităţile comunale.

Cu modul acesta, un numĕr de 1.190 de grădinĭ, dintre carĭ cele maĭ multe nu eraŭ împrejmuite, se găsesc aḍĭ înconjurate cu gard, cu ulucĭ saŭ cu șanţurĭ adâncĭ. Mulţĭ învĕţătorĭ introduc gardul viŭ (glădiţa), împrejmuire care nu costă maĭ nimic, și care până în treĭ saŭ patru anĭ va înconjurà o mulţime din grădinile școlare.

Cât pentru pămînturile din ţarină, nu am putut să le redăm școliĭ, pentru-că venitul lor formézĕ, prin lege, una din principalele resurse ale Caseĭ Școlelor; dar am căutat să le scótem din mâna arendașilor particularĭ, în mare parte cârciumarĭ saŭ speculanţĭ, pentru a le da învĕţătorilor. Pentru acésta, am luat decisiunea din 25 Aprilie 1901 (anexa No. 21).

Prin acéstă decisiune se dispune ca pămîntul școleĭ să fie arendat de preferinţă învĕţătoruluĭ respectiv, saŭ unuĭ alt învĕţător al uneĭ școlĭ situate într'o raḍă nu maĭ mare de 4 kilometri. Invĕţătoruluĭ arendaș i se acordă însemnate înlesnirĭ, și ca preţ al arendeĭ, și ca mod de plată, care i se permite a o face în rate lunare, prin reţinerĭ din salariŭ.

Casa Școlelor procură semințe alese, pomĭ și arborĭ pentru plantaţiunĭ, iar plata lor se face în rate, tot prin reţinerĭ din salariŭ.

In schimb însă, învĕţătorul este dator ca să lucreze pămîntul școliĭ în mod maĭ raţional decât sătenilĭ din localitate, și ca la acéstă lucrare să întrebuinţeze

www.digibuc.ro

pe școlariĭ sĕĭ ceĭ maĭ în vîrstă, pentru a-ĭ deprinde cu o cultură maĭ perfecționată.

* * *

Al doilea neajuns, care se opuneà la introducerea învĕțămîntuluĭ practic agricol, erà lipsa de timp. Programa erà în așà fel dispusă, încât învĕțătoruluĭ nu i se lăsaŭ orele necesare pentru a lucrà la câmp saŭ în grădină.

Neajunsul acesta a fost înlăturat în prima linie prin însemnatele reduceri făcute în programă, în aniĭ 1897 și 1903. Prin acésta, s'a lăsat liberă o jumătate de ḑi pe fie-care săptĕmână, care se consacră întrégă lucrărilor practice agricole.

Dar lucrările acestea nu se fac cu aceeașĭ intensitate în tóte epocele anuluĭ. Se póte apoĭ întîmplà ca în jumătatea de ḑi prevĕḑută pentru munca agricolă să fie timpul nefavorabil, ceea ce ar causà perderea profituluĭ uneĭ săptĕmânĭ întregĭ.

Pentru a face față acestuĭ neajuns, prin decisiunea din 17 Iulie 1902 (anexa No. 22), învĕțătoriĭ sunt autorisațĭ ca, în interesul învĕțămîntuluĭ practic agricol, să suspende cursul școliĭ, pentru un timp nu maĭ lung de treĭ ḑile pe fie-care lună. Ḑilele acestea eĭ le vor alege atuncĭ când munca câmpuluĭ și timpul potrivit reclamă o activitate maĭ mare ; într'însele eĭ vor lucrà la câmp cu școlariĭ lor ceĭ maĭ înaintațĭ; iar, pentru compensare, în alte săptĕmânĭ, când lucrul câmpuluĭ nu va fi așà zornic, eĭ vor puté luà jumătatea de ḑi destinată luĭ, pentru a împlinì ḑilele în carĭ cursurile aŭ fost suspendate.

In fine, întrebuințarea rațională a vacanțelor re-

www.digibuc.ro

gionale, despre carĭ am vorbit maĭ sus, va pune la dispoziţiunea învĕţătorilor un număr de 20 ḑile pe an, de carĭ vor puté usà une-orĭ, în interesul învĕţămîntuluĭ agricol.

Aceste treĭ mijlóce sunt suficiente pentru a înlăturà lipsa de timp, ca pedică a învĕţămîntuluĭ agricol.

* * *

A treia pedică, şi póte cea maĭ gravă, erà că nu dispunem de un personal special pentru învĕţămîntul agricol, nicĭ de mijlóce pentru a-l plăti; iar învĕţătoriĭ actualĭ, în cea maĭ mare parte, nu posedă cunoscinţele practice agricole carĭ ne sunt necesare.

Pentru a învinge dificultatea, am recurs la sistemul *învĕţătorilor agricolĭ ambulanţĭ*, carĭ nu trebue confundaţĭ cu învĕţătoriĭ de acelaşĭ nume întrebuinţaţĭ în Italia şi în Germania (anexa No. 23).

Pentru noĭ, un învĕţător ambulant este nu învĕţător ca toţĭ ceĭ-lalţĭ, dar care posedă acele câte-và cunoscinţe practice de agricultură, grădinărie, pomologie, pe carĭ voim să le popularisăm. Acestuĭ învĕţător i se dă un congediŭ de şépte lunĭ pe an, iar suplinitorul luĭ este plătit de Casa Şcólelor.

In timpul celor şépte lunĭ, învĕţătorul ambulant este dator să peregrineze la un număr de şcóle rurale, carĭ sunt maĭ în vecinătatea locuinţeĭ luĭ. I se daŭ în sémă 7, 10 saŭ 12 şcolĭ, după cum sunt şi împrejurările; bine înţeles, şcolĭ din acele carĭ aŭ pămînt.

Invĕţătorul ambulant este dator să se ducă la

www.digibuc.ro

prima școlă, anunțând de maĭ înainte sosirea luĭ. Acolo găsesce pe învĕțător cu școlariĭ ceĭ maĭ înaintațĭ în vîrstă, și se lucréză una saŭ douĕ ḑile, sub ochiĭ luĭ și după indicațiunile luĭ.

Pe urmă se ḑuce la altă școlă, unde face tot așà; și așà maĭ departe.

După ce a trecut pe la tóte, se întórce la prima școlă, și asistă la o nouă serie de lucrărĭ.

In fie-care școlă unde merge, el controléză resultatele dobîndite și modul cum aŭ fost urmate instrucțiunile sale, și consemnéză observațiunile sale în condica de inspecțiĭ a școliĭ.

Cu modul acesta, un singur învĕțător póte să dea învĕțămîntul practic la un numĕr de 7—12 școlĭ, după împrejurărĭ. De învĕțămîntul acesta profită nu numaĭ eleviĭ școlilor date în séma învĕțătoruluĭ ambulant, dar și învĕțătoriĭ lor; așà că se póte sperà ca, până în câțĭ-và anĭ, uniĭ dintr'înșiĭ să pótă și eĭ la rîndul lor să serve ca învĕțătorĭ ambulanțĭ. Cu modul acesta, în puțină vreme, prin generalisarea sistemuluĭ, am puté face ca toțĭ învĕțătoriĭ să fie apțĭ pentru învĕțămîntul practic agricol.

In aniĭ 1902 și 1903, nu am avut decât 32 de învĕțătorĭ ambulanțĭ, adică câte unul de fie-care județ; Casa Școlelor nu a avut mijlóce ca să întrețină maĭ mulțĭ. Dar resultatele obținute cu dînșiĭ sunt de natură a ne încuragià, și plătesc cu mare prisosință neînsemnatul sacrificiŭ bănesc făcut.

Se impune acum ca numĕrul lor să se măréscă și ca situațiunea lor să fie maĭ bine definită, pentru ca noul învĕțămînt să devină temeinic și general.

Pentru acésta, este indispensabil ca învĕțătoriĭ

www.digibuc.ro

ambulanți să fie trecuți în budgetul Statuluĭ, care să prevadă sumele necesare pentru ca tóte școlile carĭ aŭ pămînturĭ să pótă beneficià de serviciile lor. Socotind că ar fi 2.400 școlĭ, carĭ pot beneficià de pămînturile școlare, că ar fi în mijlociŭ un învĕțător ambulant la fie-care 10 școlĭ, și că suplinitorul unuĭ învĕțător ambulant costă 600 leĭ pe an, ar fi dar o cheltuială de 144.000 leĭ pe an, pe care trebue să prevedem că va avé s'o suporte Statul pentru acest scop. Atâta este fórte puțin, în comparațiune cu însemnătatea scopuluĭ ce se urmăresce; și pe urmă nu trebue să se pérdă din vedere că acéstă cheltuială nu va durà decât câțĭ-và anĭ, câțĭ vor fi necesarĭ pentru ca învĕțătoriĭ actualĭ să capete cunoscințele necesare, și să nu maĭ aibă nevoie de învĕțătorul ambulant.

Dar până când Statul să pótă luà asupră-și acéstă sarcină, ne-am adresat, în tómna anuluĭ 1902, către prefecțiĭ de județe, rugându-ĭ să caute a face ca județele să ne vină în ajutor pentru înmulțirea învĕțătorilor ambulanți. Din nenorocire, intervențiunea nóstră a venit la un moment când budgetele județelor eraŭ dejà încheiate. Cu tóte acestea, maĭ multe din ele aŭ putut să rĕspundă favorabil apeluluĭ nostru, așà că, în 1903, pe lângă ceĭ 32 de învĕțătorĭ ambulanți plătiți de Casa Școlelor, aŭ maĭ funcționat încă 12, dațĭ de județe.

Sperăm că acest numĕr va fi crescut în 1904.

Este evident însă că instituțiunea învĕțătorilor ambulanți nu póte fi privită decât ca ce-và transitoriŭ. Pentru ca învĕțămîntul agricol să devină temeinic, trebue să aibă mijlocul de a trăì fără aju-

www.digibuc.ro

torul învĕţătorilor ambulanţĭ, şi pentru acésta trebue ca pregătirea viitorilor învĕţătorĭ să fie completată cu ceea ce lipsesce celor de aḑĭ, în partea cunoscinţelor agricole.

Pentru acest scop, am căutat să facem ca învĕţămîntul agricol să devină realitate în şcóla normală.

Agricultura figuréză de mult în programa şcólelor normale; e regretabil însă că acest curs a fost tratat ca un curs pur teoretic, făcut numaĭ în clase, şi de loc, saŭ maĭ de loc însoţit de practica pe câmp. Şi cu tóte acestea, încă de la 1886 se luaseră dispoziţiunĭ pentru ca fie-care şcólă normală să aibă câte o bucată de loc destul de mare, pentru a se puté face practica agricolă în mod îndestulător. Atuncĭ s'a dispus transferarea şcolieĭ normale din Bucurescĭ la Câmpu-Lung, pe un teren de 10 hectare, căpĕtat de la comună; s'a cumpĕrat, pentru şcóla «Vasile Lupu din Iaşĭ grădina Pester, de o întindere de 64 hectare, şi s'a obţinut la Bârlad, pentru şcóla de acolo, un teren de 9 hectare 7.930 m. p. Maĭ pe urmă, în 1898, în acelaşĭ scop s'aŭ dotat şcolile normale din Craiova şi Galaţĭ cu terenurĭ întinse, de câte 10 hectare.

Şcóla normală a Societăţiĭ pentru învĕţătura poporuluĭ român din Bucurescĭ, clădită în mijlocul oraşuluĭ, erà lipsită de putinţa de a da învĕţămîntul practic agricol. Noĭ am reparat rĕul anul acesta, punènd la dispoziţiunea eĭ, pentru acest scop, locúl de grădină pe care-l posedăm lângă biserica Radu-Vodă, în întindere de vre-o 2 hectare.

Cu tóte acestea, cursul de agricultură a continuat să fie în cea maĭ mare parte un curs pur teoretic până

www.digibuc.ro

în 1898, când am luat dispositiunea, ca fie-care școlă normală să aibă câte un agronom, a căruĭ însărcinare exclusivă să fie de a lucrà cu normaliștiĭ pe câmp. In acelașĭ an, am profitat de un fond donat de repausatul Petrovicĭ Armis, pentru a înzestrà școlile din Craiova și Galațĭ cu uneltele și vitele necesare pentru formarea uneĭ ferme; maĭ pe urmă s'aŭ dotat și cele-lalte în acelașĭ mod. Aḑĭ singura școlă din Buzĕŭ este lipsită de o asemenea înzestrare, din causa că nu are nicĭ local, nicĭ teren suficient.

Cu aceste mijlóce, învĕțămîntul agricol în școlele normale póte devenì o realitate. Dejà în unele i se da și maĭ înainte o deosebită atențiune. Așà, la «Vasile Lupu» din Iașĭ, se făceà și maĭ înainte de 1898 cultura de legume, lucernă, cereale, vie, florĭ și pomĭ roditorĭ.

In aniĭ 1897 și 1898, am însărcinat pe d-l I. Mitru, director al școliĭ normale «Vasile Lupu», și pe d-l S. Haliția, inspector școlar, să studieze în mod complet cestiunea organisăriĭ învĕțămîntuluĭ practic agricol în școlile normale, și a înființăriĭ grădinilor școlare pe lângă școlile rurale. In urma rapórtelor fórte documentate ce ne-aŭ înaintat d-lor (publicate în *Buletinul* No. 101 din 15 Octomvrie 1897 și No. 130 din 7 Ianuarie 1899), am dat resoluțiunea din 26 Decemvrie 1898 (anexa No. 24), prin care dispuneam modul cum învĕțămîntul agriculturiĭ în școlile normale să se facă în mod practic, regulam formarea de pepiniere de arborĭ fructiferĭ, ordonam înființarea de grădinĭ școlare pe lângă școlile rurale, înființam premiĭ pentru învĕțătoriĭ carĭ vor avé cele maĭ bune grădinĭ, dispuneam modul de

www.digibuc.ro

construcțiune a locuințelor învățătorilor, așà ca să pótă servì pentru o gospodărie țărănéscă.

Dar tóte aceste dispositiuni aŭ primit organisarea și consacrarea lor definitivă prin noua programă a școlelor normale care se pune în aplicare la 1 Septemvrie 1903. Intr'însa se acordă agriculturiĭ practice câte 4 ore pe sĕptĕmână în fie-care clasă, în lunile în carĭ se póte face muncă pe câmp. Cu modul acesta, școlariĭ din fie-care clasă pe rînd sunt obligați să lucreze pe câmp câte o jumătate de ḑi pe sĕptĕmână, ceea-ce, pe lângă folosul învățăturiĭ, va maĭ avé și pe acela de a nu lăsà ca normaliștiĭ, fiĭ de țĕranĭ, să se desveațe, în cursul celor șése anĭ de școlă, de a pune mâna pe córnele pluguluĭ.

Avem bune speranțe că silințele acestea vor fi încoronate de cel maĭ deplin succes. Dejà școlile normale din Iași, Câmpu-Lung și Bârlad cultivă pămînturile lor în mod admirabil, și șĭ-aŭ format nisce adevĕrate ferme model, cultivate numaĭ cu normaliștiĭ. Cele din Galați și Craiova le urmézà de aprópe, fiind întârḑiate față de ele prin faptul că clădirea și terenul li s'aŭ dat în stăpînire abià în 1901, și că terenul celeĭ de la Craiova încă nicĭ nu este îngrădit.

* * *

Așà dar, întru cât privesce pe viitoriĭ învățătorĭ, suntem asigurați că eĭ vor avé capacitatea cuvenită pentru învățămîntul practic agricol.

Cât pentru învățătoriĭ actualĭ, pe lângă instrucțiunea practică ce vor primì de la învățătoriĭ ambulanțĭ, după sistemul pe care l-am expus maĭ sus, am căutat să profităm și de conferințele anuale din

www.digibuc.ro

Aprilie, când învĕţătorii din fie-care judeţ sunt reuniţi în capitala judeţuluĭ pentru opt ḑile. La conferinţele din 1902 şi 1903, jumătate din timp a fost întrebuinţat pentru a se tratà cestiunĭ privitóre la învĕţămîntul şi practica agricolă, şi anume : grădina şcolară, întocmirea, împrejmuirea şi parcelarea eĭ ; diferite feluri de pămînt arabil : negru, nisipos, argilos şi văros ; experienţe simple pentru deosebirea felurilor de pămînt ; îmbunătăţirea pămîntuluĭ; îngrăşăminte ; gunoiul şi prepararea luĭ ; grópa de gunoiŭ: puterea fertilisatóre a gazelor din gunoiŭ ; cultura zarzavaturilor în genere ; pomiĭ roditorĭ şi viţa de vie; plante medicinale şi dăunătóre; florĭ; câmpul; împărţirea culturilor; rotaţia culturilor; cultura cartofuluĭ, sfecleĭ, grâuluĭ, lucerneĭ, trifoiuluĭ ; insecte vătĕmătóre ; îngrijirea animalelor de muncă ; vermiĭ de mătase; albinăritul.

In cele maĭ multe părţĭ, discuţiunile aŭ fost fórte animate şi fructuóse.

Profităm asemenea de dispositiunea cuprinsă în art. 10 din legea învĕţămîntuluĭ profesional, care prevede că învĕţătoriĭ actualĭ, ca să pótă fi întrebuinţaţĭ la şcolile elementare de agricultură, trebue să facă un an de practică într'o şcólă de agricultură saŭ într'o fermă model. Anul acesta se trimit doĭ învĕţătorĭ, şi se va continua tot aşà şi în viitor. Invĕţătoriĭ ast-fel formaţĭ vor fi utilĭ, fie la şcolile elementare de agricultură, fie ca învĕţătorĭ ambulanţĭ.

* * *

Ceea ce se face pe o scară mare în privinţa învĕţămîntuluĭ agricol în genere, se face într'un cerc

www.digibuc.ro

mai restrîns, pentru a propagà printre învĕţătorĭ cunoscinţe mai speciale, în legătură cu agricultura.

Incă din anul 1895, ministerul de domeniĭ a organisat un curs practic de sericicultură la monastirea Varatec, şi a dispus a se aduce la dînsul câte doĭ învĕţătorĭ de judeţ pe fie-care an. Acéstă bună dispositiune nu s'a mai putut aplicà de la 1900, când monastirea Varatec a ars împreună cu tótă instalaţiuuea cursuluĭ de sericicultură. Dar bunele luĭ efecte aŭ rămas, pentru-că cultura mătăsiĭ s'a propagat printre învĕţătorĭ, şi aḑĭ sunt mulţĭ din eĭ, şi chiar din învĕţătóre, carĭ se ocupă de dînsa cu succes.

Tot aşà, noĭ ne-am silit a lăţì printre eĭ gustul pentru cultura albinelor. Incă de maĭ mulţĭ anĭ, ministerul instrucţiuniĭ publice a lucrat în acest sens. Maĭ mulţĭ anĭ de-arîndul, după invitaţiunea ministeruluĭ domeniilor, el a trimis câte o serie de învĕţătorĭ pe fie-care an la şcóla de agricultură de la Roman, ca să urmeze cursul de apicultură ce se făceà acolo. Dar acum se face apicultură fórte sistematică şi la şcóla normală «Vasile Lupu», sub conducerea unuĭ apicultor special, şi de aceea, de anul trecut, învĕţătoriĭ sunt trimişĭ acolo, de vreme ce găsesc şi înlesnirile de locuinţă şi de întreţinere.

Afară de acésta, am căutat să profităm şi de alte mijlóce, pentru a lăţì acestè folositóre cunoscinţe. Casa Şcólelor a împărţit pe la învĕţătorĭ instrucţiunĭ tipărite pentru îngrijirea albinelor. Intr'un an am trimis o serie de învĕţătorĭ să visiteze stupiĭ d-luĭ Begnescu, un învĕţător din Vlaşca, care se ocupă cu apicultura pe un picior maĭ mare. In maĭ

www.digibuc.ro

mulți ani de-arîndul, am înlesnit unuĭ institutor din Pitescĭ, care cunosceà acéstă meserie, mijlócele de a străbate satele din județele Argeș și Muscel, pentru a face cursurĭ practice de apicultură. Exemplul acesta l-a urmat apoĭ și județul Vâlcea, care a făcut tot așà cu un apicultor din părțile acelea.

* * *

Fie-care din măsurile pe carĭ le-am expus până acì are utilitatea eĭ și concură pentru atingerea scopuluĭ nostru, care este de a ne formà un personal cât maĭ capabil pentru întemeierea învĕțămîntuluĭ practic agricol în școlile rurale. Dar acestea nu sunt singurele ce se pot luà. In asemenea materie, este maĭ util a se recurge la mijlóce numeróse, din carĭ fie-care dă óre-care folos, decât la o singură măsură generală, care rare-orĭ se póte acomodà deopotrivă de bine peste tot.

Am dorì, spre exemplu, ca noŭ mijloc de perfecționare, să organisăm excursiunĭ pe carĭ să le facă grupe de învĕțătorĭ, pentru a visità ferme model, culturĭ perfecționate, și maĭ ales grădinile saŭ culturile cele maĭ bine reușite ale colegilor lor. Excursiunile acestea ar avé folosul de a apropià pe învĕțătorĭ unìĭ de alțiĭ, de a-ĭ face să cunóscă țéra, și ar fi și un puternic mijloc de încuragiare pentru aceĭ carĭ ar lucrà bine. E de regretat că ne lipsesc mijlócele pentru a realisà acéstă idee.

In altă ordine de ideĭ, dat fiind că exemplul este cel maĭ bun mijloc de propagare a uneĭ bune agriculturĭ printre țĕranĭ, ar fi de dorit ca exemplul dat

www.digibuc.ro

de preot să se adaoge pe lângă acel dat de învĕţător. Ar trebui dar ca învĕţămîntul practic agricol să se introducă şi în seminare, precum s'a introdus în şcolile normale. Dar seminarul din Iaşi este construit în oraş, iar cel din Bucurescĭ, deşi construit la margine, nu are teren de cultură, şi nicĭ nu e probabil să pótă avé în curând.

E de temut că aceste pedicĭ curat materiale se vor opune la realisarea unuĭ desiderat aşà de util. Cu tóte acestea, noĭ ne-am preocupat de acéstă cestiune încă din 1898, când, prin adresa din 13 Novembrie către directoriĭ Seminarelor (anexa No. 25), le-am cerut părerea asupra moduluĭ cum s'ar puteà înlătură acest neajuns.

* * *

Acum că am arătat greutăţile ce am avut de învins pentru a introduce învĕţămîntul agricol în şcóla rurală, şi mijlócele ce am întrebuinţat pentru a le înlătură, să arătăm modul cum am căutat să organisăm acest învĕţămînt.

El cuprinde douĕ părţi: învĕţamîntul în grădina şcolară, şi acel din ţarină.

Cel d'intâiŭ a fost organisat în 26 Decemvrie 1898. In urma unuĭ raport al d-luĭ I. Mitru, directorul şcoliĭ normale „Vasile Lupu“ din Iaşĭ, relativ la modul cum se făceà învĕţămîntul agricol la acea şcólă, am însărcinat pe d-l S. Haliţa, inspector al învĕţămîntuluĭ primar, să ne propună un plan pentru organisarea învĕţămîntuluĭ agricol în şcolile normale.

In resoluţiunea pusă pe raportul d-luĭ Haliţa (anexa No. 24), am hotărît şi începerea grădinilor

www.digibuc.ro

școlare rurale, carĭ, deși prevĕḑute prin lege, rĕmăseseră nerealisate aprópe pretutindenĭ, precum și înființarea de premiĭ de câte 50 leĭ pentru grădinile cele maĭ bune. In fapt însă aceste premiĭ nu s'aŭ înființat atuncĭ, din causa schimbărilor urmate în guvern.

In aniĭ 1899 și 1900, s'aŭ înființat câte-và grădinĭ școlare. Avîntul cel maĭ mare l-aŭ luat însă de la 1901, pe de o parte în urma îndemnurilor nóstre, pe de alta, prin înființarea și înmulțirea premiilor decise la 26 Decemvrie 1898 (anexele No. 26 și 27).

In urma acestor măsurĭ, înmulțirea grădinilor școlare a mers cu o repeḑiciune fórte mare. De unde până în anul 1898 nu se înființaseră de cât 304 grădinĭ în tótă țéra, numĕrul lor a crescut cu 210 în 1899, și cu 787 în 1902, și merge crescênd mereŭ.

Dar nu erà destul a înmulți grădinile; maĭ trebuià să facem să participe la lucrările lor un numĕr cât maĭ mare de copiĭ. Până acum o mare pedică erà prevențiunea sătenilor, carĭ vedeaŭ cu ochĭ rĕĭ ca copiiĭ lor să lucreze în grădina școliĭ, pentru-că acusaŭ pe învĕțător că-ĭ pune să lucreze în folosul sĕŭ. E adevĕrat că, după lege, venitul grădiniĭ aparține învĕțătoruluĭ. Dar, pentru a-ĭ scuti de învinovățirĭ, și pentru a interesà chiar pe părinți a lăsà pe copiĭ să se instruiască în grădina școliĭ, am dispus, prin circulara din 5 Februarie 1902 (anexa No. 23), ca 25 % din venitul grădiniĭ să se distribue între școlariĭ carĭ vor lucrà în ea. Cu acésta nu micșorăm beneficiul învĕțătoruluĭ, pentru-că el tot trebuià să plătéscă pe lucrătoriĭ grădineĭ sale; dar interesăm pe școlarĭ printr'un beneficiŭ destul

www.digibuc.ro

de apreciabil, care, în casurile favorabile, se póte ridicà până la 10 leĭ de fie-care școlar.

O serie de alte măsurĭ s'aŭ maĭ luat tot cu scop de a întinde învĕțămîntul în grădina școlară.

Prin circulara din 28 Iulie 1902 (anexa No. 28), am ordonat ca, pe lângă lucrul școlarilor în grădina școliĭ, să aibă fie-care la el acasă câte o mică grădină, pe care să o îngrijéscă singur, învĕțătorul fiind dator a le inspectà din când în când și a le da note pentru modul cum le caută. In unele județe, dispositiunea acésta a dat resultate excelente; așà în Vâlcea sunt peste 2.000 de asemenea grădinĭ, pe carĭ copiiĭ le caută cu o rîvnă deosebită, și de multe orĭ se vĕd asociindu-se câte maĭ mulțĭ între eĭ, pentru a-și cultivà grădinile pe rînd și a face unele lucrărĭ pe carĭ un singur copil nu le-ar puté face. La Poenariĭ-Ralĭ (jud. Prahova), în doĭ anĭ de ḍile, nu aŭ maĭ rĕmas de cât 14 case țĕrănescĭ din 201, câte compun satul, fără grădină de legume.

Prin circulara din 11 Martie 1902, am invitat pe învĕțătoriĭ din județele de munte, carĭ aŭ grădinĭ plantate cu pomĭ fructiferĭ, să adune semințele și sîmburiĭ fructelor, pentru a se distribuì la școlile lipsite de asemenea plantațiunĭ. Cu modul acesta, s'aŭ adunat în 1902 o cantitate de 788 kilograme de semințe diferite, de la școlile din regiunea podgorieĭ și a munteluĭ, carĭ s'aŭ distribuit la școlile din județele Ilfov, Vlașca, Ialomița și Teleorman. Și tot așà se va urmà și în aniĭ viitorĭ.

Prin circulara din 12 August 1902 a Caseĭ Școlelor, se organiséză expositiunĭ anuale ale grădinilor școlare (anexa No. 29), prevĕḍêndu-se premiĭ bănescĭ

www.digibuc.ro

pentru exposanţiĭ ceĭ maĭ meritoşĭ. Dispoziţiunea acésta a fost adusă la cunoscinţa tuturor prefecţilor, cerêndu-li-se sprijinul, şi prima exposiţiune va avé loc în Septemvrie 1903.

Aceste diverse măsurĭ aŭ avut de efect de a arătà învĕţătorilor că ministerul pune mare preţ pe desvoltarea grădinilor şcolare; a deşteptat emulaţiunea între dînşiĭ; ĭ-a interesat şi pe eĭ, şi pe şcolarĭ, şi pe părinţiĭ acestora, la o îndeletnicire care până acum rĕmăsese de ḑece anĭ literă mórtă în lege. Lipsa de timp nu ne-a permis să punem să se facă o statistică maĭ amănunţită, care să ne arate numĕrul şcolarilor carĭ ieaŭ parte la lucrările de grădinărie anul acesta, abià la doĭ anĭ după organisarea lor; dar suntem siguri că ea ne-ar da resultate fórte îmbucurătóre.

* * *

Invĕţămîntul agricol în ţarină a fost regulat prin circulara din 5 Februarie 1902 (anexa No. 23). Totul se reduce la acésta, că, din pămîntul din ţarină al şcoliĭ, se consacră o întindere de 2 hectare, anume pentru învĕţămîntul agricol. Aceste 2 hectare se lucréză de către învĕţător cu şcolariĭ luĭ ceĭ maĭ în vîrstă, sub conducerea învĕţătoruluĭ ambulant, aşà cum am arătat maĭ sus, şi în jumătatea de ḑi pe sĕptĕmână care, prin programă, i s'a reservat anume pentru acest scop. Produsul acestor 2 hectare se împarte ast-fel: 25% învĕţătoruluĭ, 10% învĕţătoruluĭ ambulant şi 65% şcolarilor lucrătorĭ.

Pe unde şcóla nu are de loc pămînt în ţarină,

www.digibuc.ro

învĕţătorii aŭ fost îndemnaţi să iea chiar cu arendă cele 2 hectare.

Sistemul acesta a fost perfecţionat de învĕţătorul Teodor Zaharescu, de la Glodeanu-Cârlig, judeţul Buzĕŭ. Ne avênd pămînt, a luat o bucată de loc cu arendă; însă, în loc de a-l lucrà numaĭ cu şcolariĭ sĕĭ, el a atras în asociaţiune şi pe părinţiĭ acestora, şi pe alţĭ sătenĭ. Pămîntul se lucréză de toţĭ în tovărăşie, sub conducerea şi după normele puse de învĕţător, iar venitul se împarte între toţĭ. Se înţelege că, cu o cultură bine făcută, venitul acesta este cu mult maĭ mare decât acel obicĭnuit, pe care l-ar da o întindere egală de pămînt, lucrată după chipul ordinar. Deosebirea de folos este, şi pentru şcolarĭ, dar maĭ ales pentru ceĭ adulţĭ, un îndemn puternic ca să se foloséscă şi maĭ departe de învĕţăturile căpĕtate. Cu modul acesta, şcóla rurală devine un mijloc fórte eficace de instrucţiune agricolă, nu numaĭ pentru copiĭ, dar şi pentru ómeniĭ în vîrstă.

Inovaţiunea acésta ni s'a părut aşà de însemnată, în cât nu am esitat a o recomandà tuturor învĕţătorilor, prin circulara din 10 Ianuarie 1903 (anexa No. 30). Indemnul a fost ascultat de mulţĭ din eĭ, une-orĭ cu un succes desăvîrşit.

Vom citâ exemplul învĕţătoruluĭ N. Petriceanu, de la Podul-Ilóeĭ (jud. Iaşĭ). Şcóla de acolo ne avênd pămînt, învĕţătorul a luat cu arendă, de la proprietarul moşieĭ, o întindere de 2 fălcĭ (2 hectare 8.642 m. p.) în marginea tîrguşoruluĭ, într'un loc băltos, dar propriŭ pentru cultura legumelor. Pentru cultura luĭ, învĕţătorul s'a asociat cu 18 din şcolariĭ luĭ, băeţĭ şi fete, şi cu 10 ómenĭ din sat, dând fie-

www.digibuc.ro

căruĭ școlar câte 360 până la 1.160 metri patraţi, iar adulţilor, după cererea lor, parcele de 400 până la 2.550 metri pătraţi. Fie-care parcelă se lucréză de către cel care o are, și produsul eĭ aparţine întreg lucrătoruluĭ; iar restul rĕmas peste aceste parcele se lucreză de toţĭ împreună. S'a cultivat lucernă și tot felul de legume, ridicându-se de pe aceeașĭ bucată de loc câte douĕ recolte într'o vară. Erà de admirat sârguinţa, atenţiunea și dragostea cu care toţĭ lucraŭ, chiar băeţĭ și fete de câte 11 saŭ 12 anĭ, și mândria cu care fie-care arătà produsele munciĭ sale. Și îndemnul va fi și maĭ mare la sfîrșit când, după încheierea socotelilor, fie-care va primì în banĭ folosul munceĭ sale. Invĕţătorul comptà că acest folos nu va fi maĭ mic de 50 leĭ pentru fie-care prăjină (179 m. p.), pentru douĕ recolte într'un an, așà că folosul unuĭ copil ar putĕ fi de 100 până la 300 leĭ.

Un exemplu ca acesta face maĭ mult de cât orĭcâte îndemnurĭ și instrucţiunĭ ale ministeruluĭ, și de aceea am luat măsurĭ ca să se aducă la cunoscinţa tuturor școlilor modul de procedare și resultatele obţinute de d-l N. Petriceanu.

Cu modul acesta, se întinde fórte repede cultura legumelor printre ţĕranĭ, și birul greŭ pe care-l plătiaŭ grădinarilor străinĭ tinde să dispară. In multe localităţĭ, cum e judeţul Vâlcea, a și dispărut aprópe de tot. Aci sătenĭĭ aŭ fundat și asociaţiunĭ de grădinărie, carĭ ieaŭ în arendă o bucată maĭ mare de loc, în scop de a face comerciŭ cu legumele. Productele le desfac prin sate, saŭ în orașele Râmnicul-Vâlciĭ și Drăgășanĭ.

www.digibuc.ro

Avem convingerea că mișcarea acésta va continuà, și încă cu mai mare vigóre în viitor, atunci când, după ce se va sistematisà, beneficiile vor cresce și vor dovedì chiar celor mai neîncreḍětorĭ cât de bună și mănósă este calea acésta.

In aceeași ordine de ideĭ, trebue menționaţĭ învĕţătoriĭ carĭ, în lipsă de pământ, se ocupă cu albinăritul saŭ cu crescerea gândacilor de mătase. Sunt fórte numeroșĭ învĕţătoriĭ carĭ produc céră și miere. Cultura mătăsiĭ nu e așà de rĕspândită; de ea se ocupă și unele învĕţătóre. Dar exemplul lor face să se întindă încetul cu încetul aceste îndeletnicirĭ și printre sătenĭ, și pe fie-care ḍi se vĕd stupĭ sistematicĭ luând loc în grădinile ţĕranilor.

Sperăm că acéstă bună deprindere va rĕmâné și în viitor, pentru-că cultura albinelor și a gândacilor de mătase se face aḍĭ în maĭ tóte școlile normale, chiar în cele de fete. Afară de acésta, la 25 Iunie 1902 Casa Școlelor a imprimat și a distribuit la toţĭ învĕţătoriĭ nisce instrucţiunĭ practice, privitóre la crescerea și îngrijirea albinelor.

* * *

Cu un cuvînt, s'a deșteptat, și căutăm a întreţiné printre învĕţătorĭ un curent sănătos de muncă rodnică, cu dorința de a lucrà nu numaĭ în școlă și pentru școlă, ci în genere pentru a aduce concursul lor sub tóte formele, pentru ridicarea claseĭ ţĕrănescĭ.

Noĭ ne silim a utilisà acest curent în modul cel maĭ fructuos posibil, și de aceea nu lipsim a indicà învĕţătorilor căile cele maĭ potrivite pe carĭ pot

www.digibuc.ro

merge, pentru realisarea scopuluĭ lor și al nostru.

Am crédut, între altele, că învĕțămîntul practic agricol póte fi utilisat pentru a încercà să îmbunătățim hrana țĕranuluĭ, prin introducerea, în alimentarea luĭ, a nouĕ elemente nutritive, și în special a cartofuluĭ, pe lângă cele puține pe care le are dejà. In acest scop, prin dispositiunea din 10 Aprilie 1902 (anexa No. 31), am înființat un numĕr de treĭ premiĭ pentru învĕțătoriĭ saŭ preoțiĭ carĭ vor fi desvoltat activitatea cea maĭ rodnică, nu numaĭ pentru a lățì cultura cartofuluĭ printre țĕranĭ, dar și pentru a-l introduce în mod efectiv în alimentațiunea lor dilnică. Aceste premiĭ se vor plăti de Casa Școlelor, pe fie-care an, cu începere din tómna anuluĭ 1904, și de óre-ce Casa Școlelor nu puteà ea singură să înființeze numĕrul de premiĭ ce ar fi fost necesar, ne-am adresat și ministeruluĭ de domeniĭ, prefecților, societățiĭ de agricultură și celeĭ agrare, ca să ne ajute.

In scopul de a popularisà și a încuragià înmulțirea arborilor de orĭ-ce fel și de a combate tendința țĕranilor de a-ĭ distruge cu ușurință și fără trebuință, am instituit, prin decisiunea din 8 Februarie 1902 (anexa No. 32), serbarea sădirĭi pomilor, care se face în fie-care an, la Martie, la fie-care școlă rurală. Serbarea s'a ținut dejà în primăvara anilor 1902 și 1903. Dacă ea va da și la noĭ resultatele obținute pe aiurea, putem sperà să vedem când-và curțile sătenilor noștri pline cu copacĭ folositorĭ, și întinsele nóstre câmpiĭ presărate cu umbră.

* * *

www.digibuc.ro

Pentru a nu intrà în prea multe amĕnunte, ne mulţămim cu cele arĕtate până acì, din carĭ se póte vedé modul cum am creḍut că putem realisà învĕţămîntul practic agricol în şcóla rurală, resultatele ce am dobîndit deją, speranţele nóstre pentru viitor şi greutăţile ce am avut de învins.

Fără îndoială, aceste din urmă sunt marĭ şi numeróse; noĭ nu am expus maĭ sus decât o parte din ele. Trebue să maĭ adăogăm rutina care este aşà de înrădăcinată în spiritul sătenilor, şi chiar în cele-lalte clase sociale. Pentru a o învinge, va trebuì ca activitatea începută aniĭ aceştia să fie menţinută fără slăbire un lung şir de anĭ. Alt-fel, se va perde încrederea, şi bunele începuturĭ din aniĭ aceştia vor merge şi ele să se adaoge la imensa grămadă a măsurilor neisprăvite, carĭ măresc pe fie-care ḍi scepticismul nostru când e vorba de orĭ-ce inovaţiune, fie cât de bună.

O altă dificultate, maĭ puţin gravă, dar de care totuşĭ a trebuit să ţinem sémă, este lipsa de mijlóce a învĕţătorilor, carĭ nu pot să-şĭ înjghebeze modesta gospodărie agricolă care le este indispensabilă, pentru a puté face agricultură şi grădinărie bună pe pămîntul şcoliĭ.

Cu tóte că mijlócele sale sunt destul de restrînse, Casa Şcólelor şi acì ne-a venit în ajutor. Prin încheierea din 22 Maiŭ 1902, am dispus ca ea să pună pe fie-care an o sumă de 10.000 leĭ la disposiţiunea învĕţătorilor, pentru a-ĭ ajutà să-şĭ alcătuiască gospodăria rurală (anexa No. 33). Acest ajutor li se face sub formă de împrumut, dându-li-se suma de 300 până la 500 leĭ, pe care o restituie Caseĭ Şcó-

www.digibuc.ro

lelor prin reţineri din léfă, până într'un termin de 4 anĭ. Sumele restituite se daŭ din noŭ cu împrumut la alţĭ învĕţătorĭ. Cu modul acesta, până în 4 anĭ, Casa şcólelor va dispune de un capital de 40.000 leĭ, care va servì apoĭ în mod permanent pentru acest scop. Capitalul acesta va fi de mare utilitate în viitor, pentru a permite noilor învĕţătorĭ să-şĭ facă instalaţiunea de care aŭ nevoie în momentul intrărieĭ lor în învĕţămînt, înlăturându-se ast-fel pentru viitoriĭ învĕţătorĭ o causă de marĭ suferinţe, pe carĭ aŭ avut să le îndure predecesoriĭ lor.

* * *

Am expus până acì numaĭ una din feţele activităţiĭ pe care ne silim să o împrimăm şcoliĭ primare rurale: acea interióră şcoliĭ. In cele ce urméză vom căutà să expunem rolul pe care ne silim să-l dăm şcoliĭ şi în afară de pereţiĭ eĭ. Dar din cele expuse până acì, se póte dejà judecà în mare parte direcţiunea în care îndreptăm silinţele nóstre.

Cu tóte că cestiunile de învĕţămînt nu ocupă un loc de frunte în preocuparea generalităţiĭ publiculuĭ, ceea ce este de regretat, putem totuşĭ spune că, atât cât sunt cunoscute până acum, măsurile luate de ministerul nostru aŭ fost întîmpinate în genere cu simpatie de opiniunea nóstră publică. Unul din indiciile cele maĭ decisive, în acéstă privinţă, sunt numerósele şi însemnatele ajutóre carĭ ne vin, sub tóte formele şi din tóte părţile; căcĭ credem că nicĭ odată şcóla nu a primit atâtea donaţiunĭ în aşà de scurt timp. Nu vom menţionà acì decât una: pe aceea a d-luĭ Vasile Stroiescu, care a oferit 200.000

www.digibuc.ro

leĭ, din care se construiesc anul acesta 34 de localuri școlare sătescĭ. Dar nu putem înșirà pe toți aceia: proprietarĭ, particularĭ, chiar simpli sătenĭ, care-și impun une-orĭ adevĕrate privațiunĭ, pentru a contribuì la lățirea și întărirea instrucțiuniĭ populare.

Este întăritor pentru noĭ avîntul acesta, care este dovada patriotismuluĭ sub forma cea maĭ curată și maĭ practică.

www.digibuc.ro

ȘCÓLA PRIMARĂ URBANĂ

Cele ce am spus până aci cu privire la școla primară rurală ne scutesc de a insistà prea mult asupra celeĭ urbane, la care, de alt-fel, problema este cu mult maĭ simplă.

Cestiunea localurilor este și aci o cestiune arḑĕtóre, pentru-că fórte puține sunt comunele urbane carĭ și-aŭ făcut tóte localurile școlare de carĭ aŭ nevoie, și maĭ ales carĭ și le-aŭ făcut în bune condițiunĭ, ca construcțiune și ca distribuțiune în cuprinsul orașuluĭ.

Am arătat maĭ sus măsurile luate pentru a grăbi construirea a celor ce maĭ lipsesc, precum și pentru regularea circumscripțiunilor școlare.

* * *

O operațiune delicată, destul de neplăcută, dar necesară, este reducerea numĕruluĭ institutorilor, carĭ, după cum am dovedit, întrece cu vre-o 300 numĕrul trebuitor. Reducerea acésta însă nu se póte face decât fórte încet, pentru maĭ multe motive. Intâiŭ pentru că nu se pot suprimà decât posturĭ de ale celor eșițĭ din învĕțămînt, căcĭ nu este permis

www.digibuc.ro

a se lăsà pe drumurĭ nisce ómenĭ, pentru carĭ învĕţămîntul este singura carieră posibilă, după atâţia anĭ cât aŭ profesat-o; al doilea, pentru-că lipsa de localurĭ suficiente ne obligă să păstrăm în unele localităţĭ maĭ mulţĭ institutorĭ decât trebue. In fine, pentru-că vacanţele nu se produc tot-deauna în localităţile unde reducerea este necesară, şi este atuncĭ nevoie a se face transferărĭ carĭ nu tot-deauna sunt posibile.

Orĭ-cum ar fi, a resultat din acéstă stare de lucrurĭ că de la 1900 nicĭ o numire nouă nu s'a maĭ făcut în învĕţămîntul primar urban. Abià în 1903 se vor face vre-o 12, şi acestea numaĭ din causă că în localităţile unde s'aŭ ivit vacanţe nu se pot transferà institutoriĭ din alte părţĭ, unde sunt în exces.

Starea acésta de lucrurĭ creéză dificultăţĭ marĭ, din causa mareluĭ numĕr de normaliştĭ institutorĭ, carĭ rĕmân într'o situaţiune cu totul precară.

Originea acestor dificultăţĭ se urcă tocmaĭ la anul 1893. Prin legea învĕţămîntuluĭ primar şi normal primar, pusă în aplicare în anul acela, se dispuneà ca pe viitor să nu se maĭ numéscă institutorĭ de cât dintre absolvenţiĭ şcolilor normale de institutorĭ. Măsura erà excelentă; erà chiar singura raţională. Ea fusese propusă dejà prin proiectul de lege din 1886. Insă pe când acest proiect nu prevedeà decât o şcólă normală de institutorĭ şi una de institutóre, legea din 1893 prevedeà o şcólă normală de institutorĭ şi treĭ de institutóre, în Bucurescĭ, Iaşĭ şi Craiova.

Trebue să se observe că în 1893 eraŭ în funcţiune 1.257 institutorĭ şi institutóre, adică dejà cu 25% maĭ mulţĭ de câţĭ eraŭ necesarĭ. Prin urmare, şcolile nor-

www.digibuc.ro

male de institutorĭ nu maĭ aveaŭ altă chemare, decât să umple golurile ce aveaŭ să se producă prin mórte, bólă saŭ retragere de bună voe. Dar chiar dacă socotim că aceste goluri ar fi fost de 5% din numĕrul total pe fie-care an, ceea ce este prea mult, școlile normale nu ar fi trebuit să dea decât câte 63 absolvenți pe an. Două școli normale de institutori, câte eraŭ atunci în ființă, eraŭ dar cu totul suficiente; și când legea din 1893 a înființat de odată patru, se puteà dejà prevedé că jumătate din absolvenții lor vor rĕmâné fără întrebuințare.

Dar nu a fost numaĭ atât. Legea din 1893, prin articolul sĕŭ 64, prevedeà ca, până la 1895, să se pótă numi institutorĭ și simplii bacalaureați, absolvenții de licee clasice și absolventele de Asil și de școli centrale de fete, precum și aceĭ carĭ, fără a a avé nicĭ un titlu, vor fi suplinit timp de un an o catedră urbană. Pe basa acesteĭ dispositiuni, s'aŭ făcut 127 numirĭ, deși se publicase concurs numaĭ pentru 40 de locurĭ, așà că s'aŭ ocupat maĭ tóte catedrele carĭ maĭ eraŭ vacante în învĕțămîntul primar urban. Cu modul acesta, legea a anulat ea însăși principala eĭ dispositiune, căcĭ a făcut o mulțime de numirĭ de nenormaliștĭ, pe când normaliștiĭ care es pe fie-care an nu maĭ găsesc locurĭ; și acésta s'a făcut tocmaĭ în momentul când se creaŭ patru școli normale!

Legea din 1896 a căutat să repare rĕul, suprimând două din cele patru școli normale de institutorĭ; iar la 1900, s'aŭ suprimat și cele-lalte două; ba încă raportorul legiĭ, care fusese raportor și la legea din 1893, se felicită de acéstă suprimare.

www.digibuc.ro

Resultatul acestor măsurĭ neconsecinte este că, pe când în 1893 s'aŭ numit sute de nenormaliștĭ, tabloul de capacitate cuprinde în momentul acesta 309 normaliștĭ institutorĭ, carĭ nu pot fi numiți din lipsă de locurĭ. Pe lângă dînșiĭ, vor venì să se maĭ adaoge în 1904 încă ultima serie de vre-o 50 absolvenți; căcĭ, deși decretată în 1900, suprimarea școlilor normale de institutorĭ nu s'a putut face decât clasă cu clasă.

Cu modul acesta, Statul a făcut cheltuelĭ considerabile cu înființarea atâtor școlĭ, numaĭ pentru a avé o mulțime de declasați, cu carĭ acum nu scie ce să facă.

Ceea ce este maĭ grav pentru dînșiĭ, este că, după lege, înscrierea lor pe tabloul de capacitate nu este valabilă decât treĭ anĭ; și cum mulțĭ din eĭ figuréză pe tabloŭ încă de la 1899, eĭ se găsesc astădĭ în situațiunea cea maĭ nesigură. Mulțĭ din eĭ, maĭ ales fete, siliți de nevoie și de pericolul de a fi șterși de pe tabloŭ, aŭ fost nevoiți să priméscă posturĭ de învĕțătorĭ, deși aveaŭ drept la locurĭ în orașe. Dar acum nicĭ posturĭ de învĕțătorĭ nu maĭ sunt.

Din nenorocire, nicĭ un chip nu vedem de a se eși din acéstă situațiune. Trebuința de a se împuținà posturile de institutorĭ multă vreme nu va permite a se face decât fórte puține numirĭ, căcĭ nu se pot înmulți fără trebuință nisce posturĭ dejà prea numeróse, numaĭ pentru a se legitimà erórea din 1893. Și chiar dacă nu s'ar maĭ reduce posturile

www.digibuc.ro

vacante, tot ar trebuì cel puțin 9 anĭ pentru a se puté numì toțĭ ceĭ de pe tabloul de capacitate.

* * *

Reducerea de programă despre care am vorbit maĭ sus privesce, bine înțeles, și pe școla primară urbană. Orele rĕmase libere vor fi utilisate pentru a da maĭ mare desvoltare lucruluĭ de mână la fete, și pentru a lăsà lucruluĭ manual la băețĭ timpul care până acum îĭ lipsià cu desăvîrșire, deși este prevĕdut în lege. Asupra acestor douĕ cestiunĭ vom reveni maĭ jos.

Dispositiunile privitóre la examenele de absolvire de curs primar și la serbarea sădiriĭ pomilor (anexe No. 19 și 32) privesc și pe școlile urbane; împrejurările însă nu aŭ permis încă să li se aplice.

Printre dispositiunile carĭ privesc în deosebĭ școlile primare urbane, putem cità intervențiunea ce am făcut pe lângă primăriile din Bucurescĭ și Iașĭ, pentru a înlesni copiilor săracĭ de a luà băĭ în stabilimentele comunale. Avem din ambele părțĭ promisiunĭ, carĭ însă nu aŭ fost împlinite până acum.

Invĕțămîntul lucruluĭ manual la băețĭ în școlile primare, urbane și rurale.

Lucrul manual ca obiect de învĕțămînt în școlele primare apare pentru prima óră la noĭ în proiectul de lege din 1886; el a fost introdus în legea din 1893, și menținut în legile următóre.

La început, învĕțămîntul acesta a mers destul de greŭ, pentru-că lipsià pe de o parte învĕțătorĭ

www.digibuc.ro

carĭ să-l cunóscă, şi pe de alta localurile, sculele şi materialul necesar.

Inceputul se făcù în anul 1891. Atuncĭ, cu ocasiunea conferinţelor anuale ale institutorilor şi învĕţătorilor din judeţul Brăila, învĕţătorul P. Mohor, care cunosceà lucrul manual, făcù o serie de conferinţe asupra luĭ. Maĭ mulţĭ învĕţătorĭ profitară de dînsele destul de bine, pentru ca să pótă începe şi eĭ a-l predà în şcolile lor. In aniĭ următorĭ, sistemul acesta s'a întins, trimiţêndu-se maĭ mulţĭ învĕţătorĭ cunoscĕtorĭ în materie să facă conferinţe în diverse judeţe. In scurtă vreme, un mare numĕr de şcolĭ rurale fură dotate cu învĕţămîntul lucruluĭ manual.

Ca început, ceea ce se făcuse era fórte bine; dar atâta nu era de ajuns. Trebuià sistematisat lucrul şi maĭ ales trebuià preparat maĭ bine personalul.

Pentru acest din urmă scop, în 1896 se trimiseră în străinătate doĭ tinerĭ normalişti la Nääs (Suedia) şi la Lipsca, pentru a-şĭ asimilà în mod sistematic noul învĕţămînt. In ţĕră, lucrul manual făcù obiectul discuţiunilor corpuluĭ didactic primar, în maĭ multe din conferinţele sale anuale. Prin legea din 1896, se prevĕdù un spor de 10% din salariŭ pentru învĕţătoriĭ carĭ vor practicà lucrul manual.

In urma acestor măsurĭ, se practică adĭ în 7 şcolĭ urbane şi în 1227 şcolĭ rurale diverse meseriĭ uşóre, precum: facerea pălăriilor de paie, a frînghiilor şi sforilor, împletirea de rogojinĭ şi alte lucrurĭ din papură, fabricarea de coşurĭ şi alte obiecte din richită, traforagiul, fabricarea de obiecte simple de lemn, şi altele maĭ puţin importante.

www.digibuc.ro

Invĕţămîntul acesta, aşà cum se practică la noĭ, diferă de acel făcut în unele ţĕrĭ străine. Pe acolo, şcolariĭ sunt ocupaţĭ a face numaĭ unele lucrărĭ clasice, destinate numaĭ a le de abilitate la lucru, precum: tăierea şi neteḑirea lemnuluĭ, încheieturĭ, îndoirea şi îmbinarea feruluĭ, etc., iar nu lucrurĭ de utilitate practică. La noĭ, şcolariĭ produc chiar lucrurĭ necesare vieţiĭ, precum sunt pălăriile, frînghiile, mobile simple, vase dĕ lemn, etc., ceea ce dă învĕţămîntuluĭ nostru întru cât-và caracterul industrial. Prin acésta, copiiĭ capĕtă nespus de mare interes pentru lucrul manual, şi fórte mulţĭ dintr'înşiĭ dovedesc o pricepere şi o abilitate la lucru, care este cel maĭ bun rĕspuns acelora carĭ tăgăduesc ţĕranuluĭ nostru orĭ-ce aptitudine industrială.

Este o cestiune încă nu destul de bine lămurită pentru specialiştiĭ noştri, dacă direcţiunea acésta dată învĕţămîntuluĭ lucruluĭ manual este cea maĭ bună. Uniĭ cer ca acest învĕţămînt să aibă un scop pur educativ, şi negligéză cu totul punctul de vedere industrial; alţiĭ din contră. Aceştĭ din urmă cer chiar ca în fie-care şcólă să se practice numaĭ un singur fel de lucru manual, pentru ca copiiĭ să capete din şcólă şi o mică meserie, pe care nu şĭ-ar putea-o asimilà destul de bine, dacă ar fi ocupaţĭ de odată cu maĭ multe specialităţĭ.

Intru cât ne privesce, noĭ înclinăm maĭ mult spre acest de al doilea punct de vedere, fără însă a-l admite în mod prea absolut. Cincĭ anĭ de şcólă primară, pentru un copil de ţĕran, represintă un capital prea însemnat, pentru ca în schimb să i se dea numaĭ cunoscinţe teoretice, neînsoţite de folos

www.digibuc.ro

practic imediat. Acest motiv ne-a făcut deja să dăm atâta atenţiune învĕţămîntuluĭ practic agricol; şi tot pentru dînsul credem că este de dorit, din tóte punctele de vedere, ca şcóla rurală să contribue la înfiinţarea de micĭ şi fórte modeste industriĭ, carĭ să permită ţĕranuluĭ a se folosì de materiile prime ce le are sub mână, creându-şĭ un mic venit în lungile ḑile de iérnă, când lipsa munciĭ câmpuluĭ şi a orĭ-căreĭ alte ocupaţiunĭ face dintr'însul clientul aprópe forţat al cârciumiĭ.

Resultatele dobîndite sunt deja destul de apreciabile. Sunt regiunĭ întregĭ unde ţĕraniĭ pórtă vara pălăriĭ de paie, lucrate de copiiĭ lor. Expoşiţiunĭ de lucru manual se fac în fie-care an, în fie-care judeţ, în timpul conferinţelor anuale ; într'însele se vĕd de multe orĭ lucrărĭ carĭ merită tótă atenţiunea. Acésta a şi dat ideea de a se organisà în unele capitale de judeţe câte un deposit permanent de obiecte lucrate în şcolile rurale, spre vînḑare. In anul 1901, corpul didactic primar a deschis în Bucurescĭ, calea Victorieĭ, un bazar central pentru a căruĭ înfiinţare şi întreţinere Casa Şcólelor a dat ajutóre însemnate. Asemenea creaţiunĭ însă nu aŭ reuşit bine, şi nu se pare că sunt de natură de a puté prinde rădăcinĭ, din causă că un magasin de vînḑare, ca să aibă o clientelă sigură, trebue să fie sigur că va avé tot-deauna destule obiecte în deposit ; dar acésta nu e posibil cu produsele şcolilor primare, în carĭ fabricaţiunea este cu totul subordonată consideraţiunilor de ordine şcolară.

Următórele măsurĭ ce am maĭ luat în privinţa

www.digibuc.ro

lucruluĭ manual sperăm că-l vor face să intre cu totul în deprinderile nóstre şcolare.

Cu începere de la 1 Aprilie 1902, am numit inspector special pentru lucrul manual pe d-l N. Moga, normalist institutor şi fost elev al şcolilor de lucru manual de la Nääs şi de la Lipsca. Cu competinţa d-sale specială, nu ne îndoim că acest învĕţămînt va luà un noŭ avînt, şi maĭ ales că va căpĕtà maĭ multă unitate şi sistemă.

A doua măsură a fost de a întrunì, în Iulie şi August 1903, la şcóla normală din Câmpu-Lung un numĕr de 151 învĕţătorĭ şi 19 institutorĭ, pentru a li se face conferinţe cu lucrărĭ practice de lucru manual de către maĭ mulţĭ maieştri de pe la şcolile normale, sub conducerea d-luĭ Moga. Cheltuelile provenite din transport, întreţinere şi cumpĕrarea instrumentelor necesare, ce li s'aŭ dat gratuit, le-a suportat Casa Şcólelor, iniţiatórea acesteĭ măsurĭ, care, dacă va fi urmată maĭ mulţĭ anĭ d'arîndul, va înmulţì numĕrul învĕţătorilor şi institutorilor capabilĭ de a predà cu succes lucrul manual.

Alte câte-và măsurĭ ce s'aŭ luat în privinţa lucruluĭ manual, se pot vedeà din anexa No. 34.

* * *

Nimic din ce am spus până acì în privinţa lucruluĭ manual nu se aplică şcolilor primare urbane, în carĭ învĕţămîntul acesta nu există aprópe de loc.

Este greŭ de explicat causa acesteĭ excepţiunĭ. In adevĕr, şcolile urbane sunt în maĭ bună situaţiune pentru a predà lucrul manual decât cele rurale ; ele aŭ localurĭ maĭ bune, institutorĭ maĭ numeroşĭ în

www.digibuc.ro

proporţiune cu numĕrul şcolarilor; comunele urbane aŭ maĭ multe mijlóce pentru a favorisà acest învĕţămînt decât cele rurale, şi şcolariĭ sunt recrutaţĭ într'un mediŭ în mare parte maĭ potrivit pentru ocupaţiunile de natură industrială.

Orĭ-care ar fi causa, acéstă stare de inferioritate a şcolilor urbane trebue să înceteze cât maĭ curând, şi legea trebue să se execute şi pentru ele.

Numirea d-luĭ Moga ca inspector al acestuĭ învĕţămînt are, între altele, şi acest scop : d-sa are însărcinarea de a introduce lucrul manual în şcolile urbane.

De o cam dată, d-sa a luat şése oraşe de carĭ să se ocupe în special, alese printre acelea în carĭ aveà împrejurărĭ maĭ favorabile: tragere de inimă din partea institutorilor şi ajutor din partea primăriilor. Aceste oraşe sunt: Craiova, Buzĕŭ, Brăila, Iaşĭ, Galaţĭ şi Vasluiŭ. De la 1 Septemvrie 1903 se vor luà încă alte vre-o 15 oraşe. D-l Moga se ocupă în fie-care a face conferinţe pentru a deprinde un numĕr de institutorĭ cu predarea lucruluĭ manual, şi cu înzestrarea câtor-và şcolĭ cu uneltele necesare. După ce în aceste oraşe se va formà câte un mănuchiŭ de institutorĭ capabilĭ, eĭ vor puté pregătì şi pe ceĭ-lalţĭ colegĭ aĭ lor din acelaşĭ oraş, prin conferinţe; iar d-l Moga se va puté ocupà de alte oraşe, până ce le va trece pe tóte.

De altă parte, la conferinţele de lucru manual, ţinute anul acesta la şcóla normală din Câmpu-Lung, aŭ fost convocaţĭ şi un numĕr de 19 institutorĭ.

Cu modul acesta, suntem siguri că lucrul manual se va introduce şi în şcolile urbane într'un timp nu maĭ lung decât pentru cele rurale.

www.digibuc.ro

Raportul No. 3306 din Fevruarie 1903, al d-luĭ Administrator al Caseĭ Şcólelor (anexa No. 35), arată în mod destul de clar care este starea actuală a învĕţămîntuluĭ lucruluĭ manual, şi óre-carĭ măsurĭ luate în afară de cele expuse până acì.

Invĕţămîntul lucruluĭ de mână la fete, în şcolile primare urbane şi rurale.

Programa analitică din 1893 a fost, dintr'un punct de vedere, o causă de scădere pentru învĕţămîntul lucruluĭ de mână în şcólele de fete. Inainte de acéstă programă, lucrul de mână ocupà tóte orele după amiazĭ în tóte ḑilele; cu alte cuvinte, dispuneà de 10 ore pe sĕptĕmână în fie-care clasă, câte 2 ore consecutive; peste tot, 40 ore în 4 clase. La 1893 numĕrul acesta s'a redus la $3+3+5+5=16$ ore în total, împărţite în lecţiunĭ de câte o oră. Scurtarea lecţiunilor de la 2 ore la 1 oră maĭ împuţinà încă durata efectivă a cursuluĭ, din causa timpuluĭ care se perde la fie-care lecţiune de lucru la început şi la fine.

Evident că acéstă însemnată scădere a timpuluĭ consacrat cursuluĭ a avut de efect de a face să scadă şi învĕţămîntul. In prima linie, aŭ început să dispară de prin şcolile primare lucrările complicate şi minuţióse de broderiĭ artistice, ceea ce, departe de a fi un rĕŭ, a fost un mare bine. Dar, de altă parte, a lipsit timpul chiar pentru lucrările simple şi de o utilitate necontestabilă, carĭ nu pot lipsi din educaţiunea primară a uneĭ fete. Dacă maĭ socotim timpul cel mult care se perde din causa me-

www.digibuc.ro

todeĭ individuale, singura întrebuințată până acum în școlile nóstre, va fi ușor de înțeles pentru ce de câți-và anĭ institutórele nu eraŭ mulțumite de resultatele cursuluĭ de lucru de mână.

În acéstă privință, măsurile luate în timpurile din urmă nu aŭ putut aduce decât o îmbunătățire parțială. Cu tóte însemnatele reduceri făcute în programă în 1897, și maĭ ales în 1903, nu a fost posibil a se mări numĕrul de ore acordat lucruluĭ de mână. S'a maĭ ușurat însă programa luĭ, suprimându-se cu totul broderia, pentru a se lăsà loc maĭ mult lucrărilor de utilitate curentă; iar orarul s'a dispus așa, ca lucrul de mână să aibă câte 2 ore consecutive.

O măsură maĭ însemnată a fost numirea uneĭ inspectóre speciale pentru lucrul de mână, cu însărcinarea specială de a introduce în școlile primare metoda învĕțămîntuluĭ simultaneŭ pentru acest obiect. In acéstă metodă, institutórea nu se ocupă ca până acum cu fie-care elevă în parte, ceea ce este de tot obositor și reclamă un timp enorm, dacă este vorba a se da fie-căreĭ eleve atențiunea cuvenită. Metoda constă întru a reduce învĕțămîntul la un numĕr hotărît de exerciții, carĭ se execută de tóte elevele în acelașĭ timp și după comandă. Acésta permite a ocupà pe tóte elevele de odată, de a înaintà cu tóte în mod egal, de a avé resultate lesne comparabile între dînsele, și în fine de a se puté urmà un plan hotărît în predare.

Ca și pentru lucrul manual la băeți, s'a ales un numĕr de școlĭ de fete, în carĭ se aplică noua me-

www.digibuc.ro

todă cu succes destul de bun. Incetul cu încetul apoĭ se va generalisà.

* * *

In școlile rurale învĕțămîntul lucruluĭ de mână la fete stă rĕŭ.

Maĭ întâiŭ, nicĭ nu póte fi vorba de dînsul în școlile unde sunt numaĭ învĕțătorĭ bărbațĭ; și trebue să se scie că la cele 3.653 școlĭ rurale, carĭ funcținaŭ în 1900—1901, eraŭ 3.628 învĕțătorĭ bărbațĭ și numaĭ 965 învĕțătóre.

Acest mare inconvenient, care nu va puté fi înlăturat cu totul nicĭ odată, s'a căutat a se atenuà prin lege, prevĕdêndu-se că în școlele rurale mixte, unde nu funcționézà decât învĕțătorĭ bărbațĭ, predarea lucruluĭ de mână la fete póte fi încredințată unor maiestre speciale, plătite de comună și numite de revisor (art. 25). In fapt însă dispositiunea acésta nu vindecă rĕul. Sunt fórte puține comunele carĭ sunt în stare, saŭ carĭ vor să plătéscă o maiestră de lucru. Când fac acésta, plata este așà de neînsemnată, în cât cu greŭ se póte găsì o maiestră convenabilă. In fine prea adese-orĭ comunele nu-șĭ impun acest sacrificiŭ decât în vederea unor anumite persóne, iar nicĭ de cum în folosul școliĭ.

Este dar nevoie absolută a se luà măsurĭ maĭ radicale în acéstă privință. Un mijloc ar fi ca plata maiestreĭ de lucru să fie obligatóre pentru comună și să se înscrie din oficiŭ în budgetul eĭ, cum se face și pentru localul, mobilierul și alte cheltuelĭ ale școliĭ. Va fi óre-care greutate din causa veniturilor nesuficiente ale multor comune ; dar va trebui să se încépă

www.digibuc.ro

cel puțin cu comunele cele mai avute. Nevoia este cu atât mai mare de a se face așà, cu cât învețarea lucruluĭ de mână este principalul mijloc prin care se pot atrage fetele la școla rurală, care adĭ abià este urmată de 54.782 de fete, dintr'un total de 282.225 școlarĭ.

Unele învețătóre se încércă să introducă țesătoria în școlile lor. Intîmpină marĭ greutățĭ din causa lipseĭ de loc și de mijlóce. Deși țesătoria nu este prevĕdută în program, ne silim să încuragiăm acéstă inițiativă.

O măsură mai însemnată ce am luat cu privire la lucrul de mână în școlile rurale, a fost de a face ca în ultimele programe să se facă deosebire între lucrurile învețate la oraș și cele învețate la țéră. Până acum, cele două programe eraŭ absolut identice: fetele de țĕranĭ învețaŭ să facă cămășĭ *de damă* și cămășĭ bărbătescĭ, întocmaĭ ca cele de la oraș. S'aŭ suprimat acestea, și s'aŭ introdus în loc rufăria bărbătéscă și femeiască după modelul țĕrănesc.

Invețămîntul desemnuluĭ.

Invețămîntul acesta lasă în mare parte de dorit, din causă că corpul didactic primar nu are pregătirea necesară.

Pentru a se remedià acest inconvenient, în anul 1898 s'a însărcinat d-l Hegel, profesor la școla de bele-arte din Bucurescĭ, să facă un curs asupra predăriĭ practice a desemnuluĭ. Cursul acela, care a durat de la Februarie până la Iunie, a fost apoĭ imprimat în broșurĭ și rĕspândit peste tot. Invețătoriĭ și institutoriĭ, carĭ aŭ profitat maĭ bine de

www.digibuc.ro

acele conferințe, aŭ obținut certificate și aŭ mers apoĭ în anul următor să facă și eĭ conferințe colegilor lor în diversele județe.

Prin acest mijloc, desemnul se introduce cu încetul ca obiect căruia i se dă tótă atențiunea ce merită.

Invĕțămîntul musicel.

Incă de la început, musica a fost cultivată cu îngrijire în școlile normale; de aceea maĭ toțĭ învĕțătoriĭ și institutoriĭ eșițĭ dintr'însele sunt în stare să o predeà cu succes. Mulțĭ din eĭ aŭ format cu școlariĭ lor coruri carĭ cântă în biserică Duminecile și sĕrbătorile. Uniĭ chiar se încércă a formà coruri țĕrănescĭ cu flăcăiĭ și fetele din sat, și încercarea prinde fórte bine.

Pentru a înlesni și a încuragià aceste bune începuturĭ, am însărcinat pe d-l G. Chiriac, profesor la conservatorul din Bucurescĭ, să alcătuiască o colecțiune de cântece școlare, cum există în alte părțĭ. De altă parte, Casa Scólelor a prevĕdut în budgetul sĕŭ pe 1903—4 o sumă de 1.600 leĭ, din care să se dea premiĭ de câte 50 leĭ învĕțătorilor carĭ vor fi organisat cel maĭ bun cor sătesc.

Pentru a activà și a organisà maĭ bine învĕță mîntul musicel în școlile urbane, am dat însărcinare d-luĭ Juarez Movilă, institutor în Bucurescĭ, ca să se ocupe în special de acéstă cestiune, maĭ ales în școlile urbane. D-sa caută să introducă metoda intuitivă pentru acest învĕțămînt, și a organisat coruri în câte-và școlĭ din Bucurescĭ.

De altă parte, d-l G. Chiriac tinde să ajungă la

www.digibuc.ro

acelaşĭ resultat pe o altă cale. Ajutat de câţĭ-và membri de bună-voinţă aĭ societăţiĭ corale *Carmen*, d-sa formézĕ corurĭ de copiĭ, pe carĭ îĭ învaţă să cânte numaĭ după auḑ. Sistemul acesta are avantagiul de a deprinde pe copiĭ să cânte repede şi cu înlesnire un mare numĕr de bucăţĭ, fără a avé trebuinţă de cunoscinţe teoretice musicale, carĭ pot însă venì pe urmă. Am lăsat voie deplină d-luĭ Chiriac să facă încercările sale, carĭ, dacă vor reuşì, după cum nu ne îndoim, vor contribuì mult pentru a întărì şi a întinde gustul musical.

Acţiunea şcoliĭ în afară de şcólă.

Este admis, şi e un adevĕr, că ţéra nóstră a realisat în 60 de anĭ progrese de neînchipuit. Isolată până deună-ḑi prin situaţiunea sa geografică, şi maĭ mult încă prin forţa împrejurărilor, ea s'a găsit de odată într'o situaţiune de inferioritate necompatibilă cu vigórea şi cu inteligenţa poporuluĭ sĕŭ, atuncĭ când a încetat isolarea sa de maĭ nainte. Energia şi succesul cu carĭ ea luptă de atuncĭ pentru a recâştigà timpul perdut îĭ vor da, fără îndoială, locul ce meritä în lume. Dar trebue să lucrăm prin tóte mijlócele pentru ca momentul acela să soséscă cât maĭ curând.

Păturile de jos ale poporuluĭ sunt acelea carĭ aŭ cu deosebire trebuinţă de solicitudinea nóstră. Ele sunt acelea carĭ aŭ beneficiat maĭ puţin de lucrarea de transformare din ultimele deceniĭ; şi acésta este natural, de óre-ce mişcarea, venită de sus în jos, are trebuinţă de timp maĭ lung până să se comunice masseĭ.

www.digibuc.ro

Pentru a lucrà asupra masseĭ, nu sunt de ajuns numaĭ mijlócele administrative, nicĭ în genere acele restrînse între limitele unuĭ formalism riguros. Trebue ca toțĭ aceia, carĭ aŭ o putință cât de mică de a contribuì la ridicarea nivelului poporuluĭ, să-șĭ dea concursul munciĭ sale, fără tocmélă și fără esitare.

Corpul didactic, prin numĕrul cel mare al membrilor sĕĭ, prin cultura lor, prin faptul că sunt rĕspândițĭ pe tótă suprafața țĕriĭ, și până în colțurile eĭ cele maĭ depărtate, este chemat în prima linie la acestă mare operă. Ceea ce lucréză el în școlă este, fără îndoială, meritoriŭ; dar atâta nu ajunge.

Dacă învĕțătorul ar considerà rolul sĕŭ ca terminat, îndată ce a dat strict cantitatea și felul de muncă pentru care este plătit, el ar fi un bun funcționar, dar nu ar meritâ numele de apostol, cu care se glorifică, și nu ar fi un bun patriot. Invĕțătorul trebue să învețe și să facă maĭ bunĭ, nu numaĭ pe copiĭ, dar pe toțĭ ceĭ carĭ aŭ trebuință să fie instruițĭ și luminațĭ.

Conduși de aceste vederĭ, și convinșĭ că aducem țĕriĭ un serviciŭ de prima ordine, noĭ ne-am silit să utilisăm activitatea corpuluĭ didactic și în afară de școlă, punênd-o în serviciul luminăriĭ poporuluĭ și a deșteptăriĭ luĭ la o viéță intelectuală, morală și economică maĭ bună.

La prima vedere, întreprinderea se părea fórte grea. Se părea puțin probabil ca corpul didactic să-șĭ impună de bună voie un adaos de muncă și de rĕspundere.

Modul plin de vrednicie cum el a rĕspuns la așteptarea nóstră ne dispenséză de a maĭ dovedi cât de netemeinice eraŭ temerile acelea.

www.digibuc.ro

Vom expune aci cele mai însemnate din mijlócele prin carĭ s'a manifestat acéstă acţiune a corpuluĭ didactic. Dintr'însele se va puté judecà de ce mare importanţă póte să fie în viéţa ţĕriĭ acest eminent factor, dacă va fi întrebuinţat în aşà fel, încât să dea tot efectul util de care este capabil.

Lupta antialcoolică.

Cea dintâiŭ provocare, pe care am făcut-o corpuluĭ didactic, a fost pentru a-l îndemnà să întreprindă în sate lupta contra alcoolismuluĭ. Acésta s'a făcut prin circulara din Septemvrie 1898 către revisoriĭ şcolarĭ (anexa No. 36), prin care îĭ invitam să îndemne pe învĕţătorĭ a face sătenilor conferinţe contra alcoolismuluĭ, la ocasiunĭ favorabile.

Acéstă circulară a fost însoţită de o adresă către P. S. Mitropoliţĭ şi Episcopĭ, prin care-ĭ rugam să dea ordine preoţilor să ţină predicĭ în acelaşĭ sens.

Invĕţătoriĭ aŭ urmat îndată îndemnul nostru. S'a început o serie întrégă de conferinţe, la carĭ sătenĭĭ asistaŭ cu interes, în numĕr destul de mare.

Cu tóte acestea, acéstă primă încercare nu a reuşit îndestul. Causa este că lucrul nu aveà o bună organisaţiune; conferinţele nu eraŭ făcute după un plan; cercurile culturale nefiind încă organisate pe atuncĭ, învĕţătoriĭ lucraŭ isolaţĭ, nu se sprijiniaŭ uniĭ pe alţiĭ şi nu se simţiaŭ îndestnl sprijiniţĭ nicĭ de la centru. Dar mai presus de tóte acestea, silinţele învĕţătorilor aŭ fost paralisate prin vrăjmăşia cârciumarilor, căreià venià în ajutor neîncre-

www.digibuc.ro

derea primarilor sătescĭ faţă de iniţiativa învĕţătorilor. In adevĕr, trebue să se scie că pe atuncĭ învĕţătorul erà încă *a priori* considerat ca un resvrătitor, şi orĭce mişcare făceà el se interpretà în rĕŭ. De aceea mulţĭ învĕţătorĭ s'aŭ vĕḑut atuncĭ acusaţĭ de agitaţiunĭ subversive şi expuşĭ la tot felul de neajunsurĭ Când cu turburările ţĕrănescĭ din 1898 în judeţele Teleorman, Olt, Romanaţĭ şi Dolj, vre-o câţĭ-và învĕţătorĭ aŭ fost denunţaţĭ ca provocatorĭ aĭ desordinelor şi urmăriţĭ. Justiţia ĭ-a scos din causă de óre-ce, afară de doĭ, ceĭ-lalţĭ nu aveaŭ nicĭ o vină; dar s'a vĕḑut pe urmă că denunţarea fusese făcută de cârciumarĭ, pe carĭ conferinţele învĕţătorilor îĭ turburaŭ în comerciul lor cel otrăvitor.

Negreşit că aceste întîmplărĭ aŭ făcut să slăbéscă de o cam dată zelul învĕţătorilor. Lupta însă nu a fost părăsită; ea a fost reluată de Casa Şcólelor, în înţelegere la început cu *Liga antialcoolică* de la Iaşĭ.

Casa Şcólelor a întreprins publicaţiunea uneĭ bibliotecĭ şi a unuĭ tabloŭ antialcoolic în colorĭ. Biblioteca nu a cuprins de o cam dată decât 2 broşurĭ, iar tabloul antialcoolic erà alcătuit de repausatul cunoscut artist Jiquidi.

Maĭ târḑiŭ, în 1899 şi în 1900, cadrul acesta a fost mult lărgit. S'aŭ maĭ imprimat 12 broşurĭ şi treĭ tablourĭ antialcoolice.

Broşurile s'aŭ distribuit pe la bibliotecile şcolilor rurale şi pe la învĕţătorĭ; tablourile antialcoolice pe la tóte şcolile.

De o cam dată, seria acestor publicaţiunĭ a contenit, căcĭ credem că efectul lor nu atârnă atât de

www.digibuc.ro

numĕrul, cât de respândirea lor, și maĭ ales de modul cum sunt alcătuite. Ca tablourĭ antialcoolice, ne vom mulțumi cu cele patru, carĭ sunt maĭ mult decât suficiente pentru scopul nostru.

Cât pentru învĕțătorĭ, lupta lor a reînceput și continuă cu destulă energie. Inființarea și organisarea cercurilor culturale a contribuit mult la acésta. Cele maĭ numeróse din conferințele ținute la dînsele sunt îndreptate contra alcoolismuluĭ. Afară de acésta, în teatrele sătescĭ, despre carĭ vom vorbi maĭ jos, se represintă micĭ piese carĭ aŭ acelașĭ obiect.

Nu se póte încă spune care este resultatul propriŭ al acesteĭ propagande. Este evident însă că ea nu póte face decât bine, maĭ ales sprijinită cum este și prin alte mijlóce.

Bănci populare.

Fiind informațĭ în tómna anuluĭ 1898, că la Bezdead, în județul Dâmbovița, un învĕțător, Gr. Rădulescu, fundase o bancă populară, am însărcinat pe revisorul școlar să mérgă să cerceteze. Raportul luĭ a fost fórte favorabil pentru noua instituțiune, și plin de laude pentru fundatorul eĭ.

Convinșĭ fiind de însemnătatea cea mare a acesteĭ fericite inițiative, am căutat să o încuragiăm și să o prosperăm. Invĕțătorul de la Bezdead a fost onorat cu medalia *Rĕsplata Muncĭĭ* de clasa I, conferită în urma unuĭ raport publicat, prin care i se aduceaŭ laude; ceĭ-lalțĭ învĕțătorĭ carĭ l-aŭ imitat aŭ fost susținuți și ajutațĭ.

Prima bancă populară datéză din 1891; dar până

www.digibuc.ro

în 1898 abiă se înființaseră cu începutul 24, dintre carĭ unele dispăruseră în interval. Maĭ tóte fuseseră înființate prin inițiativa învĕțătorilor, de cele maĭ multe orĭ cu marĭ greutățĭ, din causa pedicilor de tot felul ce li se puneaŭ în cale.

Măsura luată în 1898 cu învĕțătorul din Bezdead a schimbat lucrurile. Până atuncĭ învĕțătoriĭ, când înființaŭ o bancă, aveaŭ aprópe siguranța că încercarea lor va fi rĕŭ vĕḑută și rĕŭ înterpetată. Vĕḑênd acum că nu maĭ este așà, eĭ se puseră pe lucru, și în curând numĕrul băncilor crescù; se înființară 20 în 1899, și 44 în 1900; dintre acestea din urmă, cele maĭ multe în județul Dolj.

La 1 Aprilie 1901, se luă o măsură care a avut o influență decisivă asupra desvoltărĭĭ acestor instituțiunĭ; d-l. G. Dumitrescu, învĕțător la Bumbescĭ (Gorj), a fost însărcinat a se ocupà exclusiv cu dînsele, a umblà din sat în sat, a îndemnà pe învĕțătorĭ, preoțĭ și sătenĭ să fundeze băncĭ, și a le da instrucțiunĭĭ cum să facă.

Resultatele acesteĭ măsurĭ aŭ întrecut tóte așteptările. In intervalul de la 1 Aprilie până la 1 Decemvrie 1901, se înființară 168 băncĭ nouĕ, pe când în tot timpul de la 1891 până la 1901 nu se înființaseră de cât 88; capitalul crescù până la 2.346.046 leĭ, iar numĕrul membrilor până la 20.604. In cele nouĕ lunĭ următóre, până la 1 Septemvrie 1902, numĕrul băncilor ajunse la 700, al membrilor la 59.844, și capitalul la 4.250.600 leĭ; și mișcarea continuă mereŭ cu aceeașĭ intensitate.

Resultatele acestea, în marea lor majoritate, se datoresc numaĭ învĕțătorilor, în unele părțĭ și pre-

www.digibuc.ro

oţilor; şi dacă nu ar fi decât atâta, tot ar fi de ajuns, pentru ca recunoscinţa ţĕriĭ să le fie dobândită.

Băncile populare, aşà cum sunt constituite, realiséză forma de credit cea maĭ comodă şi cea maĭ potrivită pentru populaţiunea nóstră rurală, şi un mijloc de a desvoltà simţul eĭ de economie; şi sumele însemnate (carĭ în momentul acesta sunt de peste 6 milióne), carĭ s'aŭ depus în aceste băncĭ, arată ce enormă forţă economică rĕmâneà până acum perdută pentru clasele muncitóre rurale, şi este acum pusă în valóre numaĭ graţie inteligenţeĭ, stăruinţeĭ şi devotamentuluĭ învĕţătorilor.

Nu sunt decât doĭ anĭ de când băncile populare s'aŭ înmulţit şi aŭ prins putere, şi dejà binefacerile pe carĭ le respândesc ele prin sate sunt nenumĕrate.

In prima linie trebue pusă dispariţiunea cameteĭ, care ruinà cu totul pe sătenĭ. Resultă din o lucrare publicată nu de mult de d-l D. Neniţescu, că ţĕranul, când se împrumutà pentru nevoile luĭ, nu plătià nicĭ odată dobîndă maĭ puţină de 60% pe an; dar mergeà şi până la 500%. Aḑĭ băncile populare îĭ daŭ banĭ cu 12% pe an cel mult, şi cu înlesnirĭ de plată, carĭ-ĭ permit să se uşureze cu timpul, şi să încépă să agoniséscă şi pentru dînsul, pe când până acum o datorie odată făcută nu se maĭ puteà plăti nicĭ odată.

Se înţelege că nenumĕraţiĭ cămătarĭ aĭ satelor nu aŭ putut să vadă că ochĭ bunĭ ruina imoralelor specule ale lor; eĭ aŭ făcut şi fac tot ce pot pentru a împedicà bunul mers al băncilor; dar silinţele lor nu maĭ aŭ nicĭ o putere în faţa avîntuluĭ cu care

www.digibuc.ro

întréga populațiune a îmbrățișat instituțiunea, și mai ales în urma votăriĭ legiĭ, care asigură într'un mod așà de fericit existența și prosperitatea eĭ.

Intru cât ne privesce, prin circulara din Aprilie 1903 (anexa No. 37), am atras atențiunea învețătorilor asupra intrigilor țesute de rĕŭ-voitorĭ, și ĭ-am îndemnat să lumineze pe sătenĭ asupra intereselor lor, și să nu se lase a fi ademeniți de neadevĕrurile interesate ale celor pe carĭ băncile nu-ĭ maĭ lăsà să-și urmeze exploatarea neomenósă a sătenilor.

Băncilor populare se datoréză că țĕraniĭ se plătesc de datoriĭ, că încep a-și cumpĕrà vite și pămînt, că-și fac case maĭ bune. Dările de sémă ale unora din aceste băncĭ enumeră bine-facerile de acest fel, și sunt garanția bine-facerilor viitóre carĭ se vor revĕrsà asupra satelor. Sunt regiunĭ întregĭ pe carĭ în scurtă vreme băncile le-aŭ transformat cu totul; camăta a dispărut, bună starea ĭ-a luat locul, țĕraniĭ aŭ căpĕtat încredere în eĭ înșișĭ, și încep a întreprinde lucrurĭ la carĭ altă-dată nicĭ nu cutezaŭ să se gândéscă. Ast-fel eĭ fundézà magaziĭ de consum, carĭ le procură cu preț redus tóte obiectele de carĭ aŭ trebuință, scutindu-se de alergările pe la tîrg și de ademenirile luĭ, pentru cea maĭ mică cumpĕrătură; tot-deodată se curăță satele de prăvăliașĭ veroșĭ carĭ, sub pretext de comerciŭ, eraŭ cămătariĭ ceĭ maĭ nesățioșĭ și negustorĭ de otravă sub formă de alcool. Pe aiurea, băncile aŭ permis țăranilor să-și cumpere mașinĭ agricole scumpe, să iea în arendă pămînturĭ, fînețe, și chiar moșiĭ întregĭ. In viitor, băncile vor fi carĭ vor permite a se realisà și la noĭ minunatele asociațiunĭ țĕrănescĭ, carĭ în țĕrĭ maĭ

www.digibuc.ro

sărace decât a nóstră, Danemarca și Norvegia, aŭ permis țĕranilor să monopoliseze industria untuluĭ, brânzeĭ, fructelor și comerciul lapteluĭ și ouĕlor, nu numaĭ pentru țéra lor, dar și pentru țĕrĭ străine. Băncile populare vor pune la dispositiunea sătenilor mijlócele necesare pentru a-și face gospodăriĭ maĭ bune, cu carĭ să pótă face agricultură maĭ rațională; să îmbunătățéscă pămînturile, să scurgă bălțile, să planteze rîpile, și să pună cu modul acesta în valóre întinderĭ marĭ, carĭ adĭ rĕmân fără nicĭ un folos. In fine sunt dejà semne sigure, că băncilor populare se va datorà, în mod indirect, stăvilirea alcoolismuluĭ, pe unde bântue. Stârpirea cameteĭ va gonì din sate pe cea maĭ mare parte din cârciumarĭ, iar desvoltarea spirituluĭ de economie va fi cel maĭ bun leac contra risipeĭ de la cârciumă. Se observă că sătenĭĭ împrumutațĭ la bancă sunt de o punctualitate exemplară în regularea datoriilor lor, și nu odată s'aŭ vĕdut ómenĭ resistând tentațiuniĭ de a merge la cârciumă, pentru a nu știrbì rata pe care trebuià să o ducă la bancă.

Inainte de votarea legiĭ asupra băncilor populare, puteà să fie de temut tendința ce se manifestase printre sătenĭ, de a profità de ajutorul băncilor pentru a face tot felul de întreprinderĭ, nu tot-deauna sigure. De aceea, prin circulara din 13 Iunie 1902 (anexa No. 38), am dat sfaturĭ învĕțătorilor ca până la votarea legiĭ să se abțină de la asemenĭ întreprinderĭ. Acum acéstă témă nu-și maĭ are locul.

Iacă opera pe care maĭ multe deceniĭ nu aŭ putut-o îndeplini, și pe care numaĭ în doĭ anĭ aŭ înjghebat-o cu atâta fericire învĕțătoriĭ sătescĭ! Căcĭ nu-

www.digibuc.ro

mai lor se datoresce ceea ce s'a făcut. Ministerul a lucrat pentru a deșteptă inițiativa lor, pentru a-i îndemnà la lucru, pentru a le da sfaturi; a recompensat pe ceĭ maĭ harnicĭ și maĭ pricepuți, a ținut de rĕŭ pe ceĭ maĭ târdiĭ la trébă; dar nu se póte contestà că partea cea maĭ grea și maĭ meritósă a lucruluĭ, învĕțătoriĭ aŭ făcut-o, și lor li se cuvine laudă.

Prin legea băncilor populare, ministerul instrucțiuniĭ publice și al cultelor are dreptul a numì un membru în consiliul de administrațiune al Caseĭ lor centrale. Noĭ am numit pe d-l Dimitrie Brezeanu, învĕțător la Teișanĭ (Prahova), fundatorul uneĭ băncĭ populare fórte prospere, care aduce cele maĭ marĭ servicĭĭ în localitate. Ca inspector al băncilor, am recomandat pe d-l G. Dumitrescu-Bumbescĭ, tot învĕțător, care cu atâta rîvnă și pricepere a lucrat pentru înmulțirea lor.

Prin aceste numirĭ și recomandațiĭ, am ținut să recompensăm corpul învĕțătorilor, în persóna a doĭ din membriĭ sĕĭ, și am voit în acelașĭ timp să facem ca direcțiunea băncilor să nu fie lipsită de concursul acelora carĭ, înființându-le și conducându-le, cunosc maĭ bine decât orĭ-cine alțiĭ nevoile lor.

Cercurile culturale.

In anul 1898, d-l I. Antonescu, revisor școlar al județuluĭ Putna, a avut ideea de a organisà întruniri de învĕțătorĭ, cu scop de a ținé între eĭ conferințe, atât pentru propria lor instrucțiune, cât și pentru folosul sătenilor. Ideea acésta, părêndu-se bună,

www.digibuc.ro

a fost recomandată de minister, și a fost pe urmă aplicată și în alte județe.

Acésta a fost originea *cercurilor culturale.*

Prima organisațiune li s'a dat prin un raport, aprobat de minister, al d-luĭ Th. Speranță, pe atuncĭ inspector școlar, din 25 Februarie 1900.

Acéstă organisațiune însă presintà inconvenientul că erà prea complicată, și că impuneà învĕțătorilor cheltuelĭ prea marĭ, cu transportul odată pe lună la capitala județuluĭ. De aceea a fost modificată prin decisiunile din 21 Februarie 1902 și 4 Februarie 1902 (anexele No. 39 și 40). Astădĭ funcționézà 444 cercurĭ culturale (anexa No. 41).

După organisarea lor actuală, cercurile culturale funcționézà ast-fel: școlile dintr'un județ se împart în grupe de câte cel mult 9 școlĭ; învĕțătoriĭ de la aceste școlĭ se adună în fie-care Duminecă, de la Septemvrie până la Maiŭ inclusiv, pe rînd la fie-care din școlile din cercul lor, și țin douĕ ședințe, una intimă și alta publică. In cea d'intâiŭ, se tratézà cestiunĭ pur didactice; în cea de a doua, la care se caută a se atrage cât maĭ mulțĭ sătenĭ, se țin conferințe asupra subiectelor celor maĭ variate din acele carĭ presintă pentru sătenĭ un interes practic, moral saŭ instructiv. Fie-care cerc cultural stabilesce, în Februarie, planul lucrărilor sale și ale fie-căruia din membriĭ sĕĭ, pentru întregul an până la Februarie următor. Activitatea cercurilor culturale este pusă sub controlul revisorilor școlarĭ.

Cercurile culturale ast-fel organisate sunt de o mare utilitate, și pentru învĕțătorĭ, și pentru sătenĭ.

Pentru învĕțătorĭ crează o viéță intelectuală, de

www.digibuc.ro

care eĭ eraŭ aprópe cu totul lipsiţĭ în satele lor, dându-le ocasiunea de a-şĭ maĭ schimbà vederile cu colegiĭ lor, şi impunêndu-le obligaţiunea de a nu da uitării cestiunile relative la profesiunea lor şi completarea cunoscinţelor lor.

Cât pentru sătenĭ, cercurile culturale, după ce vor prinde rădăcinĭ, vor însemnà punctul de plecare al uneĭ prefacerĭ complete în viéţa lor intelectuală. Póte ar fi maĭ drept să ḑicem că vor fi începutul uneĭ stărĭ de lucru aprópe cu totul neexistente până acum. Cine nu scie că la sate viéţa intelectuală nu există maĭ de loc? Săténul nu scie nimic din cele ce se petrec în afară de satul luĭ; el nu are nicĭ o ideie de viéţa modernă; invenţiunile cele marĭ, de carĭ el se folosesce, nu le înţelege; nicĭ chiar rostul ţĕriĭ luĭ nu-l cunósce. De aceea pătura ţĕrănéscă este terenul priincios în care cu uşurinţă prind rădăcinĭ orĭ-ce ideĭ false, maĭ ales când sunt propagate de ómenĭ fără scrupule, interesaţĭ a profità de ignoranţa şi de credulitatea săténuluĭ.

Cercurile culturale nu vor putè ele singure să remedieze acéstă stare de lucrurĭ; dar vor fi unul din mijlócele pentru a se ajunge acolo.

Dacă nu ar fi decât timpul sustras cârciumeĭ; dacă nu ar fi decât deprinderea ce ar lua-o săténul de a trece pragul şcoliĭ, încă ar fi un câştig. Dar nu e numaĭ atâta, căcĭ conferinţele ţinute la cercurile culturale sunt de natură a-ĭ aduce folóse reale.

Ministerul nu a căutat să impună învĕţătorilor nicĭ un plan. I-a lăsat să-şĭ alégă subiectele conferinţelor în modul cel mai potrivit nevoilor fie-căreĭ localităţĭ, deprinderilor şi priceperiĭ auditorilor, idei-

www.digibuc.ro

lor admise de dînșiĭ. Libertatea acésta, care li s'a lăsat, a fost spre binele instituțiuniĭ, căcĭ învĕțătoriĭ și-aŭ dat silințe și aŭ reușit să găséscă subiecte potrivite scopuluĭ, și carĭ să intereseze pe sătenĭ. Fără îndoială, aŭ fost și destule conferințe puțin nemerite, fie ca formă, fie ca fond; dar lucrurile se îndréptéză repede, și suntem siguri că vom ajunge nu târdiŭ a face educația specială, care se cere învĕțătorilor în acéstă materie.

Cestiunile carĭ se tratéză în ședințele publice ale cercurilor culturale sunt fórte variate. Ele se ocupă cu agricultura, grădinăria, crescerea vitelor și îngrijirea lor, economia rurală, igiena, istoria, scința popularisată, religia, etc. Pentru a le face maĭ atrăgĕtóre, ele sunt de multe orĭ însoțite de micĭ producțiunĭ ale copiilor din școlă, precum recitărĭ, coruri, representațiunĭ teatrale, etc.

Dar un mijloc de atracțiune mult maĭ puternic, care se întrebuințéză și în alte țĕrĭ, și pe care l-am introdus și la noĭ cu mare succes, este acela al proiecțiunilor luminóse. La întrunirea anuală a revisorilor școlarĭ din Aprilie 1902, li s'a recomandat a căutà să procure, dacă se póte, fie-căruĭ cerc cultural câte o lanternă magică cu o colecțiune de desemne colorate. Pentru acésta, puteaŭ să céră ajutorul județelor, al comunelor, al particularilor; să deschidă subscrierĭ, să dea serbărĭ. Cum valórea uneĭ lanterne bune nu este decât de vre-o 100 leĭ, nu va fi prea greŭ a se ajunge ca fie-care cerc să aibă lanterna sa. De o cam dată, s'a putut face ca în fie-care județ să se afle cel puțin câte una, care servă pe rînd diverselor cercurĭ. Multe din ele

www.digibuc.ro

aŭ fost comandate de Casa Şcólelor pentru comptul diverselor judeţe. Vom căutà apoĭ să formăm în fie-care judeţ câte o colecţiune cât maĭ bogată de desemne pentru proiecţiunĭ, fie colorate, fie simple fotografiĭ, din carĭ să nu lipséscă şi subiecte istorice naţionale, şi vederĭ pitorescĭ din ţéră. Din acéstă colecţie, fie-care cerc va luà pe rînd plăcile de carĭ va avé nevoie la conferinţele sale.

Silinţele nóstre şi cheltuiala făcută şi care se va maĭ face, nu vor fi zadarnice, căcĭ pretutindenĭ unde conferinţele sunt însoţite cu proiecţiunĭ luminóse, numĕrul auditorilor este aşa de mare, în cât nu-ĭ póte încăpé localul şcóleĭ.

* * *

Precum vedem, cercurile culturale se presintă ca o instituţiune de viitor şi care meritä tótă solicitudinea nóstră; de aceea am căutat a o încuragià cât am putut, şi a-ĭ înlesnì funcţionarea.

Pentru a mărì importanţa lor în ochiĭ sătenilor, şi chiar în aĭ învĕţătorilor, am însărcinat pe d-niĭ Al. Vlahuţă şi G. Coşbuc, cunoscuţiĭ noştri scriitorĭ, să iea parte la maĭ multe din conferinţele lor în diverse părţĭ ale ţĕriĭ (anexa No. 42). Vorbirea lor a avut efect atât de bun, încât vom continuà a ne folosì de serviciile lor în acest fel.

Am pus apoĭ să se facă colecţie de cele maĭ bune conferinţe ţinute de învĕţătorĭ, fie la cercurile culturale, fie la examenul de înaintare pe loc, şi dintre carĭ unele presintă calităţĭ de prima ordine. Aceste conferinţe alese se vor imprimà de către Casa Şcólelor în maĭ multe volume, carĭ se vor pune la dis-

www.digibuc.ro

posițiunea învĕțătorilor, pentru a-ĭ ajută în alcătuirea propriilor lor conferințe.

Pe lângă tóte acestea, în urma experienței câștigate în timpul acestor treĭ anĭ, este vreme a ne gândì a regularisà întru cât-va activitatea cercurilor culturale, în vederea unor anumite scopurĭ maĭ bine definite. Acésta va face obiectul uneia din viitórele lucrărĭ ale ministeruluĭ.

In fine, încă una din preocupările nóstre este de a face ca cercurile culturale să întrunéscă la un loc activitatea, saŭ cel puțin buna voință, nu numaĭ a învĕțătorilor, dar a tuturor acelora carĭ, prin situațiunea lor, sunt în măsură de a avé o influență óre-care asupra sătenilor.

Printre aceștia în prima linie vine preotul, a căruĭ vorbă, orĭ-cine scie, este maĭ mult ascultată și de cât a învĕțătoruluĭ. De aceea lucrarea de înălțare a păturei țĕrănescĭ va fi mult înlesnită, dacă preotul va colaborà alăturĭ cu învĕțătorul.

Pentru acest motiv am solicitat de la P. S. Mitropoliți și Episcopĭ, ca să ne ajute în întreprinderea nóstră. Prin adresa nóstră din 20 Februarie 1902 (anexa No. 43), am rugat să iea măsurĭ, pentru ca preoțiĭ să iea parte, împreună cu învĕțătoriĭ, la cercurile culturale, la instituirea băncilor populare și altele. De altă parte, am luat dispositiunea ca la întrunirile cercurilor culturale să fie invitați și preoțiĭ, și de câte orĭ vor luà parte, să aibă eĭ președința de onóre.

Acest apel al nostru a fost ascultat de ceĭ maĭ mulțĭ din P. S. Chiriarchĭ, și, pretutindenĭ unde aŭ fost ordine date, preoțiĭ s'aŭ asociat la activitatea

www.digibuc.ro

învĕţătorilor, şi succesul a fost îndoit. In special, în eparchia Dunării-de-Jos, P. S. S. Episcopul a dat însuşĭ ordine şi a organisat conferinţe preoţescĭ la carĭ sunt chemaţĭ şi revisoriĭ şcolarĭ, cu scop de a stabili legătură între activitatea lor şi activitatea cercurilor de învĕţătorĭ.

In schimb, în judeţele unde preoţiĭ s'aŭ ţinut de o parte, folósele activităţiĭ învĕţătorilor sunt maĭ puţin simţite.

Sperăm că până în cele din urmă vom triumfà de acest antagonism neînţeles şi pe unde a maĭ rĕmas, căcĭ preoţiĭ trebue să înţelégă că principala lor chemare este de a lucrà pentru binele poporuluĭ.

Pentru aceleaşĭ motive, este necesar şi concursul primaruluĭ şi al celor-lalte autorităţĭ locale. Ostilitatea lor, saŭ chiar numaĭ abţinerea orĭ indiferenţa lor, este tot-deauna rĕŭ interpretată de sătenĭ.

Şedĕtorile sătescĭ.

Invĕţătórele în genere ieaŭ parte la lucrările învĕţătorilor, precum la cercurile culturale, la băncile populare, etc. Conferinţele ţinute de dînsele sunt de multe orĭ printre cele maĭ bune; dintre băncile populare maĭ multe sunt fundate prin iniţiativa lor, şi în unele locurĭ sătenĭĭ nu vor să aibă cassier decât pe învĕţătóre.

Ele însă aŭ găsit şi un alt mijloc de a se face utile. D-na Ioana Popovicĭ, învĕţătóre în jud. Covurluiŭ, a inaugurat şedĕtorile de séra, cu femeile şi fetele din sat. In timpul şedĕtoriĭ, învĕţătórea dă auditórelor sale lecţiunĭ de cusăturĭ, de împletiturĭ,

www.digibuc.ro

de gospodărie, de îgienă, de creşcerea şi îngrijirea copiilor; tóte acestea sub formă de convorbirĭ fără pretenţiune, amestecate cu lecturĭ de bucăţĭ instructive, morale, saŭ numaĭ de distracţiune.

Asemenĭ şedĕtorĭ nu sunt nicĭ odată lipsite de auditóre, maĭ ales în serile de iérnă, şi constituesc un excelent mijloc de popularisare. De aceea, prin circulara No. 36.692 din 24 Iulie 1902, le-am recomandat tuturor revisorilor, şi ele s'aŭ îmmulţit aşà de repede, încât aḑĭ nu este nicĭ un judeţ în care să nu se afle câte-và. Sunt astăḑĭ 446 şedĕtorĭ (anexa No. 44).

Insă, pentru şedĕtorĭ, ca şi pentru cercurile culturale, un mic ajutor din partea comuneĭ este indispensabil: învĕţătorilor pentru transport şi învĕţătórelor pentru luminat. Sacrificiul va fi abià de 40 saŭ 50 leĭ pe an cu totul, şi este cu prisosinţă rĕsplătit prin folósele aduse în schimb.

Şcolile de adulţĭ.

Legea învĕţămîntuluĭ primar (art. 34) prevede înfiinţarea de cursurĭ de adulţĭ, asupra materiilor cursuluĭ primar. Plata de 10 leĭ pe lună pentru învĕţătorĭ şi de 30 leĭ pe lună pentru institutorĭ privesce pe comună.

Un mare numĕr din comunele rurale, pentru a îmbunătăţì situaţiunea învĕţătoruluĭ, îĭ acordă câte o subvenţiune. Am profitat de acésta, pentru a impune învĕţătorilor carĭ primesc o asemenea subvenţiune, de 10 leĭ pe lună saŭ maĭ mare, ca în schimb

www.digibuc.ro

să facă cursul de adulți, la care-i obligă legea; iar prin circulara din 31 August 1902 către d-nii prefecți de județe (anexa No. 45), le-am cerut să oblige pe comune a prevedeà fondurile necesare.

Măsura acésta a avut de efect ca în singur anul 1901—2 să se înființeze un număr de 171 școli rurale de adulți, cu un număr de 11.934 auditori. In anul 1902 — 3, numĕrul școlilor de adulți a crescut până la 995 (anexa No. 46). Ele nu sunt repartisate în mod egal între tóte județele, pentru că nicĭ subvențiunile comunale nu sunt de o potrivă de însemnate în tóte; dar în unele numĕrul și populațiunea școlilor de adulți e fórte însemnată.

In unele județe, numĕrul auditorilor cursurilor de adulți a fost crescut prin faptul că milițienii și reserviștii întruniți Dumineca pentru exercițiŭ aŭ fost îndatorați de către comandanții lor ca să asculte și la cursurĭ.

Este maĭ greŭ la orașe, din causă că nicĭ una din comunele urbane nu acordă institutorilor subvenții, precum daŭ cele rurale învĕțătorilor; de aceea măsura luată de noĭ pentru învĕțătorĭ nu s'a putut aplicà și institutorilor. Cu tóte acestea, în unele părți institutorii aŭ organisat cursurĭ de adulți în mod gratuit. In Galați, pe lângă douĕ secții de învĕțămînt primar, este și o secție în care se predaŭ cunoscințe de electricitate, mecanică, etc, necesare lucrătorilor auditorĭ. Numĕrul auditorilor în tóte secțiile a crescut până aprópe de 90. Cursurile sunt făcute, nu numaĭ de institutorĭ, dar și de profesorĭ, ingineri, ofițeri, etc. La finele anului șco-

www.digibuc.ro

lar s'aŭ făcut examene, în urma cărora s'aŭ liberat câte-và certificate de absolvire.

Este necesar să se iea măsurĭ pentru ca cursurile de adulţĭ de la orașe să fie înmulţite cât maĭ mult. Lucrul nu este greŭ, pentru-că nicĭ un oraș nu este așà de sărac, în cât să nu pótă plătì modesta îndemnisare de 300 leĭ pe an, ce se cere pentru un asemenea curs.

Cursurĭ complementare.

Cursurile complementare în școlile rurale trebue făcute, fără adaos de salariŭ, de către învĕţătorĭ, pentru absolvenţiĭ cursuluĭ primar, carĭ nu aŭ încă împlinită etatea de 14 anĭ. Ele trebue să se facă cel puţin 2 ore pe sĕptĕmână.

Dispositiunea acésta a rĕmas până acum aprópe neexecutată, și va fi greŭ să fie generalisată cel puţin de o cam dată. In adevĕr, învĕţătoriĭ carĭ fac învĕţămînt agricol și aceĭ carĭ fac cursurĭ de adulţĭ nu maĭ dispun de timp suficient, ca să facă și cursul complementar. Vom luà însă măsurĭ ca acest curs să se facă de toţĭ aceia carĭ nu se află în unul din aceste douĕ casurĭ.

Diverse alte moduri de activitate exterióră a școleĭ.

Fiind-că ne ocupăm acì de diversele mijlóce, prin carĭ școla primară căută să lucreze și în afară de cuprinsul eĭ, pentru a modificà în bine starea cul-

www.digibuc.ro

turală și economică a poporuluĭ, cată să amintim din noŭ câte-và lucrurĭ despre carĭ am vorbit dejà maĭ sus.

Grădinile școlare, grădinile de legume, asociațiunile învĕțătorilor cu școlariĭ și cu părinții acestora, pentru a cultivà în mod sistematic câte o bucată de loc, serbarea sădiriĭ pomilor ; tóte aceste încercărĭ, dintre carĭ cele maĭ multe se pot dejà considerà ca reușite, aŭ de scop, și vor avé de efect a pune la dispositiunea claseĭ țĕrănescĭ noue mijlóce de câștig fórte însemnate, carĭ până acum, orĭ nu existaŭ de loc, orĭ eraŭ în mâna străinilor. Este destul să amintim cultura zarzavaturilor, care face să iasă pe fie-care an din țéră ḑecimĭ de milióne de leĭ, devenind ast-fel o causă de sărăcire pentru țéră, în loc de a fi, cum trebue să fie, un mijloc de înavuțire pentru sătenĭ.

Tot așà sunt încercările de sericicultură și de apicultură, făcute de învĕțătorĭ și carĭ merg îmmulțindu-se pe fie-care ḑi. Orĭ cât de greŭ ar fi a se schimbà deprinderile țĕranuluĭ, este imposibil ca aceste încercărĭ repetate, dacă vor continuà a fi sprijinite și încuragiate de minister, să nu aibă ca efect a face și pe țĕranĭ să le imiteze, măcar cât de puțin.

Tot așà este și cu silințele ce ne dăm de a face să intre și cartoful în alimentația țĕranilor, lucru care suntem siguri că se póte face, dacă începuturile făcute de noĭ vor fi urmate cu stăruință.

www.digibuc.ro

Juriĭ de împăciuire.

Doĭ învĕţătorĭ din judeţul Muscel aŭ avut ideea de a formà în satul lor un *juriŭ de împăciuire*, cu scopul de a regulà prin bună înţelegere micile conflicte de interese carĭ se pot ivì între sătenĭ. Eĭ aŭ şi avut norocul de a aplanà ast-fel câte-và neînţelegerĭ, carĭ ar fi putut duce la procese ruinătóre.

Ideea acésta, părându-se bună, a fost recomandată prin o circulară (anexa No. 47). Aŭ fost şi alţĭ învĕţătorĭ carĭ aŭ utilisat-o cu succes. Credem însă că o asemenea instituţiune, ca să prindă rădăcinĭ şi să fie în adevĕr utilă, ar trebuì să fie recunoscută şi regulată prin o lege anume.

Bibliotecĭ, reviste şi publicaţiunĭ populare.

Una din causele cele maĭ însemnate pentru carĭ instrucţiunea primară nu se rĕspândesce maĭ mult şi maĭ repede, maĭ ales la ţĕră, este că absolvenţiĭ şcoliĭ primare, odată ce aŭ părăsit şcóla, nu maĭ aŭ nicĭ o ocasiune de a maĭ pune mâna pe carte. Din acéstă causă, fórte mulţĭ din eĭ uită în curând tot ce aŭ învĕţat, maĭ ales dacă aŭ părăsit şcóla la o vârstă prea mică şi înainte de a fi trecut tóte clasele. Şi chiar aceĭ carĭ nu uită să cetéscă şi să scrie sunt cu totul lipsiţĭ de orĭ-ce mijlóce de a-şĭ înmulţì saŭ de a-şĭ improspĕtà cunoscinţele, cel puţin atât cât trebue orĭ-căruĭ om pentru a înţelege cele ce se petrec împrejurul luĭ, întru cât îl privesc.

www.digibuc.ro

Preocupaţi de acéstă stare de lucruri, am căutat încă din 1897 să umplem acest însemnat gol.

Prima măsură luată a fost de a se fundà o revistă populară de un preţ cât mai accesibil, destinată mai cu sémă satelor.

Revista acésta s'a înfiinţat la 1 Octomvrie 1897, sub numele de *Albina*. Scopul ei este de a răspândi, într'o limbă cât se póte mai populară, tot felul de cunoscinţe folositóre, privitóre la religie, istorie, geografie, sciinţe naturale, igienă, medicină populară, veterinărie, agricultură cu tóte ramurile ei, etc. Ea mai cuprinde sfaturi morale, literatură populară, îndemnuri patriotice, noţiuni asupra organisării puterilor Statului, sfaturi şi lămuriri asupra organisării băncilor populare, articole pedagogice; cu un cuvînt tot ce póte interesà pe un sătén, pe un preot, pe un învĕţător sătesc.

Tóte acestea formézà pe fie-care an douĕ volume de câte 52 de cóle fie-care, şi costà 5 lei pe an.

Revista a dus-o fórte greu la început. Cu tot sprijinul moral pe care i-l acordà ministerul, numai cu mare greutate se puteaŭ acoperi cheltuelile necesitate de un tiragiŭ fórte considerabil. Greutatea principală venià din anevoinţa cu care se incassaŭ abonamentele, precum şi din negligenţa saŭ réua voinţă a unora din abonaţi.

Cu încetul însă situaţiunea s'a îmbunătăţit, şi adi revista este scósă din nevoi. A contribuit la acésta sprijinul ce i-a dat ministerul şi Casa Şcólelor, prin luarea unui număr de abonamente pentru bibliotecele rurale, pentru şcolile din Macedonia, etc., precum şi prin măsurile luate contra învĕţătorilor cari

www.digibuc.ro

nu-şĭ achitaŭ regulat abonamentele. Un alt ajutor fórte insemnat a venit din partea administraţiuniĭ generale a poştelor şi telegrafelor, care a făcut tóte înlesnirile compatibile cu legea pentru expediarea şi pentru incassarea lesniciósă a abonamentelor. Dar maĭ presus de tóte, succesul se datorésce membrilor comitetuluĭ de redacţiune presidat de d-l I. Kalinderu, carĭ de şése anĭ muncesc cu o stăruinţă, o abnegaţiune şi o desinteresare maĭ presus de orĭ-ce laudă pentru succesul revisteĭ.

Aḑĭ revista are un capital de reservă de peste 25.000 leĭ, cu care va puté sa lupte în viitor.

* * *

Tot în scopul de a procurà satelor mijlóce de cultură, s'aŭ înfiinţat bibliotecile populare de pe lângă şcolile rurale.

Scopul acestor bibliotecĭ, după decisiunea din 16 Octomvrie 1898 (anexa No. 48), prin care s'a înfiinţat prima serie, este „de a pune la dispoşiţiunea ţĕranilor cunoscătorĭ de carte mijlóce pentru întinderea cunoscinţelor lor usuale, pentru întărirea şi înălţarea sentimentuluĭ lor de ómenĭ şi de Românĭ, de a limpeḑì într'înşiĭ ideia de drept şi datorie; de a-ĭ pune în stare să deslege problemele de carĭ se isbesc în calea vieţiĭ lor; în fine de a le deschide sufletul pentru frumos, bine şi adevĕr".

In acest scop, în 9 Decemvrie 1897, s'a dat însărcinare d-luĭ Anghel Demetriescu, profesor la liceul Sf. Sava, să alcătuiască o listă-tip de cărţi pentru o bibliotecă rurală în marginele sumeĭ de 100 leĭ. Lista propusă de d-l Demetriescu, modifi-

www.digibuc.ro

cată în câte-và puncte, nu a putut fi mărginită în suma de 100 leĭ; în realitate, primul fond al fiecăreia din bibliotecile înfinţate, împreună cu legatul şi transportul cărţilor şi cu alte cheltuelĭ accesoriĭ, a costat maĭ mult de 200 leĭ (anexele No. 49 şi 50). Pe lângă cărţile notate în aceste anexe şi în anexa No. 52, fie-care bibliotecă a maĭ fost abonată la revistele *Albina*, *Gazeta sătenuluĭ* şi *Şedĕtórea sătenuluĭ;* unele din ele maĭ sunt abonate la *Horticultorul*, *Noua revistă pedagogică*, *Revista folkloristică* şi *Şcóla română*. Apoĭ fie-care şcólă primară a primit cele 12 broşurĭ antialcoolice imprimate de Casa Şcólelor, 20 *Cuvîntărĭ* de Chiricescu şi pr. Nazarie, *Povestea uneĭ Coróne de oţel* şi *Rĕsboiul nostru pentru neatârnare* de G. Coşbuc; unele şcolĭ şi tóte bibliotecele aŭ maĭ primit *Noţiunĭ elementare de musică* de Ştefănescu, *Musica bisericéscă pe psaltichie şi pe note lineare*, şi *Creştinismul la Românĭ* de P. S. S. Archiereul Nifon Ploieşténul, şi *Vieţile sfinţilor pe luna Octomvrie*.

La 7 August 1898, s'a elaborat un regulament pentru funcţionarea acestor bibliotecĭ (anexa No. 47); iar la 16 Octomvrie 1898, s'a decis înfiinţarea a 320 bibliotecĭ, câte 10 în fie-care judeţ. In 1903 s'aŭ maĭ înfiinţat încă 320.

Pe lângă acestea, trebue să maĭ socotim un numĕr de 145 bibliotecĭ, unele destul de bine înzestrate, înfiinţate din iniţiativa învĕţătorilor, şi carĭ aŭ fost ajutate tóte de Casa Şcólelor (anexa No. 52).

Inceputul acesteĭ instituţiunĭ este destul de bun, şi făcut pe un picior relativ mare, dacă ne gândim

www.digibuc.ro

că tótă cheltuiala a fost purtată numaĭ de Casa Școlelor. Cu timpul, fie-care din bibliotecile dejà create se vor maĭ înavuți, fie prin cărțile ce se vor maĭ împrimà de minister, fie prin achisițiunĭ, fie prin donațiunĭ. Numĕrul bibliotecilor înseșĭ va trebuì mărit treptat, până ce fie-care școlă rurală să aibă pe a sa. Din nenorocire, la multe din ele va fi piedică lipsa de localurĭ și de mobilier.

O altă dificultate va fi de a deprinde pe sătenĭ să frecuenteze biblioteca. Informațiunile ce avem în acéstă privință nu sunt favorabile; numĕrul lectorilor este mic. La cele 320 bibliotecĭ înființate în 1898, am avut în patru anĭ 18.773 cetitorĭ, cu 47.500 buletine, în carĭ nu se cuprind elevĭ școlelor, nicĭ învĕțătorĭĭ. Lucrul nu este de mirare, pentru-că trebuința lecturiĭ este încă un lucru aprópe necunoscut la sate. Mijlocul de îndreptare va fi în prima linie priceperea învĕțătoruluĭ. Dacă la conferințele culturale s'ar introduce și deprinderea lecturilor în comun; dacă învĕțătorĭĭ ar distribuì școlarilor lor din divisiunea III, precum și absolvenților, câte o carte, cu obligațiunea de a o restituì peste cât-và timp, dând și sémă de cuprinsul eĭ, s'ar ajunge cu vremea a se lăți gustul cetireĭ.

D-l I. Atanasiu, prefectul județuluĭ Covurluiŭ, a avut recurs la un alt mijloc: d-sa a creat cincĭ premiĭ anuale, compuse din instrumente de grădinărie, pentru sătenĭĭ carĭ vor frecuentà bibliotecile cu maĭ multă asiduitate. Resultatul a fost că numĕrul lectorilor a crescut îndată în județul acela într'o proporțiune fórte însemnată.

* * *

www.digibuc.ro

Lipsa unei literaturi populare la noi este fórte simțită. Înțelegem prin acésta un număr de publicațiuni, scrise pe înțelesul poporului și potrivite cu trebuințele lui intelectuale și morale : scrieri de utilitate, de sciință popularisată, de morală, de distracțiune, precum și scrieri cu tendințe naționaliste. Locul pe care ar trebui să-l ocupe o asemenea literatură l-aŭ apucat o mulțime de publicațiuni abjecte, romane originale saŭ traduse, pline de obscenități, de imoralități, pe cari nisce industriali fără scrupule le debitézá în tóte părțile, până și prin sate, cu preț de 10 bani cóla. Căci nu trebue să credem că lectorii lipsesc cu totul în sate; lectori se găsesc, dacă scie să-i ademenéscă cine-vá cu nisce prețuri mici și cu titluri bătătóre la ochi.

Contra acestei literaturi infame trebue luptat pe tóte căile, și să i se iea locul prin publicațiuni bune și folositóre.

Fundarea și susținerea *Albinei* póte până la un punct rĕspunde acestui scop ; publicarea bibliotecii antialcoolice, despre care am vorbit mai sus, de asemenea. Dar pe lângă acestea, am făcut a se scrie cărți anume în scopul acesta de către cei mai buni din scriitorii noștri. Ast-fel, d-l G. Goșbuc a scris *Istoria rĕsboiului nostru de neatârnare* și *Povestea unei Coróne de oțel;* d-l Al. Vlăhuță, *România pitorésca;* d-l N. Popovici-Lupa, *Agricultura, cunoscințe practice de cultura pămîntului;* d-l C. Druțu, *Cultura cartofului.* D-l G. Coșbuc a mai fost însărcinat să alcătuiască o *Antologie,* carte de lectură pentru țărani, cu subiecte variate, din care a apărut prima parte ; d-l Al. Vlăhuță, o *Istorie populară a Româ-*

www.digibuc.ro

nilor. Mai sunt și alte scrieri, publicate sub auspiciile Casei Școlelor, cari se vĕd menționate în anexa No. 50 și 52 In fine, Casa Școlelor a acordat o subvențiune anuală de 3.000 lei societății *Stéua*, al căreĭ scop este de a imprimà și a rĕspândi, fără nicĭ un beneficiu, broșurĭ populare eftene (15 banĭ broșura de 96 paginĭ).

Cele maĭ multe din aceste scrieri, rĕspândite gratuit saŭ puse în vînḍare cu prețurĭ fórte reduse, sunt mult căutate. Greutatea cea maĭ mare însă stă în lipsa unuĭ colportagiŭ suficient și bine organisat. Pentru scrierile carĭ trebue să fie rĕspândite prin sate și în numĕr mare, este fórte anevoie a le face să ajungă acolo unde trebue, și maĭ ales a se incassa prețul lor, orĭ cât de modest ar fi el.

Direcțiunea generală a monopolurilor Statuluĭ a bine-voit să ofere concursul sĕŭ societății *Stéua*, pentru înlăturarea acestuĭ mare neajuns; ea a admis ca debitanții sĕĭ să fie însărcinați și cu desfacerea broșurelor *Steleĭ* contra uneĭ remise. Chiar însă dacă sistemul acesta ar da bune resultate pentru *Stéua*, după cum sperăm, el nu se póte generalisà. Singura soluțiune ar fi póte o modificare a legiĭ postelor; și cestiunea este destul de importantă pentru ca să merite o asemenea modificare.

* * *

Printre cele-lalte mijlóce de vulgarisare, vom maĭ citâ încă unul, a căruĭ inițiativă se datoresce învĕțătoruluĭ din județul Buzĕŭ, Th. Zaharescu. El a alcătuit un tabloŭ al bólelor celor mai obicĭnuite la țĕră, arătând numirile lor vulgare și sciințifice,

www.digibuc.ro

causele carĭ le produc, semnele după carĭ se cunosc și mijlócele de vindecare saŭ măsurile de luat până la sosirea mediculuĭ. Acest tabloŭ, după ce a fost prefăcut și îndreptat de d-l dr. A. Urechiă, l-am imprimat în maĭ multe miĭ de exemplare, și l-am făcut să fie afișat în permanență în tóte școlile primare și în primăriile rurale.

Tot de odată, de vreme ce în tabloŭ nu se puteà trece decât un mic numĕr de bóle, am cerut tot d-luĭ dr. A. Urechiă să alcătuiască un tabloŭ maĭ complet, care, sub formă de broșură, a fost de asemenea distribuit în tóte părțile.

Serbărĭ școlare ; teatru sătesc.

De când cu înființarea cantinelor școlare (1898), serbările școlare în școlile primare s'aŭ îmmulțit, pentru-că prin ele se reunesc maĭ cu sémă fondurile pentru întreținerea cantinelor. Maĭ pe urmă serbările școlare aŭ însoțit și conferințele cercurilor culturale, distribuțiunile de premiĭ, etc.

Nu am căutat să le împedecăm, pentru-că aceste serbărĭ aŭ folósele lor. Ele daŭ copiilor siguranță, îĭ învață să se presinte bine, să vorbéscă deslușit Ele maĭ sunt ocasiune de recitărĭ și de cântărĭ patriotice, ocasiune indirectă de a se cultivà dicțiunea și musica. In fine, ele apropie pe părinți de școlă și fac școlă populară.

E bine înțeles că aceste folóse s'ar schimbà lesne în pagubă, dacă s'ar merge prea departe. Nu trebue ca serbările să ocupe prea mult din - timpul școliĭ.

www.digibuc.ro

Representaţiunile şcolare constaŭ din recitărĭ, cântărĭ în cor, mişcărĭ corporale după comandă, mişcărĭ gimnastice, danţurĭ românescĭ. De cât-và timp, s'aŭ adăogat şi micĭ representaţiunĭ de piese compuse anume pentru şcólă, ca realisare a ideiĭ *teatruluĭ sătesc* a d-luĭ I. Kalinderu.

* * *

Cele expuse până acĭ arată spiritul în care ne silim să desvoltăm activitatea şcoliĭ primare, maĭ ales pe a celeĭ rurale, şi rolul pe care credem că póte, şi trebue să-l împlinéscă ea, în opera de îmbunătăţire a stăriĭ materiale şi întelectuale a claselor de jos.

Timpul de când încercarea nóstră a început este încă prea scurt, pentru ca resultatele eĭ să fie destul de aparente; cu tóte acestea unele din aceste resultate sunt aşà de însemnate, în cât credem că ar fi anevoie a se tăgăduĭ că încercarea nóstră, orĭcum ar fi judecată de alt-fel, merită tótă atenţiunea.

Un lucru, în orĭ-ce cas, resultă dintr'însa; anume, că s'a dovedit cum că corpul didactic primar, şi în special învĕţătoriĭ, sunt un factor de prima ordine, pe care nu va maĭ fi niměnuĭ permis a-l neglige, orĭ-cum ar crede că trebue condusă lucrarea de regenerare a păturiĭ muncitóre.

Conclusiunea acésta de o cam dată nu o putem extinde şi asupra celor-lalte părţĭ ale corpuluĭ didactic, pentru-că activitatea lor nu s'a manifestat în afară de şcólă în de ajuns şi într'un sens destul de potrivit, ca să justifice o asemenea extindere.

www.digibuc.ro

Póte că mediul în care-și exercită el misiunea e mai puțin propriŭ; póte că ocasiunea nu i s'a oferit încă; póte că activitatea luĭ să fie prea mult abătută pe căĭ mai puțin fecunde. Trebue însă să credem că, dacă învĕțătoriĭ aŭ putut să facă ceea ce aŭ făcut, cu atât mai mult cuvînt vor puté face și ceĭ-lalțĭ.

Considerațiunĭ asupra situațiuniĭ corpuluĭ didactic primar.

Situațiunea corpuluĭ didactic primar a suferit schimbărĭ profunde de la 1864 încóce.

După legea din acel an, numirea provisorie a învĕțătorilor o făceà prefectul, după recomandațiunea revisoruluĭ școlar. Ca titlu de capacitate, li se cereà să fi absolvit cursul primar, și să fi trecut un concurs asupra materiilor acestuĭ curs, plus noțiunĭ de agricultură și de artă veterinară, *pe cât se va puté*. Pentru institutorĭ, concursul se făceà asupra materiilor de gimnasiŭ. Nicĭ uniĭ, nicĭ alțiĭ, nu beneficiaŭ de nicĭ una din dispositiunile legiĭ carĭ asiguraŭ stabilitatea profesorilor de școlĭ secundare și superióre. Urmà de acì că învĕțătoriĭ și institutoriĭ puteaŭ fi censurațĭ, suspendațĭ și chiar destituițĭ prin simplă decisiune ministerială (învĕțătoriĭ chiar de către prefect), fără judecată saŭ altă formalitate.

Situațiunea acésta erà așà de rea, da loc la neregule așà de marĭ și țineà învĕțămîntul primar la un nivel așà de jos, în cât o schimbare se impuneà.

Proiectul de lege din 1886 a propus asupra tuturor acestor cestiunĭ soluțiunĭ, carĭ mai pe urmă aŭ

www.digibuc.ro

fost tóte traduse în lege, și anume: numirea învĕțătorilor și institutorilor numaĭ dintre normaliștĭ, după un tabloŭ de capacitate, și asigurarea stabilităţiĭ dépline a lor, ca și pentru profesoriĭ secundarĭ și superiorĭ.

Proiectul din 1886 nu a fost votat; cu tóte acestea principiile luĭ, cel puţin întru cât privesce stabilitatea, aŭ fost în mare parte realisate chiar de atuncĭ, căcĭ de fapt chiar de atuncĭ s'a pus capĕt pentru tot-deauna nesfîrșitelor numirĭ, suspendărĭ, transferărĭ și destituirĭ, făcute de minister, de prefect saŭ chiar de revisorul școlar, fără nicĭ o normă și fără nicĭ un frîŭ.

Legea din 1893 a consacrat numirea numaĭ dintre normaliștĭ, după un tabloŭ de capacitate, precum cereà proiectul din 1886. In ceea ce privesce stabilitatea, legea erà mult maĭ aspră decât proiectul, de óre-ce lăsà ministruluĭ dreptul de a aplicà tóte pedepsele, chiar excluderea timporară saŭ definitivă, cerêndu-se doar, în acest din urmă cas, avisul conform al consiliuluĭ permanent. Transferarea rĕmâneà o simplă măsură administrativă, cu totul la voia ministruluĭ.

Legea din 1896, care în acest punct este neschimbată până aḑĭ, a îmbunătăţit situaţiunea în mod radical, lăsând pronunţarea pedepselor celor marĭ în competinţa uneĭ comisiunĭ judiciare, compuse dintr'un profesor universitar și din doĭ membri aĭ Curţiĭ de apel, și considerând transferarea în altă localitate tot ca o pedépsă, care nu se póte pronunţà decât în urma uneĭ judecăţĭ.

In ce privesce dar siguranța situaţiuniĭ sale, cor-

www.digibuc.ro

pul nostru didactic primar stă mai bine decât în ori-care altă țéră, fără excepțiune. Din punctul de vedere al plății, de asemenea, nu sunt multe țările cari să ne trécă înainte.

Ceea ce însă nu i se acordă în de ajuns, eră încrederea. Eraŭ, și încă sunt mulți aceia, cari considerau pe învățător ca pe un declasat, incapabil de a face vre-un bine, plin de ambițiuni în disproporțiune cu capacitatea lui, ros de invidie, element disolvant adi, cu perspectiva de a fi un agent de distrucțiune mâine.

Ceea ce s'a făcut în acești doi ani din urmă este cel mai bun rĕspuns ce se póte da acestor credințe pesimiste. Invățătorii aŭ dovedit nu numai că sunt element de ordine în Stat, dar încă constituesc un corp inteligent, activ, care pricepe rolul ce póte să jóce, și este gata să-l împlinéscă. De adi înainte va fi lucru dovedit că, fără învățători, nimic temeinic nu se va puté întreprinde pentru prefacerea în bine a stării poporului de jos, și vinovat va fi acela care, chemat fiind a presidà într'o măsură óre-care la acéstă prefacere, va mai persistà în vechile sale prevențiuni, și va neglige saŭ nu va sci a se servì de dînșii.

E prea adevĕrat că felul cum am educat până acum pe viitorii învățători, și părăsirea în care-i lăsam după ce-i trimiteam la o catedră, eră de natură a creà o stare de lucruri îngrijitóre. Luam pe băiatul de țĕran de la viéța lui câmpenéscă, îl instalam într'un palat luminat cu electricitate și încălțit cu calorifer; îl îmbrăcam în uniformă; îi făceam o viéță de rentier; și, după cinci ani de viéța acésta,

www.digibuc.ro

făcută anume pentru a-l desvĕță de tóte deprinderile luĭ de satean, îl trimeteam înapoĭ la sat și nu maĭ aveam nicĭ o grijă de dînsul. Erà natural ca învĕțătorul, lipsit de-odată de viéța intelectuală pe care abià apucase a o cunósce în școla normală, lăsat pradă indiferenței saŭ releĭ voințe a sătenilor, a primaruluĭ, a notaruluĭ, de multe orĭ chiar a preotuluĭ și a proprietaruluĭ, lipsit de orĭ-ce sprijin și de orĭ-ce consiliŭ, să pérdă curagiul și să renunțe la luptă. Și când vedeà că orĭ-ce pas, orĭ-ce încercare a luĭ, în loc de a deșteptà simpatia și a-ĭ atrage sprijinul superiorilor sĕĭ, erà interpretată în rĕŭ și atribuită cine scie căror scopurĭ ascunse, nu erà de prevĕḑut că vom face din el pe vecĭnicul nemulțumit, cum îl învinovățiaŭ unĭĭ că este?

Acésta erà o stare de lucrurĭ care trebuià schimbată numaĭ de cât. Trebuià maĭ întâiŭ ca învĕțătorul să capete o educațiune maĭ potrivită cu chemarea luĭ, și pe urmă să înceteze starea de isolare și de suspiciune în care trăià.

Vom spune maĭ jos cele ce se cuvin în privința școlilor normale; iar, din cele arătate până acì, se vĕd silințele ce ne dăm pentru a înălță pe învĕțător, și în ochiĭ sĕĭ, și în ochiĭ țĕriĭ, precum și pentru a micșorà distanța care îl separă de superiorĭĭ luĭ, și care-l țineà până acum într'o isolare așà de absolută.

Ridicând prestigiul luĭ, convingêndu-l că este un factor important în Stat, chemat la o misiune mare, arătându-ĭ acéstă misiune și învĕțându-l cum să și-o îndeplinéscă, încetând de a-ĭ pune mereŭ în ochĭ părțile luĭ cele rele, fără a-ĭ ține sémă de cele bune, înḑecim puterea de muncă a învĕțătoruluĭ, și facem

www.digibuc.ro

din el un colaborator ager și harnic, pentru atâtea marĭ întreprinderĭ carĭ aștéptă încă să fie duse la bun capĕt; și odată ce vom fi pus lucrurile pe calea cea bună, ele vor merge pe urmă de sine, pentru că învĕțătoriĭ vor sci să-și păstreze eĭ singurĭ situațiunea onorabilă pe care îșĭ vor fi făcut-o prin meritul și munca lor.

* * *

Nu este lucru tocmaĭ ușor a stabilì o relațiune continuă și regulată între învĕțătorĭ și institutorĭ de o parte și organele centrale ale ministeruluĭ de alta. Numĕrul cel mare al celor dintâĭ, diseminarea lor și lipsa unuĭ corp de revisorĭ și de inspectorĭ destul de numeros, aŭ făcut ca până deunădi relațiunile lor cu ministerul să se reducă doar la simple raporturĭ administrative.

Am căutat să remediăm acest neajuns prin diverse mijlóce.

Societățile de învĕțătorĭ și de institutorĭ și revistele publicate de ele aŭ fost unul din aceste mijlóce. Am ajutat pe cât am putut la consolidarea lor, și am căutat să stabilim relațiunĭ cât maĭ strînse cu dînsele. Ne-am silit în deosebĭ să favorisăm formarea uneĭ vaste asociațiunĭ a întreguluĭ corp primar, care, bine condusă, ar fi putut să fie de mare ajutor ministeruluĭ în realisarea maĭ multor puncte din programul sĕŭ. Din nenorocire, buna înțelegere nu s'a putut menținé, așà că corpul primar se găsesce adĭ divisat în maĭ multe grupe, din carĭ fie-care este prea slabă pentru a puté avé o influență maĭ însemnată asupra activităţiĭ corpuluĭ întreg.

www.digibuc.ro

Cu tóte acestea, uneia din ele se datorește instituirea congreselor anuale ale corpului didactic primar, inaugurate în 1900. Aceste congrese aŭ folosul de a întruni pe învĕțătorii și institutorii din tóte părțile țĕrii, ceea ce permite a se da la ivélă multe păreri și multe neajunsuri, cari altminteri ar rĕmâné necunoscute. Ministerul a ajutat în toți anii ținerea congreselor, prin subvențiuni bănesci, prin mijlóce de transport și prin adăpostirea congresiștilor în internatele din Bucuresci, cari sunt góle în momentul acela.

* * *

S'a vĕdut mai sus în ce rele condițiuni se făceà recrutarea corpului didactic primar sub regimul legii din 1864. Dacă mai adăogăm pe lângă acésta și lipsa unui numĕr suficient de revisori și de inspectori școlari cari să pótă consilià și dirige pe ceĭ mai slabĭ, pentru a le permite să-și înmulțéscă cunoscințele, precum și isolarea și mediul puțin cultivat în cari trăesc învĕțătorii, se póte lesne înțelege că mulți din eĭ să fi ajuns cu timpul a nu mai corespunde chemării lor, mai ales în comparațiune cu colegii lor mai tineri și mai bine pregătiți.

Pentru a permite acestor învĕțători să-și împrospĕteze cunoscințele, legea a prevĕdut mai multe mijlóce.

Unul din ele constă în „conferințele școlare, în cari, sub președința revisorului saŭ inspectorului școlar, membrii corpului didactic se vor ocupà cu cestiunile ameliorării metodelor de învĕțământ“ (art. 73).

In fie-care an este o conferință generală de ace-

www.digibuc.ro

stea, în care se întrunesc la reședința județuluĭ toțĭ institutoriĭ și învĕțătoriĭ din județ. Data acesteĭ conferințe a variat de maĭ multe orĭ. In anul 1898, ea erà fixată în August. Atuncĭ am schimbat-o, punênd-o îndată după Pascĭ și reducându-ĭ durata la 8 ḑile, pentru a lăsà vacanța cea mare neatinsă. De doĭ anĭ încóce, o parte din lucrările acestor conferințe anuale este consacrată în special învĕțămîntuluĭ practic agricol și cestiunilor economice rurale.

Afară de conferințele anuale, institutoriĭ maĭ sunt obligațĭ a frecuentà conferințele sĕptĕmânale, carĭ se țin pe grupe de câte cel mult 16 institutorĭ. Cu timpul, aceste conferințe aŭ ajuns să nu maĭ corespundà așteptărilor, din causă că aceleașĭ cestiunĭ, mereŭ tratate într'însele, ajung în cele din urmă fastidióse; de aceea vom schimbà modul lor de funcționare, făcêndu-le mensuale, și dându-le o organisare analogă cu acea a cercurilor culturale de pe la sate, carĭ daŭ așà de bune resultate.

* * *

Legea maĭ prevede și cursurĭ de repetiție, ținute la școlile normale, pentru învĕțătoriĭ și institutoriĭ care-șĭ vor fi perdut cunoscințele. „Aceĭ carĭ vor refusà de a venì, saŭ carĭ nu vor reușì a se pune în curent cu cunoscințele necesare, vor putè fi excluși din corpul didactic“ (art. 74).

Aceste cursurĭ aŭ fost tot-deauna fórte nepopulare printre învĕțătorĭ și institutorĭ, și ceĭ trimișĭ la dînsele aŭ considerat, pe nedrept, măsura acésta ca o gravă pedépsă pentru dînșiĭ.

Pentru a combate acéstă prevențiune nejustificată

www.digibuc.ro

contra unei măsuri de o utilitate evidentă, am dispus ca de acì înainte să se priméscă la cursurile de repetiţie şi aceia carì vor dorì să vină de bună voia lor, dându-li-se în acest cas transportul gratuit. Vor fi, credem, uniì carì vor preferì să vină de bună voie, şi exemplul lor va dovedì şi celor-lalţì că cursurile de repetiţie sunt în folosul dascălilor, şi nu aŭ nicì un caracter represiv.

O altă dispoşiţiune maì însemnată privesce modul şi epoca cum se ţin aceste cursurì de repetiţie. Până în 1902, ele se ţineaŭ în lunile Iulie şi August, în timp de 40 ḑile, de către o comisiune de profesorì de şcólă normală. Ceì trimişì la ele eraŭ internaţì în şcólă în tot timpul acesta. Cu începere din 1902, lucrul s'a schimbat: ceì trimişì la cursurì urméză în timp de o lună cursurile efective ale şcoliì, şi în special lecţiunile de practică pedagogică, chiar în timpul cursuluì şcolilor normale. Sistemul acesta permite de a distribuì pe învĕţătorì şi institutorì la tóte şcolile normale, şi de a-ì face să profite de cursul viŭ şi complet al lor, în loc de cursurile fórte sumare şi lipsite de practică pedagogică ce li se puteaŭ face în 40 ḑile de vacanţă.

Eliminarea din corpul didactic în urma cursurilor de repetiţie este o măsură fórte gravă, de care nu am usat decât cu cea maì mare discreţiune, şi numaì în casurì în carì învĕţătorul saŭ institutorul în mod evident erà o calamitate pentru învĕţămînt, şi nicì speranţă de îndreptare nu maì erà. In ceì 6 anì, de la 1897 până aḑì, nu s'aŭ eliminat din învĕţămînt în urma cursurilor de repetiţie, decât 32 învĕţătorì.

Este permis să sperăm că în viitor Ministerul se

www.digibuc.ro

va găsi din ce în ce mai rare ori pus în aspra necesitate de a usà de acest mijloc extrem, pentru a curăți învĕțămîntul de elemente incapabile și vătĕmătóre.

Am arătat mai sus, și vom vedé și mai jos, modul sever în care se face adi numirea învĕțătorilor și institutorilor, și studiile lungi, serióse și bine apropriate cari se cer în acest scop. Pe lângă acésta, trebue să se mai adauge că numirea învĕțătoruluĭ și institutoruluĭ se face numaĭ cu titlu provisoriŭ, și că, pentru a căpĕtà numirea definitivă, el trebue, la treĭ anĭ după intrarea în învĕțămînt, să trécă un noŭ examen, la care, dacă cade de treĭ orĭ, este exclus pentru tot-deauna din învĕțămînt.

Examenul acesta *pentru definitivat* se ține în fiecare an. El nu presintă greutăți marĭ; cu tóte acestea, avênd în vedere consecința gravă a eliminăriĭ definitive la care póte duce el, ministerul acordă tot-deauna numeróse amânărĭ și dispense, de câte orĭ se póte, așà că eliminarea, când se pronunță, se scie bine că este pe deplin meritată.

Numĕrul eliminărilor pronunțate, de la 1897 până adi, în urma examenelor de definitivat, este de 123 pentru învĕțătorĭ și de 3 pentru institutorĭ.

Pe lângă mijlócele prescrise prin lege pentru perfecționarea cunoscințelor membrilor corpuluĭ didactic primar, trebue să se numere și acele pe carĭ le procură diversele publicațiunĭ, periodice saŭ nu.

Insuși corpul didactic primar face să apară mai multe reviste, carĭ fac însemnate servicĭi; căcĭ atât colaboratoriĭ, cât și lectoriĭ, aŭ ocasiunea, uniĭ de a scrie, alțiĭ de a citì lucrărĭ de natură pedagogică

www.digibuc.ro

saŭ enciclopedică. Acelaşĭ serviciŭ îl face revista *Albina* şi bibliotecile înfiinţate pe lângă 640 de şcolĭ rurale, şi carĭ se vor maĭ înmulţì. Atuncĭ când am voit să lămurim planul activităţiĭ nóstre în învĕţămîntul primar rural, l-am imprimat în formă de broşură, şi l-am distribuit la totĭ învĕţătoriĭ şi institutoriĭ, şi acésta a avut un efect bun, de órece fie-care a vĕdut ţinta ce i se puneà înainte şi i se arătà şi calea pe care să ajungă la dînsa.

O măsură maĭ însemnată pe care am luat-o, dar care va cere câţi-và anĭ până să se realiseze pe deplin, este aceea de a se alcătuì şi publicà o *bibliotecă pedagogică* pentru usul corpuluĭ didactic primar. Ea va cuprinde o colecţiune din cele maĭ bune scrierĭ pedagogice ale autorilor străinĭ şi românĭ, publicate tóte în limba română, şi puse în vînd̦are cu preţul cel maĭ mic posibil. Planul primeĭ serii din acéstă colecţiune a fost făcut de d-l C. Meissner, fost inspector general al învĕţamîntuluĭ primar şi profesor la şcóla normală „Vasile Lupu“ (anexa No. 53). Fie-care din scrierile din acea listă va fi încredinţată uneĭ persóne competentă, pentru a fi tradusă. Dejà scrierea *Leonard şi Gertruda* de Pestalozzi este dată d-luĭ I. Rădulescu-Pogoneanu, şi va fi pusă sub presă în curând.

Casa Scólelor suportă cheltuelile acesteĭ publicaţiunĭ.

Biblioteca pedagogică va ţiné locul lecturilor în limbĭ străine, carĭ pentru ceĭ maĭ mulţĭ învĕţătorĭ şi institutorĭ eraŭ imposibile, din causa necunoscinţeĭ de limbĭ străine şi a lipseĭ de mijlóce de a-şĭ procurà publicaţiunĭ străine scumpe şi numeróse.

* * *

www.digibuc.ro

Legea învĕţămîntuluĭ primar din 1901 a adus o însemnată modificare în modul de recrutare a corpuluĭ didactic primar.

După proiectul din 1886 şi după legile din 1893, 1896 şi 1900, eraŭ douĕ feluri de şcolĭ normale: unele pentru învĕţătorĭ, altele pentru institutorĭ. Învĕţătoriĭ se recrutaŭ din cele dintâĭ, iar institutoriĭ din cele de al doilea.

Cu tóte acestea, art. 63 din legea de la 1893 prevedeà că învĕţătoriĭ definitivĭ puteaŭ fi trecuţĭ la şcolile urbane de acelaşĭ grad cu cele la carĭ funcţionaŭ eĭ, după un serviciŭ de 10 anĭ, şi numaĭ pentru a cincea parte din locurile vacante, cu condiţiune să fie recomandaţĭ de inspectorul de circumscripţiune şi să reuşéscă a trece un examen echivalent cu examenul de institutorĭ urbanĭ.

In legea din 1896, stagiul după care învĕţătoriĭ puteaŭ fi admişĭ la examenul de institutor erà scoborît de la 10 la 3 anĭ, şi se suprimà limita de o cincime din locurile vacante. Ceĭ reuşiţĭ se inscriaŭ în tabloul de capacitate pentru institutorĭ, în urma absolvenţilor şcolilor normale de institutorĭ din acelaşĭ an, şi se numiaŭ la rîndul lor.

Ambele aceste dispositiuni aveaŭ de scop să dea învĕţătorilor meritoşĭ un mijloc de înaintare. Din nenorocire, ea nu a putut fi aplicată decât o singură dată, în 1894, când un numĕr de 33 învĕţătorĭ aŭ fost înaintaţĭ ca institutorĭ. De atuncĭ, acésta nu s'a maĭ putut face, pentru-că tóte locurile vacante din învĕţămîntul urban aŭ fost ocupate, în urma numeróselor numirĭ de nenormaliştĭ din 1894,

www.digibuc.ro

așà că nu a maĭ fost unde să se facă înaintarea învĕţătorilor.

Pentru a nu lăsà să se pérdă o dispositiune care constituià un așà de puternic mijloc de încuragiare, în Februarie 1899 s'a depus în Cameră un proiect de lege *pentru înaintarea pe loc a învĕţătorilor* (anexa No. 54). Acest proiect a fost incorporat, cu óre-carĭ modificărĭ, în legea din 1900 (art. 61), și apoĭ în acea din 1901, astădĭ în vigóre (art. 57).

Examenele de înaintare pe loc se fac la fie-care treĭ anĭ. La ele sunt admișĭ învĕţătoriĭ carĭ aŭ un serviciŭ de treĭ anĭ cu titlul definitiv. La fie-care examen, se pot înaintà câte 10 până la 20 de învĕţătorĭ, carĭ atuncĭ capĕtă titlul de institutor și léfă de 130 leĭ pe lună, continuând însă a funcţiona la școlile rurale. După 6 anĭ de serviciŭ în acéstă situaţiune, eĭ pot fi trecuţĭ ca învățătorĭ la oraș.

Tot prin legea din 1901 s'aŭ desfiinţat școlile normale de institutorĭ. Dejà legea din 1900 prevedeà că aceste școlĭ vor fi conservate numaĭ atâta cât timp vor fi necesare, și în Septemvrie 1900 se și începuse suprimarea lor, ne maĭ admiţêndu-se elevĭ în clasa I a lor. De atuncĭ, suprimându-se câte o clasă pe fie-care an, la Iunie 1904 va eși ultima promoţiune dintr'însele.

Cu modul acesta, a dispărut deosebirea care erà până în 1901 între învĕţătorĭ și institutorĭ. Acest de al doilea grad nu este alt-cevà decât ultimul stagiŭ de înaintare al învĕţătorilor; în viitor, toţĭ institutoriĭ de la oraș vor fi luațĭ exclusiv numaĭ dintre învĕţătorĭ.

www.digibuc.ro

Sistemul acesta a fost impus în mare parte prin crisa de anii trecuți; ea nu mai permiteà a se întreține cele patru școli normale de institutori, cari ar fi continuat să dea pe fie-care an câte o mulțime de absolvenți, pe când nici un loc de institutor nu mai erà vacant. Sistemul are avantagiul de a fi făcut să dispară distanța care separà pe învățători de institutori, școla rurală de cea urbană, pe când amândouĕ aveaŭ același scop. El mai are meritul de a fi creat un mijloc fórte puternic de emulațiune pentru învățători. De altă parte, are însă inconvenientul de a fi o causă ca învățătorii să fie mereŭ cu gândul la mutare, și să nu se considere ca așezați definitiv la locurile lor, ceea ce va puté să fie o pedică la formarea uneĭ gospodăriĭ definitive. El va mai fi un mijloc de a se atrage mereŭ la oraș elementele cele mai bune de la sate, ceea ce va fi în dauna satelor.

Programa și regulamentul examenuluĭ de înaintare pe loc s'aŭ sancționat la 25 Aprilie 1902. S'a evitat a se da acestuĭ examen caracterul unuĭ examen pur școlar; s'a căutat, din contră, a se cere candidaților să dea dovada mai ales că cunosc și înțeleg datoriile sociale ale învățătoruluĭ, și s'a ținut sémă de modul cum sciŭ să și le îndeplinéscă.

Primul examen s'a ținut în iérna 1902 3, cu un succes desăvîrșit. S'aŭ presentat 57 candidați la Bucurescĭ și 50 la Iași, dintre cari, în urma eliminărilor succesive de la diversele probe, aŭ rĕmas până la proba din urmă 40 candidați la Bucurescĭ și 29 la Iași. Rapórtele președinților ambelor comisiunĭ de examen constată cu deplină satisfac-

www.digibuc.ro

țiune valórea candidaților, întinderea conoscințelor lor pedagogice și enciclopedice, talentul și convingerea expunerii, priceperea roluluĭ lor în școlă și în societate. Unul din președinți scrie: „E cel maĭ bogat în învățăminte din tóte examenele la carĭ am participat. Avem elemente distinse de tot în corpul nostru didactic rural; sunt relativ mulți învățătorĭ atât de pricepuți și vrednicĭ, în cât alegerea finală va constituĭ o reală greutate... Conferințele în graiŭ popular aŭ fost susținute de maĭ bine de 15 candidați cu un succes strălucit. E cu neputință ca ómeniĭ, carĭ vorbesc ast-fel, să nu aibă o înrîurire însemnată asupra auditoruluĭ lor de sătenĭ.“ (A se vedé și anexele No. 55 și No. 56).

Un învățământ care resultă din acest prim examen de înaintare pe loc este că numĕrul învățătorilor carĭ pot să beneficieze de dînsul este cu mult prea mic, restrîns cum este prin lege la un minimum de 10 și un maximum de 20 la fie-care treĭ anĭ. Acésta ne face 3 până la 7 înaintărĭ pe an. La un corp care dejà trece peste 4.600 membri, este evident că acest numĕr este așà de neînsemnat în cât nicĭ nu maĭ constitue un mijloc de încuragiare, după cum fusese intențiunea legiĭ; căcĭ probabilitatea pentru fie-care de a se putĕ prenumĕrà printre aceĭ 3 saŭ 7 este cu totul neînsemnată, orĭcât de mare ar fi meritul luĭ. Și când constatăm câțĭ ómenĭ de merit numĕră corpul învățătorilor, nu este logic, nicĭ drept, ca să se reducă la așà de puțin lucru principalul lor mijloc de încuragiare.

Dar maĭ este o considerațiune de care trebue să ținem sémă. După legea actuală, pe viitor insti-

www.digibuc.ro

tutorii se vor recrută numaĭ dintre învĕţătorii înaintaţi pe loc. Avem peste 1.300 de institutorĭ; dar chiar dacă numĕrul lor ar scădé până la 1.000, după cum ar trebuì, va fi nevoe pe fie-care an de un numĕr de 30 până la 50 de învĕţătorĭ înaintaţi pe loc, pentru a umplé golurile produse în rîndurile institutorilor de oraşe, prin mórte saŭ retragere.

Legea actuală s'a votat în 1901, sub presiunea crisei financiare, care nu permiteà să se adopte nicĭ o măsură ce ar fi putut duce la o crescere de cheltuelĭ. Dar, din cele spuse acì, se vede că în punctul acesta va trebuì ca ea să fie modificată, în cât să se pótă face maĭ multe înaintărĭ pe loc decât acum.

* * *

Inaintarea pe loc, chiar dacă i s'ar puté lărgì cercul, după cum cerem acì, nu este un mijloc de încuragiare suficient pentru corpul didactic primar. Maĭ întâiŭ, ea nu se aplică institutorilor urbanĭ. Pe urmă, orĭ-ce s'ar face, ea va rĕmâné tot-deauna mărginită la un numĕr prea restrâns de învĕţătorĭ. In fine, ea nu póte recompensà decât numaĭ o anumită specie de merite, şi nu se póte aplicà la tóte numerósele casurĭ în carĭ un învĕţător saŭ institutor merită o distincţiune.

Lipsa unuĭ mijloc de încuragiare care să corespundă la aceste diverse trebuinţe, a fost una din causele cele maĭ însemnate pentru carĭ corpul didactic primar, timp de atâţia anĭ, s'a considerat, cu óre-care dreptate, ca uitat de maĭ mariĭ luĭ.

Pentru a implini acéstă lipsă, s'a înfiinţat, prin decretul regal din 30 Octomvrie 1898, medalia *Rĕs-*

www.digibuc.ro

plata muncii pentru învĕţămîntul primar, destinată anume învĕţătorilor, institutorilor, precum şi tuturor acelora carĭ, sub o formă óre-care, aŭ adus un serviciŭ însemnat învĕţămîntuluĭ primar. (anexele No. 57 şi 58).

Până acum, medalia acésta a servit pentru a se recompensà maĭ mulţĭ învĕţătorĭ, institutorĭ şi persóne din tóte treptele sociale. Ea constitue unul din inboldurile spre bine cele maĭ puternice din câte dispunem, şi este în acelaşĭ timp şi un act de dreptate pentru o categorie de serviciĭ şi de devotamente, carĭ până acum rĕmăseseră cu totul uitate saŭ nebăgate în sémă.

Prin decretul din 27 Iunie 1900, medalia *Rĕsplata muncii* a fost instituită şi pentru învĕţămîntul secundar.

* * *

Măsurile ce am indicat până acì privesc mijlócele întrebuinţate pentru a ridicà prestigiul învĕţătoruluĭ şi institutoruluĭ, şi pentru a-l recompensà când face bine. Trebue însă să ne ocupăm şi de măsurile de luat contra acelora carĭ nu-şĭ fac datoria.

Am arătat maĭ sus deosebirea care este între situaţiunea actuală a corpuluĭ didactic primar şi aceea pe care i-o făceà legea din 1864. Astădĭ el are o situaţiune stabilă şi respectată, în schimbul celeĭ absolut precare pe care i-o făceà legea veche. Pedepsele cele maĭ grele nu i se pot aplicà decât în urma uneĭ judecăţĭ, care nicĭ odată nu abuséză de ele.

Totuşĭ trebue să observăm că, precum ministerul

www.digibuc.ro

nu lipsesce a recunósce și a recompensà meritul acolo unde se află, el ține tot cu aceeași stăruință să reprime și rĕul, când se ivesce. Putem spune că în ultimiĭ anĭ abaterile de la datorie ale corpuluĭ didactic aŭ fost urmărite cu maĭ multă severitate de cât orĭ-când, și s'a urmărit cu cea maĭ mare stăruință eliminarea din corp, saŭ cel puțin pedepsirea exemplară a acelora carĭ-l compromit prin purtare imorală saŭ prin neîngrijirea datoriilor lor. Este vorba aci, nu numaĭ de interesul serviciuluĭ, dar chiar de prestigiul corpuluĭ didactic, care nu póte decât să pérdă prin vina unor membri nedemnĭ de chemarea lor.

Trebue însă făcută o deosebire între ceĭ vinovațĭ.

Sunt uniĭ pentru carĭ pedépsa nu este un mijloc de îndreptare. Socotindu-se adăpostițĭ de garanțiile pe carĭ legea le acordă, eĭ cred că pot considerà catedra ca un mijloc de traiŭ asigurat, ca o rentă personală și perpetuă, care le permite sa nesocotéscă datoria ce aŭ către școlă și către țéră. Pentru dînșiĭ, indulgența relativă a pedepselor nu este decât o încuragiare, pentru a persistà în apucăturile lor. Contra acestora trebue să se useze de tótă severitatea, pentru-că alt-fel, pe lângă răul pe care-l fac chiar eĭ, fac un rĕŭ și maĭ mare prin exemplul rĕŭ pe care-l daŭ celor-lalțĭ prin impenitența lor.

Nu e tot așà pentru aceia carĭ pentru prima óră cad în greșélă, carĭ daŭ dovadă de părere de rĕŭ, și carĭ se îndreptézà în urma pedepseĭ. Pentru aceștia se póte admite că abaterea a fost în adevĕr consecința uneĭ greșelĭ, uneĭ scăpărĭ din vedere, uneĭ negligențe saŭ uneĭ porniriĭ momentane. Este evi-

www.digibuc.ro

dent că față de aceștia nu e necesar a se usà de aceeași rigóre ca față cu ceĭ dintâĭ. Scopul pedepseĭ fiind îndreptarea celuĭ greșit, nu ar fi necesar, și nicĭ nu ar fi drept, a face să apese pentru tótă viéța asupra cuĭ-và consecințele uneĭ greșelĭ trecătóre, de care în urmă a dat dovadă că s'a îndreptat.

De aceea regulamentul pentru aplicarea legiĭ învățămîntuluĭ primar conține dispositiunea fórte înțeléptă că pedepsele se pot prescrie, dacă cel pedepsit dă dovadă că s'a îndreptat (art. 168).

De dispositiunea acésta am usat de maĭ multe orĭ, și nu ne pare rĕŭ, pentru-că am avut satisfacțiunea de a constatà tot de atâtea orĭ că pedépsa îșĭ avuse efectul.

Credem însă că se cuvine să facem un pas maĭ departe în direcțiunea acésta. Vom introduce anume în regulament un articol, care se va aplicà întregulu corp didactic, după care, dacă unuĭ membru al luĭ se aplică o pedépsă pentru prima óră, ministrul, apreciând după statul personal al celuĭ pedepsit și după orĭ-ce alte mijlóce de informațiune, va puté, dacă va crede că este oportun, a suspendà efectul pedepseĭ pentru un timp óre-care, fixat tot prin regulament; și, dacă în timpul acesta cel pedepsit ar fi dat dovedĭ neîndoióse de îndreptare, pedépsa se va puté radià și lucrurile se vor puté repune întocmaĭ în starea în care ar fi fost dacă pedépsa nicĭ nu s'ar fi pronunțat.

Motivele și folósele uneĭ asemenea dispositiunĭ nu aŭ, credem, nicĭ o nevoie să maĭ fie explicate.

* * *

www.digibuc.ro

De cât-và timp, unii institutori aŭ început a-și trece examenele la facultatea de drept. După obținerea diplomei de licență, unii din ei s'aŭ înscris în tabloul advocaților. Acésta erà în paguba serviciului, căci orele de clase ale institutorului, coincidênd cu orele de lucru ale tribunalelor și curților, institutorii advocați, ori lipsiaŭ de la clase, ori solicitaŭ congedii, sub tot felul de pretexte. In ori-ce cas, erà imposibil ca cine-và să satisfacă chemarea sa de institutor, care este așà de absorbantă, de odată cu altă meserie așà de plină de responsabilități, cum este acea de advocat.

Pentru aceste motive, pe basa art. 66 din lege, după ce am luat și avisul consiliului permanent de instrucțiune, am declarat că este incompatibilitate între funcțiunea de institutor și meseria de advocat, și am silit pe ceĭ în causă să opteze între una și alta. Mai toți aŭ preferit să rĕmână în învĕțămînt.

* * *

Pănă anul acesta, chitanțele pentru plata lefii învĕțătorilor se vizaŭ de către primarii rurali, ca dovadă că învĕțătorii aŭ fost presenți la post, și numai cu chitanțele ast-fel vizate puteaŭ învĕțătorii să-și primĕscă léfa. Dispositiunea acésta erà o causă de nenumĕrate vexațiuni și umilințe pentru învĕțător, fiind că primarii abusaŭ adese-ori de dreptul ce li se dăduse, fără cel mai mic folos pentru școlă; căci s'a dovedit în nenumĕrate rînduri că neajunsurile ce făceaŭ ei învĕtătorilor nu aveaŭ nimic a face cu presența saŭ absența lor de la școlă. Am pus capĕt acesteĭ stări de lucruri, și am supri-

www.digibuc.ro

mat una din causele cele marĭ ale scăderiĭ prestigiuluĭ învĕţătoruluĭ în sat, prin decisiunea din 3 Maiŭ 1902, prin care am hotărît ca chitanţele de léfă ale învĕţătorilor să nu le maĭ vizeze primariĭ, ci revisoriĭ şcolarĭ.

* * *

Ca să încheiăm cele ce aveam de spus în privinţa corpuluĭ didactic primar, ne vom oprì un moment asupra cestiuniĭ, destul de discutate la noĭ, a învĕţătórelor şi institutórelor la şcolile de băeţĭ; căcĭ sunt uniĭ carĭ susţin că ar fi de preferit ca învĕţămîntul primar să fie încredinţat în întregime numaĭ femeilor.

Suntem contra acesteĭ părerĭ.

Orĭ-cât s'ar ḍice că femeia are maĭ mult decât bărbatul aptitudinea de a cresce copiiĭ, împrejurările de la noĭ sunt ast-fel, că funcţionarea uneĭ femeĭ într'o şcólă de băeţĭ este fórte grea. Băeţiĭ noştri sunt turbulenţĭ, şi o institutóre tînără, a căreĭ etate nu diferă mult de a şcolarilor eĭ, nu póte avé energia necesară pentru a-ĭ stăpânì. Lucrul acesta nu maĭ face îndoială pentru nimenĭ aḍĭ, când, după 10 anĭ de experienţă, se compară clasele de băeţĭ ţinute de femeĭ cu acele ţinute de bărbaţĭ. De alt-fel institutórele înseşĭ îşĭ daŭ sémă de greutatea mult maĭ mare pe care o aŭ în şcolile de băeţĭ, şi caută, îndată ce pot, să fie trecute la cele de fete.

In şcolile rurale, situaţiunea pentru învĕţătóre este şi maĭ rea. Invĕţătórea are acolo de luptat cu réua voinţă şi cu forţa de inerţie a primaruluĭ şi a sătenilor; ea are să aplice amenḍile şcolare, să facă re-

www.digibuc.ro

censămîntul copiilor în vîrstă de școlă, să stărue ca primăria să-i dea servitor, lemne și reparațiuni pentru școlă, lucruri cari rare-ori se capătă de la primarii rurali fără stăruințe și dispute. Locuință nu găsesce, întreținere de asemenea; școlarii ei sunt în majoritate băeți de o vîrstă relativ mai mare de cât la oraș. Pe lângă acestea, învățătórea este mai tot-deauna fată de la oraș, nedeprinsă cu greutățile vieții de la țéră, și înconjurată și din acéstă causă de ostilitatea, saŭ cel puțin de indiferența rĕŭ voitóre a tuturor. Nu mai vorbim și de alte pericole cari amenință pe o femee, de cele mai multe ori tînĕră, aruncată fără nici un sprijin, între nisce ómeni cari nu sciŭ respectul ce datoresc sexuluĭ și slăbiciuniĭ.

După legea actuală, învĕțătoriĭ din școlele rurale mixte cu un singur învĕțător trebue să fie bărbați. In școlele cu mai mulți învĕțători, se pot numì și învĕțatóre, însă direcțiunea școliĭ trebue încredințată tot-deauna unuĭ învĕțător.

In școlile mixte, unde nu funcționézĕ decât învĕțători, predarea lucruluĭ manual la fete póte fi încredințată unor maiestre speciale, plătite de comună și numite de revisor. In școlile de fete, sunt numaĭ învĕțătóre. In școlile urbane de băeți, nu se pot numì institutóre decât la primele douĕ clase; ele se pot numì și în școlile mixte; direcțiunea însă trebue să o aibă tot-deauna un institutor.

De fapt, sunt încă la țéră învĕțătóre diriginte la școlile mixte, numite fiind între 1893 și 1896; dar, îndată ce se póte, ele sunt trecute la alte școlĭ și sunt înlocuite prin bărbați.

www.digibuc.ro

Școlile normale primare.

Prima școlă normală din țéră a fost acea de la „Vasile Lupu“, din Iași; a doua, școla „Carol I“, fundată prin munificiența Maiestății Vóstre, și transferată în urmă la Câmpu-Lung.

Aḍĭ avem 6 școlĭ normale de băeți: la Craiova, Câmpu-Lung, Buzĕŭ, Galați, Bârlad și Iași, pe lângă carĭ trebue numĕrată și acea din Bucurescĭ, întreținută de Societatea pentru învĕțătura poporuluĭ român și subvenționată de Stat. Școlĭ normale de fete sunt douĕ: cea de la Iași, și secția normală din asilul „Elena-Dómna“.

Se póte calculà că fie-care din aceste 9 școlĭ póte da 25 până la 40 de absolvenți pe an; în total, 225 până la 360. Intre aceste limite, se póte face să varieze după trebuință numĕrul absolvenților, fixând după voie numĕrul admiterilor în școlĭ pe fie-care an.

Numĕrul total al membrilor corpuluĭ didactic primar, urban și rural, este de 6.000 în cifră rotundă. Invĕțămîntul rural are însă trebuință a fi completat, și pentru acésta maĭ trebue cel puțin 2.000 de învĕțătorĭ după cum am arătat maĭ sus. Pentru a se completà numĕrul acesta în 10 anĭ, ar trebuì adăogați câte 200 pe an; în nicĭ un cas nu se pot adăogà maĭ puținĭ de 100, și, de fapt, chiar în aniĭ ceĭ maĭ greĭ, tot a crescut numĕrul învĕțătorilor cel puțin cu 50.

Așà dar școlile normale trebue să împlinéscă golurile ce se fac pe fie-care an, carĭ trebue socotite

www.digibuc.ro

la cel puțin 3% din numĕrul total, și să dea și absolvenții necesarĭ pentru posturile din noŭ create.

Cu efectivul actual de învĕțătorĭ, se fac dar 180 locurĭ, devenite vacante prin mórte saŭ retragere, și 100 până la 200 prin nouĕ creațiunĭ; peste tot, 280 până la 380.

Când se va completà numĕrul de 8.000 de învĕțătorĭ și institutorĭ, vom avé să facem față numaĭ golurilor de cel puțin 240 pe an, carĭ se vor ivì.

In orĭ-ce cas dar actualele școlĭ normale sunt necesare și suficiente. Dar pe lângă școlile enumerate, maĭ eraŭ școlile normale de institutóre din Bucurescĭ și Craiova, și școla normală de institutorĭ din Bucurescĭ.

Din calculul de maĭ sus se vede că aceste școlĭ eraŭ inutile, nu numaĭ pentru motivul, desvoltat maĭ sus, că de acum înainte institutoriĭ se vor recrutà dintre învĕțătorĭ, dar și pentru că numĕrul total al învĕțătorilor și institutorilor necesarĭ nu justifică existența a 12 școlĭ normale.

O observațiune se impune în special în privința școlilor de fete.

Admițând că numĕrul institutorilor și institutórelor se va scădé până la numĕrul suficient de 1000; că jumătate din aceștia vor aparținé școlilor de fete; că din cea-laltă jumătate, la clasa I și II de băeții vor fi numaĭ femeĭ, ceea ce, evident, e o ipotesă extremă, nu vom avé, când lucrurile vor fi ajuns în stare normală, decât cel mult 750 institutóre în tótă țéra.

La țĕră, nu vor puté fi maĭ mult de 1.000 învĕțătóre cel mult, de óre-ce ele nu pot fi întrebuin-

www.digibuc.ro

ţate decât în școlile de fete, carĭ sunt fórte puţine, saŭ în posturile II și III la școlile cu maĭ mulţĭ învĕţătorĭ.

La 1.750 de învĕţătóre și institutóre, golurile anuale vor fi aproximativ 50. Prin urmare, cele douĕ școlĭ normale de fete, din Bucurescĭ și Iașĭ, sunt și vor fi, nu numaĭ suficiente, dar póte chiar maĭ mult de cât suficiente.

* * *

Dintre tóte categoriile de școlĭ, afară de seminare, școlile normale sunt acelea carĭ aŭ localurile cele maĭ bune și instalaţiunea cea maĭ suficientă. In adevĕr, tóte școlile normale sunt instalate în localurĭ propriĭ, clădite anume pentru ele, și cele maĭ multe din ele aŭ și mobilier și dotaţiune bună și suficientă. Chiar școla normală a Societăţiĭ și-a clădit un local, din care douĕ din treĭ părţĭ sunt gata, în parte cu ajutorul dat de Stat. Singură școla din Buzĕŭ, ca maĭ nouă din tóte, este instalată în localul vechiuluĭ seminar, care este cu totul impropriŭ și nesuficient, și va trebui să i se facă unul anume.

Școlile normale sunt institute bine ţinute, curate; unele din ele ar puté fi date ca model, din tóte punctele de vedere, și arătate cu mândrie orĭ-cuĭ.

Cu tóte acestea, este o imputare care se póte face tuturor fără deosebire; este că sunt clădite cu prea mult lux. Pentru acésta, vina o aŭ fără excepţie toţĭ miniștriĭ carĭ aŭ presidat la clădirea vreuneia din școlile normale. Dominaţĭ de gândul importanţeĭ acestor școlĭ și cu dorinţa de a face cât maĭ bine posibil, eĭ aŭ aprobat planurĭ de clădirĭ

www.digibuc.ro

vaste, adevĕrate palate, dotate une-orĭ cu instalaţiunĭ costisitóre şi luxóse. După reflecţiune, s'a vĕdut că tipul cel maĭ potrivit pentru o şcólă normale, populată cu băeţĭ de ţĕranĭ, ar fi fost acela al uneĭ ferme, compusă din maĭ multe clădirĭ separate, fără etagiŭ, simple de tot. Dar acum lucrul e făcut, şi nu se maĭ póte revenì. Va trębuì doar a se stabilì un regim care să apropie cât maĭ mult viéţa normaliştilor de cea ţĕrănéscă, pentru a nu-ĭ maĭ înstrăină de viéţa care va fi a lor, ca învĕţătorĭ.

Acest scop vom căutà să-l realisăm prin noul regulament al şcolilor normale, care este dejà făcut şi care se va promulgà în curând.

* * *

O schimbare fundamentală a fost adusă organisaţiuniĭ şcolilor normale, prin introducerea lucrărilor practice de agricultură.

Până în 1886, tóte şcolile normale eraŭ instalate prin oraşe, în case închiriate, neîncăpĕtóre şi nepotrivite scopuluĭ. In anul acela, hotărîndu-se a se construì localurĭ anume pentru şcolile normale, s'a luat decisiunea ca ele să se facă la câmp, şi să se doteze cu câte o bucată de loc destul de mare, pentru ca pe dînsa normaliştiĭ să facă lucrărĭ practice de agricultură şi grădinărie. Atuncĭ s'a ales pentru şcóla „Carol I“ un loc mare lângă biserica Flămânda, în faţa Câmpu-Lunguluĭ; s'a cumpĕrat grădina Pester, de la Copoŭ, pentru şcóla „Vasile Lupu“; s'a obţinut locul cel mare dintre oraş şi grădina publică, pentru şcóla din Bârlad. In acelaşĭ timp s'a

www.digibuc.ro

obținut și crediteie necesare pentru clădirea acestor școlĭ.

In 1898, s'aŭ obținut creditele și pentru școlile din Galați și Craiova, precum și terenurĭ marĭ la marginea acestor orașe.

Școla din Buzĕŭ nu are încă teren de cultură; dar se vor face pasurile necesare pentru a i se da.

Școla normală a Societăţiĭ din Bucurescĭ de asemenea nu are teren; ĭ-am pus însă la dispositiune grădina care aparține Statuluĭ, de lângă biserica Radu-Vodă, cumpĕrată la 1886 în vederea clădiriĭ Seminaruluĭ central.

Dar cu tóte că parte din școlĭ aveaŭ terenurĭ de cultură încă de la 1886, aceste terenurĭ aŭ rĕmas neîntrebuințate, iar cursul de agricultură figură numaĭ de formă în programă, căcĭ erà un curs curat teoretic, făcut numaĭ în clase, neînsoțit de cea maĭ mică practică pe teren. Excepțiune făceà, în parte, numaĭ școla „Vasile Lupu“.

Am pus însă capĕt acesteĭ anomaliĭ.

In anul 1897, am dat însărcinare d-luĭ I. Mitru, directorul școliĭ „Vasile Lupu“, să studieze cestiunea și să ne presinte un raport asupra organisăriĭ învĕțămîntuluĭ practic agricol în școlile normale. Raportul d-luĭ Mitru (publicat în *Buletinul Oficial* al ministeruluĭ, No. 101 din 15 Octomvrie 1897) a fost punctul de plecare al modificăriĭ organisațieĭ școlelor normale, și în special al adaosuluĭ unuĭ al șéselea an de curs, spre a se găsì timpul necesar pentru învĕțămîntul practic agricol.

In acelașĭ an, s'a introdus pe lângă școlile normale câte un agronom, însărcinat a se ocupà, îm-

www.digibuc.ro

preună cu normaliștiĭ, numaĭ cu lucrările practice de agricultură, fără a face nicĭ un curs.

In 1901, Casa Școlelor a procurat școlilor normale din Craiova și Galațĭ câte o sumă de 1.098 leĭ, provenită din un legat lăsat de repausatul Sc. Petrovicĭ-Arnis, cu care aceste școlĭ și-aŭ procurat vitele și uneltele necesare pentru munca pămîntuluĭ lor.

Dar învĕțămîntul practic agricol a primit definitivă sa organisațiune prin ultimele programe ale școlilor normale, sancționate în 2 Iunie 1903. De acum înainte, lucrările practice sunt obligatóre pentru normaliștiĭ din tóte clasele, câte o jumătate de ḑi pe sĕptĕmână fie-care clasă. Aceste jumătățĭ de ḑile se pot cumulà, la momentele când lucrările sunt maĭ zornice.

Apoĭ școlile „Carol I“ și „Vasile Lupu“ posedă ferme, lucrate numaĭ cu normaliștiĭ, carĭ sunt model din tóte punctele de vedere. Se cultivă cereale, plante furagere, legume, florĭ, pomĭ fructiferi; se îngrijesc vitele, se cresc albine și vermĭ de mătase, ca în cea maĭ bună școlă de agricultură. La Bârlad, lucrările sunt de asemenea destul de înaintate. La Galațĭ și la Craiova, sunt începute, dar nu împinse prea departe, pentru-că școlile sunt instalate abià de un an, și fermele lor nicĭ nu posedă încă tóte cele trebuincióse.

Reforma acésta în organisarea școlilor normale o considerăm ca fiind de cea maĭ mare importanță. Prin ea se va micșorà, dacă chiar nu va dispare de tot, înstrăinarea normaliștilor de viĕță câmpenéscă, care erà consecința inevitabilă a stărilĭ de lucruri de maĭ înainte, iar școla rurală va avé învĕțătorĭ

www.digibuc.ro

destoinicĭ, carĭ vor face ca învĕţămîntul practic agricol să devină o realitate.

* * *

O schimbare maĭ însemnată în organisaţiunea şcolilor normale s'a adus prin legea din 25 Aprilie 1903, care a ridicat numĕrul claselor lor de la 5 la 6, ceea ce a făcut necesară şi prefacerea programelor. Nouele programe aŭ fos promulgate la 2 Iunie 1903.

Cu tot adaosul de un an, nouele programe prevĕd în partea teoretică simplificărĭ destul de însemnate faţă de cele vechĭ; maĭ ales programa de matematice a fost fórte mult uşurată. S'aŭ suprimat apoĭ exerciţiile militare, devenite inutile, de óre-ce, prin legea recrutărieĭ din 1898, s'a făcut ilusorie dispositiunea din legea învĕţămîntuluĭ primar din 1896, care organisà milităresce şcolile normale, pentru ca normaliştiĭ, trecênd de a dreptul în reservă când terminaŭ şcóla, să nu maĭ rĕmână şcolile câte 3 anĭ fără învĕţătorĭ, pe timpul cât îşĭ făceaŭ eĭ serviciul militar. Legea recrutărieĭ din 1898 obligă însă pe normaliştĭ la serviciul în casarmă, aşà că sunt numeróse şcolĭ lipsite anĭ întregĭ de învĕţătoriĭ lor. In asemenea condiţiunĭ, este evident că erà inutil a se maĭ consacrà timp învĕţămîntuluĭ militar în şcolile normale.

S'aŭ suprimat de asemenea limbile moderne din şcolile normale. Scopul introducerieĭ lor fusese ca normaliştiĭ să fie în stare a cetì şi a se folosi de scrierile străine de pedagogie, francese saŭ germane. Dar o experienţă de 10 anĭ a dovedit, fără îndoială posibilă, că nu se puteà ca normaliştiĭ să capete,

www.digibuc.ro

în școlă, destulă cunoscință de limba străină, ca să se pótă folosi în mod curent de dînsa. Așà fiind, timpul consacrat acestuĭ studiŭ erà perdut în zadar. S'aŭ suprimat dar limbile străine; dar am luat măsurĭ, după cum am arătat maĭ sus, a se formà o bibliotecă pedagogică în limba română, de cele maĭ bune scrierĭ străine, din orĭ-ce limbă, bibliotecă care va înlocuì cu mare avantagiŭ și înlesnire utilisarea limbilor străine.

Timpul rĕmas liber prin aceste suprimărĭ și simplificărĭ a fost întrebuințat pentru a da maĭ mult spațiŭ unora din materiile carĭ până acum eraŭ prea îndesate; s'a introdus învĕțămîntul practic agricol; s'a dat timp maĭ mult lucruluĭ manual. In fine, s'a introdus un curs anume de datoriile învĕțătoruluĭ afară din școlă, cu un curs de comptabilitate practică, pentru a-ĭ permite să fie în sat elementul de progres și înălțare ce dorim să fie, punêndu-l în posițiune de a fundà și a conduce băncile populare, de a face să progreseze cercurile culturale, și de a fi într'un cuvînt sfătuitorul ascultat și respectat al sătenilor în tóte ocasiunile.

Programa ast-fel întocmită s'a aplicat la 1 Septemvrie 1903 de odată în tóte școlile normale și în tóte clasele. In genere, introducerea uneĭ programe nouĕ nu se póte face decât pe încetul. Acì nu a fost nevoe de o asemenea precauțiune, pentru-că programa cea nouă este maĭ simplă și maĭ ușóră decât cea veche, și este alcătuită după acelașĭ plan ca și dînsa. Aŭ fost de ajuns a se luà doar câte-và măsurĭ de transițiune, pentru a se evità tóte inconvenientele schimbărĭĭ.

* * *

www.digibuc.ro

Şcolile normale, ne avênd de cât şcolarĭ internĭ, dintre carĭ cea maĭ mare parte sunt bursierĭ, ele sunt, neapĕrat, supuse unuĭ regim maĭ sever, în special în ceea ce privesce promoţiunile. Aşà, un normalist care rĕmâne repetent perde bursa. Ceĭ carĭ ajung în casul acesta să află într'o situaţiune fórte grea, căcĭ se găsesc, la o vîrstă relativ înaintată, cu studiile neterminate; iar să se întórcă la plug, nu maĭ aŭ curagiul. In cea maĭ mare parte, eĭ rămân nisce declasaţĭ.

Acelaşĭ lucru se póte spune şi despre seminariştiĭ repetenţĭ.

Am socotit că şi uniĭ, şi alţiĭ, pot fi întrebuinţaţĭ cu folos, şi pentru eĭ, şi pentru ţéră, dacă printr'un curs suplementar, li s'ar puté da cunoscinţele necesare pentru a servi ca notarĭ de sat. In acest scop, am alcătuit un proiect de program pentru o şcólă de notarĭ, în care să se admită normaliştiĭ şi seminariştiĭ cu cel puţin treĭ clase de şcólă normală saŭ de seminar. Programa cuprinde un an de studiĭ speciale, necesare notaruluĭ.

Proiectul acesta este încă în studiŭ, împreună cu d-l ministru de interne.

* * *

Print'un exces de indulgenţă şi de generositate nu bine nemerită, se luase deprinderea ca Statul să procure tuturor normaliştilor, fără deosebire, chiar celor ce aveaŭ mijlóce, îmbrăcămintea şi cărţile. Am facut să înceteze acest lucru, ale căruĭ inconveniente sunt evidente, prin decisiunea din 14 Ianuarie 1899.

www.digibuc.ro

INVĂȚAMÎNTUL SECUNDAR.

Legea din 1898.

Invățămîntul nostru secundar este sub regimul legiĭ din 23 Martie 1898, pusă din noŭ în aplicare la Iulie 1901, cu micĭ modificărĭ, după ce fusese desființată prin legea din 1900.

In ceea ce privesce învățămîntul secundar, legea din 1898 se deosebesce de cea din 1864 în maĭ multe puncte esențiale: organisarea liceelor și gimsiilor, egalisarea condițiunilor învățămîntuluĭ real cu ale celuĭ clasic, organisarea învățămîntuluĭ secundar al fetelor, recrutarea și disciplina corpuluĭ didactic, sunt cele maĭ însemnate.

Organisarea liceelor și gimnasiilor.

Legea din 1864 nu recunosceà decât un singur tip de liceŭ, acel numit *clasic*. Numirea acésta însă nu erà pe deplin meritată. Prin liceŭ clasic se înțelege o școlă, în care studiul limbilor latină și elenă servă de temeiŭ întreguluĭ învățămînt. La noĭ însă limba latină ocupà în totul 23 de ore pe săptă-

www.digibuc.ro

mână, iar cea elenă 14, așà că mai că nu erà exemplu ca un școlar, după terminarea liceului, să fie în stare să cetéscă în mod curent un text latin, și încă și mai puțin unul elen. In liceele clasice francese, limba latină dispune de cel puțin 40 de ore; în cele germane de peste 60.

In realitate, studiul limbilor latină și elenă, așà cum se făceà, nu erà de nicĭ o utilitate, saŭ numaĭ de o utilitate fórte restrânsă. Cele 37 de ore, ce ocupaŭ ele, puteaŭ cu maĭ mare folos să fie întrebuințate la alt-cevà maĭ practic și maĭ util.

La 1875, s'a creat *gimnasiul real*, al căruĭ scop mărturisit erà de a da un învĕțămînt basat pe studiul limbilor moderne și al sciințelor; prin urmare, maĭ conform cu ideile și cu trebuințele moderne. In realitate, gimnasiul real nu difereà de cel clasic decât prin suprimarea limbiĭ latine și elene.

De alt-fel, creațiunea acésta nu a avut nicĭ o influență asupra mersuluĭ învĕțămîntuluĭ. Gimnasiul real, ne avênd de cât 4 clase, nŭ aveà nicĭ o perspectivă; de aceea, pe unde se aflà câte unul, se făceaŭ silințe pentru ca să fie transformat în gimnasiŭ clasic. Abià maĭ tîrdiŭ se făcù și un singur liceŭ real, la Brăila.

*
* *

După legea din 1898, liceul are opt clase.

Primele patru clase în tóte liceele aŭ aceeașĭ programă, care este alcătuită în așà fel, în cât formézà un ciclu complet de cunoscințe.

La clasa V, se face *trifurcarea*, adică liceul se desparte în treĭ secțiunĭ: clasică, reală și modernă,

www.digibuc.ro

așà că, de la acéstă clasă, un școlar alege dejà direcțiunea studiilor sale ulterióre.

Secțiunea clasică este caracterisată prin limbile latină și elenă, cărora li se dă o mare desvoltare. In secțiunea reală, locul de frunte îl ocupă matematicile și sciințele fisice și naturale. Secțiunea modernă nu este alt-cevà decât secțiunea clasică, în care limba elenă este înlocuită prin sciințele fisice și naturale, făcute după programa secțiuniĭ reale (anexa No. 59 și 60).

Sunt comune, la câte trele secțiunile cursurile de religie, limbile română, francesă și germană, istoria universală și istoria țĕriĭ, noțiunĭ de psichologie, de logică, de economia politică, drept usual și instrucțiunea civică, de musică vocală și de gimnastică.

Se vede îndată cu cât acéstă organisare este maĭ rațională decât cea veche.

Vechiul liceŭ impuneà tuturor tinerilor un singur tip de învĕțămînt, alcătuit și acela în vederea unor ideĭ și unor trebuințe carĭ nu maĭ rĕspundeaŭ timpuluĭ nostru. Rĕul cel mare ce decurgeà de acì, erà că tótă tinerimea țĕriĭ erà împinsă într'o singură direcțiune, și că, la terminarea liceuluĭ, după 11 anĭ de școlă, ea se găsià cu o sumă de cunoscințe carĭ, pentru cea maĭ mare parte, eraŭ inutile și destinate să fie uitate, pe când lipsiaŭ alte cunoscințe indispensabile în viéță. Repetăm ceea ce am spus încă odată: viéța din timpul nostru este prea complicată și prea grea, pentru ca școla să nu se preocupe de loc de greutățile eĭ, și să nu înarmeze de loc pe școlarĭ pentru lupta ce aŭ să ducă maĭ târdiŭ.

www.digibuc.ro

De alt-fel, concepțiunea acésta nu aŭ avut-o nicĭ aceĭ carĭ aŭ creat învĕțămîntul clasic, acum 400 de anĭ. Pe atuncĭ, cel care învĕță numaĭ latinesce, și nimic alt-cevà, nu făceà studiĭ carĭ aveaŭ să-ĭ fie inutile pe urmă; căcĭ limba latină, fiind limba sciinței, a bisericiĭ, a diplomațieĭ, a justițieĭ și a administrațiuniĭ superióre, studiul eĭ aveà pe atuncĭ acelașĭ rost pe care îl are aḑĭ studiul sciințelor aplicate saŭ al medicineĭ. Dar ca aḑĭ, când limbile clasice antice nu maĭ aduc folos practic decât acelora carĭ se destină studiilor literare și filologice, să fie ele impuse de-opotrivă tuturor, erà o absurditate și o risipă de timp și de forțe, carĭ nu maĭ puteaŭ fi tolerate.

S'a obiectat sistemuluĭ actual că impune tinerilor a optà pentru o carieră la etatea de 15 anĭ, când de cele maĭ multe orĭ vocațiunea fie-căruia încă nu este bine pronunțată. Dar se uită că în vechiul sistem optarea trebuià să se facă chiar la clasa I, la etatea de 11 anĭ, de vreme ce despărțirea între liceul clasic și cel real chiar de acolo începeà. Se maĭ uită că chiar acéstă optare nu se făceà după voia fie-căruia, ci silit, de vreme ce fie-care oraș nu posedà și liceul clasic, și pe cel real, pentru ca fiecare copil să pótă merge la acela pe care l-ar fi preferit. Iar dacă se face abstracțiune de gimnasiile reale, carĭ aŭ avut așà de puțină însemnătate, și se pretinde că optarea se făceà tocmaĭ la finele liceuluĭ, ar fi fost logic ca liceul să nu dea decât acel fond de cunoscințe comune carĭ ar fi fost necesare unuĭ școlar, orĭ-care ar fi fost direcțiunea pe care ar fi ales-o el în urmă, iar nu să-l încarce cu o

www.digibuc.ro

sumă de cunoscinţe, despre carĭ se scià de maĭ înnainte că vor fi inutile celor maĭ mulţĭ, şi să nu dea altele carĭ eraŭ indispensabile tuturor.

De alt-fel, obiecţiunea că, în sistemul legiĭ din 1898 optarea se face prea de timpuriŭ, nu este fundată şi pentru un alt motiv; că chiar dacă maĭ târdiŭ un şcolar crede că a greşit calea, el póte tot-deauna să o schimbe şi să trécă în altă secţiune, printr'un simplu *examen de diferenţă* asupra materiilor carĭ diferă de la o secţiune la alta, examen relativ uşor.

Din tóte punctele de vedere dar sistemul legiĭ din 1898 este superior celuĭ de maĭ nainte, şi în acéstă privinţă avem în favórea nóstră şi exemplul altor ţĕrĭ, carĭ aŭ intrat pe aceeaşĭ cale ca şi noĭ. Fără a vorbì de Norvegia, care ne-a precedat în punctul acesta; de Germania, unde cestiunea egalisăriĭ depline a învĕţămîntuluĭ clasic cu cel real este în fine în punctul de a se face; şi de Rusia, care acum treĭ anĭ a făcut o reformă ce séměnă mult cu a nóstră, trebue se spunem că Francia, în 1902, a introdus în liceele sale principiul bifurcăriĭ studiilor, însă într'un mod mult maĭ complicat decât noĭ. Ea a admis şi principiul ca fie-care din cele douĕ cursurĭ, inferior şi superior, al liceuluĭ să represinte câte un ciclu complet de cunoscinţe, precum şi examenul de absolvire, nu numaĭ la finele liceuluĭ, dar şi al gimnasiuluĭ: ambele aceste dispoşiţiunĭ adoptate de noĭ pentru prima óră.

Cată să lămurim că trifurcarea de la clasa V, aşà cum o avem noĭ, nu are nimic a face cu cunoscuta bifurcare a liceuluĭ frances, introdusă la 1852, şi

www.digibuc.ro

care, dovedindu-se rea, a fost părăsită de mult, Acésta din urmă se făceà numaĭ pentru ultimele douĕ clase ale liceuluĭ, și numaĭ în scopul de a înlesni trecerea examenuluĭ de bacalaureat; pe când la noĭ trifurcarea se face pentru patru anĭ, timp suficient pentru ca studiile speciale fie-căreia din cele treĭ secțiunĭ să se pótă face în mod temeinic, iar nu numaĭ superficial, ca pentru o preparare de examen. Erórea acésta se făcuse în legea din 1900, desființată în 1901, care prevedeà bifurcarea numaĭ pentru treĭ anĭ, și cu mențiunea numaĭ pentru ultima clasă ca, în secțiunea clasică, numĕrul orelor de limba latină și elenă să fie cele maĭ numeróse, iar în cea reale orele de matematică. Cu modul acesta, bifurcarea rĕmâneà numaĭ o aparență și o măsură luată numaĭ în vederea examenuluĭ de absolvire.

Acésta însemnà a se repetà experiența nenorocită a Francieĭ, agravându-o.

Invĕțămîntul secundar al fetelor.

Legea din 1898 prevede, pentru fete, douĕ felurĭ de școlĭ secundare: pe cele de gradul I și pe cele de gradul II; primele pot fi comparate cu gimnasiile, cele de al doilea cu liceele (anexa No. 61 și 62). Deosebirea este că școlile de gradul I maĭ cuprind și o a cincea clasă, destinată în special studiilor necesare femeiĭ, și pe care nu aŭ nevoe să o urmeze fetele carĭ-și propun se trécă în școlile de gradul al II.

Programa acestor din urmă școlĭ, repartisată pe patru anĭ, desvoltă și completézĕ studiile din șco-

www.digibuc.ro

lile de gradul I, adăogând noțiuni de psichologie, logică, economie politică, drept usual și instrucțiunea civică, precum și una din limbile latină, italiană saŭ englesă.

Elevele carĭ urméză limba latină obțin, la absolvirea școliĭ, un certificat care le dă drepturĭ egale cu acele ce conferă examenul de absolvire a secțiuniĭ moderne din liceele de băeți, între carĭ și dreptul de înscriere la universitate.

Nouele programe ale liceelor, gimnasiilor și școlilor secundare de fete.

Legea din 1898 prescrià ca nouele programe ale școlilor secundare, carĭ se vor face în conformitate cu dînsa, să se pună în aplicare treptat de la 1 Septemvrie 1899, începênd cu clasa I de liceŭ, gimnasiŭ și școlă secundară de fete de gradul I, și cu clasa V de liceŭ și de școlă secundară de fete de gradul II.

Indată după promulgarea legiĭ, am luat măsurĭ pentru ca nouele programe să fie alcătuite la timp. De astă-dată însă nu erà vorba de a se face numaĭ o programă sumară de distribuțiune a materiilor pe clase; voiam să facem, pentru prima óră la noĭ, o programă analitică, care să dea indicațiunĭ precise asupra moduluĭ cum trebuià predată fie-care materie, metoda de urmat și distribuțiunea materieĭ pe grupe de lecțiunĭ, așà că terminarea eĭ în fie-care clasă să fie pe deplin asigurată

In acest scop am format, la 29 Martie 1898, o comisiune compusă din 92 de profesorĭ universitarĭ

www.digibuc.ro

și secundarĭ, de tóte specialităţile. Ea s'a desfăcut în mai multe sub-comisiunĭ, câte una de fie-care specialitate, carĭ aŭ format maĭ întâiŭ câte un ante-proiect de program pentru fie-care materie. Aceste ante-proiecte aŭ fost apoĭ discutate și amendate în comisiunea plenară, care din ele a format proiectul de programă completă, și acésta s'a supus desbaterii consiliululuĭ general, secţia învĕţămîntuluĭ secundar, și apoĭ consiliuluĭ permanent și ministruluĭ. Totul a fost gata, și programa a fost publicată în „Monitor“ la 1 Aprilie 1899, terminul fixat de lege ; așà că aplicarea eĭ se puteà face la 1 Septemvrie 1899, în tóte școlile secundare, după cum cereà legea.

Schimbându-se însă atuncĭ guvernul, noul ministru al instrucţiuniĭ publice și al cultelor a creḑut de cuviinţă să nu o aplice decât în clasa I pes‹e tot; iar, în clasa V de băeţĭ, a aplicat-o numaĭ la 10 licee, din 19 câte eraŭ. In cele-lalte noua programă nu s'a aplicat în clasa V decât de la 1 Septemvrie 1901, după revenirea la guvern a autorilor legiĭ din 1898.

Din acésta causă, cele 10 licee, în carĭ programa s'a aplicat în 1899, aŭ dat dejà prima serie de absolvenţĭ de opt clase în Iunie 1903, pe când celelalte 9 nu o vor da decât la Iunie 1905.

Acéstă nepotrivire, care mănţine timp de 6 anĭ o deosebire între 10 licee de o parte și 9 licee de alta, a dat loc la numeróse dificultăţĭ, carĭ nu vor dispare cu totul decât în 1905.

Prin decisiunea din 1 Septemvrie 1898, luasem încă precauţiunea a dispune ca pentru clasa V să se facă programe de transiţiune, pentru a evità di-

www.digibuc.ro

ficultățile ce s'ar fi putut nasce din aplicarea nouelor programe la nisce școlarĭ, carĭ făcuseră cursul inferior după programele vechĭ. Programele de transițiune însă, tot din causa schimbărĭĭ de guvern, nu s'aŭ putut face îndată după 1 Aprilie 1899, ci tocmaĭ la finele luĭ August 1899.

Cu tóte aceste greutățĭ, nouele programe se găsesc aḑĭ aplicate peste tot. Ultimele resturĭ ale celeĭ vechĭ aŭ dispărut în Iunie 1903.

Dintre cele 19 licee, sunt 4 carĭ, în cursul superior, posedă câte trele secțiunile, clasică, reală și modernă (Bârlad, Brăila, Craiova și Ploeștĭ): 4 aŭ secțiunile clasică și modernă (St. Sava din Bucurescĭ, liceul internat din Iașĭ și liceele din Bacăŭ și Piteștĭ); 9 aŭ secțiunile reală si modernă (Michaiŭ-Vitézul din Bucurescĭ, liceul național din Iașĭ și liceele din Botoșanĭ, Buzĕŭ, Focșanĭ, Galațĭ, Piatra, Severin și Tulcea); 2 aŭ numaĭ secțiunea reală (Mateiŭ-Basarab și Lazăr din Bucurescĭ).

Causa acestor nepotrivirĭ este că legea (art. 111) ḑice că cele treĭ secțiunĭ se vor organisà treptat; iar în orașele unde sunt maĭ multe licee, clasele lor superióre se pot combinà într'un singur liceŭ complet. De aceea s'aŭ dat cele treĭ secțiunĭ numaĭ la liceele cele mult populate, iar în Bucurescĭ și Iașĭ cele treĭ secțiunĭ s'aŭ înființat, parte la unele, parte la altele din licee. In cele-lalte licee, cu populațiune maĭ mică, s'aŭ înființat de o cam dată numaĭ câte douĕ secțiunĭ, cele maĭ căutate.

Se póte observà că secțiunea modernă figuréză peste tot, fiind cea maĭ cerută din tóte.

* * *

www.digibuc.ro

Introducerea noueĭ organisaţiunĭ şi a nouelor programe realiséză un progres, ale căruĭ efecte suntem siguri că se vor cunósce în curînd.

Maĭ întâiŭ studiile secundare vor fi mult uşurate, nu numaĭ din causa metodelor maĭ perfecte carĭ se impun acum, dar chiar prin faptul că programele s'aŭ făcut analitice. In adevĕr, cu programa vechie, care nu da decât numele materieĭ de făcut în fiecare clasă, fără cea maĭ mică indicaţiune asupra întinderiĭ ce trebuià să i se dea şi a moduluĭ cum să fie distribuită, erà aprópe imposibil a se ţiné măsura justă. Dacă profesorul erà indus a da uneĭ părţĭ din cursul sĕŭ o întindere maĭ mare, el riscà să nu aibă timp să termine materia ; şi fórte adese-orĭ profesoriĭ cedaŭ acesteĭ tentaţiunĭ, şi mulţĭ din eĭ îşĭ făceaŭ chiar o laudă că cursul lor de liceŭ semĕnà a curs de universitate. Cu nouele programe, asemenea lucruri nu se maĭ pot întîmplà. Ele impun anume în ce numĕr de lecţiunĭ trebue să se facă fie-care parte a materieĭ, şi numĕrul de lecţiunĭ este calculat în aşà fel, în cât să rĕmână o reservă suficientă şi pentru casurile neprevĕdute.

Este dar cu totul nefundată acusaţiunea pe care uniĭ o aduc nouelor programe, că sunt prea încărcate. In raport cu cele vechĭ, ele nu conţin decât adaosul de materie care se justifică prin adăogarea uneĭ clase maĭ mult, şi prin trifurcare ; căcĭ este evident câştigul de timp pe care ele îl realiséză pentru fie-care din cele treĭ secţiunĭ, ne maĭ impunêndu-le unele studiĭ, carĭ până acum eraŭ obligatóre pentru toţĭ şcolariĭ. Dar, de altă parte, este o uşurare mare care resultă din faptul că profe-

www.digibuc.ro

sorii nu vor mai puté să dea cursului lor o întindere nepermisă, și că se impun metode mai lesnicióse decât până acum.

Aceste din urmă avantagii nu s'au putut încă cunósce îndestul, din causa lipsei de cărți apropriate nouelor programe; dar se vor vedé și ele când se vor fi făcut cărțile necesare.

Fără îndoială, nouele programe nu vor fi perfecte; o lucrare așà de mare, făcută pentru întâia óră, nu póte să fie perfectă. Dar fără contestare ele sunt superióre tuturor celor anterióre; și, pentru a le face din ce în ce mai bune, va fi de ajuns a se profità de experiența ce se va căpětà pe fie-care an, și a se îmbunătăți lucrarea treptat, bucată cu bucată.

Dejà la alcătuirea ei am căutat să utilisăm experiența trecută. Ca exemplu, vom cità programa de matematice din clasele I și II, care conține o inovațiune, aceea de a se începe predarea geometriei înainte de a aritmeticei raționate. Inovațiunea acésta nu am adoptat-o decât după ce am experimentat-o timp de un an în gimnasiul din Rîmnicul-Sărat, și am constatat folosul ei.

Observațiunile ce ni se trimit asupra programei se reunesc și se utiliséză la timpul lor. Dejà am profitat de ele pentru a îmbunătăți programa de cosmografie.

Școlarii pregătiți după nouele programe vor avé cunoscințe mult mai întinse și mai solide în specialitatea căreia s'au destinat; ei vor fi dar mult mai apți pentru studiile universitare, cari până acum suferiau așà de mult din causa pregătirii liceale nesuficiente a studenților lor. Erà o anomalie ca

www.digibuc.ro

studenţii în matematice să nu posédă pe deplin matematicele elementare la intrarea lor în universitate, pe când îşi perduseră timpul cu limbile latină şi elenă, şi că studenţii în litere să fie slabi la aceste limbi, pentru-că trebuiseră să se ocupe în liceŭ mai mult decât trebuià cu studiile de sciinţe.

* * *

Ceea ce caracteriséză nouele programe făţă de cele vechi, este că ele nu se mulţumesc a fixà numai materiile pe clase, dar că impun şi aplicarea unor metode mai raţionale, potrivite fie-căreia din ele. Pretutindeni se cere ca profesorii să nu facă apel la memoria şcolarilor, decât atunci când raţionamentul nu-i póte ţiné locul. Peste tot se impune a se face aplicaţiuni şi a se desbrăcà învĕţămîntul cât mai mult posibil de caracterul abstract şi pur teoretic.

Dintre tóte materiile, acele la cari introducerea acestor metode vor avé efectul cel mai însemnat vor fi limbile, mai ales cele moderne. Se scie că până acum studiul limbilor se reduceà la studiul gramaticei, cu tóte nenumĕratele ei definiţiuni, regule, excepţiuni şi subtilităţi. Limba însăşi erà cu totul perdută din vedere în mijlocul acestor abstracţiuni seci şi fastidióse, aşà că, după şépte ani de studiŭ, nu eraŭ în stare şcolarii nici să vorbéscă, nici să traducă, nici să scrie limba pe care o învĕţaseră.

Nouele programe proscriŭ cu desăvîrşire aceste metode învechite, resturi din alte vremi, şi impun întrebuinţarea metodelor moderne, în cari conver-

www.digibuc.ro

saţiunea şi lucrările practice ocupă locul de frunte, iar regulele gramaticeĭ se deduc din studiul limbiĭ înseşĭ, în loc de a se considerà acésta ca o aplicaţiune a gramaticeĭ, ca până acum. Cu modul acesta, limba devine ce-và viŭ şi animat, care intereséză pe şcolar, în loc de obiectul neînsufleţit şi respingĕtor de maĭ nainte. Şi superioritatea nouelor metode este aşà de mare, în cât programa nu se sfiesce a pretinde că chiar şcolariĭ de curs inferior, după patru anĭ de limbă francesă şi după treĭ anĭ de limbă germană, să fie în stare a le înţelege şi a se exprimà într'însele.

Va fi óre-care greutate până ce nouele metode să pătrundă peste tot în învĕţămîntul nostru, căcĭ nu e uşor ca să se schimbe deprinderile vechĭ. Pe urmă, pentru uniĭ profesorĭ, aceste metode nicĭ nu sunt destul de cunoscute. Dar cu timpul, şi prin puterea exemplului, se vor schimbà lucrurile.

Pentru ca să ajutăm acéstă transformare, am dispus ca, de la 1 Septemvrie 1902, să se introducă metoda Berlitz pentru predarea limbiĭ francese în una din clasele şcóleĭ comerciale de gradul I din Bucurescĭ, şi am învitat pe toţĭ profesoriĭ de limbĭ moderne să urmăréscă acéstă experienţă. Deşì condiţiunile în carĭ se face experienţa sunt grele, maĭ ales din causa mareluĭ numĕr de şcolarĭ, resultatele dobândite sunt destul de bune pentru a dovedì şi celor maĭ neîncreḍĕtorĭ superioritatea metodeĭ. E adevĕrat că nu metoda Berlitz este cea recomandată de nouele programe ale şcolilor secundare, dar experienţa se face la o şcólă de comerciŭ; şi pe urmă metoda Berlitz procedéză de la acelaşĭ

www.digibuc.ro

punct de vedere ca și acea impusă de nouele programe, și este, ca și acésta, în opositiune absolută cu vechea metodă pur gramaticală.

* * *

Invĕțămîntul desemnuluĭ, musiceĭ și al gimnasticeĭ a fost până acum destul de sacrificat în școlile nóstre. Se considerau aceste studiĭ ca *secundare*, ca *accesoriĭ*, și așà se și numiaŭ.

Acésta erà o greșală. In învĕțămînt, orĭ-ce studiŭ are un scop bine determinat, așà că lipsa luĭ face ca ținta învĕțămîntuluĭ să nu fie pe deplin atinsă. De nu ar fi așà, logica ar cere ca învĕțămîntul să fie curățit de tot ce este într'însul accesoriŭ, pentru a-l ușurà și pentru a se câștigà timp.

Nouele programe aŭ dat și acestor obiecte tótă atențiunea, acordându-le timpul de care aveaŭ trebuință și prescriind și pentru ele metodele ce trebuesc urmate.

De altă parte, prin ordinele ce am dat și prin măsurile ce am luat, ne-am silit a face ca învĕțămîntul să devină efectiv și util, în loc de formalist și inutil, cum erà în mare parte.

Musica a căpĕtat o deosebită importanță de când cu înființarea serbăriĭ de 10 Maiŭ, căcĭ acum are un obiectiv și o ocasiune de a se manifestà.

Prima consecință a aceleĭ măsurĭ a fost că s'a introdus cântul coral, care până atuncĭ lipsià din maĭ tóte școlile. Maĭ înainte musica se predà în fiecare clasă în deosebĭ, în ora respectivă, și teoria ocupà cea maĭ mare parte a timpuluĭ; cântul însuși lipsià cu totul din unele școlĭ, și aprópe de tot

www.digibuc.ro

în altele. Aḑĭ nu maĭ este așà: fie-care șcólă are ore anumite, fixate în fie-care sĕptĕmână, în carĭ tóte clasele sunt reunite, pentru a formà corul.

Ca urmare, dejà la 10 Maiŭ 1898, în Bucurescĭ s'a dispus de un cor de 1.600 vocĭ, alcătuit din reunirea corurilor dejà formate pe la diversele școlĭ. De atuncĭ, s'a putut urmărì în fie-care an progresul ce se făceà, prin perfecțiunea cu care corurile se achitaŭ de rolul lor la 10 Maiŭ, și în alte ocasiunĭ.

Pentru a adăugà un noŭ stimul, prin regulamentul din 12 August 1902 am înființat în Bucurescĭ și Iașĭ concursul de corurĭ între diversele școlĭ, care trebue să se țină în fie-care an în luna Maiŭ. Primul concurs a avut loc la 15 Maiŭ 1903, și publicul l-a urmărit cu mare interes.

In fine o altă măsură, care este în legătură cu studiul musiceĭ, este circulara nóstră din 28 August 1902 (anexa No. 63), prin care impunem maieștrilor de musică să caute a cultivà musica națională, și ca școlariĭ lor să învețe cât maĭ multe cântece românescĭ; căcĭ musica trebue și ea să fie un mijloc, și încă un mijloc puternic, pentru a cultivà iubirea de țéră și de tot ce este al eĭ.

Invĕțămîntul gimnasticeĭ încă a căpĕtat mare avînt în aniĭ din urmă, maĭ ales prin stăruința câtorvà maieștri, carĭ aŭ introdus și acì metode și exerciții noŭĕ, în locul vecheĭ sisteme, care dăduse învĕțămîntuluĭ acestuia maĭ mult caracterul acrobațieĭ. Astădĭ sunt în onóre maĭ mult mișcările corpuluĭ fără aparate, carĭ se pot face chiar de copiiĭ de la 7 anĭ, isolațĭ saŭ în grupe, și carĭ sunt așà de propriĭ pentru a desvoltà vigórea și sănătatea corpu-

www.digibuc.ro

luĭ, dând în acelaşĭ timp deprinderĭ de disciplină a mişcărilor.

Prin decisiunile nóstre din 13 Aprilie 1898 şi Decemvrie 1898 (anexa No. 64), am introdus jocul de *oină* ca exerciţiŭ obicĭnuit în şcolĭ. Pentru acésta am înfiinţat *concursul anual* de oină, care trebue să se ţină la 10 Maiŭ în fie-care oraş unde sunt maĭ multe şcolĭ, între tóte liceele, gimnasiile, seminariile şi şcolile normale; precum şi *concursul general de oină*, în care echipele învingĕtóre din diversele oraşe luptă între ele pentru premiul cel mare. Oina este un joc gimnastic fórte potrivit pentru a desvoltà vigórea, agilitatea, curagiul şi spiritul de decisiune, şi va fi cel maĭ bun exerciţiŭ pentru tinerimea nóstră, care cu mirare şi cu îngrijire constatăm că a perdut gustul de a se jucà, după cum se cuvine la vîrsta eĭ.

Prin decisiunea din 23 Ianuarie 1903, am maĭ hotărît ţinerea în Bucurescĭ, în fie-care an, la Maiŭ, a uneĭ serbărĭ generale de gimnastică, la care să participe tóte şcolile. Anul acesta ea nu s'a putut ţiné, din causa timpuluĭ rĕŭ; dar aniĭ viitorĭ se va ţiné, şi va fi un noŭ stimulent şi un noŭ chip de a onorà învĕţămîntul gimnastic din şcolĭ.

Pentru a completà însă tóte măsurile ce am luat cu privire la învĕţămîntul desemnuluĭ, musiceĭ şi gimnasticeĭ, precum şi pentru lucrul de mână în şcolile de fete, va trebuì ca, îndată ce mijlócele vor permite, să se înfiinţeze câte un inspector special pentru fie-care din aceste studiĭ, care să privegheze executarea programeĭ şi a dispositiunilor ministe-

www.digibuc.ro

riale, îmbunătățirea metodelor, înmulțirea și sistematisarea exercițiilor.

* * *

Art. 75 din legea învățământului profesional prevede că „unele școli secundare de băeți se vor puté transformà treptat în școli cu caracter practic și profesional, potrivit cu trebuințele locale și în vederea unor aplicațiuni determinate.“

Am usat de acéstă dispositiune la liceele din Buzĕŭ și din Piatra, nu pentru a le transformà în școli profesionale, ci pentru a face o încercare în sensul ideilor, cari domină în lucrarea de față: de a apropià, pe cât se póte, învățământul nostru de trebuințele cele mai însemnate ale timpului și ale societății nóstre.

După lege și după program, în secțiunea reală a liceului (curs superior) sunt prevĕḑute câte 3 ore pe sĕptĕmână în fie-care clasă (peste tot 12 ore), pentru limba italiană saŭ englesă.

De óre-ce la Piatra și la Buzĕŭ nu aveam profesorĭ pentru aceste limbĭ, am decis ca orele de englezesce saŭ de italienesce să le consacrăm unuĭ curs de agricultură, considerată nu numaĭ ca sciință practică, dar și în raporturile eĭ cu societatea nóstră: locul pe care îl ocupă, întinderea folóselor ce aduce, raporturile între ómenĭ pe carĭ le stabilesce, exportul și importul agricol, industriile în raport cu agricultura, transporturile.

Scopul acestuĭ curs nu este de a face din liceenĭ agricultorĭ, precum cursul de istorie nu-ĭ va face istoricĭ, nicĭ cel de chimie nu-ĭ va face chimiștĭ.

www.digibuc.ro

Scopul este de a-ĭ face să fie familiarisaţĭ cu problemele la carĭ, în ţéra nóstră agricolă, dă loc agricultura, de a-ĭ convinge de rolul cel mare ce jócă ea în viéţa nóstră de Stat, de a le dovedì cât de vast câmp de activitate deschide ea ómenilor activĭ şi inteligenţĭ. Socotim că, de óre-ce liceul este o şcólă de instrucţiune generală, care trebue să facă ca tinerimea să cunóscă bine mediul şi timpul în care trăesce, este absurd a ascunde de privirile eĭ tocmaĭ ceea ce ocupă un loc aşà de mare în viéţa moderna.

De alt-fel, vederile nóstre, când am luat acéstă măsură, sunt expuse maĭ de aprópe în adresa către directoriĭ liceelor din Buzĕŭ şi din Piatra, cu data de 16 August 1902 (anexa No. 65).

Incercarea nóstră ne avênd decât un an şcolar de vechime, nu putem încă sci ce folos va avé. Ea însă a fost întîmpinată cu multă favóre de opiniunea publică din localităţile acelea.

In aceeaşĭ ordine de ideĭ, ar fi nemerit a se introduce cursurĭ comerciale la secţiunile reale ale liceelor din Brăila şi Galaţĭ.

Cărţĭ şcolare pentru cursul secundar.

Introducerea nouelor programe a făcut să se nască trebuinţa indispensabilă şi imediată de a se alcătuì manuale nouĕ pentru tóte materiile de învĕţămînt secundar. Celĕ vechĭ nu maĭ puteaŭ convenì, căcĭ nicĭ întinderea, nicĭ distribuţiunea materieĭ, nicĭ metodele lor nu se maĭ potriviaŭ nouelor exigenţe.

De aceèa, încă din Aprilie 1899, îndată după pro-

www.digibuc.ro

mulgarea nouelor programe, am convocat pe un număr de profesorĭ secundarĭ și superiorĭ, carĭ, în urma consfătuirilor avute între eĭ, aŭ și întreprins lucrarea maĭ multor din manualele necesare. Schimbarea supravenită atuncĭ a făcut însă ca acest început să rămână fără urmare, așà că acum, la 4 anĭ de la schimbrea programelor, cele maĭ multe cursurĭ se fac încă după cărțĭ scrise pentru programa cea veche.

De aceea aplicarea programeĭ celeĭ nouĕ se face în modul cel maĭ defectuos, și nicĭ nu se pot încă judecà avantagiile eĭ, pentru-că de fapt ea încă nicĭ nu a fost aplicată cum trebue.

Pentru aceste motive, a trebuit să luăm măsurĭ energice spre a se face cărțile ce lipsiaŭ, și pentru a se gonì cu totul din școlĭ cărțile carĭ nu făceaŭ decât să împedice realisarea efectivă a programeĭ actuale.

Prin regulamentul din 16 Iulie 1902, s'a dispus ca în școlile secundare, cu începere de la 1 Septemvrie 1903, să nu se maĭ admită decât cărțĭ scrise anume în vederea noueĭ programe și aprobate de minister. Pentru a obținé acéstă aprobare, cartea presintată ministeruluĭ este maĭ întâiŭ trimisă în cercetarea uneĭ comisiunĭ compuse din 24 membri, împărțită în 10 sub-comisiunĭ, pe specialităţĭ. Raportul acesteĭ comisiunĭ vine apoĭ în desbaterea consiliuluĭ permanent de instrucțiune, și în fine la aprobarea ministruluĭ.

Cheltuelile necesitate de aceste lucrărĭ se acoper din o taxă pe care o plătesc autorĭĭ carĭ cer autorisarea.

www.digibuc.ro

Prima aplicare a acestor dispositiuni a întîmpinat greutăți mari. Numĕrul cărților intrate a fost așà de mare (peste 300), în cât lucrările comisiuniĭ de cercetare, în loc de a se terminà la 31 Martie 1903, cum cereà regulamentul, s'aŭ terminat tocmaĭ la finele luĭ Maiŭ, iar ale consiliuluĭ permanent la 20 Iunie, așà că nu a maĭ rĕmas timpul necesar pentru ca autoriĭ să aducă lucrărilor lor îndreptările cerute, și că abià va fi timp destul, până la 1 Semptemvrie 1903, pentru a se imprimà acele carĭ aŭ fost admise fără corecțiunĭ. Măsura nu se va puté dar aplicà în întregimea eĭ decât în 1904.

Din acéstă causă am fost siliți să atenuăm, pentru astă dată, dispositiunile regulamentuluĭ, acordând un an de toleranță cărților dejà aprobate după 1 Aprilie 1899, prin urmare sub regimul programeĭ celeĭ nouĕ.

Cu tóte acestea, începutul anuluĭ școlar 1903—1904 va vedé pentru prima óră noua programă aplicată cu un numĕr maĭ mare de cărți scrise anume pentru dînsa.

* * *

Neajunsul pe care l-am constatat maĭ sus pentru școlile primare, unde școlariĭ eraŭ obligați une-orĭ să facă cheltuelĭ maĭ marĭ decât trebuiaŭ, cumpĕrând cărți și rechisite inutile, există întocmaĭ și pentru școlile secundare.

Am pus frîŭ acestuĭ abus prin art. 171, 206 și 231 din regulamentul școlilor secundare din 12 August 1898, care impune ca lista cărților necesare să fie fixată în fie-care an la Iunie pentru anul

www.digibuc.ro

școlar următor, și controlată de inspectorii generalĭ aĭ școlelor secundare, carĭ pot suprimà orĭ-ce inutilităţĭ ar găsì într'însa. De asemenea directorul este dator să observe ca cărţile odată puse pe listă să nu fie schimbate în cursul anuluĭ, și nicĭ să nu se impună școlarilor cumpĕrarea de caiete, blocurĭ de desemn, hărţĭ și orĭ-ce alte rechisite, a căror necesitate nu va fi fost recunoscută de conferința școliĭ.

Aceste dispositiunĭ aŭ fost din noŭ puse în vederea tuturor și prin circularele nóstre din 1 Septemvrie 1901 și 17 Ianuarie 1902.

Regulamentul școlilor secundare; măsurĭ de ordine și disciplină.

Votarea legiĭ învĕţămîntuluĭ secundar în 1898 a făcut necesară alcătuirea unuĭ noŭ regulament al școlilor secundare, care a și fost promulgat la 12 August 1898.

Acest regulament conţine dispositiunĭ nouĕ, impuse de lege, precum și dispositiunĭ cuprinse în alte regulamente anterióre și în decisiunĭ ministeriale diseminate, carĭ aŭ fost reunite la un loc și puse de acord între dînsele și cu legea cea nouă.

Vom analisà acì câte-và din acele dispositiunĭ maĭ însemnate.

* * *

In prima linie vin acele relative la admiterea elevilor în școlile secundare, basate pe art. 15 din lege, care limitézĕ numĕrul admisiunilor. Deși la

www.digibuc.ro

1885 dejà se încercase a se impune acéstă limitare, lucrul a trebuit acum să fie regulamentat din noŭ și în mod fórte minuțios, pentru a se evità neînțelegerile și erorile.

Regulele pentru plata taxelor școlare, pentru ținerea matricolelor și a catalógelor, pentru ordinea claselor, ocupă o parte însemnată din regulament.

Cestiunea notăriĭ și promoțiuniĭ școlarilor a primit o soluțiune maĭ practică și maĭ dréptă, resultată din experiența numeróselor sisteme încercate maĭ nainte. Este de notat rolul însemnat ce s'a dat în promoțiune noteĭ de purtare și de frecuentare, măsură încercată dejà la 1885, și care, atuncĭ ca și acum, a avut cele maĭ bune resultate pentru disciplina și regularitatea școlarilor. Maĭ este de notat că s'a micșorat importanța noteĭ de examen la promoțiune, față cu media notelor de peste an. In principiŭ, examenul din Iunie ar trebuì chiar să dispară, și școlariĭ să fie apreciațĭ și promovațĭ după activitatea lor din întregul an, iar nu numaĭ după încercarea momentană și întâmplătóre a examenuluĭ. Suprimarea acésta nu ar fi încă oportun a se face, dar se cuvine să ne îndreptăm către dînsa încet, încet.

Dexterităților (desemnul, musica, gimnastica, lucrul de mână la fete) aveaŭ maĭ nainte o importanță destul de nehotărîtă în promoțiunĭ. Une-orĭ ele eraŭ prea sacrificate, alte-orĭ li se da o importanță prea exagerată. Regulamentul actual le dă, credem, locul ce merită, cu precauțiunile cuvenite. El a desființat examenul la dexterităților, care nu aveà nicĭ un sens.

www.digibuc.ro

O parte însemnată a regulamentului este consacrată cestiunii destul de grele și complicate a examenelor școlarilor preparați în familie saŭ în institute private.

Până la 1885, acești școlarĭ nu aveaŭ drept la nicĭ un certificat, care să constate studiile făcute de dînșiĭ. Numaĭ prin toleranță, cu destule greutățĭ și fără o regulă hotărîtă, eraŭ eĭ admișĭ a trece examene de promoțiune la una din școlile Statuluĭ, și acésta nu tot-deauna.

La 1885 s'a făcut primul regulament, care a fixat procedura de urmat. Se póte ḑice că acel regulament a consacrat pentru prima óră existența legală a învĕțămîntuluĭ privat, de óre-ce ĭ-a dat putința de a avé o sancțiune legală, prin trecerea unor adevĕrate examene de Stat.

De atuncĭ regulamentul examenelor particulare a variat întru cât-và, oscilând când spre o maĭ mare, când spre o maĭ mică severitate.

Dispositiunile înserate în regulamentul din 1898, carĭ sunt cât se póte de amănunțite și lămurite, represintă starea de lucrurĭ așà cum a resultat din o experiență de 13 anĭ.

* * *

Părțiĭ regulamentuluĭ, care se ocupă de disciplina școlarilor, i s'a dat o extensiune și o atențiune deosebită. Ea privesce purtarea lor nu numaĭ în școlă, ci și în afară din școlă.

Acéstă din urmă parte a fost făcută posibilă prin dispositiunile din 29 Septemvrie 1898, 12 Martie 1899 și 29 Martie 1899, și prin art. 273 din regu-

www.digibuc.ro

lament, care a obligat pe școlarii de licee și gimnasii să pórte uniformă, măsură care în curînd s'a generalisat de la sine pentru multe alte școli, chiar de fete, și chiar școli private.

Unul din obiceiurile cele mai rele, pe care ne-am silit să-l stîrpim, este acela ca școlarii să frecuenteze localurile publice puțin recomandabile, precum cafenelele, cu saŭ fară concerte, balurile publice, casinele, grădinile cu spectacole, etc., precum și de a avé purtare necuviincióșă pe strade și în locurile publice. Pentru acésta, nu ne-am mulțumit a înserà în regulament dispositiuni fórte aspre, dar încă prin ordine către autoritățile de poliție și prin circulare, dintre cari unele s'aŭ cetit și s'aŭ afișat în școli, am dispus ca ceĭ ce se vor abate să fie pedepsiți după regulamentele polițienescĭ și să ne fie raportați și nouĕ, pentru a fi pedepsiți după regulamentele școlare. Vom usà de tótă severitatea posibilă pentru a pune capĕt în mod definitiv unor desordine, cari prea multă vreme aŭ fost tolerate și cari ajunseseră de nesuferit.

* * *

Vom arătà mai jos cari sunt dispositiunile regulamentuluĭ în ceea ce privesce personalul didactic.

El este completat prin un regulament asupra internatelor, care erà de o trebuința neevitabilă, de óre-ce vechiul regulament din 1864 erà cu totul căḑut în desuetudine.

Partea cea mai însemnată a acestuĭ regulament este acea privitóre la modul de a se obținé și de a se conservà bursa. Până acum, dacă un școlar că-

www.digibuc.ro

pětă o bursă într'un internat al Statuluĭ, el o conservà chiar dacă rĕmâneà școlar slab, cu singura reservă de a nu rĕmâné repetent, care și aceea nu tot-deauna era păzită. După dispositiunile nouluĭ regulament, bursierii sunt datorĭ, pentru a-și conservà bursa, să rĕmână printre școlariĭ ceĭ bunĭ, după cum erà și logic.

O altă parte nouă a acestuĭ regulament est aceea care regulamentéză dispositiunea al. IV de la art. 22 din lege, care prescrie că un sfert din locurile de bursierĭ în internatele de liceŭ să fie reservate pentru fiiĭ de sătenĭ.

Examenele de absolvire de liceŭ, de gimnasiŭ și de școlĭ secundare de fete.

Art. 19 din lege inființéză examenul de absolvire pentru școlariĭ carĭ absolvesc clasa IV de liceŭ, gimnasiŭ și școlă secundară de fete de gradul I, și clasa VIII de liceŭ și de școlă secundară de fete de gradul II. Scopul acestuĭ examen nu este de a dovedì gradul cunoscințelor candidatuluĭ, ceea ce l-ar fi identificat cu fostul examen de bacalaureat, ci „de a dovedì maĭ ales influența studiilor făcute asupra formărieĭ cugetărieĭ școlarilor“.

De alt-fel, tóte precauțiunile, pe carĭ le iea legea pentru a definì condițiunile acestuĭ examen, arată ce caracter trebue se aibă el, și deosebirea absolută care este între dînsul și examenul de bacalaureat.

Acest din urmă erà exclusiv un examen de sciință, care nu făceà apel decât la memoria școlaruluĭ, din care causă școlariĭ, după ce se promovaŭ din

www.digibuc.ro

tóte clasele liceuluĭ, maĭ eraŭ încă siliţĭ să facă lungĭ preparaţiunĭ de repetiţiune asupra materiilor întreguluĭ liceŭ, pentru a fi în stare să se presinte la bacalaureat.

Examenul de absolvire, din contra, nu numaĭ că nu are nevoe de o preparaţiune, dar legea iea măsurĭ pentru a impedecà preparaţiunea, căcĭ prescrie ca el să încépă chiar a doua ḑi după ce se terminà examenul de promoţiune din ultima clasă. In adevĕr, scopul examenuluĭ fiind numaĭ de a arĕtà cum şcolariĭ şĭ-aŭ asimilat materia şi ce folos aŭ tras eĭ din studiile făcute pentru a sci să cugete maĭ bine, o preparaţiune nu ar avé nicĭ un sens, căcĭ ceea ce nu s'a făcut în 4 saŭ 8 anĭ nu se va puté face în câte-và ḑile.

O altă deosebire între examenul de absolvire şi cel de bacalaureat este că cel d'întâiŭ se ţine înnaintea uneĭ comisiunĭ formate din 4 profesorĭ aĭ şcóleĭ, carĭ prin urmare cunosc pe candidaţĭ şi valórea lor ; singur preşedintele póte fi luat din afară. La bacalaureat profesoriĭ eraŭ luaţĭ din universitate.

Dar caracterul adevĕrat al examenuluĭ de absolvire se cunósce şi maĭ bine din dispositiunile din regulament carĭ-l privesc.

Iată carĭ sunt probele ce compun acest examen:

O compunere scrisă în limba română asupra unuĭ subiect ales de şcolar, din o listă de cincĭ subiecte deosebite, propuse de comisiune;

traducerĭ din limba francesă, latină, elenă, italiană saŭ englesă, în limba română; din limba germană în cea francesă; din limba română în cea la-

www.digibuc.ro

tină — după cum este și secțiunea pentru care se trece examenul;

resolvirea uneĭ probleme de matematică saŭ tratarea uneĭ cestiunĭ de fisică, potrivit secțiuniĭ;

o disertațiune vorbită, de 15 până la 30 minute în cursul inferior, de 20 până la 40 minute în cel superior, asupra unuĭ subiect ales de fie-care școlar, dintr'o listă de 20 subiecte deosebite propuse de comisiune și apropriate fie-căruĭ fel de examen. Pentru prepararea disertațiuniĭ, se acordă un timp de douĕ ore.

Candidațiĭ aŭ dreptul să consulte cărți și dicționare, atât pentru lucrările scrise, cât și pentru prepararea disertațiuniĭ.

Precum vedem, nu e vorba de loc, în aceste probe, de a surprinde pe candidat cu întrebărĭ la carĭ, ca să rĕspundă, el să nu aibă alt mijloc decât memoria luĭ. Din contră, s'a căutat a se suprimà rolul memorieĭ, și s'a lăsat candidatuluĭ, la tóte probele, timp de gândire și mijlóce de lucru.

Iată în fine ce ḑice regulamentul (art. 96) în privința moduluĭ cum trebue apreciat meritul candidaților:

„In apreciarea merituluĭ lucrărilor scrise și al disertațiuniĭ, comisiunea va avé în vedere până la ce punct ele denotă, la școlariĭ respectivĭ, asimilarea materieĭ învĕțate și formarea cugetărĭĭ mature, iar nu întinderea cunoscințelor lor. Va vedé dacă școlariĭ sciŭ să grupeze faptele, să alégă pe cele necesare subiectuluĭ lor, să lase la o parte pe cele inutile, să expună cu claritate și în mod sistematic ideile lor, să-și mărginéscă expunerea în limita

www.digibuc.ro

timpuluĭ de care dispun. Va fi o causă de inferioritate însemnată pentru un școlar, ca lucrarea luĭ să nu fie terminată, din causă că s'a abătut de la cestiune, saŭ că a croit-o pe un plan prea vast, chiar dacă partea dejà expusă ar fi bine tratată. Comisiunea va aprecià nota personală a lucrărilor, fie ca ideĭ, fie ca formă de expunere. Va pune deosebit preț pe corectitudinea limbiĭ întrebuințate, și, pentru disertațiune, pe facilitatea și. metoda expuneriĭ."

Primul examen regulat de absolvire, atât pentru clasa IV, cât și pentru clasa VIII, s'a ținut în Iunie 1903. Rapórtele ce am primit de la președințĭ, pe lângă óre-carĭ imperfecțiunĭ de detaliŭ carĭ vor puté fi lesne îndreptate, sunt în genere de acord pentru a recunósce avantagiile examenuluĭ de absolvire. Eĭ semnaléză cu deosebire facultatea ce se lasă acum spirituluĭ școlaruluĭ de a se manifestà în tótă libertatea, posibilitatea ce are de a și arătà preferințele, de a pune nota sa personală în lucrările ce face; tóte acestea eraŭ de tot, saŭ aprópe de tot imposibile cu vechiul examen de bacalaureat, care închideà pe candidat în făgașe nestrămutate, din carĭ nu puteà să iasă.

In Iunie trecut, s'aŭ vĕḑut școlarĭ carĭ s'aŭ presintat ca ómenĭ carĭ sciŭ să cugete, sciŭ să vorbéscă, sciŭ să cetéscă, să înțelégă și să clasifice în mintea lor ceea ce cetesc. Asemenĭ resultate s'aŭ constatat, nu numaĭ la clasa VIII, ci și la a IV, și, lucru demn de observat, s'a întîmplat une-orĭ ca să se presinte în mod cu totul superior uniĭ școlarĭ carĭ în liceŭ nu eraŭ notațĭ ca fruntașĭ; dovadă de cât

www.digibuc.ro

de mult pot să fie paralisate facultăţile unuĭ tînĕr inteligent prin sistemul de compresiune urmat prea adese-orĭ în şcolile nóstre, care nu lasă şcolaruluĭ putinţa de a spune o vorbă, de a emite o părere, de a face un raţionament carĭ să iésă din tipicul obligator.

Avem siguranţa că în aniĭ viitorĭ resultatele vor fi şi maĭ bune. Profesoriĭ vor sci maĭ bine ce li se cere, în urma examenuluĭ de anul acesta; eĭ vor deprinde pe şcolariĭ lor a lucrà maĭ liber, a usà maĭ bine de iniţiativa lor, pentru a nu se maĭ vedé, ca anul acesta, şcolarĭ perdênd o oră până ce să se decidă a alege una din cele 5 saŭ 20 de cestiunĭ între carĭ aveaŭ dreptul să alégă. Se vor face maĭ multe exerciţiĭ şi probleme, şi se vor deprinde şcolariĭ a-şĭ expune cunoscinţele şi părerile prin disertaţiunĭ, gen de exerciţiĭ cu totul necunoscut până acum în şcolile nóstre.

In ceea ce privesce pe şcolarĭ, fără a vorbì de alte avantagiĭ, eĭ vor luà deprinderea de a cetì, şi de a cetì cu preferinţă în unele direcţiunĭ, în vederea viitóreĭ lor disertaţiunĭ. Dejà anul acesta aŭ fost multe disertaţiunĭ carĭ dovediaŭ că autoriĭ lor făcuseră lecturĭ numeróse şi variate, în afară de materia strictă a programeĭ.

De altă parte, trebue să constatăm că unele comisiunĭ nu s'aŭ pătruns în destul de rostul nouluĭ examen, şi că aŭ căutat să-l reducă, maĭ mult saŭ maĭ puţin, tot la vechiul bacalaureat, cu tóte prescripţiunile şi lămuririle legiĭ, regulamentuluĭ şi alè unor circulare pe carĭ anume le-am dat la 12 şi 19 Iunie 1903, pentru a lămurì bine lucrurile. Unul din pre-

www.digibuc.ro

ședinți, în raportul sĕŭ, spune chiar fără înconjur că noul examen nu diferă de bacalaureat.

Cu încetul, anomaliĭ de acestea nu se vor maĭ produce. Vom maĭ da circulare explicative, și maĭ ales vom publică în curînd un extract din rapórtele președinților de anul acesta, carĭ vor servì încă maĭ bine decât circularele.

Pentru cunóscerea și înțelegerea deplină a lucrurilor, alăturăm acì (anexele No. 66 și 67) un extract din raportul d-luĭ I. Bianu, profesor la universitatea din Bucurescĭ, care a presidat comisiunea de clasa VIII de la liceul Mihaiŭ-Viteazul, și lista subiectelor propuse pentru compunerea în limba română și pentru disertațiune, din carĭ candidații aveaŭ dreptul să alégă câte una.

Colonii de vară; excursiunĭ; măsurĭ de igienă.

Incă din anul 1895, ministerul a înființat la Predeal, pe un teren dăruit de Maiestatea Vóstră, un *sanatoriŭ*, în care să petrécă cele douĕ lunĭ de vacanță copiiĭ din internatele Statuluĭ, a căror stare de sănătate ar reclamà o schimbre de aer. Acel sanatoriŭ a continuat a primì în fie-care vară câte 100 de școlarĭ; iar, cu începere de la 1902, primesce douĕ seriĭ de câte 100, fie-care câte o lună. In timpul cât staŭ acolo, școlariĭ fac excursiunĭ prin munți și exerciții de musică și de gimnastică.

Incercarea acésta a eșit așà de bine, încât în 1898 ministerul a intreprins să inființeze încă un sanatoriŭ de băeți la monastirea Tismana, care, în urma incendiuluĭ de acum câți-và anĭ, erà în ruină. In

www.digibuc.ro

acest scop, s'a obținut un credit de 100.000 leĭ, din care s'a restaurat pe deplin partea distrusă de incendiŭ ; însă partea din credit care se reservase pentru mobilier a fost anulată în 1901, așà că clădirea stă acum neîntrebuințată, din lipsă de mobilier.

Un moment a fost vorba a se înființà încă un al treilea sanatoriŭ, tot pentru băeți, lângă Piatra-N.; însă ideea acésta nu a avut nicĭ un început de execuțiune.

Pentru fete, nu erà nicĭ o instituțiune de acest fel. In vara 1903, s'a înființat una la monastirea Cozia, pentru elevele din secția primară și profesională a Asiluluĭ Elena-Dómna. Ar maĭ fi însă necesar unul pentru elevele din cele-lalte internate de fete.

De alt-fel, nemerit ar fi ca în sanatoriĭ să se priméscă nu numaĭ eleviĭ și elevele din internatele Statuluĭ, ci și copiĭ slabĭ de sănătate din orĭ-ce școlă, fie și externĭ. Ne-am apropià ast-fel maĭ bine de ideea coloniilor școlare de vacanță, carĭ prin alte țĕrĭ fac de câți-và anĭ așà de însemnate binefacerĭ.

Casa Școlelor s'a folosit de stabilimentul de la băile Bobocĭ, care face parte din averea defunctuluĭ I. Crăciunescu din Mizil, lăsată pentru școlĭ, ca se fundeze o asemenea colonie. Acel local, ne fiind inchiriat, a fost pus la dispositiunea societățiĭ *Sprijinul*, care a trimis acolo 20 de copiĭ în 1902 și 33 în 1903.

In 1901, *Sprijinul* trimisese 10 copiĭ la Bughea, lângă Câmpu-Lung, într'un local pe care-l aveà cu chirie ministerul, și care erà neîntrebuințat.

Cu începere de la 1904, Casa Școlelor va prevedé în budgetul sĕŭ suma necesară, pentru ca co-

www.digibuc.ro

lonia de la Bobocĭ să funcţioneze regulat, chiar pe cheltuiala eĭ.

* * *

De vreme ce numĕrul sanatoriilor nu póte fi mărit prea mult, pentru a da cât la maĭ mulţĭ şcolarĭ mijlocul de a profità de aer curat, de a cunósce ţéra, de a se deprinde cu ostenéla şi cu viéţa maĭ aspră, am îndemnat să se organiseze excursiunĭ de vară cu şcolariĭ, sub conducerea şi privegherea profesorilor. Asemenĭ excursiunĭ se maĭ făcuseră de câte-và orĭ în mod isolat de câte un profesor cu şcolariĭ luĭ. Prin circulara nóstră din 9 Ianuarie 1903 (anexa No. 68), am căutat să generalisăm acéstă bună deprindere, şi avem sciinţă că în Iulie şi August 1903 aŭ avut dejà loc maĭ multe excursiunĭ şcolare.

* * *

O măsura igienică de altă natură a fost interdicerea absolută ca elevele din şcolile publice să maĭ pórte corset, luată prin ordinul din 1 Iunie 1902. Acéstă măsură nu are nevoe de explicaţiune, nicĭ de justificare.

Localurĭ şi mobilier.

Când a început, la 1880, seria construcţiunilor de localurĭ pentru serviciile publice, şcolile nu aŭ fost uitate. In perióda de la 1880 până la 1898, s'aŭ cheltuit 35.920.805 leĭ pentru construirea, prefacerea, completarea saŭ dotarea de localurĭ şcolare,

www.digibuc.ro

fără a vorbi de alți 9.108.791 lei cheltuiți pentru localurile religióse.

Dintre instituțiunile școlare, liceele și gimnasiile aŭ avut parte destul de bună.

In 1885, s'aŭ cumpĕrat douĕ imobile în Bucurescĭ, unul de la Eforia spitalelor civile, cel-lalt de la familia Laurian; s'aŭ restaurat cu totul, s'aŭ completat cu clădirĭ nouĕ și s'aŭ instalat în ele liceele St. Sava și Mateiŭ Basarab, carĭ până atuncĭ peregrinaŭ mereŭ din casă în casă, luate cu chirie și cu totul improprĭi.

La Aprilie 1886, se acordă ministeruluĭ de instrucțiune un credit de 21.107.892 leĭ pentru construcțiunĭ școlare și religióse și pentru palatul ministeruluĭ; dintr'însul erà destinată anume pentru licee și gimnasiĭ o sumă de 6.627.892 leĭ, în care intraŭ și sumele dejà cheltuite în anul precedent pentru liceele St. Sava și Mateiŭ Basarab.

Avênd în vedere însemnătatea sumeĭ care erà de cheltuit, diseminarea lucrărilor în tóte părțile țĕriĭ, trebuința de a se exercità un control competent și stăruitor asupra lucrărilor, ministerul a organisat atuncĭ un biuroŭ central cu însărcinarea de a elaborà planurile, ante măsurătorile, devisele și caietele de sarcine pentru tóte clădirile prevĕdute în credit, de a organisà controlul pe șantier, de a face recepțiunile și compturile definitive. Biuroul a fost pus sub conducerea d-lor Louis Blanc, architect, și G. Duca, inginer, fost în urmă director general al căilor ferate. Ca cheltuelĭ de regie, adică pentru întreținerea biurouluĭ central, pentru control, facerea

www.digibuc.ro

planurilor, etc., s'a fixat cifra de 4,20% din valórea construcțiunilor ce se vor efectuà.

Combinațiunea acésta a ministeruluĭ a fost aspru criticată pe atuncĭ, ca scumpă și improprie de a asigurà un control serios. De aceea biuroul central nu a apucat să execute decât una saŭ douĕ lucrărĭ, printre carĭ palatul ministeruluĭ, și să prepare planurile și devisele maĭ multor altele, printre carĭ universitatea și liceul internat din Iașĭ.

Schimbându-se guvernul în Martie 1888, biuroul central a fost disolvat, și lucrările aŭ fost date cu contract la architecțĭ angagiațĭ anume pentru fiecare lucrare. Printre acestea aŭ fost chiar acele pentru carĭ biuroul central făcuse dejà planurile și devisele; dar aceste planurĭ și devise s'aŭ pus la o parte.

Lucrările efectuate în asemenea condițiunĭ aŭ lăsat de dorit, în genere, din punctul de vedere al execuțiunĭĭ, căcĭ controlul nu a fost destul de sever; iar cheltuelile de regie s'aŭ ridicat la 8,25%, în loc de 4,20%, cât eraŭ limitate de guvernul din 1886.

Este de notat că construcțiunea universităților din Iași s'a încredințat tot d-luĭ Louis Blanc, însă după nouele condițiunĭ; cheltuelile de regie aŭ costat 231.450 leĭ, pe când, după condițiunile puse în 1886, nu s'ar fi cheltuit decât 124.061 leĭ.

* * *

Iacă lista școlilor secundare carĭ aŭ adĭ localurile lor propriĭ:

www.digibuc.ro

No. curent	NUMELE ŞCOLIĬ	Data clădirii	Costul clădirii	OBSERVAŢIUNĬ
1	Liceul St. Sava, Bucurescĭ	1885	503.584	Impreună cu dotaţiunea
2	„ Mateiŭ Basarab „	1885	548.553	„ „
3	„ Lazăr	1890	566.972	
4	„ Mihaiŭ-Vitézul „	—	171.657	Casă cumpĕrată, cu totul improprie.
5	Gimnasiul Şincaĭ „	—	—	Veche propr. a Statuluĭ.
6	Liceul din Bacăŭ	1890	328.932	
7	„ „ Bârlad	1883	323.453	
8	„ „ Botoşanĭ	1883	312.123	
9	„ „ Buzĕu	1889	332.211	
10	„ Massim din Brăila . . .	—		Local oferit de primărie.
11	„ Bălcescu „ . . .	1884	262.400	
12	„ din Craiova	1893	1.029.001	
13	Gimnasiul din Craiova . .	1900	95.001	Casă cumpĕrată, cu totul improprie.
14	Gimnasiul din Caracal . .	1890	228.400	
15	„ Câmpu-Lung .	—	—	Clădit de primărie.
16	„ Dorohoiŭ . .	1891	254.982	
17	Liceul din Focşanĭ	1898	446.390	
18	Gimnasiul din Fălticenĭ . .	1890	366.828	
19	„ Giurgiu . .	1895	223.667	
20	Liceul din Galaţĭ	1888	337.820	
21	Gimnasiul din Huşĭ	—	—	Veche proprietate a Statuluĭ (fostul seminar).
22	Liceul naţional din Iaşĭ . .	1890	614.471	
23	Liceul internat „ . .	1892	1.455.950	
24	Gimnasiul Ştefan-cel-Mare din Iaşĭ	1900	130.508	Casă cumpĕrată, cu totul improprie.
25	Liceul din Piteştĭ	1897	439.994	
26	„ Ploeştĭ	1895	1.149.827	
27	„ Piatra-N. . . .	1890	388.296	
28	Gimnasiul din R.-Vâlceĭ .		—	Veche proprietate a Statuluĭ (fostul seminar).
29	„ R.-Sărat . .	1890	268.988	
30	„ Roman . .	1898	324.745	
31	„ Slatina . .	1889	349.849	
32	Liceul din Turnu-Severin .	1890	530.790	
33	Gimnasiul din Târgovişte .	1890	347.976	
34	„ T.-Jiuluĭ . .	1896	352.763	
35	„ Tecuciŭ . .	1888	253.530	
36	„ Vasluiŭ .	1891	238.145	
37	Şcóla de fete gr. II, Buc. .	1888	1.154.957	
38	„ „ gr. I cu internat din Craiova . . .	—	—	Veche propr. a Stat. (improprie).
39	Şcóla de fete gr. I, Iaşĭ .	1898	242.954	
40	„ „ „ Ploeştĭ.	1892	131.006	Local cedat de Soc. pentru învĕţ. pop. român.

www.digibuc.ro

In acest tabloŭ este de observat costul cu mult prea mare al construcțiuniĭ liceelor din Craiova și Ploeștĭ, carĭ, deși simple externate, costă de douĕ orĭ maĭ mult decât cele-lalte licee externate, tot atât cât școla de gradul II de fete din Bucurescĭ, care are internat pentru 250 eleve, și nu departe de prețul liceuluĭ internat din Iașĭ, la care trebue ținut compt de prețul de cumpĕrare a terenuluĭ, care a costat 50.988 leĭ, pe când la Craiova și Ploeștĭ el nu a costat nimic.

Din cele 40 școlĭ prevĕḑute în tabloŭ, aŭ trebuință a li se clădi local noŭ, în locul celuĭ actual care nu convine de loc, liceul Michaiŭ-Vitézul și gimnasiul Șincaĭ din Bucurescĭ, gimnasiul din Craiova, gimnasiul Ștefan-cel-Mare din Iași și școla secundară de fete de gradul I cu internat din Craiova. Din acéstă listă însă trebue scos gimnasiul din Craiova, care în urma votuluĭ Camereĭ din sesiunea trecută, este destinat să se desființeze. Cât pentru gimnasiile din Huși și Râmnicul-Vâlciĭ, ele pot încă rĕmâné în localurile actuale, dacă vor fi restaurate cum se cade.

Maĭ observăm că sunt destinate să dispară gimnasiile din Câmpu-Lung, Slatina și Vasluiŭ. In localul celuĭ de la Slatina, s'a instalat dejà școla de meseriĭ, de curând înființată, și tot așà se va face și la cele-lalte douĕ.

Rĕmân dar fără localurĭ propriĭ numaĭ următórele școlĭ secundare:

1. Gimnasiul din Alexandria;
2. „ Cantemir din Bucurescĭ;
3. „ din Călărași;

www.digibuc.ro

4. Gimnasiul din Constanța;
5. „ Alexandru-cel-Bun din Iași;
6. „ din Turnu-Măgurele;
7. Liceul din Tulcea;
8. Școla secundară de fete de gradul I, No. 1, din Bucurescĭ;
9. Școla secundară de fete de gradul I, No. 2, din Bucurescĭ;
10. Școla secundară de fete de gradul I din Bârlad.
11. „ „ „ „ „ „ din Botoșanĭ;
12. „ „ „ „ „ „ din Craiova;
13. „ „ „ „ „ „ din Focșanĭ;
14. „ „ „ „ „ „ din Tulcea.

Din acéstă listă, trebue scos gimnasiul din Alexandria, care se desființéză, și școla de fete din Bârlad, care se preface în școlă profesională și de menagiŭ „Roșca-Codreanu“, și se mută la Septemvrie 1903 într'un local clădit anume, dar care va avé nevoe de adaose.

Așà că, pentru a se completà clădirile tuturor școlilor secundare existente, ar maĭ fi nevoe de 17 construcțiunĭ nouĕ.

* * *

În maĭ tóte școlile secundare aŭ dispărut din mobilier vechile băncĭ lungĭ, construite fără nicĭ o observare a regulelor de igienă. S'aŭ introdus în locul lor pupitrele de douĕ locurĭ, făcute pe treĭ mărimĭ.

Sunt maĭ multe sisteme, dintre carĭ cel maĭ simplu, maĭ eftin, maĭ durabil și care permite maĭ lesne curățirea claselor, este acel introdus la 1885

www.digibuc.ro

la St. Sava și la Mateiŭ Basarab, făcute numaĭ din lemn. Acesta funcţionéză de atuncĭ cu prea puţine reparaţiunĭ. El însă nu convine pentru internate. Alte tipurĭ, în construcţiunea cărora intră și fonta, costă maĭ mult decât îndoit și sunt maĭ puţin durabile.

Material didactic.

Dotarea școlilor secundare cu material didactic este departe de fi completă, și câtă se află, e făcută într'un mod fórte neegal.

In anul 1884, s'a votat o sumă de 500.000 leĭ, pentru dotarea școlilor secundare, speciale și superióre, cu materialul didactic necesar. S'a procurat atuncĭ o însemnată cantitate de material, însă maĭ ales universităţilor, pentru crearea și înzestrarea laboratoriilor lor.

In 1885, când s'aŭ construit liceele Sf. Sava și Mateiŭ Basarab, li s'a dat și o dotaţiune fórte completă de mobilier și material didactic, care a costat 153.185 leĭ, pentru amândouĕ la un loc.

De atuncĭ, s'aŭ cheltuit în maĭ multe rînduri sume maĭ micĭ.

Pentru ca cumpĕrăturile ulterióre să se pótă face după un plan bine hotărît, am format, în 3 Iulie 1898, o comisiune de profesorĭ specialĭ, care să formeze o listă tip de dotaţiunea necesară unuĭ liceŭ, unuĭ gimnasiŭ și uneĭ școlĭ secundare de fete.

In anul 1902, am reluat acéstă cestiune, sub altă formă. Am format maĭ întâiŭ o comisiune, care a stabilit lista exactă a materialuluĭ în bună stare, pe care-l posedă acum fie-care școlă, precum și a ce-

www.digibuc.ro

luĭ care are trebuinţă de reparaţiune. O altă comisiune a format apoĭ lista tip a materialuluĭ necesar, în proporţiunĭ maĭ modeste decât acea de la 1898.

Casa Şcólelor, avênd acum terminată dotarea şcolilor primare, care a absorbit veniturile sale timp de maĭ mulţĭ anĭ, îşĭ va luà acum însărcinarea de a formà şi pe a şcolilor secundare. Pentru acésta, am dispus ca ea să înscrie în budgetul sĕŭ pe 1904—5 o sumă de 300.000 leĭ în acest scop. Cù modul acesta credem că în doĭ anĭ dotarea şcolilor secundare va fi terminată.

Vom luà încă măsurĭ pentru ca să instalăm în Bucurescĭ un mic atelier pentru reparaţiunea aparatelor deteriorate; căcĭ astădĭ, îndată ce un aparat se strică cât de puţin, el nu maĭ póte fi întrebuinţat, pentru-că nu are cine-l drege, saŭ pentru-că reparaţiunea luĭ ar costà prea mult.

Bibliotecile şcolilor secundare.

Deşi sunt cel puţin 30 de anĭ de când ministerul cumpĕră câte puţine cărţĭ pentru bibliotecile şcólelor secundare, nu se póte ḑice că cestiunea acésta este intrată până acum pe calea uneĭ soluţiunĭ. Cumpĕrăturile dejà făcute sunt prea puţine şi făcute prea fără nicĭ un plan, pentru ca să pótă constituì măcar un început al bibliotecilor necesare. Singura excepţiune o fac liceele St. Sava şi Mateiŭ Basarab, carĭ la 1885, când aŭ fost dotate cu material didactic, aŭ primit şi câte o bibliotecă destul de bogată, şi liceul din Buzĕŭ; însă biblioteca ace-

www.digibuc.ro

stuĭ din urmă nu se datoréză Statuluĭ, ci stăruinţeĭ fostuluĭ director, d-l B. Iorgulescu.

Maĭ sunt óre-carĭ începuturĭ de bibliotecĭ, nu sistematisate, şi pe la alte şcolĭ secundare, formate prin iniţiativa directorilor saŭ a profesorilor.

Trebue însă ca cestiunea acésta să fie studiată în întregimea eĭ, ca să se ajungă odată la o soluţiune.

Bibliotecile pe carĭ ar trebuì să le aibă şcolile secundare, sunt de douĕ feluri: o bibliotecă a şcoliĭ care să fie pentru usul şi al profesorilor şi al şcolarilor, şi apoĭ câte o bibliotecă de clasă, care să cuprindă cărţile de usul cel maĭ curent, şi carĭ să fie puse în fie-care clasă, la dispositiunea neîntreruptă a şcolarilor.

La 26 Iunie 1903, am format o comisiune care să alcătuiască listele tip pentru aceste bibliotecĭ de clasă şi vom formà încă una care să dea lista tip a uneĭ bibliotecĭ de liceŭ, de gimnasiŭ saŭ de şcólă secundară de fete.

Cât pentru procurarea acestor bibliotecĭ, ea v cădé tot în sarcina Caseĭ Şcólelor, care însă nu o va puté face decât după ce va fi terminat cu dotarea şcolilor secundare cu material didactic.

Recrutarea personaluluĭ didactic după legea nouă.

Legea din 1864 admiteà, ca mijloc aprópe unic de recrutare a corpuluĭ didactic de tóte gradele, numaĭ concursul, făcut în parte pentru fie-care catedră saŭ grupă de catedre scóse la concurs. Se

www.digibuc.ro

declaraŭ admişĭ aceĭ carĭ, după concurs, reuşiaŭ să fie clasificaţĭ în capul listeĭ, în numĕr egal cu numĕrul catedrelor puse anume în concurs pentru ḑiua aceea.

Resultà de acì că un candidat puteà să cadă la Bucurescĭ cu nota 9, pe când în acelaşĭ timp, la Iaşĭ, altul reuşià cu 7, pentru-că acì media candidaţilor fusese maĭ jósă, orĭ pentru-că numĕrul catedrelor publicate pentru Iaşĭ fusese maĭ mare. Se maĭ puteà ca unul şi acelaşĭ candidat să fie refusat. la un concurs, căpĕtând nota 9, şi să fie admis la un altul, căpĕtând tot el nota 7. Se puteà în fine ca un candidat să se presinte şi să cadă de nenumĕrate orĭ, obţinênd note marĭ, pentru-că la fie-care concurs ar fi avut nenorocul a fi clasificat al doilea, pe când un altul reuşià de la prima dată cu o notă maĭ mică, pentru-că i se întâmplase să nu aibă concurenţĭ serioşĭ.

Cu modul acesta, concursul numaĭ mijloc serios de a se alege meritul nu erà. Erà maĭ mult un fel de loterie, în care şi abilitatea jucătoruluĭ aveà órecare rol.

Inconvenientul cel maĭ grav al acestuĭ sistem erà că el înlăturà din învĕţămînt pe ómeniĭ de merit, carĭ nu voiaŭ să-şĭ risce reputaţiunea lor într'o probă în care meritul aveà aşà de puţin rol. Dar maĭ eraŭ şi altele: erà insuficienţa probelor, carĭ nu diferiaŭ de acele impuse şcolarilor la examen, decât prin aceea că eraŭ în genere maĭ puţin serióse; în fine mulţimea concursurilor, carĭ se ţineaŭ într'una şi nu se terminaŭ nicĭ odată. Pe când eraŭ şcóle puţine şi corpul didactic puţin numeros, acest

www.digibuc.ro

din urmă neajuns erà maĭ puțin simțit; dar, când numĕrul profesorilor de tóte gradele a trecut de 7.000, eraŭ pe fie-care an 200 până la 400 de vacanțe, și prin urmare tot atâtea concursurĭ. Ajunsese a nu se maĭ găsì destuĭ examinatorĭ, căcĭ o serie de concursurĭ începeà, când alta nu erà încă terminată.

Pentru aceste motive, încă prin proiectul de lege din 1886 s'a propus înlocuirea concursuluĭ prin examenele de capacitate, carĭ se fac la epoce fixe, nu în vederea uneĭ anumite catedre vacante, ci pe specialităților; cu alte cuvinte, se înscriŭ în tabloul de capacitate, cu dreptul de a fi numiți îndată ce se va ivì o catedră vacantă corespunḍĕtóre, toți aceĭ carĭ trec cu succes examenul de capacitate. Cât pentru examen însuși, probele luĭ eraŭ făcute mult maĭ serióse decât eraŭ ale concursuluĭ, și în special se impuneà candidaților condițiunea de a fi făcut și studiĭ de pedagogie.

Acest sistem, întrebuințat în multe părți aiurea, a fost adoptat în tóte proiectele de lege carĭ s'aŭ maĭ presintat de la 1886 încóce, și a fost consacrat în cele din urmă prin legea din 1898.

In momentul votării acesteĭ legĭ, eraŭ dejà în învĕțămîntul secundar și special un numĕr de aprópe 600 catedre vacante, din 1.300 câte eraŭ peste tot; căcĭ de mult dejà ministriĭ, vĕḍênd inconvenientele mereŭ crescênde ale concursuluĭ, și în așteptarea uneĭ legĭ nouĕ, se feriaŭ să țină concurs pentru vacanțele ce se tot iviaŭ.

De aceea, îndată după votarea și promulgarea legiĭ, s'aŭ luat măsurile pentru ținerea primelor examene de capacitate, adică s'aŭ numit comisiunile de exa-

www.digibuc.ro

men pentru fie-care specialitate, al căror mandat aveà să dureze 4 anĭ, s'a făcut regulametul din 15 Decemvrie 1898 pentru ţinerea examenelor, s'aŭ făcut programele de examen pentru specialităţile secundare, s'aŭ publicat catedrele vacante şi data ţinerii examenelor.

După cum se regulaseră lucrurile, examenele ar fi început la 1 Octomvrie 1899 şi s'ar fi terminat la Iunie 1900, pentru tóte specialităţile, aşà că se puteà crede că, la 1 Septemvrie 1900, cea maĭ mare parte a catedrelor vacante ar fi fost ocupate cu titularĭ. Însă dispoşiţiunile luate de noĭ s'aŭ modificat, aşà că în anul 1899—1900 nu s'aŭ ţinut examene de capacitate decât pentru religie, geografie, limbile francesă şi germană, desemn, caligrafie, desemnul linear, musică şi gimnastică; şi de óre-ce legea nouă cere ca cine-và să fie abilitat cel puţin pentru douĕ specialităţi ca să pótă fi numit profesor titular (acéstă condiţiune nu se cere maieştrilor de dexteritătĭ), nu s'aŭ putut ocupà cu titularĭ la Septemvrie 1900 decât catedrele de dexterităţi.

În 1901, am luat din noŭ măsurĭ petru a se ţiné şi examenele ce fuseseră amânate, şi carĭ eraŭ tocmaĭ cele maĭ însemnate. Ele s'aŭ ţinut de la Octomvrie 1901 până la Maiŭ 1902, aşà că în Iunie 1902 tablourile de capacitate, cerute de lege, eraŭ dejà formate pentru tóte specialităţile.

Examenele ţinute aŭ dovedit cu prisosinţă superioritatea lor asupra vechiuluĭ concurs, şi tinerii intraţi în învĕţămînt în urma lor sunt elemente excelente, carĭ vor avé cea maĭ bună înrîurire asupra mersuluĭ viitor al şcolilor nóstre. La acésta nu puţin

www.digibuc.ro

va contribuĭ, în afară de valórea lor dovedită prin examen, împrejurarea că fie-care din eĭ a trebuit să trécă examen nu numaĭ pentru o specialitate, cum erà în legea veche, ci pentru cel puțin douĕ, și cel mult treĭ. Scopul acesteĭ dispositiunĭ a legiĭ este de a se puté varià ocupațiunea profesoruluĭ în școlă, pentru a se evità imobilisarea într'un cerc strîmt de ideĭ și de cunoscințe, după cum se întîmplà cu legea din 1864. Acéstă dispositiune maĭ este utilă și pentru a se puté maĭ lesne formà numĕrul de 12 ore pe sĕptĕmână, pe carĭ orĭ-ce profesor este obligat să le aibă; căcĭ, cu specialisarea peste măsură a profesorilor, ajunseseră uniĭ să nu pótă avé decât catedre de 6 ore pe sĕptĕmână și maĭ puțin, ceea ce erà o perdere de forțe și o cheltuială zadarnică fórte însemnată.

Acum, nu numaĭ că am putut împlinì numĕrul de 12 ore maĭ tuturor profesorilor, dar am putut chiar să introducem în regulament (art. 236) principiul rotațiuniĭ și pentru dînșiĭ, lucru care în trecut erà cu totul imposibil.

In urma examenelor de capacitate din 1899—1900 și din 1901—1902, aŭ fost numițĭ ca titularĭ 192 profesorĭ și maieștri, dintre carĭ 75 în 1899—1900 și 117 în 1901—1902.

In acest numĕr nu intră ceĭ 35 profesorĭ și maieștri numițĭ la 1 Februarie 1901, fără concurs și fără examen de capacitate, ci numaĭ pentru-că suplineniserà un numĕr de anĭ. Numirea acésta s'a făcut pe basa art. 95 din legea de la 5 Aprilie 1900, care a fost desființată anul următor.

Cu tóte numirile acestea, numĕrul catedrelor va-

www.digibuc.ro

cante erà așà de mare, în cât tot aŭ maĭ rĕmas multe neocupate, maĭ ales în unele specialităţĭ. De aceea, usând de dreptul ce ne dă legea, am fixat examene de capacitate suplimentare pentru specialităţile în carĭ sunt maĭ multe locurĭ libere. Aceste examene se vor ţiné în anul 1903—1904, și în urma lor sperăm că la Septemvrie 1904 numĕrul catedrelor vacante va rĕmâné fórte mic.

Mijlóce de perfecţionare.

Dispariţiunea suplinitorilor va aduce de sigur o mare îmbunătăţire învĕţămîntuluĭ secundar. Suplinitoriĭ, luaţĭ la întîmplare, fără nicĭ o garanţie de capacitate și lipsiţĭ de stabilitate, nu puteaŭ să aducă școliĭ nicĭ cunoscinţele, nicĭ devotamentul pe care i-l pot da profesoriĭ titularĭ, stabilĭ și recrutaţĭ cu atâta îngrijire, cum cere legea actuală.

Dar atât nu ajunge. Maĭ trebue să se facă ce-và pentru ca profesoriĭ, odată numiţĭ, acoperiţĭ fiind de inamovibilitatea lor, să nu se imobiliseze în ceea ce aŭ apucat a sci înainte de intrarea lor în învĕţămînt, căcĭ pentru dînșiĭ imobilisarea însemnéză scădere. Trebue încă să se înlesnéscă chiar acelora carĭ vor fi rĕmas maĭ în urmă putinţa de a se ridică; căcĭ nu rare-orĭ s'aŭ vĕdut profesorĭ cu o preparaţiune maĭ necompletă ajungênd să egaleze și să întrécă pe ceĭ maĭ bunĭ, numaĭ prin stăruinţă. S'aŭ vĕdut exemple de acestea maĭ ales în învĕţămîntul primar, unde mijlócele de perfecţionare ale corpuluĭ didactic nu lipsesc.

www.digibuc.ro

Pentru cursul secundar, aceste mijlóce sunt maĭ puţine; dar tot se pot găsì.

La 23 Martie 1898, îndată după votarea legiĭ, am adresat o circulară tuturor profesorilor, cerêndu-le concursul, pentru ca să intrăm cu hotărîre pe calea nouă ce ni se impuneà. Dar erà greŭ a se aşteptà numaĭ de la iniţiativa corpuluĭ didactic împlinirea a o mulţime de nevoĭ, unele vechĭ, altele pe carĭ le creà însăşĭ noua lege.

In special, legea cea nouă impuneà programe şi metode nouĕ, şi erà indispensabil a se face ce-và pentru ca corpul didactic să fie pus în cunoscinţa maĭ de aprópe a lor, şi să-şĭ tragă calea ce aveà de urmat pentru aplicarea lor.

In acest scop am înfiinţat conferinţele profesorilor secundarĭ, carĭ aveaŭ a se întruni pe grupe de specialităţĭ, ca să lucreze împreună.

Decisiunile relative sunt din 20 Noemvrie 1898 şi 5 Ianuarie 1899. Ele aŭ hotărît de o cam dată a se ţiné conferinţe cu profesoriĭ de sciinţe fisice, de matematice, de limba română şi de limbile străine moderne; unele trebuiaŭ să se ţină la Bucurescĭ, altele la Iaşĭ, în Aprilie şi Maiŭ 1899. Dar schimbarea politică supravenită atuncĭ a făcut că nu s'aŭ ţinut decât cele de sciinţe fisice şi cele de matematice; cele-lalte aŭ fost contramandate, şi nu s'aŭ ţinut decât în Maiŭ 1903, în urma nouelor măsurĭ ce am luat.

Toţĭ ceĭ carĭ se interesézĕ de bunul mers al şcoliĭ aŭ urmărit cu un viŭ interes aceste conferinţe, şi părerea generală este că ele aŭ dat, şi vor da, cele maĭ bune resultate.

www.digibuc.ro

Profesorii întruniți aŭ ținut conferințe și lecțiuni practice, și aŭ discutat asupra lor, luminând punctele obscure saŭ discutabile, emițênd părerĭ și desiderate, aprofundând cestiunile puse în desbatere. In același timp, conferințele aŭ maĭ avut efectul de a întruni și a face să se cunóscă între eĭ profesorii de aceeași specialitate din tótă țéra, și de a face să circule între eĭ curente de simpatie, carĭ sperăm că vor determinà în viitor o acțiune maĭ strînsă și maĭ sistematică din partea lor în folosul școleĭ, în locul isolăriĭ complete de până acum.

De aceea ne propunem a continuà seria conferințelor începute și pentru specialitățile încă neconvocate, și a face ca ele să devină o instituțiune permanentă.

* * *

Un alt chip de perfecționare a corpuluĭ didactic, la care vom recurge chiar tómna acésta, va fi de a trimite pe fie-care an câte un numĕr de profesorĭ în misiune în străinătate. S'a maĭ făcut încercarea acésta în 1886 cu un succes așà de bun, în cât se impune să revenim la dînsa.

Misiunea s'ar da pentru treĭ lunĭ până la un an, după specialități și după împrejurărĭ. Profesorul trimis ar fi îndatorat a studià metodele, organisațiunea școlară, deprinderile, instituțiunile dintr'o anumită regiune; eventual, a se perfecționà el însuși în cunoscințele sale. Acésta ar convenì cu deosebire pentru profesoriĭ de limbĭ moderne.

La întórcere, eĭ ar fi datorĭ să facă raport.

* * *

www.digibuc.ro

In fine, încă o creaţiune utilă, pe care sperăm să o putem realisà în curând, este aceea a uneĭ reviste didactice pentrn învĕţămîntul secundar, la care s'ar puté alăturà şi cel special şi cel profesional. Revista acésta ar fi cel maĭ bun mijloc de a stabilì în corpul didactic legătura care-ĭ lipsesce. Ar fi însă maĭ cu sémă o tribună de unde să se manifesteze ideile, să se discute cestiunile controversate, să se arate fructele ostenelilor fie-căruia, pentru a se folosì şi alţiĭ de dînsele; ar fi un mijloc de îndemn la lucru, o ocasiune pentru ceĭ începătorĭ, de a se face cunoscuţĭ o archivă în care să se depună resultatele munciĭ comune, pentru folosul celor presenţĭ şi viitorĭ. Scim că corpul didactic doresce de demult să vadă înfiinţată o asemenea revistă, şi credem că, cu concursul luĭ şi al ministeruluĭ, ideia se va puté realisà.

* * *

Disciplina profesorilor secundarĭ, ca şi a celor superiorĭ, este maĭ bine regulată prin legea din 1898 decât prin cea din 1864, care desarmà cu totul pe ministru în faţa neregulelor şi a abusurilor. Cu tóte acestea, stabilitatea corpuluĭ didactic este tot aşà de bine asigurată acum, ca şi înainte de 1898.

Prin regulamentul şcolilor secundare din 12 August 1898, am fixat în mod cât se póte de lămurit datoriile profesorilor. Legea şi regulamentul se completézĕ unul pe altul în privinţa acésta, şi ar asigurà pe deplin buna ordine în şcólă, dacă nu ar fi órecarĭ cause exterióre, despre carĭ vom vorbì maĭ jos, şi carĭ paralisézĕ în mare parte silinţele ministeru-

www.digibuc.ro

luĭ de a menţiné regula, liniştea şi buna înţelegere în şcólă.

* * *

Prin noua lege, directorul capĕtă drepturĭ şi îndatoririĭ pe carĭ nu le aveà maĭ înainte, ceea ce îĭ dă o deosebită importanţă, ca organ administrativ. Prin regulament am căutat să lămurim cât maĭ pe larg chemarea luĭ; iar pentru resolvarea dificultăţilor maĭ însemnate carĭ se pot ivì, ne propunem a inaugurà conferinţele de directorĭ, carĭ să se ţină din când în când—póte odată pe an—în Bucurescĭ. Cea d'întâiŭ conferinţă vă avé loc în Ianuarie 1904.

Cestiunea populărieĭ şcolilor secundare.

Legea din 1864 fixà numĕrul de licee şi gimnasiĭ carĭ se puteaŭ înfiinţà în ţĕră, şi cuprindeà óre-carĭ dispositiunĭ carĭ ar fi fost de ajuns pentru a mărginì întru cât-và grămădirea prea peste măsură a tinerimeĭ în licee şi gimnasiĭ.

Dar în punctul acesta, ca şi în atâtea altele, legea din 1864 nu a fost păzită. Nu numaĭ că s'a abusat de înfiinţarea de clase divisionare, dar numĕrul de licee şi gimnasiĭ fixat de lege a fost depăşit cu mare prisosinţă; iar numĕrul elevilor din fie-care clasă a ajuns până la 100, şi maĭ mult.

Ca să se ajungă la asemenea efective, trebue să se crédă că întregul contingent al şcolilor primare se precipità în licee şi gimnasiĭ; şi în fapt aşà erà. Nicĭ o pedică nu erà în cale; orĭ-cine aveà certificatul de trecerea claselor primare, n'aveà decât să

www.digibuc.ro

céră, pentru ca să fie înscris în liceŭ saŭ in gimnasiŭ. Lipsa de loc nu li se opuneà nicĭ odată; clasă completă nu se scià ce este. Orĭ-câțĭ școlarĭ veniaŭ eraŭ admiși, până se făceaŭ 80, 90, 100; iar dacă în sală nu maĭ încăpeaŭ maĭ mulțĭ, orĭ-câtă bună voință se puneà pentru a-ĭ tescuì cât maĭ bine, se cereà și se obțineà înființarea uneĭ clase divisionare.

Ce puteà să fie învĕțămîntul în asemenea condițiunĭ, nu e greŭ de înțeles. Majoritatea școlarilor figuraŭ în catalóge numaĭ de formă; cu lunile nu-ĭ ajungea rândul să fie interogațĭ; timpul și-l petreceaŭ în băncĭ, bolnăviți de aerul infect al claseĭ, și eșiaŭ la fie-care dată din clase amețiți și cu câte o ḑi perdută maĭ mult. Ceĭ maĭ mulțĭ nicĭ nu ar fi fost în stare să urmeze liceul, chiar dacă nu ar fi fost o asemenea grămădélă, fie că cunoscințele lor nu eraŭ suficiente, fie că mijlócele materiale nu le-ar fi permis să maĭ facă 7 anĭ de școlă, în carĭ nu ar fi făcut decât să consume, fără să producă nimic. Dar aceștia, nu numaĭ că nu puteaŭ să profite eĭ, dar împedecaŭ să profite și pe alțiĭ, carĭ póte ar fi putut face ce-và. În adevĕr, ce clase, ce învĕțămînt puteà să fie cu 100 de școlarĭ? Ce metodă? Ce supraveghere?

Iacă pentru ce promoțiunile eraŭ adevĕrate desastre. Când cu îndulgență se puteà promovà jumătatea uneĭ clase, acea clasă se considerà ca bună. De câte orĭ repetenții nu se urcaŭ până la 80%! Dar repetenții sunt nisce valorĭ negative pentru învĕțămînt; eĭ represintă timp și muncă perdută, carĭ pot fi întrebuințate maĭ cu folos în altă parte; eĭ

www.digibuc.ro

represintă loc ocupat zadarnic în băncĭ, pedecă pusă altora de a lucrà şi de a se folosi de şcólă. Dacă ar fi posibil să admitem ca o şcólă să nu dea de cât repetenţĭ, este evident că şcóla aceea ar trebuì desfiinţată; iar dacă dă numaĭ 20% de promovaţĭ, acésta însemnéză că ea dă numaĭ 20% din efectul util ce trebue să dea.

Eĭ bine, s'a constatat că, din 100 elevĭ înscrişĭ în clasa I a unuĭ liceŭ, abià 8 terminaŭ clasa VII; toţĭ ceĭ-alţĭ 92 rămâneaŭ pe drum, ceĭ maĭ mulţĭ abià cu o clasă, douĕ saŭ treĭ terminate. Aşà dar un liceŭ nu da maĭ mult de 8% de efect util.

Trebue dar ca prin tóte mijlócele să se urmăréscă reducerea la minimul posibil a numĕruluĭ repetenţilor, şi, pentru acésta, prima condiţiune este a nu se maĭ permite aglomerarea peste măsură a elevilor în clase. Trebue să nu se maĭ admită de loc aceia carĭ de la început se póte sci că nu vor fi în stare să urmeze şcóla; iar odată admişĭ, dacă se constată că nu pot merge, chiar de la început nu trebue să fie incuragiaţĭ a persistà.

Dar starea de lucruriĭ pe care o descriem acì aveà şi un alt pericol. Nu numaĭ că învĕţămîntul liceuluĭ erà compromis, dar mulţimea de repetenţĭ carĭ nu eraŭ în stare să termine liceul, după ce-l începuserà, rămâneaŭ ómenĭ fără nicĭ un rost, incapabilĭ de a maĭ intreprinde altă carierà, şi prin acésta condamnaţĭ a se năpustì asupra budgetuluĭ, din care fie-cine se crede capabil să trăéscă.

Câte greutăţĭ aŭ guvernele din acéstă causă şi ce pericol pentru societatea românéscă decurge de acì, nu maĭ este nevoe să explicăm.

www.digibuc.ro

In fine, rĕul cel maĭ mare este că, liceul absorbind el singur întréga activitate a tinerimeĭ şcolare, tóte cele-lalte ramurĭ de activitate, comerciul, industria, agricultura, rĕmân părăsite, şi nicĭ un om cu prevedere nu póte sta indiferent la primejdia viitóre ce crează acéstă desechilibrare.

* * *

Acéstă stare de lucrurĭ fórte gravă a preocupat pe maĭ mulţĭ din miniştriĭ de instrucţiune publică, şi i-a făcut se încerce a pune stavilă rĕuluĭ.

Prima măsură de acest fel s'a luat la 1885, sub ministerul d-luĭ D. A. Sturdza, prin un regulament care impuneà ca să nu se maĭ înscrie, în clasa I de liceŭ şi gimnasiŭ, decât un numĕr mărginit de copiĭ, aleşĭ printr'un examen uşor (anexa No. 69). Măsura acésta erà basată pe dispositiunea legiĭ din 1864, că nu se vor inscrie în cursul secundar decât copiiĭ carĭ vor posedà cunoscinţele de clasele primare.

Măsura din 1885 a avut fórte bun efect, căcĭ clasele formate în urma eĭ aŭ fost clase bune cu promoţiunĭ relativ excelente. Cu tóte acestĕa, măsura a fost abrogată peste treĭ anĭ; iar, în perióda care a urmat după acésta, departe de a se maĭ pune vre-o stavilă la grămădirea copiilor în licee, li s'a făcut tóte înlesnirile posibile, clasele aŭ devenit maĭ numeróse decât orĭ când, şi, ne maĭ ajungênd cele existente, s'aŭ înmulţit şcolile secundare şi clasele divisionare peste măsură (anexa No. 70). S'aŭ vĕḑut atuncĭ unele licee ajungênd să aibă până la 14 clase şi 1.300 de şcolarĭ.

Expansiunea acésta a mărit fórte mult greutatea

www.digibuc.ro

uneĭ înfrânărĭ, căcĭ a contribuit să întăréscă printre ómenĭ convingerea că Ştatul are datoria să dea loc în şcolile secundare tuturor copiilor carĭ vor cere; credinţă absolut greşită, căcĭ o asemenea datorie o are Statul numaĭ pentru învĕţămîntul primar, care este obligator pentru toţĭ, iar nu şi pentru cel secundar, a căruĭ extensiune trebue să fie potrivită numaĭ cu nevoile ţĕrĭĭ, dar nu maĭ mult.

Cu tóte greutăţile acestea, şi cu tótă nemulţumirea pe care trebuiă să o stârnéscă orĭ-ce încercare de-a oprì acest curent neresistibil, noĭ nu am esitat a luà măsurĭ în acest sens încă din 1897. Prin circulara din 8 August 1897, am dispus că înscrierea în clasa I de liceŭ şi gimnasiŭ nu se va maĭ face decât în urma unuĭ examen, ca în 1885. Totdeodată, prin circulara din 8 Octomvrie 1897, publicată în *Monitor* (anexa No. 71), atrăgeam atenţiunea directorilor şi a profesorilor asupra relelor celor marĭ carĭ resultă din excesiva grămădire în licee, şi-ĭ invitam să ajute silinţele nóstre de a pune un frâŭ acesteĭ învasiunĭ.

Legea din 1898 a venit să ne dea o nouă putere în lupta acésta, prin articolul sĕŭ 15, care consacră regula ca înscrierea în cursul secundar să nu se facă decât în numĕr mărginit şi în ordinea merituluĭ. De aceea admisiunile din Septemvrie 1898 s'aŭ făcut încă cu maĭ mare severitate decât în 1897, maĭ ales în urma noueĭ nóstre circulărĭ din 8 Octomvrie 1898 (anexa No. 72).

Am reuşit ast-fel să facem ca în Septemvrie 1898 nu numaĭ clasele I, dar şi clasele V secundare, să nu maĭ cuprindă maĭ mult decât efectivul legal de

www.digibuc.ro

școlarĭ. Dacă măsura acésta s'ar fi menținut, până în 4 anĭ tóte clasele secundare ar fi fost reduse la efectivul legal.

Din nenorocire, în 1899 din noŭ s'a deschis porțile largĭ, și nu numaĭ s'aŭ admis în clasa I fără limită și fără examen, cu tóte că legea îl impuneà, dar s'a reînceput înființarea de școlĭ și de clase nouĕ; chiar în Bucurescĭ, unde eraŭ dejà 4 licee și 2 gimnasiĭ, s'a transformat unul din ele în liceŭ. Dacă se făceà acésta în acel an de crisă extremă, putem înțelege unde ne-ar fi dus acel sistem, dacă ar fi continuat și în aniĭ următorĭ.

La 1901 însă am pus din noŭ în aplicare legea, și am stăruit cu cea maĭ mare severitate ca ea să fie păzită fără nicĭ o abatere; așa că aḑĭ, după ce de treĭ orĭ în șir s'aŭ făcut înscrierile după lege, avem treĭ clase în carĭ a dispărut înghesuiala din trecut.

Legea actuală însă ne-a maĭ dat și un alt mijloc de a pune obstacol curentuluĭ, anume taxele școlare pentru învĕțămîntul secundar.

Dejà prin legea din 1900, se prevĕḑuse ca fiecare școlar secundar să plătéscă o taxă de 48 leĭ pe an pentru cursul inferior, și de 72 leĭ pe an pentru cel superior; însă, deși legea se promulgase la Aprilie în acel an, dispositiunea acésta nu a fost aplicată la Septemvrie următor.

Prin legea actuală, din 1901, taxele s'aŭ menținut, reducêndu-se însă cifra lor la 30 leĭ și 50 leĭ pe an; de la 1 Septemvrie 1901, ele se percep regulat, scutindu-se, bine înțeles, copiiĭ meritoșĭ și săracĭ, până la a treia parte din efectivul fie-căreĭ

www.digibuc.ro

clase, după cum prescrie chiar legea. Prin acésta, s'a pus încă o pedecă de a mai pătrunde în liceŭ școlariĭ cărora, nicĭ capacitatea lor, nicĭ mijlócele, nu le-ar fi permis să-l urmeze cu succes.

In fine, o a treia măsură, cea mai radicală, a fost de a suprimà parte din gimnasiĭ și numeróse clase divisionare, ceea ce s'a făcut prin diversele budgete, de la cel votat în Martie 1901 până aḑĭ. Ast-fel, pe lângă clasele divisionare de pe la școlile încă în fiinţă, s'aŭ suprimat, saŭ sunt pe cale de a se suprimà, un liceŭ la Brăila și câte un gimnasiŭ la Bârlad, Iași, Vasluiŭ, Câmpu-Lung, Slatina, Alexandria și Craiova. S'aŭ suprimat ast-fel în total, de la 1901 până aḑĭ, 87 clase în licee și gimnasiĭ; iar efectivul total al școlarilor a scăḑut în mod fórte simţitor. In schimb, s'a înfiinţat câte o școlă de meseriĭ la Bârlad, Câmpu-Lung și Slatina, una de agricultură și de comerciŭ la Alexandria, pe lângă una de meseriĭ care va trebuì înfiinţată la Vasluiŭ și numeróse alte școlĭ de meseriĭ și de agricultură, pe carĭ le-am înfiinţat dejà în tóte părţile ţĕriĭ, și altele carĭ vor trebuì înfiinţate în viitor. Dar despre acésta vom vorbì maĭ jos.

Fără îndoială, măsurile acestea nu aŭ fost întîmpinate fără óre-care neîncredere și nemulţumire. Acésta erà lesne de prevĕḑut, căcĭ nu se póte suprimà fără resistenţă, numaĭ în doĭ anĭ, un curent pornit, susţinut și încuragiat timp de 60 de anĭ. Dar suntem siguri că până în cele din urmă evidenţa dreptăţiĭ se va impune tuturor.

* * *

www.digibuc.ro

Cele ce am spus până acì nu se aplică numaĭ băeţilor, ci şi fetelor, însă sub o formă deosebită. Fetele nu se grămădesc în şcolile secundare publice făcute pentru ele, pentru-că acestea nu daŭ dreptul de a intrà în universitate, saŭ cel puţin de a obţiné certificatul de absolvire a liceuluĭ de băeţĭ. Un fórte mare numĕr de fete însă îşĭ impun sacrificiĭ de muncă şi de cheltuelĭ de multe-orĭ maĭ presus de puterile lor, pentru a urmà studiile de liceŭ în familie saŭ în şcolĭ private. După ce cu multă greutate, şi prea adesea-orĭ în mod nesuficient, termină studiile ce aŭ intreprins, marea majoritate a lor solicită posturĭ în învĕţămînt, unde de mult nu maĭ sunt locurĭ. Acesta este un rĕŭ tot aşà de mare ca şi cel contra căruia am luat măsurĭ aşà de energice la băeţĭ; acì însă este maĭ greŭ să ne opunem luĭ, pentru-că lucrul se petrece afară din şcolile Statuluĭ. Sunt însă mijlóce de acţiune, pe carĭ vom sci să le punem în mişcare.

www.digibuc.ro

SEMINARIILE.

Legea din 1864, care, în punctul acesta, nu făceà decât să consacre starea de lucruri anterióră, decideà ca să fie un seminar pe lângă fie-care eparchie : cele de la Mitropolii cu câte 7 clase, cele de la Episcopii cu câte 4 clase. Se puteaŭ hirotonì, ca preoți ruralĭ, absolvenții de 4 clase ; ceĭ cu 7 clase se puteaŭ hirotonì pentru orașe.

Legea cleruluĭ mirean din 1893 a adus o îmbunătățire, prin reducerea numĕruluĭ seminariilor, carĭ ajunseseră să dea un numĕr de absolvenți cu mult maĭ mare decât erà necesar. După acea lege, trebuiaŭ se fie numaĭ douĕ seminariĭ inferióre : la Curtea-de-Argeș și la Roman, cu câte treĭ clase, aĭ căror absolvenți trebuiaŭ să-și termine studiile seminariale la seminariile superióre din Bucurescĭ și Iași, carĭ aveaŭ câte cincĭ clase. De fapt însă s'a lăsat se subsiste și un al treilea seminar inferior, la Rîmnicul-Vâlciĭ. Absolvenții de opt clase de seminar se puteaŭ hirotonì ca preoți la sate, iar licențiații în teologie la orașe.

La 1901, devenind necesară o reducere generală

www.digibuc.ro

a cheltuelilor Statului, s'a dat seminariilor o organisare mai concentrată, unindu-se seminariile inferióre cu cele superióre în câte un singur seminar complet, unul la Bucuresci și unul la Iași, cari s'au organisat cu câte 7 clase.

Acéstă prefacere a necesitat alcătuirea unei nouĕ programe, care s'a și făcut în mod analitic, s'a sancționat la 17 August 1902, și s'a aplicat, de la 1 Septemvrie 1902, de odată în tóte clasele, de óre-ce s'a găsit mijlocul a se menagià transițiunea, fără nici un sdruncin. Noua programă, deși făcută numai pentru șépte clase, dă un loc mai însemnat studiilor religióse decât programa din 1893, care erà de opt clase.

Trebue să adăogăm că, de la 1 Septembre 1901 până la Ianuarie 1902, cele douĕ seminarii aŭ funcționat tot cu câte opt clase, căci seminariștilor cari urmaseră până la 1 Septembre 1901 după vechea programă, și cari terminaseră 7 clase, nu li se puteà da absolutoriul înainte de a-și fi completat studiile religióse, tot după programa veche de clasa VIII. De aceea, în Ianuarie 1902 a avut loc un examen de capacitate special pentru acéstă serie de absolvenți.

La 14 Decemvrie 1901, s'a promulgat și un noŭ regulament al seminariilor, devenit necesar atât din causa prefacerii organisării lor, cât și din a imperfecțiilor pe cari o experiență de 10 ani le pusese în evidență în vechile regulamente din 1893.

De asemenea, schimbarea programelor ne-a obligat să ne ocupăm a procurà seminariilor cărțile didactice potrivite cu programele cele nouĕ. Aci însă

www.digibuc.ro

nu se mai puteà face ca la licee și gimnasii, unde, populațiunea școlară fiind numerósă, puteam lăsà autorilor grija de a imprimà și desface cărțile lor, după aprobare; căci vînḍarea acolo este destul de mare și de repede, pentru ca autorul uneĭ cărțĭ aprobate să fie sigur că va puté să scótă cheltuelile sale și un beneficiŭ legitim. Dar seminariĭ nu sunt decât douĕ, și populațiunea lor școlară e mică.

De aceea, pentru cărțile necesare seminariilor, am dat însărcinare la un numĕr de profesorĭ, aleșĭ de la facultatea de teologie și de la ambele seminariĭ, să compună un numĕr din cărțile cele maĭ imediat necesare. Manuscrisele lor aŭ fost cercetate de o comisiune de treĭ Episcopĭ, însărcinată de Sf. Sinod, din punctul de vedere al credințeĭ, și de un agregat de la facultatea de litere din Bucurescĭ, din punctul de vedere al limbiĭ. Pentru cele găsite bune, s'a plătit autorilor o indemnisațiune potrivită de către Casa Școlelor, iar manuscrisele se vor imprimà tot de Casa Școlelor, care se va despăgubì treptat de cheltuelile sale din vînḍarea cărților.

* * *

Cele douĕ seminariĭ actuale, împreună cu seminarul „Nifon“, sunt suficiente pentru a rĕspunde trebuințelor. Se calculéză că un numĕr de 4.000 de preoțĭ va fi de ajuns, chiar ținênd sémă și de unele nevoĭ pe carĭ legea actuală nu le satisface și pentru carĭ va trebuì să se iea măsurĭ. Pentru umplerea golurilor ce se vor produce printre aceĭ 4.000 de preoțĭ, treĭ seminariĭ carĭ ar da câte 50, saŭ chiar 40 de absolvențĭ pe an, vor fi de ajuns. In

www.digibuc.ro

orĭ-ce cas, necesitatea mărirĭi seminariilor actuale, saŭ a înfiinţărĭi unuĭ seminar noŭ, nu se presintă decât ca o eventualitate fórte depărtată în viitor. Din contră, am fost nevoiţĭ ca pentru cât-và timp să împuţinăm numĕrul admisiunilor în seminarĭi, din causă că hirotonĭi nouĕ nu se pot face decât fórte puţine, până ce nu vor dispare actualiĭ preoţĭ supra-numerarĭ, aşà că numĕrul absolvenţilor pe carĭ îĭ daŭ seminariile pentru moment este maĭ mare decât cel necesar.

* * *

Fie-care din cele douĕ seminarĭi are local propriŭ bun şi suficient.

Cel din Bucurescĭ se folosesce de noul local clădit pentru şcóla normală de institutorĭ, rĕmas liber prin desfiinţarea acesteĭ şcolĭ. Localul este încăpĕtor, fórte bine condiţionat, şi nu are nevoe decât de óre-carĭ micĭ lucrărĭ pentru regularea curţiĭ şi a grădiniĭ.

Seminarul din Iaşĭ este instalat în vechiul palat al Principeluĭ Mihail Sturdza, prefăcut şi mărit în vederea noueĭ sale destinaţiunĭ. El póte conţiné până la 250 internĭ, numĕr cam mic faţă de organisaţiunea actuală. Vor fi necesare câte-và adăogirĭ, precum şi unele modificărĭ şi o desinfectare generală în partea dejà existentă.

Mobilierul şi dotaţiunea sunt nesuficiente şi vor trebuì completate.

* * *

Localurile actuale aŭ o însemnată lipsă, care va trebuì remediată într'un fel, şi cât maĭ curând: ele

www.digibuc.ro

nu aŭ de loc teren de cultură, așà că seminariștiĭ, deși aŭ agricultura în programa lor, nu pot să facă cea maĭ mică practică pe teren. Din acéstă causă, învĕțămîntul agriculturiĭ în seminariĭ este o curată ficțiune, și nu este de nicĭ un folos preoților ruralĭ.

Prin adresa nóstră din 13 Noemvrie 1898 (anexa No. 25), noĭ am întrebat pe directoriĭ seminariilor asupra mijlócelor prin carĭ trebuià să se dea acestuĭ învĕțămînt caracterul practic. Dar pasul acesta nu a avut nicĭ o urmare. Vom pune din noŭ cestiunea în studiŭ, și vom căutà să-ĭ dăm o soluțiune.

www.digibuc.ro

ÎNVĂȚĂMÎNTUL PROFESIONAL ȘI COMERCIAL.

Considerațiunĭ generale.

Ideile carĭ ne conduc în cestiunea învĕțămîntuluĭ profesional aŭ fost expuse în parte în cele ce preced.

Putem ḑice că până în 1899 acest învĕțămînt maĭ că nu există la noĭ. Nu că nu eraŭ școlĭ de agricultură, de meseriĭ, de comerciŭ; dar cele carĭ eraŭ, prin organisațiunea lor și prin numĕrul lor cel mic, nu puteaŭ exercità nicĭ o influență asupra învĕțămîntuluĭ public, pentru a-l abate din calea exclusiv teoretică în care-l mențineaŭ liceele, gimnasiile și universitățile. Cu treĭ saŭ patru școlĭ de agricultură isolate în câte-và centre și ferite de contactul cu țĕrănimea, prin regulamente aspre, prin programe grele și fără sancțiune practică, nu se puteà sperà să se pótă schimbà deprinderile seculare ale un milion de agricultorĭ, pe carĭ chiar ignoranța lor îĭ făceà maĭ resistenți la inovațiunĭ. Nu cu douĕ școlĭ superióre de meseriĭ se puteà deșteptà în poporul românesc gustul pentru industrie. Iar școlile de comerciŭ nu diferiaŭ de licee decât prin schimbarea, maĭ mult

www.digibuc.ro

în nume, a câtor-và materiĭ din program, iar nicĭ de cum prin spiritul însuşĭ al învĕţămîntuluĭ lor.

Ţinta ce ne-am propus noĭ să atingem a fost îndoită: pe de o parte, de-a înfrînà curentul care împingeà tinerimea tótă numaĭ către şcolile de teorie; iar pe de alta, să creăm un învĕţămînt profesional care să fie în contact cât maĭ intim posibil cu poporul, cât maĭ accesibil pentru dînsul şi cu pretenţiunĭ cât se póte maĭ micĭ.

S'aŭ vĕdut până acì ce mijlóce întrebuinţăm pentru a realisà prima parte a programuluĭ nostru şi resultatele ce am dobîndit. Am reuşit dejà să facem să scadă populaţiunea şcolilor pur teoretice, şi excesul l-am împins către cele cu caracter practic.

Intru cât privesce a doua parte a scopuluĭ ce ne-am propus, este nevoe să-l lămurim bine.

In genere, o şcólă are de scop a satisface o trebuinţă dejà existentă; maĭ rar şi maĭ greŭ şcóla va puté creà o trebuinţă care nu există; ea póte însă, şi e datóre, să facă a se înţelege unele nevoĭ carĭ există, dar pe carĭ lumea nu le înţelege, şi să determine curente în opinia publică. In acéstă privinţă, nu este nicĭ o deosebire între chemarea şcolĭĭ de a deşteptà şi a întreţiné sentimentul naţional al unuĭ popor, şi aceea de a îndrumà activitatea luĭ economică în cutare saŭ cutare direcţiune.

In alte ţĕrĭ, industria şi comerciul aŭ luat nascere, s'aŭ desvoltat şi aŭ înflorit prin forţa împrejurărilor prin aptitudinile poporuluĭ, prin mijlócele şi înlesnirile ce a avut el de a-şĭ fundà o industrie şi un comerciŭ. Pe acolo şcolile de comerciŭ şi de industrie aŭ venit în urmă, nu pentru a fundà ceea ce există

www.digibuc.ro

dejà, ci pentru a aduce un noŭ element de întărire și progres.

La noĭ, lucrurile se presintă din contra. Noĭ avem trebuință să fundăm aprópe pe deantregul industria nóstră, să apucăm din noŭ în mânile nóstre comerciul, pe care l-am lăsat să ne scape, și să dovedim milióuelor nóstre de agricultorĭ că, din pămîntul ce avem, putem trage folóse cu mult maĭ marĭ decât acele ce ne dă el acum. Prin urmare, școlile ce avem și acele pe carĭ le vom maĭ creà vor trebui maĭ mult să precédă, decât să urmeze mișcarea economică.

Datoria lor va fi să formeze o opiniune publică, să facă să intre în convingerea tuturor că învĕțămîntul profesional este tot așà de onorabil, și în ḑiua de aḑĭ cu mult maĭ necesar și maĭ fructuos decât cel teoretic. Ele vor trebui să ne formeze pătura din care să se ridice ómeniĭ ce vor fundà cu timpul industria, comerciul și agricultura cea mare de la noĭ; căcĭ aceste lucrurĭ nu se improviséză și nu pot luà nascere decât dintr'un substrat, care trebue să existe dejà de maĭ nainte.

De aceea, școlile elementare și inferióre de meseriĭ, pe carĭ le-am înființat și pe carĭ le vom maĭ înființà, nu aŭ de loc pretenţiunea de a fundà la noĭ industria cea mare. Scopul lor este de a formà o pătură cât maĭ numerósă de micĭ industriașĭ, saŭ de a întărì pe aceea care există dejà.

Când țéra va avé o clasă numerósă de lucrătorĭ deprinșĭ a trăì din munca mânilor lor, învĕțațĭ cu viĕța de atelier, pricepuțĭ a cunósce gusturile clienteliĭ și sciind a le satisface, vom dispune de ele-

www.digibuc.ro

mentul principal și indispensabil, fără care este inutil să ne gândim a întemeià industria cea mare pe scară întinsă. Căcĭ la ce este bun a fundà fabricĭ marĭ, dacă nu vom avé lucrătorĭ pentru ele? Și cum vom avé lucrătorĭ, dacă nu va existà un strat social anume pregătit pentru a ni-ĭ da? Scim bine că un mare idustrial póte să-și caute lucrătoriĭ și printre țĕrani, carĭ nu aŭ lucrat nicĭ odată într'o fabrică; dar câtă muncă-ĭ trebue ca să-ĭ găséscă! câtă, ca să-ĭ formeze și să-ĭ instruiască în meserie! Și cine nu scie că, după ce cu multă muncă și perdere de vreme și-a format cine-và lucrătoriĭ, aceștia îl părăsesc îndată ce și-aŭ format un mic capital, pentru a se întórce tot la plugul lor? Acésta nu este de loc de mirare. Lucrătorul luat de la plug este numaĭ un lucrător de ocasiune; el nu este un lucrător de meserie. De aceea vedem că maĭ tóte fabricile maĭ insemnate ce se înființéză sunt silite să aducă lucrătorĭ străinĭ, ceea ce reduce mult din folosul ce aduc ele țĕriĭ.

Modestele nóstre școlĭ de meseriĭ vor schimbà cu timpul acéstă stare de lucrurĭ. Ele ieaŭ pe copiĭ chiar la eșirea lor din școla primară, și lucréză asupra lor la o vîrstă când spiritul lor póte primì impresiunĭ durabile. Se vor formà ast-fel un numĕr destul de mare de ómenĭ deprinși a trăì numaĭ din produsul muncĭĭ lor industriale, și printre carĭ viitórele fabricĭ vor găsì lucrătorĭ stabilĭ și dejà deprinși cu viéța de atelier.

Școlile elementare și inferióre de meseriĭ aŭ de obiect a desvoltà industria mică, și anume acele industriĭ carĭ transformă materiile prime ce se află

www.digibuc.ro

în țéră, și ale căror produse își găsesc desfacerea chiar în țéră. Este lucru anormal, rușinos și dăunător, ca pălăriile de pâslă, dimia, mobilele ordinare de lemn, donițele, ólele, până și opincile și furcile de lemn, să se aducă de peste graniță. Sunt nenumĕrate obiecte carĭ sunt în același cas, deși fabricarea lor este ușóră, nu cere nicĭ unelte multe și scumpe, nicĭ o învĕțătură lungă, și deși lemnul, lâna, peile sunt la îndemâna tuturor. Școlile nóstre vor căutà să propage tóte industriile carĭ se pot practicà cu ușurință în ateliere micĭ, chiar în casa țĕranuluĭ, cu unelte puține și eftine. Cu modul acesta, vom utilisà multe materiale care adĭ nu-și găsesc întrebuințarea, vom da de lucru la o mulțime de ómenĭ, vom da putință țĕranilor a se folosì de ḑilele de iarnă, pe carĭ acum le perd in zadar, și vom reține în țéră multe milióne, carĭ merg acum de plătesc peste graniță numerósele obiecte simple pe carĭ le consumă poporul.

* * *

Ceea ce am ḑis despre industrie se póte repetà în mare parte și pentru agricultură. Școlele nóstre elementare și inferióre de agricultură nu aŭ de loc ca scop de a propagà cunoscințele cele maĭ înalte de agricultură. Ele își propun să facă a trece prin ele cel maĭ mare numĕr posibil de băețĭ de țĕran, ca să capete în mod practic cunoscințe restrînse, carĭ să le permită a cultivà pămîntul în mod maĭ perfecționat decât părinților lor. Ne propunem ast-fel să facem ca practica urmată de massa țĕranilor să se îmbunătățéscă cu încetul, făcênd-o să adopte pe

www.digibuc.ro

rînd și pe nesimțite unele obiceiurĭ, ușor de admis și pe carĭ numaĭ nesciința saŭ lipsa de stăruință a făcut până acum să fie necunoscute. Ast-fel, vom fi făcut, credem, un mare serviciŭ agriculturiĭ nóstre, dacă vom fi deprins pe țĕranĭ să introducă rotația anuală, să cultive câte-và plante furagere, să întrebuințeze semințe maĭ bine alese și să facă arăturĭ maĭ bune. Nu ne trece de loc prin minte să-ĭ învețăm analisa chimică a pămînturilor, experimentarea de culturĭ rare, și alte asemenea lucrurĭ. Și suntem convinșĭ că, atuncĭ când massa țĕrănéscă va fi adoptat acele puține lucrurĭ ce voim să o învețăm, va fi mult maĭ lesne marilor agricultorĭ să facă agricultura pe care vor voĭ, pentru-că vor avé cu cine, iar venitul pămîntuluĭ nostru se va îndoĭ.

* * *

Acestea sunt motivele pentru carĭ, deosebindu-ne de sistemul urmat până acum, în loc de a ne mărginì într'un mic numĕr de școlĭ marĭ și costisitóre, cu învețămînt superior, am preferit să înființăm cât maĭ multe școlĭ de meseriĭ și de agricultură, micĭ, eftene, dând un învețămînt fórte restrîns, și pe carĭ să le putem respândì pe tótă suprafața țĕriĭ, și maĭ ales în sate și în orașele cele micĭ. In adevĕr, de óre-ce este vorba să creăm un învețămînt destinat maĭ cu sémă copiilor de ómenĭ săracĭ, erà natural să căutăm a duce școla la eĭ, în loc de a voì să-ĭ facem pe eĭ să vină de departe la vre-o câte-và școlĭ marĭ. Am putut ast-fel ca, chiar din primul an, în școlile elementare și inferióre de meseriĭ, să dăm învețămîntul la un numĕr de

www.digibuc.ro

peste 1.000 de copiĭ, carĭ ne costă în mijlociŭ câte 300 leĭ unul pe an, pe când în școlile cele marĭ nu avem decât 385 școlarĭ, carĭ costă fie-care câte 2 500 leĭ pe an. Este adevĕrat că aceștĭ din urmă primesc un învĕțămînt cu mult maĭ superior decât ceĭ dintâĭ; dar este tot atât de adevĕrat că, pentru acele dintâĭ, am avut în acest prim an de suportat cheltuelile de instalațiune, carĭ se fac numaĭ odată, și că la începuț o școlă nu câștigă maĭ nimic, pe când pe urmă ea póte trăĭ în mare parte prin propriele eĭ mijlóce; așà că în aniĭ următorĭ costul anual al unuĭ școlar se va reduce de la 300 leĭ la cel mult 150. (O școlă elementară de meseriĭ cu un singur maiestru, odată constituită, nu costă maĭ mult de 2.000 leĭ pe an; așà că, de ar avé numaĭ 30 de școlarĭ, costul anual al unuia ar fi abià de 70 leĭ).

Sistemul școlilor micĭ și numeróse aŭ dar avantagiul de a ne permite ca, cu o mică cheltuială, să facem să trécă prin ele un numĕr mare de școlarĭ, și să ne formăm ast-fel în scurtă vreme, cu sacrificiĭ neînsemnate, un numĕr mare de lucrătorĭ industrialĭ și de țĕranĭ cu sciință de meseria lor. Tineriĭ aceștia vor fi trăit câte doĭ saŭ treĭ aniĭ în școlă și vor fi vĕdut că, cu ceea ce-ĭ învĕță școla, eĭ aŭ putut, la o vîrstă de 13—16 aniĭ, să se întrețină așà ca să nu coste nimic pe părințĭ, și să adune și câte un mic capital; eĭ vor fi putut face comparațiune între folósele pe carĭ le-aŭ tras și le maĭ pot trage din ceea ce aŭ învĕțat, și munca în mare parte stérpă a părinților lor, închișĭ încă în metodele și ideile lor rutiniere. Ast-fel cu timpul va dispare neîncrederea pe care o are poporul nostru pen-

www.digibuc.ro

tru tot ce nu se potrivesce cu ceea ce scie el din părinți, precum și aceea pe care o nutresce contra meseriilor manuale, despre carî crede că nu sunt în stare să lrănéscă pe cine-và și că nu sunt bune decât pentru străinî.

Legea învĕțămîntuluî profesional din 1899.

Legea învĕțămîntuluî profesional, promulgată la 31 Martie 1899, a fost inspirată de aceste consideraţiunî.

Reforma învĕțămîntuluî public, urmărită timp de aprópe 40 de anî cu atâta tenacitate, nu se puteà considerà ca desăvĕrșită prin votarea legilor din 1893, 1896 și 1898. In adevĕr, la noî nu erà vorba numaî de a avé școlî primare, licee saŭ universităţî maî bune decât eraŭ înainte; ceea ce se cereà, erà de a se reformà *învĕțămîntul* însuși, în întregimea luî; erà vorba a i se redà echilibrul care-î lipsià, a desvoltà părţile atrofiate, a completà lîpsurile și a reduce părţile desvoltate în mod anormal la proporţiile cuvenite. Iacă pentru ce legea asupra învĕțămîntuluî secundar din 1898 a dus la resultatul, nelogic în aparenţă, de a fi făcut să scadà numĕrul școlarilor din licee: este că acî erà un exces de desvoltare, pe care, cu sciință și cu voință, am căutat să-l reducem. Iacă iarăși pentru ce, în mod logic și forțat, trebuià ca legea din 1898 să fie completată prin o lege asupra învĕțămîntuluî profesional, fără care desechilibrarea de maî înainte nu și-ar fi găsit remediul, și reforma nu și-ar fi meritat numele.

www.digibuc.ro

Erà însă acì o dificultate, că o parte din școlile pe carĭ le interesà legea asupra învĕţămîntuluĭ profesional depindeaŭ de ministerul domeniilor.

Erà greŭ de a se despărţì reforma în douĕ părţĭ, și a se legiferà din douĕ puncte de vedere deosebite. Tótă expunerea din acéstă lucrare arată ce strânsă unitate domnesce în planul întreg al reformeĭ. Nu este nicĭ o parte a învĕţămîntuluĭ care să se pótă considerà deosebit de cele-lalte. Ele se pătrund și se influenţézĕ unele pe altele în așà fel, încât organisaţia dată uneia impune într'o mare măsură organisaţia ce trebue dată tuturor celor-lalte.

Am vĕḑut dejà cum învĕţămîntul profesional a pătruns în școla primară, în cea secundară ; vom vedé maĭ jos cum îșĭ deschide drum până și în universitate. Cum se puteà admite ca legea care-l privià, să fie făcută fără nicĭ o preocupare de ceea ce se făcuse în cele-lalte ramurĭ de învĕţămînt ? Cum se puteà să se ridice un zid de despărţire îutre dînsul și restul învĕţămîntuluĭ ?

Acestea aŭ fost motivele carĭ aŭ impus, ca o singură lege să reguleze întregul învĕţămînt profesional, atât pentru școlile carĭ dejà depindeaŭ de ministerul instrucţiuniĭ publice, cât și pentrn cele pe carĭ le administrà ministerul domeniilor, și, ca consecinţă, trecerea acestor din urmă școlĭ sub administraţiunea ministerului instrucţiuniĭ.

De alt-fel, măsura acésta nu are nimic neobicĭnuit într'însa, de óre-ce maĭ sunt ţĕrĭ unde întregul învĕţămînt este reunit sub singura autoritate a ministeruluĭ instrucţiuniĭ publice.

* * *

www.digibuc.ro

Legea învĕţămîntuluĭ profesional din 31 Martie 1899 nu a fost aplicată nicĭ o ḑi. Guvernul din 12 Aprilie 1899 a abrogat-o şi a restabilit vechea lege din 1893, cu deosebire numaĭ că şcolile comerciale aŭ fost lăsate sub autoritatea ministeruluĭ de instrucţiune, cum fuseseră şi înainte de 1883.

Dar legea din 1899 a fost restabilită la 9 Iulie 1901, cu óre-carĭ modificărĭ, dintre carĭ cea maĭ însemnată a fost că şcóla superióră de agricultură de la Herĕstrăŭ a fost lăsată la ministerul domeniilor.

Aşà cum este şi cum se aplică ea acum, legea cuprinde treĭ sub-divisiunĭ marĭ: învĕţămîntul agriculturiĭ, al meseriilor şi al comerciuluĭ.

Şcolile de agricultură pentru băeţĭ sunt de douĕ categoriĭ: şcolĭ elementare şi şcolĭ inferióre; pentru fete, sunt şcolĭ elementare de gospodărie rurală (anexa No. 73, art. 6 şi 7).

Şcolile elementare de agricultură aŭ doĭ anĭ de curs. Invĕţămîntul lor cuprinde, pe lângă învĕţătura practică a agriculturiĭ şi industriilor eĭ anexe saŭ derivate, fórte succinte cunoscinţe teoretice, carĭ sunt limitate la cel mult 3 ore pe sĕptĕmână în timpul muncĭĭ câmpuluĭ, şi cel mult 2 ore pe ḑi în timpul când acéstă muncă este suspendată. Scopul acestor şcolĭ este învĕţămîntul practic al agriculturiĭ raţionale, în vederea culturiĭ celeĭ micĭ.

Şcolile inferióre de agricultură aŭ de scop de a formă bunĭ gospodarĭ ruralĭ pentru o cultură maĭ întinsă, precum şi pe învĕţătoriĭ pentru şcolile elementare de agricultură. Cursul lor este de treĭ anĭ (anexa No. 73, art. 15).

Pentru învĕţămîntul meseriilor, sunt şcolĭ elemen-

www.digibuc.ro

tare cu doĭ anĭ de curs, școlĭ inferióre, carĭ pot fi de gradul I cu cincĭ anĭ de curs, saŭ de gradul II cu șépte anĭ, și școlile superióre de meseriĭ din Bucurescĭ și Iașĭ (anexa No. 73, art. 21, 28, 29. 43 și 45).

In fine, învĕțămîntul comercial se dă, pentru băeți, în școlĭ comerciale de gradul I și de gradul II; pentru fete, în școlile elementare de fete și în clasele comerciale alăturate pe lângă școlile secundare de fete; pentru adulți, în cursurile comerciale de séra și de Dumineca (anexa No. 73, art. 58, 59, 60 61 și 75).

Maĭ sunt în fine cursurile de comerciŭ și de meseriĭ pentru ucenicĭ și pentru adulți (anexa No. 73, art. 76).

Școlĭ profesionale existente înainte de 1901 și cele înființate de atuncĭ încóce.

In momentul când s'a pus în aplicare legea din 1901 asupra învĕțămîntuluĭ profesional, existaŭ dejà următórele școlĭ profesionale:

Școlĭ de agricultură: școlile inferióre de la Strihareț, Roman și Armășescĭ, și cea superióră de la Herĕstrăŭ;

Școlĭ de meseriĭ: școlile superióre din Bucurescĭ și Iașĭ; 15 școlĭ profesionale de fete, dependente de ministerul instrucțiuniĭ publice;

Școlĭ de comerciŭ: 5 școlĭ comerciale inferióre și 4 școlĭ comerciale superióre.

Se vede de acĭ că învĕțămîntul meseriilor pentru băeți nu aveà de loc școlĭ elementare și inferióre, ci numaĭ superióre. Tot așà, învĕțămîntul agriculturiĭ nu dispuneà decât de patru școlĭ, tóte cu internat

www.digibuc.ro

și cu o organisațiune relativ superióră și complicată. Trebuià dar să se completeze cadrul, creând pe dintregul învĕțămîntul începĕtor agricol și industrial, și maĭ ales rĕspândindu-l în tŏte părțile, în loc de a-l ținé concentrat numaĭ în câte-và puncte.

Prin budgetul anuluĭ 1901—1902, se pusese la dispositiunea ministeruluĭ o sumă de 234.761 leĭ, pentru înființarea școlilor necesare. La 11 Aprilie 1901, am adresat prefecților o circulară (anexa No. 74), prin care-ĭ consultam asupra feluluĭ școlilor ce trebuiaŭ înființate și a loculuĭ unde să se înființeze.

Avênd în vedere rĕspunsurile primite, prin decisiunea din 11 Iulie 1901 (anexa No. 75), am hotărît înființarea, subvențiunarea saŭ transformarea în școlĭ profesionale a 53 de școlĭ. Din acestea însă nu s'aŭ putut înființà de o cam dată decât 39; pentru cele-lalte, am fost împedicațĭ, fie de lipsa de local, fie de alte împrejurărĭ. Unele aŭ fost înființate maĭ târdiŭ, și câte-và s'aŭ înființat fără să fi fost prevĕdute în decisiunea de la 1901. In resumat, avem adĭ următórele școle profesionale (a se vedé și anexa No. 76).

	Școlĭ de agricultura		Școlĭ de meseriĭ de băeți			Școli profesionale de fete	Școli comerciale de băeți		Clase comerciale de băeți	Clase comerciale de fete	Școli de menagiu pentru fete	TOTAL
	Elementare	Inferióre	Elementare	Inferióre	Superióre		Elementare	Superióre				
Vechĭ	1	3	—	2	2	15	5	4	—	—	—	32
Nouĕ	7	1	18	9	—	3	2	—	2	3	3	48
	8	4	18	11	2	18	7	4	2	3	3	80

www.digibuc.ro

Dintre școlile prevĕḑute în acest tabloŭ, cea elementară agricolă din Odobescĭ (Putna), cea inferióră de meseriĭ din Târgul-Ocniĭ și școla de menagiŭ a asiluluĭ Elena-Dómna, deși înființate înainte de 1 Septemvrie 1901, fusese făcute tot în vederea direcțiuniĭ ce se comptà a se imprimà învĕțămîntuluĭ prin legea din 1899. Tot așà a fost și cu școla de viticultură din Drăgășanĭ, care aḑĭ a trecut în sarcina societățiĭ culturale din Vâlcea.

Dintre școlile profesionale de fete, acele din Huși și Vasluiŭ, deși trecute ca înființate după 1 Septemvrie 1901, existaŭ în realitate maĭ nainte, ca școlĭ comunale; la 1 Septemvrie 1901 aŭ fost însă trecute în comptul Statuluĭ și reorganisate după modelul celor-lalte școlĭ ale sale.

In fine, ar maĭ trebuì adăogate, la tabela precedentă, școlile secundare de fete din Bârlad și Focșanĭ, carĭ sunt pe cale a se transformà, prima într'o școlă mixtă profesională și de menagiŭ, a doua într'o școlă profesională.

Maĭ sunt și alte observațiunĭ, carĭ se vor face maĭ jos, la locul lor.

In tabelă, nu figuréză școla superióră de agricultură de la Herĕstrăŭ, care depinde de ministerul Domeniilor.

* * *

Ar fi greŭ să expunem tóte greutățile ce am avut de învins, pentru a da o ființă acesteĭ prime serĭ de școlĭ profesionale, și a mulțimiĭ de măsurĭ de detaliŭ ce aŭ trebuit luate.

După cum se vede din tabloŭ, ținta nóstră a fost

www.digibuc.ro

mai cu sémă de a desvoltà învĕţămîntul profesional elementar şi inferior, pentru a da o basă sigură celuĭ superior, care există dejà. Dar şcolile de tipul ce cream noĭ eraŭ aprópe necunoscute în ţéră, ceea ce mărià greutăţile, din causă că chiar personalul chemat a le conduce nu erà la început bine lămurit asupra scopuluĭ şcolilor şi a moduluĭ de conducere ce voiam să le imprimăm.

Acest prim moment de marĭ greutăţĭ a trecut cu bine, şi resultatele ce constatăm dejà, după un timp aşà de scurt, ne îndreptăţesc să concepem bune speranţe pentru viitor.

* * *

Prima greutate, şi cea maĭ mare, a fost găsirea personaluluĭ instructor. E adevĕrat că şcolile nóstre technice superióre aŭ dat, de când există, numeroşĭ absolvenţĭ; dar aceştia aveaŭ dejà situaţiunĭ formate, la carĭ nu consimţiaŭ să renunţe, pentru salariile fórte modeste ce puteam să le oferim noĭ. De altă parte, printre simpliĭ lucrătorĭ, chiar când îşĭ cunoscĕaŭ fórte bine meseria, nu erà uşor să găsim ómenĭ carĭ să întrunéscă şi cele-lalte calităţĭ cerute unuĭ om, care erà să fie chemat a funcţionà într'o şcólă.

Am fost siliţĭ să facem lungĭ căutărĭ, numeróse schimbărĭ, şi, pentru unele meseriĭ puţin practicate în ţéră, să aducem maieştri din Transilvania, şi până din Germania. Ast-fel a fost pentru frînghierie, pentru olărie, pentru jucăriĭ, şi vom fi siliţĭ să o maĭ facem şi pentru alte specialităţĭ.

A doua greutate a fost aceea a instalăriĭ mate-

www.digibuc.ro

riale. Nu vorbim de procurarea uneltelor, pentru carĭ aveam fond indestulător, ci de localurĭ. O școlă de meseriĭ, o școlă de agricultură, reclamă încăperĭ speciale, precum ateliere, magaziĭ, grajdurĭ, carĭ nu se găsesc cu ușurință, maĭ ales prin satele și orășelele unde voiam noĭ să așezăm școlile nóstre. Trebue să recunóscem că, fără sprijinul devotat și stăruitor al prefecților, primarilor, și chiar al simplilor particularĭ, de cele maĭ multe orĭ ne-ar fi fost fórte greŭ, dacă nu chiar imposibil, să găsim ceea ce ne trebuià. Am putut însă să acomodăm unele clădirĭ vechĭ, printre carĭ unele eraŭ vechile conace ale moșiilor Statuluĭ, vîndute în loturĭ ; li s'aŭ făcut reparațiunĭ, adaose, și, pe unde erà absolută nevoe, s'aŭ făcut chiar construcțiunĭ nouĕ. Cheltuelile acestor lucrărĭ s'aŭ acoperit maĭ cu sémă din subvențiunile acordate de județe și comune, conform legiĭ, și une-orĭ din donațiunile unor proprietarĭ generoșĭ, ca d-niĭ Sava Șomănescu la Sopot și la Drăghiceniĭ-Liicenĭ, Marincu la Poiana, B. Știrbeĭ la Buftea.

Cu tóte acestea, instalațiunile făcute nu se pot considerà ca definitive. Cele maĭ multe sunt încă nesuficiente, și unele sunt construite ușor, așà că vor trebui inlocuite peste cât-và timp cu lucrărĭ maĭ serióse. Acésta va fi cu atât maĭ indispensabil, cu cât în localitățile respective lipsesce chiar putința de a se luà cu chirie localurile necesare, cum se face prin orașe maĭ marĭ.

O a treia greutate, fórte mare, a fost aceea care resultă din lipsa de mijlóce a copiilor, pentru carĭ școlile nóstre eraŭ destinate. Școlariĭ noștri aveaŭ să fie fiĭ de sătenĭ saŭ de orășenĭ din clasele cele

www.digibuc.ro

mai sărace, dintre aceia pentru carĭ însăşĭ sărăcia lor erà o pedică pentru a urmà cu succes liceul saŭ gimnasiul. Aceia dintre eĭ a căror familie nu locuià în localitatea unde erà şcóla, ar fi trebuit dar se locuiască cu plată pe la gazde, ceea ce erà maĭ presus de puterile părinţilor lor. Maĭ trebue apoĭ să nu se pérdă din vedere că, între vîrsta de 12 şi cea de 17 anĭ, un băiat este de mare ajutor unor părinţĭ săracĭ şi póte contribuì în mod simţitor pentru a uşurà sarcinele familieĭ, şi chiar a aduce órecare câştig în casă. Erà dar un îndoit sacrificiŭ pentru o familie săracă, de a se lipsì de ajutorul unuĭ băiat, şi de a-l întreţiné pe cheltuială la o şcólă maĭ depărtată. E adevĕrat că legea prevede ca, din beneficiile şcoliĭ, cea maĭ mare parte să se distribue şcolarilor, la absolvire ; dar acésta nu resolvà problema intreţinerĭi lor în timpul studiuluĭ însuşĭ.

Dificultatea acésta este aşà de seriósă, în cât puteà să compromită succesul întreguluĭ învĕţămînt profesional.

In vechile şcolĭ, ea fusese resolvată prin înfiinţarea de internate pe lângă fie-care şcólă. Dar la sistemul acesta nu ne putem gândì acì, pentru-că costă scump, şi ar fi făcut imposibilă înmulţirea şi diseminarea şcolilor ; şi pe urmă internatul are acì marele inconvenient de a învĕţà pe şcolarĭ cu viéţa fără grije şi relativ confortabilă, pe care nu o vor avé după eşirea lor în lume.

Legea din 1901 a preferit să adopte sistemul cantinelor şcolare, care dejà se experimentase în şcolile primare şi dedese aşà de bune resultate. Pe basa legiĭ, se înfiinţase dejà câte o cantină pe lângă

www.digibuc.ro

uncle din școlile cele nouĕ, chiar de la fundarea lor. Dar mijlócele lor de întreținere eraŭ de tot nesuficiente.

Prin decisiunea din 23 Decemvrie 1902 (anexa No. 77), am hotărît înființarea de cantine pe lângă tóte școlile elementare de meseriĭ și de agricultură; iar pentru întreținerea lor am prevĕḑut a se întrebuința plata elevilor cantinierĭ, ajutórele date de minister, de Casa Școlelor, de județe, comune și de instituțiunile private; donațiunile, produsul serbărilor, colectelor, și maĭ ales o parte din venitul net al școleĭ, care să nu tréca peste jumătate din acest venit.

Dejà Casa Școlelor acordă acestor cantine un ajutor de 14.000 leĭ pe an. Partea venită din beneficiul școleĭ este mult maĭ însemnată. E adevĕrat că, după textul strict al legiĭ, acéstă parte trebue să se libereze școlarilor la absolvire; dar am socotit că prima nóstră datorie erà de a le face posibilă urmarea în școlă, fără care nicĭ școla nu ar fi putut existà, nicĭ școlariĭ să maĭ aibă vre un beneficiŭ. De alt-fel, prin întreținerea ce li se acordă și prin înlesnirea ce li se face de a învĕță o meserie, se dă școlarilor un folos cel puțin tot atât de mare ca și acela de a avé un capital maĭ mare la eșirea lor din școlă.

De aceea credem că măsura nóstră este bună și folositóre.

Decisiunea nóstră din 23 Decemvrie 1902 am susținut-o prin circularele din 3 și 8 Ianuarie 1903, către prefecțĭ și către revisoriĭ școlarĭ (anexele No. 78

www.digibuc.ro

și 79), prin carĭ le ceream concursul și le indicam mijlócele, pentru a veni în ajutorul cantinelor.

Pe lângă acestea, am creat un noŭ venit acestor cantine, din vînḍarea carnetelor personale ale școlarilor, prevĕḍute la art. 215 din regulamentul școlilor secundare, și generalisate în urmă pentru școlariĭ de orĭ-ce categorie. Aceste carnete se vor face de Casa Școlelor, și tot excedentul provenit din vînḍarea lor se va vĕrsà pentru cantinele școlelor profesionale.

In fine, la școlile de agricultură și la acele carĭ aŭ grădinĭ, întreținerea cantinelor este mult înlesnită prin legumele pe carĭ le procură grădina.

Prin aceste mijlóce, credem că s'a asigurat în mod suficient de o cam dată întreținerea cantinelor și buna funcționare a școlilor. In adevĕr, deși măsurile nóstre nu vor primì deplina lor executare decât de la 1 Septemvrie 1903, dejà numĕrul elevilor a crescut și frecuentarea a devenit maĭ regulată. Nu ne îndoim că după 1 Septemvrie 1903 îmbunătățirea va fi mare și evidentă pentru toțĭ.

* * *

Cu tóte greutățile neseparabile de orĭ-ce început, avem mulțumirea de a constatà că școlile noŭ înființate aŭ fost primite în genere cu favóre, și că într'însele se lucrézà cu multă ardóre. Am visitat maĭ multe dintr'însele, și peste tot am constatat resultate carĭ, maĭ ales în unele, trec peste orĭ-ce așteptare. Școlariĭ lucrézà cu rîvnă; uniĭ din eĭ manifestézà aptitudinĭ în adevĕr surprinḍĕtóre; culturile făcute de școlile agricole sunt în genere demne

www.digibuc.ro

de tótă lauda. Cât pentru public, el dovedesce favórea sa prin mulțimea comandelor, carĭ la unele școlĭ trec chiar peste ceea ce pot produce ele. Din acéstă causă, chiar din al doilea an școlile aŭ putut să-șĭ acopere tóte cheltuelile lor de material, și să lase beneficiĭ însemnate, carĭ, după lege, se împart între maiești și școlarĭ. Dispoșițiunea acésta a legiĭ este fórte nemerită, fiind că constitue un stimul puternic și pentru uniĭ, și pentru alțiĭ, și fiind că va da mijlocul viitorilor absolvenți ca, cu micul capital ce-șĭ vor fi format în școlă, să-șĭ pótă exercità meseria.

In Septemvrie 1903, se va ține în Bucurescĭ prima exposițiune a școlilor de meseriĭ și de agricultură, prevĕdută de art. 74 din lege. Sperăm că cu acéstă ocasiune se va convinge orĭ-cine de utilitatea nouluĭ învĕțămînt și de aptitudinea deosebită pe care o aŭ fiiĭ poporuluĭ nostru pentru industriile manuale.

Să intrăm acum în câte-và lămuriri maĭ de aprópe asupra diverselor categoriĭ de școlĭ.

Școlĭ elementare și inferióre de agricultură.

Printre școlile de agricultură carĭ depind de ministerul instrucțiuniĭ publice, sunt treĭ carĭ aŭ fost înființate înainte de începutul reformeĭ învĕțămîntuluĭ, și anume școlile înferióre de la Strihareț, Roman și Armășescĭ. Acéstă din urmă are și secție de meseriĭ, și e împărțită în douĕ divisiunĭ: a băeților și a fetelor.

Aceste școlĭ sunt câte trele cu internat, și aŭ

www.digibuc.ro

budgete respectiv de 30.545 leĭ, 33.910 leĭ și 55.112 leĭ pe an.

La 1 Septemvrie 1897, am înființat două școlĭ primare superióre cu aplicațiunĭ practice de viticultură: una la Drăgășanĭ și alta la Focșanĭ; acésta de a doua a fost strămutată în 1901 la Odobescĭ. Organisarea lor a fost fixată prin regulamentul și programa din 3 Septemvrie 1897 și prin decisiunea din 23 Decemvrie 1897. La punerea în aplicare a legiĭ învĕțămîntuluĭ profesional, la 1 Septemvrie 1901, școla din Odobescĭ a fost supusă organisăriĭ comune a școlilor elementare de agricultură și a primit și o secțiune de dogărie. Cea de la Drăgășanĭ a trecut în séma societățiĭ culturale din Vâlcea, care ĭ-a adăogat și o secțiune de meseriĭ.

Școlile de la Braniștea, Belcescĭ, Lehliu, Strehaia și Nucet aŭ fost înființate cu pămînturĭ cedate din moșiile Statuluĭ; cele din Poiana, Sopot și Drăghicenĭ, pe pămînturĭ dăruite de vecĭ de către particularĭ. La Poiana, d-l Marincu a oferit 37 de hectare, iar la Sopot și Drăghicenĭ, d-l Sava Șomănescu câte 20 hectare, pe lângă alte înlesniriĭ. Acéstă bună-voință pentru noua instituțiune din partea d-lor Marincu și Șomănescu este de natură a încuragià mult silințele néstre, maĭ ales că este departe de a fi isolată, de óre-ce din multe alte părțĭ am avut numeróse îndemnurĭ și înlesniriĭ.

La 1 Septemvrie 1903, va începe să funcționeze încă o instituțiune de învĕțămînt agricol, la R.-Sărat. Acéstă comună ne-a oferit în acest scop localul vecheĭ gărĭ, împreună cu 100 hectare din moșia orașuluĭ și încă o bucată lângă apa Rîmniculuĭ,

www.digibuc.ro

pentru grădină de legume. Cu acestea, Casa Școlelor va înființà și va întreținé în socotéla sa o fermă model pentru instrucțiunea agricolă a învățătorilor ce se destină școlilor elementare de agricultură, conform art. 9 și 10 din lege, precum și pentru învățătorii ambulanți și toți aceĭ carĭ își propun a-și perfecționà cunoscințele lor agricole. Am decis crearea acesteĭ ferme, atât pentru a profità de donațiunea ce ni se făceà, cât și pentru a avé o fermă organisată anume în vederea trebuințelor învățămîntuluĭ agricol.

Ne propunem încă, ca, cu ajutorul acesteĭ ferme, să introducem, să perfecționăm și să propagăm unele industriĭ în legătură intimă cu agricultura. In scopul acesta, pentru a ne prepară personalul trebuincios, am trimis doĭ învățătorĭ în Boemia, pentru a învățà chipul de a se cresce porciĭ și a se fabricà șunca, și doĭ în Bosnia, pentru uscatul prunelor.

Tot la 1 Septemvrie 1903, se va deschide la Alexandria (Teleorman) o școlă inferióră de agricultură, pe lângă care vor fi și câte-và cursurĭ comerciale, destinată a înlocuì gimnasiul și școla de meseriĭ de acolo, carĭ se suprimă. Terenul necesar, în întindere de 100 hectare, ni s'a cedat de către comună, din moșia orașuluĭ.

Școlĭ elementare, inferióre și superióre de meseriĭ.

Școlile superióre de meseriĭ din Bucurescĭ și Iașĭ nu aŭ fost atinse în organisațiunea ce li se dăduse

www.digibuc.ro

prin legea de la 1893, decât în cestiunile de detaliŭ. Cele inferióre și cele elementare însă aŭ fost înființate tóte în conformitate cu legea din 1901. E adevĕrat că cea din Tîrgul-Ocniĭ se înființase la 1 Septemvrie 1897, și cea din Bârlad la 1899; însă cea dintâiŭ era tot o îndrumare către introducerea învĕțămîntuluĭ profesional elementar, iar cea de a doua a imitat organisarea eĭ.

In cele 29 de școlĭ elementare și inferióre ce avem aḑĭ sunt introduse, în prima linie, meseria lemnărieĭ, a rotărieĭ și a fierărieĭ, carĭ se regăsesc în cele maĭ multe. Pe lângă acestea, se învață, după împrejurările locale, câte una saŭ douĕ din meseriile următóre: lăcătușeria, tinichigeria, tîmplăria, curelăria, fabricarea pălăriilor de pâslă, olăria și ceramica, împletitura de richită și de papură, dogăria, frînghieria, cismăria, croitoria bărbătéscă. Fie-care din aceste meseriĭ se practică în localitatea unde are maĭ multă căutare, saŭ unde se găsesce maĭ cu înlesnire materia primă. Când acéstă materie nu se găsesce, dar se póte produce în țéră, am luat măsurĭ în acest scop. Ast-fel, nu se găsesce la noĭ cânepă îndestulă și de calitatea voită pentru frînghierie, și se aduce din străinătate; am dispus ca diriginții școlilor, unde se învață acéstă meserie, să contracteze cu sătenii de prin vecinătate ca să cultive eĭ cantitatea și calitatea voită de cânepă, cu obligațiunea pentru școlă de a o cumpĕrà, așa că se va contribui la reîntroducerea acesteĭ culturĭ, care se împuținase la noĭ de cât-và timp.

Observăm că școlile de meseriĭ din Alexandria (care acum se înlocuesce cu una de agricultură),

www.digibuc.ro

din Bîrlad, din Câmpu-Lung și din Slatina înlocuesc câte un gimnasiŭ, care se desființéză saŭ s'a desființat.

De asemenea, merită atenţiune că maĭ peste tot școlile noŭ înfiinţate s'aŭ bucurat de sprijinul autorităţilor locale, judeţe saŭ comune, și de ale particularilor. Epitropia averilor Madona-Dudu din Craiova îșĭ propune să înființeze cu totul în socotéla sa o școlă inferioră de meseriĭ la Maglavitu, în județul Dolj. D-l B. Știrbeĭ a donat localul, uneltele și 5 hectare de loc pentru școla din Buftea. Comuna Brăila întreține în socotéla sa o școlă inferióră de meseriĭ, înființată în 1901.

* * *

Pentru a desăvârși aplicarea legiĭ în ceea ce privesce școlile elementare și inferióre de agricultură și de meseriĭ, maĭ trebuià să se alcătuiască programele lor și regulamentele lor de aplicaţiune.

Pentru învĕţămîntul agricol, elementar și inferior, s'a promulgat dejà regulamentul din 16 Aprilie 1903. Pentru școlile de meseriĭ, regulamentul este în preparaţiune; până la promulgarea luĭ, s'aŭ distribuit școlilor nisce *Instrucțiuni pentru întrebuințarea veniturilor și distribuirea beneficiilor provenite din lucrările executate.* Pentru școlile superióre de meseriĭ, un proiect de regulament, dejà elaborat, se află încă în desbaterea consiliuluĭ permanent de instrucțiune.

Intru cât privesce programele, credem că nu este încă momentul a se elaborà. Școlile despre carĭ vorbim sunt o creaţiune cu totul recentă, pentru carĭ

www.digibuc.ro

experiență încă nu există. Trebue ca mersul lor cât-vă timp să fie condus numaĭ prin ordine și instrucțiunĭ ministeriale, până ce se va reuni o sumă de observațiunĭ destul de mare, pentru a se puté scóte din ele óre-carĭ regule comune. E bine chiar ca să se lase fie-căreĭ școlĭ óre-care libertate de mișcărĭ, pentru a se acomodà maĭ cu înlesnire cu împrejurările loculuĭ în care se află.

Cu tóte acestea, am credut necesar să elaborăm, sub formă de instrucțiunĭ, pentru școlile de meseriĭ, un orar și o programă al căreĭ scop este numaĭ de a circumscrie cunoscințele ce sunt a se predà în ele.

In acéstă privință, merită atențiune dispositiunile din lege (art. 6, 15, 21, 28), carĭ limitéză cu mare îngrijire întinderea ce trebue dată cunoscințe lor teoretice ce se pot predà în școlile profesionale. In oposiție cu ceea ce se întâmplà până acum, grija cea mare a legiĭ actuale este nu de a întinde cât maĭ mult aceste cunoscințe, ci din contra, de a le impune limite peste carĭ să nu trécă. Acésta este o nouă dovadă de tendința ce ne silim a impune învățământuluĭ public, și în special celuĭ profesional. Este un lucru cunoscut că până acum majoritatea absolvenților acestuĭ învățământ, în loc să caute a exercità meseria ce învățaseră, asediaŭ autoritățile cu cererĭ de posturĭ. Causa, credem, eră, că învățământul ce primiaŭ nu le infiltrà îndeajuns iubirea și încrederea în meseria lor, și lăsà prea mult loc credinței că sunt ómenĭ învățațĭ și demnĭ de o sórtă maĭ alésă decât aceea de simpli meseriași. Pe viitor, sperăm că nu va maĭ fi așà. Legea mărginesce așà de bine întinderea programeĭ teoretice.

www.digibuc.ro

și elimineză atât de mult tot ce nu este strict necesar unuĭ bun meseriaș pentru a-și exercità meseria, în cât e de creḑut că nu va maĭ rĕmâné în spiritul lor nicĭ un loc pentru aspiraţiunĭ contrariĭ scopuluĭ școliĭ ce aŭ urmat.

Școlĭ de meseriĭ pentru fete.

Prima școlă de meseriĭ pentru fete a fost înfiinţată în anul 1877, sub numele de *școlă profesională de fete*, de către fostul ministru G. Chiţu. De atuncĭ, numĕrul lor a crescut treptat, până a ajuns la cel actual de 18, pe lângă carĭ maĭ trebue numerată și secţia profesională de la Asilul Elena-Dómna.

Administraţia acestor școlĭ a fost regulată prin regulamentul din 18 August 1877, iar învĕţămîntul lor prin programa din acelașĭ an.

Pe atuncĭ, școlile profesionale nu cuprindeaŭ decât un curs de treĭ anĭ. Curând însă s'a vĕḑut că acest timp erà departe de a fi suficient, nu numaĭ pentru-că erà prea scurt pentru învĕţarea uneĭ meseriĭ, dar și pentru-că elevele, terminând școla prea tinere (pe la 14—15 anĭ), nu puteaŭ să se folosească de ceea ce învĕţaseră.

Din acéstă causă, încetul cu încetul numĕrul claselor crescù la 4, și pe urmă la 5. Acésta a fost folositor pentru învĕţămîntul meserieĭ, dar a avut neajunsul de a permite în acelașĭ timp crescerea programeĭ teoretice, care ajunse să contrabalanseze pe acea a meseriilor. Se ajunse ast-fel a se învĕţà douĕ limbĭ străine, literatură, geometrie, etc. Resultatul

www.digibuc.ro

fu că absolventele nu sciaŭ meseria lor maĭ bine decât când făceaŭ numaĭ treĭ clase, dar aveaŭ pretenţiunĭ mult maĭ marĭ. De tot rare eraŭ absolventele carĭ deschideaŭ ateliere pe comptul lor, saŭ carĭ se duceaŭ să lucreze în atelierele altora. In mod aprópe invariabil, ele veniaŭ să céră posturĭ, aşà că acéstă utilă şi înţeléptă creaţiune ajunse să fie un isvor de postulante. Şi acéstă idee greşită se întărise aşà de tare, şi în mintea elevelor şi a părinţilor, încât acum doĭ anĭ, când am pus să se afişeze prin şcolile profesionale că ele nu daŭ drept la slujbe, ci la meseriĭ, numĕrul elevelor a scăḑut în mod subit.

In Septemvrie 1897, am convocat o comisiune de persóne competente, cu carĭ am studiat cestiunea acésta. Din desbaterile urmate, a resultat programa din 14 Iunie 1898, care organisà şcolile cu 7 anĭ de studiŭ, dintre carĭ 5 de învĕţămînt propriŭ ḑis, iar 2 de perfecţionare a meserieĭ.

Programa acésta, deşi simplificată întru cât-và faţă de aceea care de fapt erà urmată în momentul acela, erà totuşĭ prea încărcată în partea eĭ teoretică. De aceea, prin legea din 1901, care a păstrat numĕrul de 7 clase, s'a restrîns mult programa. suprimându-se una din limbile străine, şi impunându-se o limită maximă pentru studiile teoretice, de 18 ore pe sĕptĕmână în primele douĕ clase, de 12 ore în cele 3 următóre, şi de 6 ore în cele douĕ din urmă.

Legea a maĭ prevĕḑut că o şcólă de meseriĭ trebue să conţină cel puţin 5 clase, dintre carĭ primele douĕ să fie preparatóre; o asemenea şcólă se

www.digibuc.ro

chémă *de gradul I.* Se mai pot adăogà două clase de perfecţionare, şi atunci şcóla devine *de gradul II.*

* * *

Şcolile profesionale de fete predaŭ următórele meseriĭ: croitoria şi confecţiunea femeească, albiturile, mòdele şi florile artificiale. Cele două dintâĭ se predaŭ în tóte şcolile. Afară de acestea, se maĭ predă, în câte o şcólă, fabricarea corsetelor, a dantelelor, broderia naţională şi broderia artistică.

De fapt, meseriile ce se pot învĕţà în şcolile profesionale de fete nu sunt mult maĭ numeróse decât atâta. Ne propunem să introducem în cât maĭ multe şcolĭ şi confecţiunea hainelor de copiĭ, meserie destul de potrivită şi rentabilă.

Este însă o direcţiune care are trebuinţă să fie urmată la noĭ, şi în care rolul şcolilor profesionale de fete este indicat: aceea a arteĭ românescĭ.

Se scie cu ce repeḑiciune se pierd modelele vechilor cusăturĭ şi ţesăturĭ românescĭ, de o artă aşà de desăvîrşită, şi carĭ excită aşà de mult admiraţiunea celor cunoscĕtorĭ. Modelele vechĭ dispar pe fie-care ḑi, gonite de importaţiunile străine, lipsite de caracter şi de estetică. Dacă nu vom luà măsurĭ grabnice, în curând nu va maĭ rĕmâné nicĭ o urmă dintr'însele, şi cu ele împreună va dispare unul din elementele cele maĭ preţióse pentru constituirea uneĭ arte curat naţionale, a căreĭ creaţiune o sperăm şi o aşteptăm cu tărie şi cu încredere.

Pentru a conjurà acest pericol, ne propunem să facem ca una din cele patru şcolĭ profesionale din

www.digibuc.ro

Bucurescĭ să se ocupe exclusiv cu învĕţămîntul şi cu cultivarea arteĭ naţionale femeescĭ.

Un prim element îl avem dejà: este o maiestră de cusăturĭ naţionale.

Pe lângă dînsa, am adăogat, la 1 Septemvrie 1902, o maiestră pentru covóre.

De o cam dată lipsesc acesteĭ din urmă industriĭ două lucruri: modelurile şi mijlocul de a văpsì lânurile în tóte nuanţele voite.

In ceea ce privesce modelurile de covóre, ele vor trebuì formate prin combinaţiunea nenumĕratelor motive existente, în cusăturĭ, scórţe, broderiĭ, ouĕ încondeete, sculpturĭ de prin biserică şi de prin casele vechĭ, etc. Acéstă însărcinare vom căutà să o încredinţăm unuĭ artist, care să aibă cunoscinţa, înţelegerea şi iubirea acestor lucruri.

De altă parte, am chemat în ţéră pe un specialist din Constantinopole, cu însărcinarea de a învĕţà pe elevele nóstre arta de a văpsì lânurile în tóte colorile obicĭnuite în tapetele orientale, şi cu aceleaşĭ materiale.

Prin colaborarea maiestreĭ de covóre, a artistuluĭ desemnator şi a vopsitoruluĭ, sperăm să facem începutul uneĭ fabricaţiunĭ de covóre românescĭ, tunse şi netunse, care va fi cel maĭ bun chip de utilisare a admirabilelor motive ce posedăm.

Infiinţarea atelieruluĭ de văpsitorie ne va permite apoĭ să căutăm a varià şi a perfecţionà modelele nóstre de scórţe, carĭ pe ḑi ce merge se depărtézĕ maĭ mult, şi de modelele, şi de colorile întrebuinţate altă dată. Vom face un atelier special pentru scórţe.

www.digibuc.ro

In fine, țesătoria va formà obiectul uneĭ a cincea specialităţĭ, și atâta va fi de ajuns de o cam dată pentru a constituì o școlă care póte să exercite cea maĭ fericită și hotărîtóre influență asupra desvoltărieĭ viitóre a arteĭ naţionale.

E bine înțeles că atelierul de țesătorie va avé datoria, nu de a produce pânză pentru comerciŭ, ci de a cultivà și a perfecționà numerósele sisteme de țesătorie fină și artistică, așà de mult îngrijite altă dată de femeele române, și așà de părăsite astădĭ.

* * *

In legătură cu înfiinţarea uneĭ școlĭ special consacrată arteĭ naţionale, stă înfiinţarea unuĭ *muséŭ de arte naţionale*. Scopul acesteĭ instituţiunĭ trebue să fie de a adunà și a conservà tóte rĕmășiţele ce se maĭ găsesc din producţiunile artistice din trecut ale ţĕrieĭ nóstre: cusăturĭ, broderiĭ, țesăturĭ, picturĭ, sculpturĭ, miniaturĭ, *enluminures*, etc. Un asemenea museŭ va pune la dispositiunea școlieĭ de arte naţionale elementele necesare pentru a-și alcătuì modelurile, iar viitorilor artiștĭ le va procurà motive de inspiraţiune de o nepreţuită valóre.

Incă din 1901 am luat primele măsurĭ pentru constituirea acestuĭ muséŭ. Am dat atuncĭ însărcinare pictoruluĭ Alpar să culégă tot ce va puté, și ĭ-am și pus la dispositiune o sumă pentru acésta. Incetând el din viéță curând după aceea, am trecut acéstă însărcinare d-luĭ Ipolit Strâmbulescu, profesor la școla de bele-arte din Bucurescĭ, unul din tineriĭ artiștĭ carĭ aŭ dat maĭ multă atenţiune producţiunilor artistice românescĭ. D-sa a străbătut deja maĭ

www.digibuc.ro

multe din județele țerii, Gorj, Vâlcea, Némțu, și a reunit obiecte de valóre. In același timp, am luat măsurĭ ca culegerea acésta să se facă pe o scară maĭ mare prin învĕțătorĭ. Cu ocasiunea conferințelor generale din anul 1902, am dat circulara din 11 Aprilie 1902 către revisoriĭ școlarĭ (anexa No. 80), prin care li se da instrucțiunĭ asupra moduluĭ cum trebuià să se facă culegerea. Obiectele adunate aŭ fost apoĭ examinate de d-l Strâmbulescu, reținêndu-se numaĭ cele carĭ meritaŭ.—O colecțiune însemnată de cusăturĭ și țesĕturĭ, făcută în cursul maĭ multor anĭ de excursiunĭ prin țéră de către un amator, am cumpĕrat-o. — Ne-am asigurat o colecțiune de cusăturĭ, țesăturĭ și desemnurĭ de asemenĭ lucrărĭ din Transilvania.—In fine, am introdus în regulamentul școlilor de bele-arte dispositiunea ca, printre cele-lalte lucrărĭ ale școlarilor, să se adaoge și copiarea obligatóre a vechilor documente artistice ce se maĭ află prin țéră.

Prin aceste mijlóce, orĭ cât de modeste și puțin costisitóre ar fi, se va puté face un bun început muzĕuluĭ, care va rĕmâné pe urmă să se desvolte treptat în cursul timpuluĭ.

Sperăm că muzĕul se va puté dejà deschide în tómna anuluĭ 1903, în localul școliĭ profesionale de fete No. 3, din șoseaua Kiselef.

* * *

In momentul punerii în aplicare a legiĭ învĕțămîntuluĭ profesional, școlile profesionale de fete carĭ eraŭ în ființă presintaŭ între ele deosebirĭ de organisare destul de însemnate: unele din ele aveaŭ

www.digibuc.ro

trei ani de curs, unele patru ani, iar câte-và cinci ani. Nici una nu aveà cei 7 ani ce eraŭ necesari, după lege, pentru a constitui o școlă profesională de gradul II.

Prin budgetul pe 1902—1903, am făcut ca tóte școlile existente să intre în lege, impunêndu-le cursul de 5 ani, pentru a constitui școli complete de de gradul I. Am făcut acésta chiar pentru școlile din Huși și Vasluiŭ, cari până în 1901 fuseseră întreținute de comune, și eraŭ departe de a avé o organisare completă.

De altă parte, am ridicat școla No. 1 din Bucuresci la rangul de școlă de gradul II, prin adăogarea atelierelor necesare și a doi ani de curs (anexa No. 81). Nouele clase s'aŭ deschis în Septemvrie 1902, populate fie-care cu câte 50 de eleve de diverse meserii, dintre cari o bună parte serviaŭ dejà ca maiestre saŭ ajutóre de maiestre suplinitóre, prin diverse școli profesionale.

Creațiunea acestei școli va permite pe viitor a se aplicà legea, în ceea ce privesce recrutarea maiestrelor școlilor profesionale, cari, după lege, trebue să fi absolvit cel puțin o școlă de gradul II. Până acum, o asemenea școlă ne existând, maiestrele se recrutaŭ numai dintre absolventele școlilor de gradul I, din care causă unele din ele lasă de dorit.

Potrivit legii, secțiunea superióră noŭ înființată cuprinde fórte puține ore de curs (6 pe sĕptĕmână în fie-care clasă); tot restul timpului este ocupat în ateliere, cari sunt încărcate de comande în mare numĕr.

Ceea ce împedecà întru cât-và desvoltarea școlii,

www.digibuc.ro

eră lipsa uneĭ instalaţiunĭ suficiente. Şcóla ocupă un local, în strada Fântâniĭ, central şi bine situat, dar fórte impropriŭ şi neîncăpĕtor pentru o asemenea şcólă, şi maĭ ales lipsit de sălĭ de ateliere destul de vaste. Dar acest local, de o valóre de 350.000 leĭ, a fost dăruit de vecĭ şcoliĭ de către d-l Al. F. Robescu. Acésta ne-a permis ca din fondul şcoliĭ să clădim sălĭ nouĕ de ateliere şi de exposiţiune, carĭ vor fi gata în curând şi carĭ vor da şcoliĭ un noŭ avînt.

La Iaşĭ există de mulţĭ anĭ una din cele maĭ vechĭ şcolĭ profesionale din ţéră, întreţinută de *Reuniunea femeilor române* şi subvenţionată de Stat. Acéstă şcólă a fost prima care, în urma programeĭ din 1898, s'a completat cu 7 clase şi cu atelierile de aplicaţiune necesare pentru a formă o şcólă de gradul II. Aceste împrejurărĭ ne-aŭ permis a recunósce acéstă şcólă ca şcólă de gradul II, impunêndu-ĭ óre-carĭ condiţiunĭ, pentru ca certificatele eĭ să fie valabile. Cu acésta ne-am scutit de a înfiinţà în Iaşĭ o asemenea şcólă, pentru care ne lipsià şi personalul, şi mijlócele materiale.

* * *

Curentul, care se produce dejà cu óre-care putere către învĕţămîntul profesional, s'a manifestat în anĭ din urmă prin iniţiativa luată în maĭ multe localităţĭ de a se transformà şcolile secundare de fete, ce existaŭ pe acolo, în şcolĭ profesionale. Acésta s'a întîmplat până acum pentru şcolile secundare din Focşanĭ şi Bârlad, precum şi pentru şcóla „Penetis şi Zurmale“ din Brăila, acésta din urmă întreţinuta

www.digibuc.ro

de comună. Transformarea a început la Septemvrie 1901, și se face clasa cu clasă. Școlile din Focșanĭ și Brăila se înlocuesc cu școlĭ profesionale ; cea din Bârlad, cu o școlă mixtă profesională și de menagiŭ, de un tip particular, despre care vom vorbì maĭ jos.

* * *

Programa școlilor profesionale din 1898, deși alcătuită pentru 7 anĭ, aveà trebuință să fie modificată, pentru a fi pusă în acord cu legea învĕțămîntuluĭ profesional. Proiectul noueĭ programe este făcut ; el se află în desbaterea consiliuluĭ permanent, și va fi promulgat în curând.

De asemenea s'a promulgat, la 12 August 1902, un regulament al școlilor profesionale de fete, de órece aceste școlĭ nu aveaŭ decât vechiul regulament din 1877, cu totul nepotrivit situațiuniĭ actuale și căḑut dejà în desuetudine.

* * *

Art. 80 din legea învĕțămîntuluĭ profesional dispune ca: „până în treĭ anĭ de la punerea în aplicare a acesteĭ legĭ, profesórele și maiestrele suplinitóre de la școlile profesionale de fete, carĭ vor fi avênd, în momentul acela, cel puțin treĭ anĭ neîntrerupțĭ de suplinință, vor puté fi numite ca profesóre și maiestre cu titlu provisor, în urma unuĭ examen de capacitate instituit anume ; pentru a fi admise la acest concurs, profesórele suplinitóre vor maĭ trebuì să posédă certificatul de absolvire a liceuluĭ; iar maiestrele de ateliere suplinitóre, diploma de absolvire a uneĭ școlĭ profesionale complete.“

www.digibuc.ro

Examenul acesta s'a ținut numaĭ pentru maiestre, de la Aprilie până la Iunie 1903. Aŭ luat parte la dînsul 14 maiestre, carĭ s'aŭ găsit că împliniaŭ condițiunile cerute de lege; din ele, aŭ reușit 3, carĭ aŭ și fost numite cu titlul provisor.

Cât pentru profesóre, examenul lor se va ține cu începere de la 15 Martie 1904.

* * *

Școlile profesionale de fete simt mare lipsă de un serviciŭ de inspecțiune special al lor. Invĕțămîntul acesta, înființat nu de mult și lipsit de orĭce tradițiune, aveà maĭ mult decât orĭ-care altul nevoe de a fi supraveghiat și condus de aprópe de către o persónă competentă, care să-ĭ dea îndrumarea cea maĭ potrivită. Nu s'a făcut așà: școlile s'aŭ înființat una după alta, cu personal compus din maiestre tinere, fără nicĭ o experiență, de multe orĭ fără o instrucțiune profesională suficientă, și aŭ fost lăsate să mérgă în voia lor. Personalul superior al ministeruluĭ, lipsit și el de competință, nu a putut contribuì maĭ cu nimic la buna direcțiune a acestor școlĭ. Din acéstă causă, puține din ele sunt carĭ să aibă stabilită o bună tradițiune practică.

O bună inspectóre ar contribuì în mod puternic pentru a îndreptà multe neajunsurĭ, pentru a regularisà lucrul în ateliere, pentru a organisà supravegherea comandelor. Fără dînsa, nu este de creḑut că învĕțămîntul profesional al fetelor va puté vre-o dată să capete unitatea și seriositatea ce se cuvine.

In neputința în care eram de a puté numì o inspectóre permanentă pentru acest învĕțămînt, de

www.digibuc.ro

óre-ce budgetul nu ne da mijlócele necesare, am format un comitet de 8 dómne în Bucurescĭ și unul de 3 dómne în Iașĭ, alese printre acele carĭ eraŭ cunoscute ca competente în materie, și pe carĭ le interesà cestiunea învĕțămîntuluĭ profesional al femeiĭ. Acestor comitete am conferit dreptul permanent de a visità școlile profesionale din Bucurescĭ și Iașĭ, de a da consiliĭ maiestrelor și directórelor, de a face rapórte și propunerĭ ministeruluĭ. Ele sunt nisce comitete de patronagiŭ, carĭ dejà aŭ facut însemnate servicii și sperăm că vor maĭ face. Dar este cert ca acésta nu este decât o soluțiune transitorie a dificultăţiĭ, și că va trebuì cât maĭ curând a se înființà postul de inspectóre a școlilor profesionale de fete.

* * *

O cestiune fórte seriósă, care se ivesce, este aceea a situațiunĭ absolventelor școlilor profesionale.

Sunt 26 de anĭ de când s'a înființat prima școlă de acest fel, și numĕrul lor a crescut până la 18. Miĭ de fete aŭ trecut prin ele. Cu tóte acestea, când cercetăm câte din ele trăesc din produsul meserieĭ ce aŭ învĕțat, rĕmânem uimiţĭ de micul lor numĕr. O statistică exactă nu avem, și nicĭ nu ar fi lesne a se face, dar scim în de ajuns că, în acești 26 de anĭ, nu s'aŭ înființat maĭ mult de 10 saŭ 15 ateliere de către absolventele școlilor profesionale; că puţine din ele s'aŭ putut susținé și că fórte puţine absolvente lucréză prin atelierele ținute de alţiĭ. Cele maĭ multe din ele, când vor să profite de meseria lor, cer posturĭ, fie ca maiestre, fie ca

www.digibuc.ro

ajutóre, fie chiar ca învĕțătóre saŭ ca suplinitóre de învĕțătóre sătescĭ.

Acesta este un resultat desastros, care, dacă nu ar avé explicațiunea luĭ și mijlocul de îndreptare, ne-ar îndreptăți a închide îndată tóte școlile profesionale de fete.

Causele rĕuluĭ sunt maĭ multe.

In prima linie, caracterul prea mult teoretic al învĕțămîntuluĭ. Nu numaĭ că studiile curat teoretice, ca limbile moderne, matematicele, etc., ocupaŭ locul de frunte în programă și cea maĭ mare parte a timpuluĭ, dar chiar învĕțămîntul meserieĭ se făceà în mod teoretic. Se daŭ regule, se făceaŭ desemnurĭ pe tablă, dar elevele nu lucraŭ destul ca să capete deprinderea mâneĭ și a ochiuluĭ, fără care învĕțarea teoretică a meserieĭ nu are nicĭ o valóre. Eșiaŭ dar din școlă fete ale căror pretenții, că sunt învĕțate, eraŭ în raport invers cu cunoscința reală a meserieĭ lor; și ca învĕțate ce se socotiaŭ, găsiaŭ că a trăi. din meseria lor este lucru înjositor, și că o slujbă la Stat erà singura recompensă ce se cuvenià merituluĭ lor și ostenelĭ ce și-aŭ dat de a învĕțà la școlă.

Un alt inconvenient mare erà că elevele absolviaŭ școla prea tinere: când școla aveà treĭ clase, elevele eșiaŭ la 14 anĭ; cu 5 clase, la 16 anĭ. La acéstă vîrstă încă copilărescă, școla le conferià titlul de *maiestră*. Fata care se vedeà înarmată cu acéstă diplomă, la o etate când ea încă nu erà în stare a se conduce singură pe sine în lume, socotià neadmisibil ca să maĭ lucreze în ateliere ca ucenică, saŭ chiar ca calfă, așà că diploma erà pentru dînsa

www.digibuc.ro

o piedica pentru a-și desăvârși educațiunea tecinică, de care mai aveà nevoe. Cât pentru ca să conducă ele înseși un atelier, nici nu erà de gândit. Conducerea unui atelier reclamă o experiență, o energie, o cunoscință de ómeni și de lucruri, cari nu se puteaŭ găsi la nisce copile de 14 până la 16 ani.

Aceste neajunsuri sunt înlăturate, saŭ cel puțin în mare parte atenuate, prin legea învățămîntului profesional și prin programele și regulamentele cari aŭ urmat-o. Reducerea fórte însemnată făcută în învățămîntul teoretic, importanța cea mare dată celui practic, crescerea numĕruluĭ claselor de la 5 la 7, și liberarea diplomeĭ de maiestră numaĭ dupa 7 anĭ de studiŭ, rĕspund întocmaĭ nevoilor constatate de atâția anĭ.

Rĕul însă nu este de tot înlăturat. Chiar la 18 anĭ, o fată nu are încă calitățile de energie și experiență, cari se cer uneĭ maiestre, șef de atelier. Afară de acésta, elevele școlilor profesionale sunt maĭ tot-deauna sărace, și nu aŭ de unde luà cele câte-và miĭ de leĭ necesare pentru deschiderea și întreținerea unuĭ atelier.

Neajunsul acesta s'a căutat a se înlătură, dându-se absolventelor celor maĭ bune câte un ajutor din fondul format din veniturile școliĭ, pentru a le permite să-și deschidă atelier. Am căutat să regulamentăm aceste ajutóre prin decisiunea nóstră din 17 Noemvrie 1898 (anexa No. 82). Cu tóte acestea cestiunea e mult maĭ seriósă, și ea se presintă nu numaĭ pentru fete, dar și pentru băeții cari vor absolvì școlile de meseriĭ. Ceea ce le lipsesce la

www.digibuc.ro

toţĭ, maĭ mult decât capitalul, este experienţa, stăruinţa, curagiul, şi maĭ ales sprijinul clienteleĭ, care nu se duce bucurósă să-şĭ dea comandele la nisce tinerĭ începĕtorĭ şi necunoscuţĭ.

Credem că acĭ rolul societăţiĭ trebue să se substitue în locul ministeruluĭ. Se cuvine ca camerile de comerciŭ să iea protecţiunea începĕtorilor, şi ele pot face mult. S'ar puté încă fundà societaţĭ de patronagiŭ pentru absolvenţiĭ şi absolventele şcolilor de meseriĭ, şi ele ar avé un frumos rol de îndeplinit. Ne-am încercat să provocăm înfiinţarea uneĭ asemenea societăţĭ, dar fără succes: mediul în care se póte exercità acţiunea nóstră nu este potrivit pentru o asemenea întreprindere.

Şcolĭ de menagiŭ pentru fete.

In străinătate, maĭ ales în Germania şi în Elveţia, şcolile de menagiŭ sunt fórte populare. La noĭ, ele eraŭ necunoscute până acum 6 anĭ. Şi cu tóte acestea, nicăerĭ nu sunt maĭ necesare decât la noĭ, nu numaĭ pentru a formà gospodine, dar şi pentru a înlocuì mulţimea de servitorĭ străinĭ carĭ umplu ţéra.

Noĭ am deschis prima şcólă de menagiŭ în Septemvrie 1897. Acéstă şcólă este o sucursală a Asiluluĭ Elena-Dómna, căcĭ elevele eĭ se ieaŭ dintre acele eleve ale Asiluluĭ carĭ dovedesc că nu sunt propriĭ pentru nicĭ unul din diversele feluri de învĕţământ ale Asiluluĭ.

Elevele sunt interne. Cursul şcóleĭ este de patru anĭ. Specialităţile trebuiaŭ să fie: bone de copiĭ,

www.digibuc.ro

servitóre superióre, servitóre ordinare, bucătărese și spĕlătorese; însă primele două specialităţĭ nu aŭ putut încă fi înființate, din diverse cause. Prin noul regulament al școliĭ din 18 Decemvrie 1902 (anexa No. 83), s'aŭ și suprimat aceste două specialităţĭ.

Numĕrul elevelor acesteĭ școlĭ nu a fost până acum maĭ mare de 30 ; de la 1 Septemvrie 1903, el va fi crescut la 40.

* * *

A doua școlă de menagiŭ s'a înființat tot în Bucurescĭ, la 1 Septemvrie 1902, cu atelierele de bucătărie, de spĕlat și călcat, de croitorie și rufărie.

Elevele sunt externe. Cursurile sunt de doĭ anĭ. Chiar din primul an s'aŭ primit 50 de eleve, dar cererile de admisiune aŭ fost maĭ multe. La 1 Septemvrie 1903, se vor primĭ încă 50 de eleve.

Regulamentul acesteĭ școlĭ a fost sancționat la 25 Iulie 1903 (anexa No. 84).

* * *

O școlă de un tip deosebit este pe cale de a se înființà la Bârlad: acésta este școla profesională și de menagiŭ „Roșca-Codreanu“.

Fondul „Roșca-Codreanu“ este format din un legat de 6.000 galbenĭ, lăsat la 1854. Destinațiunea luĭ erà de a se fundà un spital și o școlă în care fetele să învețe „cetirea, scrierea, gramatica, geografia, aritmetica, istoria universală și maĭ cu deosebire a patrieĭ, ținerea isvódelor de gospodărie ; felurite cusăturĭ și croielĭ, spĕlătoria, meșteșugul bucătărieĭ; într'un cuvînt tot ce este neapĕrat spre

www.digibuc.ro

a fi bune gospodine, bune sóţe şi bune mame de copiĭ; vor maĭ învĕţà şi limba italiană şi francesă".

După ce cât-và timp fondul a fost în pericol de a se pierde, din causa unor împrumuturĭ negarantate; pe urmă el a crescut, nu însă în deajuns pentru ca din venitul luĭ să se pótă împlinì cererile testamentuluĭ.

După lungĭ tratative, în anul 1901 administratoriĭ fonduluĭ convenirĕ cu ministerul că să cedeze Caseĭ Şcólelor vechia casă Roşca din Bârlad cu tot terenul eĭ, plus o sumă de 400.000 leĭ în efecte cu obligaţiunea ca cu 100.000 leĭ să se clădéscă pe terenul cedat un noŭ local, unde să se înfiinţeze o şcólă în condiţiunile testamentuluĭ.

Construcţiunea este dejà aprópe gata; este însă cam micĕ, de óre-ce cu 100.000 leĭ erà imposibil să se facă maĭ mult.

Şcóla a fost deschisă la 1 Septemvrie 1901, cu un numĕr de 5 interne, care trebue să créscă până la 15; restul elevelor sunt externe. Numĕrul claselor va cresce cu câte una pe an, până se vor face şése.

Cât pentru programă, ea nu este încă fixată printr'un decret regal, căcĭ şcóla fiind de un tip cu totul deosebit, se cuvine să lăsăm cât-và timp de observare, până să se stabiléscă organisarea eĭ în mod definitiv. Totuşĭ condiţiunile ce trebue ea să îndeplinéscă, după testament, sunt de aşà fel, că şcóla presintă întru cât-và întreitul caracter al uneĭ şcóle profesionale, de menagiŭ şi de educaţiune generală. Acest típ se pare cel maĭ propriŭ pentru a

www.digibuc.ro

formă bune sóţe şi mame de familie, şi sperăm că succesul eĭ va fi desăvîrşit.

* * *

Hotărîrea Alteţeĭ Sale Regale Principeseĭ Maria, de a destinà pentru înfiinţarea uneĭ şcóle de menagiŭ la Iaşĭ fondul format din donaţia ce Ĭ-aŭ făcut dómnele române la sosirea Sa în ţéră, a venit să incoroneze în modul cel maĭ fericit acéstă serie de creaţiunĭ; căcĭ nisce instituţiunĭ, carĭ se bucură de o aşà de înaltă aprobare, capétă prin acésta dintr'o dată consacrarea pe care alt-fel numaĭ timpul puteà să le-o dea.

Donaţiunea Alteţeĭ Sale Regale Principeseĭ Maria se compune din un fond în efecte de 255.500 leĭ şi din o casă cu un loc mare în Iaşĭ. Acì se va instalà o şcólă de menagiŭ, al căreĭ program va fi acelaşĭ cu al şcóleĭ de menagiŭ externe din Bucurescĭ; ea însă va admite şi un numĕr de 12 interne, dintre carĭ unele vor puté fi solvente. Pe locul dimprejurul caseĭ se va puté face grădinărie.

Condiţiunile cele bune în carĭ se înfiinţéză acéstă şcólă, localul încăpĕtor ce are, şi maĭ ales înaltul patronagiŭ de care se bucură, va face dintr'însa în scurtă vremă o şcólă model.

* * *

Legea învĕţămîntuluĭ profesional (art. 7) prevede înfiinţarea de şcolĭ de gospodărie rurală pentru fete. Până acum, lipsa de mijlóce nu ne-a permis să înfiinţăm nicĭ o şcólă de acest fel. Sperăm însă că în curând să putem alăturà câte una pe lângă ferma

www.digibuc.ro

ce se crează la Râmnicul-Sărat, și pe lângă unele din școlele nóstre de agricultură.

* * *

Școlile de menagiŭ, fiind abià la începutul lor, ar avé trebuință de inspecțiunĭ de tot momentul, pentru a stabilì buna lor îndrumare, pentru a observà din vreme erorile și a le îndreptà. Ne putênd avé o inspectóre specială pentru ele, am format, ca și pentru școlile profesionale, un comitet de patronagiŭ de patru dómne, carĭ se ocupă cu cel maĭ mare interes de cele douĕ școlĭ ce avem în Bucurescĭ.

Alte forme ale învĕțămîntuluĭ profesional.

In acest capitol, am arătat până acum în ce fel căutăm să organisăm învĕțămîntul profesional în școlĭ anume făcute pentru dînsul, înființate unele maĭ de demult, iar cele maĭ multe în virtutea legiĭ din 1901.

Dar acesta nu este singurul chip în care ne silim a lăți acest învĕțămînt. Părerea nóstră este că între diversele felurĭ de învĕțămînt nu trebue să se facă despărțirĭ absolute, ci, din contra, trebue ca ele să fie în contact, și chiar să se pătrundă întru cât-và unele pe altele.

Cea maĭ mare parte din măsurile ce am luat în vederea învĕțămîntuluĭ profesional în afară de școlile propriŭ ḑise de agricultură și de meseriĭ, aŭ fost dejà expuse în capitolele precedente. De aceea este destul a reaminti doar acì pe cele maĭ însem-

www.digibuc.ro

nate, pentru a se avé sub ochiĭ un conspect al întregeĭ organisăriĭ ce dăm acestuĭ învĕţămînt.

Pentru învĕţămîntul agricol: Introducerea învĕţămîntuluĭ practic agricol în şcolile primare rurale;

Infiinţarea grădinilor şcolare;

Arendarea pămîntuluĭ şcolilor la învĕţătorĭ;

Infiinţarea învĕţătorilor ambulanţĭ;

Infiinţarea de premiĭ la învĕţătorĭ, pentru grădinĭ şcolare şi pentru cultura cartofilor;

Introducerea cestiunilor de agricultură în desbaterea conferinţelor anuale ale învĕţătorilor şi institutorilor;

Infiinţarea exposiţiunilor anuale ale grădinilor şcolare;

Măsurile pentru propagarea culturiĭ albinelor şi a viermilor de mătase;

Organisarea învĕţămîntuluĭ practic agricol şi a fermelor de pe lângă şcolile normale;

Introducea cursurilor de agricultură în secţiunea reală a douĕ licee;

In fine, crearea uneĭ catedre de chimie agricolă şi introducerea unuĭ curs liber de agricultură la universitatea din Bucurescĭ, despre care vom vorbì maĭ jos.

Pentru învĕţămîntul meseriilor: Incuragiarea şi propagarea lucruluĭ manual în şcolile primare, rurale şi urbane;

Introducerea învĕţămîntuluĭ simultaneŭ al lucruluĭ de mână în şcolile primare urbane de fete;

Intreţinerea a câtor-và ucenicĭ prin ateliere private, pentru învĕţarea óre-căror meseriĭ;

www.digibuc.ro

Introducerea unuĭ atelier de ţesĕtorie pe lângă secţiunea normală a asiluluĭ Elena-Dómna;

Trimiterea a doĭ învĕţătorĭ în Boemia, pentru a învĕţà fabricarea şunceĭ, şi a altor doĭ în Bosnia pentru uscarea prunelor.

In maĭ multe părţĭ, prin sate, se înfiinţézĕ din iniţiativa privată ateliere pe lângă şcolĭ, pentru învĕţarea de meseriĭ; ast-fel la Teişanĭ (Prahova), la Comănescĭ (Bacăŭ), şi maĭ multe altele.

Aceste din urmă încercărĭ ne bucură, pentru-că ne dovedesc că curentul ce ne-am silit a determinà, a început să pătrundă în masse. Când va prinde rădăcinĭ acolo, viitorul învĕţămîntuluĭ profesional va fi pe deplin asigurat.

Invĕţămîntul comercial al băeţilor.

Şcolile comerciale, a căror creaţiune a început la 1864, aŭ fost sub administraţiunea ministeruluĭ instrucţiuniĭ publice şi al cultelor până la 1883, când aŭ trecut sub acel al domeniilor.

Readuse la ministerul instrucţiuniĭ prin legea învĕţămîntuluĭ profesional din 1899, ele aŭ remas aci, cu tótă abrogarea în 1900 şi pe urmă restabilirea eĭ în 1901.

La început, aceste şcolĭ eraŭ de un singur grad; primiaŭ şcolarĭ cu cursul primar terminat şi aveaŭ 5 anĭ de curs. Prin legea învĕţămîntuluĭ profesional din 1893, s'aŭ făcut douĕ felurĭ de şcolĭ comerciale: cele de gradul I cu treĭ anĭ de curs, carĭ primiaŭ şcolarĭ absolvenţĭ aĭ şcoliĭ primare, în etate

www.digibuc.ro

de 11 până la 14 anĭ, și cele de gradul II, avênd tot treĭ anĭ de curs, și în carĭ se admiteaŭ absolvenții a 4 clase de liceŭ saŭ aĭ uneĭ școlĭ comerciale de gradul I.

Legea din 1901 a conservat acéstă din urmă organisațiune, cu deosebire că a dat școlilor de gradul II patru anĭ de curs; că a maĭ redus programa școlilor de gradul I, maĭ ales prin suprimarea limbilor moderne; că a dispus înființarea biurourilor comerciale pe lângă fie-care școlă comercială de orĭ-ce grad; că absolvenții școlilor de gradul I nu maĭ sunt admiși a se înscrie în cele de gradul II.

Cu modul acesta, școlile de gradul I vor avé destinațiunea de a produce personalul, care se va îndeletnicì cu comerciul curent de detaliŭ. Până acum aceste școlĭ nu eraŭ decât nisce porțĭ de trecere pentru școlile de gradul II, aĭ căror absolvenți aveaŭ aspirațiunĭ cu mult maĭ marĭ decât de a fi simpli vînd̦ĕtorĭ în prăvălie saŭ de a dirige un comerciŭ mic. Inchid̦êndu-se trecĕtórea acésta, absolvenții școlilor de gradul I nu vor puté face alt-fel decât să intre în comerciŭ, cu atât maĭ mult că reducerea ce s'a maĭ adus programelor acestor școlĭ nu e de natură a le deșteptà aspirațiunĭ către funcțiunile publice.

Cât pentru școlile de gradul II, ele rĕmân destinate, ca și în legea din 1893, a formà personalul pentru comerciul cel mare, pentru bancă, pentru administrațiunile cele marĭ financiare.

S'a exprimat temerea că școlile de gradul II se vor despopulà, dacă se închide absolvenților școlilor de gradul I putința de a trece într'însele. Credem

www.digibuc.ro

că temerea acésta nu are nicĭ un temeiŭ. Şi aḍĭ şcolile superióre sunt populate maĭ cu sémă cu absolvenţĭ de 4 clase de liceŭ. Pe urmă, nicĭ nu este mult de dorit ca şcolile superióre să dea absolvenţĭ prea numeroşĭ, căcĭ carierele ce le sunt reservate sunt destul de mărginite. In fine, nu ne îndoim că restrîngerea perspectivelor deschise absolvenţilor de liceŭ va fi o causă puternică pentru a abate pe mulţĭ liceenĭ spre cariera maĭ sigură a comerciuluĭ. O măsură recentă a ministeruluĭ de finance, care a decis a da preferinţă, pentru unele posturĭ, absolvenţilor şcolilor comerciale superióre, va contribuĭ mult la acésta.

O creaţiune fórte importantă a legiĭ din 1901 este aceea a biurouluĭ comercial, în care şcolariĭ vor avé să facă practica comerciuluĭ, în modul cel maĭ asemĕnat posibil cu ceea ce se face în comerciul adevĕrat. Biuroul comercial trebue să fie pentru şcóla comercială ceea ce este câmpul de experienţă pentru şcóla de agricultură şi atelierul pentru şcóla de meseriĭ. Fără dînsul, învĕţămîntul comercial rĕmâne o simplă abstracţiune, fără miez şi fără folos.

La şcóla comercială din Severin, în lipsa unuĭ biuroŭ comercial, şcolariĭ urméză cursurile numaĭ în orele de diminéţă, chiar Dumineca şi sĕrbătorile, iar în orele de după amiazĭ sunt trimişĭ să facă practică prin diverse magasine ale oraşuluĭ, unde direcţiunea a reuşit să-ĭ facă a fi primiţĭ. Resultatele sunt fórte bune, maĭ ales că şcolariĭ ieaŭ deprinderea comerciuluĭ, şi maĭ toţĭ intră într'însul. S'aŭ vĕḍut chiar şcolarĭ de aĭ liceuluĭ părăsindu-l

www.digibuc.ro

după doĭ saŭ treĭ anĭ, pentru a trece la școla comercială și a intrà în comerciŭ.

Aceste deosebirĭ între legea din 1901 și cea din 1893 impun alcătuirea unor noue programe. Proiectul acestor programe, atât pentru școlile de gradul I, cât și pentru cele de gradul II, este dejà făcut și trecut prin consiliul general de instrucțiune; în momentul acesta, el se află în desbaterea consiliuluĭ permanent, și în curînd va fi gata de promulgare. De óre-ce însă e probabil că modificările ce i se vor aduce acì nu vor fi fundamentale, pentru a nu se pierde încă un an, am luat măsurĭ ca noua programă să se aplice de la 1 Septemvrie 1903 în clasa I a școlilor de ambele grade, rĕmânênd ca în cursul anuluĭ să se țină sémă treptat de modificările pe carĭ consiliul permanent le-ar aduce eventual proiectuluĭ votat de consiliul general.

La 1 Aprilie 1903 s'a promulgat și regulamentul școlelor de gradul II, care, cu puține modificărĭ, se va aplicà și celor de gradul I. Aceste regulamente sunt facute în vederea legiĭ actuale, și înlocuiesc vechile regulamente din 1878, carĭ nu maĭ corespundeaŭ în nimic stărilĭ de lucruri actuale.

In momentul acesta, există 5 școlĭ comerciale inferióre: la Bucurescĭ, Iași, Craiova, Galați și Ploești; și 4 școlĭ superióre: la Bucurescĭ, Iași, Craiova și Galați Pe lângă acestea, Statul acordă o subvenție de 10.000 leĭ și alta de 7.000 leĭ școlilor inferióre comerciale din Turnu-Severin și Giurgiu, înființate de grupe de profesorĭ din acele orașe și ajutate încă de comunele saŭ de județele respective.

Dar curentul pentru desvoltarea învĕțămîntuluĭ

www.digibuc.ro

comercial se deștéptă pe fie-care ḍi. Camera de comerciŭ din Piteștĭ subvenţionézĕ dejà de câţĭ va anĭ o școlă de comerciŭ acolo; iar deună-ḍi, congresul camerelor de comerciŭ a emis dorinţa ca în fie-care capitală de judeţ să se înfiinţeze câte o școlă de comerciŭ. Dorinţa acésta ar fi bine să se împlinéscă, cu óre-carĭ temperamente, și cu reserva de a nu se face creaţiunĭ prea repede și fără calcul, ca să nu se întîmple cu școlile de comerciŭ ceea ce s'a întîmplat cu liceele și gimnasiile, pe carĭ acum suntem siliţĭ să le împuţinăm.

De alt-fel, cunoscinţele comerciale, pentru a se rĕspândi, nu aŭ la dispositie numaĭ singura cale a școlilor comerciale propriŭ ḍise.

Art. 60 din legea învĕţămîntuluĭ profesional prevede înfiinţarea de cursurĭ comerciale de séra și de Dumineca. Aceste cursurĭ sperăm să le putem înfiinţà în curând pe lângă școlile comerciale, fără cheltuială pentru Stat, folosindu-ne de orele disponibile ale profesorilor acestor școlĭ.

Maĭ este dispositiunea din art. 75 din aceeașĭ lege, de care am profitat pentru a înfiinţà câte un curs de agricultură pe lângă douĕ licee, și care ne póte permite tot așà de bine a introduce și cursurĭ comerciale la unele licee potrivite pentru acésta, cum ar fi, spre exemplu, cele din Galaţĭ și Brăila.

Dar de dispositiunea acésta am profitat dejà în alt-fel, înfiinţând de la 1 Septemvrie 1903 câte o clasă comercială specială pe lângă liceul din Ploeștĭ și pe lângă gimnasiul din Constanţa. Acéstă clasă, care va purtà numele de *clasa V comercială*, va primì absolvenţĭ de 4 clase de liceŭ saŭ de gim-

www.digibuc.ro

nasiŭ, și le va da cunoscințele de comerciŭ cele maĭ indispensabile pentru a practică comerciul cu pricepere. Scopul nu este de a desăvărși educațiunea lor comercială, căcĭ acésta se va face în casele de comerciŭ unde vor practică.

Programa acestor clase comerciale a fost dejà votată de consiliul general, și se află încă în desbaterea consiliuluĭ permanent.

* * *

Legea prevede (art. 61, al. VIII) a se înființà douĕ burse de călĕtorie pentru studiĭ comerciale, carĭ să se dea prin concurs la fie-care 3 anĭ. Utilitatea acestor burse este evidentă, și este de regretat că lipsa de mijlóce nu ne-a permis până acum să împlinim acéstă cerință a legiĭ. Sperăm să o putem face în curînd.

Invĕțămîntul comercial al fetelor.

Invĕțămîntul comercial al fetelor este o creațiune a legiĭ din 1901. Până la dînsa, nu există nicĭ o școlă pentru ele, nicĭ vre-o dispositiune în lege care să se ocupe de acéstă cestiune.

Legea din 1901 prevede înființarea de școlĭ comerciale elementare pentru fete, precum și adăogarea uneĭ clase V comerciale pe lângă școlile secundare de fete de gradul I.

Creațiunile acestea aŭ de scop a atrage spre comerciŭ o parte din mulțimea de fete carĭ caută aḍĭ a-și formà o carieră prin școlă, și carĭ până acum

www.digibuc.ro

să grămădesc în cea mai mare parte asupra carierii didactice, unde nu mai este loc nici de cum.

Nu s'a putut deschide până acum nici o școlă de comerciu pentru fete. Am putut doar înființà, anul trecut, clasa V comercială pe lângă școla secundară din Iași, și anul acesta și la București. Programa acestei clase a fost dejà sancționată la 17 August 1903.

Merită mențiune faptul că la Iași, în cursul anului 1902—1903, clasa V comercială a atras un număr de eleve mai mare decât clasa V secundară.

www.digibuc.ro

INVĂȚĂMÎNTUL SUPERIOR.

Organisarea învĕțămîntuluĭ.

Este o profundă deosebire între organisarea pe care o dă legea din 1898 învĕțămîntuluĭ superior și aceea care se făceà prin legea din 1864.

Acésta din urmă prevedeà patru facultăți (sciințe, litere, medicină și drept), da lista cursurilor ce trebuiaŭ sá se facă în fie-care, și prescrià ca fie-care curs să se facă de către un profesor, numit cu împlinirea tuturor formelor legale.

Organisarea acésta făceà din universitate o școlă superióră liceuluĭ, dar încolo întru nimic diferind de dînsul. Aceleașĭ programe nestrămutate, aceleașĭ examene trecute la epoce fixe, aceleașĭ diplome, aceleașĭ cursurĭ limitate și ca numĕr, și ca întindere. Dar sciința înaintéză, ideile evoluéză fără încetare, și o universitate, ca să-și merite numele, trebue să se țină cel puțin în curent cu dînsele, dacă nu să contribue însăși la acéstă evoluțiune. Legea din 1864 nu da alt mijloc pentru acésta decât de a se creà catedre nouĕ.

Alta a fost concepțiunea nóstră de rolul ce tre-

www.digibuc.ro

bue să aibă o universitate. După noĭ, pentru o universitate cestiunea examenelor și a diplomelor trebue, dacă nu să rĕmână pe ultimul plan, cel puțin să nu-ĭ absórbă tótă atențiunea, și să nu o facă să pérdă din vedere principala eĭ chemare, care este de a fi centrul cultural cel maĭ înalt al țĕriĭ. Ea trebue să atragă și să rețină în sfera acțiuniĭ sale pe toțĭ aceia carĭ sunt în măsură de a contribuì la înaintarea sciinței, saŭ cel puțin de a o expune sub forma eĭ cea maĭ din urmă. Universitatea trebue să fie tribuna de unde ideile să se pótă expune liber, scutite de cătușele programelor, examenelor și diplomelor. Fără îndoială, și de acestea trebue să se preocupe universitatea; dar nu trebue ca acéstă preocupare sa fie unică, nicĭ să primeze totul.

De altă parte, învĕțămîntul universitar, ca și tot restul învĕțămîntuluĭ, nu trebue să facă abstracțiune de nevoile, de aspirațiunile și de împrejurările țĕriĭ, și, isolându-se exclusiv în regiunea speculațiunilor superióre, să-șĭ facă un punct de onóre de a nu se lăsà să fie scos din sfera abstracțiunilor.

* * *

Plecând de la acest punct de vedere, legea din 1898 se silesce maĭ întâiŭ să lărgéscă cercul strimt în care erà închisă fie-care *catedră*. Ea prevede că: „fie-care din cursurile universitare póte fi făcut de unul saŭ maĭ mulțĭ profesorĭ saŭ agregațĭ. Din contra, acelașĭ profesor saŭ agregat póte fi însărcinat cu maĭ multe cursurĭ în cadrul specialităței sale. Profesoriĭ și agregațiĭ pot fi obligațĭ a face cursurĭ și în alte facultățĭ, însă numaĭ în materia care intră

www.digibuc.ro

în sfera specialităţiĭ lor, şi în acest cas eĭ primesc o diurnă“.

Cu modul acesta va luà sfîrşit ideea că fie-care curs aparţine în mod exclusiv unuĭ anume profesor, care nu maĭ póte să se atingă de altă ramură a sciinţeĭ decât acea care i s'a dat de la început, cu obligaţiunea de a o repetà mereŭ cât timp va fi profesor. Va încetà isolarea dintre cursurĭ şi dintre profesorĭ, se vor putè în fie-care an face combinaţiunĭ nouĕ, carĭ să permită orĭ-căruĭ profesor să se ocupe de orĭ-care parte a sciinţeĭ în care a lucrat. Va încetà şi isolarea dintre diversele facultăţĭ, carĭ până acum formaŭ şcolĭ absolut distincte şi fără nicĭ un amestec între ele, ceea ce făceà că şi numirea de *universitate*, dată reuniriĭ lor, nu erà meritată. La acest din urmă resultat va contribuì şi modul cum se vor hotărî prin regulamentele diverselor facultăţĭ cursurile ce vor trebuì urmate în vederea fie-căruĭ fel de diplomă, şi carĭ vor putè, dupa împrejurarĭ, să fie împrumutate de la douĕ saŭ maĭ multe facultăţĭ.

Dar, afară de cursurile făcute de profesorĭ şi agregaţĭ, cursurĭ normale, pentru carĭ de ordinar se vor da examene şi carĭ sunt prevĕḑute în budget, şi docenţiĭ vor putè face, asupra orĭ-căreĭ ramure de sciinţă, cursurĭ libere şi gratuite, saŭ retribuite numaı de studenţiĭ carĭ le ascultă, în afară de cursurile făcute de profesorĭ şi agregaţĭ, saŭ paralele cu acestea; asemenea cursurĭ, după treĭ anĭ, pot fi recunoscute ca obligatoriĭ, dacă în timpul acesta s'a dovedit că presintă un deosebit interes pentru învĕţămîntul universitar.

www.digibuc.ro

In fine, în universitate se pot face cursurĭ libere și gratuite asupra orĭ-căreĭ ramure de sciințe de către persóne carĭ nu aparțin corpuluĭ profesoral universitar, dar carĭ aŭ învoirea senatuluĭ universităților și aprobarea ministeruluĭ.

Cu modul acesta, universitatea devine, după cum doriam, tribuna liberă unde orĭ-ce om de merit are acces, pentru a vorbì în numele sciințeĭ.

S'a dis că este ilusorie speranța de a vedé pe cine-và solicitând titlul de docent, saŭ onórea de a face un curs liber. Se ḍiceà că nu se vor găsì ómenĭ de sciință carĭ, fără a fi plătiți, să se expună a trece examenul de abilitare de docent, și să-și impună munca de a face un curs gratuit. Evenimentele aŭ dovedit cât de netemeinice eraŭ aceste temerĭ. Până acum, un numĕr de 15 docenți aŭ fost abilitați pe lângă ambele universități. Unii dintr'înșiĭ sunt ómenĭ dejà cunoscuți prin lucrările lor în sciință. Unii fac cursurĭ libere, alțiĭ sunt, saŭ vor fi utilisați ca asistenți, șefĭ de laboratorii sau de lucrarĭ practice. Sunt și câte-và cursurĭ libere făcute de persóne încă neabilitate, și dintre carĭ unele sunt de un real interes și împlinesc un gol simțit în învĕțămîntul univesitar.

Dar docenții maĭ pot face și un altfel de servicii importante în universitate: după lege, eĭ pot înlocuì la nevoe pe profesorĭ la cursurĭ și la examene. Acéstă cestiune a examenelor a devenit seriósă la facultățile cele mult populate, cum sunt cea de drept și cea de medicină din Bucurescĭ. Numĕrul examenelor a devenit așà de mare, în cât profesoriĭ sunt excedați și nu maĭ ajung ca să le facă. Do-

www.digibuc.ro

cenţiĭ pot fi chemaţĭ să împartă acéstă sarcină cu profesoriĭ, şi să le aducă o însemnată uşurare.

Docenţiĭ în fine vor fi chemaţĭ a face conferinţele şi lucrările practice fără carĭ nicĭ nu se póte aḑĭ înţelege un curs universitar, şi carĭ la unele facultăţĭ nu există de loc, saŭ sunt încă departe de a fi completate.

Din tóte punctele de vedere dar docenţiĭ vor fi un element preţios în universităţĭ, şi de aceea cu atât maĭ puţin se póte explică neîncrederea pe care uniĭ le-o arată. Organismul uneĭ universităţĭ moderne este cu mult maĭ complicat şi maĭ plin de exigenţe decât altă-dată. O universitate nu maĭ póte astăḑĭ să se închidă în forme ieratice, fără a riscà să devină un anacronism. Şi dacă docenţiĭ sunt o inovaţiune la noĭ, nu ne este permis să ne speriem de inovaţiunĭ, noĭ a căror tradiţiune universitară nu e maĭ veche de 40 de anĭ, când universităţĭ cu tradiţiune de şése orĭ seculare se lasă să fie pătrunse de spiritul cel noŭ.

* * *

Infiinţate, cea de la Iaşĭ la 1860, cea de la Bucurescĭ la 1863, universităţile nóstre avură începuturĭ destul de modeste. De o cam dată nu avură decât facultăţile de drept, de sciinţe şi de litere. Cea de medicină se înfiinţă la Bucurescĭ în 1869, la Iaşĭ în 1883; cea de teologie, la Bucurescĭ, în 1884.

Deşì tóte facultăţile, afară de cea de medicină, nu aveaŭ să dea decât diploma de licenţă, organisarea lor fu la început fórte neîndestulătóre. Nu eraŭ catedre de ajuns; unele cursurĭ indispensabile

www.digibuc.ro

lipsiaŭ cu totul; altele eraŭ reunite câte douĕ şi treĭ în sarcina unuĭ singur profesor. Colecţiunile, laboratoriile, lipsiaŭ; de lucrările practice ale studenţilor, maĭ că nu erà vorbă.

Lipsurile însă începură a se completà de timpuriŭ. Se adăogară catedrele ce lipsiaŭ, se separară cursurile prea încărcate, se înfiinţară laboratoriile şi lucrările practice; tóte acestea cam fără sistem, şi după trebuinţele saŭ mijlócele momentuluĭ.

Din acéstă causă, diversele ramure ale învĕţământuluĭ superior nu sunt de o potrivă favorisate. Facultatea de medicină a ajuns să aibă câte maĭ multe catedre pentru un singur obiect, şi unele catedre carĭ nu sunt indispensabile. In facultatea de litere, secţiunea istorică şi cea filosofică sunt destul de bine dotate, pe când ambele secţiunĭ filologice aŭ încă lipsă de catedre neapĕrat necesare, cum este, spre exemplu, acea de literatură germană.

La fie-care budget noŭ, se caută a se face să dispară aceste neajunsurĭ, fie prin creaţiunea catedrelor ce lipsesc, fie, în timpul din urmă, prin suprimarea unor catedre rĕmase vacante şi al căror învĕţământ se puteà repartisa la altele.

Legea din 1898 prevede înfiinţarea diplomeĭ de doctorat la tóte facultăţile carĭ încă nu o daŭ (până acum numaĭ facultatea de medicină conferă acest titlu). Maĭ tóte facultăţile, şi chiar cea de drept, posedă dejà óre-carĭ elemente, carĭ pot servì la acéstă inovaţiune; e cert însă că vor maĭ trebuì óre-carĭ adaose de catedre. Aceste adaose vor trebuì făcute treptat, potrivit nu numaĭ cu mijlócele bud-

www.digibuc.ro

getare, dar și cu personalul sciințific de care se va dispune.

La facultatea de drept, creațiunea doctoratuluĭ se impune cât maĭ curînd. Se afirmă de ceĭ în drept că cunoscințele de licență în drept nu sunt suficiente pentru magistratură, maĭ ales că marea majoritate a studenților în drept obțin diploma de licență la o vîrstă de tot tînără, 20 până la 23 de anĭ. E trebuință ca eĭ să facă studiĭ maĭ îndelungate, nu numaĭ pentru a avé cunoscințe maĭ întinse carĭ le sunt necesare în carieră, dar și pentru a da maĭ multă maturitate spirituluĭ lor, înainte de a li se încredința o sarcină așà de plină de responsabilități, ca aceea de magistrat.

Creațiunea doctoratuluĭ în drept este apoĭ necesară și pentru a face să dispară credința că studiul dreptuluĭ este cel maĭ ușor, ceea ce face că acea facultate este năpădită de toțĭ aceĭ carĭ se socotesc eĭ înșișĭ incapabilĭ de a face studiĭ maĭ grele, ceea ce, pe lângă că micșorézà prestigiul facultățiĭ, maĭ este o causă de reală slăbire a învățămîntuluĭ eĭ.

De odată cu înființarea doctoratuluĭ, va trebuì să se împlinéscă în facultatea de drept și o altă exigență a legiĭ, aceea de a se înființà secțiunea sciințelor de stat. Necesitatea acesteĭ creațiunĭ nicĭ nu se póte discutà, când ne gândim că sunt atâtea funcțiunĭ administrative și financiare, pentru carĭ nu prepară nicĭ una din școlile nóstre; căcĭ facultatea de drept, cu studiile eĭ pur juridice, dă o parte din cunoscințele necesare unuĭ bun administrator, să dicem chiar pe cele maĭ necesare, dar e departe de a le da pe tóte.

www.digibuc.ro

Studiile și stăruințele pentru împlinirea acestor două cerințe ale legii le-am început deja de doi ani, dar până acum ne-am lovit de tot felul de dificultăți și de resistențe neînțelese, cari până în cele din urmă vor trebui învinse, căci alt-fel facultatea de drept nu va puté eși din starea de suferință în care este, nici răspunde pe deplin chemării ei. Și realisarea acestor desiderate nu va fi așà de grea, de óre-ce facultatea de drept dispune dejà de óre-cari elemente utile, cari vor trebui doar să fie completate saŭ alt-fel utilisate, pentru a se puté avé și doctoratul, și secțiunea sciințelor de stat.

* * *

Facultățile de sciințe și de litere aŭ vĕḑut, în ultimii 25 de ani, crescênd fórte repede favórea de care se bucuraŭ. Și-aduc mulți aminte de timpul, nu depărtat, când cursurile lor eraŭ cu mare greutate urmate de un fórte mic numĕr de studenți, dintre cari ceĭ mai mulți nominali, și prea puțini făcêndu-și în mod regulat studiile și examenele.

Aḑi nu mai este așà. Numĕrul auditorilor a crescut într'o proporțiune ne sperată, și o bună parte dintr'înșii urmézà cu cea mai mare asiduitate cursurile, conferințele, lucrările în laborator.

Este însă de prevĕḑut că perióda acésta de prosperitate va fi urmată de o alta, în care populațiunea amândoror acestor facultăți va suferi o scădere. In adevĕr, în afară de preocuparea lor de sciință pură, ele mai aŭ de obiect de a formà pe viitorii profesori de curs secundar și superior, și pe o parte din ceĭ de școli speciale.

www.digibuc.ro

Cât timp corpul didactic secundar, superior și special a mers înmulțindu-se, din causă că înseșĭ școlile corespundĕtóre se înmulțiaŭ, licențiațiĭ în șciințe și în litere găsiaŭ acolo o întrebuințare maĭ mult saŭ maĭ puțin sigură. Dar acum învĕțămîntul secundar nu maĭ are trebuință de desvoltare maĭ departe; din contra, constatăm că el a ajuns la o extensiune maĭ mare decât erà necesar și de aceea căutăm să-l restrîngem. De altă parte, sutele de catedre carĭ eraŭ vacante se ocupă maĭ tóte cu titularĭ, în urma examenelor de capacitate ținute anul trecut și acelor ce se vor maĭ ținé anul acesta. Rolul facultăților se va reduce dar, din acest punct de vedere, a împlini doar golurile ce se vor produce pe fie-care an prin mórte saŭ retragere.

Observațiunea acésta este justă, maĭ ales în privința auditoruluĭ femenin al celor două universități. Aprópe unanimitatea mulțimiĭ de fete carĭ populéză maĭ ales facultatea de litere, nu-șĭ impune greutățile și cheltuelile studiilor universitare decât cu speranța ca prin ele să-șĭ facă o carieră în învĕțămînt. Trebue acum să se convingă tóte că speranța acéstă este deșartă. Cele 31 de școlĭ secundare, normale și profesionale de fete în carĭ îșĭ pot găsì întrebuințarea licențiatele în sciințe și în litere, aŭ prea puține posturĭ pentru ca să pótă îndestulà măcar a dĕcea parte din cele carĭ aspiră la dînsele; și încă trebue observat că acele posturĭ sunt maĭ tóte ocupate cu titulare, așà că este neînsemnat numĕrul vacanțelor la carĭ să se pótă numì titulare nouĕ. Acésta și este causa pentru care școla normală superióră de fete, prevĕdută prin lege, nu se

www.digibuc.ro

va înființà, pe câtă vreme absolventele ce ar da ea nu și-ar găsì nicĭ o întrebuințare.

Iacă pentru ce avem convingerea că curentul care împinge adĭ pe fete spre universitate va contenì în curînd, lucru fórte de dorit, căcĭ el nu face decât să istovéscă forțele și mijlócele atâtor fete, fără a realisà nicĭ una din speranțele lor.

Este decĭ neîndoios că în curînd cea maĭ mare parte din tinerĭĭ, carĭ nu pot să facă studiĭ superióre numaĭ pentru satisfacțiunea sufletéscă pe care o daŭ ele, vor luà alte direcțiunĭ, și că clientela facultăților de litere și de sciințe va scădé.

Perspectiva acésta nu ne îngrijesce. Facultățile fiind chemate a împlinì o funcțiune bine determinată în Stat, este natural și logic ca clientela lor să varieze în raport cu trebuințele ce sunt de satisfăcut. Din contră, ar fi un rĕŭ dacă s'ar rupe echilibrul între cerere și ofertă, și dacă facultățile ar continuà să funcționeze cu aceeașĭ intensitate când cererea e mică, ca și când erà mare.

Dar lucrul nu ne îngrijesce și pentru un alt motiv: este că ambele aceste facultățĭ aŭ de exploatat un câmp de activitate maĭ întins decât cel actual, și când ele îșĭ vor lărgì cercul acțiunĭĭ lor, numĕrul auditorilor se va mărì de sine.

Pentru acésta va fi de ajuns ca facultățile să caute a se preocupà și de numerósele cestiunĭ de natură practică, carĭ trebue să solicite și atențiunea ómenilor de sciință, cum se face acum și pe aiurea, și chiar la noĭ. In adevĕr, facultatea de medicină, cea de drept, nu fac numaĭ sciință pură ; ele trag învĕțăminte practice din sciință, și produc medicĭ și

www.digibuc.ro

ómenĭ de drept carĭ practică sciința în mod efectiv și nu se mărginesc numaĭ în speculațiunĭ abstracte. In acelașĭ fel va puté fi și facultatea de litere să se ocupe, spre exemplu, a produce ómenĭ carĭ să vorbéscă și să scrie limbile moderne, pentru usul practic, în loc de a se ocupà numaĭ de cestiunĭ de gramatică și de literatură. Acésta este o specialitate care tot-deauna va avé căutare. Și nu ea este singura de care ar puté să se ocupe facultățile de litere.

Cât pentru cele de sciințe, câmpul lor de acțiune este și maĭ vast. Se scie cum avîntul cel mare al industrieĭ germane se datoresce în prima linie sciințeĭ germane, și cum în fie-care fabrică maĭ însemnată omul de sciință nu lipsesce. Pe urmă cestiunile agronomice solicită atențiunea nóstră cu maĭ multă stăruință decât pe aiurea, unde catedrele de chimie agricolă, de zootechnie, de botanică aplicată la agricultură, nu lipsesc, deși pe acolo agricultura nu ocupă în Stat locul cu totul dominant pe care îl ocupă la noĭ.

Consideraţiunile acestea ne îndémnă să ne silim a completà învĕțămîntul facultăților de sciințe și în sensul aplicațiunilor practice ale sciințeĭ, și am și făcut un început, aprobând încheerea facultățiĭ de sciințe din Bucurescĭ, de a se transformà una din catedrele sale de chimie teoretică în catedră de chimie technologică. Am rugat apoĭ pe un specialist competent, d-l C. Jormescu, să facă la aceeașĭ facultate un curs liber de agricultură, care sperăm să încépă în Octomvrie 1903; am ținut mult să se facă un asemenea curs, nu numaĭ pentru utilitatea

www.digibuc.ro

practică ce trebue să aibă, dar și pentru ca agricultura, nobila nóstră îndeletnicire națională, să nu fie lipsită de onórea de a avé un loc în cea mai înaltă școlă a țĕriĭ.

O catedră de electricitate aplicată încă ar fi indispensabilă.

Localurĭ, laboratoriĭ, regulamente.

Universitatea din Iași (facultățile de sciințe, litere și drept) posedă cel mai vast și mai bine amenagiat din tóte localurile școlare din țéră. Sălĭ de cursurĭ, amfiteatre, laboratoriĭ bine dotate, bibliotecĭ, nimic nu-ĭ lipsesce.

Facultatea de medicină din Iași ocupă localul vechiŭ al universității, și un local construit anume pentru institutul de anatomie. Palatul facultății are nevoe să fie cu totul prefăcut, restaurat și completat, căcĭ, așà cum este, e departe de a corespunde destinațiunii sale. Cât pentru institutul de anatomie, deși a costat 650.431 leĭ, este rĕŭ construit și rĕŭ potrivit pentru destinațiunea sa.

La Bucurescĭ, universitatea stă fórte rĕŭ în privința localuluĭ. Palatul universității, cu tótă vastitatea luĭ, corespunde fórte puțin destinațiuniĭ sale, fiind construit acum 45 de anĭ, într'un timp când învĕțămîntul superior nu aveà nicĭ a ḑecea parte din exigențele de astădĭ, și când nimenĭ nu puteà prevedé desvoltarea ce va luà el la noĭ. De alt-fel universitatea nu ocupă decât a treia parte din palatul clădit pentru dînsa; restul îl ocupă Senatul și museele, așà că universitatea nu are sălĭ pentru

www.digibuc.ro

cursurĭ, și nicĭ un singur amfiteatru destul de încăpĕtor pentru auditoriĭ unora din cursurile cele maĭ frecuentate. De aceea dispositiunile regulamentelor relative la regularitatea frecuentăriĭ sunt literă mórtă. Cum să se oblige să nu lipséscă de la cursurĭ ceĭ 1.500 de studenți aĭ facultățiĭ de drept, când nu se pot oferi locurĭ nicĭ pentru 300? Facultatea de sciințe are, drept sale de curs, nisce coridóre de câți-va metri pătrațĭ; iar laboratoriile eĭ sunt rĕspândite în case cu chirie, prin tóte cartierele orașuluĭ. Cum să-și facă studiile un student obligat a merge la laboratorul de botanică de la Cotrocenĭ, la cel de chimie de pe splaiul Maglieru, la cel de fisiologie de dincolo de ministerul de finance, la cel de morfologie de lângă biserica Silvestru, și la unele cursurĭ în palatul universității? Și ce cursurĭ se pot face în nisce laboratoriĭ instalate prin case particulare, fără spațiŭ, fără lumină, fără nimic din ce trebue unuĭ laborator?

Situațiunea acésta este cu totul netolerabilă, și trebue se i se pună un capĕt cât maĭ curînd, dacă vrem ca universitatea nóstră se-și merite numele.

Soluțiunea cea maĭ bună nu ar fi de a se golì palatul universității de tóte autoritățile și instituțiunile carĭ ocupă cea maĭ mare parte din ele, și a se lăsa întreg pe séma universității; după cum am spus maĭ sus, palatul nu e potrivit pentru o universitate modernă.

E de preferit a se face o clădire anume pentru facultatea de sciințe cu tóte anexele eĭ. Dacă apoĭ și museele se vor trece într'o instalațiune definitivă a lor, ar puté palatul vechiŭ se rĕmână pe séma

www.digibuc.ro

Senatuluĭ și a facultăților de litere și de drept, carĭ ar avé atuncĭ destul loc.

Cât pentru facultatea de teologie, locul eĭ este indicat în marea clădire ridicată la Radu-Vodă, în care este internatul teologic, și unde ar fi loc fórte suficient și pentru cursurile facultățiĭ.

In prevederea acesteĭ soluțiunĭ, încă din anul 1898 am cumpĕrat de la treĭ proprietarĭ un loc de o întindere de peste 10.000 metri pătrațĭ, mergênd din strada Academieĭ până în strada Eneĭ, în lungul loculuĭ vecheĭ universităților, cu care face corp. Schimbările și nevoile supravenite de atuncĭ nu aŭ permis a se da urmare ideiĭ nóstre din 1898 ; dar continuăm a crede că tot ea este singura care convine.

Clădirea ar puté să fie relativ puțin costisitóre, căcĭ nu e nevoe să se facă lucrărĭ de lux, carĭ nu ajută întru nimic sciinței. Se pot face clădirĭ economice, carĭ ar avé și avantagiul de a puté lesne fi înlocuite, dacă cu timpul progresul sciinței le-ar face să ajungă necorespundĕtóre scopuluĭ lor.

Dintre institutele dependinte de facultatea de sciințe, singur institutul de botanică posedă o instalațiune proprie, care este perfectă din tóte punctele de vedere. E adevĕrat că e cam departe de centrul orașuluĭ; dar vasta grădină botanică care-l încongiură a făcut imposibilă evitarea acestuĭ inconvenient.

Facultatea de medicină din Bucurescĭ are de asemenea instalațiunea sa definitivă într'o clădire nouă, care a costat 4.410.686 leĭ. Acéstă clădire erà destinată să conțină numaĭ institutele de anatomie ; a fost însă croită pe un plan așà de vast, în cât a putut să intre într'însa întréga facultate de me-

www.digibuc.ro

dicină, cu tóte laboratoriile și institutele sale, carĭ aŭ încăput în largul lor.

Maĭ sunt însă necesare óre-carĭ lucrărĭ accesoriĭ, precum îngrădirĭ, grajdurĭ, etc.

*
* *

Reducerile budgetare din 1901 aŭ făcut ca dotațiunea diverselor institute și laboratoriĭ universitare să scadă fórte mult. Pentru unele, scăderea e maĭ puțin simțită; e maĭ greŭ însă pentru laboratoriile unde fac lucrărĭ un numĕr mare de studenți, și unde prin urmare se consumă mult material. Nu este maĭ puțin adevĕrat că organisațiunea actuală a acestor instituțiunĭ este și ea în mare parte causa cheltuelilor marĭ ce reclamă. Fie-care laborator este independent de cele-lalte, are personalul sĕŭ, materialul sĕŭ, budgetul sĕŭ, până și localul sĕŭ. Numaĭ la universitatea din Bucurescĭ sunt 5 laboratoriĭ de chimie, 2 de fisică, 2 de anatomie umană, 4 de anatomie, fisiologie și morfologie generală, și așà maĭ departe. Dacă în loc de a fi 5 laboratoriĭ și institute distincte de chimie, ar fi fost unul singur, organisat în vederea întreguluĭ serviciŭ chimic, câtă economie de personal, de local și de material ar fi fost!

Concentrarea acésta va trebui dar urmărită, cu atât maĭ mult, cu cât ea ar fi și în avantagiul studiilor. Dar ea nu va fi posibilă pentru universitatea din Bucurescĭ, decât atuncĭ când va avé un local propriŭ pentru acésta; încă un motiv pentru ca clădirea luĭ să nu maĭ întârdie.

O altă nevoe a învĕțămîntuluĭ superior este în-

www.digibuc.ro

fiinţarea uneĭ grădinĭ zoologice cât de modeste. Necesitatea eĭ pentru cursul de zoologie este tot aşà de mare ca şi a grădiniĭ botanice pentru cursul de botanică; dar o grădină zoologică contribue maĭ mult decât una botanică pentru a deşteptà în popor interes pentru studiile naturel, şi prin urmare pentru educarea luĭ.

Am studiat cestiunea uneĭ asemenea creaţiunĭ în Bucurescĭ. Deşi preţul ce ni s'a cerut erà fórte modest, avênd în vedere că erà vorba de a se populà grădina şi cu animale exotice, totuşĭ el întreceà puterile nóstre actuale. De aceea am renunţat pentru moment la acéstă dorinţă, şi vom cercà să înfiinţăm o grădină maĭ modestă, populată numaĭ cu animale din ţéră, carĭ ar servì ca început pentru una maĭ completă, şi încă ar fi de un folos enorm pentru a popularisà cunoscinţa faunel nóstre, aşà de rĕŭ cunoscută chiar de mulţĭ ómenĭ de sciinţă.

* * *

Votarea legiĭ din 1898 a făcut necesară prefacerea tuturor regulamentelor universitare. Ele trebuiaŭ puse de acord, nu numaĭ cu legea cea nouă, dar şi între dînsele, căcĭ eraŭ nepotrivirĭ marĭ între regulamentele facultăţilor de acelaşĭ fel, de la cele douĕ universităţĭ, ceea ce da loc la dificultăţĭ nenumĕrate.

Nouele regulamente s'aŭ făcut şi s'aŭ pus în aplicare pentru tóte facultăţile şi pentru învĕţămîntul farmaceutic, afară de cele de drept, al căror proiect este încă în desbaterea consiliuluĭ permanent. Causa acesteĭ întârdierĭ este maĭ cu sémă că

www.digibuc.ro

consiliul a aşteptat să se dea o soluţiune cestiunii doctoratului şi a secţiei sciinţelor de stat.

Un punct în care acest din urmă regulament va trebui să dea o soluţiune practică este acela a examenelor, cari aŭ ajuns aşà de numeróse, încât profesorii nu mai ajung ca să le facă, din care causă ele devin superficiale.

O îndreptare mare va veni, îndată ce se va mărginì dreptul studenţilor de a se presintà la examen fără nicì o limită.

După regulamentul actual, care datéză din vremurile când facultaţile de drept aveaŭ abià douĕ saŭ treì sute de elevì, sunt patru sesiunì de examene pe an, şi un student căḑut la o sesiune are dreptul a se presintà din noŭ chiar la sesiunea imediat următóre. Acésta este neraţional; căcì, când un student e respins de la un examen, acésta însemnéză că nu-şì cunósce materia, şi nu în cele doue lunì carì separa o sesiune de alta va fi el în stare să o prepare.

De altă parte, putinţa ce aŭ studenţii de a se presintà la examen orì-când vor, chiar când sciŭ că sunt nepreparaţi, măresce munca profesorilor în mod inutil, şi nu are nicì o sancţiune pentru un student. Va trebuì a se impune o taxă de examen, din care partea cea mai mare să serve pentru plata examinatorilor, şi care să rĕmână perdută pentru student, în cas de respingere. Cu modul acesta, un student va sta la gânduri înainte de a se presintà nepreparat la examen, de vreme ce căderea îì va aduce o pagubă.

In fine, o nouă uşurare pentru profesorì va fi când facultăţile, avênd câte un numĕr de docenţi,

www.digibuc.ro

aceștia vor fi chemați a face examenul împreună cu profesorii. Munca acestor din urmă va fi micșorată, iar docenții, făcênd examene, se vor face cu timpul cunoscuți și se vor deprinde cu atmosfera universitară, ceea ce va fi în folosul universității, de óre-ce docenții sunt în parte pepiniera din care se vor recrutà viitorii profesorĭ universitarĭ.

Studenții.

Până în 1899, universitățile nóstre nu aveaŭ un regulament de disciplină pentru studenți. Cu tóte acestea, necesitatea luĭ se simțià maĭ de mult, maĭ ales în urma óre-căror desordine ce avuseră loc aniĭ trecuți. Dar trebuința acésta a devenit imperiósă în aniĭ din urmă, din causa înmulțiriĭ celeĭ repedĭ a studenților de la universitatea din Bucurescĭ, al căror numĕr a trecut de 3.500. Regulamentul erà necesar nu numaĭ pentru a da mijloc de a se ținé disciplina acesteĭ mulțimĭ, dar și pentru a împedecà crescerea artificială a numĕruluĭ studenților. In adevĕr, sunt numeroșĭ studenții carĭ, după ce s'aŭ înscris într'o facultate, nicĭ nu maĭ urmézà cursurile, nicĭ nu-șĭ maĭ trec examenele. Aniĭ trecuți s'a constatat chiar că eraŭ uniĭ carĭ se înscriaŭ în universitate, nicĭ de cum cu intenționea de a face studiĭ, ci numaĭ pentru a se introduce printre studenți și a-ĭ provoca la desordinĭ.

Se întîmplă iarăși că mulți studenți se înscriŭ la douĕ facultățĭ de odată, dar apoĭ nu urmézà cursurile decât la una, rĕmânênd înscris și la cea-

www.digibuc.ro

laltă, ceea ce face că numĕrul studenţilor acesteia se pare mai mare decât este în realitate.

Până la 1899, nu erà nicĭ un mijloc de a regulà într'un fel situaţiunea unor asemenea studenţĭ, şi de aceea se vedeaŭ uniĭ carĭ figuraŭ în matricule de ₫ecĭ de anĭ, deşì de mult eĭ nu maĭ făcuseră nicĭ un act de student regulat.

Regulamentul de ordine şi disciplină din 10 Februarie 1899 a împlinit aceste lipsurĭ, prescriind pe de o parte regule şi pedepse disciplinare, iar pe de alta norme după carĭ studenţiĭ neregulaţĭ trebue şterşĭ din matricule.

Regulamentul pune norme şi pentru modul cum pot să funcţioneze societăţile de studenţĭ. Ele trebue să aibă autorisarea senatuluĭ universitar şi să comunice în mod regulat rectoratuluĭ nouele admisiunĭ de membri, lista membrilor biurouluĭ şi dărĭ de sémă despre gestiunea averiĭ societăţiĭ.

Măsurile acestea aŭ devenit indispensabile în urma desordinelor la carĭ unele grupe de studenţĭ aŭ dat loc de câţĭ-và anĭ încóce. Sub diverse pretexte, şi de multe orĭ fără nicĭ un pretext, capitala şi oraşele din provincie aŭ fost agitate în numele tinerimiĭ universitare.

Trebue să spunem că maĭ tot-deauna de câte orĭ s'aŭ întîmplat asemenĭ lucrurĭ regretabile, s'a dovedit că principaliĭ agitatorĭ perduseră de fapt dreptul la numele de student, pentru-că părăsiseră studiile de anĭ întregĭ, saŭ că eraŭ ómenĭ fără nicĭ un rost, carĭ se înscriseseră în universitate numaĭ pentru ca, la adăpostul numeluĭ eĭ, să pótă comite desordinĭ fără frică de pedépsă. S'a dovedit în fine

www.digibuc.ro

că printre studenţi se strecuraŭ și ómenĭ fără căpĕtâiŭ, turburătorĭ de meserie, agenţi plătiţi anume pentru a agità strada.

Este de neapĕrată trebuinţă ca la asemenea scandalurĭ să se pună capĕt odată pentru tot-deauna. Fapte ca acestea desonoréză universitatea, și ceĭ carĭ se fac vinovaţi de dînsele sunt nedemnĭ de a figurà într'însa. Vom usà dar de tótă rigórea contra celor carĭ vor maĭ comite asemenea fapte, și vom restabilì ordinea cu orĭ-ce preţ. Vom face ast-fel cel maĭ mare serviciŭ universităţiĭ, curăţind-o odată de elementele rele, carĭ de anĭ de ḑile o compromit în ochiĭ lumiĭ și-ĭ turbură mersul liniștit.

* * *

Deși avênd o vechime numaĭ de 40 de anĭ, universităţile nóstre dispun dejà de diverse instituţiunĭ însemnate, al căror scop este de a aduce ajutor studenţilor.

In frunte vine *Fundaţiunea Carol*, înfiinţată în 1891 de către Maiestatea Vóstră și al căreĭ regulament a fost modificat la 10 Octomvrie 1898. Ea pune la dispositiunea studenţilor o bibliotecă admirabilă, într'un local splendid și cu facilităţi de lucru excepţionale. Fundaţiunea maĭ acordă și burse și ajutóre de diverse feluri.

Ministerul are prevĕḑute în budgetul sĕŭ 50 de burse pentru studenţiĭ universitarĭ, a 100 leĭ pe lună. Aceste burse sunt repartisate între ambele universităţĭ.

Universitatea din Bucurescĭ dispune de fondul Hillel, care aḑĭ este de aprópe 300.000 leĭ, și care

www.digibuc.ro

provine din o donaţiune de 100.000 leĭ, făcută de repausatul Hillel Manoach pe la 1870. Din venitul acestuĭ fond, se daŭ câte-vă ajutóre de studiŭ în ţéră, şi se trimit şi bursieri în străinătate.

In acelaşĭ cas, este fondul Adamachi, administrat de Academia Română, şi din care, pe lîngă altele, se daŭ burse în ţéră şi în străinătate pentru studenţĭ aĭ universităţiĭ din Iaşĭ.

Fondurile Iosif Niculescu şi Răducanu Simonidi, administrate de Casa Şcólelor, sunt afectate în special pentru burse şi ajutóre în străinătate.

Cu modul acesta, studenţiĭ noştri dispun de înlesniri relativ însemnate, atât pentru a-şĭ face studiile în ţéră, cât şi pentru a şi le desăvârşi în străinătate.

Printre tineriĭ trimişĭ în străinătate, ţinem să menţionăm în special pe d-l George Murnu, doctor în filosofie de la München, om versat în cunoscinţa limbilor şi literaturilor antice, pe care am reuşit să-l facem se fie admis în şcóla germană de la Atena, una din cele maĭ înalte instituţiunĭ pentru studiul archeologieĭ elene. Acéstă şcólă face săpăturĭ şi descoperiri carĭ aŭ ilustrat-o dejà, şi este o favóre deosebită aceea care s'a făcut unuĭ tînĕr român de a fi admis în ea. După ce va terminà lucrările sale la Atena, d. Murnu va trebuì trimis la Roma, pentru a se perfecţionà şi în archeologia romană. Tóte aceste studiĭ sunt indispensabile pentru a formà un bun archeolog pentru ţéra nóstră, unde anticităţile romane şi grecescĭ se întâlnesc în aşà de mare numĕr unele lângă altele.

In fine, Casa Şcólelor a întreprins să fundeze o

www.digibuc.ro

cantină universitară la Bucurescĭ și una la Iașĭ, cu scop de a procurà studenților fără mijlóce o hrană îndestulătóre și nu scumpă. La început, ea consacră acesteĭ fundațiunĭ o sumă de 16.000 leĭ pe an, care sperăm că va maĭ cresce pe urmă prin ajutorul ómenilor generoșĭ. Cantinele universitare vor începe să funcționeze la 1 Noemvrie 1903.

www.digibuc.ro

SITUAȚIUNEA CORPULUĬ DIDACTIC ÎN GENERE.

Remuneraţiunĭ. Instituţiunĭ de ajutor.

Sub regimul legiĭ din 1864, remuneraţiunile corpuluĭ didactic nu eraŭ supuse la nicĭ o regulă; ele se fixaŭ prin budget, și de aceea variaŭ fórte mult de la un profesor la altul și de la un an la altul. Acea lege conţineà însă o disposiţiune (art. 387), după care, după 12 anĭ de serviciŭ, remuneraţiunea se îndoià. Acéstă disposiţiune nu a fost însă nicĭ odată aplicată, și nicĭ nu ar fi putut să fie, căcĭ ar fi dus la nisce cresceriĭ de cheltuelĭ fantastice, maĭ ales în perióda aceea de înmulţire repede a școlilor.

La 6 Martie 1883, fiind ministru d-l P. S. Aurelian, s'a sancţionat legea numită *a gradaţiunii*, care fixà norme maĭ realisabile pentru plata corpuluĭ didactic. In locul disposiţiuniĭ de la 1864, ea introducea *gradaţiunea*, care erà o crescere a salariuluĭ primitiv de câte 15% la fie-care 5 anĭ, până la împlinirea a 20 de anĭ de serviciŭ, când crescerea se oprià.

Sistemul acesta, care constituià o înaintare pe loc, a fost un act de mare dreptate pentru corpul di-

www.digibuc.ro

dactic și cea mai mare binefacere, nu numai pentru dînsul, dar și pentru învĕțămînt. In adevĕr, serviciile de învĕțător de orĭ-ce grad, față cu alte servicii publice, nu sunt bine plătite, nicĭ la noĭ, nicĭ pe aiurea. Privilegiul acesta învĕțătoriĭ îl împart în genere cu tóte categoriile de servitorĭ aĭ Statuluĭ al căror numĕr e mare. Este o necesitate care nu se póte înlătură. Corpul didactic însă are circumstanța agravantă, că un învĕțător, odată numit la un post, rĕmâne într'însul tótă viéța luĭ. Invĕțătorul dar ar fi lipsit de orĭ-ce putință de a-și îmbunătăți situațiunea cu timpul, căcĭ el nu are mijlócele de înaintare carĭ nu lipsesc nici uneia din celelalte cariere. Ar urmà dar ca un învĕțător, intrat în serviciŭ la vîrsta de 21 de anĭ cu un salariŭ óre-care, să continue a-l primì neschimbat timp de 30 saŭ 35 de anĭ, fără nicĭ o crescere, chiar atuncĭ când va avé soție și copiĭ pe carĭ va trebuì să-ĭ créscă, și când vîrsta și infirmitățile nu-ĭ vor maĭ permite să suporte privațiunile pe carĭ le suportă un tînĕr. Și acéstă situațiune nenorocită ar fi partea tocmaĭ a corpuluĭ a căruĭ recrutare este supusă la condițiunile cele maĭ grele, de óre-ce i se cer studiĭ îndelungate, examene și concursurĭ grele și repetate, carĭ nu se cer pentru nicĭ o altă carieră Situațiunea acésta ar fi fost o nedreptate așà de mare, în cât cu siguranță cariera profesoratuluĭ ar fi fost cu totul părăsită și ar fi rĕmas un refugiŭ doar pentru incapabiliĭ și lepădațiĭ celor-lalte cariere.

S'aŭ exprimat însă temerĭ că gradația va continuà a cresce așà, încât se devină o povară de nesuferit pentru budget. Este însă ușor de înțeles că

www.digibuc.ro

nu póte fi așà; crescerea gradației trebuià în mod fatal să se opréscă cel mult până în 20 de anĭ de la punerea în aplicare a legiĭ eĭ, de óre-ce până atuncĭ toțĭ ceĭ ce aveaŭ drept la dînsa ar fi dobândit-o, iar de aci înainte gradațiunea trebuià să se mențină la o cifră aprópe fixă, înscrierile cele nouĕ fiind compensate prin stingerile celor eșițĭ din corp. In fapt, nu a fost tocmaĭ așà, din causa continuelor înființărĭ de școlĭ și de posturĭ nouĕ ce aŭ avut loc în ultimiĭ 20 de anĭ. Totuși crescerea anuală a gradației s'a micșorat dejà fórte mult, așà că ea nu póte să fie nicĭ într'un cas o causă de desechibrare budgetară.

Totalul gradațiilor se ridică adĭ la 2.900.000 leĭ în cifră rotundă, pentru un total de salariĭ de 16.764.659 leĭ pe an, ceea ce face vre-o 17% ; iar media crescerĭĭ gradației de la 1883 până adĭ a fost de 73.000 leĭ pe an, crescere care și ea e destinată să dispară cu totul îndată ce perioda creațiunilor va fi închisă. Nu credem să fie vre-un alt corp în care inaintările să represinte o cifră așà de mică.

Crisa din aniĭ din urmă a atins și corpul didactic, și încă într'o măsură maĭ simțitóre decât pe alțiĭ, din causă că reforma legilor instrucțiunĭĭ a coincidat tocmaĭ cu momentul maximuluĭ criseĭ. De aceea salariile corpuluĭ didactic aŭ fost atinse nu numaĭ de reducerea progresivă aplicată tuturor salariilor, dar și de o altă micșorare care se va aplică tuturor celor carĭ vor intrà de la 1901 înainte în învĕțămînt. Ast-fel, salariul unuĭ institutor a fost fixat la 160 leĭ pe lună, în loc de 200, cât trebuià să fie în urma reducerĭĭ progresive ; al unuĭ profe-

www.digibuc.ro

sor secundar, la 300 leĭ, în loc de 330; al unuĭ profesor universitar la 550 leĭ, în loc de 720; iar gradaţiile pentru viitoriĭ învĕţătorĭ de orĭ-ce grad vor fi de câte 10% la fie-care 5 anĭ, în loc de 15%. Este dar de prevĕdut că până în 20 de anĭ, cifra totală a gradaţieĭ va suferí o scădere de a treia parte.

In resumat, corpul nostru didactic nu se póte ḑice că e maĭ rĕŭ plătit decât pe orĭ unde aiurea, după cum spun uniĭ; avênd însă în vedere că viéţa la noĭ este ast-fel organisată, că pentru ceĭ săracĭ ea este relativ maĭ grea decât pe aiurea, trebue să recunóscem că pentru un dascăl, care cu mijlóce aşà de micĭ este dator să-şĭ ţină cu cuviinţă locul luĭ în lume, este destul de greŭ să facă faţă greutăţilor. Şi când vre-o întîmplare nenorocită obligă pe câte unul să se abată din budgetul luĭ, fórte greŭ maĭ póte să-şĭ restabilésca socotelile. Acésta îndémnă pe uniĭ din eĭ, pentru a-şĭ mărì venitul, să caute ocupaţiunĭ şi în afară de şcólă, ceea ce este spre marea daună a eĭ.

Cassa de economie, credit şi ajutor a corpuluĭ didactic, înfiinţată prin legea din 31 Ianuarie 1903, după modelul aceleĭ carĭ există dejà pentru corpul ofiţerilor, însă cu însemnate îmbunătăţirĭ, are de scop de a venì în ajutorul profesorilor de orĭ-ce grad, scăpându-ĭ de camăta la care eraŭ expuşĭ, îndată ce dintr'o împrejurare óre-care eĭ eraŭ siliţĭ să depăşéscă la vre-un moment venitul lor regulat. Cassa are de scop de a capitalisà cu o dobândă mică cotisaţiunile lunare ale membrilor, carĭ trebue să fie de cel puţin 2% din léfă, şi de a le face îm-

www.digibuc.ro

prumuturĭ cu dobândă mică și cu marĭ înlesnirĭ de plată. Afară de acésta, cassa îșĭ formézĕ un fond pentru ajutóre, din care ea va puté, în cas de nenorocirĭ, să acorde pensiunĭ și ajutóre membrilor, văduvelor saŭ orfanilor lor, precum și de a fundà și întreținé instituțiunĭ de educațiune pentru copiiĭ membrilor și pentru orfaniĭ lor, și orĭ-ce alte stabilimente filantropice în folosul lor.

Acéstă instituțiune, constĭtuită la 1 Aprilie 1903, se presintă dejà ca una din cele maĭ însemnate binefacerĭ aduse corpuluĭ didactic. In maĭ puțin de șése sĕptĕmânĭ, ea numĕrà dejà 3.000 de înscrierĭ, dintr'un total de vre-o 7.700 membri, cât numĕră întregul corp didactic, și înscrierile continuă mereŭ. Capitalul eĭ, de o cam dată modest, a fost întrebuințat pentru a face împrumuturĭ, dintre carĭ cele maĭ multe aŭ scăpat din grele nevoĭ pe ceĭ împrumutațĭ. Dar binefacerea cea maĭ mare este că, abià constituită, cassa a putut dejà să împlinéscă și o altă mare chemare a sa, aceea de a se îngrijì de sórta orfanilor membrilor corpuluĭ didactic.

Sórta acestor desmoșteniță este cu totul de plâns. Un dascăl, cât trăesce, maĭ nicĭ odată nu póte face economiĭ, cu carĭ să asigure existența vĕduveĭ și orfanilor sĕĭ, în cas de nenorocire. De aceea, sunt o mulțime de copiĭ, uniĭ orfanĭ de ambiĭ părințĭ, rĕmașĭ literalmente pe drumurĭ, după ce tatăl saŭ mama lor a fost pe catedră anĭ întregĭ.

Pentru dînșiĭ s'a înființat, de la 1 Septemvrie 1903, *Orfelinatul corpuluĭ didactic*, care chiar de la început a putut să primésca 50 de băeță de curs primar. Insă organisațiunea luĭ deplină, care se va re-

www.digibuc.ro

alisă cel mult până în treĭ anĭ, prevede și secțiune de agricultură și de meseriĭ pentru băeți, secțiune primară, de gospodărie rurală și industrie casnică pentru fete, și grădină de copiĭ (anexa No. 85). Orfelinatul este instalat în vastele clădirĭ ale mănăstiriĭ Bistrița (județul Vâlcea), cedate nouĕ în acest scop de către ministerul de răsboiŭ, și reparate de noĭ. El dispune și de un teren ca de 10 hectare, care va servì pentru aplicațiunile de agricultură, grădinărie și pomologie.

In curând sperăm că Cassa de economie va fi în măsură a se îngrijì și de văduvile rĕmase fără ajutor, și de uniĭ dascălĭ infirmĭ carĭ, ne avênd drept la pensiune și nicĭ fiind în stare a-și face cursul, se află în situațiunea cea maĭ de plâns. Pentru a nu-ĭ aruncà pe drumurĭ, suntem siliți să le acordăm congediĭ; dar acésta nu se póte face la infinit. Când cassa va fi în stare să le facă un mic ajutor cu care să-și pótă duce viéța, ea va face un act de umanitate, și în acelașĭ timp un serviciŭ școliĭ.

Stabilitatea corpuluĭ didactic.

Trebuința ca corpul didactic să aibă o situațiune bine asigurată și scutită de fluctuațiunile politice, a fost tot-deauna recunoscută de toți, cu deosebire doar în privința măsuriĭ în carĭ să se țină sémă de dînsa. Și este evident că o îndeletnicire intelectuală, așà de încordată și de obositóre ca aceea de dascăl și pentru care condițiunea de continuitate este indispensabilă, ar fi paralisată cu totul, dacă cel che-

www.digibuc.ro

mat a o îndeplini ar trebui să aibă în fie-care moment preocuparea ḑileĭ de mâne.

De altă parte însă nicăerĭ maĭ mult decât în corpul didactic nu este necesară disciplina cea maĭ exactă și împlinirea datorieĭ, nu după litera legiĭ și a regulamentuluĭ, ci după consciința de om onest și cu simțul responsabilității sale morale.

In acéstă alternativă, este destul de greŭ a se nemerì măsura justă, și a se pune regule carĭ să asigure interesul școliĭ de o potrivă de bine din ambele puncte de vedere.

Legea din 1864 a mers până la extrema limită în primul sens, căcĭ ea luà ministruluĭ dreptul de a aplicà orĭ-ce pedépsă corpuluĭ didactic, afară de avertisment. Orĭ-ce altă pedépsă nu se puteà aplicà decât de o comisiune de 5 profesorĭ traș̆ĭ la sorțĭ pentru fie-care judecată în parte.

Dispositiunea acésta aveà dejà inconvenientul că micșorà prestigiul ministruluĭ față de administrațiĭ sĕĭ, și că făceà că pedepsele, chiar când se aplicaŭ, veniaŭ așà de târḑiŭ în urma greșeliĭ, încât se perdeà tot efectul lor. Maĭ este de observat că legea din 1864, care făceà o situațiune așà de privilegiată profesorilor secundarĭ, specialĭ și superiorĭ, lăsà pe învĕțătorĭ și pe institutorĭ la discreționea absolută a ministruluĭ, ba și a revisoruluĭ școlar, carĭ puteaŭ să le aplice de-adreptul orĭ-ce pedépsă, până și destituirea Dar, ceea ce a fost maĭ rĕŭ, comisiunile de judecată, așà cum le formà legea din 1864, adesĕ-orĭ nu șĭ-aŭ priceput datoria, ci, inspirate de un spirit de corp rĕŭ înțeles, se socotiaŭ obligate a apĕrà pe acusat de pedépsă, une-orĭ chiar

www.digibuc.ro

în casurĭ de vină vĕdită. Se înțelege, nu tot-deauna se făceà așà; dar destul a fost ca un numĕr însemnat de sĕntințe să fie date în așà fel, pentru ca tóte să fie apoĭ lovite de discredit până într'atât, încât miniștriĭ preferaŭ să lase pe vinovațĭ nepedepsițĭ, maĭ bine decât să se expună a fi înfruntațĭ prin achitărĭ nemeritate.

O reacțiune contra acesteĭ stărĭ de lucrurĭ s'a produs chiar de la început, căcĭ tóte proiectele de legĭ, de la 1866 încóce, aŭ propus lărgirea puteriĭ de represiune a ministruluĭ, fără a merge însă până a se atinge siguranța posițiuniĭ profesoruluĭ.

Cât pentru situațiunea netolerabilă pe nedrept făcută învĕțătorilor și institutorilor prin legea din 1864, ea a fost îmbunătățită în fapt chiar înainte de modificarea legiĭ, prin măsurile luate între 1885 și 1888 de către d-l D. Sturdza, pe atuncĭ ministru al instrucțiuniĭ publice.

După diverse schimbărĭ, aduse de modificările legilor votate în ultimiĭ ḑece anĭ, situațiunea actuală este cea următóre: pentru învĕțătorĭ, institutorĭ și personalul didactic al școlilor elementare și inferióre de meseriĭ și de agricultură, avertismentul, amenda, censura și întârḑierea gradațiuniĭ cu un an, se pronunță de ministru; suspendarea și transferarea, de ministru, cu avisul conform al consiliuluĭ permanent; a doua transferare și excluderea pe timp mărginit saŭ pentru tot-deauna, de o comisiune judiciară numită pe șése anĭ și compusă din un profesor de universitate și doĭ membri de curte de apel; pentru profesoriĭ secundarĭ și pentru aceĭ aĭ școlilor comerciale și aĭ școlilor superióre de meseriĭ,

www.digibuc.ro

avertismentul și amenda se pronunță de ministru; censura, de ministru, cu avisul conform al consiliului permanent; iar tóte cele-lalte pedepse, de o comisiune judiciară compusă din 5 profesorĭ universitarĭ și numită pe șése anĭ; pentru profesoriĭ și agregațiĭ universitarĭ, avertismentul și amenda se pronunță de ministru, cu avisul conform al consiliului permanent; tóte cele-lalte pedepse, de aceeași comisiune judiciară care judecă și pe profesoriĭ secundarĭ.

Cu modul acesta și astădĭ ministrul nu póte aplicà nicĭ una din pedepsele acelea carĭ pot compromite stabilitatea situațiuniĭ unuĭ învĕțător óre-care, nicĭ pe acele carĭ l-ar puté sdruncinà întru atâta, în cât să-l pótă silì a părăsì învĕțămîntul. De altă parte, comisiunile judiciare, fiind numite pe câte șése anĭ iar nu pentru fie-care causă în parte, vor avé maĭ mult simțul responsabilitățiĭ lor, și vor puté să-șĭ formeze o jurisprudență, care să regulariseze întru cât-và hotărîrile lor, lucru care erà cu neputința în sistemul legiĭ din 1864.

Situațiunea actuală ar fi dar destul de bună și ar asigurà o administrațiune destul de regulată, dacă nu ar fi o împrejurare care zădărnicesce bunele prevederĭ ale legiuitorilor: acésta este introducerea în școlă din ce în ce maĭ mult a luptelor politice, cu tóte pasiunile și violențele lor.

Originea acesteĭ calamităț stă în douĕ dispositiunĭ de lege, carĭ amândouĕ sunt excelente în sine, și aŭ cu totul alt scop decât de a duce la un asemenea resultat. Una este aceea de a asigurà stabilitatea corpuluĭ didactic; alta este dispositiunea din

www.digibuc.ro

legea electorală și din cea comunală, care a admis intrarea profesorilor secundarĭ și superiorĭ în corpurile elective politice: camera, senatul și consiliile comunale.

Nu se póte admite ca legiuitorul să fi făcut aceste excepțiunĭ cu intențiunea de a face o favóre specială, de a creà un privilegiŭ pentru corpul didactic, în contra intereselor școliĭ și ale țĕriĭ. Dacă a căutat să asigure stabilitatea corpuluĭ didactic, mergênd chiar până la extremitatea de a-l sustrage aprópe de tot de la acțiunea ministruluĭ, cum făceà legea din 1864, erà tocmaĭ pentru-că se presupuneà că ministrul, ca om politic, va fi expus influențelor de partid, și s'a voit ca aceste influențe să nu turbure seninătatea și liniștea școliı. Iar dacă legea electorală și cea comunală a facut pentru profesorĭ excepțiunea de a-ĭ admite în corpurile elective, deși fiind funcționarĭ plătiți aĭ Statuluı, a fost pentru-că s'a socotit că profesoriĭ, ca ómenĭ independenți ce eraŭ, luminați și deprinși a judecà lucrurile cu obiectivitatea obicĭnuită în sciință, vor aduce în desbaterile intereselor publice liniștea, sângele rece, reflecțiunea, logica neturburată de considerațiunile personale, pe carĭ erà în drept cine-và să le aștepte de la dînșiĭ. Ce neprețuit ar fi pentru buna conducere a afacerilor publice un concurs de acest fel!

Dar nu a fost așà. Politica a intrat în școla, fără a lăsà la ușa nimic din bagagiul eĭ, și a introdus împreună cu dînsa zizania, violența, desordinea și nedisciplina. Dreptul profesorilor de a face politică s'a interpretat pentru eĭ ca un drept de a fi necuviincioși, nu numaĭ cu autoritățile școlare, dar cu orĭ-

www.digibuc.ro

ce autoritate a țĕriĭ, fără a exceptà nicĭ chiar pe cea maĭ înaltă din tóte. Prin presă, în întruniri publice, pretutindeni unde se face o manifestațiune politică, orĭ de ce natura ar fi, se vĕd profesorĭ luând parte, fara a se vedé vre-o deosebire între modul de a fi al lor și al orĭ-căruĭ altul care nu e reținut de nicĭ un fel de considerațiunĭ.

Nu sunt mulțĭ aceĭ carĭ se gândesc că calitatea lor de profesorĭ însemnéză și ea ce-và, și că le impune unele reserve de carĭ nu le este permis să se emancipeze. Dacă o lege le-a dat dreptul a fi aleșĭ, nu este nicĭ o lege care să le dea dreptul de a nu-și face datoriile de profesorĭ, și printre acestea în prima linie le este impus ca să fie disciplinațĭ, să aiba respect de ordine și de autorităților, să dea școlarilor exemplu de dreptate, de adevĕr și de bună cuviință în raporturile sociale, orĭ de ce natură ar fi ele. Cine nu scie, saŭ nu póte să concilieze aceste datoriĭ cu exercițiul altor drepturĭ ale sale, nu se cuvine să fie profesor. Să se ocupe numaĭ de politică cel care nu o póte face în mod demn și liniștit, și care nu scie să pună datoriile sale față de școlă maĭ presus de pretinsuĭ drept de a se emancipà de tóte regulele de bună-cuviință și de ordine; dar în școlă nu are ce căutà. Este o incompatibilitate absolută între chemarea înaltă și sfântă a unuĭ profesor, de a fi apostolul adevĕruluĭ și al iubireĭ între ómenĭ, și aceea de a semĕnà vrajba și a lucrà pentru pervertirea simțuluĭ moral al țĕriĭ.

Cată se recunóscem că, de ceea ce se petrece, nu profesoriĭ sunt primiĭ vinovațĭ. Legiuitoriĭ din trecut le-aŭ dat dovadă de înaltă încredere, când i-aŭ che-

www.digibuc.ro

mat să iea parte la conducerea afacerilor publice, dar ei nu aŭ prevĕḑut că vor fi politicianĭ, carĭ să nu se sfiéscă a introduce până și în școlă anarchia, numaĭ ca să-și înmulțéscă numĕrul clienților. Eĭ nu aŭ prevĕḑut ademenirile, promisiunile, favorurile nepermise carĭ se vor întrebuința pentru a face din profesorĭ nisce simpli agenți politicĭ, în locul ómenilor cumpĕtați și înțelepți pe carĭ voiaŭ eĭ să-ĭ pună în serviciul țĕrĭĭ. Și este un mare merit, și o mare dovadă de înțelepciune din partea corpuluĭ didactic că, cu tóte acele ademenirĭ și favorurĭ, abiă un neînsemnat numĕr din membriĭ sĕĭ merită asprele critice pe carĭ le formulăm acì. Marea lor majoritate își însușesc pe deplin cuvintele cu carĭ nu de mult, într'o altă țĕră, într'o ocasiune solemnă, corpul didactic se exprimà în acéstă materie:

„Am vĕḑut și vedem încă în tóte ḑilele pe nisce politicianĭ fără scrupule legênd sórta școliĭ de sórta fórte precară a destinelor lor electorale, făcênd din institutor robul lor, scoborîndu-l, nicĭ chiar la rolul de propagandist al uneĭ doctrine, ci de agent al uneĭ coteriĭ, în serviciul uneĭ personalități. In numele interesuluĭ superior al țĕrĭĭ și pentru salvarea eĭ, vĕ rugăm să ne scăpați cât maĭ curând de politicianĭ".

Strigătul acesta la noĭ nu este numaĭ al profesorilor cuminți și carĭ suferă de a vedé înjosită demnitatea corpuluĭ din care fac parte, dar al țĕrĭĭ întregĭ. Trebue ca școla să fie scăpată de politică, cu orĭ-ce preț și numaĭ decât. Este de prisos să vorbim de reforma școliĭ, de reforma moravurilor, pe câtă vreme vom asistà, neputincioși saŭ nepă-

www.digibuc.ro

sătorĭ, la pervertirea simțuluĭ moral al generațiunilor viitóre care se consumă sub ochiĭ noștri, de uniĭ din aceia carĭ aŭ jurat și sunt plătițĭ ca să lucreze numaĭ pentru îndreptarea lor pe calea binelui și a adevĕruluĭ.

Din acest punct de vedere, regimul care este la noĭ nu există în nicĭ o altă țĕră. Nicăerĭ, absolut nicăerĭ, nu s'a crezut că unuĭ profesor i se póte permite totul, îndată ce se va pune sub egida a tot puternica a politiceĭ. Am vĕzut în țĕrĭ, al căror liberalism nu se maĭ discută, suspendându-se pe cincĭ lunĭ un profesor universitar, pentru o manifestare politică destul de modestă, dar socotită ofensătóre pentru autoritate, și un altul eliminat din corp pentru o publicațiune al căreĭ spirit erà opus ideilor de iubire de patrie și de ordine. La noĭ s'a vĕzut acum câțĭ-và anĭ un profesor părăsind clasa împreuna cu școlariĭ luĭ, copiĭ de 16 anĭ, și ducêndu-ĭ la o întrunire publică, fără ca să i se întâmple nimic rĕŭ; din contră. S'aŭ vĕzut ómenĭ judecațĭ în regulă și condamnațĭ pentru fapte infamante, luațĭ sub protecțiune și recompensațĭ îndată ce s'aŭ pus la adăpostul politiceĭ. Așà fiind, chiar puținele mijlóce represive ce prevede legea rĕmân neputincióse, căcĭ pedépsa se aplică, nu pentru a face un rĕŭ celuĭ vinovat, ci pentru a servì de exemplu; și cum are să fie așà, când cel vinovat se vede transformat în eroŭ politic, designat pentru recompensele de mâine?

Orĭ-carĭ ar fi fost bunele intențiunĭ ale legiuitoruluĭ din trecut, acum experiența este făcută. S'a dovedit că, dacă introducerea profesorilor în politică

www.digibuc.ro

a adus ţĕriĭ servicii necontestate, aceste servicii pe ḑi ce merg sunt compensate, cu un prisos din ce în ce maĭ mare, prin rĕul colosal ce se face ṣcoliĭ ṣi prin viitorul periculos ce se prepară ţĕriĭ din causa releĭ educaţiunĭ morale ce se dă tinerimiĭ. Experiența a eṣit rĕŭ.

Fără îndoială, nu va fi uṣor a se aduce îndreptarea necesară. In viéţa politică, orĭ-ce pas înapoĭ este greŭ de făcut. Dar datoria conducĕtorilor este de a vedé rĕul, de a-ĭ calculà consecinţele ṣi de a spune adevĕrul întreg. Noĭ ne facem acéstă datorie, convinṣĭ fiind că, orĭ-cât vor protestà ceĭ interesaţi, toţĭ ceĭ carĭ judecă lucrurile cu nepărtinire ṣi cu dor de ţéră, fără a exceptà însăṣĭ imensa majoritate a corpuluĭ didactic, ne vor da dreptate. De alt-fel, cel care se adreséză Maiestăţiĭ Vóstre e dator să-ĭ spună adevĕrul, fără a se preocupà de nimic alt-cevà.

Pentru a se aduce îndreptare, trebue să înceteze confusiunea care se face între dreptul profesoruluĭ de a face politică ṣi datoriile luĭ de profesor. Trebue să se scie că nu există pentru dînsul nicĭ un drept care să-ĭ permită a se sustrage de la acele datoriĭ, ṣi că printre acestea în prima linie sunt acele datoriĭ de ordine, de disciplină, de supunere la legĭ, pe carĭ el însuṣĭ e dator să le inculce ṣcolarilor sĕĭ. Trebue să se creeze mijlóce de a se pedepsì repede ṣi în mod eficace orĭ-ce abatere de acest fel; alt-fel desordinea se va perpetuà, ṣi ṣcóla nu póte să trăiască în desordine. Se impune dar alcătuirea unuĭ cod, care să prevadă pedepse anumite pentru orĭ-ce abatere de la datoriile profesio-

www.digibuc.ro

nale, carĭ să lovéscă în mod egal și pe vinovaţiĭ carĭ fac, și pe ceĭ carĭ nu fac politică, și orĭ-care ar fi rangul lor în învĕţămînt.

Să nu se spună că prin acésta s'ar aduce atingere prestigiuluĭ corpuluĭ didactic. Nu există pentru nimenĭ nicĭ un drept al căruĭ exerciţiŭ să fie permis până la licenţă; și când acésta se întîmplă, prestigiul corpuluĭ e atins prin faptul licenţeĭ, iar nu prin măsurile ce se ieaŭ pentru înfrînarea eĭ.

Maĭ sunt în Stat corpurĭ respectate și iubite de toţĭ, cărora nu le este permis a abusà de dreptul de a-șĭ exercità drepturile cetăţenescĭ, nicĭ chiar în măsura pe care cerem a se impune pentru corpul didactic. Acelea sunt magistratura și armata, al căror prestigiŭ, departe de a fi micșorat, este mărit și asigurat prin interdicerea lor de la orĭ-ce manifestare pasionată. Să se compare, și să se spună dacă prestigiul corpuluĭ didactic a câștigat saŭ a perdut prin amestecul luĭ în luptele politiceĭ militante.

De alt-fel, când discutăm asupra interesuluĭ școliĭ, asupra interesuluĭ ţĕriĭ, nu putem să ne împedicăm de interesul unuĭ corp, orĭ-care ar fi acela.

Să nu se dică că măsurile ce cerem ar restrînge libertatea de acţiune a profesoruluĭ, în exercitarea drepturilor ce-ĭ conferă legile existente. Tóte drepturile consacrate prin legĭ se pot exercità în tótă deplinătatea lor, când fie-care rĕmâne în limitele ce-ĭ sunt trase și nu degenerézĕ în licenţă. Dar dacă ar fi adevĕrat că exercitarea dreptuluĭ de a face politică nu o pot avé profesoriĭ decât cu condiţiunea de a continuà starea anarchică de astădĭ,

www.digibuc.ro

nu esităm un moment a spune că ar trebui să se retragă profesorilor dreptul de a face politică.

* * *

Avem óre-care dificultate de a luptà contra unuĭ obiceiŭ introdus de cât-và timp în învĕţămîntul de tóte gradele : acela de a se acordà congediĭ lungĭ, sub pretextele cele maĭ uşóre. Se invócă bólă, pentru care se produc certificate medicale de complesenţă ; studiĭ, interese de familie. La un moment, numaĭ congediile acordate în învĕţămîntul primar însumaŭ un total de 180 de anĭ, şi variaŭ de la câte-và lunĭ până la treĭ şi patru anĭ.

Rĕul ce decurge de acì pentru învĕţămînt este mare. Un suplinitor nicĭ odată nu póte să presinte garanţiile pe carĭ le presintă un titular, numit cu atâtea precauţiunĭ şi în urma atâtor probe de capacitate. El nu póte da nicĭ odată catedreĭ sale priceperea, interesul şi tragerea de inimă pe care suntem în drept să o aşteptăm de la un titular, care e legat de dînsa pe viéţă. Este dar nedrept pentru Stat de a plătì un titular şi a avé serviciile unuĭ suplinitor. Şi rĕul erà şi maĭ mare când şi suplinitorul căpĕtà congediŭ şi se înlocuià cu un al doilea suplinitor. Se întîmplà ast-fel că pe o catedră trăiaŭ câte treì saŭ patru inşĭ, carĭ fie-care beneficià cu ce-và de la dînsa, iar serviciul se făceà numaĭ în proporţiune cu ceea ce primià ultimul suplinitor.

Luptăm cu stăruinţă pentru a stîrpì acest rĕŭ, cu tóte greutăţile ce întîmpinăm, căcĭ nu e nicĭ un

www.digibuc.ro

mijloc care să nu se întrebuințeze pentru a se eludà masurile nóstre.

Singura excepțiune ce am făcut a fost în favórea absolvenților normaliștĭ institutorĭ și institutóre, carĭ, din lipsă de locurĭ la orașe, aŭ fost siliți să priméscă locurĭ de învețătorĭ sătescĭ. Am creḍut că față de dînșiĭ trebue cât-và timp să usăm de órecare indulgență, până ce să se deprindă cu decepțiunea. Cu încetul însă îĭ vom aduce și pe dînșiĭ la regula comună.

* * *

Legea din 1864 (art. 387) ḍiceà: „Toțĭ membriĭ corpuluĭ învețămîntuluĭ public, pe cât se află în activitate de serviciŭ, aŭ dreptul de scutélă de serviciul militar“.

Din punctul de vedere al învețămîntuluĭ, măsura acésta erà excelentă. Nu se póte calculà rĕul ce resultă pentru școlă din reținerea la casarmă, timp de treĭ anĭ, saŭ chiar de un an, a unuĭ învețător, de orĭ-ce grad ar fi. Intreruperea acésta îl face să pérdă o mare parte din cunoscințele luĭ și din educațiunea specială pedagogică pe care, cu atâta trudă, a căpĕtat-o în școla normală, organisată ca internat anume în vederea acesteĭ educațiunĭ. In casarmă, învețătorul contractéză deprinderĭ carĭ sunt în opositiune cu educațiunea aceea, și cursul ideilor luĭ suferă o întrerupere saŭ o deviare fórte dăunătóre. In timpul acesta catedra luĭ, fiind suplinită, suferă tóte neajunsurile semnalate maĭ sus.

Din nenorocire. dispositiunea legiĭ din 1864 a fost anulată prin legile de recrutare subsequente.

www.digibuc.ro

Legea învĕţămîntuluĭ primar din 1896 reuşise să concilieze interesul şcóleĭ cu acel al armateĭ, organisând milităresce şcolile normale de învĕţătorĭ şi institutorĭ. Cu modul acesta, normaliştiĭ căpĕtaŭ instrucţiunea militară chiar în şcólă, sub controlul ministeruluĭ de răsboiŭ; iar după absolvire, eraŭ scutiţĭ de serviciul permanent în armată. Regimul acesta nu a durat însă decât până în 1898 când, prin legea de recrutare din acel an, corpul didactic primar a fost din noŭ supus legiĭ comune. De aceea avem o mulţime de catedre primare neocupate, pentrucă titulariĭ lor îşĭ fac serviciul militar, şi în fie-care an, în Septemvrie, tocmaĭ când activitatea şcoliĭ este maĭ intensă, o mulţime de şcolĭ se închid, pentru-că învĕţătoriĭ sunt chemaţĭ la concentrare, fără măcar să pótă fi supliniţĭ; căcĭ cum se póte găsì un suplinitor la ţéră pentru treĭ sĕptĕmânĭ, cu o plată de 58 leĭ pe lună?

Este indispensabil să se revină la dispoziţiunile legiĭ din 1896, dacă nu la acele din 1864.

www.digibuc.ro

ÎNVĂȚĂMÎNTUL PRIVAT.

Dintre tóte ramurile de învĕțămînt, acela care a făcut maĭ puține progrese la noĭ este învĕțămîntul privat.

Dintre legile asupra instrucțiuniĭ votate în ultimiĭ 40 de anĭ, singură legea din 1864 cuprinde 12 articole carĭ se ocupă de învĕțămîntul privat. Aceste articole însă nu stabilesc maĭ nicĭ o regulă certă, așà că școlile private aŭ rĕmas de fapt aprópe libere de a avé orĭ-ce programe, orĭ-ce regulamente, orĭ-ce fel de personal. De acì a resultat că școlile serióse carĭ se înființaseră altă dată nu aŭ putut susținé concurența celor carĭ nu-șĭ făceaŭ nicĭ un scrupul de a da un învĕțàmînt superficial, cu un personal recrutat la întîmplare, pentru-că aceste din urmă puteaŭ să se mulțuméscă cu o plată ce nu puteà acoperì cheltuelile uneĭ școle bine organisate. De aceea multe din școlile maĭ de sémă s'aŭ închis, și cele-lalte merg anevoe, afară dacă nu beneficiéză de vre-o împrejurare deosebită care să le permită a luptà.

Regulamentul din 29 August 1885 a contribuit întru cât-và să îndrepteze acéstă stare de lucruri,

www.digibuc.ro

silind să se închidă o parte din școlile mai puțin serióse, prin faptul că a stabilit un control sever în privința promoțiunii școlarilor pregătiți în afară de școlile Statului.

Dar regulamentul din 1885 a avut și o altă importanță pentru învățământul privat; anume, că el pentru întâia óră a dat o consacrare oficială învățământului școlilor private, căci a organisat în mod regulat examenele de promoțiune ale școlarilor lor și le-a liberat certificate valabile în școlile Statului. Măsura acésta a provocat pe vremea aceea reclamațiunile celor cari la prima vedere nu-i înțelegeau sensul; ei însă se datoresce că mii de școlari, cari altă-dată primiau un învățământ numai de formă, au putut să-și regulariseze studiile, căpętând siguranța că munca lor în școlile private nu este perdută pentru continuarea studiilor lor până la sfîrșit.

Regulamentul din 1885 a fost modificat de mai multe ori de atunci, însă principiul lui a rěmas neschimbat, ca școlarii particulari să pótă trece examene de promoțiune de stat, în anumite condițiuni.

Atâta însă nu este de ajuns. Invățământul privat are nevoe de o lege specială care-i lipsesce, fie că multe din dispositiunile legii din 1864 sunt căḍute în desuetudine, fie că sunt cestiuni pe cari acea lege nu le-a atins, și cari aḍi au trebuință de o soluțiune. Ast-fel, ca să nu cităm decât una, este cestiunea învățământului primar, care după constituțiune și după lege este obligator pentru toți copiii de Români; pe când, în cele mai multe școli private, el

www.digibuc.ro

este negles cu totul și înlocuit prin studiĭ străine de programă.

De aceea chiar în viitórea sesiune a corpurilor legiuitóre vom presintà un proiect de lege asupra învĕțămîntuluĭ privat.

In momentul acesta, regulamentele cărora este supus învĕțămîntul privat sunt: acel din 4 Iulie 1896, asupra școlilor private; acel din 29 Maiŭ 1896, pentru examenele de învĕțămînt primar ale copiilor pregătițĭ în familie saŭ în institute private recunoscute de Stat; și acel din 12 August 1898, asupra școlilor secundare, care se ocupă și de examenele de promoțiune ale școlarilor privațĭ de curs secundar. Dintre acestea, cel din 4 Iulie 1896 caută să dea o organisațiune întreguluĭ învĕțămînt privat.

In afară din aceste regulamente, învĕțămîntul privat, în aniĭ din urmă, nu a dat loc la măsurĭ generale de natură organică. Vom enumerà acì numaĭ câte-và din cele maĭ însemnate dispositiunĭ luate cu privire la dînsul.

Ne-aŭ preocupat tendințele puțin naționale carĭ se manifestézà în școlile private dirigiate de străinĭ, une-orĭ chiar de Românĭ, și în carĭ urmézà copiĭ de Românĭ. Am observat că acești copiĭ sunt lipsițĭ de un învĕțămînt suficient al limbiĭ române; că istoria și geografia țĕriĭ sunt neglese, și că învĕțămîntul religiuniĭ ortodoxe se face fórte de multe orĭ cu cea maĭ culpabilă negligență. Am maĭ constatat că partea educativă este lăsată în părăsire, ca timpul de lucru este scurtat prin vacanțe și sĕrbătorĭ neprevĕdute de nicĭ un regulament.

Contra acestor abaterĭ, am dat ordine repetate,

www.digibuc.ro

carĭ pentru unele școlĭ, cu deosebire recalcitrante, aŭ fost urmate de măsurĭ de represiune severe. Ast-fel a fost circulara din 16 Noemvrie 1898 (anexa No. 86), relativă la învĕțămîntul istorieĭ naționale și al religiuniĭ, și acea din 8 August 1903 (anexa No. 87), prin care impunem în mod obligator introducerea în școlile private a cântecelor naționale, a imnuluĭ regal și a tablourilor istorice naționale. Prin circulara din 29 Ianuarie 1903 (anexa No. 88), am recomandat a se da maĭ multă atențiune educațiuniĭ în școlile private. Prin aceea din 17 Noemvrie 1897 am oprit a se suspendà cursurile în școlile private în alte ḑile decât sĕrbătorile prevĕḑute pentru școlile Statuluĭ. Nu citĕm maĭ multe altele de maĭ mică însemnătate.

Cu tóte aceste ordine repetate, sunt școlĭ carĭ cu persistență se sustrag de la datoria lor și carĭ prin acésta se expun la măsurĭ de represiune. Ast-fel am fost siliți, anul trecut, să ordonăm închiderea școlilor primare bulgare din Tulcea și Babadag, carĭ cu tóte ordinele, avertismentele și înlesnirile ce li se făcuseră, se opuseseră anĭ întregĭ de a se conformà regulamentuluĭ, se obstinaŭ a privà pe o mulțime de copiĭ supușĭ românĭ de învĕțămîntul suficient al limbiĭ române, și încredințaŭ instrucțiunea acestor copiĭ unor străinĭ, veniți de peste granță, și carĭ nu înțelegeaŭ nicĭ o vorbă românéscă.

Ne-am preocupat asemenea de cărțile introduse în școlile private, și am interḑis întrebuințarea acelora carĭ eraŭ de natură a sdruncinà iubirea și respectul copiilor noștri pentru țéra lor.

In fine, am căutat să facem ca autorisările de a

www.digibuc.ro

deschide asiluri confesionale să nu se mai acorde decât la persóne cari să împlinéscă óre-cari condițiuni de competință și o moralitate bine stabilită.

De sigur, tóte aceste măsuri nu sunt suficiente pentru a asigurà învețămîntului privat o desvoltare rodnică și pentru a stîrpì multele neregule ce aŭ putut să se strecóre într'însul în atâția anì. Lipsa uneì legì speciale și a personaluluì de control, de óre-ce nu dispunem decât de doì inspectorì, nu ne-a permis să facem mai mult. Sperăm că votarea viitóreì legì va pune pe minister în măsură de a lucrà mai cu spor și în acéstă direcțiune.

* * *

Merită atențiune faptul că de doì anì încóce aŭ început a se înființà școlì private profesionale, de cari mai nainte nu existà mai nicì una. Acesta este un semn că noua tendință spre învețămîntul practic prinde rădăcinì în spiritul poporuluì, căcì alt-fel asemenea școlì nu ar avé nicì o putință de a se înființà și de a trăì. Vom căutà să încuragiăm pe acele carì vor dovedì că merită.

www.digibuc.ro

OBIECTIVUL EDUCAȚIUNIĬ IN ȘCÓLĂ.

Terminând acì expunerea situațiuniĭ întregulu ĭ învĕțămînt, credem necesar a resumà în puține cuvinte direcțiunea pe care ne silim să ĭ-o imprimăm, și a insistà asupra câtor-và măsurĭ despre carĭ nu am dis încă nimic, și carĭ caracteriséză o parte din acea direcțiune.

Una din țintele nóstre este de a restrînge domeniul pur teoretic al învĕțămîntuluĭ atât cât e posibil, fără a-ĭ compromite unitatea și soliditatea, și a desvoltà partea luĭ practică. Ne silim să înlăturăm din învĕțămînt tot ce nu aveà viață decât prin puterea tradițiuniĭ, fără a rĕspunde însă vre-uneĭ realităț ĭ óre-care: fie o necesitate socială actuală, fie îndestularea uneĭ necesităț ĭ sufletescĭ.

Maĭ căutăm să apropiem școla de popor, să o facem să fie iubită și respectată, să fie centrul de unde să pornéscă curentele cele bune și sănătóse pentru înălțarea și întărirea neamuluĭ.

Căutăm a face ca învĕțămîntul nostru să devină un învĕțămînt național, de vreme ce ne silim a-l face să se potrivéscă țĕriĭ nóstre, în loc de a ne

www.digibuc.ro

mulțumì să-l luăm făcut gata, într'un timp și în nisce condițiunì carì nu maì sunt ale nóstre.

Fără îndoială, încercarea este fórte grea și ea póte fi supusă criticeì în detaliile sale; este imposibil însă ca ținta eì să nu aibă aprobarea tuturor bunilor patrioțì și a ómenilor prevĕdĕtorì; și avem credința că chiar mijlócele ce întrebuințăm, în generalitatea lor, sunt nimerite.

Scopul învĕțămîntuluì însă nu este numaì instrucțiunea, ci și educațiunea tinerimiì, și acéstă de a doua parte este maì importantă și maì grea de realisat decât cea d'întâiŭ. Este grea maì ales la noì, unde silințele învĕțătoruluì nu sunt îndestul secundate de părinții, carì prea adese-orì, dintr'un sentiment de iubire părintéscă rĕŭ înțeles, sunt dispușì a considerà ca acte de ostilitate contra copiilor lor orì-ce încercare de a le disciplinà caracterul. Este greŭ și pentru minister, pentru-că în acéstă privință el nu dispune decât de mijlóce maì mult indirecte; și este grea cu deosebire, pentru-că la noì, ca nicăerì aiurea, tinerimea se află pusă între sfaturile de disciplină, de corectitudine, de iubirea aprópeluì și a adevĕruluì, care i se propagă de pe catedră, și exemplele de nesupunere, de rĕsvrătire, de violență, de învrăjbire pe care politica introdusă în școlă i le pune vecînic sub ochì. O bună educațiune în școlă va fi imposibilă, pe câtă vreme va durà acéstă stare de lucrurì.

* * *

Inainte de tóte, școla trebue să sădéscă în sufletul tinerimiì iubirea neținermuită de țéră și sentimen-

www.digibuc.ro

tul solidarităţii naţionale. In sensul acesta s'aŭ luat de şése anĭ încóce o serie de măsurĭ.

Cea d'întâiŭ, ca dată şi ca importanţă, a fost instituirea ḑileĭ de 10 Maiŭ ca ḑi de serbare naţională pentru tóte şcolile. Acésta s'a făcut prin circulara din 22 Aprilie 1897 (anexa No. 89) şi prin decretul regal din 24 Maiŭ 1897.

Instituţiunea acésta a prins rădăcinĭ chiar de la început. Deşi în Maiŭ 1897 noĭ nu dispusesem a se serbà decât în şcolile secundare şi speciale, şi deşi măsura fusese luată numaĭ cu 18 ḑile înainte de ḑiua serbăriĭ, pretutîndenĭ s'aŭ asociat la dînsa tóte şcolile, chiar cele primare, şi până şi prin sate. De atuncĭ, ḑiua de 10 Maiŭ a rĕmas o ḑi de mare manifestaţiune naţională pentru tóte şcolile, şi se serbéză cu un entusiasm care nu slăbesce de loc. Sunt oraşe şi sate în carĭ populaţiunea întrégă se asociază la mişcarea şcolară.

Organisarea serbăriĭ este lăsată cu totul la iniţiativa directorilor şcolilor. Ea cuprinde cântece în cor, discursurĭ ţinute de profesorĭ şi de şcolarĭ, marşurĭ la câmp, exerciţiĭ gimnastice, concurs de oină; la Bucurescĭ şi la Iaşĭ s'a maĭ adăogat concursul general al corurilor şcolilor secundare şi speciale. Unele din cele maĭ bune conferinţe ţinute cu acéstă ocasiune aŭ fost imprimate şi răspândite într'un mare numĕr de exemplare.

Ḑiua de 24 Ianuarie este şi ea o ḑi de serbare generală pentru tóte şcolile.

Afară de aceste douĕ, s'a maĭ instituit serbarea aniversară a bătăliilor de la Valea-Albă şi de la Călugărenĭ. Din causa vacanţelor, ḑiua acestor ser-

www.digibuc.ro

barĭ nu coincide exact cu ḑilele aniversare: serbarea de la Valea-Albă se face la 30 August, aniversarea luării Griviţeĭ; iar cea de la Călugăreni în prima Duminecă din Septemvrie.

Serbarea de la Valea-Albă, care s'a făcut anul acesta pentru a şésea óră, este una din cele maĭ frumóse şi maĭ înălţătóre. Invĕţătoriĭ, şcolariĭ şi sătenii din tóte satele vecine, şi până la marĭ depărtărĭ, ieaŭ parte la dînsa cu însufleţire şi bucurie. Cea de la Călugăreni, instituită prin decisiunea din 30 Noemvrie 1902, s'a făcut anul acesta pentru prima óră.

In legătură cu aceste serbărĭ patriotice, este ordinul ce am dat, şi care se execută întocmaĭ, ca la dînsele veteraniĭ din răsboiul de la 1877 să fie tot-deauna chemaţĭ şi sĕrbătoriţĭ în modul cel maĭ demn; iar la serviciul religios, ce se face în acele ḑile, preoţiĭ să facă pomenirea specială a celor căḑuţĭ în răsboiŭ.

In 19 Decemvrie 1897, realisând o idee emisă de d-l D. A. Laurian, am dispus a se face tablouri comemorative de luptătoriĭ căḑuţĭ în 1877 pentru cucerirea independenţeĭ ţĕriĭ. Fie-care tabloŭ conţine numele celor căḑuţĭ dintr'un sat, încongiurate cu o cunună de laurĭ şi de stejar, şi însoţite de o dedicaţie. Tabloul fie-căruĭ sat s'a atîrnat în şcólă şi în biserica. Invĕţătoriĭ sunt datorĭ ca, în tóte ocasiunile, să vorbéscă şcolarilor despre evenimentele din 1877, şi atuncĭ să glorifice pe ceĭ carĭ aŭ murit pentru ţéră; iar preoţiĭ aŭ primit ordin de la toţĭ P. S. Eparchioţĭ că să-ĭ pomenéscă la leturghie în ḑilele cele marĭ.

www.digibuc.ro

Cu ocasiunea formăriĭ acestor tablouriĭ, am fost siliţĭ se facem o lungă cercetare în tóte satele, prin învĕţătoriĭ, preoţĭ şi primariĭ, pentru a stabilì în mod sigur lista completă a celor căduţĭ în răsboiŭ. Acéstă listă am publicat-o apoĭ într'un volum.

Tot pentru a deşteptà şi a întreţiné sentimentul patriotic, atât în şcólă, cât şi afară din şcólă, am dispus a se face şi a se răspândì, şi în şcolĭ, şi în public, tablourile istorice, despre carĭ am vorbit maĭ sus; am obligat pe maieştriĭ de musică să cultive cântecele românescĭ; am făcut să se scrie şi să se răspândéscă cu preţul cel maĭ mic posibil scrieriĭ ca *Povestea uneĭ Coróne de oţel*, *Istoria Răsboiuluĭ de neatârnare* şi *Antologia română* de d-l G. Coşbuc, *România pitoréscă* de d-l Al. Vlahuţă, şi facem a se scrie o istorie populară a Românilor. Prin diverse circulărĭ, în special prin cea din 15 August 1902, adresată revisorilor şcolarĭ (anexa No. 90), am insistat asupra moduluĭ cum trebue înţelésă predarea istorieĭ în şcolile primare, pentru a formà în copiĭ consciinţa naţională.

Tot în acéstă ordine de ideĭ a fost dată şi decisiunea din 2 Septembre 1902 (anexa No. 91), prin care şcolariĭ sunt îndatoraţĭ a salutà drapelul şi a ascultà imnul regal în picióre şi cu capul descoperit.

* * *

Spiritul de ordine şi de economie este nedespărţit de o bună educaţiune, iar şcóla póte lucrà în mod destul de eficace pentru a-l desvoltà.

Pentru a ajutà acţiunea învĕţătorilor, am luat

www.digibuc.ro

câte-và dispositiunĭ, dintre carĭ vom cità pe cele maĭ însemnate.

Cassele de economie școlare, înființate prin legea *Casseĭ de economie* de la 16 Ianuarie 1880, rĕmăseseră de cât-và timp în óre-care părăsire. Am luat măsurĭ pentru ca ele sa funcționeze regulat, am făcut sa se iea socotelile celor întârdiate, și am însarcinat pe un institutor cu grija de a se ocupà anume de ele și a ne ținé în curent cu mersul lor. Depunerile școlarilor aŭ crescut în mod simțitor în anul din urma. Va trebuì însa să luăm masurĭ pentru a face sa funcționeze aceste casse și în școlile secundare, unde până acum ele nu exista, cu tóte prescripțiunile legiĭ.

Prin circulara din 17 August 1903 catre învețătorĭ, ĭ-am îndemnat sa deprindă pe școlariĭ lor a adunà plantele cautate în medicina, pe carĭ pâna acum farmacia le cumperà din strainătate, precum și cârpele vechĭ, bune pentru fabricile de hârtie. Masura acésta nu numaĭ va deprinde pe copiĭ a fi strîngĕtorĭ, dar va avé de efect de a oprì în țĕră o sumă destul de însemnată care se plătesce pe fie-care an străinătățiĭ, fără nicĭ o trebuință.

Prin circulara din 25 August 1902 (anexa No. 90), am prescris învĕțătorilor a adoptà costumul sătenilor, de carĭ nu se cuvine a fi deosebiți prin îmbrăcămintea lor, și am oprit pe învĕțătóre de a purtà îmbrăcăminte luxósă și pretențiósă, care face să se pérdă la țĕră portul național și deprinderile de economie și simplicitate.

Prin decisiunea din 8 Iunie 1902, am proscris cu desăvîrșire purtarea corsetuluĭ în școlile de fete,

www.digibuc.ro

atât pentru a combate apucăturile luxóse, cât și pentru motive igienice.

Intr'o ordine puțin diferită, am voit să deprindem pe școlarĭ a se mulțumì pe cât se póte cu produsele industrieĭ țĕrieĭ, și, pentru acésta, prin ordine repetate, am oprit pe directoriĭ și directórele internatelor Statuluĭ a-și mai procurà de la fabricile străine stofele, pânzeturile și cele-lalte articole carĭ se produc în țéră. Școlile de frînghierie aŭ fost obligate a produce în țéra cânepa ce le este necesară, după cum am arătat mai sus.

Excursiunile școlare, despre carĭ am vorbit dejà, căutăm să le încuragiăm și să le propagam, nu numaĭ ca mijloc excelent de educațiune fisică, dar și pentru a face pe școlarĭ să-și cunóscă și sa-și iubésca țéra.

Tóte aceste măsurĭ aŭ de scop, fie-care în felul eĭ, a contribuì pentru formarea educațiuniĭ tinerimiĭ. Nu ne facem însă ilusiunea că ele ar fi suficiente pentru acésta. Este cert că educațiunea nu póte fi decât opera învĕțătoruluĭ, și mai cu séma a familieĭ. Rolul ministeruluĭ este mult mai restrîns, și noĭ numaĭ pe acesta l-am avut în vedere acì.

www.digibuc.ro

ȘCOLĬ DE BELE-ARTE, DE MUSICĂ ȘI DECLAMAȚIUNE; TEATRUL.

Cine-și aduce aminte cât de restrîns erà acum 20 de anĭ cercul de activitate al ministeruluĭ instrucțiuniĭ publice și al cultelor, și vede cât este de vast astădĭ, îșĭ póte da séma de drumul strĕbătut în acest timp. Munca care s'a depus nu a fost zadarnică, căcĭ edificiul învĕțămîntuluĭ public s'a înălțat din ce în ce maĭ măreț, și a rĕsplătit silințele celor ce aŭ lucrat la dînsul.

Este însă o parte care, în mijlocul acesteĭ rodnice activităților, a rĕmas în părăsire, și care reclamă și ea atențiunea și îngrijirea nóstră; acestea sunt artele.

Generațiunea de la 1864, în avîntul eĭ de înaintemergĕtóre, nu a perdut din vedere nicĭ interesele arteĭ: de atuncĭ datézà școlile de bele-arte, de musică și declamațiune, muséul de antĭcităților, pinacotecile. Ba încă, în ardórea eĭ, ea a crecut necesar să înființeze douĕ școlĭ de bele-arte, douĕ de musică, făcênd ca, într'un timp când mișcarea nóstră artistică erà aprópe nulă, să întrecem în numĕr de școlĭ de arte pe țĕrile cele maĭ vechĭ și maĭ marĭ.

www.digibuc.ro

Dar mișcarea începută în 1864 s'a oprit pe loc. Școlile înființate atunci aŭ rĕmas în starea lor de la creațiune, și ca organisațiune, și ca numĕr de personal, și ca instalație; museŭl și pinacoteca vegetézĕ, grămădite în nisce localurĭ imposibile și lipsite aprópe de orĭ-ce mijlóce de înavuțire. Lumea nóstră artistică nu are incuragiare; învĕțămîntul artistic este rudimentar.

Causa acesteĭ stărĭ de lucrurĭ stă în aceea că problema cea marĕ a învĕțămîntuluĭ a absorbit atențiunea ministrilor atât de mult, încât nu a maĭ rĕmas putința de a se da o deopotrivă îngrijire și cestiunilor de arte. A maĭ fost că ministriĭ, fiind rare-orĭ competințĭ eĭ înșișĭ în cestiunile acestea, nu aŭ gasit ajutor nicĭ în personalul ministeruluĭ, unde nu există nicĭ un serviciŭ, cât de modest, în special consacrat artelor. De aceea nicĭ chiar silințele și bună-voința celor carĭ, pe apucate, aŭ putut să dea ce-và atențiune artelor, nu aŭ fost folositóre. In fine maĭ este lipsa aprópe completă a unuĭ budget al artelor; căcĭ de sigur nu merită acest nume neînsemnata sumă de 7.500 leĭ pe an, pusă pentru înavuțirea celor douĕ pinacotecĭ.

Va trebui să se iea cât maĭ curând măsurĭ pentru a se da școlilor și museelor nisce localurĭ și instalațiunĭ maĭ demne de țĕră; să se măréscă fondul pentru înavuțirea museelor, dar maĭ cu seamă să se dea instituțiunilor artistice nisce legĭ, carĭ le lipsesc cu totul, pentru a se organisà odată; căcĭ organisațiunea actuală, basată pe nisce regulamente vechĭ de 39 de anĭ, făcute în pripă și cu lipsa de

www.digibuc.ro

ómenĭ și de mijlóce de atuncĭ, nicĭ nu merită acest nume.

Material pentru aceste legĭ este îndestul. Fără a mai vorbì de experiența adunată în patru decenii, avem proiecte și memorii numeróse asupra acesteĭ cestiunĭ. Maĭ mult decât atât : în 1897, am format treĭ comisiunĭ, în carĭ am reunit pe toțĭ bărbații cunoscetorĭ în materie de arte, cu însărcinarea de a elaborà treĭ proiecte de legĭ : unul asupra școlilor de bele-arte, altul pentru cele de musică și declamațiune, și cel de al treilea pentru teatre. Lucrările făcute atuncĭ aŭ rĕmas neutilisate pâna acum. Ne propunem să ne folosim de ele cât maĭ neîntârdiat. Vom cautà să facem în special ca școlile de bele-arte și de musica se fie organisate ast-fel, încât să serve și ca pepinieră de maiestri bine preparați de desemn și de musică pentru școlile secundare și speciale, ceea ce organisațiunea lor actuala nu are de loc în vedere.

La 1892, s'a votat legea pentru descoperirea monumentelor și obiectelor antice, și maĭ ales acea pentru conservarea și restaurarea monumentelor publice ; legĭ importante și utile, carĭ însă nu aŭ dat tot ce trebuià să dea : una, din causa nesuficienței mijlócelor administrative, pentru a supraveghià descoperirea de anticități; cea-laltă, din lipsa de mijlóce bănescĭ. Cea de a doua s'a întors chiar, uneorĭ, în contra scopuluĭ sĕŭ ; căcĭ, nepermițênd a se restaurà unele monumente alt-fel decât în conformitate cu părerile comisiunii monumentelor istorice și nefiind mijlóce a se împlinì cererile eĭ, monumentele aŭ căḑut în ruină. Și acì, pentru ca legea

www.digibuc.ro

să dea tot efectul eĭ util, va trebui a se procurà mijlócele necesare sub forma uneĭ alocaţiunĭ budgetare permanente, anume pentru restaurarea şi întreţinerea monumentelor istorice.

Inventarul monumentelor publice şi al celor istorice, prescris a se face prin legea din 1892, s'a făcut şi s'a publicat în Maiŭ 1897.

Şcoliie de bele-arte.

Cele spuse până acì, arătând că şcolile de bele-arte şi conservatoriile aŭ trebuinţă de o reorganisaţiune radicală, ne vom mulţumì a aratà acum numaı măsurile maĭ însemnate ce s'aŭ luat în privinţa lor în aniĭ din urmă.

La şcóla de bele-arte din Bucurescı, o creaţiune importantă a fost aceea a secţiuniĭ de architectura, făcută prin decisiunea din 30 Maiŭ 1897 şi organisată prin regulamentul din 12 Septemvrie 1898. Secţiunea acésta, a căreĭ nevoe erà imperios simţită de demult, a avut chiar de la început un numĕr de şcolarĭ destul de mare, ba încă póte prea mare, pentru-că consiliul şcoliĭ, printr'o înterpretare prea largă a regulamentuluĭ, a admis un numĕr de şcolarĭ aĭ uneĭ şcolĭ private, carĭ nu aveaŭ împlinite tóte condiţiunile necesare.

O altă măsură a fost aceea luată prin decisiunea din 19 Aprilie 1903 (anexa No. 92), care îndatoréză pe studenţiĭ şcólelor de bele-arte ca, printre cele-lalte lucrărĭ ale lor, să facă în mod obligator pe fie-care an, şi câte o lucrare de copiare saŭ de reproducere de pe monumentele vechĭ românescĭ.

www.digibuc.ro

Măsura acésta are de scop, pe de o parte de a face pe studenţi să cunóscă de aprópe aceste monumente, iar pe de alta de a nu lăsà să se pérdă atâtea resturi artistice, cari sunt pe cale de a dispare. Lucrările cele mai bune vor 'contribui pentru a mări fondul unui muséŭ religios, a căruĭ trebuinţă devine pe fie-care di mai simţită, şi pe al celuĭ de arte naţionale, despre a căruĭ creaţiune am vorbit mai sus cu ocasiunea învĕţământuluĭ profesional. Póte chiar ar fi nimerit ca ambele musee să fie unite într'o singură instituţiune, pentru care biserica Stavropoleos, reparată şi restaurată, ar servì ca un cadru admirabil.

Am vorbit mai sus despre transformarea uneia din şcolile profesionale de fete din Bucurescĭ în şcólă specială de arte naţionale, şi nu mai revenim asupra acesteĭ cestiunĭ.

Conservatoriile de musică şi declamaţiune.

Pentru şcolile de musică şi declamaţiune, singurele măsurĭ generale ce putem cità sunt douĕ: prima este introducerea taxelor pentru şcolariĭ conservatoriilor, prin regulamentul din 31 Iulie 1901; a doua introducerea diapasonuluĭ normal, prin ordinul din 3 Septemvrie 1902.

Introducerea taxelor va avé de efect de a înlătură din conservatoriĭ mulţimea de şcolarĭ carĭ se înscriŭ, fără să aibă cel mai mic talent artistic, şi carĭ prin numĕrul lor fac că învĕţământul devine o ficţiune pentru unele cursurĭ. Contra acestuĭ rĕŭ am luat măsurĭ încă din 1897 şi 1898, şi le-am re-

www.digibuc.ro

petat și în urmă, impunênd ca admiterile elevilor în conservatorii să se facă numaĭ prin concurs și în numĕr limitat, fixând anume numĕrul elevilor pe carĭ îĭ póte avé fie-care curs.

Măsura acésta nu a fost încă pe deplin executată; numĕrul elevilor dejà admiși la cursurĭ erà așà de mare, încât nu s'a putut până acum reduce numĕrul lor la cel normal decât la unele cursurĭ. De altă parte, acéstă deprindere, de a lăsà conservatorul liber deschis tuturor celor ce voiaŭ să intre într'însul, erà așà de înrădăcinată, în cât cu mare greutate am putut înfrânge resistența celor carĭ voiaŭ să persiste în vechile deprinderĭ.

De vreme ce învĕțămîntul din conservatoriĭ, prin însăși natura luĭ, este individual, înmulțirea peste măsură a școlarilor aveà drept resultat evident, că timpul ce se puteà consacrà fie-căruia se reduceà abià la câte-và minute pe sĕptĕmână; și de vreme ce cu atâta nicĭ nu puteà fi vorba de un învĕțămînt care să-și merite numele, se luase obiceiul ca școlariĭ conservatoriilor să iea de la profesoriĭ lor și lecțiunĭ particulare plătite. Cu sistemul acesta, se încuragià înmulțirea excesivă a școlarilor, și se făceà imposibil studiul pentru ceĭ săracĭ, chiar de eraŭ talentați, pentru-că eĭ nu eraŭ în stare sa plătéscă lecțiunile private ale profesorilor. De aceea, în legătură cu mărginirea numĕruluĭ elevilor, am interdis cu totul profesorilor a maĭ da lecțiunĭ platite elevilor acestor școlĭ.

Prin legea din 1900 (art. 102, al. II), profesoriĭ școlilor speciale sunt asimilați cu profesoriĭ secundarĭ, în ceea ce privesce datoriile. Acésta însem-

www.digibuc.ro

néză că profesoriĭ specialĭ sunt datorĭ să dea câte 12 ore de curs pe săptămână, ca și ceĭ secundarĭ. Obiceiul erà însă ca fie-care să nu dea decât câte 6 ore. Am impus ca să se revină la lege.

Prin înlăturarea elevilor carĭ nu daŭ probă de talent, precum și prin înmulțirea orelor de curs ale profesorilor, aceștia vor puté dispune de mult maĭ mult timp pentru fie-care elev, așà că învĕțămîntul va devenì o realitate pentru dînșiĭ.

* * *

Regulamentul conservatoriilor din 7 Noemvrie 1870 prevedeà ca directorul să fie ajutat în conducerea școliĭ de un comitet musical. Acéstă dispositiune a rĕmas însă tot-deauna literă mórtă, până în anul 1901, când pentru primà óră am constituit aceste comitete.

Printre măsurile luate de dînsele, vom semnalà organisarea orchestrelor la fie-carè conservator, cu eleviĭ lor propriĭ, și a producțiunilor publice făcute tot cu aceștĭ elevĭ. Dejà în 1901 se înființase în Bucurescĭ corul conservatoruluĭ, în urma înființăriĭ catedreĭ de cânt coral. Catedra de armonie a fost completată prin cursul de fugă și contrapunct, care până acum nu se făceà.

Tóte acestea sunt îndrumărĭ pentru viitor; conservatoriile aștéptă însă organisarea lor numaĭ de la o lege, care trebue să resolve multe puncte, ce nu se pot hotărî numaĭ prin măsurĭ ministeriale, precum este, spre exemplu, cestiunea numiriĭ personaluluĭ didactic și aceea a organisăriĭ învĕțămîntuluĭ lor.

* * *

www.digibuc.ro

Cu privire la învĕţămîntul musical, am arătat maĭ sus diversele măsurĭ luate, ca aceea a instituirii concursurilor de musică în şcolile secundare şi speciale, a învĕţămîntuluĭ efectiv al musiceĭ în şcolile primare, a instituirii de premiĭ pentru cele maĭ bune coruri la sate, a introducerii în şcolĭ a cântecelor românescĭ. Nu maĭ revenim asupra lor.

Teatrul.

Dintre tóte instituţiunile carĭ depind de ministerul instrucţiunii publice şi al cultelor, aceea care merge maĭ greŭ este fără îndoială teatrul. Cu tóte acestea, nu se póte ḑice că Statul nu s'a interesat de dînsul şi nu ĭ-a venit în ajutor în tóte felurile. Prin legea din 6 Aprilie 1877, s'a căutat a se da teatruluĭ o organisaţiune temeinică, imitată după aceea a comedieĭ francese. Statul dă teatrelor din Bucurescĭ, Iaşĭ şi Craiova, subvenţiunĭ carĭ anĭ întregĭ s'aŭ menţinut la cifra de 195.000 leĭ pe an, fără a socotì 46.000 leĭ, cheltuelile direcţiunii generale a teatrelor; în aniĭ din urmă, cu tóte reducerile făcute, cifrele acestea sunt încă respectiv de 168.000 şi 41.000 leĭ. Teatrele din Bucurescĭ şi din Iaşĭ aŭ salele gratuit, ceea ce represintă încă o sumă fórte însemnată, care nu se póte evaluà la maĭ puţin de 100.000 leĭ pe an numaĭ pentru teatrul din Bucurescĭ. Câte trele teatrele aŭ încă subvenţiunĭ de la comune şi judeţe, carĭ la un loc nu fac maĭ puţin de 90.000 leĭ pe an. In fine Statul a făcut şi face continuŭ cheltuelĭ cu reparaţiunea, întreţinerea şi înavuţirea teatruluĭ din Bucurescĭ; aceste cheltuelĭ

www.digibuc.ro

s'aŭ ridicat de la 1875 până aḍĭ la 1.715.621 leĭ. Nu maĭ socotim deficitele însemnate pe carĭ de maĭ multe orĭ le-a plătit tot Statul. Tóte acestea la un loc represintă cel puțin 500.000 leĭ pe an. Ce nu s'ar puteà face cu o asemenea sumă, consacrată în alt-fel artelor!

O asemenea subvențiune din partea Statuluĭ, orașelor și județelor, se pare destul de însemnată. Cu tóte acestea, câte trele teatrele duc o viéță fórte precară, și póte de mult s'ar fi închis, dacă le-ar fi lipsit sprijinul Statuluĭ în împrejurările cele maĭ grele.

Causele acesteĭ stărĭ de lucrurĭ sunt numeróse.

1). Imprejurarea că un număr relativ mare dintre societarĭ nu maĭ sunt în stare de a face servicĭĭ în raport cu situațiunea ce ocupă în teatru, și nicĭ nu pot fi înlaturațĭ prin trecere la pensiune saŭ alt-fel, ceea ce încarcă teatrul cu o povară însemnată.

2). Sistemul societariatuluĭ, care face din societarĭ nisce adevĕrațĭ funcționarĭ, avênd un fel de inamovibilitate prea timpurie, incompatibilă pentru unĭĭ cu munca intensivă ce reclamă arta teatrală.

3). Dificultatea ca, cu o singură trupă, să se facă față tuturor exigențelor repertoriuluĭ variat ce trebue sa aibă unicul teatru al orașuluĭ, ostenéla peste măsură ce impune artiștilor și greutatea de a se prepară bine piesele în asemenea condițiunĭ.

4). Slăbiciunea studiilor dramatice în conservatoriĭ, care nu produce destule talente bine preparate, pentru a improspătà personalul.

5). Iarăși sistemul societariatuluĭ, care, imobilisând personalul vechiŭ, face grea, dacă nu imposibilă, pre-

www.digibuc.ro

înoirea luĭ, chiar dacă conservatoriile ar produce tinerĭ de valóre.

6). Diseminarea ajutórelor oficiale la treĭ teatre, în loc de a avé numaĭ unul bine organisat, care ar puté atuncĭ să satisfacă el singur trebuinţele pe carĭ nu le pot satisface cele treĭ de aḑĭ. (Francia are o singură comedie francesă; noĭ avem treĭ!).

7). Organisarea costisitóre pe care o face necesară acéstă multiplicitate de teatre subvenţionate.

8). Lipsa unuĭ repertoriŭ destul de complet, scris într'o limbă curată şi alésă şi potrivit gustuluĭ diverselor categoriĭ de public.

9). Lipsa uneĭ administraţiunĭ energice, care este necompatibilă cu organisaţiunea actuală, în care autoritatea directoruluĭ se reduce la a executà decisiunĭ luate de comitet, şi de carĭ directorul nu este responsabil.

10). Concurenţa cafenelelor-concerte şi a trupelor străine, de cele maĭ multe orĭ cu totul inferióre, carĭ, nefiind supuse la nicĭ o taxă pentru săracĭ ca pe aiurea, şi la nicĭ o limită de preţurĭ, absorb cea maĭ mare parte din clientela, care alt-fel ar puté fi a teatruluĭ naţional.

Ne mulţumim cu enumerarea acestor câte-và cause, carĭ ni se par a fi printre acele ce aŭ adus actuala stare a teatrelor nóstre; ne abţinem însă de a insistà şi de a discutà, căcĭ avem trebuinţă să maĭ studiem cestiunea, înainte de a ne puté pronunţà cu siguranţă asupra eĭ.

---

www.digibuc.ro

BISERICA ȘI CLERUL.

Legea din 1893.

Legea asupra cleruluĭ mirean și a seminariilor din 1 Iunie 1893 este acea care reguléză în momentul de față afacerile bisericescĭ; cât pentru seminariĭ, organisarea lor a fost schimbată, din cea făcută la 1893, prin legea modificătóre din 1901, despre care am vorbit dejà.

In ceea ce privesce biserica și clerul, legea din 1893 cuprindeà în esență următórele dispositiunĭ:

1°. Se limitéză numĕrul parochiilor la 297 pentru orașe și 2.734 pentru sate; ca consecință se mănțin 297+2.734=3.031 preoțĭ ca *parochĭ*, se reduc treptat toțĭ ceĭ-lalțĭ, numițĭ *supra-numerarĭ*, și se opresce în principiŭ de a se maĭ mărì numĕrul bisericilor peste cel existent la 1893.

2°. Se fixéză salariile personaluluĭ bisericesc.

3°. Se pune în sarcina comunelor urbane plata personaluluĭ parochiilor urbane, și în a Statuluĭ plata celor rurale; pentru acésta, se puneà o dare de 4 leĭ pe an pe fie-care cap de familie ortodox în comunele rurale, și se prevedeà în budget o sumă

www.digibuc.ro

de 500.000 leĭ pe an, ca ajutor din partea Statuluĭ pentru comunele urbane.

4°. Se deferă tótă puterea disciplinară asupra preoților în fie-care eparchie unuĭ consistoriŭ de treĭ clericĭ, numit pe treĭ anĭ.

După 10 anĭ de experiență, atât avantagiile, cât și inconvenientele legiĭ cleruluĭ se pot judecà în destulă cunoscință de causă.

* * *

De la prima vedere se observă că numĕrul parochiilor este prea mic. In orașe, numĕrul de 400 de familiĭ, pe care legea îl fixéză pentru un paroch, este admisibil, din causă că populațiunea este strînsă la un loc, și cestiunea distanțelor nu are mare importanță. Nu este însă tot așà la țĕră. Acolo întinderea mijlocie a uneĭ parochiĭ, așà cum o fixéză legea, este de peste 4.700 hectare, ceea ce presupune distanțe mijlociĭ de 7 kilometri de strĕbătut, în lung și în lat. In realitate, sunt fórte multe parochiĭ a căror întindere este și maĭ mare, și acestea de ordinar sunt tocmaĭ parochiile de munte, unde locurile sunt rele și cătunele rĕslețe de tot. Nu sunt rarĭ parochiile unde preotul trebue să alerge câte 20 de kilometri și maĭ mult, pentru ca să visiteze pe parochienii sĕĭ. Și acéstă enormă greutate a distanțelor nu este cel puțin compensată prin numĕrul maĭ mic al poporanilor; căcĭ numĕrul mijlociŭ de familiĭ care revine uneĭ parochiĭ rurale este de peste 360.

Este ușor de înțeles că în asemenea condițiunĭ este imposibil unuĭ paroch rural să-și facă cum trebue

www.digibuc.ro

datoria luĭ, care este, nu numaĭ de a servì liturgia în biserică, dar și de a visità într'una pe parochienii sĕĭ, pentru a-ĭ sfătui și a-ĭ consolà în nevoile lor.

Dar cestiunea se complică și maĭ mult, dacă se consideră și numĕrul bisericilor existente. Acest numĕr este cu mult maĭ mare decât acela al parochiilor, căcĭ sunt 3.348 bisericĭ filiale pe lângă cele 2.734 parochiale. După lege, preotul parochĭ este dator să facă serviciul religios pe rînd la tóte bisericile din parochia sa. Pretutindenĭ dar, unde sunt maĭ multe bisericĭ într'o parochie, credincioșiĭ nu pot ascultà serviciul religios decât la douĕ saŭ treĭ sĕptĕmânĭ odată; căcĭ rare-orĭ distanțele sunt destul de micĭ, ca să le permită să se adune toțĭ la biserica unde se servesce. Se înțelege lesne rĕul cel mare ce decurge de acì, maĭ ales la sĕrbătorile cele marĭ, la Pascĭ și la Crăciun, când biserica din sat stă închisă. Sunt sate unde de la 1893 nu s'a maĭ făcut serviciul în ḑiua de Pascĭ și de Crăciun, singurul preot fiind ocupat la biserica parochială.

Inconvenientele acestea merg crescênd și înmulțindu-se cu cât numĕrul preoților supra-numerarĭ merge scăḑênd; și de aceea se înțelege pentru ce mitropoliții și episcopiĭ caută prin tóte mijlócele să împedice reducerea acestor supra-numerarĭ. Ministerul însă este silit să urmăréscă acéstă reducere, obligat fiind la acésta prin prescrierile exprese ale legiĭ.

Inconvenientele acestea ale legiĭ aŭ fost visibile chiar de la punerea eĭ în aplicare, și de aceea chiar de atuncĭ a început să se agite cestiunea înmul-

www.digibuc.ro

țiriĭ parochiilor. Sinodul s'a ocupat de dînsa în maĭ multe rînduri, și s'a făcut tabele de nouele parochiĭ ce se maĭ găsesc necesare. Numĕrul lor se urcă la aprópe 500. Nu a fost însă posibil până acum a se da satisfacere cererilor repetate ale sinoduluĭ, pentru-că nu a fost posibil a se mări budgetul cu vre-o 500.000 leĭ pe an pentru acest scop.

In schimb însă numĕrul parochiilor urbane este prea mare în cele maĭ multe orașe. In unele părțĭ, numĕrul lor s'ar puté reduce ușor la a treia parte din cel de adĭ, ceea ce ar însemnà o ușurare considerabilă pentru budgetele comunelor respective.

* * *

Faptul de a se hotărî în principiŭ ca preoțiĭ să fie plătiți de Stat, saŭ de comună, este punctul capital în legea din 1893, căcĭ a asigurat situațiunea cleruluĭ, față de posițiunea luĭ cea precară din trecut. Ceea ce se póte imputà acesteĭ părțĭ din lege, este că a creat pentru Stat o povară fórte grea, destinată a devenì cu mult maĭ grea în viitor, fără a creà și resurse sigure pentru a o acoperì.

In adevĕr, legea cleruluĭ a impus Statuluĭ chiar de la început o crescere de cheltuelĭ de 4.513.870 leĭ pe an, care este destinată să maĭ créscă încă cu aprópe 3.000.000, prin adăogarea gradațiuniĭ preoților, și prin înlocuirea treptată a preoților cu titluri nesuficiente prin alțiĭ cu seminarul complet, carĭ se plătesc maĭ scump. Este dar în total o sarcină nouă, presentă saŭ viitóre, de maĭ bine de 7 milióne care s'a impus Statuluĭ în 1893. Pentru acoperirea eĭ, se prevedeà un imposit de 4 leĭ pe

www.digibuc.ro

cap de familie rurală, care puteà să dea cel mult 4.000.000 leĭ pe an. Dar nicĭ acest imposit nu s'a putut menţiné, şi se scie pentru ce.

Cestiunea acésta este fórte seriósă şi nu trebue pusă la o parte; ea intereséză budgetele viitóre într'un grad fórte însemnat, fiind vorba de o crescere viitóre aşà de mare.

* * *

Dacă la inconvenientele acestea vom maĭ adăogà şi pe acela că disciplina preoţilor a fost slăbită mult prin anularea autorităţiĭ mitropoliţilor şi episcopilor, care s'a înlocuit cu acea a consistoriilor, vedem că sunt destule motive carĭ impun o revisuire a legiĭ din 1893. Acésta nu s'a putut încă face, din causa numeróselor lucrărĭ din aniĭ din urmă, şi din causă că momentul erà rĕŭ potrivit, în timpul criseĭ care ne-a bântuit; dar se va face în curând.

Crisa a făcut însă ca să se modifice dejà cifrele fixate de legea din 1893, după cum s'aŭ modificat tóte legile carĭ cuprindeaŭ dispoziţiunĭ de natură financiară. Intre altele, s'a suprimat alocaţiunea anuală de 500.000 leĭ pentru subvenţionarea comunelor urbane.

Dispoziţiunea acésta a creat óre-carĭ dificultăţĭ cu primăriile, dintre carĭ unele s'aŭ socotit în drept a reduce, saŭ chiar a suprimà cu totul alocaţiunile pentru cler, carĭ le priviaŭ, în virtutea legiĭ. Dreptul acesta nu-l aŭ. Votul camerelor din 1901 a suspendat tóte legile anterióre numaĭ întru cât nu eraŭ de acord cu budgetul votat pentru 1901—1902, dar nu maĭ mult. El nu modificà întru nimic cele-lalte obli-

www.digibuc.ro

gaţiunĭ reciproce ale Statuluĭ şi comunelor. Şi de alt-fel, aceste din urmă primiseră avantagiĭ carĭ se calculéză că sunt de maĭ bine de treĭ orĭ şi jumătate maĭ marĭ decât subvenţia ce li se suprimase, prin adaosul de venituri ce le-a adus crescerea impositului funciar şi reducerea progresivă a salariilor.

Casa Bisericiĭ

Prin legea din 21 Ianuarie 1902 şi prin regulamentul eĭ din 31 Martie 1902, s'a înfiinţat şi s'a organisat o instituţiune, care sperăm că va aduce bisericiĭ servicii cel puţin tot atât de marĭ ca şi acelea pe carĭ Casa Şcólelor le aduce învĕţămîntuluĭ.

Casa Bisericiĭ are însărcinarea de a administrà, sub controlul şi autoritatea ministruluĭ, tóte afacerile bisericescĭ şi religióse, carĭ cad în atribuţiunile luĭ; dar în acelaşĭ timp ea este declarată persónă juridică, şi ca atare i se dă dreptul de a controlà administraţiunea averilor bisericescĭ, orĭ-care ar fi proveniénţa lor, şi de a face să se respecte şi să se execute întocmaĭ testamentele şi actele de donaţiune făcute în favórea stabilimentelor religióse.

Importanţa acesteĭ din urmă dispositiunĭ este încă maĭ mare pentru biserică decât pentru şcolĭ, căcĭ bisericile posedă averĭ lăsate prin testamente, donaţiunĭ saŭ alt-fel, maĭ marĭ decât ale şcolilor, şi cu tóte acestea maĭ nicĭ un control nu se exercità asupra lor. Socotelile bisericilor carĭ, după lege, trebuiaŭ verificate de către primăriĭ, de cele maĭ multe orĭ nu eraŭ luate cu aniĭ; am avut ocasiune să vedem socotelĭ neverificate de 15 anĭ. Cât pentru averile

www.digibuc.ro

lăsate prin testamente, neregulele ce se petreceaŭ cu ele eraŭ de neînchipuit. Biserică carĭ aveaŭ ḑecimĭ de miĭ de leĭ venit pe an căḑeaŭ în ruină, pe când veniturile serviaŭ pentru a întreţiné armate întregĭ de funcţionarĭ.

Casa Bisericiĭ este chemată să pună regulă în acéstă desordine, şi ea s'a pus pe lucru cu energie şi stăruinţă. In 18 lunĭ de când există, ea a descoperit deja o mulţime de neregularităţĭ, şi luptă ca să le pună capĕt. Deja socotelile pe trecut sunt aprópe să fie lămurite la cele maĭ multe biserică, şi sunt multe averĭ din cele carĭ eraŭ în pericol de a se perde, pe carĭ Casa Bisericiĭ le-a recăpĕtat saŭ este pe cale a le recăpĕtà. Dar lucrarea acésta este neînchipuit de grea, pentru-că sunt fórte mulţĭ aceia carĭ, într'un fel saŭ în altul, se folosiaŭ pe nedrept de averile bisericescĭ, şi va trebuì o luptă îndelungată şi înverşunată pentru a li se scóţe din mână. Atuncĭ însă când se va fi făcut lucrul acesta, când biserica va fi readusă în stăpînirea tuturor averilor carĭ sunt ale eĭ şi carĭ se risipesc, ea va fi scutită în mare parte de tutela Statuluĭ şi va puté să-şĭ regăséscăvechea splen dóre numaĭ prin propriile eĭ mijlóce.

De o cam dată însă situaţiunea Caseĭ Bisericiĭ este destul de grea. Infiinţată tocmaĭ în momentul maximuluĭ criseĭ, sunt fórte restrânse mijlócele ce i s'aŭ pus la dispositiune, şi prin urmare şi puterea eĭ de luptă.

Până acum, singurul venit propriŭ al Caseĭ Bisericiĭ este acel care provine din arendarea pămînturilor date bisericilor prin diversele legĭ de împro-

www.digibuc.ro

prietărire, conform art. 7 din legea eĭ constitutivă. Acest venit, pentru 1903—1904, este de 180.000 leĭ.

Cu tóte acestea, Casa Bisericiĭ a putut chiar din primul an al înființăriĭ sale să încépă a-și împlinì obligațiunile ce i se impun prin art. 8 din legea sa. In anul 1902, ea a întreprins cu propriile sale mijlóce reclădirea palatuluĭ mitropolieĭ din Iași, restaurarea și completarea locuințelor de la biserica Antim din Bucurescĭ, și a înscris pentru prima óră în budgetul sĕŭ o sumă, modestă de o cam dată, pentru a ajutà la reparațiunea și construcțiunea de bisericĭ rurale lipsite de mijlóce.

Acțiunea Caseĭ Bisericiĭ se va simți din ce în ce maĭ mult, cu cât mijlócele sale vor cresce. Pentru a i le mărì, și în acelașĭ timp pentru a aduce bisericiĭ un serviciŭ pe care de mult îl reclamà, ne-am propus să regulamentăm fabricarea și întrebuințarea în bisericĭ a lumînărilor de céră.

Altă dată în bisericĭ nu se tolerà întrebuințarea nicĭ unuĭ alt fel de lumînărĭ decât de céră curată de albine. Acésta erà un bine, și pentru igiena credincioșilor, și pentru conservarea picturilor, și pentrucă alimentà o industrie înfloritóre, aceea a albinăritului, care îmbogățià regiunĭ întregĭ. Cu timpul însă fabricațiunea lumînărilor a început a se falsificà prin amestecul a tot felul de ingrediente, și maĭ cu sémă a parafineĭ. Aḑĭ lumînările întrebuințate în bisericĭ maĭ că nu maĭ conțin céră curată. Din acéstă causă, aerul se umple de un fum negru și gros, care pe de o parte este un pericol pentru sănătate, iar pe de alta acoperă și distruge în câțĭ-và anĭ picturile, carĭ altă dată se conservaŭ curate și

www.digibuc.ro

frumóse secole întregĭ. Cât pentru albinărit, el a dispărut maĭ peste tot și încercările ce se fac pentru a-l reînvià nu vor reușì, dacă nu se va reasigurà acesteĭ industriĭ întrebuințarea pe care o aveà altă dată pentru productele eĭ.

De demult dejà sinodul a cerut cu stăruință ca să se interdică fabricarea lumînărilor falsificate, precum și introducerea lor în biserică. S'aŭ făcut chiar și proiecte de legĭ pentru acésta, fără însă să ajungă a se votà.

In tómna anuluĭ 1902, noĭ am afectat o sumă de 50.000 leĭ din veniturile propriĭ ale Caseĭ Bisericiĭ, pentru înființare într'o mănăstirea a uneĭ fabricĭ de lumînărĭ de céră curată. Proiectul acesta însă nu a fost adus la îndeplinire, pentru-că da loc la greutățĭ practice și din causă că se părea că ar face grea situațiunea fabricanților de lumînărĭ. In urma consfătuirilor ce am avut, atât cu camerele de comerciŭ, cât și cu fabricanțiĭ, am alcătuit un proiect de lege pentru fabricarea lumînărilor și pentru oprirea falsificăriĭ lor. Acest proiect îl vom aduce în desbaterea corpurilor legiuitóre.

* * *

Restaurarea monumentelor religióse vechĭ și construirea altora din noŭ a fost tot-deauna constanta grijă a Maiestățiĭ Vóstre. Numaĭ în intervalul de la 1880 până la 1898, s'aŭ cheltuit pentru acest scop 9.108.791 leĭ. In aniĭ din urmă, nevoile ne-aŭ făcut să maĭ încetăm cu aceste lucrărĭ. De la 1901 în cóce, ele nu se maĭ continuă decât grație sumeĭ de 237.037 leĭ pe an, pe care Maiestatea Vóstră

www.digibuc.ro

bine-voesce a o consacrà pentru acest scop din lista Sa civilă. Cu tóte acestea, din excedentul anuluĭ 1901—2, s'a acordat ministeruluĭ cultelor o sumă de 200.000 leĭ, din care s'aŭ putut restaurà mitropolia și palatul mitropolitan din Bucurescĭ, bisericile Cotrocenĭ, Antim, Popăuțĭ, St. Nicolae din Dorohoiŭ, St. Gheorghe din Hârlăŭ, Golia, Barnovschi și Mihaiŭ-Vodă, și mânăstirile Viforîta, Govora, Arnota, Căluiu și Cetățuia. Nu am voit a face o restaurare completă, așà cum ar cere-o tóte regulele arteĭ: nu se puteà face acésta cu o sumă așà de mică; dar am voit numaĭ să asigurăm contra uneĭ ruine complete nisce monumente de un interes istoric de prima ordine, până ce timpurĭ maĭ bune vor permite a se consacrà sumele cuvenite pentru o restaurare completă.

Se observă însă o îmbucurătóre năzuință din partea credincioșilor înșișĭ pentru repararea saŭ reînoirea bisericilor. Este destul de mare numĕrul lucrărilor de acest fel, carĭ se fac numaĭ cu subscrierĭ și ajutóre particulare: sunt sate carĭ cheltuesc decimĭ de miĭ de leĭ pentru a-șĭ face biserică. Este chiar o trebuință a se luà măsurĭ pentru ca acéstă bună pornire să nu fie o ocasiune pentru speculanțĭ de a abusà de nesciința ómenilor, făcêndu-le lucrărĭ rele și scumpe, după cum s'a întîmplat dejà în maĭ multe locurĭ.

* * *

O cestiune care preocupă, atât pe P. S. L. mitropoliți și episcopĭ, cât și pe noĭ, este prepararea cântăreților necesarĭ bisericilor. Pentru acésta nu

www.digibuc.ro

există nicĭ o instituţiune regulată, şi din acéstă causă arta cântărilor bisericescĭ nu se maĭ găsesce de cât rare-orĭ cultivată prin bisericĭ, maĭ ales prin cele depărtate. P. S. L. eparchioţiĭ aŭ înfiinţat, pe lângă mitropoliĭ şi episcopiĭ câte o şcólă specială de cântăreţĭ, carĭ costă puţin şi fac bune serviciĭ. Ministerul ajută cu micĭ sume pe unele din acele şcolĭ. Va trebuì însă a se da ajutóre ce-và maĭ însemnate pentru a se face lucru temeinic.

* * *

Pentru a terminà cele ce aveam de ḑis asupra afacerilor religióse şi bisericescĭ, vom adăogà că, spre a înlesnì preoţilor putinţa de a vorbì ascultătorilor lor şi a le da sfaturile de carĭ aŭ trebuinţă, am luat măsurĭ pentru a se alcătuì o colecţiune de predicĭ apropriate diverselor sĕrbătorĭ şi diverselor împrejurărĭ. De asemenea ne silim a atrage şi pe preoţĭ în mişcarea culturală, care însufleţesce într'un mod aşà de îmbucurător pe învĕţătorĭ. Dar despre acésta am vorbit dejà maĭ sus.

www.digibuc.ro

ADMINISTRAȚIUNEA CENTRALĂ.

Administrațiunea ministeruluĭ a fost organisată prin legea din 31 August 1892. In 1901 i s'aŭ făcut însemnate reduceri, impuse de greutățile de atuncĭ; între altele, serviciul construcțiunilor s'a unit cu acela al comptabilității. Aceste reduceri aŭ fost consacrate prin legea modificătóre din 9 Iulie 1901. O nouă modificare s'a maĭ adus prin legea Caseĭ Bisericiĭ din 21 Ianuarie 1902, care a suprimat din minister serviciul cultelor, trecêndu-l la Casa Bisericiĭ.

In momentul acesta dar serviciile ministeruluĭ sunt împărțite între el, Casa Bisericiĭ, care a luat tóte afacerile relative la cler și la biserică, și Casa Școlelor, căreia i s'aŭ trecut cele privitóre la dotațiunea școlilor, la construcțiunea școlilor primare și la averile proprii ale lor, și la pămînturile școlare.

Am vorbit despre aceste douĕ case, și am arătat eminentele servicii ce fac ele. Doar prin înființarea lor s'a introdus în administrațiunea averilor proprii ale bisericilor și ale școlilor era ordineĭ și a economieĭ. De aceea este de dorit să se măréscă re-

www.digibuc.ro

sursele de carĭ dispun, pentru a se mări și puterea lor de acțiune.

Pentru Casa Bisericiĭ, am arătat în ce mod credem că vom puté să mărim întru cât-và veniturile eĭ proprii.

Cât pentru Casa Școlelor însă, este de temut că veniturile eĭ vor ajunge în curând a nu-ĭ maĭ fi de ajuns pentru împlinirea chemăriĭ sale, căcĭ aceste venitur̆ĭ, departe de a merge crescênd, s'aŭ micșorat fórte mult în aniĭ din urmă. Iată cele maĭ însemnate din causele acesteĭ scăderĭ:

S'a micșorat, și este destinată să dispară cu totul, reținerea de 20% de la suplinitoriĭ școlilor secundare, profesionale și comerciale, care se varsă la Casa Școlelor: acésta din causă că numĕrul acestor suplinitorĭ s'a micșorat fórte mult în urma examenelor de capacitate din anul trecut, și eĭ vor dispare cu totul după cele carĭ se vor maĭ face în aniĭ viitorĭ.

De altă parte, reținerile pentru absențe din léfa profesorilor, în urma noueĭ legĭ a pensiunilor, se varsă la casa pensiunilor, în loc de a se maĭ da Caseĭ Școlelor.

Până acum, Casa Școlelor nu a avut încă să sufere mult de acéstă situațiune; ba încă, în ultimiĭ doĭ aniĭ, grație uneĭ severe economiĭ, a putut să dea și un însemnat excedent, cu tóte că a avut să achite sume însemnate pentru o parte din dotațiunea școlilor primare, contractată în aniĭ precedenți. Trebue însă să ne îngrijim pentru viitor, și pentru acésta credem că este drept și logic ca veniturile create prin legĭ anume în vederea unor trebuințe

www.digibuc.ro

școlare, să fie cedate Caseĭ Școlelor, pentru a le întrebuința ea la destinațiunea lor.

Printre acestea, cele maĭ însemnate sunt douĕ: sumele cu carĭ comunele și județele contribuesc la întreținerea învĕțămîntuluĭ profesional, conform legiĭ, și taxele plătite de școlariĭ secundarĭ și superiorĭ.

Pentru cele dintâĭ, lucrul este clar. Legea învĕțămîntuluĭ profesional (art. 2, 8, 16, 23 și 42) prevede că școlile profesionale vor fi întreținute în comun de Stat, de județe și de comune, în condițiunĭ pe carĭ ea le determină. Județele și comunele varsă aḑĭ Statuluĭ partea lor contributivă, dar școlile se întrețin numaĭ din budgetul ministeruluĭ.

Cât pentru taxele școlarilor, scopul înființ̦ărĭĭ lor a fost „de a se acoperĭ cheltuelile făcute cu materialul didactic, cu biblioteca școleĭ, cu materialul de laboratorĭĭ, cu repararea stricăciunilor aduse localuluĭ și mobilieruluĭ“ (art. 16 și 54 din legea învĕțămîntuluĭ secundar și superior). Cu tóte acestea, de la înființ̦area acestor taxe în 1901, nicĭ un adaos nu s'a adus cifrelor corespunḑĕtóre din budgetul ministeruluĭ, iar produsul taxelor se face venit la Stat.

Venitul acestor taxe ar fi cu atât maĭ necesar să se verse la Casa Școlelor, cu cât este de îngrijit ceea ce se petrece cu clădirile dependente de ministerul instucț̦iunĭĭ publice. Ca să nu vorbim decât de cele școlare, s'a cheltuit numaĭ de la 1880 până aḑĭ vre-o 40 de milióne de leĭ cu construcț̦iunile saŭ restaurarea lor. Dacă la acéstă sumă se adaogă valórea clădirilor școlare carĭ eraŭ proprietatea Statuluĭ din nainte de 1880, precum și a celor luate

www.digibuc.ro

cu chirie, dar a căror intreținere cade tot în sarcina Statuluĭ, ajungem lesne la un total de cel puțin 60 de milióne. Pentru reparațiunile și întreținerea lor în bună stare, budgetul nu cuprinde decât 70.000 leĭ pe an, din carĭ trebue să se procure și mobilierul și dotația școlară. Ar trebuì o sumă cel puțin de patru orĭ maĭ mare, avênd în vedere că multe din localurile vechĭ sunt în rea stare, și că nisce localurĭ, în carĭ trăiesc copiiĭ cu sutele, sunt expuse la stricăciunĭ maĭ marĭ decât altele.

De altă parte, laboratoriile universitare sunt frecuentate de un numĕr de studențĭ din ce în ce maĭ mare, și trebuințele lor merg crescênd pe fie-care ḑi. Acum că studențiĭ plătesc taxe pentru laborator, este cu deosebire necesar a li se pune la dispositie locurĭ și material suficient.

Acestea dovedesc îndeajuns că venitul, creat în scopul determinat de a face față acestor nevoĭ, trebue să mérgă la destinațiunea sa, și pentru acésta Casa Școlelor este indicată de sine.

Cele ce am spus pentru clădirile școlare se potrivesc încă și maĭ mult pentru cele religióse. Țéra este acoperită de sute de mânăstirĭ și de miĭ de bisericĭ, dintre carĭ multe sunt monumente istorice saŭ artistice de cea maĭ mare însemnătate. Tóte aceste monumente se cuvine să fie întreținute, unele pentru-că Statul se folosesce de clădirile lor, altele în virtutea legiĭ de conservare și restaurare a monumentelor publice, tóte, pentru-că fac parte din patrimoniul țĕriĭ, și pentru-că sunt aprópe singuriĭ martorĭ aĭ trecutuluĭ nostru de suferințe și de vi-

www.digibuc.ro

tejie. Dar pentru acésta se dă 45.000 leĭ pe an. Nicĭ nu e nevoe să maĭ insistăm.

Este o socotélă greșită aceea de a nu se întreține cum trebue ceea ce este. O reparațiune care nu se face la vremea eĭ însemnéză o cheltuială mult maĭ mare care se va face maĭ târdiŭ.

Este indispensabil ca, pentru reparațiunea și întreținerea clădirilor, să se pună la dispositiunea ministeruluĭ sume îndestulătóre, pe carĭ le evaluăm la cel puțin 500.000 leĭ pe an.

* * *

Este anevoe, și nicĭ nu ar fi necesar a enumerà măsurile ce s'aŭ luat în minister pentru a asigurà o administrațiune cât maĭ bună, maĭ exactă și mai economică. E destul să menționăm vre-o câte-và.

— Lucrarea cea maĭ grea a ministeruluĭ în anii din urmă a fost punerea în aplicare a nouelor legĭ ale învĕțămîntuluĭ, cu tótă mulțimea de regulamente, de programe, de circulare, de ordine, de lămuriri, de statistice, ce ea a comportat. Pentru a avé o idee, este destul a se considerà lista legilor, regulamentelor, programelor și principalelor decisiunĭ și circulărĭ emise de la 1897 până adĭ (anexa No. 93). Ne-am silit să facem ca diversele regulamente să fie pe cât se póte concordante, deși se raportă la școlĭ de naturĭ diferite. Le vom supune în curând la o nouă cercetare, pentru a face să dispară nepotrivirile carĭ ar maĭ fi.

— Este un lucru destul de neexplicabil ca ministerul instrucțiuniĭ publice, administrând un personal didactic așà de numeros, la care condițiunile

www.digibuc.ro

de bună purtare sunt esențiale, să nu fi avut un serviciŭ de state personale, cuprinḑênd tot ce privesce titlurile, serviciile, meritele și demeritele fiecăruĭ membru al corpuluĭ didactic. Un asemenea serviciŭ există în tóte administrațiunile bine organisate, chiar în acelea unde valórea morală a fiecăruĭ funcționar are maĭ puțină importanță decât în învĕțămînt.

Pentru a împlini acéstă lipsă, prin regulamentul din 30 Maiŭ 1898 am organisat un *serviciŭ al statelor personale* (anexa No. 94), care a și început a funcționă de la 1 Iunie 1898, și care în 10 lunĭ a reușit să formeze statele personale pentru întregul personal al învĕțămîntuluĭ primar.

Este regretabil că acest serviciŭ a fost desființat în Aprilie 1899. L'am reînființat de la 1901; însă împrejurările de atuncĭ nu ne-aŭ permis a o face decât numaĭ pentru personalul învĕțămîntuluĭ primar. Este indispensabil să se completeze pentru întregul învĕțămînt.

— Sistemul după care sunt organisate archivele ministeruluĭ este din cele maĭ primitive, și dă loc în tóte ḑilele la perdere de timp și la rătăcirĭ de hârtiĭ. Prin regulamentul din 3 Iulie 1897, am introdus un sistem cu mult maĭ bun, care înlătură tóte inconvenientele, înlesnià serviciul într'o măsura fórte mare și asigurà un control riguros. In 1899 însă s'a revenit iarășĭ la vechiul sistem. Astăḑĭ serviciul lasă de dorit încă maĭ mult decât înainte de 1897, căcĭ schimbările din 1897 și 1899 l'aŭ încurcat și maĭ rĕŭ. Este indispensabil să restabilim sistemul abrogat în 1899, pentru a pune capĕt desordineĭ.

www.digibuc.ro

— In mai multe din nouele clădiri școlare din cele mai mari se introdusese lumina electrică și încălțirea centrală cu cărbuni de pământ. Acésta a complicat și a scumpit fórte mult serviciul, căci a reclamat un personal întreg de mecanici și fochiști și un combustibil costisitor. A trebuit dar să facem mari simplificări.

La liceele din Craiova și Ploești se introdusese lumina electrică. Acest din urmă liceŭ era externat și prin urmare nu aveà serviciŭ de séra. Am suprimat dar lumina electrică, ca inutilă.

Același lucru am făcut la liceul din Craiova, după ce internatul luĭ a fost trecut la liceul St. Sava.

La școla normală din Câmpu-Lung, erà introdusă încălțirea centrală cu cărbuni de pământ. De vreme ce în partea aceea lemnele sunt abundente și eftene, în 1898 s'a transformat sistemul de încălțire, pentru a se întrebuința lemne.

Caloriferele de la Asilul Elena Dómna, cari eraŭ făcute pentru a se încălți tot cu cărbuni, s'aŭ prefăcut pentru a fi încălțite cu petrol, ceea ce va da o economie de la combustibil așà de mare, în cât prețul transformăriĭ se va recâștigà în mai puțin de doi ani. Tot așà s'aŭ transformat, pentru a arde păcură saŭ lemne, caloriferele de la liceul internat din Iași, la institutul de anatomie și la universitatea din Iași, la institutul de bacteriologie din Bucurescĭ; tot așà se va face și pentru institutul botanic din Bucurescĭ și pentru liceele din Ploești și Craiova.

Cu tóte aceste îmbunătățiri și transformări, încălțirea prin calorifere da loc la o risipă de combustibil așà de mare, în cât creditele acordate pen-

www.digibuc.ro

tru combustibil erau în fie-care an depășite cu sume carĭ variaŭ între 80 și 120 miĭ de leĭ.

Pentru a pune capĕt acesteĭ risipe, a căreĭ causă erà numaĭ negligența saŭ réua voință a personaluluĭ însărcinat cu conducerea și privegherea instalațiunilor mecanice, am convenit cu un inginer specialist, ca să se însarcineze cu privegherea instalațiunilor și a personaluluĭ teclnic, cu condițiune ca d-sa să primĕscă drept plată o parte din economia ce va realisà de la combustibil în raport cu cheltuiala ce se făcuse în iarna 1900 1901, iar restul să rĕmână ministeruluĭ. Ceea ce s'a cuvenit ingineruluĭ din aceste economiĭ a fost de a doua parte în érna 1901—1902 și de a treia parte în érna 1902 1903. Resultatul acesteĭ combinațiunĭ a fost că în prima érnă s'a realisat o economie de 15.000 leĭ, iar în a doua de peste 69.000. Cu transformarea făcută anul acesta la unele instalațiunĭ, pentru a se întrebuința petroleul, economia va fi și maĭ mare.

— De la 1864, școlile aŭ mers înmulțindu-se cu o repedĭciune fórte mare, iar serviciile lor reclamă din ce în ce maĭ multă competință specială. Personalul didactic fiind multă vreme format după regule nu destul de severe, mulțĭ din membriĭ luĭ ar fi avut trebuință de óre-care îndrumare și să nu fie lăsațĭ numaĭ cu conducerea fórte neîndestulatóre pe care puteaŭ să o aibă prin ordinele și circularele ministeriale. Ar fi trebuit ca chiar de la început să se dispună de un corp numeros și capabil de revisorĭ și inspectorĭ, a căror sarcină să nu fi fost numaĭ administrativă; eĭ trebuiaŭ, din contră, să fi fost consilieriĭ carĭ să introducă metodele cele bune, să

www.digibuc.ro

privegheze de aprópe mersul școlilor și aplicarea programelor, să lămurésc punctele obscure saŭ îndoióse, să prevină erorile, să le îndrepteze când se produceaŭ.

In aniĭ din urmă, reforma întreprinsă, care atinge și tinde să schimbe tóte deprinderile și tendințele din trecut, face ca acéstă trebuință să fie simțită maĭ mult decât orĭ când. Introducerea nouelor programe ale învățământuluĭ secundar, ale școlilor comerciale, ale celor profesionale, modificarea celor primare, pătrunderea peste tot a tendinței de a da învățământuluĭ caracter maĭ practic în locul celuĭ exlusiv teoretic, nu se póte face bine și ușor decât cu consiliile și sub privegherea de tot momentul a unor ómenĭ carĭ să cunóscă bine noua direcțiune, și să scie să o facă înțelésă pentru numerosul nostru corp didactic.

In partea acésta însă, învățământul nostru a dus tot-deauna lipsă. Până la 1886, învățământul primar abià dispuneà de 16 revisorĭ școlarĭ pentru tótă țéra. Cel secundar, până la 1882, nu aveà nicĭ un inspector; de atuncĭ a avut une-orĭ unul, alte-orĭ doĭ. Numĕrul acesta cu mare greutate a crescut, așà că s'a ajuns a se avé 33 revisorĭ, 4 inspectorĭ primarĭ și 4 inspectorĭ secundarĭ; dar prin reducerile din aniĭ trecuțĭ, numĕrul inspectorilor primarĭ a scăḑut la 2, și al celor secundarĭ asemenea. S'aŭ maĭ adăogat 2 inspectorĭ pentru învățământul profesional, când acest învățământ s'a alipit la ministerul instrucțiuniĭ publice.

Acest personal de control este departe de a fi suficient. Tot timpul luĭ este abià de ajuns pentru a

www.digibuc.ro

face față numaĭ părțiĭ curat administrative a însărcinărilor luĭ; dar partea didactică rĕmâne în părăsire.

Se impune dar ca, cât maĭ curând, să se măréscă numĕrul inspectorilor primarĭ, secundarĭ și specialĭ, și să se înființeze sub-revisoriĭ școlarĭ, carĭ se cer de 20 de anĭ, ar costà fórte puțin și ar fi de așà mare ajutor revisorilor, în multiplele însărcinărĭ ce le impune noul fel de activitate al corpuluĭ didactic primar.

— Printre măsurile de ordine generală luate de minister, credem necesar a amintì pe aceea care a impus ortografia Academieĭ Române ca obligatóre pentru tóte școlile și autoritățile dependente de minister. Deșì acéstă ortografie póte să maĭ sufere în viitor óre-carĭ schimbărĭ, astădĭ ea este admisă de cel maĭ înalt institut cultural al țĕriĭ, și prin urmare singura pe care o puteam impune. Măsura nóstră va contribuì, credem, la stabilirea definitivă a uneĭ ortografiĭ regulate, a căreĭ lipsă este așà de prejudițiabilă progresuluĭ limbiĭ înseșĭ.

Cu tóte că în școlile secundare am înlocuit, în 1901, distribuirea de cărțĭ de premiĭ prin distribuirea de medaliĭ, cestiunea cărților de premiĭ este încă de actualitate, căcĭ în școlile primare primăriile continuă încă a distribuì cărțĭ, și este de neînchipuit ce fel de cărțĭ aleg ele de multe orĭ pentru acéstă ocasiune. Ne propunem să încercăm a formà o bibliotecă specială în acest scop ; iar până atuncĭ, a proscrie cu totul orĭ-ce cărțĭ, carĭ nu ar îndeplinì anumite condițiunĭ.

www.digibuc.ro

CONCLUSIUNE ȘI RESUMAT.

Sire,

Expunerea pe care o terminăm acì, sperăm că va fi utilă, pentru a lămurì pe deplin spiritul în care conducem lucrarea de reformă a învĕțămîntuluĭ. Am făcut-o în mod destul de amănunțit, pentru-că o întreprindere de asemenea natură nu se póte judecà numaĭ după principiile eĭ generale, ci și după măsurile de detaliŭ ce se ieaŭ pentru realisarea eĭ. Am mărginit însă expunerea nóstră aprópe exlusiv la perióda trecută de la 1896 până aḑĭ, pentru-că într'însa s'aŭ votat legile și s'aŭ luat principalele dispositiunĭ al căror complex formézĕ reforma, în înjghebarea eĭ actuală. Dacă însă timpul și spațiul ne-ar fi permis, ar fi fost bine ca expunerea să fi cuprins și o parte istorică, care să încépă de la 1864; căcĭ ar fi fost util a se urmărì filiațiunea prin-

www.digibuc.ro

cipalelor ideĭ carĭ s'aŭ vînturat de atuncĭ, și dintre carĭ unele îșĭ găsesc realisarea tocmaĭ aḑĭ; ar fi fost și drept a se cunósce partea de muncă adusă de fie-care din predecesoriĭ noștri în serviciul reformeĭ ce urmărim.

Cât pentru lucrarea nóstră însășĭ, ea va puté fi judecată în diverse felurĭ; credem însă că va fi greŭ a se formulà o judecată dréptă și definitivă înainte de câțĭ-và anĭ. Până acum, măsurile nóstre nu aŭ primit decât începuturĭ de execuțiune; resultatele nu se vor vedé decât maĭ târḑiŭ. Nu ne facem ilusiune că ele vor fi perfecte din tóte punctele de vedere. Lucrarea nóstră va puté să presinte părțĭ susceptibile de a fi perfecționate, ca orĭ-ce lucrare omenéscă, maĭ ales când este așà de vastă și de complicată. Am făcut însă ce am putut pentru ca lucrarea să fie bună, și pentru ca sarcina urmașilor noștri să fie cât maĭ ușóră.

* * *

Inainte de a terminà, pentru ca să se pótă da o privire generală asupra planuluĭ întregiĭ întreprinderĭ, resumăm acì, de o parte principalele lucrărĭ dejà făcute, iar de alta acele carĭ maĭ trebuesc să se facă.

Ca lucrărĭ dejà făcute saŭ pe cale de a se face, citățm pe cele următóre:

In învĕțămîntul primar. Legea învĕțămîntuluĭ primar și normal primar din 1896, care fusese abrogată în 1900, a fost restabilită, cu óre-carĭ adaose, în 1901;

Numĕrul învĕțătorilor ne fiind suficient, s'a intro-

www.digibuc.ro

dus în școlile rurale un orar care permite a se face o mare economie de personal și de localurĭ; din contră, institutorii fiind maĭ numeroșĭ decât trebue, se reduce numĕrul lor prin suprimarea locurilor ce rĕmân vacante;

S'aŭ luat măsurĭ energice pentru completarea localurilor școlare primare, s'aŭ ușurat condițiunile lor de construcțiune și s'a putut face ca în doĭ anĭ să se construiască 439 școlĭ rurale, cu 718 sălĭ de clase și 172 locuințe pentru dirigențĭ, iar altele se încep, saŭ se vor începe în curând; de asemenea, s'aŭ construit în ultimiĭ șépte anĭ 61 școlĭ urbane cu 245 sălĭ de clase;

S'a întreprins regularea circumscripțiunilor școlare primare;

Stăruim pentru îmbunătățirea mobilieruluĭ școlar;

S'a urmărit dotarea școlilor primare cu material didactic, în special cu hărțĭ și tablourĭ istorice;

S'a început seria publicațiunilor antialcoolice ale Caseĭ Școlelor;

S'a căutat a se ușurà și a se îmbunătățì dispositiunile relative la amenḑile școlare, asigurând în acelașĭ timp incassarea lor regulată;

S'aŭ eftenit cărțile școlare primare și s'a asigurat uniformitatea lor;

S'aŭ înființat cantinele școlare;

S'aŭ creat fonduri pentru ajutarea cu cărțĭ a copiilor sĕracĭ;

S'a făcut să créscă proporțiunea frecuentării școliĭ primare într'o măsură fórte însemnată, în unele județe cu 50%, de la un an la altul;

S'a simplificat programa școliĭ primare;

www.digibuc.ro

S'aŭ modificat și s'aŭ completat regulamentele, în vederea legiĭ actuale;

S'a ușurat într'o mare măsură munca în clase a învĕțătoruluĭ, prin împărțirea claselor rurale în treĭ divisiunĭ și prin noul orar;

S'aŭ regulat vacanțele regionale în școlile rurale;

S'aŭ regulat examenele de absolvire a cursuluĭ primar în așà fel, ca să se asigure un control serios al lor;

S'a introdus învĕțămîntul practic agricol în școlile primare rurale;

S'aŭ înființat învĕțătoriĭ ambulanțĭ, în vederea acestuĭ învĕțămînt;

Se fac silințe pentru a propagà prin școlĭ apicultura și sericicultura;

S'aŭ înființat și s'aŭ organisat grădinile școlare;

S'aŭ înființat premiĭ pentru învĕțătoriĭ carĭ vor avé bune grădinĭ școlare și carĭ vor contribuì la lățirea culturiĭ cartofuluĭ;

S'a înființat serbarea sădiriĭ pomilor;

S'aŭ luat dispositiunĭ pentru a se distribuì pe la școlĭ semințe de arborĭ fructiferĭ, pentru formarea de micĭ pepiniere;

Casa Școlelor a luat măsurĭ pentru a înlesnì învĕțătorilor formarea de gospodăriĭ agricole;

S'aŭ luat dispositiunĭ pentru organisarea și încuragiarea lucruluĭ manual în școlile rurale și pentru introducerea luĭ și în cele urbane;

S'a început introducerea învĕțămîntuluĭ simultaneŭ pentru lucrul de mână în școlile de fete;

S'aŭ luat măsurĭ pentru desvoltarea învĕțămîntuiuĭ desemnuluĭ și musiceĭ;

www.digibuc.ro

S'a inaugurat pentru învețătorĭ un întreg program de activitate culturală și economică, pentru a ajută la îmbunătățirea stărĭĭ păturiĭ țĕrănescĭ;

S'a început cu eĭ lupta contra alcoolismuluĭ;

S'aŭ înființat în 22 de lunĭ 700 băncĭ populare cu 59.844 membri și 4.250.600 leĭ capital;

S'aŭ organisat cercurile culturale ale învețătorilor, căutând a atrage în sfera lor de activitate și pe preoțĭ;

S'aŭ înființat ședĕtorile sătescĭ, ținute de învețătóre pentru femeile și fetele din sate;

S'aŭ înființat 995 școlĭ de adulțĭ;

S'aŭ luat măsurĭ pentru înființarea cursurilor complementare, prevĕdute prin art. 32 din lege;

S'aŭ înființat 640 bibliotecĭ rurale și revista populară *Albina;*

S'aŭ luat măsurĭ pentru publicarea de scrierĭ populare, dintre carĭ un numĕr de lucrărĭ aŭ și apărut;

S'aŭ luat măsurĭ pentru a se vulgarisà regulele celĕ maĭ elementare de igienă;

S'aŭ încuragiat serbările școlare cu caracter moral și patriotic;

S'a început publicarea uneĭ bibliotecĭ pedagogice în limba română, pentru învețătorĭ și institutorĭ;

S'a înființat examenul de înaintare pe loc a învețătorilor;

S'a înființat medalia „Rĕsplata muncĭĭ pentru învețămîntul primar“;

In fine s'a făcut tot posibilul pentru a ridicà prestigiul învețătoruluĭ în satul luĭ, și pentru a face din el un agent de acțiune de prima ordine pentru ridicarea săténuluĭ.

www.digibuc.ro

Pentru școlile normale primare. S'a înființat școla normală din Buzĕŭ;

S'aŭ clădit localurile celor din Galați, Craiova și Bârlad, și s'a mărit acel al școliĭ „Vasile-Lupu“;

S'a introdus învĕțămîntul practic agricol în programa lor, care în cele-lalte părți ale sale a fost simplificată, deși numĕrul anilor de curs s'a mărit de la 5 la 6;

S'a înființat pe lângă fie-care din ele câte o fermă, și li s'a dat câte un agronom, cu însărcinarea specială de a conduce lucrările practice ale școlarilor

In învĕțămîntul secundar. S'a făcut legea din 23 Martie 1898, abrogată în 1900, dar restabilită în 1901, și s'aŭ organisat dejà, după prescripțiunile eĭ, tóte școlile secundare;

S'aŭ făcut programele analitice ale liceelor, gimnasiilor și școlilor secundare de fete, în conformitate cu noua lege, și în vederea unor metode maĭ perfecționate decât în trecut;

S'a dat maĭ multă atențiune dexterităților (desemnul, musica, gimnastica); s'a organisat cântul coral; s'a introdus concursurile de oină;

S'a introdus un curs de agricultură la douĕ licee;

S'aŭ luat măsurĭ pentru a se scrie cărți didactice anume în vederea nouelor programe și pentru a se oprì introducerea în școlĭ a acelora carĭ nu li se potrivesc;

S'aŭ luat măsurĭ pentru ca școlariĭ să nu fie încărcați cu cheltuelĭ inutile de cărți și rechisite;

S'a făcut un noŭ regulament complet pentru școlile secundare;

www.digibuc.ro

S'aŭ introdus taxele școlare ;

S'aŭ introdus regule severe disciplinare ; s'a impus uniforma pentru toți școlarii secundari de ambele sexe ;

S'aŭ regulementat examenele de absolvire de școlĭ secundare ;

S'a înființat colonia de vară a Asiluluĭ Elena-Dómna, de la Cozia, pe lângă cea dejà existentă la Predél și pe lângă cea care se va organisà la Bobocĭ;

S'a făcut început excursiunilor școlarilor secundarĭ în timpul verii ;

S'a alcătuit planul pentru dotarea școlilor secundare cu material didactic ;

S'a pus în studiŭ inființarea bibliotecilor școlilor secundare și speciale ;

S'aŭ ținut examene de capacitate pentru ocuparea catedrelor vacante în învețămîntul secundar, în urma cărora s'aŭ numit 117 profesorĭ titularĭ, și se va maĭ ținé încă o sesiune suplementară în anul 1903—4 ;

S'aŭ înființat conferințele profesorilor secundarĭ;

S'a făcut regulamentul pentru comisiunea de judecată a profesorilor secundarĭ și superiorĭ;

S'a convocat prima conferință a directorilor școlilor secundare, pentru desbaterea cestiunilor de organisare și administrare;

S'a mărginit numĕrul efectivuluĭ claselor secundare inferióre la cel legal, rĕmânênd a se continuà măsura și pentru cele-lalte clase în anii următorĭ; prin acésta, și prin alte măsurĭ, proporțiunea promovaților a crescut în mod simțitor;

www.digibuc.ro

S'aŭ împuținat gimnasiile și clasele divisionare de la licee și gimnasiĭ.

Pentru seminariĭ. S'a format douĕ seminariĭ complete de câte 7 clase la Bucurescĭ și Iașĭ, în loc de 5 seminariĭ necomplete, cu un curs de 8 anĭ, cum eraŭ până la 1901;

S'aŭ făcut programele analitice, în conformitate cu acéstă nouă organisare;

S'a alcătuit un noŭ regulament;

S'aŭ luat măsurĭ ca cărțile didactice pentru seminariĭ să fie editate cu cheltuiala Caseĭ Șcólelor;

S'a clădit local noŭ pentru seminarul din Bucurescĭ.

Invĕțămîntul profesional și comercial. S'a făcut legea învĕțămîntuluĭ profesional din 31 Martie 1899, abrogată în 1900 și restabilită în 1901;

S'aŭ înființat din noŭ 8 școlĭ de agricultură, 27 școlĭ de meseriĭ, 2 clase a V-a comerciale pe lângă licee de băeți, 3 clase comerciale de fete, 3 școlĭ de menagiŭ pentru fete; s'aŭ înființat din noŭ și s'aŭ luat pe séma Statuluĭ 3 școlĭ profesionale de fete; s'aŭ subvenționat 2 școlĭ comerciale înființate de județe saŭ comune; se transformă în școlĭ profesionale 3 școlĭ secundare de fete;

S'aŭ înființat cantine pe lângă școlile elementare și unele școlĭ inferióre de agricultură și de meseriĭ;

S'a început, în Septemvrie 1903, seria exposițiunilor anuale ale școlilor de agricultură și de meseriĭ;

S'a înființat ferma de la Rîmnicul-Sărat, pentru trebuințele învĕțămîntuluĭ profesional;

www.digibuc.ro

S'aŭ trimis doĭ învĕţătorĭ în Boemia şi doĭ în Bosnia, pentru a învĕţà prepararea şunceĭ şi uscarea fructelor;

S'aŭ luat măsurĭ pentru ca cânepa necesară şcolilor de meseriĭ să se cultive în ţéră;

S'a alcătuit regulamentul şcolilor de agricultură şi proiectul de regulament pentru cele de meseriĭ;

S'a modificat programa şcolilor profesionale de fete în vederea legiĭ din 1899, organisându-se pe 7 anĭ;

S'a înfiinţat un atelier pentru facerea covórelor şi se prepară înfiinţarea altuia pentru văpsirea lânurilor;

S'a pus începutul muséuluĭ de arte naţionale;

S'a înfiinţat şcóla profesională de fete de gradul II din Bucurescĭ, căreia i s'a mărit localul, şi s'a unificat învĕţământul celor de gradul I;

S'a ţinut examenul de capacitate pentru maiestrele suplinitóre ale şcolilor profesionale prevĕdut de art. 80 din legea învĕţământuluĭ profesional;

S'aŭ instituit comisiunile de patronagiŭ, compuse din dómne, pentru şcolile profesionale de fete din Bucurescĭ şi Iaşĭ şi pentru acele de menagiŭ din Bucurescĭ;

S'aŭ regulamentat ajutórele ce se daŭ absolventelor şcolilor profesionale, pentru deschidere de ateliere;

Legea din 1901 prescrie înfiinţarea biurourilor comerciale pe lângă şcolile de comerciŭ;

S'aŭ făcut programe şi regulamente nouĕ pentru aceste şcolĭ;

www.digibuc.ro

S'a făcut programa claseĭ V comerciale de pe lângă licee și gimnasiĭ;

S'aŭ înființat câte-và clase comerciale pe lângă școlile secundare de fete, și s'a făcut și programa lor.

In învĕțămîntul superior. Prin legea din 1898, s'a largit mult autonomia universităților în afacerile carĭ le privesc;

S'aŭ abilitat 15 docenți la ambele universități și la diversele facultăți;

S'a înființat o catedră de chimie agricolă la Universitatea din Bucurescĭ;

S'a cumpĕrat un teren vast pentru clădirea laboratoriilor facultățiĭ de sciințe din Bucurescĭ;

S'aŭ reunit tóte serviciile facultățiĭ de medicină din Bucurescĭ în clădirea care se ridicase pentru dînsa;

S'aŭ făcut regulamente nouĕ, puse în acord cu legea nouă, pentru tóte facultățile, afară de cea de drept, al căruĭ regulament este încă în desbaterea consiliuluĭ permanent;

S'a făcut un regulament de desciplină pentru studenții universitarĭ;

S'a obținut admiterea unuĭ tînĕr român la școla germană de archeologie de la Atena;

S'a înființat câte o cantină universitară la Bucurescĭ și la Iașĭ.

In ceea ce privesce corpul didactic în genere. S'a înființat *Cassa de economie, credit și ajutor a corpuluĭ didactic*;

www.digibuc.ro

S'a fundat *Orfelinatul corpului didactic* de la mânăstirea Bistriţa (jud. Vâlcea);

S'a căutat a se restrânge cât mai mult congediile, şi se vor mai restrânge încă.

Din punctul de vedere general al educaţiunii în şcólă. S'aŭ organisat serbările patriotice şcolare de la 10 Maiŭ şi 24 Ianuarie, precum şi acelea de la Răsboenĭ şi de la Călugărenĭ;

S'aŭ aşezat în şcolĭ şi în bisericĭ tabloul comemorativ al celor căduţĭ în răsboiul pentru independenţă; cu acéstă ocasiune, s'a publicat într'un volum lista completă a lor, în urma uneĭ anchete făcute în tótă ţéra, prin primarĭ, învĕţătorĭ şi preoţĭ;

S'a dat atenţiune înfiinţăriĭ casselor de economie şcolară, şi s'aŭ îndemnat învĕţătoriĭ a se ocupà, cu şcolariĭ lor, cu adunarea plantelor medicinale;

S'a recomandat ca învĕţătoriĭ să adopte costumul românesc;

S'a proscris întrebuinţarea corsetuluĭ de către eleve;

S'a impus întrebuinţarea în şcolĭ a produselor industrieĭ ţĕrĭĭ.

In privinţa artelor şi a învĕţămîntuluĭ artistic. S'a făcut inventarul monumentelor istorice şi naţionale;

S'a înfiinţat şcóla de architectură din Bucurescĭ;

S'a format comisiunĭ cu însărcinarea de a studià cestiunile şi a adunà materialul pentru alcătuirea legilor respective;

S'aŭ impus studenţilor de la şcolile de bele-arte

www.digibuc.ro

ca, printre cele-lalte lucrărĭ ale lor, să facă și lucrărĭ de copiere saŭ de reproduceri de pe monumentele vechĭ naționale;

S'aŭ introdus taxe și examene de admitere în conservatoriile de musică și declamațiune;

S'a introdus diapasonul normal;

S'a dat fiinţă comitetelor musicale de pe lângă conservatoriĭ, prevĕḑute dejà prin regulamentul lor din 7 Noemvie 1870;

S'a organisat câte un cor și câte o orchestră, formate din elevĭ.

Pentru biserică și cler. S'a înființat prin lege *Casa Bisericiĭ*, și s'a făcut și regulamentul eĭ;

S'a început regularea socotelilor bisericilor rĕmase încă nehotărîte pe aniĭ trecuțĭ;

Se urmăresce revendicarea averilor bisericescĭ perdute, risipite saŭ cotropite în decursul timpurilor;

Se reconstruesce palatul mitropolitan din Iașĭ;

S'aŭ restaurat biserica și palatul mitropolieĭ din Bucurescĭ și maĭ multe bisericĭ și mânăstirĭ istorice;

S'a dispus facerea uneĭ colecțiunĭ de predicĭ apropriate maĭ ales trebuințelor populațiuniĭ sătescĭ, pentru a fi cetite în biserică în ḑilele de Dumineci și sĕrbătorĭ.

In ceea ce privesce administrațiunea generală. S'a înființat serviciul statelor personale;

S'aŭ organisat archivele ministeruluĭ după un sistem practic și rațional, care însă a fost desființat în 1899, și va trebuì introdus din noŭ;

S'a transformat sistemul de încălḑire centrală de

www.digibuc.ro

la mai multe din școlile clădite în anii din urmă, pentru a se întrebuința petrolul saŭ lemnele, în locul cărbunilor de pămînt;

S'a introdus un sistem de supraveghere pentru instalațiunile de încălțire centrală, care dă o însemnată economie de combustibil;

Ortografia Academiei a fost făcută obligatóre pentru tóte școlile și autoritățile dependente de minister.

* * *

Din acestea se vede cât de vastă și de variată este lucrarea întreprinsă, și cât de mult este încă de făcut până să se ajungă la resultate definitive. Vor trebui încă ani de muncă și multe rînduri de muncitori.

De o cam dată, printre lucrările cari sunt în curs de executare saŭ cari sunt a se face în curând, vom menționa pe cele următóre:

In învățămîntul primar. Să se înmulțéscă grădinile de copii, mai ales prin localitățile unde se află și populațiune eteroglotă;

Să se urmărésca completarea localurilor de școli primare;

Să se perfecționeze sistemul de percepere a amendilor școlare;

Să se simplifice lucrările de cancelarie ale învățătorilor, institutorilor și revisorilor școlari;

Să se creeze cel puțin 2.000 de posturi nouĕ de învĕțători în cel mult 10 ani;

Să se mărésca numĕrul revisorilor școlari și să se înființeze sub-revisori;

www.digibuc.ro

Să se introducă examenele de absolvire a cursuluĭ primar și în școlile urbane;

Să se încerce a se organisà excursiunile de învĕțătorĭ, pentru cunóscerea țĕriĭ și visitarea școlilor celor maĭ bune;

Să se doteze cu terenurĭ de grădină și de cultură școlile rurale carĭ încă nu aŭ;

Să se măréscă numĕrul învĕțătorilor ambulanțĭ și să se tréce în budgetul ministeruluĭ;

Să se iea măsurĭ pentru ca să devină o realitate învĕțămîntul lucruluĭ de mână pentru fete în școlile rurale, unde sunt numaĭ învĕțătorĭ bărbațĭ;

Să se urmăréscă lupta contra alcoolismuluĭ, prin școlă și prin învĕțătorĭ;

Să se formeze o colecțiune de desemnurĭ colorate pentru proiecțiunĭ luminóse, necesare cercurilor culturale;

Să se înmulțéscă cursurile de adulțĭ la orașe și la sate;

Să se facă o lege pentru înlesnirea colportagiuluĭ publicațiunilor oficiale;

Să se măréscă numĕrul învĕțătorilor carĭ pot fi înaintațĭ pe loc;

Să se înființeze o școlă de notarĭ, pentru care să se utiliseze normaliștiĭ și seminariștiĭ carĭ aŭ dejà făcute treĭ saŭ patru clase normale saŭ seminariale.

In învĕțămîntul secundar. Să se măréscă numĕrul inspectorilor, și să se facă câte unul pentru diversele dexterităților;

Să se mențină deprinderea de a se trimite pe fie-

www.digibuc.ro

care an în străinătate, în misiuni școlare, câte un număr de profesori secundari și speciali;

Să se completeze localurile ce mai lipsesc pentru școlile secundare;

Să se reînoiască mobilierul vechiu, înlocuindu-se cu mobilier sistematic și perfecționat;

Să se facă dotațiunea completă cu material didactic;

Să se înființeze biblioteci pe lângă fie-care școlă;

Să se continue conferințele profesorilor secundari;

Să se fundeze o revistă a învățământului secundar, special și profesional.

Să se perpetueze conferințele directorilor, ținute la doi saŭ trei ani.

Pentru seminarii. Să se completeze și să se îmbunătățéscă localul seminaruluĭ din Iași;

Să se doteze ambele seminariĭ cu tot mobilierul și materialul didactic necesar;

Să se iea măsurĭ pentru introducerea în seminariĭ a învățământuluĭ practic agricol.

In învățământul profesional și comercial. Una din școlile profesionale din Bucurescĭ să se prefacă în școlă pentru arta românéscă a lucrărilor femeescĭ;

Specialitatea haĭnelor de copiĭ să se introducă în școlile profesionale de fete;

Să se înființeze un post de inspectóre a școlilor profesionale de fete;

Să se provóce înființarea uneĭ societățĭ și a unor instituțiunĭ de patronagiŭ pentru absolvențiĭ și absolventele școlilor profesionale și comerciale;

www.digibuc.ro

Să se înființeze cursurile comerciale de séra și de Dumineca pentru adulți;

Să se înființeze burse în străinătate pentru comerciu, cum cere legea;

Să se înființeze școlile comerciale pentru fete.

In învățământul superior. Să se adaoge catedrele strict necesare carĭ maĭ lipsesc;

Să se înființeze secțiunea de sciințe de stat la facultățile de drept;

Să se înființeze doctoratul la facultățile la carĭ lipsesce;

Să se clădéscă localurĭ anume pentru facultatea de sciințe din Bucurescĭ și pentru laboratoriile sale;

Să se reorganiseze laboratoriile universităților, reunindu-se într'un numĕr maĭ mic de institute, pentru a reduce cheltuelile lor de personal și material;

Să se înființeze o grădină zoologică în Bucurescĭ.

In ceea ce privesce corpul didactic în genere. Să se creeze ajutóre pentru vĕduve și orfanĭ, cum și pentru infirmiĭ corpuluĭ didactic, carĭ nu aŭ drept la pensiune;

Să se facă un cod disciplinar al corpuluĭ didactic;

Să se facă posibilă radiarea deplină a pedepselor pentru ceĭ pedepsiți, carĭ daŭ dovedĭ netăgăduite că s'aŭ îndreptat;

Să se îndulcéscă prescripțiunile legiĭ de recrutare față de membriĭ corpuluĭ didactic.

In învățământul privat. Să se facă o lege specială pentru acest învățământ.

www.digibuc.ro

Din punctul de vedere general al educaţiunii în şcólă. Să se înfiinţeze casse de economie şcolară şi la şcolile secundare şi speciale;

Să se creeze o bibliotecă specială pentru cărţi de premiĭ.

In privinţa artelor şi a învĕţămîntuluĭ artistic. Să se facă câte o lege pentru şcolile de bele-arte, pentru cele de musică şi declamaţiune şi pentru teatre;

Să se înfiinţeze în minister un biuroŭ special pentru afacerile privitóre la arte şi la învĕţămîntul artistic;

Să se înfiinţeze un muséŭ special de arte religióse, luându-se, póte, pentru acest scop biserica Stavropoleos;

Să se afecteze în mod regulat, prin budget, un fond suficient pentru restaurarea monumentelor istorice.

Pentru biserică şi cler. Să se măréscă numĕrul parochiilor;

Să se asigure o maĭ bună disciplină a preoţilor;

Să se reguleze prin lege fabricaţiunea lumînărilor de céră;

Să se măréscă veniturile propriĭ ale Caseĭ Bisericiĭ;

Să se regulamenteze condiţiunile de construcţiune a bisericilor;

Să se organiseze maĭ bine şcolile de cântăreţĭ şi să li se dea mijlóce.

www.digibuc.ro

In ceea ce privesce administrațiunea generală.
Să se completeze serviciul statelor personale;
Să se schimbe sistemul actual al archivelor.

* * *

Sire,

In lucrarea de față, ne-am silit să expunem problema învĕțămîntuluĭ nostru, așà cum se presintă ea astădĭ, în modul cel maĭ complet și maĭ obiectiv.

Cestiunea este vastă și grea și nu ne permitem a crede că modul nostru de a o privì și soluțiunile ce propunem vor fi tot-deauna cele maĭ bune. Vom fi însă fericiță, dacă Maiestatea Vóstră va bine-voì să crédă că lucrarea de față va puté contribuì întru cât-và la resolvarea uneia din cele maĭ însemnate din problemele carĭ O preocupă.

Sunt cu cel maĭ profund respect,
SIRE,
al Maiestățiĭ Vóstre
prea plecat și prea supus servitor,
ministrul instrucțiunĭĭ publice și al cultelor,
SPIRU C. HARET.

www.digibuc.ro

ANEXE

www.digibuc.ro

Anexa No. 1.

Anexe.

Situaţiunea clădirilor şcolare rurale. efectuate din împrumuturĭ făcute comunelor de către Casa Şcólelor, din fondul de 30.000.000 leĭ (pag. 21).

Anexe.

JUDEŢUL	No. localurilor de şcóla	No. Sălilor de clasă	VALÓREA CONSTRUCŢIUNILOR după proiect		după contract		după situaţie		Plăţi efectuate pentru achitarea construcţiunilor: Antreprenorilor		Inginerilor diriginţi		PLĂŢI DE EFECTUAT: Antreprenorilor		Inginerilor		Costul terenurilor cumpĕrate		Imprumuturi realisate de comune din creditul de 30.000.000	
			Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.
Argeş	11	23	183.696	90	206.154	51	216.555	30	216.555	30	2.062	16	—	—	—		2.300	—	203.765	79
Bacău	11	20	198.655	09	212.258	28	222.707	62	222.223	21	6.078	83	483	41	—	—	—	—	139.567	64
Botoşanĭ	5	12	106.723	64	123.639	77	126.221	07	126.221	07	3.780	07	—	—	—	—	—	—	121.231	52
Brăila	5	13	118.377	30	141.810	22	144.072	55	135.095	61	4.322	16	8.976	94	—	—	—	—	126.700	—
Buzĕu	7	12	122.425	28	131.857	17	134.773	82	134.725	07	4.043	06	48	75	—	—	—	—	131.816	94
Constanţa	12	23	234.161	73	251.425	23	252.608	38	252.608	38	7.027	20	—	—	—	—		—	211.700	—
Covurluĭ	1	3	33.504	18	32.024	04	32.748	71	32.748	71	982	46	—	—	—	—	—	—	13.500	—
Dâmboviţa	9	19	181.006	45	195.612	96	194.861	78	194 861	78	4.840	60	—	—	—	—	—	—	191.310	53
Dolj	13	38	333.523	13	360.682	89	368.691	39	368.651	70	9.216	20	39	69	—	—	—		325.163	93
Dorohoiŭ	6	15	136.397	76	154.883	82	153 602	13	153.163	30	4.608	06	438	83	—	—	—		143.375	21
Fălciŭ	4	10	79.799	96	91.771	94	92.608	23	90.840	—	1.559	18	1.768	23		—	—	—	67.270	35
Gorj	6	15	126.500	50	141.048	14	141.155	66	141.133	42	3.528	90	22	24	—	—	—		140.602	28
Ialomiţa	8	21	193.307	77	211.506	89	212.267	72	212 267	28	6 373	51	0	44	—	—			175.809	72
Mehedinţĭ	11	30	255.256	09	285.236	51	286.984	—	286 239	05	7.174	56	744	95	—	—	—		294.287	89
Muscel	5	7	72.497	59	75 537	62	75.351	38	75 351	38	1.936	95	—	—	—	—	—	—	76.133	60
Neamţu	4	6	59.751	64	61.544	18	61.890	15	58.541	70	2.107	19	3.384	45	—	—	—	—	60.798	22
Prahova	14	26	248.455	24	282.868	56	285.376	22	281 506	22	9.422	80	3.870	—	333	14		—	276.952	03
Putna	9	15	143.887	97	160.836	58	169.270	66	160.845	03	5.077	78	8.425	57	—	—	2.245	50	160.176	74
R. Sărat	9	21	194.016	32	201.822	44	200.552	91	200 512	31	6.008	01	40	60	—	—	—		189.467	53
Roman	9	17	169.090	07	184.666	32	184.783	91	183 913	57	6.467	44	870	34	—	—	—		160.558	75
Romanaţĭ	5	17	160.527	18	158.629	09	157.966	09	157.787	46	4.738	97	178	63	—	—	—		162 383	85
Suceava	5	17	123.990	69	141.529	16	143.519	28	142.408	63	5 023	17	1.110	65	—	—	—	—	125.509	09
Tecuciŭ	10	30	243 355	28	264.856	12	277.561	72	277 074	82	7.213	19	486	90	—	—	2.593	96	242.068	93
Teleorman	5	14	126.535	95	132.861	19	132.996	12	132.160	70	3.956	93	835	42	—	—	—	—	125.499	40
Tulcea	7	14	141.735	58	161.578	—	163.186	72	162.512	30	4.899	42	674	42	—	—	—		158 693	98
Tutova	5	13	115 614	90	135.222	91	142.344	85	142.244	85	3.730	—	100	—	—	—	—		125.268	02
Vasluiŭ	8	19	170.793	70	174.917	21	180.868	73	179.890	34	3.959	83	978	39	874	97	149	01	168.132	19
Vâlcea	4	6	64.051	99	63.763	11	67.024	22	65.783	06	1.204	32	1 241	16	—		—	—	67.355	35
Total	208	476	4.343.639	88	4.740.244	87	4.822.550	26	4.787.866	25	131.342	95	34.684	01	1.208	11	7.288	47	4.385.079	48

Valórea construcţiunilor după situaţiunile definitive 4.822.550,26

Se adaugă:

a) tantiema inginerilor diriginţi

plătiţi	131.342,95	
de plată	1.208,11	
	132.551,06	
	7.288,47	139.839,53
leĭ		4.962.389,79

b) costul terenurilor cumpĕrate

Valórea totală a construcţiunilor plătită din:

a) împrumutul acordat din creditul de leĭ 5.000.000,	leĭ 4.385 C79,48
b) fondul comunelor (donaţiunĭ, venitură ordinare, etc.)	» 577.310.31
	4.962.389,79

www.digibuc.ro

Anexa No. 2.

Circulara No. 4.194 din 24 Maiŭ 1901 către d-niĭ prefecțĭ de județe, relativă la modul de construire a localurilor de școle primare (pag. 26).

Domnule Prefect,

Anexe. Avênd în vedere condițiunile grele în carĭ s'aŭ construit până acum localurile de școlă, condițiunĭ carĭ apasă mult asupra comunelor din causa anuității de plătit la sumele împrumutate de la Casa Școlelor ;

Avênd în vedere crisa financiară prin care trece Statul și care face deocamdată imposibilă executarea art. 10 din legea constitutivă a Caseĭ Școlelor, și considerând că aplicarea obligativității în învățămîntul rural nu póte fi adusă la îndeplinire numaĭ din causa lipseĭ de localurĭ școlare;

Subsemnatul, în referire și ca completare a circulăriĭ No. 1.835 din 2 Martie 1900, are onóre a vĕ aduce la cunoscință că, pentru a se înzestrà cât maĭ curând tóte comunele rurale cu localurĭ de școlă, a luat dispositiunea ca serviciul architectonic al administrațiuniĭ Caseĭ Școlelor să studieze și să-mĭ presinte, cel maĭ mult în 20 ḑile, planurĭ de clădirĭ școlare cu 1, 2, 3 și 4 sălĭ, alcătuite în așà chip ca să pótă fi în proporțiune cu mijlócele de carĭ dispun comunele și cu starea actuală.

Aceste planurĭ vor fi obligatoriĭ numaĭ în ceea ce privesce dimensiunile; iar ca materiale voiŭ aprobà, orĭ de câte orĭ mi se va cere ca să se întrebuințeze, fie bârne saŭ vălătucĭ, fie gard, fie piatră saŭ cărămidă, convenind chiar a se face și în paiantă; în fine, sunt dispus a admite orĭ-ce combinațiune posibilă și care este reclamată de nevoile economice ale diferitelor locațităților în carĭ se vor construl școlĭ.

Cu aceste înlesnirĭ și stăruind d-vóstră ca primarul, învĕțătorul, preotul și fruntașiĭ din comună, să caute a convinge pe toțĭ sătenĭ și ómenĭ de bine ca să contribue, care cu banĭ, care cu meteriale, care cu căratul materialelor, saŭ cu lucrărĭ de zidărie, dulgherie, etc., sunt convins,

www.digibuc.ro

Domnule Prefect, că se va puté ajunge repede şi pe o scară cu mult mai întinsă ca până adĭ la ţinta ce cu toţiĭ urmărim, de a vedé, în fie-care comună, şcólă încăpétóre, igienică şi puţin costisitóre. Anexe.

Casa Şcólelor va îngrijì ca să dea fie-căreĭ comune planurile necesare construcţiuniĭ de făcut şi potrivit numĕruluĭ copiilor în vîrstă de şcólă; va fixà amplasamentul şcóleĭ, va ordonanţà, prin prefectură şi din fondul ce comuna va avé, plata materialelor şĭ lucrărilor, pentru care s'a convenit a se plătì, şi, în fine, va face recepţiunea lucrărilor.

Prin urmare, controlul Caseĭ Şcólelor şi amestecul eĭ rĕmâne în vigóre ca şi până acum, fără ca prin acésta serviciul technic judeţén să fie dispensat de obligaţiunea impusă prin art. 4, alin. II, din legea Caseĭ Şcólelor, obligaţiunea amintită d-vóstre cu circulara No. 4.151 din 30 Maiŭ 1900, aşà că orĭ de câte orĭ Casa Şcólelor va găsì de cuviinţă a se adresà serviciuluĭ technic judeţén, el să fie pregătit de d-vóstră ca să execute orĭ-ce i s'ar cere în interesul construcţiunilor clădirilor şcolare.

In viitor decĭ, după ce veţĭ stabilì materialele din carĭ se póte, după localităţĭ, construì o şcólă, după ce vĕ veţĭ asigurà de cantităţile ce vi se vor oferì gratuit şi de lucrătorĭ fără plată, veţĭ dispune ca serviciul technic al judeţuluĭ să alcătuiască un devis pentru materialele ce maĭ trebuesc, precum şi pentru plata lucrătorilor de angajat, devis pe care îl veţĭ trimite Caseĭ Şcólelor spre aprobare, invitând în acelaşĭ timp autoritatea comunală ca în casul când are sumele păstrate în altă parte decât la Casa Şcólelor, să le pue imediat la dispositiunea acesteĭ administraţiunĭ, ca să aibă din ce să facă plata sumelor angajate pentru terminarea construcţiuniĭ.

Inainte de a încheià, ţin să vĕ încunosciinţez încă, Domnule Prefect, că am scris tot adĭ d-lor revisorĭ şcolarĭ, învitându-ĭ ca să lupte alăturĭ cu d-vóstră în atingerea acestuĭ scop, dându-vĕ tot ajutorul ce veţĭ găsì cu cale a-ĭ cere, şi asigurându-vĕ tot-deauna când va găsì vre-o împrejurare prielnică pentru vre-o construcţiune de făcut.

www.digibuc.ro

Anexa No. 3

Circulara No. 3.764 din 2 Aprilie 1902 către d-niĭ prefecțĭ de județe, dându-le instrucțiĭ în privința moduluĭ cum să-șĭ formeze comunele fondul pentru construcția localurilor lor școlare și asupra alegerii terenurilor pentru școlă (pag. 26).

Domnule Prefect,

Anexe. In conformitate cu circulările date de administrațiunea Caseĭ Școlelor, cu adresele No. 4.194 din 24 Maiŭ anul trecut și No. 1.426 din 11 Februarie a. c., relativ la construirea localurilor de școle în comunele rurale și procedura de urmat în acéstă privință, atât de autoritățile comunale și județene, cât și de Casa Școlelor, am onóre a vĕ enumerà, pe contra-pagina acesteĭ adrese, comunele din acel județ, carĭ, având consemnate la dispositiunea nóstră și pentru construirea școlelor capitalurile notate în dreptul lor, ar puté executà în anul curent lucrările acelor construcțiunĭ

După cum se vede din acest tabloŭ, multe din aceste sume sunt suficiente pentru acoperirea costuluĭ construcțiunilor, dacă executarea se va face cât maĭ simplu posibil, urmând de preferință tipul admis de administrațiunea Caseĭ Școlelor, fără ornamente și fără pretențiunĭ, și din materiale ce se vor găsì eftine în localitate, însă cu condițiunea inevitabilă, ca sălile de clasă să aibă dimensiunile arătate în planurile întocmite de serviciul technic al administrațiuniĭ Caseĭ Școlelor.

Cu privire la mijlócele disponibile ale comunelor, vĕ reamintim și cu acéstă ocasiune, că, prin circulările nóstre de maĭ sus, am admis ca, pentru sporirea fondurilor lor de construcțiune, comunele să pótă face apel, când vor avé nevoie, la concursul locuitorilor, fie prin contribuțiunĭ benevole de banĭ, donațiunĭ de terenurĭ saŭ materiale, fie prin lucrărĭ cu mânile saŭ cărăturĭ, ceea ce credem că se va

www.digibuc.ro

puté realisà fără multă dificultate în fie-care comună din ţéră, unde poporaţiunea va fi pătrunsă de simţul progresuluĭ şi al instrucţiuniĭ, prin urmare vĕ rugăm din noŭ, Domnnle Prefect, a depune tótă stăruinţa, pentru ca comunele din acel judeţ sĕ caute a obţiné cât maĭ mult posibil aceste avantagiĭ.

De asemenea vĕ facem cunoscut că administraţiunea Caseĭ Şcólelor vĕ face tóte înlesnirile pentru liberarea sumelor necesare la plata lucrărilor, fie că aceste lucrărĭ se vor face prin licitaţiune de întreprindere, în care cas pentru ordonanţarea sumeĭ cuvenite antreprenoruluĭ ni se va înaintà maĭ întâiŭ situaţiunea de lucrărĭ executate, fie că ele se vor face în regie saŭ prin bună învoială de comune, după cum ne veţĭ propune, în casul când la licitaţiune nu se va fi obţinut un resultat satisfăcĕtor, cunoscênd însă că, pentru acompturile cerute cu anticipaţiune, comunele vor trebui ca garanţie, că baniĭ nu se vor întrebuinţà la alt scop decât pentru construcţiunea şcóleĭ, să aibă obligaţiunea de a justificà ulterior plăţile făcute prin înaintarea la administraţiunea Caseĭ Şcólelor a compturilor şi chitanţelor luate de la maiestriĭ ce aŭ lucrat şi de la furnisoriĭ de materiale.

Vĕ maĭ încunosciinţez cu acéstă ocasiune că în budgetul Caseĭ Şcólelor, din care vĕ trimitem şi d-vóstre un exemplar, am prevĕḑut la art. 10, partea cheltuelilor, un fond de 50.000 leĭ din care să acordăm comunelor, carĭ aŭ dejà un capital de cel puţin 5.000 leĭ, cu împrumut, micĭ sume cu carĭ să-şĭ construiască localurile necesare.

Acest împrumut comunele, carĭ îl vor cere şi obţiné, îl vor achità prin anuităţĭ calculate pe timpul ce le va conveni şi cu procente de 5% pe an.

Venind la cestiunea terenuluĭ, vĕ rugăm ca, pentru comunele carĭ nu aŭ terenul necesar, să procedaţĭ conform dispositiunilor arătate prin' circulara nóstră ultimă la al. A, de sub litera B, făcêndu-ne propunerea de admitere, dacă terenul este al comuneĭ, saŭ arătându-ne condiţiunile ce se cer pentru a-l obţiné, când el ar fi al Statuluĭ saŭ proprietate particulară.

---

www.digibuc.ro

Anexe.

Anexa No. 4.

TABLOŬ

de numĕrul şi felul construcţiunilor şcolare aprobate a se execută în anii 1902 şi 1903 (pag. 27).

No. curent	Judeţul	IN ANUL 1902 — Numĕrul localurilor: Cu 1 sală	Cu 2 săli	Cu 3 săli	Cu 4 săli	Total	Locuinţe	Tipul proiectului: De zid	De lemn
1	Argeş	7	3	—	—	10	1	—	10
2	Bacău	—		—	—	—	—	—	—
3	Botoşani	1	—	1	—	2	1	2	—
4	Brăila	2	2	—	2	6	5	6	—
5	Buzĕu	13	6		—	19	3	1	18
6	Constanţa	—	2	—	1	[1] 3	2	1	2
7	Covurluiu	1	3	2	1	7	3	7	—
8	Dâmboviţa	1	1	—	—	2	—	2	—
9	Dolj	13	2	3	—	18	18	—	18
10	Dorohoiu	1	—	—	—	1	—		1
11	Fălciu	—	—	—		—	—	—	—
12	Gorj	—	2	—	—	2	2	2	—
13	Ialomiţa	5	2	3	—	10	—	10	—
14	Iaşi			—	—	—	—	—	—
15	Ilfov			—	—	—	—	—	—
16	Mehedinţi	8	1	—		9	1	—	9
17	Muscel	2	5	—	—	7	4	4	3
18	Némţu	—	2	—		2	1	—	2
19	Olt	2	2	—	—	4	—	4	—
20	Prahova	1	3	1	—	5	—	—	5
21	Putna	8	13	—	4	25	6	1	24
22	R.-Sărat		—	—	—	—	—	—	—
23	Roman	1	—	—		1	—	1	—
24	Romanaţi	1	1	—	1	3	—	2	1
25	Sucéva	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Tecuciu	1	1	—	1	3	—	3	—
27	Teleorman		—	2	—	2	1	2	—
28	Tulcea	—	—	1	—	1	1	1	—
29	Tutova	—	—	—	—	—	—	—	—
30	Vasluiu		—	—		—	—	—	—
31	Vâlcea	2	3	—	1	6	1	6	—
32	Vlaşca	5	1	—		6	—	6	—
	Totaluri	75	55	13	11	154	54	61	93

No. curent	Judeţul	IN ANUL 1903 — Numĕrul localurilor: Cu 1 sală	Cu 2 săli	Cu 3 săli	Cu 4 săli	Total	Locuinţe	Tipul proiectului: De zid	De lemn
1	Argeş	5	8	—	—	13	12	1	12
2	Bacău	1	4	—	1	6	5	4	2
3	Botoşani	8	4	—	1	13	2	13	—
4	Brăila	7	6	—	—	13	12	12	1
5	Buzĕu	11	1	—	—	12	1	7	5
6	Constanţa	4	2	—	—	6	1	6	—
7	Covurluiu	9	—	—	—	9	1	9	—
8	Dâmboviţa	—	3	—	—	3	—	3	—
9	Dolj	4	—	—	—	4	4	—	4
10	Dorohoiu	10	1	—	1	12	9	1	11
11	Fălciu	—	5	—	—	5	3	3	2
12	Gorj	—	—	—	—	—	—		—
13	Ialomiţa	6	4	—	1	11	1	11	—
14	Iaşi	5	3	—	—	8	5	3	5
15	Ilfov	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Mehedinţi [2]	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Muscel	—	6	—	1	7	6	6	1
18	Némţu	12	4	1	2	19	12	2	17
19	Olt	—	—		—	—	—		—
20	Prahova	7	14	—	2	23	—	12	11
21	Putna	19	6	—	—	25	2	1	24
22	R.-Sărat	4	5	—	—	9	8	—	9
23	Roman	1	6	—	—	7	3	7	—
24	Romanaţi	11	4	4	4	23	1	23	—
25	Sucéva	9	1	—	—	10	10	1	9
26	Tecuciu	2	1	—	—	3	1	3	—
27	Teleorman	5	6	1	3	15	8	1	14
28	Tulcea	4	—	—	—	4	—	4	—
29	Tutova	—	—	—	—	—	—	—	—
30	Vasluiu	2	1	—	—	3	—	3	—
31	Vâlcea	14	3	—	2	[3] 19	4	8	11
32	Vlaşca	2	1	—	—	3	—	3	—
	Totaluri	162	99	6	18	285	111	147	138

[1]) Localul constituit după tip urban, cu etaj, cu 8 săli de clasă, 2 cancelarii, 2 săli pentru lucrul manual şi bibliotecă, 2 cam. servitor, direct.

[2]) Nu a sosit la timp relaţiunea necesară.

[3]) Unul d n localuri e cu 4 săli, pentru Pietrarii-de-sus, de-jos şi Bărzescĭ şi altul e cu 6 pentru Ocnele-Mari.

www.digibuc.ro

Anexa No. 5.

Decisiunea ministerială No. 1.729 din 29 Ianuarie 1903, prin care se fixéză dimensiunile sălilor de clase în școlile rurale în vederea nouluĭ orar (pag. 30).

Anexe.

Noĭ, ministru secretar de Stat la departamentnl cultelor și instrucțiuniĭ publice, avênd în vedere decisiunea nóstră No. 37.900 din 17 Iulie 1902, prin care se fixéză orarul școlilor primare rurale;

Avênd în vedere că prin acest orar se face posibilă frecuentarea școliĭ rurale de un maĭ mare numĕr de copiĭ, pentru un local de o capacitate dată;

Avênd în vedere trebuința de a se modificà în acest sens decisiunile anterióre carĭ fixaŭ capacitatea sălilor de clase în școlile rurale;

DECIDEM:

ART. 1. — Dimensiunile uneĭ sale de clase de școlă rurală se fixéză la minimum 3 metri cubicĭ de capacitate și la minimum 80 decimetri pătrațĭ de suprafață orizontală pentru fie-care copil.

ART. 2. Inălțimea tavanuluĭ deasupra dușumeleĭ în salele de clase nu va fi în nicĭ un cas maĭ mică de 3.80.

ART. 3.—Dimensiunile maximum suficiente pentru o sală de clasă sunt acele necesare pentru 80 de copiĭ, orĭ-care ar fi numĕrul copiilor în etate de școlă din comună.

Prin urmare, va fi de ajuns ca cele maĭ marĭ sălĭ de clase să aibă 240 metri cubicĭ de capacitate și de 64 metri pătrațĭ de suprafață orizontală.

ART. 4. — Pentru a se ținé sémă de crescerea viitóre a populațiuniĭ școlare, la construirea viitórelor localurĭ de școlĭ primare rurale, se va luà ca base actuala populațiune școlară pe care are să o deservéscă școla, mărită cu 50% .

ART. 5. — Avênd în vedere că, după noul orar în școlile cu un singur învĕțător, școlariĭ nu vin toțĭ de odată la școlă, sala de clase în aceste școlĭ se va considerà ca pu-

www.digibuc.ro

Anexe. tênd servì pentru un numĕr de copiĭ odată şi jumătate maĭ mare decât acela pentru care ea a fost construită.

Pentru şcolile cu doĭ saŭ maĭ mulţĭ învĕţătorĭ, dimensiunile ce vor trebui date sălilor de clase se vor fixà în fiecare cas particular de către Casa Şcólelor, după numĕrul copiilor în etate de şcólă şi după repartisarea lor pe clase.

Anexa No. 6.

Circulara No. 1.073 din 31 Ianuarie 1903 către d-niĭ prefecţĭ de judeţe prin care li se atrage atenţiunea asupra uşurărieĭ aduse construcţieĭ localurilor şcolare rurale prin noul oral (pag. 30).

Domnule Prefect,

Una din cele maĭ însemnate cause, pentru carĭ învĕţămîntul primar rural nu s'a desvotat în deajuns, a fost lipsa localurilor de şcólă.

Este evident că erà de prisos ca legea să prevadă obligavitatea învĕţămîntuluĭ primar, şi să prevadă sancţiunĭ pentru a o asigurà, dacă nu erà loc unde să primim pe copiiĭ pe care-ĭ chemam şi-ĭ siliam să vinà la şcólă.

Atât legea instrucţiuniĭ publice din 1864, cât şi cele următóre, aŭ impus comunelor datoria de a-şĭ construì localurile de şcólă necesare. Dar în cea maĭ mare parte comunele, maĭ ales cele rurale, nu şĭ-aŭ îndeplinit acéstă îndatorire. Lipsa de mijlóce nu póte să explice decât în parte acest fapt, căcĭ e greŭ de admis ca, în 40 de anĭ, o comună cât de săracă să nu fi putut réunì cele câte-va miĭ de leĭ, carĭ ar fi fost strict necesare. De alt-fel, ceeea ce s'a făcut în campania anuluĭ 1902, când s'aŭ pus în lucrare peste 200 de localurĭ de şcolĭ, chiar în comunele cele maĭ sărace, a arătat că sunt multe mijlóce la carĭ se póte recurge, în afară de cele budgetare.

www.digibuc.ro

Anexe.

Nu mĕ îndoesc, Domnule Prefect, că, şi în campania care se apropie, activitatea ce veţĭ desvoltà în acest scop va fi tot aşà de rodnică ca şi în cea trecută; ba încă sper că experienţa dobîndită şi curentul dejà format în sensul cel bun ne vor permite anul acesta a merge şi maĭ departe decât anul trecut.

Cât pentru noĭ, preocupaţĭ de grija de a completà cât maĭ curând posibil clădirile şcolare, şi de a înlăturà cât maĭ mult tóte pedecile carĭ puteaŭ întârdià realisarea acesteĭ dorinţe, încă de acum doĭ anĭ, prin circulara nóstră din 24 Maiŭ 1901, am uşurat într'o fórte însemnată măsură condiţiunile impuse pentru clădirile şcolare şi am lăsat cea maĭ largă latitudine iniţiativeĭ d-vóstre personale, atât întru ce privesce alegerea materialelor după localităţĭ şi împrejurărĭ, cât şi pentru reunirea fondurilor necesare.

Anul acesta aducem o nouă şi însemnată înlesnire, maĭ ales pentru satele cele maĭ puţin populate.

La 1 Septemvrie 1902, s'a introdus în şcolile rurale un noŭ orar, care permite ca şcolariĭ din diversele clase să vie la şcólă cu rîndul: unele clase diminéţa şi altele după amiazĭ.

Acéstă dispositiune permite ca o sală de clase să serve pentru un numĕr de copiĭ cu mult maĭ mare, aprópe îndoit, decât cu vechiul orar, aşà că vor fi multe sate carĭ, după vechiul orar, ar fi avut trebuinţă de doĭ învĕţătorĭ şi prin urmare de un local de şcólă cu douĕ sălĭ de clase, şi cărora după noul orar le va fi deajuns un singur învĕţător şi o singură sală de clasă.

Vor fi încă sate micĭ, cărora şi cu vechiul orar le ar fi fost de ajuns o singură sală; dar în noul orar acéstă sală va puté să fie mult maĭ mică.

Vedeţĭ bine însemnata reducere de cheltuelĭ care va resultà de acì, şi prin urmare uşurarea cea mare ce veţĭ avé şi d-vóstră pentru a găsi fondurile necesare.

Decisiunea nóstră cu data de 29 Ianuarie 1903, publicată în „Monitorul Oficial“ No. 242/1903, lămuresce şi re-

www.digibuc.ro

Anexe. guléză nouele condițiunĭ în carĭ se pot construĭ de aḑĭ înainte localurile de școlĭ primare rurale.

Comptând și pe viitor pe stăruința d-vóstre pentru aducerea la îndeplinire a unuĭ desiderat așà de însemnat rĕmas până acum în suferință, vĕ rog să primițĭ asigurarea distinseĭ mele considerațiunĭ.

Anexa No. 7.

Circulara din 25 August 1898 adresată d-lor primarĭ aĭ comunelor urbane pentru a le cere ca comunele să iea măsurĭ energice pentru clădirea localurilor lor de școlă (pag. 34).

Domnule Primar,

Comunele aŭ datoria de a procurà școlilor primare localul și mobilierul. Acéstă datorie a lor este stabilită prin art. 79 din legea asupra învĕțămîntuluĭ primar și normal-primar; dar ea le erà impusă încă de acum 34 de anĭ, prin art. 42 al legiĭ învĕțămîntuluĭ din 5 Decemvrie 1864. Cât pentru plata personaluluĭ didactic, ea este în sarcina Statuluĭ.

In ceea ce privesce comunele urbane, Statul și-a împlinit datoria sa: el a plătit numĕrul de institutorĭ ce i s'a cerut; și dacă sacrificiile făcute de dînsul nu aŭ dat tot-deauna întregile resultate ce trebuià să dea, este că de multe orĭ comunele nu aŭ rĕspuns îndatoririlor lor în aceeașĭ măsură ca și Statul; saŭ, când aŭ făcut sacrificiĭ, nu le-aŭ făcut în modul cel maĭ practic.

Iacă anume împrejurările:

Maĭ întâiŭ, nu este maĭ nicĭ una din comunele urbane care să fi completat clădirile sale școlare, după trebuințele populațiuniĭ sale. Maĭ pretutindenĭ, comunele urbane aŭ majoritatea școlilor lor instalate în localurĭ închiriate,

www.digibuc.ro

Anexe.

carĭ nicĭ odată nu sunt nicĭ suficiente, nicĭ potrivite pentru trebuinţele şcolilĭ. In adevĕr, după art. 31 din lege, un institutor póte fi însărcinat cu un numĕr de şcolarĭ carĭ să mérgă până la 80. Care este însă localul de şcólă închiriat, care să conţină patru sale de clase, în stare de a conţiné fie-care câte 80 şcolarĭ? Acésta nu se întîmplă nicĭ odată. Salele de clase de cele maĭ multe orĭ nu trec peste 40 metri pătraţĭ; în fórte multe casurĭ, ele se scobóră până la 20 m. p. şi maĭ jos; avem exemple de sale de clase de 9 saŭ 10 m. p. Inălţimea tavanelor variézĕ între 2 m. 60 şi 4 metri; dar acéstă din urmă cifră este o mare raritate. Cu modul acesta, sala de clase abiă conţine 15—40 de şcolarĭ, şi aceia grămădiţĭ unĭĭ peste alţiĭ, într'un aĕr stricat, în sălĭ rĕŭ luminate şi de loc ventilate. Maĭ că nu este exemplu de o sală de clase închiriată, care să pótă conţiné ceĭ 80 de şcolarĭ legalĭ, în condiţiunĭ acceptabile de igienă.

Acesta este primul rĕŭ, şi cel maĭ mare.

Al doilea este că, chiar când comunele aŭ făcut construcţiunĭ şcolare, nu le-aŭ făcut în modul cel maĭ nemerit.

Maĭ întâiŭ, de multe orĭ distribuţiunea clădirilor în oraş este făcută fără nicĭ un discernămînt. Sunt oraşe, şi oraşe marĭ, carĭ aŭ grămădit clădirile lor şcolare una lângă alta în centrul oraşuluĭ, lăsând fără nicĭ o şcólă cartiere întinse, din cele maĭ populate. A urmat de acĭ că fie-care din şcolile din centru aŭ rĕmas cu câte un numĕr neînsemnat de copiĭ, perduţĭ în nisce vaste sale carĭ rĕmâneaŭ neocupate, pe când sute şi miĭ de copiĭ de prin alte cartiere nu pot urmà la şcólă, pentru că nu li s'aŭ făcut nicĭ una. Iar când a venit vorba a se face o împărţire raţională a oraşuluĭ în circumscripţiunĭ şcolare, unele din localurile de şcólă, abiă clădite, aŭ trebuit să fie părăsite, ca inutile.

Trecem peste împrejurarea că aceste localurĭ sunt de fórte multe orĭ ridicate pe terenurĭ cu totul nesuficiente ca în-

www.digibuc.ro

Anexe. tindere, orĭ nesănătóse, orĭ rĕŭ situate din punctul de vedere al trebuinţelor pedagogice.

O a treia causă pentru care se vĕd de multe orĭ clase cu un numĕr neînsemnat de şcolarĭ, este că comunele în genere nu adoptă, pentru clădirile lor şcolare, tipul cu şése sale de clase, singurul care convine maĭ bine oraşelor. In adevĕr, este sciut că numĕrul şcolarilor în clasa I şi II primară este maĭ mare decât în clasele III şi IV, aşà că trebue în genere contigentul a câte douĕ clase inferióre pentru a formà contigentul suficient al uneĭ clase superióre.

De aceea, dacă comunele şĭ-ar construì tóte localurile lor cu câte patru sale de clase, ar urmà că, în mod necesar, clasele III şi IV să nu fie în destul populate.

* * *

Consecinţa acesteĭ stărĭ de lucrurĭ este că copiiĭ supuşĭ obligativităţiĭ învĕţămîntuluĭ nu încap în localurile pe carĭ le procură comunele; şi fiind-că curentul spre şcólă iea un avênt din ce în ce maĭ mare, în fie-care an un numĕr însemnat de copiĭ nu găsesc loc în şcólă, saŭ îl găsesc în cele maĭ rele condiţiunĭ. Din acéstă causă, obligativitatea învĕţămîntuluĭ primar rĕmâne o ficţiune; căcĭ cum putem vorbì de obligativitate, când nu putem primì în şcolile nóstre nicĭ pe copiiĭ carĭ de bună voia lor cer să fie admişĭ, necum să maĭ urmărim pe aceia carĭ caută să se sustragă?

Este însă un lucru care se întîmplă în mod constant: la începutul fie-căruĭ an şcolar, comunele nu lipsesc a cere de la minister să maĭ înfiinţeze locurĭ nouĕ de institutorĭ, sub cuvînt că copiiĭ nu aŭ loc în şcolile existente.

Dar, din cele expuse până acì, se vede bine că, dacă nu e loc, vina nu este a ministeruluĭ, ci a lipseĭ de localurĭ suficiente, şi acésta intră în datoria comunelor, iar nu a ministeruluĭ. Acesta, din contră, şĭ-a împlinit datoria cu mare prisos. Pe fie-care an, el a tot mărit numĕrul institutorilor, impunêndu-şĭ prin acésta o sarcină mult maĭ grea decât erà dator să pórte, după lege. In adevĕr, el plătesce

www.digibuc.ro

astă-dĭ 1.370 de institutorĭ şi institutóre, pe când numĕrul copiilor românĭ în etate de şcólă din tóte comunele urbane este numaĭ de 77.380; revin adică numaĭ 56 de copiĭ de fie-care institutor, în loc de 80, cât ar trebui, după lege. Prin urmare, Statul plătesce, nu numaĭ numĕrul de institutorĭ carĭ ar fi necesarĭ pentru a da instrucţiunea la toţĭ copiiĭ românĭ din oraşe, dar încă cu mult maĭ mult; căcĭ, după lege, pentru ceĭ 77.380 de copiĭ ar trebui numaĭ 967 de institutorĭ, adică cu 403 maĭ puţin de cât plătesce Statul.

In fapt însă, nepotrivirea este şi maĭ mare; căcĭ, din causa nesuficienţeĭ localurilor, numĕrul de copiĭ ce frecuentézĕ şcolile urbane este numaĭ de 42.367, aşà că revine de fiecare institutor numaĭ câte 31 copiĭ, în loc de 80. Resultatul acesta este cu totul dezastros.

In calculele de maĭ sus, nu s'a ţinut sémă de copiiĭ de străinĭ, carĭ, după lege, se admit în şcolĭ numaĭ după ce se îndestuléză tóte cĕrerile fiilor de Românĭ. In starea actuală a lucrurilor, nicĭ nu póte fi vorba despre copiiĭ străinĭ, pe câtă vreme localurile nu pot conţiné decât jumătate din copiiĭ de Românĭ. Dar nu este fără interes a constată că institutoriĭ plătiţĭ de Stat sunt maĭ mulţĭ de cât trebue, chiar dacă intră în socotélă şi copiiĭ de străinĭ. In adevĕr, numĕrul total de copiĭ românĭ şi străinĭ la un loc, în comunele urbane, se ridică la 106.826; pentru eĭ ar fi necesarĭ 1.335 institutorĭ, adică cu 35 maĭ puţin decât plătesce Statul.

Nu este însă locul a ne preocupà de copiiĭ străinĭ, pe câtă vreme aĭ noştri nu sunt încă puşĭ în posiţiune a primi instrucţiunea la care aŭ drept. Ţinênd sémă numaĭ de eĭ, Statul plătesce 403 institutorĭ maĭ mult decât e dator după lege. Acésta represintă pentru dînsul o cheltuială anuală aproximativă de 1.350.000 leĭ, pe care o face, nu pentru că e dator, ci numaĭ pentru-că comunele nu-ĭ pun la dispospositiune localurile pe carĭ sunt datóre să le procure după lege.

* * *

www.digibuc.ro

Anexe. Este cert că sistemul acesta nu póte să continue mai departe. Sarcinile pe carĭ legea le impune Statuluĭ pentru învĕţămînt sunt fórte marĭ; cu mult maĭ marĭ decât în orĭ-care altă ţéră. El trebue să pórte pe acele pe carĭ e dator; dar nu este drept a i se impune şi alte nouĕ, carĭ provin numaĭ din causă că comunele nu s'aŭ pus încă în regulă cu legea.

Fără îndoială, nu este vorba de a se reduce numĕrul institutorilor din ceea ce este astădĭ; lucrul acesta ar fi imposibil din multe puncte de vedere. Dar trebue cel puţin ca acest numĕr să nu maĭ créscă, şi ca institutoriĭ existenţĭ să pótă fi utilisaţĭ în aşà fel, în cât să pótă da cu folos instrucţiunea la toţĭ copiiĭ cărora o pot da, dacă li se vor pune la dispositiune localurile cuvenite.

In prima linie dar nu se vor maĭ creà posturĭ nouĕ de institutorĭ; în a doua linie, posturile existente se vor repartisà în aşà mod, ca să satisfacă tóte trebuinţele. Acéstă repartisare o va puté face ministerul cu destulă înlesnire, nu însă maĭ înainte de ce comunele nu vor fi completat clădirile lor şcolare, în mod raţional.

Pentru a se ajunge acolo, este indispensabil maĭ întâiŭ ca comunele să se decidă a face aceste clădirĭ. După cum am spus, acéstă obligaţiune le este impusă prin art. 79 din legea învĕţămîntuluĭ primar şi normal primar.

Dar acea dispositiune este coroborată şi prin art. 9 din legea Caseĭ Şcólelor, care dă drept şi putinţă ministeruluĭ a sili pe comune la îndeplinirea acesteĭ obligaţiunĭ.

De sigur, ministerul e departe de a se gândì să useze de acéstă armă faţă cu comunele urbane, carĭ pot să înţelégă destul de bine situaţiunea şi propriul lor interes, ca să nu fie nevoe, faţa de ele, de nicĭ un fel de măsură coercitivă;

Dar, tocmaĭ pentru a le îndemnà să nu lase lucrul în părăsire, a credut de datoria sa a le expune pe larg situaţia, sigur fiind, că măsurile de îndreptare nu vor întârdià de a venì.

Lucrul este cu atât maĭ lesne, cu cât legea Caseĭ Şcó-

www.digibuc.ro

lelor pune la dispositiunea comunelor, urbane și rurale, un mijloc excelent de a se achită de îndatoririle lor în modul cel mai lesnicios și mai economic. Casa Școlelor pune la dispositiunea comunelor sumele necesare pentru clădirea și mobilarea localurilor de școli, plătibile în anuități, în aceleași condițiuni ca și împrumuturile făcute de Stat. Cu modul acesta, *fără nici o sarcină nouă*, comunele își pot face în doi—trei ani tóte clădirile lor școlare. Ḍicem într'adins *fără nici o sarcină*, căci suntem convinși că enormele chirii ce plătesc adi comunele, pentru nisce localuri de tot rele și ne suficiente, vor acoperi anuitățile cari, până în câți-vă ani, vor face pe comune proprietare pe nisce localuri vaste, luminóse, igienice și corespunḍênd pe deplin scopului lor.

De altă parte, tot Casa Școlelor pune la dispositiunea comunelor planuri tip, studiate în tóte amănuntele, și gata de a fi puse în executare.

Vĕ rog, dar, cu tot dinadinsul, Domnule Primar, să binevoiți a pune cât mai neîntârḍiat cestiunea în desbaterea consiliului comunal, și a luà tóte măsurile necesare pentru ca comuna, în capul căreĭ vĕ aflați, să realiseze cât mai curând localurile sale școlare, fie din propriile sale resurse, fie prin împrumut la Casa Școlelor, fie alt-fel.

* * *

Tot cu privire la acéstă cestiune, am încă onóre a vĕ pune în vedere următórele:

1. Este indispensabil ca ministerul să fie consultat, și să se aibă aprobarea sa pentru alegerea loculuĭ unde are să se construiască o școlă. In adevĕr, cestiunea acésta este intim legată cu aceea a circumscripțiunilor școlare cari se fixéză de minister în înțelegere cu comuna, precum și cu aceea a numĕruluĭ institutorilor, care este exclusiv de resortul ministeruluĭ. De aceea, am onóre a vĕ ruga ca, în mod general, când comuna va decide clădirea unuĭ local de școlă pe un teren óre-care, să se trimită ministeruluĭ planul aceluĭ teren, precum și planul orașuluĭ, pe care să se indice situațiunea aceluĭ teren, și să nu se cumpere te-

www.digibuc.ro

Anexe. renul de cât după ce ministerul îl va fi recunoscut propriŭ pentru acea destinaţiune.

2. Să nu se încépă nicĭ o lucrare şcolară, fără ca planurile eĭ să fi fost cercetate şi aprobate de minister. Numaĭ ast-fel se va evità construcţiunea unor localurĭ necorespunḑétóre scopuluĭ lor, deşi destul de scumpe, după cum s'a întîmplat în unele comune.

Observăm că dreptul ministeruluĭ în acest punct, ca şi în cel precedent, este stabilit prin art. 4—9 din legea Caseĭ Şcólelor.

3. Se recomandă cu insistenţă comunelor urbane a adoptà de preferinţă tipul cu şése sale de clase, care rĕspunde maĭ bine trebuinţelor şcolare, şi care este şi maĭ puţin costisitor. In adevĕr, după acest tip, douĕ localurĭ de şcólă, carĭ reunesc 12 sale de clase, necesitéză numaĭ douĕ locuinţe de director, douĕ cancelariĭ, douĕ camere de servitor, douĕ îngrădirĭ; pe când în tipul cu patru sale de clase, la acelaşĭ numĕr de 12 sale, ar corespunde treĭ locuinţe de director, treĭ cancelariĭ, etc., fără a socotì economia de construcţiune propiŭ ḑisă, precum şi aceea care resultă din putinţa de a face ca clasele III şi IV să fie maĭ populate de cât astăḑĭ.

4. Comunele trebue să se preocupe şi de mobilierul şcolar, căcĭ este imposibil a se merge maĭ departe cu mobilierul vechiŭ, stricat, şi maĭ ales impropriŭ şi rĕŭ chibzuit, care, în prea multe din şcolĭ, torturéză încă pe copiĭ, şi-ĭ face de multe orĭ să părăsésca şcóla cu defecte fisice contractate în ea.

Casa Şcólelor şi în acéstă privinţă póte înlesnì sarcina comunelor, punêndu-le la dispositiune tipurĭ raţionale de mobilier, comode şi ieftine.

* * *

Sper, Domnule Primar, că expunerea completă şi sinceră, pe care v'am făcut-o maĭ sus, vĕ va convinge, atât pe d-vóstră, cât şi pe consiliul comunal pe care-l presidaţĭ, de însemnătatea cestiuniĭ şi de urgenţa ce este de a i se

www.digibuc.ro

da o soluțiune. Sper încă, că veți aprecià și ușurința cu care ea se póte resolvà în cel mai scurt timp. Așà fiind, sunt convins că, până peste doi—trei ani, comuna ce conduceți se va puté făli cu școlile sale, iar noi vom puté avé mulțumirea de a vedé că sacrificiile, făcute de Stat, produc resultatele pe cari suntem în drept să le așteptăm. Anexe.

Anexa No. 8.

Tabloul școlelor urbane construite de la anul 1896 încóce (pag. 34).

	No. localurilor clădite	No. salelor de clase
Piteștĭ	—	—
Curtea-de-Argeș	—	—
Bacăŭ	—	—
Tg.-Ocna	—	—
Botoșanĭ	—	—
Hârlăŭ		—
Brăila	3	13
Buzĕŭ (1)	2	10
Mizil	—	—
Constanța	—	—
Cernavoda	—	—
Medgidia	—	—
Mangalia	—	—
Hârșova	1	10
Cuzgun	1	1
Ostrov	—	—
Galați	4	22
Târgoviște	—	—
Găescĭ	—	—
	11	56

(1) S'a mai adăogat o sală de clasă la școla No. 3 de băeți.

www.digibuc.ro

Anexe.	No. localurilor clădite	No. salelor de clase
	11	56
Craiova	—	—
Calafat	—	—
Dorohoiŭ	1	4
Herța	—	—
Mihăilenĭ	—	—
Huși	3	13
T.-Jiŭ	—	—
Călărași	1	6
Urzicenĭ	—	—
Iași	15	60
Tg.-Frumos	2	9
Bucurescĭ	5	26
Oltenița	—	—
Turnu-Severin	—	—
Baia-de-Aramă	—	—
Câmpu-Lung	—	—
P.-Némțu	1	4
Tg.-Némțu	—	—
Slatina	1	4
Ploești	5	20
Filipesciĭ-Tîrg	1	2
Câmpina	—	—
Sinaia	1	4
Slănic	—	—
Vălenĭ	1	4
Urlați	1	4
Focșanĭ	—	—
Odobescĭ		
Panciu		
R.-Sărat	—	—
Roman	—	—
Caracal	1	4
Corabia	—	—
Fălticenĭ	2	8
Tecuciŭ	—	—
	52	228

www.digibuc.ro

	No. localurilor clădite	No. salelor de clase	Anexe.
	52	228	
Turnu-Măgurele	—	—	
Alexandria	4	16	
Zimnicea	—	—	
Roşiorii-de-Vede	1	2	
Tulcea	—	—	
Mahmudia	—	—	
Babadag	—	—	
Isaccea	—	—	
Măcin (1)	—	—	
Chilia-Veche	—	—	
Sulina	—	—	
Bârlad	3	12	
Vasluiŭ	—	—	
R.-Vâlceĭ	—	—	
Drăgăşanĭ (2)	1	4	
Ocna	—	—	
Giurgiu	—	—	
Sălĭ adăogate	—	3	
Total	61	265	

Anexa No. 9.

Circulara No. 6.288 din 16 Maiŭ 1903, către primariĭ comunelor urbane, pentru a le cere să iea măsurĭ energice pentru construirea localurilor de şcólă (pag. 36).

Domnule Primar,

Din noŭ revenim cu insistenţă şi vĕ rugăm să binevoiţĭ a da atenţiunea ce meritĕ cestiuniĭ localurilor de şcolĭ primare.

(1) S'aŭ adăogat 2 sale la şcóla de fete.
(2) Clădită de d-na Laura Şimulescu.

www.digibuc.ro

Anexe. D-vóstră sciți că, prin lege, comunele sunt obligate să procure și să întrețină localurile școlilor primare. Dacă comunele ar fi început a luà măsurĭ în acest sens încă de la 1864, este sigur că fără nicĭ o greutate ar fi ajuns să aibă astădĭ tóte localurile de carĭ aŭ trebuință. Ar fi putut să facă micĭ economiĭ pe fie-care an, carĭ cu timpul ar fi format capitalul necesar, saŭ să contracteze împrumuturĭ cu termin lung.

In loc însă de a se face așà, comunele s'aŭ mulțumit să iea case cu chirie, carĭ tot-deauna aŭ fost micĭ și neîncăpĕtóre. Din acéstă causă, când copiiĭ din oraș nu încăpeaŭ în școlĭ, comuna cereà Statuluĭ să înființeze școlĭ nouĕ, ceea ce impuneà sarcinĭ nouĕ și nedrepte Statuluĭ și chiar comuneĭ, pe care o silià să plătéscă nouĕ chiriĭ.

Cu timpul, sistema acésta a ajuns la resultatul că Statul s'a găsit că plătesce 1.350 institutorĭ, pe când populațiunea școlară a orașelor ar avé trebuință numaĭ de 1.000. Acésta însemnézà pentru Stat o sarcină anuală de 1.250.000 leĭ, pe care o pórtă numaĭ din causă că comunele nu și-aŭ împlinit obligațiunea lor legală.

Acum căutăm să readucem lucrurile în stare normală, suprimând posturile vacante de institutorĭ până ce numĕrul lor se va reduce la cel care trebue să fie. Dacă chiar în acéstă operațiune suntem împedicațĭ din causă că localurile fiind neîncăpĕtóre, institutoriĭ pe carĭ-ĭ vom conservà nu vor putĕ să dea învĕțămîntul unuĭ numĕr destul de mare de copiĭ.

Veți recunósce, Domnule Primar, că situațiunea acésta nu maĭ póte durà, căcĭ este imposibil ca Statul să continue a suportà o greutate așà de mare, fără să fie întru nimic vinovat și fără ca sacrificiul acesta să aducă vreun folos cuĭ-và, fie comuneĭ, fie copiilor.

Din contră, după cum am spus, chiar pentru comune este o povară situațiunea actuală, prin chiriile cele marĭ ce plătesc ele pentru nisce case nesuficiente, rele și nesănătóse; iar cât pentru copiĭ, cine nu scie cum li se ruinézà sănătatea și cum sunt seceraț cu sutele și cu miile

www.digibuc.ro

în fie-care an, din causa epidemiilor carĭ se încuibézĕ cu cea maĭ mare înlesnire în asemenĭ locuinţe, precum şi din a înghesuelilĭ, a lipseĭ de aer, de lumină şi de curăţenie.

Maĭ presus de datoria de natură curat administrativă pe care comunele o aŭ faţă cu ministerul, este dar şi datoria, mult maĭ însemnată, ce aŭ ele de a se îngriji de sănătatea populaţiuniĭ lor, care este lăsată în părăsire, prin actuala stare de lucruriĭ.

De altă parte ministerul, pe lângă aceste datoriĭ, carĭ-l privesc şi pe dînsul, maĭ are şi pe aceea de a trebuì să iea măsurĭ pentru ca toţĭ copiiĭ în vîrstă de şcólă să aibă loc în şcolĭ, alt-fel, obligativitatea învĕţămîntuluĭ primar va continuà să fie literă mórtă, cum a fost şi până acum.

Pentru tóte aceste motive, vĕ rog cu tótă insitenţa, Domnule Primar, să bine-voiţĭ a sesisà consiliul comunal, la prima sa întrunire, de cestiunea clădiriĭ şcolilor ce maĭ lipsesc în acel oraş, şi să faceţĭ a se luà măsurile necesare în acéstă privinţă. Iĭ veţĭ pune în vedere că ministerul are dreptul prin lege (art. 76) de a luà măsurĭ carĭ să silésckă pe comune a-şĭ împlinì acéstă datorie. Până acum el a evitat a recurge la acest mijloc, dar cestiunea este aşà de seriósă şi sarcina impusă Statatuluĭ pe nedrept este aşà de grea, în cât în cele din urmă ministerul va fi silit să useze fără voia luĭ de dreptul ce-ĭ dă legea.

Momentul este cu deosebire favorabil pentru comune acum, când prin noua lege asupra înfiinţăriĭ fonduluĭ comunal, multe din ele vor avé un adaos de venituriĭ. Acest adaos ar puté servì pentru plata anuităţiĭ împrumutuluĭ ce s'ar face pentru clădirea şcolilor, şi în schimb comuna ar scăpà de la anul de plata chiriilor, aşa că ea tot în folos va fi.

Va fi necesar ca nouele clădiriĭ să fie studiate în aşà fel, ca să uşureze cât maĭ mult posibil şi sarcinile comuneĭ şi ale Statuluĭ. Pentru acésta, primul lucru ce trebue ţinut în sémă este alcătuirea bine chibzuită a circumscripţiunilor şcolare. Unele comune aŭ clădit parte din localurile lor şcolare, dar le-aŭ distribuit aşà de rĕŭ în oraş, în cât în

www.digibuc.ro

Anexe. unele părți sunt școlĭ prea multe, așà că staŭ góle în parte, iar în alte părți ele sunt prea rare, așà că o mulțime de copiĭ nu găsesc loc în ele.

De aceea, legea prevede formarea de circumscripțiĭ școlare, cuprinḍênd fie-care numĕrul de copiĭ necesarĭ pentru a populà o școlă, și fie-care circumscripție trebue să aibă o școlă, și numaĭ una. Fixarea acestor circumscripțiĭ, cu care ministerul se ocupă de maĭ mulțĭ anĭ, maĭ ales în orașele marĭ, va fi dar de un neprețuit folos pentru comune, și de aceea vĕ rugăm ca nicĭ un local de școlă să nu se încépă până ce nu veți luà înțelegere cu ministerul în privința loculuĭ unde trebue construit.

Se póte face însemnată economie, maĭ ales în orașele marĭ, construind localurĭ cu 5 saŭ 6 sălĭ de clase. Clasele I și II sunt tot-deauna maĭ populate decât clasele III și IV, și în loc de a construì localurĭ deosebite numaĭ cu clasele I și II, e maĭ bine a se face un singur local care să aibă douĕ clase I, și chiar douĕ clase II. Cu acésta se face economie de o locuință de director, fără a maĭ vorbì de altele.

In fine, atrag atențiunea d-vóstre, Domnule Primar, și asupra cestiuniĭ mobilieruluĭ școlar, care în multe orașe este încă de tot primitiv. Vechile băncĭ de câte 6—12 locurĭ, construite fără nicĭ o grijă de sănătatea copiilor, carĭ produc rahitismul, deviația colóneĭ verticale, miopia și o mulțime de alte infirmităților, trebue să fie gonite din școlĭ cu totul. Trebue făcute pupitre sistematice, după modelele ce posedă ministerul, bine studiate din punctul de vedere igienic. Nu vom maĭ admite cu nicĭ un chip a se maĭ face băncĭ de model vechiŭ. Sănătatea generațiunilor viitóre merită, credem, neînsemnatul sacrificiŭ pe care-l represintă deosebirea de preț ce ar resultà din adoptarea peste tot a pupitrelor.

Nu mĕ îndoiesc, Domnule Primar, că sunteți și d-vóstră convins ca și noĭ, că starea de lucrurĭ de până acum nu maĭ póte să dureze cu nicĭ un chip, și că nu veți lipsì de

www.digibuc.ro

a luà cele maĭ energice măsurĭ pentru ca comuna, în capul căreia vă aflaţĭ, să se achite de o îndatorire de prima ordine, care nu maĭ póte aşteptà. Anexe

---

Anexa No. 10.

Lista subiectelor tablourilor murale din Istoria Patrieĭ (pag. 45).

	Executate	Neexecutate
1. Traian înaintea poduluĭ de pétră de la T.-Severin, sacrificând în mijocul legionarilor sĕĭ şi a deputaţiunilor de barbarĭ acolo venite . .	1	—
2. O mare bătălie între Dacĭ şi Romanĭ . .	—	1
3. Luarea cu asalt a Sarmisegetuzeĭ . . .	1	—
4. Intrarea triumfală a luĭ Traian în Roma.	—	1
5. Paza graniţeĭ romane, cu cetatea Tropaeum şi monumentul triumfal de la Adam-Klissi . .	—	1
6. Roma cu forum şi columna Traian . . .	1	—
7. Năvălirea barbarilor în Dacia.	1	—
8. Fraţiĭ Petru şi Asan ridică stégul pentru liberarea Româno-Bulgarilor de jugul Bizantin.	1	—
9. A doua descălecătóre a Ţĕrĭĭ-Românescĭ sub Radu-Negru	—	1
10. Dragoş-Vodă Marmureşianul, descoperind la vînătóre ţéra Moldoveĭ	1	—
11. Nicolae Alexandru Basarab bate pe Carol Robert, regele Ungarieĭ	1	—
12. Mircea-cel-Bĕtrân bate pe Bajazet Ilderim, la Rovine lângă Craiova	—	1
13. Mircea-cel-Bĕtrân bate pe regele Sigismund al Ungarieĭ la muntele Pasĕrea	—	1
14. Alexandru-cel-Bun, Domnul Moldoveĭ, în	7	6

www.digibuc.ro

		Execu-tate	Neexe-cutate
		7	6
Anexe.	sala tronuluĭ, primind soliĭ împĕratuluĭ din Bizanț.	1	—
	15. Vlad-Țepeș atacă în timpul nopțiĭ lagărul turcesc al luĭ Mohamed II.	—	1
	16. Intrarea luĭ Ștefan-cel-Mare, ca Domn în Sucéva	—	1
	17. Bătălia de la Baia și fuga luĭ Matiaș Corvin	1	—
	18. Ștefan-cel-Mare și Aprodul Purice . . .	1	—
	19. Ștefan bate pe Tătarĭ la Nistru	—	1
	20. Ștefan bate pe Turcĭ la Podul Inalt . .	—	1
	21. Ștefan și mama sa la Cetatea Némțuluĭ	1	—
	22. Ștefan cere sfat de la Sihastrul din Voroneț	1	—
	23. Poloniĭ pușĭ la jug, ară Dumbrava Roșie	1	—
	24. Intemeiarea mânăstireĭ Putna	—	1
	25. Ștefan pe patul morțiĭ, dând sfat fiuluĭ sĕŭ și boerilor	1	—
	26. Bătălia luĭ Petru-Rareș la Obertin în Polonia	—	1
	27. Tîrnosirea bisericeĭ M-reĭ Curțeĭ-de-Argeș de către Négoe Basarab	1	—
	28. Radu-de-la-Afumațĭ bate pe Turcĭ la Nicopole	1	—
	29. Mihaiŭ la sfat cu boeriĭ, ca să ridice stégul de independență contra Turcilor. . . .	—	1
	30. Bătălia de la Călugărenĭ	—	1
	31. Bătălia cu Sinan-Pașa, la podul de la Giurgiu	—	1
	32. Bătălia luĭ Mihaiŭ și Andreiŭ Batori la Șelimberg	1	—
	33. Capul luĭ Batori adus înaintea luĭ Mihaiŭ.	1	—
	34. Intrarea triumfală a luĭ Mihaiŭ în Alba-Iulia.	—	1
	35. Omorîrea luĭ Mihaiŭ-Vodă	1	—
	36. Sinodul de la Iașĭ contra calvinismuluĭ.	—	1
		19	17

www.digibuc.ro

	Executate	Neexecutate	
	19	17	
37. Impăcarea luĭ Mateiŭ Basarab cu Vasile Lupu.	—	1	Anexe.
38. Plăeșiĭ de la Cetatea Némțuluĭ și regele polon Sobieski	—	1	
39. Scriitoriĭ ceĭ marĭ aĭ Moldoveĭ și Țĕriĭ-Românescĭ, de la jumătatea secoluluĭ XVII și până la finele secoluluĭ următor	—	1	
40. Tudor Vladimirescu, la Cotrocenĭ, primesce jurămîntul de credință al boerilor	1	—	
41. Tudor Vladimirescu trădat și prins la Golescĭ de Bimbașa Sava	1	—	
42. Lupta din Délul Spireĭ	—	1	
43. Divanul ad-hoc al Țĕriĭ-Românescĭ . .	—	1	
44. Divanul ad-hoc al Moldoveĭ	—	1	
45. Ḍiua de 5 Ianuarie 1859	—	1	
46. Ḍiua de 24 Ianuarie 1859	—	1	
47. Improprietărirea țĕranilor în 1864 . . .	—	1	
48. Intrarea Domnitoruluĭ Carol I în Bucurescĭ la 10 Maĭ 1866	—	1	
49. Domnitorul Carol iea sfatul bărbaților de căpetenie pentru răsboiul de independență . .	—	1	
50. Bombardarea din Calafat a Vidinuluĭ . .	1	—	
51. Trecerea Dunăriĭ de către armata română pe la Corabia	1	—	
52. Luarea Grivițeĭ.	1	—	
53. Lupta de la Rahova	—	1	
54. Atacul Opanezuluĭ.	—	1	
55. Lupta de la Smârdan	1	—	
56. Ocuparea Vidinuluĭ	—	1	
57. Dómna Elisabeta îngrijind de răniți . .	1	—	
58 Căderea Plevneĭ.	—	1	
59. Defilarea prisonierilor de răsboiŭ pe dinaintea Domnitoruluĭ Carol I.	—	1	
60. Presentarea drapeluluĭ luat de la Grivița de batalionul II vînătorĭ.	1	—	
	27	33	

www.digibuc.ro

		Executate	Neexecutate
		27	33
Anexe.	61. Intrarea triumfală a Domnitoruluĭ Carol I în Bucurescĭ.	—	1
	62. Incoronarea M. M. S. S. Regeluĭ şi Reginelĭ.	—	1
	63. Jubileul de 25 anĭ al Academieĭ Române	—	1
	64. Inaugurarea poduluĭ de la Cernavoda . .	—	1
	65. Defilarea armateĭ române pe dinaintea împĕratuluĭ Francisc Iosef.	—	1
	66. Şerban Cantacuzino înaintea Vieneĭ . .	1	—
	67. In amintirea vitejilor morţĭ pentru ţĕră în 1877—78.	1	—
	68. Asaltul Griviţeĭ	1	—
	69. Bătălia de la Marienburg.	1	—
	Total . . .	31	38

Anexa No. 11.

Raportul No. 190 din 28 Ianuarie 1902 al d-luĭ inspector S. Haliţa căre d-l ministru al cultelor şi instrucţiuniĭ publice în cestiunea cărţilor şi rechisitelor şcolare (pag. 57).

—

Domnute Ministru,

Prin resoluţiunea pusă pe alăturatul raport, înregistrat la No. 53.906 din 1901 al d-luĭ revisor şcolar de Mehedinţĭ, aţĭ binevoit a mĕ însărcinà cu studiarea mijlócelor pentru reducerea la minimul posibil a preţuluĭ cărţilor şi rechisitelor şcolare din cursul primar.

Decisiunea ce aţĭ luat, publicând un noŭ concurs pentru abecedar şi cartea de cetire, va resolvà şi cestiunea reduceriĭ preţuluĭ celor douĕ indispensabile cărţĭ pentru fie-care şcolar din cursul primar. Ministerul, devenind proprietarul acestor cărţĭ, va fixà preţurile cele maĭ reduse posibil.

www.digibuc.ro

Măsura acésta a fost aprobată, fără reservă, de întréga presă nepărtinitóre și doritóre de a face învĕțămîntul primar, după constituțiune obligator, posibil și celor mai săraci; ea a fost salutată cu bucurie de toți institutorii și învĕțătorii, și bine cuvîntată de părinți.

Protestările și criticele interesate ale câtor-và anonimi— autori ahtiați după câștigul ce vedeaŭ că le scapă — aŭ rĕmas isolate și fără nici un rĕsunet.

Erà atât de mult așteptată acéstă măsurà și rĕspundeà atât de bine sentimentului tuturora, în cât marea majoritate a dăscălimei a mers mai departe: a cerut ca ea să se extindă și asupra celor-lalte manuale din școla primară.

In ce privesce studiul limbii române, pe lângă eftenirea manualelor, s'ar puté realisà cu chipul acesta un alt câștig, cu mult mai mare și de un ordin mai înalt.

Avem gramatici aprobate și introduse în școla primară, cari se bat cap în cap ca ortografie, declinări, conjugări, definiții, regule sintactice, etc.

Acéstă stare de lucruri e fórte prejudiciósă nenorociților de elevi, cari se strămută de la o școlă la alta, unde e altă gramatică introdusă, saŭ cari urmézà mai departe în cursul secundar, și daŭ peste un profesor de românesce, carĭ are alte vederi decât acele ale autorului gramnaticei după care a învĕțat noul sĕŭ școlar. Câți dintre absolvenții buni ai cursului primar nu cad la concursurile pentru burse la școlele normale saŭ la examenele de admisiune în licee și gimnasii, grație gramaticei după care a învĕțat?

Socot deci că, în afară de alte considerante, destul de însemnate din punct de vedere al sciinței în sine, singură acéstă împrejurare e suficientă pentru adoptarea aceleeași gramatici în cursul primar; și prin aceeași gramatică nu trebue de înțeles un singur manual de un singur autor, cu un singur fel de exerciții, tipice și obligatorii pentru tótă dăscălimea, care negreșit ar duce la mecanisarea acestui studiŭ. E vorba de a nu se admite în cursul primar gramatici cari, asupra acelorași cestiuni, se deosebesc fundamental, dând alte regule, alte definițiuni, alte clasificări, etc ; cari

www.digibuc.ro

Anexe. cuprind teorii și inovațiuni discutabile asupra cărora sciința nu și-a spus ultimul cuvînt. Și nu cred că se va găsi un singur profesor serios, care să susțină că se pune stavilă progresului prin adoptarea aceleiași gramatici în școla primară. Ipotesele și teoriile discutabile și contestabile, din orî-care obiect de învățămînt, și cu atât mai ales din gramatică, nu-și pot avé locul în cursul primar.

Privită cestiunea și din acest punct de vedere, sunt de părere, Domnule Ministru, ca măsura ce ați luat, cu privire la abecedar și la cărțile de cetire, să nu se opréscă acì; ea trebue aplicată treptat tutulor manualelor, după aceeași normă pe care ați hotărît-o pentru aceste două cărți. Cu chipul acesta, nu se va pune nicì o stavilă îmbunătățirilor pe carî progresul le va reclamà în materie de metodă saŭ de fond, de óre-ce, după o serie de câți-và anì, se vor ținé din noŭ concursurî și se vor premià și adoptà lucrările ce se vor găsì mai bune; pe de altă parte, se vor împedicà schimbările fără de nicì un rost al manualelor, se va pune stavilă numeróselor edițiunì în carî numai paginatura se schimbă și odată cu acéstă stabilitate, limitată pe câți-và anì, se vor puté face și reducerî însemnate în prețul cărților.

De óre-ce acum ne aflăm în cursul anuluì, când școlariì și-aŭ procurat dejà tóte cărțile, orì-ce măsură pentru reducerea prețuluì exagerat al unora din cărți are rațiunea de a se luà cu începerea anuluì școlar viitor. In privința acésta, voiŭ avé onórea a vĕ face un referat, îndată ce voiŭ avé la îndemână tóte sciințele necesare, și a vĕ propune fixarea unuì preț maxim pentru fie-care manual, după obiectele de studiŭ și după clase, care va trebuì impus ca obligator pentru toțì autoriì saŭ editoriì, cu începere de la August viitor. De la acel preț maxim, care nu va fi permis a fi depășit, se va lăsà liberă concurența în minus.

* * *

Dacă prețul exagerat al acelor mai multe cărți a stârnit legitime protestărî, rechisitele școlare aŭ ajuns, în timpul

www.digibuc.ro

din urmă, o adevĕrată pacoste pentru pungile părinţilor. Maĭ cu sémă caietele, sub fel de fel de numirĭ: speciale şi nespeciale, de dictando, de dictando ortografic, de gramatică, de compunerĭ, de aritmetică, de geografie, de desemn geografic, de desemn liniar, obicĭnuit, de însemnarea lecţiunilor, jurnal de clasă, de caligrafie, etc., s'aŭ înmulţit şi s'aŭ întins ca o adevĕrată epidemie. Preţul celor maĭ multe e fabulos, faţă de costul real al hârtieĭ. Atraşĭ de câştigul eftin, fără muncă, ce se realiséză din desfacerea mare a acesteĭ multitudinĭ de caiete, aŭ rĕsărit autorĭ cu duiumul din tóte părţile. Aprópe nu e oraş în ţéră, în care se află o tipografie, fără să nu se fi găsit şi autorul care să-şĭ pue numele pe coperta unuĭ caiet óre-care, liniat după „un noŭ sistem“, care, de sigur, este „cel maĭ noŭ“, „cel maĭ bun“ şi „singurul mântuitor“.

Spre a-mĭ da sémă, cu óre-care aproximaţiune, de cheltuéla la care sunt expuşĭ astăzĭ părinţiĭ cu procurarea rechisitelor şcolare şi în special a caietelor, am cerut d-lor revisorĭ şcolarĭ din centrele cu maĭ multe şcolĭ, să-mĭ trimită listă de tóte caietele introduse în şcólele din judeţele lor. Am cercetat aceste liste şi am întocmit tabloul de maĭ jos. Departe de a fi complet, de óre-ce nu se enumeră tóte caietele diverşilor autorĭ, anonime, saŭ ale cutăreĭ librărieĭ, ele ne arată însă numĕrul de file şi preţurile cu carĭ se vînd în comerciŭ majoritatea caietelor introduse maĭ în tóte şcólele.

Caiete introduse în clasa I-iŭ primară:

. . . . . .

Costul uneĭ colecţiunĭ complecte, din cele maĭ eftine, ar fi leĭ 3 banĭ 70; din cele maĭ scumpe leĭ 4 banĭ 60, saŭ în medie leĭ 4 banĭ 15. . . . . .

Caiete introduse în clasa II:

. . . . . .

Costul uneĭ colecţiunĭ, din cele eftine, ar fi leĭ 9 banĭ 10 şi, cele maĭ scumpe, leĭ 12 banĭ 20, saŭ în medie leĭ 10 banĭ 65.

www.digibuc.ro

Anexe. Caiete introduse în clasa III:

. . . . . .

Costul uneĭ colecţiunĭ complete, din cele eftine, ar fi aproximativ leĭ 7 ; iar cele maĭ scumpe leĭ 11 banĭ 30, în medie leĭ 9 banĭ 15 . . . . . .

Caiete introduse în clasa IV:

. . . . . .

Costul uneĭ colecţiunĭ complete, din cele eftine, ar fi leĭ 6 banĭ 80, iar din cele maĭ scumpe leĭ 14 banĭ 50, saŭ în medie leĭ 10 banĭ 65.

In lista de maĭ sus n'am trecut decât caietele carĭ sunt întrebuinţate în maĭ multe şcolĭ. Numĕrul real al tuturor caietelor, carĭ inundéză librăriile, este cu mult maĭ mare. Acésta ne dovedesce că meseria, de a-şĭ tipărĭ cine-và numele pe o copertă, este fórte lucrativă.

Caracterul de speculă al celor maĭ multe, maĭ su sémă a aşà ḑisuluĭ caiet special, reese şi din faptul că acelaşĭ autor are diferite caiete *speciale*, pentru aceeaşĭ clasă, cu preţurĭ fórte diferite şi cu un fórte variabil numĕr de file.

Dacă acest caiet s'a introdus în şcólă pentru un numĕr determinat de lucrărĭ lunare, câte 5 pe lună, fie-care de câte o pagină, pe 9 lunĭ, 45 de paginĭ; şi dacă numĕrul de paginĭ trebuitóre rĕmâne aprópe constant şi maĭ dinainte sciut, pentru ce atâtea felurĭ de caiete pentru aceeaşĭ clasă şi chiar de acelaşĭ autor? E lucru vĕḑut că nu se caută interesul învĕţămîntuluĭ, nicĭ scutirea părinţilor de cheltuelĭ carĭ ar puté fi înlăturată, ci desfacerea marfeĭ.

Scopul, pentru care s'a introdus în şcólă *caietul special* a fost de a se consemnà din lună în lună, într'un caiet anume, progresele treptate pe carĭ le face şcolarul. Caietul acesta ar trebui să fie oglinda progresuluĭ realisat de şcolarĭ din clasa I — IV ; prin urmare, ar trebui să fie unul singur. Experienţa a dovedit însă că, din diverse motive, e maĭ practic să fie douĕ, unul pentru clasa I şi II, şi altul pentru clasa III şi IV. In dorinţa lor de câştig, aşà ḑişiĭ autorĭ aŭ compus însă aşà fel majoritatea acestor caiete, că pentru douĕ clase aŭ prea puţine file, iar pentru una

www.digibuc.ro

prea multe. E adevĕrat că sunt şi caiete câte pentru două clase, însă mai usitate sunt cele-lalte. Anexe.

Nu mai stăruesc asupra preţuluĭ fabulos al acelor mai multe din caiete, cum sunt de pildă cele de dictando ortografic, de desemn, de exerciţiĭ gramaticale, etc., carĭ pot fi înlăturate fără absolut nicĭ o pagubă pentru învĕţămînt şi înlocuite cu caiete de hârtie simplă, făcute de elevĭ. Am găsit, ce e drept, şi dascălĭ, carĭ nu le-aŭ introdus, iar şcolariĭ îşĭ fac caiete din 12 file, carĭ nu costă decât 5 banĭ; dar acestea sunt excepţiunĭ.

In regulă generală, am observat că cele mai scumpe sunt caietele cu autor; vin apoĭ anonimele şi, în fine. cele editate de librării, carĭ sunt relativ cele mai eftine.

Caietele speciale şi parte din caietele mai costisitóre, cum sunt cele de dictando ortografic, desemn geografic şi desemn liniar, sunt introduse şi în şcólele rurale.

Afară de caiete mai avem hărţile, libretele de note; în unele şcóle, compasurile şi aşà anumitele „tăbliţe metodice“. Despre aceste din urmă tratézà alăturatul raport al revisoruluĭ de Iaşĭ, înregistrat la No. 2.683 din 12 Ianuarie a. c.

* * *

Specula cu rechisitele şcolare a luat proporţiunĭ marĭ şi e în crescere. Trebue decĭ luate măsurĭ energice pentru stîrpirea eĭ, pentru binele şcóleĭ şi al părinţilor.

Dintre tóte caietele introduse, cu saŭ fără autorĭ, necesare, deşi nu absolut indispensabile, sunt: caietul de caligrafie şi caietul special.

Conform programeĭ de caligrafie, şcolariĭ sunt ţinuţĭ a scrie treptat pe o scară din ce în ce mai mică. Incep în clasa I cu scriere mai mare şi merg treptat, micşorând corpul scrieriĭ pe intervale din ce în ce mai micĭ, până când în clasa IV ajung la intervale de cel puţin 2 m.m. E nevoe, prin urmare, de un caiet cu o liniatură potrivită cerinţelor programeĭ.

Şcolariĭ nu vor puté păstrà aceste proporţiunĭ dacă-şĭ vor linià eĭ.

www.digibuc.ro

Anexe. Caietul special e necesar pentru motivele arătate mai sus.

Pentru aceste două caiete se pot pune anumite condițiuni, spre exemplu: caietul de caligrafie va trebui să cuprindă cel puțin 10 file hârtie bună, plus copertele, și nu va puté fi mai scump de 10 bani; caietele speciale să fie două: unul de 30 file pentru clasa I și II, cartonat, hârtie bună, cu prețul maxim de 30 bani; al douilea, de 50 file, cartonat, hârtie bună, cu preț maxim de 50 bani pentru clasa III IV.

Tóte cele-lalte caiete pot fi înlăturate, fără absolut nicĭ cea mai mică pagubă pentru școlă, lăsând libertate școlarilor de a și le face din hârtie simplă, după un anumit model dat de învĕțător saŭ institutor, pentru păstrarea uniformității.

In ce privesce cele-lalte rechisite ca: harta orașuluĭ și județuluĭ, compasurĭ, tăbliță metodice, etc., sunt de părere să fie interdise, fiind de prisos. Lecțiunile nu vor perde nimic din valórea lor; din contră vor câștigà, dacă dascălul va desemnà pe tablă și dacă figura saŭ harta de pe tablă vor servì de model elevuluĭ, iar nu cele din caiet, pe carĭ de cele mai multe orĭ le copiază mecanicesce.

Anexa No. 12.

Resoluțiunea pusă de d-l Ministru pe raportul d-luĭ inspector al învĕțămîntuluĭ primar și normal cu No. 190 din 28 Ianuarie 1902, în cestiunea cărților și rechisitelor școlare (pag. 58).

Se aprobă propunerile din raport, adică se interdice în mod absolut, de la Septemvrie 1902, introducerea în școlele publice primare urbane și rurale a orĭ-căror caiete, sub orĭ-ce denumire, librete, plăcĭ riglate, hărțĭ, compasurĭ, etc.. Singurele rechisite, carĭ vor fi obligatoriĭ pentru copiĭ, vor fi caietele de caligrafie, carĭ vor trebui să cuprindă cel puțin câte 10 file fie-care, plus copertele; să fie de hârtie

www.digibuc.ro

bună şi să coste cel mult 10 banĭ unul; reînoirea acestora nu se va puté impune şcolarilor decât potrivit trebuinţelor, adică nu se va puté impune cumpĕrarea unuĭ caiet noŭ, până ce nu se umple aprópe de tot cel vechiŭ.

Afară de acésta, fie-care şcolar va trebuì să aibă un singur caiet special, care să cuprindă 30 file, cartonat, de hârtie bună, de un preţ maximum de 30 banĭ, care-ĭ va servì pentru tot timpul cât va fi în clasa I şi II, şi un al doilea caiet special de 50 file, cartonat, de hârtie bună, de un preţ maximum de 50 banĭ, care să-ĭ serve pentru clasa III şi IV; în total, dar, pentru întregul curs primar, două caiete speciale (două bucăţĭ), şi câte caiete de caligrafie vor fi necesare. Se înterdice cu totul orĭ-ce încercare de a se impune şcolarilor orĭ-ce alte rechisite de orĭ-ce fel, în afară de acestea. Se va pune în vederea revisorilor şcolarĭ, a directorilor de şcolĭ primare urbane şi a diriginţilor de şcolĭ primare rurale, că sunt datorĭ să fie cu cea maĭ mare atenţiune, fie-care în cercul atribuţiunilor sale, ca acest ordin să fie păzit cu cea maĭ mare severitate, căcĭ aceĭ carĭ, din negligenţă saŭ din condescendenţă culpabilă, ar tolerà, fără să denunţe abaterĭ de la acest ordin, vor fi înlăturaţĭ; iar institutoriĭ şi învĕţătoriĭ, carĭ vor continuà a se abate, vor fi daţĭ judecăţiĭ. In ceea ce privesce cărţile, măsurile necesare se vor completà la timp.

Anexa No. 13

Decisiunea din 24 Maiŭ 1901, prin care se decide introducerea unuĭ singur àbecedàr şi uneĭ singure cărţĭ de lectură în tóte şcolile primare publice (pag. 61).

Noĭ, ministrul cultelor şi al instrucţiuniĭ publice;

Avênd în vedere că autoriĭ schimbă prea des ediţiunile *abecedarelor* şi *cărţilor de lectură*, schimbare ce se reduce numaĭ la aşezarea în altă ordine a bucăţilor de cetire, dar care, pentru înlăturarea dificultăţilor ce se ivesc din ne-

www.digibuc.ro

Anexe. potrivirea ediţiunilor, este suficient să silèscă pe institutorĭ şi învĕţătorĭ a impune eleyilor să-şĭ procure tot-deauna ultima ediţiune;

Avênd în vedere că, prin trecerea de la o şcólă la alta, eleviĭ sunt nevoiţĭ maĭ tot-deauna a-şĭ procurà alte cărţĭ;

Avênd în vedere preţul prea mare al acestor douĕ cărţĭ indispensabile pentru eleviĭ de curs primar, ceea ce face ca eleviĭ săracĭ să nu şi le pótă procurà şi, decĭ, să fie împedecaţĭ de a maĭ urmà la şcólă;

Decidem:

Art. I. Cu începere de la 1 Septemvrie 1902, nu se va maĭ permite introducerea în şcólele primare publice decât a unuĭ singur *abecedar* şi a uneĭ singure *cărţĭ de lectură* pentru clasele primare.

Cu alcătuirea acestuĭ *abecedar* şi acesteĭ *cărţĭ de lectură*, ministerul va însărcinà comisiunĭ carĭ le vor lucrà după un plan anumit, făcut în vederea programelor în fiinţă.

Manuscrisele aprobate vor rĕmânĕ proprietatea ministeruluĭ, care va avé dreptul a le imprimà şi a le vinde atât timp cât va socotì şi în modul cum va crede de cuviinţă.

Art. II. Preţul, cu care se vor vinde *abecedarul* şi *cartea de lectură* adoptate, se va fixà ast-fel, încât să resulte numaĭ acoperirea cheltuelilor pentru alcătuirea, imprimarea, cartonarea şi desfacerea lor, plus un exces de 10—15%, din care se va formà un fond pentru ajutarea copiilor săracĭ din învĕţămîntul primar cu cărţĭ şi rechisite necesare şcóleĭ.

Art. III. Abecedarele şi cărţile de lectură, carĭ aŭ obţinut până aḑĭ aprobarea ministeruluĭ, vor puté fi întrebuinţate în şcolĭ până la 30 Iunie 1902.

De la acea ḑi înainte, nu se vor maĭ admite în şcólele primare nicĭ un alt *abecedar* şi nicĭ o altă *carte de lectură*, decât acele adoptate în conformitate cu Art. I din acéstă decisiune.

www.digibuc.ro

Anexa No. 14.

Condițiunile concursuluĭ de cărțĭ didactice de curs primar (pag. 61).

I. Abecedarul.

Anexe.

1) Abecedarul, pe lângă scopul ce-l are de a învĕță pe elevĭ scrierea și cetirea, trebue să maĭ aibă și pe acela de a deșteptà în eĭ tragere de inimă și interes pentru învĕțătură. El va fi alcătuit în modul următor:

2) Un singur volum de 8—9 cóle de imprimat în format 8°, cu litera corp 13 saŭ 14 antiqua, cuprinḑênd douĕ părțĭ: I) exercițiĭ pentru învĕțarea literilor micĭ și marĭ de scris și de tipar, și II) exercițiĭ de lectură în prosă și versurĭ.

1) Partea I, care póte fi lucrată după unul din metodele scriptologe al cuvintelor normale, orĭ mixte, va cuprinde exercițiĭ pregătitóre de scriere (liniĭ, desemne simple de obiecte și elementele litorilor), litere și cuvinte cu înțeles real, nume și propositiunĭ scurte.

a) Cuvintele și propositiunile cu litere de scris vor fi maĭ puține decât acelea cu litere de tipar. Amândouĕ felurile de litere relative la o lecțiune de scris-cetit se vor găsì pe o aceeașĭ pagină. Literile de scris și exercițiile cu acestea vor precedà pe cele cu litere de tipar;

b) Cuvintele, carĭ vor servì la aflarea sunetelor, vor fi pe cât posibil monosilabe saŭ bisilabe, din cele maĭ ușor de scris și de cetit. Ele nu pot fi maĭ multe decât sunetele din limbă;

c) Literile și cuvintele se vor rînduì atât după ușurința scrierĭĭ cât și a pronunțărĭĭ. Intr'o lecțiune, afară póte de cea dintâiŭ, să nu se facă elevilor cunoscut decât un sunet cu literile respective ~~de~~ scris și de tipar. Cuvintele se vor despărți în silabe;

www.digibuc.ro

Anexe. *d)* Ilustrațiunile vor fi alese cu chibzuință ca să arate ființe și lucruri în acțiune. Intre cuvînt și figură va fi o concordanță perfectă de înțeles, ast-fel ca elevul să găséscă din figură cuvîntul cu sunetul de predat.

2) Exercițiile de lectură din partea II vor cuprinde povestiri morale cu subiecte din viéța copiluluĭ, din viéța familiară, narațiunĭ religióse, cântece de stea din cele maĭ simple, rugăciunĭ, exercițiĭ intuitive din cele prevĕdute în programă, poesióre, micĭ fabule, ghicitorĭ, sentințe și proverbe în legătură cu istorióre morale.

a) Pe cât va fi cu putință, se vor alege istorióre carĭ să pótă servì de pilde bune. Ele vor fi restrînse în propositiunĭ scurte și scrise în spirit copilăresc;

b) Bucățile de exercițiĭ intuitive, spre a nu fi sérbede și lipsite de interes pentru copiĭ, vor avé o formă cât maĭ atrăgĕtóre;

c) Autoriĭ vor scrie în limba curat literară, ferindu-se de neologisme și de formele dialectale, întrebuințate numaĭ în unele părțĭ ale țĕrilor locuite de Românĭ;

d) Bucățile reproduse vor purtà numele autoruluĭ saŭ al carțiĭ de unde aŭ fost luate, în tabla de materiĭ;

e) Se vor pune numaĭ ilustrațiunĭ de acelea carĭ servesc a lămurì o noțiune, orĭ a face cartea maĭ atrăgĕtóre.

Modelele date vor fi cât maĭ clare și bine executate, ca să slujéscă și la desvoltarea gustuluĭ estetic. Se vor utilisà și câte-và imaginĭ, arătând acțiunĭ pe carĭ eleviĭ le vor povesti din simplă privire;

f) Ortografia va fi cea academică.

II. Cărțile de cetire.

1) Conținutul cărților de cetire pentru tóte clasele va fi aprópe enciclopedic. Pe lângă bucățĭ de cetire cu fond instructiv și etic, ele vor maĭ cuprinde și următórele materiĭ prevĕdute în programa analitică: religiunea, limba română, istoria, sciințele naturale și bucățĭ referitóre la geografie.

www.digibuc.ro

2) Subiectele cu cuprins moral trebue să tindă a cultivà sentimentele morale şi a desvoltà în copil acele însuşiri, carĭ asigură omuluĭ succesul în viéţă, precum: spiritul de observaţiune, atenţiunea, preţuirea timpuluĭ, a munciĭ şi a economieĭ, răbdarea, stăruinţa, statornicia, spiritul de iniţiativă, energia, etc. Maĭ presus de tóte să predomnéscă ideea de patrie.

3) Subiectele diferitelor materiĭ din cartea de cetire se vor succedà în ordinea indicată de programă şi vor alternà între ele. Acéstă alternare se va face, pe cât va fi posibil, într'o ordine statornică. Autoriĭ vor ţiné sémă însă maĭ mult de legătura în care se pot aduce cunoscinţele, pentru ca învĕţămîntul să constitue un tot cât maĭ armonic şi maĭ bine închegat.

4) Cărţile de cetire, fiind destinate pentru copiĭ de ambele sexe, atât din oraşe cât şi din sate, vor conţiné bucăţĭ potrivite pentru fie-care din aceste categoriĭ de copiĭ.

5) Limba întrebuinţată va fi cea literară, stilul cât se póte de uşor şi maĭ puţin figurat; iar ortografia va fi cea academică.

6) Bucăţile cu conţinut moral, luate din autoriĭ străinĭ, trebuesc ast-fel lucrate în cât să presinte scene din însuşĭ felul de viéţă a poporuluĭ nostru.

7) Ilustraţiunĭ se vor pune în manuscrise numaĭ câte vor fi necesare şi posibil de găsit şi de executat.

1. Cartea de cetire pentru clasa II urbană şi divisia II rurală.

a) Bucăţile de cetire vor fi pe cât se póte de scurte (cel mult până la o pagină de tipar, litera No. 10 saŭ 11);

b) Lecţiunile de gramatică se vor alcătuì pe basa exemplelor scóse din cetire;

c) Poesiile se vor alege din operile poeţilor celor maĭ însemnaţĭ. Cele destinate pentru memorisare vor fi scurte şi în numĕr până la 20, afară de legendele în versurĭ;

www.digibuc.ro

Anexe. *d)* Subiectele de religiune vor fi scurte şi scrise în stilul admis de S-tul Sinod;

e) Legendele se vor alege conform instrucţiunilor din programă;

f) Proverbele, ghicitorile, sentinţele morale şi maximele se vor alege din cele cu înţeles uşor. Deslegările ghicitorilor vor fi puse la tabla de materiĭ;

g) Intregul cuprins al cărţiĭ de cetire pentru acéstă clasă şi divisiune va formà un volum de la 14—16 cóle de tipar pentru clasa II, şi de la 16—18 cóle pentru divisiunea II;

h) Pentru amândoĭ aniĭ divisiuniĭ a II-a rurale, se va întocmì o singură carte. Bucăţile de cetire şi de memorisare şi materia de religiune şi de istorie, prevĕḑute de programă a se predà în anul I, vor figurà în cartea imprimată în jumătatea întâia. Materia din studiile de maĭ sus, prevĕḑute a se predà în anul al II-lea, va figurà în a doua jumătate a cărţiĭ. Subiectele de gramatică şi de exemple intuitive, fiind comune ambilor anĭ, se vor aşezà câte o jumătate din fie-care în partea anuluĭ I, iar restul în partea anuluĭ al II-lea, printre subiectele din cele-lalte studiĭ. Autoriĭ nu sunt ţinuţĭ a presintà manuscrise deosebite pentru şcólele rurale. Manuscrisele cărţilor de cetire pentru clasa II urbană vor avé la urmă, ca suplement, adaosul de materie cerută de program pentru divisiunea a II rurală; iar, după tabla de materie a claseĭ a II-a urbane, se va întocmì o tablă de materie pentru divisiunea II rurală, în care să se vadă subiectele din diferitele studiĭ, rînduite aşà cum vor trebuì să fie în cartea imprimată.

2. *Cărţile de cetire pentru clasa III şi a IV urbană şi divisia III rurală.*

a) Bucăţile de cetire alese, prelucrate saŭ compuse, vor fi—conform programeĭ—maĭ variate; cele maĭ lungĭ vor avé o întindere maĭ mare de 3 paginĭ de tipar pentru clasa III şi de 4 pentru clasa IV şi divisiunea III;

b) Poesiile vor fi alese după instrucţiunile date de pro-

www.digibuc.ro

gramă și vor fi mai lungi decât cele pentru clasa II. Numĕrul lor se limitéză la cel mult 30 pentru fie-care clasă; Anexe.

c) Biografiile vor fi scurte și numai ale acelor scriitorĭ români, din ale căror opere s'aŭ ales bucățĭ pentru cartea de cetire respectivă;

d) Subiectele de istorie vor cuprinde numaĭ faptele de căpetenie și vor tinde la cultivarea sentimentelor patriotice. Cronologia va fi redusă la strictul necesar

In legătură cu subiectele de istorie se vor tratà, pe cât va fi posibil, și cestiunile de învĕțămînt civic și organisarea Statuluĭ, conform programeĭ, căutându-se a se da desvoltare mai mult organisăriĭ actuale.

e) Subiectele de sciințe naturale vor fi expuse în mod clar și precis, și cu cât mai puținĭ termenĭ technicĭ;

f) Proverbele, ghicitorile, sentințele morale, maximele, etc. vor îndeplinì aceleașĭ condițiunĭ ca și cele pentru clasa II;

g) Intregul cuprins al cărțiĭ de cetire pentru clasa III va fi de 15—20 cóle de tipar, iar pentru IV de 25—50 cóle;

h) La divisiunea III rurală se va imprimà câte o carte deosebită pentru fie-care an. De aceea, manuscrisele de cetire pentru clasa III urbană vor fi însoțite de adaosul de materie a anuluĭ întâiŭ și de o tablă de materie pentru acest an; iar cele pentru clasa IV vor fi provĕdute cu o tablă de materie pentru anul al douilea al divisiuniĭ III, în felul arătat la cetirea pentru divisia II.

III. Dispositĭunĭ generale.

1) Terminul presintăriĭ abecedarelor și cărților de cetire pentru clasa II urbană și divisia II rurală este până la 15 Aprilie 1902; iar al cărților de cetire, pentru clasele III și IV urbană și divisia III rurală, până la 15 Ianuarie 1903. Lucrările se vor înaintà ministeruluĭ, în manuscris, purtând un motto. Numele autorilor va fi închis într'un plic, lipit pe a doua filă a manuscrisuluĭ;

www.digibuc.ro

Anexe. 2) Autorii, carĭ se bucură aḍĭ de aprobarea unor asemenea cărți, pot presintà lucrările lor modificate, conform cerințelor de față, în manuscris și sub motto.

3) Concurenții vor indicà, fără vre-o motivare, chiar la începutul manuscrisuluĭ, în douĕ pagine cel mult, planul după care este concepută lucrarea.

4) Manuscrisele se vor cercetà de comisiunea instituită de minister și se vor premià, de fie-care clasă, câte 3 din cele maĭ bune lucrărĭ, cu sumele următóre:

a) Pentru abecedar:

Premiul întâiŭ de 1.500 leĭ, dat la aprobarea cărții, și participarea la un beneficiŭ de 3.000 leĭ anual, cât timp cartea se va găsì în posesiunea ministeruluĭ.

Premiul al douilea de 1.500 leĭ, și premiul al treilea de 1.000 leĭ, acordat o singură dată la aprobare;

b) Pentru cartea de cetire de clasa II și divisiunea II:

Premiul întâiŭ de 2.000 leĭ, dat la aprobare, și un beneficiŭ de 3.500 leĭ anual.

Premiul al doilea de 2.000 leĭ, și premiul al treilea de 1.500 leĭ, acordat o singură dată la aprobare;

c) Pentru cartea de cetire de clasa III și divisiunea III anul întâiŭ:

Premiul întâiŭ de 2.500 leĭ, dat la aprobare, și un beneficiŭ de 4.000 leĭ anual.

Premiul al doilea de 2.500 leĭ, și premiul al treilea de 2.000 leĭ, acordat o singură dată la aprobare;

d) Pentru cartea de cetire de clasa IV, și divisiunea III anul al doilea:

Premiul întâiŭ de 3.000 leĭ, dat la aprobare, și un beneficiŭ de 4.500 leĭ anual.

Premiul al douilea de 3.000 leĭ, și premiul al treilea de 2.500 leĭ, acordat o singură dată la aprobare.

5) Manuscrisele premiate rĕmân în posesiunea ministeruluĭ timp de 3 anĭ.

Ministerul imprimă pentru fie-care clasă, pe întâiul premiat, reservându-șĭ dreptul de a introduce modificările ce

www.digibuc.ro

va crede necesare şi utilisând material din lucrările carĭ aŭ obţinut premiile al doilea şi al treilea ; Anexe.

6) Corectura tipografică cade în sarcina autoruluĭ şi în supravegherea unuĭ membru din comisiunea care a cercetat cărţile.

Anexa No. 15.

Circulara No. 21.287 din 14 Ianuarie 1898, către revisoriĭ şcolarĭ, pentru înfiinţarea cantinelor şcolare (pag. 66)

Domnule Revisor,

Frecuentarea regulată a şcoliĭ din partea elevilor este una din condiţiunile esenţiale pentru asigurarea mersuluĭ normal al lecţiunilor şi pentru realisarea resultatelor, ce suntem în drept a le aşteptà de la şcóla primară, în schimbul sacrificiilor enorme pe carĭ le face Statul pentru acest învĕţămînt.

E destul ca în fie-care ḑi să avem câţĭ-và şcolarĭ absenţĭ dintre aceĭ care figuréză în catalóge ca regulaţĭ — făcênd abstracţie de ceĭ ce lipsesc de la începutul anuluĭ—pentru ca întreg învĕţămîntul să se resimtă. Învĕţătorul e silit să revină necontenit asupră lecţiunilor dejà făcute, dacă voesce ca materia nouă, ce are de tratat, să fie înţelésă şi să se pótă legà cu cea precedentă. Cu deosebire în şcóla rurală, unde învĕţătorul are maĭ multe clase, unde timpul reservat a se ocupà cu fie-care clasă este redus în raport cu numĕrul claselor, şi unde posibilitatea de a revenì asupra lecţiunilor precedente este şi maĭ mică, din causa lipseĭ de timp, absenţele acestea intermitente aŭ un efect desastros asupra învĕţămîntuluĭ.

www.digibuc.ro

Anexe. Dispositiunile din lege privitóre la obligativitate nu sunt de ajuns pentru asigurarea regulateĭ frecuentărĭ.

Dacă suntem în drept să aplicăm aceste dispositiunĭ pentru a înfrânge ignoranța saŭ îndărătnicia unor părinți, carĭ nu înțeleg folósele învățăturiĭ, saŭ nu vor să le înțelégă, și să-ĭ constrîngem să-și trimită copiiĭ la școlă, atuncĭ când aŭ școla la îndemână, când, cu alte cuvinte, frecuentarea eĭ e posibilă, nu vom puté face us de aceste dispositiunĭ, când împrejurărĭ de forță majoră vor zădărnicĭ bună-voința părinților de a-și trimite copiiĭ la școlă și vor face aprópe imposibilă frecuentarea eĭ.

O ast-fel de împrejurare, care constitue cas de forță majoră, este așezarea topografică a celor maĭ multe din comunele nóstre rurale.

Mare parte din aceste comune, deși formate din o singură cătună, sunt rĕsfirate pe întinderĭ marĭ, așà că școlariĭ trebue să strĕbată distanțe destul de însemnate până la școlă.

In comunele, carĭ sunt formate din maĭ multe cătune, nu în fie-care cătună se află școlă. Distanțele marĭ carĭ le separă de cătunul cu școla sunt, maĭ ales pe timp de iérnă, chiar și pentru adulți, greŭ de străbătut; pentru copiĭ sunt însă fórte obositóre și de multe orĭ nu fără pericol. In ast-fel de împrejurărĭ, mulți părinți preferă a nu-și maĭ trimite copiiĭ la școlă.

Spre înlăturarea acestuĭ neajuns, subsemnatul vĕ rógă să încercați a pune în practică pe acele din măsurile ce propunem maĭ jos, carĭ veți crede că sunt aplicabile, după localitate.

Școlariĭ din cătuna cu școla, carĭ locuesc departe de școlă, să nu maĭ mérgă la amiazĭ acasă, ci să iea masa la școlă, aducêndu-și mâncare de acasă.

In localitățile unde părinții se vor învoi, să se înființeze cantine școlare, în carĭ școlariĭ ar puté căpĕtà, pentru 5—10 banĭ, o mâncare caldă. Sala de mâncare să se aranjeze la școlă, dacă localul permite, saŭ în o casă particulară din apropiere de școlă. In vedere că țĕranul nostru câștigă

www.digibuc.ro

greŭ banul, maĭ bucuros cred că ar da în natură cele trebuincióse pentru mâncare. Cantinieră ar puté fi saŭ soția învĕțătoruluĭ, saŭ o femeie din sat, angajată în acest scop, saŭ, în fine, masa comună a elevilor s'ar puté pregăti cu rîndul de înseșĭ mamele elevilor. Ar fi o emulațiune în casul acesta, de a servì fie-care cât se póte maĭ bine și maĭ curat.

Chiria caseĭ—în cas când localul școleĭ n'ar dispune de încăperĭ pentru cantină și bucătărie—și alte micĭ cheltuelĭ s'ar puté acoperì din budgetul comuneĭ saŭ prin contribuirĭ benevole. Se vor găsi de sigur proprietarĭ cu dor de înaintarea școleĭ sătescĭ, carĭ într'un fel saŭ în altul vor venì în ajutor acestor cantine școlare.

Pentru școlariĭ din cătune, aceste cantine vor fi o și maĭ mare binefacere.

Frecuentarea regulată a școleĭ din partea acestor copiĭ nu va fi posibilă decât atuncĭ, când eĭ vor fi scutițĭ de neajunsurile ce întîmpină, străbătênd distanțele marĭ dintre cătunul în care locuesc părinții lor și cătunul cu școla.

Acésta nu se póte realisà decât în douĕ moduri: saŭ transportând cu carul pe aceștĭ copiĭ în fie-care dĭ, diminéța și séra, la școlă și de la școlă; saŭ înființând un fel de internat—o sală de dormire — dacă e loc, la școlă, saŭ în o casă închiriată în acest scop. Aceștĭ școlarĭ, transportațĭ Lunĭ diminéța cu carul, aprovisionațĭ fie-care pentru o sĕptĕmână cu cele trebuincióse mâncărĭĭ, care se va preparà la cantină, vor rĕmâné tótă sĕptĕmâna în cătunul cu școla și vor fi transportațĭ iarășĭ în acelașĭ fel Sâmbăta séra la părinții lor, spre a fi premeniți și a li se da și alte îngrijirĭ necesare.

In casul întâiŭ, transportul va fi maĭ greŭ de făcut, fiind că e maĭ frecuent. Casul al douilea mi se pare maĭ avantagios din maĭ multe puncte de vedere. Serviciul de transport îl vor face părinții elevilor cu rîndul, prin bună învoială.

Chiar în cătunele carĭ aŭ școlă, carĭ sunt însă rĕsfirate pe întinderĭ de 2—3 km., iar școla, din întâmplare, se află

www.digibuc.ro

Anexe. la o extremitate a satuluĭ, ar fi nemerit ca copiiĭ să fie transportaţĭ cu carul la şcólă, maĭ ales pe vremea rea, angajându-se părinţiĭ a face acésta cu rîndul.

Administrarea şi privegherea, atât a cantinelor şcolare cât şi a dormitórelor, va fi de atribuţiunea învĕţătoruluĭ.

Inţelegeţĭ fórte bine, Domnule Revisor, că nu e posibil a se luà o măsură uniformă şi generală, aplicabilă pentru tóte comunele. Las la chibzuinţa d-vóstre, care cunósceţĭ judeţul, să luaţĭ iniţiativa şi să puneţĭ în practică ceea ce credeţĭ că se póte face, după împrejurările din fie-care localitate.

Nicăieriĭ decât-aicĭ nu se potrivesce maĭ bine proverbul: „Tot începutul este greŭ!“ Am însă convingerea că, dacă acest început se va face cu chibzuinţă, cestiunea ce ne preocupă va intrà în deprinderile sătenilor noştri cu atât maĭ mult, cu cât folósele ce vor resultà vor fi maĭ evidente.

Vĕ veţĭ adresà dar saŭ prin circulăriĭ către aceĭ învĕţătoriĭ, ale căror şcóle se găsesc în condiţiuniĭ identice, saŭ prin adrese deosebite către alţiĭ, ale căror şcóle funcţionézà în condiţiuniĭ deosebite, ca să încerce tot ce se póte face.

In inspecţiunile pe cariĭ le veţĭ face, profitând de aflarea d-vóstre în comună, în înţelegere cu autoritatea comunală, veţĭ convocà pe locuitoriĭ, şi, după ce le veţĭ explicà folósele uneia saŭ alteia din măsurile ce le veţĭ crede realisabile, după localitate, îĭ veţĭ sfătuì să se asocieze şi să vină în ajutorul copiilor lor, atât spre a le înlesnì şi asigurà regulata frecuentare a şcóleĭ, cât şi spre a fi maĭ bine îngrijiţĭ din punctul de vedere al hraneĭ. Unde comuna va dispune de mijlóce, veţĭ face apel la consiliul comunal ca să contribue cu o sumă óre-care.

Despre resultatele ce veţĭ realisà, ne veţĭ face raport amănunţit.

www.digibuc.ro

SITUAȚIUNEA CANTINELOR ȘCOLARE

www.digibuc.ro

Anexa No. 16.

Situațiunea cantinelor școlare

No. curent	JUDEȚUL	NUMELE REVISORILOR ȘCOLARI ÎN 1902 3	ANUL ÎNFIINȚĂRII 1898	1899	1900	1901—902	Totalul cantinelor	FELUL CANTINELOR Cu dormitor	Cantine de zi	Numĕrul elevilor cantinierĭ în anul 1901—1902
1	Argeș . . .	D. I Pomponiu . .	3	1	—		4	2	2	242
2	Bacĕŭ . . .	Petru Stoica . . .	6	1	—	2	9	1	8	325
3	Botoșanĭ . .	Const. V. Ţicșinescu	5	5	—	6	16	2	14	341
4	Brăila. . . .	Panait Gheorghiu	3	2	—	—	5	1	4	139
5	Buzĕŭ. . . .	M. Niculescu . . .				—	—	—	—	—
6	Constanța .	P. Pașa	3	—	—		3	3	—	45
7	Covurluiŭ .	N. Nicolaescu . . .	—	—	—	8	8	2	6	130

în anul 1901—1902 (pag. 69).

COSTUL UNUĬ ELEV Ţilnic	Anual	FONDUL CANTINELOR Leĭ	B.	OBSERVAȚIUNI
1.0,07—1.0,10	3—5 leĭ	—	—	Cele dintâĭ cantine din Argeș aŭ fost înființate în 1898—99 din fondul dat de Casa Școlelor. În urmă, prin serbărĭ școlare și subvențiile comunelor, fondul s'a mărit. În 1901—902 s'a înființat în Pitești o societate a cantinelor. In județ maĭ este nevoe de cel puțin 5 cantine. Populațiunea școlară și frecuentarea s'a mărit simțitor de la înființarea cantinelor. Ex. școla din Hăreștĭ-Vlășcuța înainte de cantine aveà 180 elevĭ; după înființarea cantinelor, populația a fost de 280 elevĭ.
1.0,08—1.0,15	16—40 „	—	—	Cantinele școlare înființate în 1898—99 nu aŭ funcționat tóte regulat în anul 1900—901, de óre-ce unora li se redusese subvențiile de la comune și aŭ fost negligiate. In 1902 s'a înființat în Bacĕŭ o societate a cantinelor, care strângênd fondurile necesare a făcut să funcționeze tóte cantinele regulat. Populațiunea școlară a crescut în timpul funcționărĭĭ cantinelor.
—	—	—	—	Cantinele din Botoșanĭ se întrețin de societatea cantinelor, care are un fond de 2.500 leĭ adunațĭ din subvențiile comunale, donațiunĭ și produsul serbărilor școlare. La școlele unde sunt cantine înainte era o populație de 839 elevĭ, astă-dĭ aŭ 1.159. Maĭ este nevoe de 22.
1.0,20	7—20 „	—	—	In 1898—99 se înființase 6 cantine. In anul 1899—900 a funcționat una singură; în 1900—901 n'a funcționat niciuna fiind părăsite. In 1901—902 s'aŭ adus in stare de funcționare 5 cantine, înființându-se o societate. In tot județul maĭ este nevoe de 6 cantine. Fondul de întreținere s'a adunat prin serbărĭ școlare, donațiunĭ și subvențiile comunelor. Populațiunea școlară a crescut și frecuentarea este maĭ regulată.
—	—	—	—	Nu a avut cantine.
1.0,50	—	4.666	25	In 1898—99 se înființase 3 cantine. In 1900—901 s'a desființat uña din lipsă de fonduri. Fiind trebuinciósă s'a luat măsurĭ a se reînființà. S'a înființat o societate a cantinelor, care a strîns un fond de 4.666 leĭ, 25 banĭ.
1.0,12—1.0,24	4—16 „	—	—	Pentru a se asigurà funcționarea regulată a cantinelor s'a înființat o societate a cantinelor în scop de a strînge fondul necesar. Populațiunea școlară a crescut și frecuentarea este regulată.

www.digibuc.ro

Anexe.

No. curent	JUDEȚUL	NUMELE REVISORILOR ȘCOLARI ÎN 1902—3	ANUL ÎNFIINȚĂRII 1898 99	1899—900	1900—901	1901—902	Totalul cantinelor	FELUL CANTINELOR Cu dormitor	Cantine de zi	Numĕrul elevilor cantinierĭ în anul 1901—1902	COSTUL UNUĬ ELEV Ḑilnic	Anual	FONDUL CANTINELOR Leĭ	B.	OBSERVAȚIUNI
8	Dâmbovița	G. Cherciu	—	8	—	4	12	1	11	178	1.0,06—1.0,35	—			Fondul cantinelor școlare s'a strîns în 1898—99 de un comitet. Din acest fond de 3.000 leĭ s'aŭ înființat treptat cantine în aniĭ următorĭ. Fondul a fost strins din serbărĭ școlare, donațiunĭ și subvențiĭ comunale. Sunt școle în Dâmbovița carĭ fără cantine ar avé o populație fórte neregulată. Cătunele sunt împrăștiate și pedicĭ grele maĭ ales iarna.
9	Dolj	C. Alexandrescu .	2	2	—	3	7	6	1	80	1.0,05—1.0,22	—	—		In anul 1898—99 s'a fundat o societate a cantinelor din județ, care a strins 7.000 leĭ prin serbărĭ școlare și liste de subscripție. Din acest fond s'aŭ înființat treptat în acel an, și aniĭ următorĭ, cantine. Maĭ este nevoe de 3 cantine cu dormitor. Pentru orașul Craiova este o altă societate a Dómnelor Craioveĭ numita „Ospătăria școlară", înființată în 1898 99.
10	Dorohoiŭ . .	Eliseiŭ Mavrodin .	2	3	—	3	8	—	8	221	—	—	—		Treĭ cantine sunt la școlele urbane: 2 în Dorohoiŭ și 1 în Mihăilenĭ, hrănind 100 elevĭ ḑilnic. Acestea se întrețin din produsul unor serate ce se daŭ în fie-care an. In județ maĭ este nevoe de 14 cantine.
11	Fălciŭ . . .	Gh. Ștefănescu . .				—	—	—		—	—	—	—		In 1898 se înființase 3 cantine școlare, dintre carĭ 2 cu dormitor, strîngêndu-se fondurile neccsare. In 1900 fondurile aŭ fost risipite și cantinele desființate tocmaĭ de ceĭ chemațĭ a le susține. In acest județ trebuesc cel puțin 14 cantinc și nevoia este atât de simțită în cât locuitorĭ din comunele Novacĭ și Giurcanĭ aŭ înființat și întreținut eĭ cantine în timpul crneĭ anuluĭ 1901—902.
12	Gorj	Alex. Stefulescu .	1		—		1	1		12	1.0,32	—			In 1898—99 se înființase o cantină cu dormitor în comuna Stănescĭ, cătunul Cermudia. Elevii veniaŭ de la depărtare de 3 k. până la școlă. A fost desființată în anul 1900 și nu s'a maĭ reînființat.
13	Ialomița . .	C. Protopopescu .			—	6	6	2	4	124	1.0,10—1.0,20	—	1.500		Din anul 1898 99 se începuse a se strînge fondurĭ pentru a se înființă cantine, însă nu s'a putut înființă de cât în 1901—902. Maĭ este nevoe de 6 cantine. Se află o societate a cantinelor, avênd un fond de 1.500 leĭ.
14	Iașĭ	D. Sachelarescu .	5	4	—	1	10	6	4	198	—	7—25 leĭ	5.000		In anul 1898—99 s'a înființat o societate „Cantina școlară", care a strins un fond de 5 000 leĭ. Una din cantine este în Iașĭ, subvențională cu 1.000 leĭ de comună. Fondurile se adună din serbărĭ școlare, donațiunĭ și subvențiĭ.

www.digibuc.ro

Anexe.

No. curent	JUDEȚUL	NUMELE REVISORILOR ȘCOLARI ÎN 1902—3	ANUL ÎNFIINȚĂRII 1898—99	1899—900	1900—901	1901—902	Totalul cantinelor	FELUL CANTINELOR Cu dormitor	Cantine de zi	Numĕrul elevilor cantinierĭ în anul 1901—1902	COSTUL UNUĬ ELEV Pilnic	Anual	FONDUL CANTINELOR Leĭ	B.	OBSERVAȚIUNI
15	Ilfov	A. Sinișteanu circ. I G. Stoenescu „ II	5	2	—	—	7	5	2	420	—	—	15.000		Afară de societatea cantinelor școlare din județ, se află o altă societate a cantinelor în Bucurescĭ. Atât în județ cât și în oraș primele cantine s'aŭ înființat în anul 1898—99. Fondurile au fost strînse din serbărĭ școlare, liste de subscripție, donațiunĭ și subvențiile comunelor. Comitetul cantinelor din județ este alcătuit din învĕțătorĭ și cei din Bucurescĭ de institutorĭ.
16	Mehedinți .	D. C. Bungețianu .	11	2	—	1	14	1	13	276	—	5 10 leĭ			Cele dintâĭ cantine aŭ fost înființate cu ajutorul Caseĭ Școlelor în 1898—99. In urmă s'aŭ strîns fondurile necesare, din carĭ s'au înființat treptat și cele-lalte cantine. Fondurile sunt strînse din produsul serbărilor școlare și subvențiile comunelor. Maĭ este nevoe de 6 cantine. Populațiunea a crescut și frecuentarea este regulată de la înființarea lor.
17	Muscel . . .	Gr. Teodosiu . . .		—	—	—	—	—	—	—		—	—		In anul 1898 99 se formase un comitet care a strins 1.489 leĭ 20, pentru a se înființà cantine, căcĭ este absolută nevoe. Douĕ cantine se înființase de Casa Școlelor. Acest fond a remas neîntrebuințat în aniĭ următorĭ, căcĭ până la 1902 nimenĭ nu s'a maĭ gândit la cantine. Cele înființate a încetat de a maĭ funcționà. Actualmente s'a formnat o societate a cantinelor, care cu începutul anului 1902—903 va înființà maĭ multe cantine. Este nevoe de 15 cantine.
18	Neamțu . .	G. Nicolau		4	—	5	9	—	9	315	1.0,05—1.0,20	4—15 „	9.708	82	Cantinele din Némțu se întreținde societatea „Propășirea“, care s'a înființat în anul 1898—99 de membriĭ corpuluĭ didactic primar sub îndemnul ministeruluĭ instrucțiunĭ publice. Cantinele aŭ avut o mare influență asupra frecuentărĭ regulate a elevilor și înmulțirĭ lor; ast-fel școla din comuna Poiana-Teiuluĭ, înainte de înființarea cantincĭ, avea 87 elevĭ, după înființare are 130. La școla din Buhalnița, înainte de cantină eraŭ 68 elevĭ, după înființare sunt 124. Douĕ cantine sunt în oraș. In județ este nevoe încă de 9 cantine,
19	Olt	G. Tomescu . . .		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		Nu a avut cantine.
20	Prahova . .	T. G. Georgescu. .	1	3	—	4	8	—	8	367	1.0,07—1.0,20	—	—	—	Din anul 1898—99 s'a strîns fonduri pentru cantine, înființându-se la început una și s'a continuat în aniĭ următorĭ. Maĭ este nevoe încă de 8 cantine.

Anexe.

www.digibuc.ro

Anexe.

No. curent	JUDEȚUL	NUMELE REVISORILOR ȘCOLARI ÎN 1902 3	ANUL ÎNFIINȚĂRII				Totalul cantinelor	FELUL CANTINELOR		Numĕrul elevilor cantinierĭ în anul 1901—1902	COSTUL UNUĬ ELEV		FONDUL CANTINELOR		OBSERVAȚIUNI
			1898—99	1899—900	1900—901	1901—902		Cu dormitor	Cantine de zi		Ḑilnic	Anual	Leĭ	B.	
21	Putna . . .	G. Simionescu. . .	1	—		4	5	3	2	303	1.0,08—1.0,22.	14—20 leĭ	2.059	15	In 1898 Casa Școlelor a înființat prima cantină școlară. S'a format în acel an un comitet care să strîngă fonduri pentru înființarea altor cantine. In anul 1900—901, cantinele aŭ fost părăsite de și erà nevoe. Comitetul n'a mai lucrat. In 1901—902 s'a format o societate a cantinelor și numĕrul lor s'a ridicat la 5. Cantinele aŭ adus servicĭi marĭ școleĭ. Frecuentarea regulată. Populația școlară mărită. Ast-fel la școla din com. Făureĭ, înainte de cantină, eraŭ 39 elevĭ, dupa înființare sunt 128.
22	Roman . . .	I. Ciocan	—	1	—	1	2	1	1	39	1.0,30	--	—		In anul 1898 99 se formase un comitet care a strîns un fond în folosul cantinelor. Din acest fond s'a înființat o cantină. In 1900—901, cantinele aŭ fost părăsite. In 1902 s'a format o societate de ajutor pentru cantine.
23	R.-Sărat . .	G. Dianu	2	3	—	2	7	2	5		—	—	5.000	—	In 1898—99 s'a format o societate a cantinelor, care a strîns fondurile necesare. Din acel fond, din liste de subscripție și din subvențiile comunelor, s'aŭ înființat treptat cantine. Afară de cantinele actuale mai este nevoe încă de 7. Fondul de 5.000 l. este inalienabil.
24	Romanați .	Petre Rădulescu .	2	—	—	—	2	1	1	87	1.0,05—1.0,45	5—15 „	383	—	In 1898—99 s'a format un comitet pentru a strînge fonduri să se înființeze cantine. S'a strîns 1.027 leĭ și 20 banĭ, din carĭ s'a înființat 2 cantine și ajutat școla inferiórà de meserĭ din com. Vișina. In anul 1900—901 comitetul n'a mai lucrat. In județ este nevoe de 7 cantine.
25	Suceava . .	G. T. Ionescu . . .	—	—	—	4	4		4	67	—	—	1.552	—	Din anul 1898—99 se formase un comitet, care a început să strîngă fonduri în scop de a înființà cantine școlare. In 1900 s'a înființat în Fălticenĭ o societate a cantinelor școlare și ajutorarea elevilor sărac. Din fondurile acestei societățĭ, adunate din cotisărĭ și organisărĭ de serbărĭ școlare, s'aŭ înființat cantinele școlare existente.
26	Tecuciŭ . .	Ion I. Teodoru . .	3	—	—	8	11	—	11	274	—	3—10 „	—	—	Primele cantine s'aŭ înființat în 1898—99 cu ajutorul Caseĭ Școlelor. In urmă s'a format un comitet local care adună fondurĭ prin serbărĭ școlare, subvențiĭ comuuale și donațiunĭ.
27	Teleorman .	S. Spulbereanu . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	In 1901—902 s'a format o societate a cantinelor, care a strâns un fond de 539 leĭ 55 banĭ, cu care se va înființà cantine, căcĭ este nevoe în unele comune.

www.digibuc.ro

Anexe.

No. curent	JUDEȚUL	NUMELE REVISORILOR ȘCOLARI ÎN 1902 3	ANUL ÎNFIINȚĂRII				Totalul cantinelor	FELUL CANTINELOR		Numĕrul elevilor cantinierĭ în anul 1901—1902	COSTUL UNUĬ ELEV		FONDUL CANTINELOR		OBSERVAȚIUNI
			1898 99	1899—900	1900—901	1901—902		Cu dormitor	Cantine de ți		Ḑilnic	Anual	Leĭ	B.	
28	Tulcea . . .	I. Ionescu		—	—	—	—	—	—	—	—			—	In anul 1898—99 cu ajutorul Caseĭ Școlelor s'a înființat 3 cantine. Cantinele eraŭ ajutate și de societatea „Lumina". In 1899—900 și 1900—901, cantinele s'aŭ desființat și fondul societățiĭ „Lumina" s'a ispravit, ne maĭ interesându-se nimenĭ de sórta cantinelor.
29	Tutova . . .	V. Diaconescu . .	1	—		—	1	1		16	1.0,06	3 leĭ	—	—	In 1898—99 s'a înființat o cantină în comuna Murgenĭ de învĕțătorĭ, care a funcționat neîntrerupt. Nevoe în județ este de 80 cantine; pentru acésta trebue înființată o societate a cantinelor.
30	Vasluiŭ . .	V. Dimitriu . . .	8		—	—	8	6	2	92	1.0,05 1.0,10	5 15 „			Cantinele aŭ funcționat neregulat în anii 1899 900 și 1900—901, fiind aprópe părăsite. In 1901—902 s'aŭ strins fondurile necesare de un comitet și aŭ funcționat regulat.
31	Vâlcea . . .	D. Constantinescu	3	—	—	52	55	12	43	2.380		—			In 1898—'9 se înființase 86 cantine, carĭ aŭ funcționat regulat până la Martie 1899. De la acéstă dată aŭ fost desființate 83 de către autoritatea școlară și administrativă locală din acel timp.
32	Vlașca . . .	R. Grigorcea . . .	—	—	—	4	4	2	2	154	1.0,05 1 0,15	5 15 „	1.350	—	In 1898—99 se înființase o cantină din fond particular. In 1901—902 s'a înființat societatea „Ofranda", din fondul căreia s'aŭ înființat 4 cantine școlare.
	Bucurescĭ .		8	2	—	—	10	—	10	1.650	1.0,15—1.0,22		43.000		Vedĭ Observația No. 15, Ilfov.
	Craiova . .		1	—	—	4	5	—	5	350	—	9 „	30.000		Vedĭ Observația No. 9, Dolj.
		Total . .	76	43	—	122	241	61	180	8.475	—	—	119.219	22	

www.digibuc.ro

Anexe.

Anexa No. 17.

Situaţiunea cantinelor şcolare în anul 1902—1903 (pag. 69).

JUDEŢUL	Numĕrul cantinelor: Urbane	Rurale	Total	Cantine cu dormitor	
Argeş . . .	2	5	7	2	S'a dat masa la 114 copiĭ cu plată şi la 147 gratuit.
Bacău . .	2	1	3		S'a dat masa la 92 copiĭ gratuit.
Botoşanĭ .	2	1	3	1	» 10 cu plată şi la 125 gratuit.
Brăila . .	—			—	N'a avut.
Buzĕu . .	1	2	3	2	Cele două cantine rurale întreţinute din fondul L. Cazzavilan .
Constanţa .	1	2	3		S'a dat masa gratuit la un numĕr de 28 copiĭ.
Covurluiu .	2	11	13	3	» » » » 331 »
Dâmboviţa.	2	—	2	—	3.414 porţiĭ gratuite şi 1.743 cu plată.
Dolj . . .	3		3		
Dorohoiu .	4	5	9	5	S'a dat masa gratuit la un numĕr de 291 copi .
Fălciu . .	1	—	1	—	» 13 »
Gorj . . .	—	—	—		N'a avut.
Ialomiţa . .	—			—	N'a avut.
Iaşĭ. . . .	2	5	7	4	S'a dat masa gratuit la un numĕr de 172 copiĭ, iar cu plată la 10.
Ilfov . . .	10	16	26	2	S'au folosit de cantine 800—1.000 copiĭ şi s'a dat masa gratuit la un numer de 70 100 pe ḑi.
Mehedinţĭ .	—	6	6	2	Copiiĭ au adus mâncare de-acasă şi li s'a preparat de servitorul cantineĭ.
Muscel . .	2	5	7	—	S'aŭ servit 4.929 porţiĭ gratuit şi 6.152 cu plată.
Némţu . .	3	6	9	1	S'a dat masa gratuit la 305 copiĭ şi cu plată la 70.
Olt	—			—	N'a avut.
Prahova .	—				N'a avut.
Putna . . .	13	1	14	8	S'aŭ dat gratuit 2.078 porţiĭ, iar cu plată 950.
R.-Sărat . .	—	3	3	1	S'a dat masa gratuit la un numĕr de 88 copiĭ.
Roman . .	—	1	1	1	Copiiĭ aŭ adus mâncare de acasă.
Romanaţĭ .	—	1	1	—	S'a dat masa gratuit la un numĕr de 140 copiĭ.
Sucéva. . .	—	1	1	1	» 15
Tecuciu . .	—	3	3	2	» 128
Teleorman.		—		—	N'a avut.
Tulcea . .	1	—	1	—	S'a dat masa gratuit la 38 copiĭ şi cu plată la 20.
Tutova . .	—	1	1	1	S'a dat masa gratuit la 12 copiĭ.
Vasluiu . .		1	1	1	Copiiĭ aŭ adus mâncare de-acasă.
Vâlcea . .	—	35	35	12	
Vlaşca . .	1	7	8		La patru cantine rurale s'a dat masa gratuit la 67 copiĭ, iar cu plată la 36.
Total . .	52	119	171	49	

www.digibuc.ro

Anexa No. 18.

Circulara No. 85.561 din Ianuarie 1899 către d-niĭ prefecţĭ de judeţe şi revisoriĭ şcolarĭ, în cestiunea cantinelor şcolare (pag. 70).

Domnule,

Anexe.

Cu multă mulţumire, ministerul vede căldura cu care a fost primită propunerea sa făcută prin circulara No. 21.287 din 14 Ianuarie 1898, relativă la înfiinţarea de cantine pe lângă şcólele primare. In fórte multe părţĭ s'aŭ organisat comitete, s'aŭ făcut ofrande însemnate, şi instituţiunea cantinelor şcolare abiă după un an a devenit dejà o realitate; în unele părţĭ s'a reuşit a se formà câte un capital pentru asigurarea existenţeĭ eĭ în viitor. Binefacerile pe carĭ acéstă instituţiune le va face populaţiuniĭ sărace sunt chiar de acum fórte însemnate, şi acésta ne face să privim cu bucurie viitorul, când ea va fi pe deplin aşezată pe base solide şi intrată în obiceiurĭ.

Ministerul se crede dator a exprimà prin d vóstră mulţumirile sale tuturor persónelor carĭ aŭ primit cu favóre propunerea sa şi ĭ-aŭ dat atât de mult concursul pentru a-ĭ asigurà reuşita.

Dorind însă să reunim óre-carĭ date asupra acesteĭ creaţiunĭ, vĕ rugăm să ne comunicaţĭ sciinţele ce credeţĭ utile, pentru a face cunoscută starea cestiuniĭ în judeţul d-vóstre, şi pe carĭ vom dispune a se publicà în *Buletinul* ministeruluĭ.

Tot-deodată îmĭ permit a formulà o dorinţă. Este că în unele judeţe vedem lucrându-se cu mare rîvnă pentru cantinele şcolare din oraşe, nu însă tòt aşà şi pentru cele din sate. Cu tóte acestea, nicăierĭ caritatea nu póte fi maĭ bine întrebuinţată decât pe acolo. Cine nu scie cu câte

www.digibuc.ro

Anexe. nevoĭ aŭ a luptà bieţiĭ copiĭ de sătenĭ pentru a puté urmà la şcólă? Depărtarea, lipsa de drumurĭ, violenţa intemperiilor şi lipsa de protecţiune contra lor, pentru copiiĭ carĭ sunt obligaţĭ a merge pe câmp până a ajunge la şcólă, sunt greutăţĭ pe carĭ orăşeniĭ nu le cunosc. Să maĭ adăogăm pentru mulţĭ copiĭ lipsa de haĭne calde, de cărţi, precum şi sărăcia comunelor, carĭ nu le pot venì maĭ cu nimic în ajutor. Tóte acestea fac că, pe la ţĕră, cantinele şcolare sunt în multe părţĭ indispensabile. Sunt multe şcolĭ rurale pe carĭ o cantină le póte face să prospereze, pe când lipsa eĭ le póte face să rĕmână pustiĭ.

Aşà fiind, vĕ rugăm ca, în limita posibilităţiĭ, şi fără a împedecà cât de puţin pe generoşiĭ donatorĭ de a dispune liber de donaţiunile lor, să atrageţĭ atenţiunea şi asupra cantinelor de pe lângă şcolile rurale carĭ meritä într'un aşà de înalt grad solicitudinea ómenilor de bine, pentru ca măcar o mică parte din curentul de simpatie şi bună voinţă, care se revarsă asupra copiilor de orăşenĭ, să se îndrepteze şi asupra acelora de la sate.

De altminterĭ, suntem fericiţĭ a constatà că, pe acéstă cale, maĭ multe judeţe ne-aŭ apucat înainte şi aŭ reuşit dejà a avé resultate strălucite.

Anexa No. 19.

Regulamentul din 26 Februarie 1899, pentru examenele de absolvire a cursuluĭ primar (pag. 95).

ART. 1. Examenul de fine de an al şcolarilor din clasa IV a şcólelor urbane şi a şcólelor rurale cu tip urban, precum şi a şcolarilor din clasa V a şcólelor rurale, se vor ţinè în ḑilele de la 1 până la 25 Iunie inclusiv.

ART. 2. Şcólele din acelaşĭ judeţ se vor clasà într'un numĕr de cercurĭ şcolare, fie-care cerc cuprinḑênd maĭ multe şcolĭ

www.digibuc.ro

alese în aşà fel, ca distanţa de la fie-care din ele până la una, care să fie în mijlocul cercului, să fie cât mai mică, şi nu greŭ de străbătut. Anexe.

Numĕrul cercurilor din fie-care judeţ nu va fi mai mare de 25.

ART. 3. Şcolariĭ din ultima clasă primară a tuturor şcolilor dintr'un cerc şcolar se reunesc la şcóla centrală a cercului, care a fost alésă mai dinainte, şi în ḑiua care a fost hotărîtă mai dinainte de revisor.

Eĭ vor trece examenul împreună, în presenţa delegatului ministeruluĭ.

Alegerea centrelor cercurilor şcolare şi fixarea ḑilelor de examen pentru fie-care cerc se va face de revisor şi se va comunicà învĕţătorilor şi institutorilor respectivĭ înainte de 1 Maiŭ.

ART. 4. Delegatul ministeruluĭ va face examenul şi va da note de examen. El va avé în consideraţiune şi notele de peste an ale şcolarilor, după catalógele şcóleĭ, carĭ i se vor presintà de învĕţătoriĭ şi institutoriĭ respectivĭ.

Notele date de delegatul ministeruluĭ vor fi singurele carĭ se vor trece în certificatul de absolvîre al şcolarilor examinaţĭ.

ART. 5. Cercurile şcolare se vor hotărî odată pentru tot-deauna. Modificărĭ în alcătuirea lor se vor puté face în fie-care an, după indicaţiunile revisorilor şcolarĭ, însă numaĭ înainte de 1 Aprilie.

ART. 6. Delegatul ministeruluĭ pentru examenele de absolvire a cursuluĭ primar va fi revisorul şcolar saŭ o altă persónă delegată de minister.

ART. 7. In judeţele unde numĕrul şcolilor primare urbane şi rurale, precum şi numĕrul şcolarilor din ultima clasă primară este prea mare, se vor puté numì câte doĭ saŭ maĭ mulţĭ delegaţĭ din partea ministeruluĭ.

www.digibuc.ro

Anexa No. 20.

Apelul din Februarie 1902 către proprietarii rurali. ca să procure școlilor pământul necesar pentru practica agricolă (pag. 99).

Anexe. In scopul de a face ca învățământul rural să corespundă cât mai posibil la trebuințele populațiunii țărănesci, ministerul a luat măsuri pentru a se organisà un învățământ agricol, exclusiv practic, la școlile rurale cari dispun de pământ de cultură.

Obiectul acestui învățământ va fi de a face ca copiii sătenilor, la eșirea lor din școla primară, să fie deprinși în mod practic cu óre-cari metode mai bune pentru cultura pământului; cu cunóscerea óre-căror plante folositóre cu cari țăranii noștri în genere nu sunt deprinși, precum furagele artificiale, legumele, cartofii, etc.; cu alegerea și îngrijirea de semințe bune și altele.

Insă încercarea acésta, a căreĭ mare însemnătate nu are trebuință să mai fie dovedită, nu se póte face decât abià cu a treia parte din numĕrul școlilor rurale existente, de óre-ce numai atâtea posedă pământul necesar, pentru ca să se facă pe dînsul învățământul practic agricol. Cele-lalte douĕ treimi ale populațiunii țărănesci ar trebui să fie lipsită de binefacerile ce sperăm a realisà prin acéstă măsură.

Pentru ca acésta să nu se întîmple, ministerul face apel la bine-voitorul și patrioticul concurs al proprietarilor rurali, cari sunt mai în măsură decât orĭ-cine de a-și da sémă de însemnătatea scopului ce urmărim, și de interesul cel mare ce-l aŭ chiar eĭ, proprietarii, ca sătenii noștri să fie agricultorĭ cât mai bunĭ.

De aceea ministerul rógă pe d-niĭ proprietarĭ rurali să-ĭ dea ajutor în ceea ce-și propune să facă, procurând eĭ școlilor, carĭ nu aŭ, pământul necesar pentru ajungerea scopului nostru.

Este de ajuns o întindere de cel puțin 5 hectare (10 pogóne saŭ $3^1/_2$ fălcĭ) și de cel mult 10 hectare (20 po-

www.digibuc.ro

góne saŭ 7 fălcĭ), pentru care singura condițiune ce ar trebuì împlinită ar fi ca să se afle cât maĭ aprópe de școlă.

Ministerul ar fi recunoscĕtor, orĭ-care ar fi forma și felul în care i s'ar venì în ajutor. Terenul póte fi dăruit școliĭ de vecĭ, prin act autentic, și în acest cas numele donatoruluĭ s'ar înscrie în *Cartea de aur* a Caseĭ Școlelor; saŭ póte fi dăruit pe timp mărginit, însă nu maĭ scurt de 5 anĭ, pentru ca învĕțămîntul să pótă da ce-và resultate apreciabile.

Pe unde nu ar fi posibil a se venì în ajutorul școliĭ în acest fel, ar fi de dorit ca d-niĭ proprietarĭ să bine-voiască cel puțin a dărui numaĭ 2 hectare, fie de vecĭ, fie pe timp mărginit, și a da cu arendă învĕțătoruluĭ încă 3 până la 7 hectare, cu cele maĭ multe înlesnirĭ posibile, ca preț și ca condițiunĭ pentru plata arendiĭ.

Ministerul nu se îndoesce că apelul sĕŭ, pornit din o dorință sinceră de a face ca învĕțămîntul primar rural să corespundă cât maĭ bine nevoilor, și ale sătenilor, și ale proprietarilor, va avé rĕsunet, și că proprietariĭ, carĭ în multe ocasiunĭ vin în ajutorul școliĭ în modul cel maĭ bine-voitor, nu vor lipsì și de astă dată a-ĭ aduce concursul lor.

Anexa No. 21.

Circulara din 25 Aprilie 1901 către revisoriĭ școlarĭ, prin care se regulézĕ modul de arendare a pămînturilor școlilor către învĕțătorĭ (pag. 101).

Domnule Revisor,

Aprópe a treia parte din școlile rurale posedă pămînturĭ în țarină, carĭ le-aŭ fost date maĭ tot-deauna în scopul de a servì pentru instrucțiunea agricolă a școlarilor. Din diverse cause, s'a ajuns a se arendà aceste terenurĭ, pentru ca din venitul lor să se realiseze scopurile pentru carĭ sunt destinate prin legĭ.

www.digibuc.ro

Anexe. Credem însă că aceste scopurĭ se vor realisà maĭ bine şi maĭ sigur, dacă pămînturile şcólelor s'ar arendà chiar învĕţătorilor, căcĭ prin acésta pe de o parte Casa Şcólelor póte luà óre-carĭ dispositiunĭ carĭ să permită ca acele pămînturĭ să serve pentru propagarea unor metode maĭ bune de cultură, iar pe de alta să aducă şi óre-carĭ îmbunătăţirĭ stării materiale a învĕţătorilor, carĭ vor puté beneficià de acéstă măsură.

Pentru aceste motive, am hotărît ca de acum înainte pămînturile şcolilor să se arendeze chiar învĕţătorilor, în condiţiunile şi în modurile următóre:

ART. I. — Pămînturile carĭ se vor arendà vor fi numaĭ acele din ţarină, nu însă şi acele din vatra satuluĭ, carĭ aŭ fost date pentru clădirea, curtea şi grădina şcóleĭ.

ART. II. — Dacă pămîntul şcóleĭ din ţarină nu este maĭ mare de 10 hectare, el se va arendà în întregime unuĭ singur învĕţător. Dacă el este maĭ mare de 10 hectare, se vor face dintr'însul maĭ multe loturĭ carĭ să difere cât se póte maĭ puţin de 8 hectare şi 5.000 m. p., şi carĭ se vor arendà separat la câte un învĕţător. In Dobrogea aceste loturĭ vor fi de câte 10 hectare.

ART. III. — Dacă numĕrul învĕţătorilor de la o şcólă este maĭ mare decât numĕrul loturilor ce se pot formà din terenul şcóleĭ din ţarină, primul lot se va arendà diriginteluĭ şcóleĭ, iar cele-lalte la ceĭ-lalţĭ învĕţătorĭ aĭ şcóleĭ, în ordinea vechimeĭ numiriĭ lor ca titularĭ în învĕţămînt.

ART. IV. — Dacă numĕrul învĕţătorilor şcóleĭ este maĭ mic decât numĕrul loturilor ce se pot formà, loturile rĕmase se vor arendà învĕţătorilor de la şcóla cea maĭ apropiată de terenul din ţarină, cu condiţiune ca acéstă distanţă, în linie dréptă, să nu fie maĭ mare de 4 kilometri.

In acest cas, primul lot vacant se va da diriginteluĭ, iar cele-lalte celor-lalţĭ învĕţătorĭ, în ordinea vechimeĭ numiriĭ lor ca titularĭ în învĕţămînt.

ART. V. — Dacă nu este nicĭ o şcólă la o distanţă maĭ

www.digibuc.ro

mică de 4 kilometri de loturile rămase vacante, în casul prevĕḑut la art. 4, loturile vacante se vor arendà tot învĕţătorilor şcóleĭ căreia aparţin ele, şi tot în ordinea arătată la art. 3.

ART. VI — Invĕţătoriĭ suplinitoriĭ şi învĕţătórele nu pot luà în arendă din pămînturile şcólelor. Dacă printre învĕţătoriĭ diriginţiĭ saŭ nu, de la şcólele cuprinse într'o raḑă de 4 kilometri împrejurul pămîntuluĭ uneĭ şcolĭ, se află vre-unul care să fi făcut studiĭ regulate şi complete într'o şcólă de agricultură, luĭ i se va da un lot, cu preferinţă asupra tuturor celor-lalţiĭ.

ART. VII. — Invĕţătoriĭ pedepsiţi cu o pedépsă maĭ mare decât amenda nu vor avé dreptul a luà în arendă loturĭ din pămînturile şcóleĭ, în timp de treĭ anĭ de la pronunţarea pedepseĭ.

ART. VIII. — Dacă un învĕţător, care are dejà un lot în arendă, va fi pedepsit cu o asemenea penalitate, el perde dreptul de a maĭ ţiné lotul în arendă. In acest cas, Casa Şcólelor va decide dacă el va continuà a beneficià de dreptul sĕŭ de arendaş până ce-şĭ va culege productele ce se vor aflà pe câmp în momentul acela, saŭ dacă va trece lotul asupra altuĭ învĕţător, care va avé dreptul de a culege el productele şi obligaţiunea de a despăgubì pe cel eliminat de cheltuelile ce va fi apucat a face el în acel an, cu aratul, semĕnatul, etc., lotuluĭ.

ART. IX. — Invĕţătoriĭ permutaţiĭ dintr'o localitate în alta, ca măsură de pedépsă, nu vor avé dreptul a luà în arendă vre-un lot din pămîntul şcóleĭ la care sunt permutaţiĭ, în tot timpul celor cincĭ anĭ cât durézà efectul pedepseĭ lor, conform art. 168 din regulament.

ART. X. — Preţul cu care se va începe arendarea către învĕţătorĭ a pămînturilor şcolilor va fi egal cu preţul cu care aŭ fost arendate aceste pămînturĭ în ultima periódă de 5 anĭ.

ART. XI. — Acéstă primă arendare se va considerà făcută pentru treĭ anĭ, după care Casa Şcólelor va avé facultatea a modificà cifra arendeĭ.

www.digibuc.ro

Anexe.

ART. XII. — Arendarea se va face pe cinci ani pentru acei învețători cari vor acceptà, la acéstà primà arendare, o arendà cu 10% mai mare de cât acea specificatà la art. 10.

ART XIII. — Prețul arendei va puté fi micșorat pentru acei învețători cari vor face pe lotul lor cultură sistematică, saŭ cari vor lucrà pentru introducerea și rĕspîndirea de culturi nouĕ utile pentru sătenĭ, saŭ cari vor sci să învețe pe școlarii lor metode mai bune de cultură. Casa Școlelor va puté anulà arendarea, atunci când va căpĕtà convingerea că învĕțătorul nu-și dă nici o silință pentru a propagà printre consătenii lui o agricultură mai bună și mai productivă.

ART. XIV. — Dacă Casa Școlelor va avé nevoe, la un moment dat, de o parte din pămîntul școlei, pentru a face pe dînsul învĕțămînt practic agricol, ea va avé dreptul a dispune până la a 8ª parte din fie-care lot, chiar în timpul periódei de arendare. In acest cas, ea nu va intrà în stăpânirea aceleĭ porțiunĭ, decât după ce învĕțătorul-arendaș își va fi ridicat productele ce se vor fi aflând pe dînsa, iar arenda va fi scădută din acel moment înainte cu o parte proporțională cu întinderea porțiunii utilisate de Casa Școlelor.

ART. XV. — Arendarea va fi resiliată de drept, în întregimea eĭ, atunci când Casa Școlelor va avé trebuință de pămîntul școlei, pentru înființarea uneĭ școlĭ de agricultură, horticultură, de grădinărie, de viticultură saŭ de arboricultură, de orĭ-ce grad.

ART. XVI. — Invĕțătorii vor puté plătì arenda în rate lunare prin reținerĭ ce li se vor face de minister din léfă. Fie-care ratà lunară va fi egală cu cel puțin a 12ª parte din arenda anuală. Dacă însă într'o lună învĕțătorul plătesce o ratà mai mare, i se va face o scădere corespundĕtóre din ratele lunilor următóre.

In primul an de arendare, ratele vor puté fi pe jumătate mai micĭ; însă, în acest cas, lipsa până la completatarea arendeĭ o va împlinì învĕțătorul negreșit până la

www.digibuc.ro

1 Noemvrie, care urméză îndată după data intrăriĭ în posesiunea lotuluĭ. Anexe.

Se vor puté admite şi alte combinaţiúnĭ pentru plata arendeĭ, carĭ însă să garanteze în orĭ-ce cas plata eĭ exactă.

ART. XVII. — In nicĭ un cas şi sub nicĭ un motiv nu va fi permis învĕţătorilor a sub-arendà loturile lor. Orĭ-ce încercare de acest fel va fi urmată de desfiinţarea imediată a arendăriĭ.

ART. XVIII.—Casa Şcólelor va puté procurà învĕţătorilor seminţe alese, pomĭ şi arborĭ pentru plantaţiunĭ, fie din fermele şi pepinierile Statuluĭ, fie alt-fel, iar plata lor o vor face învĕţătoriĭ tot în modul arătat la art. 16.

ART. XIX. — Arendarea este resiliată de drept în cas de încetarea din viéţă a învĕţătoruluĭ-arendaş. Moştenitoriĭ luĭ vor intrà în drepturile şi datoriile luĭ numaĭ până la expirarea anuluĭ de arendare în care s'a întîmplat mórtea.

Acestea sunt, Domnule Revisor, principalele dispositiunĭ, prin carĭ sperăm să realisăm scopul ce aveaŭ în vedere legiuitoriĭ, atuncĭ când aŭ afectat pentru şcolĭ pămînturĭ aşà de numeróse şi de întinse.

In acelaşĭ timp, maĭ bine de 2.350 de învĕţătorĭ, din 4,567 câţĭ sunt de toţĭ, vor puté să beneficieze de acele pămînturĭ, contribuind în acelaşĭ timp a lăţi împrejurul lor o practică maĭ raţională a culturiĭ pămîntuluĭ.

Vĕ trimit un numĕr suficient de exemplare din acéstă circulară, pentru a o împărţi la învĕţătoriĭ şcólelor carĭ aŭ pămînturĭ în ţarină, şi la aceia carĭ ar puté să fie chemaţĭ a avé parte dintr'însele în arendă, conform art. 4 de maĭ sus. Aceia dintr'înşiĭ, cărora combinaţiunea nóstră ar convenì, vĕ vor trimite d-vóstre declaraţiunile lor, în carĭ vor arătà în mod fórte lămurit şi modul cum înţeleg să plătéscă arenda, în cas când ar luà vre-un lot în arendă.

Acele declaraţiunĭ ni le veţĭ trimite, notând pe fie-care din ele observaţiunile ce aţĭ avé de făcut.

In special, nu veţĭ uità a notà dacă învĕţătorul a avut pedepse în ultimiĭ treĭ saŭ cincĭ anĭ, după distincţiunile

www.digibuc.ro

Anexe. stabilite de art. 168 din regulament şi art. 6 de maĭ sus, şi dacă condiţiunea pusă la art. 4, de maĭ sus, în ceea ce privesce distanţa, este păzită.

Veţĭ face ca tóte aceste operaţiunĭ să nu sufere întârdiere, căcĭ realisarea ideiĭ cuprinse în acéstă circulară va reclamà la Casa Şcólelor lucrărĭ lungĭ şi minuţióse, carĭ é necesar să se termine în timp util, pentru-ca viitoriĭ arendaşĭ să pótă intrà la tómnă în posesiunea loturilor lor.

Anexa No. 22.

Decisiunea din 17 Iulie 1902, prin care învĕţătoriĭ sunt autorisaţĭ a suspendà cursurile, în cas de nevoe, în vederea învĕţământuluĭ agricol (pag. 102).

ART. 1. – Fie-care învĕţător, care are grădină şcolară saŭ câmp de experienţă, are facultatea să suspende leçţiunile până la maximum de treĭ ḑile în decursul uneĭ lunĭ; aceste suspendărĭ se vor puté face pe timp de $^1/_2$ ḑi, de o ḑi, de o ḑi şi jumătate, de douĕ saŭ, în cas de trebuinţă, chiar de treĭ ḑile consecutive, atuncĭ când va fi timpul priincios pentru anumite lucrărĭ agricole carĭ nu sufer amânare.

ART. 2. — Invĕţătoriĭ sunt obligaţĭ să raporteze, chiar atuncĭ, primaruluĭ comuneĭ respective despre fie-care suspendare, precum şi revisoruluĭ şcolar, arătând pentru ce anume lucrărĭ se impune suspendarea lecţiunilor şi pe cât timp.

ART. 3. — Fără să aştepte aprobarea, învĕţătorul va notà în registrul de presenţă suspendarea lecţiunilor, indicând timpul cât va durà şi felul lucrărilor ce se vor executà; va eşì cu şcolariĭ în grădină saŭ pe câmpul de experienţă şi va procedà la lucrărĭ.

ART. 4. — Invĕţătorul va căutà ca lecţiunile, ce erà să

www.digibuc.ro

se facă în timpul cât cursurile aŭ fost suspendate pentru practica agricolă, să le completeze treptat în orele de practică agricolă prevĕḍute în program, până când va ajunge la curent; dacă va fi nevoe va luà și ore suplimentare în ḍilele de Joĭ după amiază.

ART. 5. — Domniĭ revisorĭ școlarĭ sunt îndatoraţĭ să controleze de aprópe, cu ocasiunea inspecţiunilor, dacă ḍilele s'aŭ întrebuinţat pentru destinaţiunea lor și dacă materia din cele-lalte studiĭ, ce trebuià să se facă în ḍilele respective, s'a completat ulterior, în orele prevĕḍute în program pentru practica agricolă.

ART. 6. — Se atrage în deosebĭ atenţiunea învĕţătorilor că aceia, carĭ se vor dovedì că aŭ abusat de acéstă dispoşiţiune și vor suspendà cursurile pentru interesele lor personale, fără a face practică agricolă cu școlariĭ, vor fi aspru pedepsiţĭ.

Anexa No. 23.

Circulara din 5 Februarie 1902 către revisoriĭ școlarĭ, prin care se organiséză învĕţămîntul practic agricol în școlile rurale și se înfiinţéză învĕţătoriĭ ambulanţĭ (pag. 103).

Domnule Revisor,

Invĕţămîntul nostru primar rural este adese-orĭ învinovăţit că dă copiilor de sătén cunoscinţe carĭ le vor fi inutile maĭ târḍiŭ în viéţa lor de sătén, și că, din contră, nu le dă cunoscinţele practice, carĭ le vor fi de nevoe.

Aceste învinovăţirĭ sunt parte fundate, parte nu.

www.digibuc.ro

Anexe. De 20 de ani încóce, programa învĕţămîntuluĭ primar a fost tot mereŭ redusă. Aşà cum este astădĭ, puţine lucrurĭ s'ar maĭ puté suprimà dintr'însa, căcĭ ea este ajunsă la limita minimuluĭ de cunoscinţe, fără carĭ cine-và nu se póte considerà că este om şi cetăţén desăvîrşit. A merge prea departe în direcţiunea acésta, ar însemnà dar a sdruncinà însuşĭ principiul învĕţămîntuluĭ primar, a căruĭ gratuitate şi obligativitate nu ar maĭ avé nicĭ o explicaţiune, dacă scopul luĭ nu ar fi de a da tutulor minimul fonduluĭ de cunoscinţe indispensabil orĭ-cuĭ, orĭ-carĭ ar fi condiţiunea sa socială.

Pentru viitor dar, uşurarea maĭ departe a programeĭ se va face maĭ mult prin îmbunătăţirea metodelor, prin repartisarea maĭ raţională a materieĭ, prin ameliorarea localurilor şi a materialuluĭ didactic, şi prea puţin prin suprimărĭ.

Dacă însă, din acest punct de vedere, imputările aduse învĕţamîntuluĭ rural nu sunt destul de meritate, nu este tot aşà în ceea ce privesce a doua acusare.

Cu tótă gratuitatea sa, învĕţămîntul primar represintă pentru sătén o sarcină însemnată, prin faptul că timp de 5 anĭ el nu se póte folosì de braţele copiluluĭ sĕŭ, la o vîrstă când el este dejà în stare a-ĭ face óre-carĭ serviciĭ. Fără îndoială, sarcina acéstà este compesantă cu maĭ mare prisos, dacă, după aceĭ 5 anĭ, copilul a căpĕtat sciinţa de carte. Dar săténul nu este în măsură de a judecà după adevĕrata sa valóre un câştig de acéstă natură şi ale căruĭ beneficiĭ nu se vor realisà decât maĭ târdiŭ.

De altă parte, dat fiind că imensa majoritate a copiilor de sătenĭ vor rĕmâné numaĭ cu şcóla primară, este şi de datoria nóstră să căutăm a profità de aceĭ cincĭ anĭ în modul cel maĭ avantagios posibil, pentru ca, pe lângă cunoscinţele carĭ constitue învĕţămîntul primar propriŭ dis, să înarmăm pe fiĭ de ţĕranĭ cât maĭ bine pentru lupta vieţeĭ pe carĭ aŭ să o ducă.

Cred, dar, că trebue să începem odată a da satisfacere cereriĭ generale, care este ca şcóla rurală să pregătéscă pe

www.digibuc.ro

copiiĭ de sătenĭ anume în vederea meserieĭ de agricultorĭ. Anexe.

Lucrul acesta nu va fi uşor de făcut. Vom avé a ne lovì de lipsa de mijlóce materiale şi de pregătirea nesuficientă a personaluluĭ nostru didactic. Cu tóte acestea, dispunem dejà de elemente cu carĭ se póte face un bun început.

Scopul acesteĭ circulărĭ este de a vĕ arătà măsurile ce ne propunem a luà fără întârdiere.

Un însemnat numĕr de şcolĭ rurale dispun de pămînt, care li s'a dat când cu diversele împroprietăririĭ; unele l-aŭ căpĕtat prin donaţiunĭ de la particularĭ. Din 3.485 şcolĭ rurale, câte avem astădĭ, 1.450 posedă pămînturĭ, fie pe lângă şcólă, ca grădină şcolară, fie în tarină.

Prin dispositiunea nóstră No. 3.227 din 25 Aprilie 1901, am hotărît ca aceste pămînturĭ pe viitor să nu se maĭ arendeze de cât învĕţătorilor, în condiţiunile cele maĭ avantagióse posibile pentru dînşiĭ şi ca preţ şi ca mod de plată.

Dispositiunea acésta nu aveà de scop numaĭ de a permite să se aducă óre-care îmbunătăţire situaţiuniĭ materiale a învĕţătorilor. Voiam să ne procurăm şi un mijloc de a creà un învĕţămînt agricol practic pe lângă cât maĭ multe din şcólele rurale.

Pentru acésta, cu începere chiar de anul acesta, luăm următórele măsurĭ, pentru a căror executare d-vóstră veţĭ avé a ne da concursul.

La şcolile carĭ aŭ pămînturĭ în ţărină, câte douĕ hectare se vor consacrà învĕţămîntuluĭ practic agricol. Este bine înţeles că învĕţătoriĭ respectivĭ vor fi scăduţĭ din arendă cu o parte proporţională.

Aceste douĕ hectare se vor cultivà de învĕţător împreună cu şcolariĭ ceĭ maĭ în vîrstă, din orĭ-care clase ar fi. Pe unde numĕrul acestora nu ar fi prea mare, învĕţătorul va putĕ primì şi din absolvenţĭ, şi, la rigóre, pe orĭ-ce adult din sat, care ar voì să se instruiască.

Obiectul învĕţămîntuluĭ, se înţelege, va varià după localităţĭ; trebue însă să fie exclusiv practic, adică să constea în lucrărĭ făcute pe teren, iar nicĭ de cum în învĕţămîntul

www.digibuc.ro

Anexe. teoretic făcut în clase. Mai trebue încă, în mod absolut, ca acest învĕţămînt să nu aibă pretenţiuni mari. E destul ca fie-care învĕţător să-şi pună în vedere un scop, două saŭ trei, potrivite împrejurărilor locale, şi să caute să le urmărésca cu stăruinţă. Dacă un învĕţător va reuşi, spre exemplu, să populariseze cartoful şi să deprindă pe ţărani cu rotaţiunea anuală a culturilor, acesta dejà va fi un mare serviciŭ ce le va fi făcut. Altul va puté lucrà pentru introducerea furagelor artificiale, altul pentru cultura legumelor cari intră în alimentaţiunea ţĕranuluĭ şi aşa mai departe.

Fără a prejudecà întru nimic măsurile definitive ce se vor luà dupĕ un studiŭ mai de aprópe, după o experienţă măcar de un an saŭ doi, şi cari vor varià de sigur de la o localitate la alta, credem că aceste două hectare ar trebuì împărţite în patru părţi egale, între cari să se facă rotaţiunea anuală a culturilor.

Orĭ cum ar fi cele două hectare, cultivate cu pricepere, cu băgare de sémă, cu seminţe bune şi cu plante cari rentézĕ bine, cum sunt legumele, pot produce un venit destul de bun, în orĭ-ce cas mult mai bun decât produc hectarele sătenilor, cultivate de eĭ după metodele lor primitive.

Din venitul brut al celor două hectare se va scădé cheltuiala seminţeĭ şi a vitelor, nu însă a lucrătorilor. Din venitul net ast-fel rĕmas, 25% va luà învĕţătorul şi 65% şcolariĭ cari aŭ lucrat.

.Cu modul acesta, şcolariĭ nu numaĭ vor învĕţà ceea ce le trebue, dar vor avé şi un mic beneficiŭ.

Disposiţia acésta va avé de efect, credem, a interesà pe copiiĭ de sătenĭ ca să urmeze acest învĕţămînt practic, şi va înlăturà învinovăţirea pe care adese-orĭ sătenii o aduc învĕţătoruluĭ, când e vorba de practica agricolă, că copiiĭ lor lucrézĕ numaĭ pentru interesul învĕţătoruluĭ.

Şi beneficiul ce póte avé fie-care şcolar prin acéstă combinaţiune nu va fi tocmaĭ negligiabil. Dacă am comptà 20 de şcolarĭ lucrătorĭ la o şcólă, ceea ce mai ales la în-

www.digibuc.ro

ceput va fi un maximum, și dacă presupunem numaĭ 100 leĭ de beneficiŭ net pe an de fie-care hectar, tot ar reveni de fie-care școlar 6 leĭ pe munca luĭ. Dar credem că beneficiul va fi maĭ mare de cât 100 leĭ de hectar, căcĭ brațele nu se plătesc, iar culturile ce-vă maĭ deosebite, cum sunt legumele spre exemplu, rentéză mult maĭ mult decât cerealele. Tótă lumea scie că dintr'un pogon de legume Bulgariĭ și Sêrbiĭ scot până la 1.000 leĭ pe an. E destul să socotim că școla va scóte numaĭ a treia saŭ a patra parte din acéstă sumă pentru ca beneficiul să créscă mult.

Un sistem analog se va urmà și pentru grădinile școlare, cu deosebire că acolo natura culturilor se va deosebì de cele din țarină și, prin urmare, și regulele de urmat. Afară de acésta, venitul grădiniĭ școleĭ trebuind să aparțină învĕțătoruluĭ, școlariĭ vor primì dintr'însul numaĭ 25% ca plată pentru munca lor, pentru ca acéstă muncă să nu fie gratuită.

Dificultatea în aplicarea acestuĭ sistem va fi că mulțĭ învĕțătorĭ nu vor avé pregătirea necesară pentru a da un învĕțămînt agricol potrivit dorinței nóstre. Chiar normaliștiĭ până în aniĭ din urmă nu primiaŭ în școla normală decât un învĕțămînt agricol pur teoretic și abià acum în urmă și, numaĭ în câte-và din școlile normale, acest învĕțămînt a început să se facă în mod practic pe teren.

Nu e vorbă, un învĕțător inteligent și care vrea să se instruiască, nu cu greutate va puté să-și asimileze cele câte-và cunoscințe carĭ îĭ vor fi necesare pentru a predà învĕțămîntul agricol fórte modest, pe care îl avem în vedere.

Dar, pentru a nu lăsà nimic la întîmplare, preferim a recurge, cel puțin pentru câțĭ-và anĭ, la sistemul învĕțătorilor ambulanțĭ.

Sunt destul de mulțĭ învĕțătorĭ carĭ se pricep în ale agriculturiĭ, destul pentru scopul pe care-l avem în vedere, uniĭ pentru-că aŭ trecut prin vre-o școlă de agricultură,

www.digibuc.ro

Anexe. saŭ prin vre-o fermă model, alţiĭ pentru-că aŭ făcut înşişĭ agricultură şi şĭ-aŭ perfecţionat cunoscinţele prin lectură.

Unuĭ învĕţător ca acesta i s'ar da în sémă un numĕr de 8 până la 15 şcolĭ cu pămînturĭ, într'o raḍă care să nu fie prea mare împrejurul satuluĭ unde locuesce el. Numĕrul şcolilor ce i se vor da în sémă va varià, se înţelege, după distanţele lor, după împrejurările şi după dificultăţile locale.

Invĕţătorul va avé sarcina ca, în tot timpul cât duréză munca câmpuluĭ, să visiteze pe rînd tóte şcolile ce-ĭ sunt date în sémă.

Ḍiua visiteĭ sale la fie-care şcólă va trebui să fie sciută maĭ dinainte, pentru ca atuncĭ să-l aştepte la ţarina şcóleĭ atât învĕţătorul şcóleĭ, cât şi şcolariĭ sĕĭ lucrătorĭ. Invĕţătorul ambulant va arătà lucrările ce sunt de făcut, modul cum să se facă, va asistà la ele o ḍi, saŭ douĕ, saŭ treĭ, va da instrucţiunĭ învĕţătoruluĭ local ce are de făcut până la viitórea sa visită şi pe urmă va trece la altă şcólă.

Este evident că visitele acestea vor trebui să se facă după un plan fórte bine studiat şi stabilit pentru tot anul, încă din primăvară, înainte de începerea lucrărilor. Stabilirea luĭ se va face pentru fie-care grupă de şcolĭ de către învĕţătorul ambulant în înţelegere cu învĕţătoriĭ din grupa luĭ.

Invĕţătorul ambulant, pe tot timpul munceĭ câmpuluĭ, va fi suplinit la catedra sa în comptul Caseĭ Şcólelor. El va maĭ primì 10^{0}_{0} din venitul net al celor douĕ hectare din ţarină ale şcolilor din grupa sa.

Acesta este sistemul prin care învĕţământul practic agricol va putĕ să se introducă de o cam dată în şcolile carĭ aŭ pămînturĭ.

Cât pentru cele-lalte, dificultatea va putĕ să fie ocolită în diverse moduri.

In multe comune sunt pămînturĭ rĕmase pe séma lor din cele provenite de la împroprietărire. Va fi de ajuns ca comuna să arendeze învĕţătoruluĭ unul din acele pămînturĭ în condiţiunile în carĭ Casa Şcólelor arendéză pe ale sale, pentru ca sistemul să se pótă aplicà şi acolo.

www.digibuc.ro

Pe aiurea, se póte face apel la bunăvoința proprietarilor locali pentru a dărui școleĭ mica întindere de 5, mult 10 hectare, și unde acésta nu se va puté, cel puțin să o arendeze școleĭ în condițiunĭ ușóre.

Cu modul acesta, în scurt timp, cea maĭ mare parte a școlilor rurale vor puté să dea învățământul practic agricol și vom fi realisat cu modul acesta unul din desideratele cele maĭ însemnale ale acelora pe care îĭ preocupă sórta sătenilor noștri.

Punêndu-vĕ tóte acestea în vedere, Domnule Revisor, vĕ iuvit ca, îndată ce veți primi adresa acésta, să ne arătați carĭ din învățătoriĭ din județul d-vóstre pot servì ca învățătorĭ agricolĭ ambulanți în condițiunile arĕtate maĭ sus, pentru ca măsurile ce propunem să le putem pune în practică, cel puțin în parte, chiar de acum.

Anul acesta mijlócele nu ne vor permite a avé maĭ mult de 32 de învățătorĭ ambulanți pentru tótă țéra. Dacă însă experiența nóstră va reușì, sperăm să putem pentru viitor să organisăm lucrul în așà fel, în cât să generalisăm învățământul practic agricol, fără sarcinĭ nouĕ, nicĭ pentru Stat, nicĭ pentru Casa Școlelor.

Anexa No. 24.

Resoluția ministerială din 26 Decemvrie 1898, pentru organisarea învățământuluĭ practic agricol în școlile normale și a grădinilor de pe lângă școlile primare rurale (pag. 107).

Este indispensabil ca tot ce se învață în școlă să se învețe in mod serios, cu gândul de a utilisà acel învățământ. Insă învățământul agricol, în școlele normale de învățătorĭ, se pare că nu a fost cuprins până acum în acéstă regulă. Raportul de față atinge și el acest punct, care de alt-fel este recunoscut de tótă lumea.

www.digibuc.ro

Anexe. Pentru a îndreptà acest neajuns, cel puțin pe cât se póte, dispunem :

1) Invĕțămîntul agriculturiĭ, în școlile normale de învĕțătorĭ, se va separà de acela al sciințelor fisico-naturale și se va face maĭ cu sémă în mod practic ; pentru acésta, în proiectul de budget pentru anul 1899 1900, s'a și prevĕdut fondurile necesare pentru plata unuĭ profesor distinct, saŭ a unuĭ agricultor, saŭ a unuĭ grădinar.

2) Invĕțămîntul agriculturiĭ și horticulturiĭ în aceste școlĭ se va face de aci înainte cu deosebire în mod practic. Pentru acésta, orarul acestor școlĭ se va dispune așà, în cât fie-care clasă să aibă pe fie-care sĕptĕmână câte un după amiazĭ consacrat agriculturiĭ și horticulturiĭ, nu două clase în aceeașĭ ḑi. In acele ore, în lunile în carĭ munca câmpuluĭ este suspendată, se vor face cursurile teoretice de agricultură și horticultură, saŭ excursiunĭ de erborisare, de culegere de insecte ce intereséză agricultura, etc. ; iar, în lunile de muncă, școlariĭ vor fi întrebuințațĭ a lucrà înșișĭ în câmpul și în grădina școleĭ, pentru a arà, a sĕmĕnà, a culege, a plantà arborĭ, a-ĭ altoi, a-ĭ curățì, etc. Se însărcinéză d-l I. Mitru, director al școleĭ normale „Vasile Lupu“ a ne presintà, până la 1 Februarie, un proiect de orar și de lucrărĭ în acéstă privință.

3) Pentru școlele din Craiova, Galațĭ, Bârlad, Iașĭ, din fondurile de construcție și din completarea de clădirĭ și de instalațiune, votate pentru fie-care, se vor face cheltuelile de amenajare a terenuluĭ școleĭ, în vederea uneĭ culturĭ raționale, de clădirĭ de grajdurĭ și șopróne, de cumpĕrare de instrumente agricole. de plantațiunĭ, etc., pe unde asemenea cheltuelĭ nu aŭ fost deià prevĕḑute în devisele respective ; pentru Câmpu-Lung, se va utilisà în acest scop ceea ce va maĭ fi disponibil din donațiunea Petrovicĭ-Armis, iar pentru rest se va cere credit.

La fie-care din aceste școlĭ, aceste lucrărĭ se vor face după ce se vor terminà lucrările de construcțiune, pentru ca să se pótă alege cu siguranță terenul disponibil pentru lucrările agricole și horticole. Aceste lucrărĭ se vor

www.digibuc.ro

face în regie de profesorul special de agricultură saŭ de grădinarul şef, sub privegherea directoruluĭ. Anexe.

4) In dispunerea terenuluĭ de cultură al şcóleĭ, se va avé în vedere a se reservà o întindere de cel puţin un hectar, destinat pentru plantarea de arborĭ, maĭ ales fructiferĭ. Arborii pentru plantare se vor cere din pepinierile Statuluĭ. Normaliştiĭ vor fi exercitaţĭ cu stăruinţă la lucrările de arboricultură, şi la numirea lor ca învĕţătorĭ vor primi fie-care câte un numĕr de arborĭ, cu obligaţiunea de a-ĭ plantà şi a-ĭ îngriji în grădina şcóleĭ, unde vor fi numiţĭ învĕţătorĭ.

5) Devisul şi planul înaintat pe lângă acest raport pentru grădina uneĭ şcóle rurale nu convin, pentru-că sunt alcătuite în vederea unuĭ terẹn de un hectar, pe când, după lege, şcólele nu dispun pentru grădina lor decât de o jumătate de hectar. De aceea se va rugà d-l Haliţa să facă a se studià un plan şi un devis, în vederea unuĭ teren de o jumătate de hectar.

6) Casa Şcólelor posedă elementele statisticeĭ terenurilor de carĭ dispun şcólele rurale. Biuroul statistic va reunì aceste elemente într'o broşură care se va imprimà.

7) Se va da ordin circular învĕţătorilor diriginţĭ ca până la 15 Februarie să înainteze ministeruluĭ prin revisorat câte un memoriŭ, în care să arate: dacă şcóla are teren pentru clădirea locuinţeĭ diriginteluĭ, cu dependinţele eĭ şi pentru grădină; ce întindere are acest loc; planul luĭ aproximativ; la ce distanţă este de şcólă; ce culturĭ se pot face pe dînsul maĭ cu avantagiŭ; o listă de instrumentele şi semińţele strict necesare pentru începerea unuĭ învĕţămînt practic cu şcolariĭ al horticultureĭ, cu costul lor aproximativ. Vor maĭ arătà fie-care ce cunoscinţe practice are în acéstă ramură, şi ce lucrărĭ anume ar putĕ face cu folos. Biuroul statistic va primì acele memoriĭ şi le va resumà într'un tabloŭ, pe basa căruia ministerul va luà măsurĭ ulterióre pentru organisarea grădinilor şcolare.

8) Printre cele-lalte măsurĭ pentru organisarea acestor şcolĭ, va fi şi aceea că fie-care şcolar absolvent va primì

www.digibuc.ro

Anexe. un numĕr de pomĭ din pepiniera şcoliĭ pentru a-ĭ plantà în grădina părintéscă.

9) Revisoriĭ vor fi obligaţĭ ca, în inspecţiunile lor, să inspecteze şi grădina şcóleĭ şi să dea relaţiunĭ asupra moduluĭ cum este ţinută.

10) In budgetul Caseĭ Şcólelor se va înscrie chiar pentru anul 1899—1900 o sumă de 1.600 leĭ, din care să se formeze 32 premiĭ, a câte 50 leĭ, câte unul de fie-care judeţ, pentru învĕţătorul care va avé grădina cea maĭ bine îngrijită şi maĭ bine ordonată, şi care va fi plantat pe ea cel maĭ mare numĕr de arborĭ. Maĭ târdiŭ, când numĕrul grădinilor va cresce, suma inscrisă în budget pentru acest scop va fi mărită în proporţiune.

11) Casa Şcólelor va face să se studieze pentru locuinţele învĕţătorilor diriginţĭ un noŭ plan, care să împlinéscă condiţiunea ca locuinţa să se apropie cât maĭ mult de tipul uneĭ bune locuinţe ţĕrănescĭ mijlociĭ, avênd un grajd pentru doĭ boĭ şi o vacă, un şopron pentru căruţă, plug, etc., cotețe de pasĕrĭ şi animale mărunte, pătul, etc., în fine, ce trebue uneĭ gospodăriĭ ţĕrănescĭ mijlociĭ. Pentru acésta va luà avisul ómenilor competinţĭ.

12) Raportul de faţă, împreună cu resoluţiunea, se vor publicà în *Monitorul Oficial*, în *Buletinul* ministeruluĭ şi în broşurĭ, carĭ se vor distribuì revisorilor, şcólelor normale, profesorilor de agricultură de la aceste şcolĭ, etc.

Anexa No. 25.

Adresa din 13 Noemvrie 1898 către directoriĭ seminariilor în cestiunea învĕţămîntuluĭ practic agricol în seminariĭ (pag. 112).

Părinte Director,

Prin art. 20 din legea cleruluĭ mirean şi seminariilor, fac parte noţiunĭ de *agronomie*, *horticultură şi viticultură*, precum şi noţiunĭ de *medicină veterinară*.

www.digibuc.ro

Scopul legiuitoruluĭ, când a prevĕdut acéstă dispositiune, a fost ca preotul rural să fie un bun gospodar agricol, atât în folosul luĭ cât şi pentru a contribuì la ridicarea agriculturiĭ în păturile de jos ale populaţiuniĭ prin exemplul sĕŭ. In adevĕr, este incontestabil că, din multe puncte de vedere, preotul sătesc póte aduce serviciĭ maĭ însemnate chiar decât învĕţătorul Preotul, maĭ dese-orĭ decât învĕţătorul, dispune de mijlóce pentru a face bună gospodărie; el maĭ mult decât învĕţătorul este ascultat de sătenĭ şi fixéză privirile lor. De aceea în lupta nóstră de a întrebuinţà tóte mijlócele posibile pentru a contribuì la îmbunătăţirea stăriĭ materiale a sătenilor, printre carĭ în prima linie este perfecţionarea metodelor luĭ de a lucrà pămîntul, preotul sătesc, departe de a fi un element negligiabil, este un factor de prima ordine. Anexe.

Din nenorocire, ceea ce s'a făcut până acum în acest sens nu a dat resultatele dorite, deşì introducerea agronomieĭ în programa seminariilor datéză, nu de la 1893, ci de cel puţin 30 anĭ. Causa este că acest curs s'a făcut tot-deauna în mod exclusiv teoretic, fără nicĭ o demonstraţiune pe teren, fără nicĭ o arătare de piese saŭ de semînţe, fără o singură excursiune la câmp. Nu numaĭ atât, dar cursul de agronomie s'a considerat la seminariĭ ca un ce accesoriŭ şi fără importanţă, şi orariul care este acum aplicat a agravat încă inconvenientul acesta.

Este indispensabil, Părinte, ca acéstă stare de lucruri să înceteze într'un fel: dacă agronomia nu este necesară pentru preoţiĭ, trebue să o scótem cu totul din programa seminariilor; dacă este indispensabilă, după cum credem noĭ, trebue să se facă ce-và pentru ca acest curs să fie bun la ce-và, iar nu o ficţiune ca astădĭ.

Ministerul, înainte de a luà vre-o măsură în acéstă privinţă, doresce, Părinte, să aibă asupra acesteĭ cestiuniĭ părerea atât a S. V., cât şi a consiliuluì şcolar al aceluĭ seminar.

Dorim anume să scim, ce mijlóce practice credeţiĭ că se pot întrebuinţà pentru a se ajunge la scopul arătat maĭ

www.digibuc.ro

Anexe. sus? Ar trebuì dar a se anexà seminariilor un câmp de experienţă, în care seminariştiĭ să lucreze cu mânile lor, cum se proiectézà a se face pentru şcolile normale primare? Se cuvine ca seminariştiĭ să visiteze vre-una din fermele model saŭ din şcolile de agricultură practică înainte de a se hirotonisì? Şi în acest din urmă cas, cât anume timp ar fi necesar? Când anume? Chiar în cursul studiilor în vacanţe, saŭ după terminarea lor?

Rĕspunsurile la aceste întrebărĭ şi altele pe carĭ S. V saŭ consiliul şcolar aţĭ crede necesar a ne da, vĕ rugăm să faceţĭ ca să le avem până într'o lună de astădĭ. Ele ne vor fi fórte utile în adoptarea soluţiuniĭ ce vom căutà să dăm acesteĭ importante cestiunĭ.

Anexa No. 26.

Circulara din 12 Aprilie 1901 către revisoriĭ şcolarĭ, relativă la înfiinţarea grădinilor la şcolile rurale şi a premiilor pentru cele maĭ bune grădinĭ şcolare (pag. 113).

Domnule Revisor,

Prin art. 24 din lege se prevede ca învĕţătorul, pe pămîntul dat pentru grădina şcóleĭ, să facă practică agricolă cu elevìĭ; cu tóte acestea, aprópe peste tot nu s'a ţinut socotélă de acéstă dispositiune: pămîntul şcóleĭ saŭ stă nelucrat, saŭ învĕţătorul îl cultivă în aşà mod că nu e de nicĭ un folos pentru elevĭ.

In fie-care an aŭ fost trimişĭ câte un numĕr de învĕţătorĭ la pepinierile Statuluĭ, spre a audià cursurile practice făcute de inspectoriĭ respectivĭ; întru cât însă le-aŭ folosit aceste cursurĭ şi dacă aŭ pus în practică, pe terenul şcóleĭ, cunoscinţele dobîndite, acésta nu scim şi nicĭ nu ni s'a comunicat de d-vóstră.

www.digibuc.ro

De asemenea, am trimis mai mulţĭ învĕţătorĭ la cursurile practice de pomologie şi agricultură ţinute la Kujdin în Transilvania, cu scopul de a-şĭ îmbunătăţi cunoscinţele lor; însă nicĭ de dînşiĭ nu scim întru cât s'aŭ folosit de aceste cursurĭ şi dacă aŭ luat măsurĭ de a lucrà în mod sistematic pămîntul şcóleĭ.

Ne veţĭ ţiné în curent cu ceea ce vor face aceştĭ învĕţătorĭ şi vĕ punem în vedere că pe ceĭ negligenţĭ saŭ rĕŭ voitorĭ îĭ vom pedepsì cu tótă asprimea.

Afară de acésta, veţĭ căutà ca la şcólele tóte, unde se găsesc terenurĭ puse la dispositiunea şcóleĭ, învĕţătoriĭ să facă practică cu eleviĭ şi să se siléscă a le da tóte cunoscinţele necesare.

Noĭ nu ţinem ca grădina şcóleĭ să fie o grădină de lux; însă voim ca învĕţătoriĭ să cultive pe acéstă jumătate de hectar câte puţin din tóte zarzavaturile, legumele, unele din plantele de nutreţ, florĭ, câţĭ-và arborĭ fructiferĭ şi de ornament; să înveţe pe elevĭ a altoì; să planteze câte-và córde de viţă şi pe acolo pe unde sunt podgoriĭ chiar viţă americană şi să aibă ast-fel o grădină frumósă şi folositóre.

Acesta a fost motivul care ne-a determinat a adresà învĕţătorilor alăturata circulară şi vĕ atragem în mod serios atenţiunea că noĭ ţinem ca legea să fie executată şi ca învĕţătoriĭ să se conforme ordinuluĭ de faţă.

In inspecţiunile ce le veţĭ face şcólelor, veţĭ obsevà dacă învĕţătorul lucréză cu tragere de inimă şi veţĭ notà în condica de inspecţiune resultatele ce a dobîndit. Sfaturile ce le veţĭ da acestora, cu privire la grădina şcóleĭ, veţĭ căutà să fie aduse la îndeplinire şi veţĭ controlà acésta la o nouă inspecţiune ce veţĭ face şcóleĭ. Pe aceĭ învĕţătorĭ, pe carĭ îĭ veţĭ găsì negligenţĭ, să nu întârdiaţĭ a-ĭ arătà ministeruluĭ spre a fi pedepsiţĭ.

Vĕ maĭ rugăm a ne trimite un tabloŭ în care să ne arătaţĭ: 1) carĭ şcóle din judeţul d-vóstre nu posedă pămînt pentru grădină: 2) dacă li s'ar puté da pămînt, fie împrejurul şcóleĭ, fie în marginea satuluĭ, şi dacă acest pămînt

www.digibuc.ro

Anexe. l-am dobîndi orĭ pe proprietăţile Statuluĭ, orĭ pe acelea ale comuneĭ; 3) acolo unde nicĭ Statul nicĭ comuna nu are pămînt, ne veţĭ arătà numele proprietarilor la carĭ am putè intervenì că să doneze şcóleĭ neînsemnata porţiune de cel puţin o jumătate hectar.

Dorim ca aceste date să le putem avé cât maĭ în grabă.

Cu acéstă ocasiune, vi se maĭ aduce la cunoscinţă că ministerul a prevĕḑut în budgetul Caseĭ Şcólelor o sumă din care se vor da câte cincĭ preniĭ de 50 leĭ de fie-care judeţ acelor învĕţătorĭ carĭ ar avé grădina cea maĭ bine întocmită şi carĭ îşĭ vor da silinţa ca exemplul lor să fie imitat de cât se póte maĭ mulţĭ sătenĭ din acea comună.

Acest premiŭ va servì şi pentru cumpĕrarea instrumentelor şi a seminţelor de carĭ va fi nevoe, pentru a putè face o cultură sistematică.

Acéstă dispositiune a ministeruluĭ o veţĭ comunicà învĕţătorilor, fie la inspecţiunile ce faceţĭ şcólelor, fie în conferinţă; iar în luna Octomvrie, anul viitor, ne veţĭ arătà numele acelora carĭ vor întrunì condiţiunile de maĭ sus, spre a li se trimite premiile stabilite.

Cerem de la d-vóstră ca să ne daţĭ tot sprijinul spre a duce la bun sfîrşit acéstă întreprindere, a căreĭ însemnătate o cunósceţĭ în de ajuns.

Anexa No. 27.

Circulara din 12 Aprilie 1901 către învĕţătorĭ, relativă la înfiinţarea grădinilor pe lângă şcolile rurale (pag. 113).

Domnule Învĕţător,

Cu toţiĭ cunóscem importanţa şi necesitatea desvoltărieĭ practice agricole în şcólele nóstre rurale şi nu maĭ puţin şi d-vóstră trebue să fiţĭ convinşĭ de acésta. Legiuitorul,

www.digibuc.ro

când a pus în legea învĕţămîntuluĭ primar art. 24, a avut în vedere folósele cele marĭ ce s'ar aduce ţĕrieĭ nóstre atuncĭ când absolvenţiĭ şcólelor rurale, pe lângă alte cunoscinţe, ar avé şi cunoscinţe îndestulătóre pentru agricultura practică.

Nu e de ajuns ca copilul sătĕnuluĭ să scie numaĭ a scrie, cetì şi socotì, a avé cunoscinţe de istorie şi geografie, căcĭ atâta nu-ĭ îndestulător; luĭ îĭ sunt necesare şi cunoscinţele practice. Aşà, el trebue să scie ce-và din lucrul manual, împletirea uneĭ rogojinĭ, coş, pălărieĭ etc., să scie să cânte la biserică saŭ în cor, să pótă aranjà o mică grădină cu verdeţurĭ, legume şi pomĭ fructiferĭ, şi numaĭ atuncĭ putem spune că absolventul şcóleĭ rurale se află înzestrat cu cunoscinţele complete, pe carĭ i le póte da şcóla.

Motivul care ne determină de astă-dată a ne adresà d-vóstre este de a vĕ atrage în mod serios luarea aminte asupra acestuĭ articol din lege şi a vĕ face atent, că învĕţătorul trebue să serve de exemplu sătĕnuluĭ în tóte şi prin urmare şi în ce privesce agricultura.

De la d-vóstră depinde ca să faceţĭ pe elevĭ să 'simtă gust pentru agricultură şi să considere acéstă ocupaţiune ca cea maĭ frumósă şi folositóre.

Orele ce le aveţĭ libere să le întrebuinţaţĭ cu dînşiĭ la altoitul pomilor, la cultivarea diferitelor zarzavaturĭ, ca: cépa, varza, usturoiul, lăptucile, etc.; la cultivarea legumelor, ca: fasolea, mazĕrea, bobul, etc.; la cultura pomilor roditorĭ şi de ornament; la cultura plantelor de nutreţ, etc.; să faceţĭ ast-fel ca grădina şcóleĭ să fie nu numaĭ cea maĭ frumósă din sat, ci să serve pentru sătenĭ ca un model demn de imitat.

Cunoscinţele ce d-vóstră le aveţĭ asupra agriculturiĭ saŭ pe carĭ veţĭ căutà să le căpătaţĭ prin cetire şi prin practică pe terenul şcóleĭ, le veţĭ comunicà pe cât posibil şi sătenilor.

Veţĭ ţinè cu dînşiĭ conferinţe practice Duminecile şi sĕrbătorile, în carĭ le veţĭ arătà folósele uneĭ culturĭ sistematice a pămîntuluĭ precum şi numerósele avantagiĭ ce

www.digibuc.ro

Anexe. pot avé atuncĭ când curtea şi grădina lor vor fi cultivate cu îngrijire şi vor plantà în ele legumele şi verdeţurile trebuincióse.

In locul mărăcinilor, gunóelor şi murdăriilor de tot felul, carĭ staŭ grămădite în curţile şi grădinile sătenilor şi carĭ servă de multe orĭ ca un focar de infecţiune, cred că ar fi frumos să vedem grădinĭ cu florĭ, verdeţurĭ, pomĭ fructiferĭ, şi atuncĭ cu atât maĭ mare ar fi mulţumirea d-vóstre sufletéscă, cu cât aţĭ sci că totul se datoréză ostenelilor ce aţĭ depus şi sfaturilor ce aţĭ dat. E ruşinos ca grădinile sătenilor să stea părăsite, iar eĭ să scótă ultimul ban ca să cumpere cépă, varză, usturoiŭ şi alte verdeţurĭ şi legume necesare pentru îndestularea caseĭ lor.

E de plâns când trecem astădĭ prin satele nóstre şi observăm că multe din curţĭ şi grădinĭ sunt neîmprejmuite, pustiĭ, fără verdéţă şi fără să aibă chiar un arbore fructifer.

Veţĭ maĭ arătà sătenilor şi metodele cele maĭ proprĭĭ de cultură şi veţĭ căutà să desrădăcinaţĭ sistemele învechite şi carĭ acum nu numaĭ că nu sunt de nicĭ un folos, ci chiar în dauna agriculturiĭ. Procedând ast-fel, veţĭ contribuì la ridicarea agriculturiĭ şi la îndrumarea eĭ pe cale maĭ bună şi maĭ folositóre.

Nu ne îndoim, că póte mulţĭ dintre sătenĭ nu vor ascultà de sfaturile ce le veţĭ da şi nu se vor folosì de exemplele ce vor vedé la d-vóstră; însă un lucru rĕmâne cert, că eleviĭ, pe carĭ îĭ veţĭ cresce sub supravegherea d-vóstre, toţĭ vor căutà să execute ceea ce aŭ vĕdut şi aŭ învĕţat şi vor pune în practică cunoscinţele dobîndite, fie la câmp, fie în grădina şcóleĭ.

Pe elevĭ îĭ veţĭ îndemnà de timpuriŭ să cultive legume şi verdeţurĭ în grădina părinţilor lor, iar absolvenţilor le veţĭ da din grădina şcóleĭ câte un mic numĕr din pomĭ fructiferĭ altoiţĭ de eĭ, saŭ din ceĭ nealtoiţĭ.

Veţĭ controlà de aprópe pe absolvenţiĭ şcóleĭ în lucrările lor de grădinărie, veţĭ stimulà zelul lor şi veţĭ căutà să le completaţĭ cunoscinţele ce le-aţĭ dat în şcólă.

www.digibuc.ro

Acésta aşteptăm noĭ de la d-vóstră şi nu ne îndoim un singur moment că veţĭ execută legea de bună voe şi nu siliţĭ, căcĭ în cas de negligenţă, saŭ rea voinţă, nu ne vom oprì a vĕ pedepsì cu tótă asprimea. Anexe.

Anexa No. 28.

Circulara No. 37.695 din 28 Iulie 1902, către revisoriĭ şcolarĭ, prin care se prescrie ca şcolariĭ din şcolile rurale să aibă şi la eĭ acasă câte o grădină, pentru care să li se dea notă (pag. 114).

Unul din mijlócele cele maĭ eficace, pentru a se asigurà şi maĭ mult realisarea scopuluĭ ce urmărim prin introducerea învĕţămîntuluĭ practic de grădinărie în şcólile primare rurale, este următorul:

Fie-care elev din divisiunea III va fi obligat a-şĭ parcelà şi plantà, după modelul de la şcólă, o mică porţiune din grădina părintéscă. Rĕsaduriĭ şi pomiĭ trebuitorĭ se vor da din grădina şcóleĭ, drept recompensă pentru silinţa şi partea de muncă a fie-căruia.

Invĕţătorul va fi obligat a priveghià modul cum elevul cultivă acea porţiune de grădină, dându-ĭ îndrumările şi sfaturile necesare. Nota la sciinţele agricole, atât la promovarea din divisiune în divisiune, cât şi la absolvire, se va da fie-căruĭ elev ţinênd sémă nu numaĭ de cunoscinţele ce are din horticultură şi agricultură, cât maĭ ales de silinţele şi munca, ce a depus în grădina şcóleĭ şi în grădina părintéscă, şi de resultatele ce a dobîndit.

www.digibuc.ro

Anexe.

Anexa No. 29.

Regulamentul din 12 August 1902 pentru expoziţiunea produselor grădinilor şcólelor rurale şi premiarea învĕţătorilor carĭ se disting în cultivarea lor (pag. 114).

ART. I. Tóte terenurile grădinilor şcolare, de orĭ-ce mărime, se vor cultivà în mod sistematic de învĕţătorĭ cu elevĭi şcóleĭ.

ART. II. — Invĕţătorĭi, ale căror şcóle posed un teren de cel puţin 50 arĭi (un pogon), sunt datorĭ să cultive tot soiul de legume, pomĭ fructiferĭ şi tot felul de verdeţurĭ întrebuinţate de sătenĭ, precum şi din cele necunoscute lor, dar carĭ le-ar fi maĭ folositóre.

Vor da maĭ multă desvoltare cartofuluĭ şi zarzavatuluĭ maĭ mult în us, ca cépa, usturoiul, ardeiul, varza, pătlăgelele, etc.

ART. III. — In grădina şcóleĭ, potrivit întinderiĭ eĭ, va fi o parte reservată pentru cultură, înmulţirea şi altoirea pomilor roditorĭ; alta pentru cerealele maĭ cunoscute în localitate şi pentru plante de nutreţ (lucernă, trifoiŭ, borceag, sfeclă, etc.).

Intr'un loc retras al grădiniĭ se va face o plantaţie de arbuştĭ (glădiţă, lemn câinesc, păducel, etc.), carĭ pot servì la facerea gardurilor viĭ şi o colecţie de plante medicinale şi de plante vătĕmătóre din cele carĭ cresc la noĭ, pentru a puté fi cunoscute de elevĭ şi de sătenĭ.

ART. IV. — In cultivarea terenuluĭ se vor servì şi de îngrăşăminte şi asolament, pentru a servì de exemplu sătenilor şi a cunósce maĭ de aprópe folósele culturiĭ raţionale.

ART. V. — La plantarea pomilor şi rĕsădirea legumelor se va avé în vedere regiunea în care se află şcóla şi se vor sădì numaĭ dintre aceĭ arborĭ, cărora le priesce maĭ mult şi carĭ cresc maĭ cu siguranţă.

www.digibuc.ro

In regiunile deluróse, cultura viţeĭ şi a pomilor va fi maĭ desvoltată.

ART. VI. — Eleviĭ claselor superióre vor luà parte la tótă lucrarea grădiniĭ în timpul prevĕdut în orarul şcolar şi sub conducerea învĕţătoruluĭ. Elevele vor participà maĭ ales la cultivarea legumelor, plantelor medicinale, textile, florilor şi crescerea gândacilor de mătase.

ART. VII. — In fie-care an, în timpul de la 15—18 Septembrie, se va face în capitala fie-căruĭ judeţ o exposiţiune de produsele grădinilor şcolare, într'un loc destinat de revisorul şcolar în de acord cu prefectul judeţuluĭ.

ART. VIII. — Comunele vor înlesnì transportul produselor grădiniĭ şcolare destinate a fi expuse.

ART. IX. — Invĕţătoriĭ vor expune din tot ce cultivă în grădinile şcolare şi maĭ mult din felul produselor carĭ aŭ reuşit maĭ bine

Eĭ vor expune şi planul grădiniĭ, arătându-se parcelarea eĭ, întinderea fie-căreĭ parcele şi felul produselor semĕnate în parcele.

ART. X. — Exposiţia va cuprinde următórele secţiĭ:

a) Secţia zarzavaturilor şi a tot soiul de legume şi verdeţurĭ;

b) Secţia pomilor şi a diferiţilor arbuştĭ;

c) Secţia florilor, a plantelor textile, medicinale, uleióse, zaharóse, a produselor de sericicultură şi apicultură, şi a cerealelor şi plantelor de nutreţ.

ART. XI. — Un juriŭ compus din revisorul şcolar, prefectul judeţuluĭ, saŭ un delegat al sĕŭ, şi un profesor de agricultură al uneĭ şcóle normale saŭ al uneĭ agricole din judeţ, va apreţià produsele expuse şi meritele învĕţătorilor şi vor stabilì premiile ce se vor acordà învĕţătorilor carĭ se vor fi distins.

In acordarea premiilor, juriul nu se va mărginì numaĭ în apreciarea produselor expuse, ci va cercetà pe cât îĭ va fi posibil şi alcătuirea şi îngrijirea grădiniĭ şcolare, resultatele dobîndite de învĕţător în privinţa cantităţiĭ de le-

www.digibuc.ro

Anexe. gume saŭ fructe etc. şi maĭ ales rĕspândirea lor printre elevĭ şi sătenĭ.

ART. XII. — Premiile vor constà în unelte, dintre acelea de carĭ este nevoe în cultura grădiniĭ; din semințe şi cărțĭ de agricultură, pomicultură etc., precum şi în banĭ pentru aceĭ învĕțătorĭ carĭ vor avé uneltele necesare şi semințe.

Premiĭ în unelte şi semințe se pot decerne şi celor maĭ aplicațĭ absolvențĭ aĭ şcólelor primare rurale.

ART. XIII. — Pentru ca produsele să nu fie contestate, se va face constatarea provenienței lor de către autoritatea comunală locală.

ART. XIV. — După terminarea exposițiuniĭ, produsele expuse vor fi vîndute în folosul cantinelor şcolare din județ.

Anexa. No. 30.

Circulara din 10 Ianuarie 1903, către revisoriĭ şcolarĭ, pentru a recomandà sistemul de a se cultivà grădina şi pămîntul şcoliĭ de învĕțător în tovărăşie cu şcolariĭ şi cu părinții şcolarilor (pag. 116).

Domnule Revisor,

Prin circularele nóstre din 12 Aprilie 1901, publicată în *Buletin*, No. 184, pag. 2.368, şi din 5 Februarie 1902 publicată în No. 194, pag. 2.729, noĭ am căutat a face începutul învĕțămîntuluĭ practic agricol în şcolile rurale.

Începuturile ce s'aŭ făcut ne daŭ speranța că, urmându-se calea indicată de noĭ, se va ajunge ca şcóla rurală să capete caracterul ce trebue să-l aibă o şcólă destinată pentru copiiĭ de agricultorĭ. Nu putem însă să nu recunóscem că sunt încă dificultățĭ numeróse, pe carĭ numaĭ timpul, stăruința şi cunóscerea exactă a împrejurărilor speciale fie-căreĭ localităților ne vor ajutà să le învingem.

www.digibuc.ro

Dejà experiența căpĕtată în timp așà de scurt ne dă Anexe.
óre-carĭ învĕțăminte, de carĭ putem profità.

Pentru astădĭ, ne propunem a vĕ pune în vedere un mod de procedare, care ni se pare fórte nemerit, pe care l-a imaginat și l-a aplicat anul acesta învĕțătorul Teodor Zaharescu, de la Glodeanu-Sărat, județul Buzĕŭ.

Douĕ aŭ fost greutățile pe carĭ le-a avut el în vedere: întâia, că școla nu aveà pămînt; a doua, că sătenĭĭ, și chiar și copiiĭ lor, nu arătaŭ destul interes pentru noul învĕțămînt.

D-l Zaharescu a înlăturat prima greutate, luând cu arendă o mică bucată de pămînt; iar, pentru a doua, a făcut tovărășie, pentru exploatarea acestuĭ pămînt, cu școlariĭ sĕĭ ceĭ maĭ înaintați și cu părinții lor.

Ideea acésta erà cuprinsă în germen și în a doua din circularele nóstre citate maĭ sus, de vreme ce se prevedeà acolo că, din venitul net al pămîntuluĭ cultivat pentru învĕțămîntul agricol, școlariĭ să aibă 65%. D-l Zaharescu însă ĭ-a dat maĭ mare extensiune, căutând să atragă în combinațiune și pe părinții școlarilor.

Prin acéstă, d-sa realiséză odată maĭ multe folóse: 1° înlătură în mod și maĭ radical obiecțiunea ce fac adeseorĭ sătenĭĭ contra învĕțămîntuluĭ practic, că copiiĭ lor lucréză numaĭ pentru folosul învĕțătoruluĭ, de óre ce învĕțătorul le lasă douĕ treimĭ din venitul pămîntuluĭ; 2° face ca și ómenĭĭ adulți să participe la modestul învĕțămînt agricol al școliĭ rurale, făcêndu-ĭ să lucreze sub conducerea învĕțătoruluĭ, și punêndu-ĭ în posițiune de a apreția prin eĭ înșișĭ resultatele ce se pot dobîndì prin o cultură maĭ bună.

Ideea d-luĭ Zaharescu, dacă ar fi aplicată bine și în mod maĭ general, ar puté dar să fie punctul de plecare al uneĭ adevĕrate reforme în deprinderile sătenilor noștri la lucrarea pămîntuluĭ.

Pentru acest motiv, vĕ-o recomand și vĕ invit să o aduceți la cunoscința învĕțătorilor din circumscripțiunea

www.digibuc.ro

Anexe. d-vóstre, în care scop vĕ înaintez un numĕr de . . . exemplare din acest ordin imprimat.

Acum că se apropie momentul începerii lucrului, învĕţătorii ar putĕ dejà să încépă a luà măsurĭ pentru a-şĭ procurà pămîntul necesar, pe unde nu aŭ. Circulara nóstră din 12 Aprilie 1901 le dă dejà destule indicaţiunĭ în acéstă privinţă.

Anexa No. 31.

Decisiunea din 10 Aprilie 1902, prin care se institue premiĭ pentru învĕţătoriĭ şi preoţiĭ ruralĭ, carĭ vor contribuì la propagarea culturiĭ cartofuluĭ (pag. 119).

Se instituie treĭ premiĭ anuale pentru învĕţătoriĭ şi preoţiĭ ruralĭ, carĭ vor fi desvoltat maĭ multă pricepere şi activitate rodnică, pentru propagarea culturiĭ cartofuluĭ şi pentru introducerea luĭ în alimentaţiunea curentă a sătenilor.

Nu vor fi admişĭ a concurà decât aceĭ învĕţătorĭ şi preoţĭ, carĭ vor dovedì, nu numaĭ că aŭ deprins un numĕr cât maĭ mare de sătenĭ cu cultivarea cartofilor, dar şi că ĭ-aŭ deprins a se hrănì cu dînşiĭ în mod curent.

Aceste premiĭ vor fi respectiv de 1.000 leĭ, 500 leĭ şi 250 leĭ.

Dacă într'o localitate maĭ mulţĭ colaboratorĭ, numaĭ învĕţătorĭ saŭ numaĭ preoţĭ, vor fi unit silinţele lor şi vor fi dat resultate demne de a fi premiate, premiul se va mărì cu câte 20% pentru fie-care colaborator şi se va împărţì între dînşiĭ potrivit meritelor lor respective.

Dacă, însă, colaboratoriĭ vor fi preoţĭ şi învĕţătorĭ la un loc, crescerea premiuluĭ va fi de câte 30% pentru fiecare colaborator şi el se va împărţì iarăşĭ între dînşiĭ, potrivit meritelor lor respective,

www.digibuc.ro

Modul cum se vor da premiile, în deosebitele casuri ce se pot ivi, se vede lămurit în tabloul următor:

	PREMIUL I.		PREMIUL II.		PREMIUL III.	
	Dacă sunt numai învățători sau numai preoți	Dacă sunt învățători și preoți asociați	Dacă sunt numai învățători sau numai preoți	Dacă sunt învățători și preoți asociați	Dacă sunt numai învățători sau numai preoți	Dacă sunt învățători și preoți asociați
1 Concurent. .	1.000	1.000	500	500	250	250
2 Colaboratori	1.400	1.600	700	800	350	400
3 „	1.600	1.900	800	950	400	475
4 „	1.800	2.200	900	1.100	450	550
5 „	2.000	2.500	1.000	1.250	500	625

Premiile se vor da în fie-care an la 1 Decemvrie, începând de la 1 Decemvrie 1904.

Valórea lor se va plăti de Casa Școlelor, din fondurile sale proprii.

Concurenții vor fi datori să procure dovedi valabile și suficiente, cari să constate silințele lor.

Anexa No. 32.

Extract din decisiunea de la 8 Februarie 1902, prin care se institue serbarea sădirii pomilor (pag. 119).

ART. 1. Spre a desvoltà și stimulà în generațiunile tinere gustul și dragosta pentru sădirea pomilor, se institue pentru școlele rurale serbarea „Sădirea pomilor“.

ART. 2. Elevii școlelor rurale, sub conducerea învățătoruluĭ, vor serbà în fie-care an „Sădirea pomilor“ într'una din cele treĭ Joĭ înainte de Florii, tot-deauna în luna Martie.

www.digibuc.ro

Anexe. La serbare vor fi invitaţi şi sătenii.

ART. 3. Serbarea va constà în a se sădi atâţi pomi câte grupe de câte 8 şcolari se vor formà cu eleviĭ dintre ultimele două clase. Dacă numĕrul elevilor din ambele aceste clase va fi maĭ mic decât 8, se va sădì numaĭ un singur pom.

ART. 4. Sădirea se va face pe locurile libere, propietatea comuneĭ, pe şoselele şi pe locurile aparţinênd şcóleĭ şi bisericiĭ.

ART. 5. Pomiĭ destinaţi sădiriĭ vor fi în vîrstă de 4—5 anĭ şi vor avé trunchiul înalt de 2—3 m., măsurat de la rădăcină şi până unde începe coróna.

ART. 6. In afară de pomiĭ fructiferĭ altoiţi, se vor preferì, pentru sădit, teĭ, aguḑi (duḑi), castanĭ sĕlbaticĭ şi plopĭ piramidalĭ. Pe drumurĭ orĭ şosele pomiĭ se vor plantà la óre-care depărtare de liniile telegrafice saŭ telefonice, ca să nu fie nevoe a fi tăiaţi când se vor desvoltà.

. . . . . .

. . . . . .

ART. 13. Fie-care învĕţător va ţiné socotélă de felul şi numĕrul pomilor sădiţi pe fie-care an, cum şi de grupele elevilor în séma cărora s'a dat spre îngrijire fie-care pom după sădire.

ART. 14. Grupele de elevĭ din clasele inferióre primesc spre îngrijire câte unul din pomiĭ sădiţi în ḑiua serbăriĭ. Eleviĭ claselor carĭ aŭ făcut sădirea nu sunt scutiţi de îngrijirea pomilor. Ingrijirea constă ca timp de 4 anĭ, lunile Aprilie până la Septemvrie înclusiv, să plivéscă buruenile şi să sape pămîntul în jurul pomuluĭ, odată pe fie-care lună, să-l ude în timp de secetă şi să întreţină împrejmuirea în bună stare.

Negligiarea acestor lucrărĭ atrage după sine scăderea noteĭ la purtare la eleviĭ din întregul grup saŭ la aceĭ carĭ s'ar sustrage de la o asemenea îndatorire.

ART. 15. Până la al 5-lea an de la punerea în aplicare a acesteĭ decisiunĭ, pomiĭ pentru sădire se vor primì ca dar din partea orĭ-căreĭ persóne bine-voitóre, iar de aci îna-

www.digibuc.ro

inte se vor luà din pepiniera de pomĭ care se va înfiinţà pe lângă orĭ-ce şcólă ce are pămînt pentru grădină şi care se va întreţiné cu elevii din tóte clasele.

ART. 16. La 1 Septemvrie a fie-căruĭ an se va înaintà ministeruluĭ, prin revisoratele şcolare, tablourĭ în carĭ să se arată, în mod detailat, numĕrul pomilor sădiţĭ la fie-care şcólă, felul lor, loçurile unde aŭ fost sădiţĭ şi numĕrul pomilor prinşĭ, aflaţĭ în fiinţă, după sădirile din fie-care an.

ART. 17. .Se institue 5 premiĭ bănescĭ a 50 leĭ, ce se vor da anual acelor diriginţĭ de şcolĭ carĭ se vor dovedì că aŭ sădit numĕrul cel maĭ mare de pomĭ şi că la şcólă aŭ pepiniera cea maĭ mare, maĭ bine îngrijită şi maĭ bogată în pomĭ fructiferĭ altoiţĭ.

Premiul se va da în al IV-lea an de la punerea în aplicare a acesteĭ decisiunĭ şi numaĭ în urma uneĭ constatărĭ din partea serviciuluĭ de inspectorat.

ART. 18. Administraţiunile comunale sunt datóre a luà măsurĭ ca să nu se facă de ómenĭ saŭ animale stricăciunĭ pomilor sădiţĭ şi a procedà, conform legeĭ poliţieĭ rurale, pentru delicte de asemenea natură.

Anexa No. 33.

Decisiunea din 22 Maiŭ 1902, pentru ca Casa Scólelor să pună pe fie-care an câte o sumă de 10.000 leĭ la dispositiunea învĕţătorilor, pentru a-ĭ ajutà să-şĭ alcătuiască gospodăria rurală (pag. 120).

ART. 1. D-l administrator al Caseĭ Şcólelor este autorisat a reservà din fondul prevĕdut în budgetul Caseĭ Şcólelor pe exerciţiul 1902—1903, la cap. I, art. 8, suma de 10.000 leĭ, pe care o va pune la dispositiunea învĕţătorilor ce se ocupă cu învĕţămîntul practic agricol cu titlul de împrumut, pentru a le înlesnì formarea uneĭ modeste gospodării.

www.digibuc.ro

Anexe. ART. 2. Fie-care revisor școlar va recomandà un singur învĕțător din județul sĕŭ, pe care-l va găsì maĭ destoinic și maĭ priceput în lucrările agricole, iar Casa Școlelor va da, pe cât se va ajunge, învĕțătorilor recomandațĭ din suma reservată, un împrumut între 300 până la 500 leĭ cu scopul arătat la art. 1.

ART. 3. Suma împrumutată se va restituì Caseĭ Școlelor în timp de 4 anĭ cu începere de la 1 Aprilie 1903 și va fi garantată cu salariul învĕțătoruluĭ respectiv.

ART. 4. In nicĭ un cas învĕțătoriĭ nu vor întrebuințà suma împrumutată decât numaĭ pentru plată de instrumente agricole, vite și semințe.

Anexa No. 34.

Resoluțiunea din 22 Decemvrie 1901 a d-luĭ ministru al cultelor și instrucțiuniĭ publice, pusă pe raportul No. 532 al revisoruluĭ școlar de Roman, prin care înaintézà memoriul d-luĭ Anton Mureșanu, învĕțător la școla din Bâra, relativ la lucrul mânual în școlile rurale (pag. 131).

Părerile expuse în memoriul d-luĭ Mureșanu sunt în mare parte juste, și maĭ multe din ele sunt realisabile. Este necontestat că învĕțămîntul manual trebue să se exercite cu deosebită preferință asupra materiilor prime, pe carĭ le avem în țĕră și carĭ pot rentà sătĕnuluĭ. Totușĭ nu cred că e bine a se exclude de tot alte exercițiĭ, ca traforajul, sculptura, rafia; pentru motivul că acestea se pot exercità cu scop curat educativ în localitățile unde ar lipsì materiile prime recomandate de d-l Mureșanu, saŭ unde aptitudinea învĕțătoruluĭ nu-ĭ permite să exerciteze alt-cevà. Pe urmă sunt unele carĭ pot da în mod indirect folos practic. Spre exemplu, sculptura póte duce cu înlesnire la introducerea printre sătenĭ a industrieĭ jucăriilor eftine carĭ îmbogățesc pe mulțĭ țĕranĭ din Germania. Cu tóte acestea, marea pre-

www.digibuc.ro

ferință va trebui negreșit dată lucruluĭ materiilor prime ce se găsesc în țéră și se pot lucrà de țĕranĭ cu scop de câștig. Admit ca la expositiunile de lucru manual din timpul conferințelor anuale să se facă concurs de lucru între elevii aduși de diverșiĭ învĕțătorĭ, ca să se țină în sémă numĕrul obiectelor expuse, ca recompensa învĕțătorilor să se facă proporțional cu merituĭ lor, în loc de a se da egal la toțĭ adaosul de 10 % ; asupra acestuĭ din urmă punct însă trebue cercetat, dacă nu vor fi dificultățĭ din partea legiĭ.—Aprob cu deosebire ca, din prețul vînzăriĭ lucrurilor jumătate să-l iea școlariĭ. Acésta este în acord și cu principiul legiĭ învĕțămîntuluĭ profesional, și e cel maĭ puternic mijloc de a popularisà lucrul manual. Maieștri ambulanțĭ pentru lucru manual e maĭ greŭ să avem, pentru-că ar încărcà budgetul, și de o cam dată noĭ avem nevoe a ne completà numĕrul de școlĭ rurale, care e departe de a egalà trebuințele. Anexe.

Se va rugà d. N. Moga, institutor la Câmpu-Lung, să ne facă de urgență propunerĭ asupra moduluĭ de a se realisà aceste ideĭ, chiar la conferințele din Aprilie viitor. Asemenea și asupra propunerii ca lucrul manual să se predeà în tóte orele de după amiazĭ, într'un numĕr de ḑile pe sĕptĕmână.

Anexa No. 35.

Raportul No. 3.306 din Februarie 1903 al d-luĭ administrator al Caseĭ Școlelor, relativ la lucrul manual în școlile primare (pag. 133).

Domnule Ministru,

Cu începere din anul 1899, Casa Școlelor a prevĕḑut în budgetul saŭ câte o sumă de 40.000 leĭ pe fie-care an pentru ca să încurajeze lucrul manùal în școlele rurale și

www.digibuc.ro

Anexe. spre a împlini prescripțiunile legiĭ învĕțămîntuluĭ primar, cu privire la sporul de 10%.

Până în anul 1898 acest spor se prevedeà în budgetul ministeruluĭ; însă, prin decisiunea d-vóstre din acest an, a trecut la Casa Şcólelor. De atuncĭ şi până acum Casa Şcólelor a plătit pentru acest scop suma de 101.591,95, iar ministerul plătise dejà suma de 70.767,10; decĭ în total 172.359,05, din anul 1895 şi până în 1902.

Numĕrul învĕțătorilor, carĭ aŭ primit acest spor de la Casa Şcólelor, este de 956 în timp de treĭ anĭ, 1899—1902; pe 1902—3, nu ni s'a înaintat încă tabloul acestor învĕțătorĭ. Śocotiți pe județe, după cum se vede din lista alăturată, în frunte staŭ județele Dâmbovița, Sucéva, Némțu, Brăila, Bacăŭ. Meseriile carĭ s'aŭ predat în şcóle aŭ fost: diverse împletiturĭ, periĭ, bidinele, frînghiĭ şi căpestre, traforagiŭ, cartonagiŭ, viermĭ de mătase, dogărie, albinărit, măturĭ, sculptură, tâmplărie, unelte de pescuit, din carĭ, o întindere maĭ mare s'aŭ dat împletiturilor de tot felul, traforagiuluĭ, cartonagiuluĭ, periilor, viermilor de mătase şi frînghiilor, practicate de ceĭ maĭ mulțĭ învĕțătorĭ.

In afară de învĕțătoriĭ prevĕduțĭ în tablourile pentru spor, sunt mulțĭ alțiĭ carĭ aŭ practicat şi practică încă lucrul manual; dar din causă că s'a părut comisiunilor că aceştia ar fi inferiorĭ celor propuşĭ şi avêndu-se în vedere şi fondul pus la dispositie de Casa Şcólelor, eĭ nu aŭ fost recomandațĭ.

S'ar părĕ la început că lucrul manual a făcut un mare progres în şcólele nóstre rurale şi că o mare parte din absolvențiĭ învĕțămîntuluĭ rural cunosc, maĭ mult saŭ maĭ puțin, meşteşugul predat de învĕțător şi se pot servi cu dînsul, fie pentru satisfacerea nevoilor caseĭ lor, fie pentru a avé o ocupațiune rentabilă în ḑilele şi lungile nopțĭ de iarnă. De fapt însă noĭ de la centru ne-am făcut în totdeauna ilusiunĭ, căcĭ lucrul manual s'a predat fórte slab şi n'a dat resultate aşà după cât s'aŭ făcut sacrificiĭ. Învĕțătoriĭ veniaŭ la conferințe cu câte-và obiecte lucrate de elevĭ şi comisiunile judecaŭ după obiectele presentate

www.digibuc.ro

și nicĭ de cum după resultatul produs în școla condusă de învĕțătorul, căruia i se da sporul de 10%.

Cele arătate aicĭ nu sunt numaĭ impresiunile mele personale, căcĭ acelașĭ lucru l-aŭ constatat și revisoriĭ școlarĭ și d-l inspector al lucruluĭ manual, N. Moga, care în timpul din urmă a inspectat o mare parte din școlile nóstre rurale. In controlul ce Casa Școlelor a făcut la bazarul corpuluĭ didactic de aicĭ din Bucurescĭ, s'a dovedit că cel mult cincĭ saŭ șése învĕțătorĭ din Ilfov și din întréga țéră aŭ depus spre vînḍare obiecte confecționate cu eleviĭ. Nu voesc să ḍic prin acestea că nu sunt și învĕțătorĭ carĭ și-aŭ împlinit în mod consciincios datoria și carĭ aŭ bine-meritat sporul de 10%, dar aceștia aŭ fost fórte puținĭ.

Scim că dorința d-vóstre este ca toțĭ învĕțătoriĭ să cunóscă de aprópe o specialitate a lucruluĭ manual și la rîndul lor să-și depună tótă silința spre a învĕța pe eleviĭ saŭ pe adulțiĭ școlelor; de aceea îmĭ permit a vĕ face câteva propunerĭ cu privire la organisarea acesteĭ ramurĭ de învĕțămînt practic.

1). Cred că ar fi bine. cel puțin pentru câțí-vă anĭ, ca suma, pe care Casa Școlelor o prevede în buget pentru acest scop, să se împartă în douĕ părțĭ egale, din carĭ o parte să se dea învĕțătorilor meritoșĭ ca spor de 10%, iar cea-laltă să serve pentru perfecționarea acestuĭ învĕțămînt.

2). Atelierele de pe lângă școlile normale de învĕțătorĭ să fie completate cu tóte instrumentele trebuincióse diverselor ramurĭ ale lucruluĭ manual. La aceste școle, în lunile de vacanță, să se aḍucă câte un numĕr óre-care de învĕțătorĭ din județele de prin prejur, carĭ sub supravegherea și conducerea maiestruluĭ școleĭ, saŭ și a altor maiești, să se perfecționeze în vre-una din specialităților. Spre acest scop cred că ar puté servi și diversele școle practice de meseriĭ ce d-vóstră aț înființat în tóte părțile țĕrií. Maiștriĭ școlelor normale saŭ de meseriĭ ar primi câte un spor de salariŭ pentru munca depusă, iar maiștriĭ angajațĭ ar fi plătițĭ pentru tot timpul cât s'ar simți nevoe de serviciile lor. Cursul ar avé durata de o lună pentru fie-care

www.digibuc.ro

Anexe. serie de învĕţătorĭ, iar numĕrul învĕţătorilor s'ar fixà după suma prevĕḑută în budget. Învĕţătoriĭ chemaţĭ la aceste cursurĭ ar avé locuinţa şi întreţinerea în mod gratuit.

3). Nu maĭ puţin cred că ar fi necesar ca şi institutoriĭ să capete o instrucţiune în acest gen, căcĭ lucrul manual predat şi in şcolile urbane ar aduce folóse tot aşà de marĭ. Institutoriĭ de prin oraşele unde se găsesc şcóle normale ar puté chiar de pe acum să încépă cursurile cu maieştriĭ respectivĭ aĭ acestor şcóle. Eĭ ar face practica necesară, fie în douĕ după prânzurĭ pe sĕptĕmână, din care n'ar lipsì Joia după prânz, fie între orele $4^1/_2$—6 p. m. Institutoriĭ din oraşele unde nu sunt nicĭ şcolĭ normale, nicĭ de meseriĭ, vor trebui să lucreze împreună cu învĕţătoriĭ, în vacanţa mare, la şcóla normală cea maĭ apropiată. Póte că cu timpul s'ar puté înfiinţà şi o şcólă ambulantă pentru lucrul manual pe care am utilisa-o pentru institutorĭ.

Cât privesce sporul de $10^0/_0$, cred că ar trebui să se dea acelor carĭ ar îndeplini următórele condiţiunĭ:

1). Să fi confecţionat obiecte în de ajuns cu eleviĭ şcóleĭ şi parte din aceste obiecte să fi fost vîndute, fie prin mijlocirea bazarelor înfiinţate în diversele capitale de judeţe, fie prin diferiţĭ comercianţĭ carĭ aŭ deposite în ramura respectivă; acésta să o dovedéscă cu acte în regulă.

2). Să se dea acelor învĕţătorĭ, carĭ vor fi reuşit ca cel puţin jumătate di.. eleviĭ, carĭ absolvesc şcóla, să cunóscă bine ramura predată.

3). Acelor carĭ vor avé 10—20 printre adulţiĭ satuluĭ, carĭ să practice meşteşugul învĕţat.

4). Se va da cu deosebire acelor învĕţătorĭ carĭ vor practicà meşteşugurĭ ce se pot învĕţà cu uşurinţă de eleviĭ claselor primare şi pe carĭ le pot folosì în viéţă, ca împletiturĭ de papură, paie, frînghierie, periĭ, etc.

5). Acest spor se va da tot în condiţiunile de maĭ sus şi învĕţătórelor, pentru ţesăturĭ alese românescĭ, broderiĭ, albiturĭ, etc.

6). Institutoriĭ, carĭ vor practicà cu succes lucru manual, vor primì câte un premiŭ de 100 saŭ 120 leĭ anual.

www.digibuc.ro

7). Aceĭ învĕţătorĭ carĭ vor primi sporul de 10%, saŭ institutoriĭ cărora li se va acordà premiul fixat, nu vor puté ridicà suma datà, până nu vor dovedi că aŭ tóte instrumentele trebuincióse, saŭ până ce nu vor luà obligaţiunea că şi le vor procurà din acéstă sumă. Anexe.

8). Sporul şi premiile să se dea pe rînd învĕţătorilor şi institutorilor meritoşĭ şi, fiind-că suma nu este în destul de mare, nimenĭ nu va primi sporul şi nu va fi premiat în doĭ anĭ consecutivĭ, ci cel mult din treĭ în treĭ anĭ.

Nu mĕ îndoesc, Domnule Ministru, că luându-se aceste măsurĭ vom face cel puţin un pas maĭ departe în îndrumarea lucruluĭ manual.

Pentru anul acesta ne va fi de ajuns suma de 30.000 leĭ, cât s'a prevĕḑut prin viitorul budget. Vom reservà 15.000 leĭ pentru perfecţionarea aceluĭ învĕţămînt şi-ĭ vom întrebuinţà în modul următor:

1). Vom plăti câte 200 leĭ ca adaos la salariŭ, pentru cele douĕ lunĭ de vacanţă, fie-căruĭ maiestru de lucru manual de la cele şése şcóle normale, saŭ în total 1.200 leĭ.

2). Pentru anul acesta vom chemà la fie-care şcólă câte 20 de învĕţătorĭ pe fie-care lună, saŭ în total 240 învĕţătorĭ, a căror întreţinere a 50 banĭ pe ḑi ne-ar da suma de 7.200 leĭ.

3). Restul până la 15.000 leĭ l-am întrebuinţà pentru completarea atelierelor de lucru manual de la şcólele normale, pentru câte un mic spor de câte 50 leĭ lunar maieştrilor carĭ ar ţiné lecţiunĭ cu institutoriĭ, precum şi pentru salariul maeştrilor străinĭ, carĭ ar fi angagiaţĭ.

Pentru sporul de 10% ne-ar rĕmâné 15.000 leĭ, care sumă ne-ar fi de ajuns pentru 150 învĕţătorĭ. Anul acesta nu vom da nicĭ un premiŭ institutorilor, de óre-ce eĭ abià vor puté să înveţe de acum înainte lucrul manual şi tocmaĭ în anul viitor vom avé ocasiunea de a apreţià resultatele dobîndite.

Maĭ am numaĭ o singură cestiune de atins şi voiŭ încheià acest referat. D-l N. Moga, numit de d-vóstră inspector al lucruluĭ manual, nu are până acum nicĭ un amestec

www.digibuc.ro

Anexe. în alegerea învĕţătorilor carĭ ar meritá sporul de 10%, căcĭ aceştia eraŭ aleşĭ de o comisiune compusă din revisorul şcolar, un institutor şi un membru al consiliuluĭ judeţean. Sunt de părere să rĕmână şi acéstă comisiune, însă cuvîntul din urmă să-l aibă d-l N. Moga. D-sa să facă raportul general către Casa Şcólelor, prin care să propună pe învĕţătoriĭ carĭ ar meritá acest spor.

Expositiunea pentru lucrul manual să începă cel puţin cu douĕ ḑile înainte de deschiderea conferinţelor şi să ţină încă treĭ ḑile după închiderea acestor conferinţe, ca ast-fel d-l N. Moga să aibă tot timpul necesar, spre a inspectá aceste conferinţe şi spre a se puté pronunţá asupra învĕţătorilor carĭ ar meritá sporul de 10%.

Domnia-Vóstră personal saŭ Casa Şcólelor să se pronunţe în ultima instanţă asupra raportuluĭ pe care inspectorul lucruluĭ manual îl va înaintá cel maĭ târḑiŭ până în luna August a fie-căruĭ an şi asupra măsurilor ce d-sa va propune să se iea pentru bunul mers al acestuĭ învĕţămînt.

Anexa No. 35 bis.

Decisiunea din 18 Februarie 1903, relativă la lucrul manual în şcolile primare (pag. 133).

ART. 1 Suma, pe care Casa Şcólelor o prevede în budget pentru plata sporuluĭ de 10%, se împarte în douĕ părţĭ egale. O parte va fi afectată pentru a se da din ea un spor de 10% asupra salariilor învĕţătorilor şi învĕţătórelor celor maĭ meritoşĭ în predarea lucruluĭ manual, cum şi pentru a se acordá premiĭ, de 100 şi 120 leĭ, institutorilor ce se vor îndeletnici cu practicarea acestuĭ învĕţămînt. A doua parte va fi afectată pentru a se completá din ea, cu instrumentele trebuincióse, tóte atelierele şcólelor normale de învĕţătorĭ, pentru plata întreţinerĭĭ învĕţătorilor, pentru adaosul de salariŭ ce se va da maieştrilor carĭ le

www.digibuc.ro

vor predà cursul, cum şi pentru plata integrală a maieştrilor ce vor maĭ fi angagiaţĭ. Anexe.

ART. 2. După ce atelierele şcólelor normale vor fi completate cu tóte instrumentele trebuincióse diverselor ramurĭ ale lucruluĭ manual, se vor trimite douĕ rînđurĭ de câte 20 învĕţătorĭ la fie-care şcólă, carĭ vor sta pentru învĕţătură o lună, avênd locuinţa şi întreţinerea în şcólă. Pentru întreţinere, Casa Şcólelor va da şcóleĭ câte 50 banĭ pe ḑi de fie-care.

ART. 3. Institutoriĭ vor căpĕtà instrucţiunea necesară în acest gen, fie la şcólele normale în oraşul unde sunt asemenea şcolĭ, fie la şcólele de meseriĭ, ducêndu-se în fiecare sĕptĕmână de douĕ orĭ, fie Joia după amiazĭ, fie în alte ḑile, între orele $4^1{}_2$—6.

In oraşele unde nu sunt nicĭ şcolĭ normale, nicĭ şcolĭ de meseriĭ, institutoriĭ vor căpĕtà aceste cunoscinţe în vacanţa cea mare odată cu învĕţătoriĭ.

ART. 4. Pentru ca un membru al corpuluĭ didactic dintre ceĭ specificaţĭ la art. 1 să pótă concurà la spor de salariŭ saŭ premiŭ, trebue să îndeplinéscă următórele condiţiunĭ:

a Să fi confecţionat obiecte în deajuns cu eleviĭ şcóleĭ şi parte din aceste obiecte să fi fost vîndute, fie prin mijlocirea bazarelor înfiinţate în diversele capitale de judeţe, fie prin diferiţĭ comercianţĭ, carĭ aŭ deposite în ramura respectivă; acésta să o dovedéscă cu acte în regulă.

b) Să fi reuşit ca cel puţin $^1/_2$ din eleviĭ, carĭ absolvesc şcóla, să cunóscă bine ramura predată.

c) Să facă dovadă că are 10—20 printre adulţiĭ satuluĭ, carĭ să practice meşteşugul învĕţat.

d) Să facă dovadă că aŭ practicat meşteşugurĭ ce se pot învĕţà cu uşurinţă de eleviĭ claselor primare şi prin carĭ le pot folosì în viéţă, ca: împletiturĭ în papură, paie, frîngherie, periĭ, etc.

Invĕţătórele trebue să facă dovadă că s'aŭ ocupat şi aŭ reuşit în acelaşĭ chip în ceea ce privesce ţesĕturile alese românescĭ, broderiĭ, albiturĭ, etc.

ART. 5. Invĕţătoriĭ, carĭ vor primì sporul de 10% saŭ

www.digibuc.ro

Anexe. institutorii cărora li se va acordà premiul fixat, nu vor puté ridicà suma datà până nu vor dovedì că aŭ tóte instrumentele trebuincióse, saŭ până ce nu vor luà obligaţiunea că şi le vor procurà din acéstă sumă.

ART. 6 Sporul şi premiile se vor da pe rînd învĕţătorilor şi institutorilor meritoşi şi, fiind că suma nu este în destul de mare, nimenì nu va primì sporul şi nu va fi premiat în doì anì consecutivì, ci cel mult din treì în treì anì.

ART. 7. Comisiunea în drept a apreţià şi propune pe ceì ce meritĕ sporul de 10%, saŭ premiul, se va compune din revisorul şcolar respectiv, un institutor şi un membru al consiliuluì judeţean, presidată de inspectorul lucruluì manual.

Expositiunea de lucrărì, în vedere că avem numaì un singur inspector al lucruluì manual, va avé loc prin urmare în intervalul de la începerea conferinţelor generale anuale până la finele luneì Maiŭ.

ART. 8. D-l inspector al lucruluì manual, visitând tóte expositiunile şi luând parte în tóte comisiunile pe judeţe, va alcătuì, după procesele-verbale încheiate pentru fie-care judeţ în parte, tabloul general al celor ce vor meritĕ sporul saŭ premiul şi îl va înaintà Caseì Şcólelor cel maì târdiŭ la începutul luniì August.

Asupra acestuì raport, noì personal saŭ d-l administrator al Caseì Şcólelor va decide în conformitate cu normele stabilite şi reservele budgetare.

ART. 9. D-l administrator al Caseì Şcólelor este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a dispositiunilor cuprinse în presenta decisiune.

www.digibuc.ro

Anexa No. 36.

Circulara din Septemvrie 1898, către revisorii școlari, ca să îndemne pe învățătorĭ să facă conferințe contra alcoolismuluĭ (pag. 140).

Domnule Revisor,

Pentru combaterea viţiuluĭ beţieĭ, ale căruĭ consecinţe funeste sunt în deobşte cunoscute, ministerul, între alte măsurĭ ce a luat, crede nemerit ca să vĕ atragă atenţiunea şi d-vóstre ca să îndemnaţĭ pe învĕţătorĭ să facă sătenilor conferinţe în contra alcoolismuluĭ, la ocasiunĭ favorabile.

Eĭ vor spune starea degradatóre în care ajung ceĭ carĭ abuséză de alcool, povăţuind pe sătenĭ ca să se feréscă de acest viţiŭ. Vor puté consultà asupra materieĭ, până se va face un manual în limba română, pe următoriĭ autorĭ carĭ aŭ scris asupra consecinţelor alcoolismuluĭ:

1) Jules Steeg, *Les dangers de l'alcoolisme* (Lectures scolaires, Maximes, Sujets de rédaction, Problèmes), Paris, Fernand Nathan, 1896.

2) Dr. Galtier Boissière, *Livret d'antialcoolisme*, Paris, Armand Colin, 1896, şi *L'enseignement de l'antialcoolisme*, 1897.

3) Edmond Vaslet, *Petit manuel de tempérance*, Bruxelles.

4) Eugène Picard, *Dangers de l'abus de boissons alcooliques*, Manuel d'instruction populaire à l'usage des instituteurs, Paris.

5) J. Denis, *Manuel de tempérance*, Genève.

6) Dr. Laborde, *La lutte contre l'alcoolisme*, Manuel à l'usage des enfants des écoles et des leurs éducateurs, Paris, 1896.

www.digibuc.ro

Anexe. **Anexa No. 37.**

Circulara din 18 Aprilie 1903, către învĕţătorii rurali, prin care îi îndemnăm să lumineze pe sătenĭ asupra intrigilor ce se ţes contra băncilor populare (pag. 145).

Domnule Invĕţător,

In dorinţa de a asigurà în mod trainic existenţa băncilor populare sătescĭ şi pentru a ajutà încă la desvoltarea şi întărirea lor, guvernul şi camerile aŭ făcut legea de la 28 Martie 1903 asupra acestor băncĭ.

Prin acéstă lege, se uşuréză cu totul înfiinţarea băncilor prin o mulţime de dispoziţiunĭ; aşa, actul de constituire al societăţiĭ nu maĭ e nevoe a se face la tribunal, ci numaĭ la judecătorul de pace, care este mult maĭ la îndemână sătenilor; formele pentru constituire s'aŭ scurtat, aşà în cât să fie gata până în treĭ ḑile; nu se maĭ cere nicĭ o plată pentru publicaţiunile în *Monitor*, carĭ eraŭ aşà de scumpe până acum; se scutesc băncile de taxe de timbru; se recunosc ca persóne juridice şi se consideră ca societăţĭ comerciale, simplificându-se însă şi uşurându-se în favórea lor formele coduluĭ comercial.

Legea maĭ are şi un alt scop. Ea înfiinţéză o bancă centrală, care să ajute băncile sătescĭ, când ar avé nevoe de banĭ. In satele cele sărace, sciţĭ cu câtă greutate se póte înfiinţà o bancă, şi, chiar după ce se înfiinţéză, cu câtă greutate îşĭ póte mărì capitalul. Dar tomnaĭ în satele sărace băncile sunt maĭ necesare; tocmaĭ acolo ţĕraniĭ săracĭ aŭ trebuinţă să fie ajutaţĭ, ca să fie scăpaţĭ de camătă, care nu-ĭ lasă să prindă ce-và putere. Cum erà până acum, asemenea sate ar fi rĕmas şi maĭ departe lipsite maĭ de tot de binefacerile băncilor populare; dar, cu legea cea nouă, lucrul va fi uşor, pentru-că unde va lipsì capitalul, se va

www.digibuc.ro

puté împrumutà de la banca centrală, până ce satul va prinde puterĭ, ca să se ajute el singur.

Legea maĭ prevede ca fie-care bancă sătéscă să lase câte ce-và din folosul eĭ de peste an, ca să se formeze un capital de reservă. Capitalul aceste nu are să l iea nimenĭ: tot al sătenilor rĕmâne; dar va fi pus la o parte, ca să se împlinéscă dintr'însul pagubele ce ar puté să aibă băncile sătescĭ. Să ne închipuim, spre exemplu, că hoţiĭ ar furà într'o nópte cassa cu banĭ a uneĭ băncĭ. Ce s'ar întâmplà atuncĭ? Membriĭ băncĭĭ ar rĕmâné sărăciţĭ de baniĭ lor, iar banca ar fi ruinată şi s'ar închide, ceea ce ar fi o nouă nenorocire pentru sat; pe când acum, baniĭ furaţĭ s'ar pune îndată la loc, luându-se din capitalul de reservă, şi sătenĭĭ nu ar avé nicĭ o pagubă.

Tot aşà dacă consiliul de administraţiune al uneĭ băncĭ ar face greşelĭ; spre exemplu, ar da banĭ cu împrumut la persóne carĭ nu pot plătì. Până ce să se urmăréscă ceĭ rĕĭ de plată, baniĭ s'ar pune la loc din capitalul de reservă şi nu s'ar lipsì satul de folosul lor.

Dar banca centrală maĭ are şi însărcinarea de a privegheà ca consiliile de administraţiune ale băncilor sătescĭ să administreze bine baniĭ sătenilor; cu alte cuvinte, ea va face controlul care lipsià până acum, ceea ce erà o primejdie; căcĭ ómenĭ rĕĭ sunt orĭ-unde, şi erà destul doĭ, treĭ ómenĭ rĕĭ ca să facă să se pérdă capitalul pus de un sat întreg într'o bancă populară. Cu legea cea nouă, asemenea lucrurĭ nu se vor maĭ puté întîmplà.

Aşà dar, din tóte punctele de vedere, legea cea nouă este bună, şi va ajutà cu putere la întărirea băncilor sătescĭ şi la asigurarea banilor lor contra verĭ-căreĭ pagube.

Cu tóte acestea, scim că sunt ómenĭ rĕĭ şi fără ruşine, carĭ umblă rĕspîndind printre sătenĭ tot felul de minciunĭ: că băncile sătescĭ se desfiinţézĕ, că guvernul umblă să le iea baniĭ, şi altele ca acestea. Ceĭ carĭ umblă cu asemenea vorbe sunt numaĭ cămătariĭ, carĭ până acuma despuiaŭ pe ţĕranĭ până şi de cenuşa din vatră, luându-le dobîndă de 300 la 100 pe an, şi carĭ acum vĕd că le scapă din

www.digibuc.ro

Anexe. mână chipul de a-ĭ maĭ despuià maĭ departe. Se înţelege: când într'un sat e o bancă, cămătariĭ de acolo trebue să se ducă în lume; şi când în tóte satele vor fi băncĭ bune, ţĕraniĭ se vor îmbogăţi, dar cămătariĭ se vor stinge de pe lume.

Asta vrea legea, şi asta nu le vine la socotélă cămătarilor; şi iacă de ce umblă eĭ în tóte chipurile să sperie pe sătenĭ şi să-ĭ facă să fugă de băncile sătescĭ.

Trebue însă ca cu toţiĭ să ne facem datoria, şi să nu lăsăm ca ţĕraniĭ să fie victima credulităţiĭ lor. D-vóstre învĕţătoriĭ, aţĭ înfiinţat băncile populare; este acum datoria tot a d-vóstre să nu le lăsaţĭ prada minciunilor. Trebue să luminaţĭ pe sătenĭ în tóte ocasiunile, la cercurile culturale, la întruniri, la biserică, la primărie, verĭ-unde.

Trebue să-ĭ faceţĭ să înţelégă care este scopul acelor ce umblă să-ĭ înşele; să le arătaţĭ care este scopul şi rostul legiĭ, pe care le-o veţĭ explicà rînd cu rînd, ca să nu maĭ încapă loc de vorbă.

De alt-fel, cum că legătura cu trecutul nu s'a rupt de loc, şi că guvernul se silesce să menţie şi să întăréscă ceea ce s'a făcut aşà de bine, dovadă este că el caută să păstreze pe învĕţătorĭ în capul acesteĭ mişcărĭ. De aceea el a numit pe un învĕţător, d-l D. Brezeanu, în înaltul post de membru al consiliuluĭ de administraţiune central al băncilor populare. Tot un învĕţător, d-l Dumitrescu-Bumbescĭ, care a contribuit aşà de mult la lăţirea acesteĭ instituţiunĭ, a fost numit inspector al băncilor populare. Apoĭ legea, la art. 16, spune că pentru controlul băncilor vor servì şi agenţiĭ ministeruluĭ instrucţiunĭĭ publice.

Din tóte punctele de vedere dar viitorul băncilor populare este asigurat, şi nu mĕ îndoesc că învĕţătoriĭ vor sci să urmăréscă şi maĭ departe opera începută aşà de bine de dînşiĭ.

---

www.digibuc.ro

Anexa No. 38. Anexe.

Circulara din 13 Iunie 1902, prin care se îndémnă învĕţătoriĭ să nu lase ca băncile populare să facă întreprinderĭ în carĭ se póte compromite capitalul lor (pag. 146).

Domnule Invĕţător,

Suntem informaţĭ că unele din băncile populare, înfiinţate în cea maĭ mare parte cu concursul învĕţătorilor şi preoţilor, nu se mărginesc numaĭ în ceea ce trebue să fie principala lor chemare, adică de a înlesnì pe sătenĭ la nevoile lor şi de a combate camăta, ci întreprind speculaţiunĭ diverse, precum tăiere de pădurĭ, exploatărĭ de cariere, etc.

Pe câtă vreme băncile nu dispun decât de capitalurĭ fórte micĭ, şi pe cât existenţa şi funcţionarea lor nu va fi garantată prin o lege, asemenĭ întreprinderĭ constituesc o gravă imprudenţă, carĭ pot pune în pericol capitalul băncilor, şi în acelaşĭ timp şi responsalibitatea învĕţătorilor şi acelora ce se află în comitetele diriguitóre ale băncilor.

Vĕ invităm dar ca, până la votarea legiĭ care este în preparaţiune, să vĕ abţineţĭ cu cea maĭ mare îngrijire de a îndrumà banca, din al căruĭ comitet faceţĭ parte, pe o asemenea cale greşită, şi a luminà şi pe consăteniĭ d-v. ca să nu se arunce pe calea aventurilor, în care se póte perde avutul lor.

D-vóstră, ca cel maĭ luminat din sat, aveţĭ maĭ mult decât orĭ-care altul rĕspunderea rĕuluĭ ce se póte nasce din neascultarea celor ce vĕ spunem acì.

---

www.digibuc.ro

Anexe. **Anexa No. 39.**

Decisiunea din 21 Februarie 1902 pentru organisarea cercurilor culturale (pag. 148).

Noĭ, ministru secretar de Stat la departamentul cultelor şi al instrucţiuniĭ publice,

Decidem:

ART. 1. Tóte şcólele rurale din judeţe se împart în grupe, fie-care de cel mult nouĕ şcóle. Invĕţătoriĭ uneĭ grupe compun un cerc cultural.

ART. 2. Grupele se fixéză de revisorul şcolar.

In fixarea lor va observà ca distanţa cea maĭ mare de la cea maĭ depărtată şcólă, la cea din centru cercului, să fie maximum de 10 kilometri. Va maĭ căutà, pe cât se póte, ca în fie-care grupă să se cuprindă una din şcolile înzestrate cu bibliotecĭ populare.

ART. 3. Fie-care cerc cultural îşĭ va avé un president numit de revisorul şcolar, dintre învĕţătoriĭ cu titlul definitiv aĭ cercului.

Presidentul are îndatorirea de a face ca tóte dispoziţiunile cu privire la cercurile culturale să fie aduse la îndeplinire întocmaĭ. Prin rapórtele speciale el va comunicà revisoratului tot ce se atinge de mersul regulat al cercului a căruĭ conducere îĭ este încredinţată.

ART. 4. Scopul urmărit de cercurile culturate este dublu:

1) Perfecţionarea membrilor corpului didactic rural, prin lărgimea sfereĭ lor de cunoscinţe;

2) Ridicarea stăreĭ morale a sătenilor, prin cultivarea în eĭ a sentimentelor frumóse şi a celeĭ materiale, prin îmbogăţirea minţiĭ lor cu cunoscinţe practice.

ART. 5. Pentru ajungerea acestuĭ scop, membriĭ cercului cultural vor ţiné în una din Duminecile fie-căreĭ lunĭ, de la Septemvrie până la Maiŭ inclusiv, şi pe rînd la tóte

www.digibuc.ro

şcólele, carĭ alcătuesc cercul cultural, câte două şedinţe: una intimă şi alta publică.

ART. 6. Prima adunare a cercului se va face la şcóla din centrul luĭ. Tot acĭ se hotărăsce ordinea în care cercul cultural se va transportà, în cursul anuluĭ, la cele-lalte şcóle.

Ordinea stabilită se va puté modificà de presidentul cercului, când împrejurărĭ neaşteptate ar reclamà acésta. Modificarea se va aduce la cunoscinţa atât a revisoruluĭ, cât şi a membrilor cercului.

ART. 7. Când timpul va fi favorabil, membriĭ cercului vor sosì din timp în localitatea, unde urméză să-şĭ ţină şedinţele, ca să asiste întâiŭ la serviciul divin. Unul din eĭ va ţiné o predică.

ART. 8. Numaĭ învĕţătoriĭ şi învĕţătórele, carĭ compun cercul cultural, participă la şedinţele intime ale luĭ.

Cestiunile ce se vor discutà sunt pur didactice.

a) Se vor comunicà resultatele dobîndite: 1) prin aplicarea metodelor indicate de însăşĭ programa analitică; 2) prin întrebuinţarea cărţilor introduse; 3) prin aplicarea sistemuluĭ admis pentru corectarea lucrărilor în scris; 4) prin alternarea lecţiilor directe cu cele indirecte, şi 5) prin întrunirea divisiunilor la cânt, gimnastică, lucru manual. Se va discutà apoĭ orĭ-ce altă cestiune în legătură cu sistemul de funcţionare pe divisiunĭ a şcólelor rurale;

b) Se vor face lecţiunĭ practice urmate de critica lor ca formă şi fond;

c) Se vor face dărĭ de sémă asupra cărţilor saŭ articolelor citite, cărţĭ şi articole luate din domeniul educaţiunĭĭ şi instrucţiunĭĭ;

d) Se vor ţiné conferinţe cu subiecte pur sciinţifice şi literare, carĭ aŭ legătură cu obiectele din şcóla primară;

e) Se va vorbì asupra dificultăţilor ce întîmpină şcóla, cu aplicarea prescripţiunilor obligativităţiĭ şi asupra mijlócelor celor maĭ practice de a asigurà o frecuentare regulată,

www.digibuc.ro

Anexe. usând prea puţin de amenḑĭ saŭ chiar nerecurgênd de fel la acel mijloc.

ART. 9. La şedinţele publice, învĕţătorul şcóleĭ, la care se ţine întrunirea cerculuĭ, va îngriji să iea parte cât se póte maĭ mulţĭ sătenĭ. Învĕţătorul şcóleĭ este presidentul de onóre al şedinţeĭ publice.

Subiectele ce se vor tratà în şedinţele publice:

Relele ce decurg din lene, risipă, minciună, etc.;

Sentimentele nobile: iubirea de bine, sentimentul religios şi, cu deosebire, iubirea de ţéră;

Folósele şcóleĭ;

Igiena caseĭ. Imbrăcămintea. Hrana. Se va stărui mult asupra causelor pelagreĭ, asupra urmărilor alcoolismuluĭ şi asupra necesităţiĭ de a se apelà la doctor în cas de bóle grele;

Ingrijirea vitelor;

Agricultura raţională. Se va vorbì sătenilor în primul loc despre îngrăşeminte şi schimbarea seměnăturilor;

Cultura pomilor roditorĭ;

Cultura viţeĭ;

Cultura zarzavaturilor de prima necesitate;

Cultura lucorneĭ, trifoiuluĭ, etc., şi amestecul seminţelor de fineţ;

Cultura cânepeĭ şi a inuluĭ. Industria acestor plante şi folósele industriilor casnice în general;

Ingrijirea sistematică a albinelor;

Crescerea gândacilor de mătase;

Nevoia pentru sătenĭ de a se grupà în societăţĭ economice şi de împrumut şi de a-şĭ avé fie-care condica de socotelĭ. Se va desvoltà, în sfîrşit, orĭ-ce altă cestiune care să lumineze mintea săténuluĭ.

Fiind-că toţĭ sătenĭĭ trebue să pricépă ceea ce li se spune, învĕţătorĭĭ se vor silì să le vorbéscă într'o limbă uşóră şi înţelésă; alt-fel scopul unor ast-fel de întrunirĭ va fi zădărnicit.

Cuvîntările din şedinţele publice vor fi precedate saŭ urmate de corurĭ, mişcărĭ gimnastice, jocurĭ naţionale, re-

www.digibuc.ro

citărĭ saŭ representaţiunĭ teatrale cu piese moralisatóre admise de autoritatea şcolară.

ART. 10. Cestiunile didactice, ce se prevĕd la art. 8, alin. *a)* şi *b)*, şi cu carĭ se vor ocupà cercurile culturale în cursul anuluĭ, se hotărăsc de revisor şi se comunică cercurilor la sfîrşitul luĭ August Tóte cele-lalte cestiunĭ se aleg de membriĭ cerculuĭ. Cu privire la cele ce urméză să se desvolte în şedinţele publice, membriĭ cercurilor, când vor face alegerea, vor căutà să ţinĕ socotélă de nevoile localităţiĭ unde aŭ să fie tratate asemenea cestiunĭ. Revisorul póte aprobà saŭ modificà alegerea făcută de cercurĭ.

ART. 11. După fie-care şedinţă presidentul cerculuĭ încheie proces-verbal, pe care-l iscălesc toţĭ membriĭ presenţĭ.

Procesul-verbal se va comunicà în copie revisoratuluĭ.

Procesele-verbale şi tóte actele privitóre la lucrările cerculuĭ vor formà un dosar aparte, ce se va păstrà la şcóla la care funcţionézà presidentul.

ART. 12. Frecuentarea regulată a cercurilor culturale este obligatorie pentru membriĭ lor.

Absentarea fără motiv bine întemeiat se consideră ca absentare pe o ḑi de la şcólă şi atrage după sine reţinerea corespunḑĕtóre a lefiĭ.

ART. 13. Revisorul şcolar e dator să visiteze cercurile culturale din judeţul sĕŭ şi ceea ce va constatà să menţioneze în rapórtele lunare asupra inspecţiunilor făcute.

ART. 14. Una din ḑilele conferinţelor generale va fi consacrată consfătuirilor asupra cercurilor. In acea ḑi se va ţinĕ, sub presidenţia revisoruluĭ, şedinţă numaĭ cu presidenţiĭ cercurilor în orele anti-meridiane şi cu toţĭ membriĭ din judeţ în orele post-meridiane.

ART. 15 şi cel din urmă.—D-l director al învĕţămîntuluĭ primar şi normal primar este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a decisiunĭ de faţă.

www.digibuc.ro

Anexe. **Anexa No. 40.**

Decisiunea din 4 Februarie 1902, pentru organisarea cercurilor culturale (pag. 148).

ART. 1. In fie-care cerc cultural, se va discutà în fie-care an, în luna Februarie, modul cum fie-care din membriĭ cercului va trebui să lucreze, în sensul îmbunătățiriĭ stăriĭ materiale și morale a satuluĭ sĕŭ, potrivit împrejurărilor și trebuințelor locale, mijlócelor de carĭ dispune, etc.

ART. 2. La ședințele fie-căruĭ cerc cultural, se vor convocà și preoțiĭ din circumscripția cercului. Eĭ vor fi admișĭ la discuțiunile prevĕḑute la art. 1.

ART. 3. Resultatele discuțiunilor de la art. 1 se vor comunicà și revisorilor școlarĭ respectivĭ.

ART. 4. In fie-care an, la conferințele generale anuale, fie-care învĕțător va presintà revisoruluĭ un scurt memoriŭ în douĕ exemplare de modul cum a lucrat, în sensul îndepliniriĭ scopuluĭ acesteĭ decisiunĭ, și de resultatele ce a obținut. Unul din aceste exemplare se va anexà la statul personal al învĕțătoruluĭ, și se va avé în vederc la clasificarea luĭ, din punctul de vedere al recompenselor.

www.digibuc.ro

Anexa No. 41.

Tabelă de cercurile culturale în fiinţă la Iunie 1903 (pag. 148).

	JUDEŢUL	No. CERCURILOR	OBSERVAŢIUNĬ
1	Argeş	19	Prin decisiunea No. 10.825/902, judeţele aŭ fost împărţite în cercurĭ culturale de câte cel mult 9 comune fie-care cerc. Distanţa dintre fie-care comună este de maximum 10 kilom., pentru a înlesnì participarea învĕţătorilor la şedinţele ţinute în tóte comunele.
2	Bacăŭ	16	
3	Botoşanĭ	12	
4	Brăila	9	
5	Buzĕŭ	19	
6	Constanţa	8	
7	Covurluiŭ	8	
8	Dâmboviţa	14	
9	Dolj	14	
10	Dorohoiŭ	13	
11	Fălciŭ	9	
12	Gorj	19	
13	Ialomiţa	15	
14	Iaşĭ	10	
15	Ilfov	26	
16	Mehedinţĭ	14	
17	Muscel	14	
18	Neamţu	11	
19	Olt	12	
20	Prahova	21	
21	Putna	10	
22	Râmnic	12	
23	Roman	9	
24	Romanaţĭ	26	
25	Suceava	13	
26	Tecuciŭ	12	
27	Teleorman	17	
28	Tulcea	10	
29	Tutova	12	
30	Vasluiŭ	9	
31	Vâlcea	15	
32	Vlaşca	15	
	Total	444	

www.digibuc.ro

Anexa No. 42.

Adresa din 28 Octomvrie 1902 a administrațiunii Caseĭ Școlelor către d-niĭ G. Coșbuc și Al. Vlahuță, pentru a-ĭ rugà să iea parte la întrunirile cercurilor culturale (pag. 151).

Din inițiativa Caseĭ Școlelor, în tóte județele din țéră s'a înființat câte un număr de 20 bibliotecĭ populare pe lângă școlele primare.

Scopul înființăriĭ acestor bibliotecĭ a fost ca printr'însele să se pótă desvoltà gustul cetituluĭ în săteanul nostru și prin acésta să se ridice, pe cât posibil, și nivelul luĭ cultural.

Pentru ajungerea acestuĭ scop trebuià să lucreze în prima linie învĕțătorul, pe lângă școla căruia s'a înființat câte o asemenea bibliotecă. Ceĭ maĭ mulțĭ dintre învĕțătorĭ n'aŭ putut să corespundă scopuluĭ dorit și de aceea majoritatea bibliotecilor aŭ rĕmas închise și aprópe nicĭ o carte nu a fost cetită de sătenĭ saŭ absolvențiĭ școlelor rurale.

Nu găsesc în totul vina învĕțătoruluĭ, căcĭ mulțĭ, saŭ n'aŭ sciut, saŭ n'aŭ putut să țină conferințe cu sătenii.

In aceste conferințe eĭ trebuiaŭ să le cetéscă și să-le explice pasagiĭ alese din scriitoriĭ noștri, să desvolte înaintea lor diverse cestiunĭ economice, etc., și prin acésta să-ĭ facă să dobîndéscă gustul cetituluĭ și ast-fel biblioteca să dea ródele așteptate.

Invĕțătoriĭ trebuesc pușĭ așà dar pe acéstă cale și cred că maĭ bine, ca orĭ carĭ alțiĭ, d-vóstră împreună cu d. Vlahuță, ambiĭ literațĭ distinșĭ, cunoscĕtorĭ aĭ nevoilor țĕranuluĭ nostru, carĭ scițĭ să scrițĭ și să vorbițĭ adevĕrata limbă a poporuluĭ român, vețĭ putè lucrà cu un deplin succes pentru ajungerea scopuluĭ ce urmărim. D-vóstră ca funcționar al Caseĭ Școlelor suntețĭ obligat ca cel puțin patru centre culturale din țéră să visitațĭ în fie-care lună, în

www.digibuc.ro

ḍilele când se întrunesc învĕţătorii, arătându-le şi modul cum eĭ trebuesc să foloséscă biblioteca rurală. Nu maĭ puţin cred că ar fi folositor ca prin unele comune chiar d-vóstre să ţineţĭ primele conferinţe înaintea ţăranilor, ca ast-fel în mod practic şi intuitiv învĕţătorul să fie iniţiat în ţinerea acestor conferinţe.

Facem apel la patriotismul d-vóstre şi vĕ rugăm să ne secundaţĭ cu tótă inima spre a ajunge cu un moment maĭ repede la ţinta dorită.

Tot-odată vĕ rugăm a ne arătà în fie-care lună maĭ din nainte centrele culturale la carĭ veţĭ voĭ a vĕ duce, pentru ca să putem incunoscĭinţà, atât pe preşedintele cerculuĭ cultural, cât şi pe revisorul şcolar respectiv.

Anexa No. 43.

Adresa din 20 Februarie 1902 către P. S. Mitropoliţĭ şi Episcopĭ, prin care îĭ rugam ca preoţiĭ să colaboreze cu învĕţătoriĭ în activitatea lor culturală (pag. 152).

Prin o adresă anterióră a nóstră, ne-am permis a solicità concursul P. S. V. în lupta ce am întreprins pentru îmbunătăţirea stăriĭ morale şi materiale a claselor muncitóre, maĭ cu sémă a sătenilor.

In acéstă luptă principală, putem ḍice, singuriĭ noştri agenţĭ ajutătorĭ eraŭ institutoriĭ şi învĕţătoriĭ. Ne-am dat însă séma că rolul preotuluĭ erà acì cel puţin egal, credem chiar maĭ însemnat decât acela al învĕţătoruluĭ şi însăşĭ chemarea luĭ în societate este de a lucrà pentru atingerea scopuluĭ pe care îl urmărim cu atâta rîvnă.

Maĭ erà şi altă consideraţiune; erà dorinţa sinceră şi stăruitóre ce nutrim, de a apropià pe preot şi pe învĕţător unul de altul, de a face să dispară causele de neînţelegerĭ

www.digibuc.ro

Anexe. şi de neîncredere, carĭ atât de des să iscă între dînşiĭ. Pentru a ajunge la acest resultat, am socotit că cel maĭ bun mijloc, aprópe sigur, erà de a-ĭ pune să colaboreze pentru realisarea unuĭ scop, la care nu póte să fie deosebire între ómeniĭ oneştĭ, cu iubire de aprópele şi de ţéra luĭ, şi maĭ ales, între preot şi învĕţător, ale căror chemărĭ se confundă, când e vorba de a aduce mângâere şi ajutor celor ce aŭ lipsă de dînsele.

Conduşĭ de aceste vederĭ, am rugat pe P. S. V. să binevoiască a îndemnà pe preoţĭ să se asocieze cu învĕţătoriĭ în direcţiunea, spre care-ĭ îndreptăm prin îndemnările nóstre

P. S. S. Părinţiĭ Eparchioţĭ aŭ binevoit a intrà în vederile nóstre şi acésta a fost de un mare ajutor pentru succesul intreprinderiĭ nóstre. Trebue chiar să observăm cu deplină satisfacere, că, pe unde preotul şi învĕţătorul aŭ lucrat împreună, succesul a fost maĭ repede şi maĭ complet decât pe acolo unde aŭ rĕmas isolaţĭ unul de-altul. Efectele acesteĭ colaborărĭ s'aŭ simţit cu deosebire la constituirea de societăţĭ rurale de economie, al căror scop este de a desvoltà deprinderea economieĭ la sătenĭ şi de a-ĭ scuti de flagelul cămătărieĭ.

Dar preoţiĭ sunt şi eĭ ómenĭ, şi îndemnurile cele bune trebue să li se repete şi lor din când în când. Afară de acésta, uniĭ din eĭ nu aŭ dat destulă ascultare poveţilor chiriarculuĭ lor şi uniĭ, din fericire fórte rarĭ, nu s'aŭ sfiit de a le călcà în picióre, vorbind din amvon contra silinţelor acelora, carĭ lucraŭ pentru binele consătenilor lor.

De aceea, P. S. Párinte, cu respect venim a solicitá de la bună-voinţa P. S. V. ca să reamintiţĭ cu insistenţă preoţilor din eparchia P. S. V. instrucţiunile ce aţĭ binevoit a le da altă dată, cu privire la obiectul acesteĭ adrese.

Nu ne îndoim că scopul înalt şi cu totul desinteresat, ce urmărim, va găsi în P. S. V. un călduros sprijinitor, căcĭ biserica nu póte să nu se intereseze, orĭ de câte orĭ este vorba de o intreprindere care are de obiect înfrăţirea şi iubirea între ómenĭ

www.digibuc.ro

Anexa No. 44

Tabelă de ședătorile școlare în ființă la Iunie 1903 (pag. 154). Anexe.

Județul	Numĕrul șĕdĕtorilor
Argeș	6
Bacău	19
Botoșanĭ	9
Buzĕŭ	15
Brăila	20
Covurluiŭ	28
Constanța	6
Dâmbovița	23
Dolj	10
Dorohoiŭ	13
Fălciŭ	6
Gorj	3
Ialomița	11
Iașĭ	4
Ilfov	115
Mehedințĭ	13
Muscel	8
Némțu	8
Olt	5
Prahova	1
Putna	20
R.-Sărat	5
Roman	5
Romanațĭ	30
Sucéva	4
Tecuciŭ	7
Teleorman	27
Tulcea	6
	427

www.digibuc.ro

Anexe

Județul.	Numĕrul ședĕtorilor.
	427
Tutova	1
Vâlcea	11
Vasluiŭ	4
Vlașca	3
Total. . .	446

Anexa No. 45.

Circulara din 31 August 1902, către d-niĭ prefecțĭ de județe, pentru înființarea cursurilor de adulțĭ (pag. 155).

Domnule Prefect,

Legea învĕțămîntuluĭ primar (art. 34) ḑice:

„Comunele urbane și rurale vor putĕ instituì, cu cheltuiala lor, cursurĭ pentru adulțĭ asupra materiilor cursuluĭ primar.“

„Aceste cursurĭ vor fi de douĕ ore pe sĕptĕmână cel puțin și nu se vor putĕ deschide decât cu cel puțin 5 auditorĭ în comunele rurale și cel puțin ḑece auditorĭ în cele urbane, avênd pentru cele dintâĭ autorisarea inspectoruluĭ de circumscripțiune, iar pentru cele din urmă autorisarea ministeruluĭ.“

„Ele nu se vor putĕ face decât de către învĕțătoriĭ saŭ institutoriĭ în exercițiŭ, saŭ de către persóne carĭ vor posedà cel puțin titlurile necesare pentru a fi învĕțătorĭ saŭ institutorĭ.“

„Persóna, care va conduce un curs de adulțĭ într'o co-

www.digibuc.ro

mună rurală, va avé dreptul la o plată de cel puțin 10 leĭ pe lună, iar în cele urbane de cel puțin 30 leĭ pe lună.“

D-vóstră, Domnule Prefect, vĕ dațĭ perfect séma de marea însemnătate pe care o are învĕțămîntul adulților într'o țéră, unde este un așà de mare numĕr de ómenĭ fără sciință de carte. Art. 34 din lege arată cu cât de puține sacrificiĭ se póte înjghebà acest învĕțămînt, chiar în comunele rurale.

Multe din aceste comune aŭ dejà alocate, în budgetele lor, óre-carĭ subvențiunĭ pentru învĕțătorĭ. Toțĭ aceștĭ învĕțătorĭ sunt obligațĭ, după lege, ca în schimbul acesteĭ subvențiunĭ să dea învĕțămîntul adulților. Pentru acésta, ministerul a luat măsurile cuvenite.

Cât pentru cele-lalte comune, carĭ nu daŭ nicĭ o subvențiune învĕțătoruluĭ, sacrificiul de 120 leĭ pe an, ce li se cere, pentru ca să aibă și ele un învĕțămînt de adulțĭ, este așà de mic, în cât trebue doar puțină bună-voință din parte-le, pentru ca cele maĭ multe să-l pótă realisà.

Vĕ rog, Domnule Prefect, ca în acéstă afacere să ne acordațĭ și sprijinul d-vóstre, care póte fi decisiv. Vĕ rog, să bine-voițĭ a face ca, cu ocasiunea formăriĭ budgetelor comunelor pe viitorul exercițiŭ, să faceți a se înscrie în ele mica sumă ce se cere în acest scop, și să ne faceți și nouĕ cunoscut ca să luăm măsurĭ de a obligà pe învĕțătoriĭ respectivĭ a-șĭ face datoria.

E posibil ca unele comune să fie așà de sărace în cât să nu pótă face nicĭ sacrificiul de 120 leĭ pe an. Dar suntem convinșĭ că cele maĭ multe nu vor avé nicĭ o greutate pentru a-șĭ împlinì acéstă obligațiune.

www.digibuc.ro

Anexe.

Anexa No. 46.

Tabelă de şcólele de adulţĭ, carĭ aŭ funcţionat în cursul anuluĭ şcolar 1902—1903 (pag. 155).

No. curent	JUDEŢUL	Numĕrul şcólelor de adulţĭ	
		Urbane	Rurale
1	Argeş	—	43
2	Bacăŭ	4	74
3	Botoşanĭ	—	27
4	Brăila	—	27
5	Buzĕu	1	94
6	Covurluiŭ	1	45
7	Constanţa	—	23
8	Dâmboviţa	—	15
9	Dolj	—	32
10	Dorohoiŭ	1	5
11	Fălciŭ	—	—
12	Gorj	—	1
13	Ialomiţa	—	15
14	Iaşĭ	—	—
15	Ilfov	2	55
16	Mehedinţĭ	1	38
17	Muscel	—	4
18	Némţu	1	36
19	Olt	—	54
20	Prahova	—	15
21	Putna	1	62
22	Romanaţĭ	—	7
23	Roman	—	10
24	R.-Sărat	—	84
25	Tecuciŭ	—	26
26	Sucéva	—	26
27	Teleorman	—	21
28	Tulcea	1	33
29	Tutova	1	5
30	Vasluiŭ	—	3
31	Vâlcea	1	18
32	Vlaşca	—	97
	Total	15	995

www.digibuc.ro

Anexa No. 47.

Adresa No. 15.520 din 1902, către d-l revisor școlar de Muscel, în cestiunea juriilor de împăciuire (pag. 158).

Domnule Revisor,

Am luat cunoscință dintr'un ḍiar local, că învĕțătoriĭ din cercul cultural «Rîul-Dómneĭ» aŭ avut ideea de a înființà prin sate juriĭ de împăciuire, cu scopul de a aplanà prin bună învoială neînțelegerile ce se pot ivì între sătenĭ. Am vĕḍut chiar că aŭ și reușit a aduce unele împăciuirĭ, în cestiunĭ destul de delicate. Anexe.

Găsesc că inițiativa acésta este fórte bună, și de aceea vĕ rog să mulțumiți din partea ministeruluĭ învĕțătorilor din cercul «Rîul-Dómneĭ», pentru inițiativa lor; în special, d-lor I. Grigorescu și Luca Paul, carĭ se pare că s'aŭ pus în capul acesteĭ mișcărĭ.

Tot-deodată, și ca încuragiare, și pentru a lățì acest bun exemplu, am dat ordin ca adresa de față să fie adusă la cunoscința corpuluĭ didactic prin *Buletinul oficial* al ministeruluĭ.

Anexa No. 48.

Decisiunea din 16 Octomvrie 1898, pentru înființarea bibliotecilor rurale (pag. 160).

Noĭ, ministru secretar de stat la departamentul instrucțiuniĭ publice și al cultelor,

In dorința de a pune la dispositiunea țĕranilor cunoscĕtorĭ de carte mijiócele pentru întinderea cunoscințelor lor

www.digibuc.ro

Anexe. usuale, pentru întărirea și înălțarea simțimîntuluĭ lor de ómenĭ și de Românĭ, de a limpedì într'înșiĭ ideia de drept și datorie, de a-ĭ pune în stare să deslege problemele de carĭ se isbesc în calea vieții lor, în fine de a le deschide sufletul pentru frumos, bine și adevĕr;

In vedere că acest scop nu se póte atinge decât prin înființarea de bibliotecĭ populare pe lângă școlile primare din comunele rurale, din carĭ avem un numĕr însemnat de începuturĭ serióse, bibliotecĭ înzestrate cu scrierile cele maĭ alese și cu o limbă curat românéscă;

Și în vederea sumelor de carĭ dispunem prin budgetul Caseĭ Școlelor, relațiunilor date și ofertelor ce ni s'aŭ presentat;

Decidem:

I. Se înființéză acum de-odată un numĕr de 320 bibliotecĭ populare pe lângă școlele rurale, câte 10 în fie-care județ.

II. Bibliotecele populare vor fi înzestrate, de la înființarea lor chiar, cu urmĕtórele scrierĭ.

Din Alecsandri: *Poesiĭ complete*, 2 volume; *Prosă*, 1 volum; *Fântâna Blanduzieĭ*, 1 volum, și *Ovidiu*, 1 volum.

Din Alexandrescu: *Poesiĭ și fabule*, 1 volum;

„ Bălcescu: *Istoria luĭ Mihaiŭ-Vitézul*, 3 volume;

„ Bruto-Amante: *Ovidiŭ în exil*, 1 volum;

„ Bolintineanu: *Poesiĭ*, 2 volume;

„ Furtună: *Economia vitelor*, 1 volum;

„ Felix: *Elemente de igienă*;

„ Ion Ghica: *Convorbirĭ economice*, 3 volume; *Scrisorĭ către Alecsandri*, 1 volum;

Din Gane: *Nuvele*, 3 volume;

„ Hasdeŭ: *Ioan-Vodă-cel-Cumplit*, 1 volum; *Răsvan-Vodă* 1 volum;

Din Gérard: *Filoxera vieĭ*, 1 volum;

„ Huxlay: *Noțiunĭ asupra sciințelor*, 2 volume;

„ Moga: *Agricultura*, *Cultura pomilor roditorĭ* și *Viticultura*, în câte 1 volum;

Din Slavicĭ: *Nuvele*, 2 volume;

www.digibuc.ro

Din Urechiă: *Legende românescĭ*, 1 volum;
„ Filimon; Ciocoiĭ vechĭ și nouĭ, 1 volum;
„ Xenopol: *Istoria Românilor*, ediția populară, 12 volume;
Din revista enciclodedică *Gazeta Sătĕnuluĭ*, abonament;
„ revista *Albina*, colecțiunea anuluĭ 1897—98 și abonament, cum și cu scrierile pe carĭ le va edità ministerul în acest scop și acele carĭ se vor găsi că rĕspund scopul urmărit.

III. Scrierile de maĭ sus se vor procurà de către stabilimentul Socec, librăria Carol Müller și Storc și direct de la autorĭ cu prețurile oferite și apobate, și ele vor fi predate cartonate simplu, dar solid.

IV. Costul scrierilor, cum și cheltuelile de cartonare, expediare, etc., se vor acoperi din fondul de 500.000 leĭ, prevĕḑut în budgetul Caseĭ Șcólelor la cap. I, art. 6, pentru cumpĕrarea și completarea materialuluĭ didactic necesar înzestrărieĭ șcólelor primare, în care fond se cuprinde și suma necesară pentru înzestrarea bibliotecilor populare.

V. Plata se face după aprobarea ce se va solicità consiliuluĭ ministrilor.

VI. Bibliotecile populare vor funcționà sub direcțiunea d-lor învĕțătorĭ diriginți, cu controlul autorităților școlare, ast-fel cum se dipune prin regulamentul aprobat de consiliul ministrilor prin jurnal No. 75 din ședința de la 26 August 1898, și inserat în *Monitorul Oficial* cu No. 123 din 5 Septemvrie 1898, confirmat prin înaltul decret regal cu No. 3.070 din 16 Octomvrie 1898.

www.digibuc.ro

Anexe

Anexa No. 49.

Lista cărţilor cu carĭ aŭ fost înzestrate cele 320 bibliotecĭ populare, înfiinţate de Casa Scólelor în 1898 (pag. 161).

No. curent	TITLUL CĂRŢIĬ	NUMĂRUL VOLUMELOR	AUTORUL
1	Poesiĭ complete	2	V. Alecsandri.
2	Fântâna Blanduziei	1	„
3	Ovidiŭ	1	„
4	Poesiĭ şi Fabule	1	Gr. Alexandrescu
5	Istoria luĭ Mihaiu-Vitézul	3	N. Bălcescu.
6	Ovidiŭ în exil	1	Bruto-Amante
7	Poesiĭ	2	D. Bolintineanu
8	Economia vitelor	1	Furtună.
9	Elemente de igienă.	1	Felix.
10	Convorbirĭ economice	3	Ion Ghica.
11	Scrisorĭ către Alecsandri. . . .	1	„
12	Nuvele	3	Gane
13	Ioan-Vodă-cel-Cumplit	1	Hasdeŭ.
14	Răzvan Vodă	1	„
15	Filoxera vieĭ	1	Gérard.
16	Noţiunĭ asupra sciinţelor	2	Huxley.
17	Agricultura, cultura arborilor roditorĭ şi viticultura	1	V. Moga.
18	Nuvele	2	Slavicĭ.
19	Legende românescĭ	1	Urechiă.
20	Ciocoiĭ vechĭ şi nouĭ	1	Filimon.
21	Istoria Românilor, ed. populară .	12	Xenopol.
22	Călăuza zoologuluĭ	1	Dr. N. Leon.
23	Fisiografia	1	Niculescu-Brăiliţeanu
24	Invĕţătura bisericiĭ creştine . . .	2	I. Stefanelli.
25	Astronomia populară.	1	Camille Flamarion.
26	Anuarul băncilor populare p. 1901	1	Casa Şcólelor.
27	„ Caseĭ Şcólelor	1	„
28	Agricultura	1	Dr. Popovicĭ-Lupa.
29	Biblioteca antialcoolică No. 11 şi 12	2	Casa Şcólelor.
30	Basme (traducere)	1	Fraţiĭ Grimm.
31	Cartea ţĕranuluĭ român	1	Brudariŭ şi Kirileanu.
32	Călăuza către meseriĭ	1	N. I. Bibiri,
33	Carte despre viaţa lungă (traducere)	1	Dr. L. Büchner.
34	Călăuza pentru înfiinţarea băncilor populare	1	Dumitrescu-Bumbescĭ.
35	Cărticica cultivatoruluĭ de sfecle .	1	Dr. Popovicĭ-Lupa.

www.digibuc.ro

No. curent	TITLUL CĂRȚIĬ	NUMĂRUL VOLUMELOR	AUTORUL
36	Chipurĭ și graiurĭ din Bucovina .	1	Em. Grigorovitza.
37	Crestomația limbiĭ germane (trad.)	1	Casa Școlelor.
38	Dascălul poporuluĭ	1	Gădineanu și alțiĭ.
39	Epistola enciclică a patriarchuluĭ de Constantinopole	1	Sf. Sinod.
40	Fericirea d'a trăi (traducere) . .	1	Sir. John Lubbock.
41	Igiena bucătărieĭ (traducere) . . .	1	Dr. I. Laumonier.
42	Istoria musiceĭ în Italia, Germania și Francia (traducere) . . .	1	Brendel.
43	In grădina de pomĭ	1	Alex. Timotescu.
44	Omul preistoric (traducere) . . .	2	Sir. John Lubbock.
45	Robinson Crusoe (traducere) . .	1	Daniil de Föe.
46	România pitorească.	1	Alex. Vlahuță.
47	Societățĭ cooperative, comerciale și industriale	1	C. Brudariu.
48	Sciințele naturale cu aplicațiune la grădinile școlare	1	D. Nițescu.
49	Dece Maiŭ, conferință	1	C Banu.
50	Dile revoluționare	1	C. Colescu-Vartic.
51	Poveștile Peleșuluĭ	1	Carmen Sylva

Anexa No. 50.

Lista cărților cu carĭ s'aŭ înzestrat cele 320 biblioteci populare înființate în anul 1903 de Casa Școlelor.

(pag. 161).

No. curent	TITLUL CĂRȚIĬ	AUTORUL	OBSERVAȚIUNĬ
1	Astronomia populară, traducere	Camille Flamarion	Propr. Caseĭ Șc.
2	Anuarul băncilor populare din România pe 1901 .	Casa Școlelor	„
3	Anuarul băncilor populare din România pe 1902 . .	„	„

www.digibuc.ro

Anexe.

No. curent	TITLUL CĂRȚIĬ	AUTORUL	OBSERVAȚIUNĬ
4	Agricultura, cunoscințe practice	Dr. Popovicĭ-Lupa	Propr. Caseĭ Șc.
5	Biblioteca antialcoolică, fascicula No. 11 și 12 . . .	Spineanu și alțiĭ	„
6	Biblioteca Minerva No. 1—8 .	Maĭ mulțĭ autorĭ	
7	Basmele, traducere din limba germană	Frațiĭ Grimm	Propr. Caseĭ Șc.
8	Bucățĭ alese pentru popor .	Al. Vlahuță și Coșbuc	„
9	Cartea țĕranuluĭ român . .	Kirileanu și Brudariŭ	„
10	Călăuza către meseriĭ, cuvinte folositóre	N. I. Bibiri	
11	Călăuza pentre înființarea băncilor populare	Dumitrescu-Bumbescĭ	—
12	Cartea despre viéța lungă, traducere	Dr. L. Büchner	Propr. Caseĭ Șc.
13	Cărticica cultivatoruluĭ de sfecle	Dr. N. Popovicĭ-Lupa	
14	Chipurĭ și graiurĭ din Bucovina	Em. Grigorovitza	—
15	„Casa Șcólelor", înființarea și activitatea eĭ	Alexandrescu-Dorna	—
16	Crestomația limbiĭ germane, traducere	Casa Șcólelor	Propr. Caseĭ Șc.
17	Cunóscerea plantelor cu aplicațiune la medicina populară	Dr. Șt. Bartolomeiŭ	
18	Ciocoiĭ vechĭ și nouĭ . . .	N. Filimon	
19	Dascălul poporuluĭ	Gădineanu și alțiĭ	
20	Episod din domnia luĭ Alexandru Cuza-Vodă . .	Basilie C. Livianu	
21	Domnița Ruxandra . . .	N. Gane	
22	Epistola enciclică a patriarchuluĭ de Constantinopole.	Sf. Sinod	
23	Fapte și vorbe românescĭ .	G. Coșbuc	Propr. Caseĭ Șc.
24	Fericirea d'a trăĭ, traducere.	Sir John Lubbock	„
25	Igiena bucătărieĭ	Dr. I. Laumonier	„
26	Igiena în casa țĕranuluĭ . .	Dr. Sofron Comșa	
27	Istoria musiceĭ în Italia, Francia și Germania . .	Brendel	Propr. Caseĭ Șc.
28	Imnurĭ religióse pentru copiĭ.	Iacob Negruzzi	
29	Istoria răsboiuluĭ ruso-turco-român	Căpitan Daminan Gh.	
30	Industria mătaseĭ	A. D. Xenopol	
31	Invĕțătura creștinéscă a bisericeĭ ortodoxe, p. I și II.	I. Stefanelli	
32	Istoria Românilor sub Michaiu-Vitézul	N. Bălcescu	

www.digibuc.ro

No. curent	TITLUL CĂRȚIĬ	AUTORUL	OBSERVAȚIUNĬ
33	In grădina de pomĭ (piesă pentru teatru)	Alex. Timotescu	—
34	Incercărĭ asupra stărĭĭ sociale a poporuluĭ român.	Alex. Philippide	
35	Invĕț. agricol în școla rurală.	N. Nicolaescu	
36	Ioan Creangă, Opere complete	Ed. „Minerva“	
37	Liturgica bisericiĭ ortodoxe.	Juv. Stefanelli	
38	Legendele saŭ basmele Românilor	P. Ispirescu	
39	Morala creștină	I. B. M.	
40	Memoriile Regeluĭ Carol I.	Martor ocular	
41	Mitologia grécă și română .	Șt. Mihăileanu	
42	O lecțiune de geografie asupra Banatuluĭ	V. V. Maniu	
43	Omul preistoric, vol I și II (legat la un loc) . . .	Sir John Lubbock	Propr. Caseĭ Șc.
44	Povestea banilor de aur . .	Aurel Alexandrescu	
45	Poesiĭ, opere complete (ed. „Minerva“)	V. Alecsandri	—
46	Poveț̦e populare pentru cunóscerea bólelor la animale.	G. Jocu	—
47	Poesiĭ (ed. Șaraga) . . .	D. Bolintineanu	
48	Prosă idem, Viéț̦a luĭ Alexandru I. Cuza . . .	„	
49	Povestĭ (ed. Șaraga) . .	El. D. O. Sevastos	
50	Poveștile Peleșuluĭ (idem).	Carmem Sylva	
51	Pneumo-enterita infecțiósă la porcĭ	Dr. I. St. Furtună	
52	Povĕțuitorul pentru cartonagiu	N. I. Moga	
53	Robinson Crusoe	Daniil de Föe	Propr. Caseĭ Șc.
54	România pitorésca	Alex. Vlahuț̦ă	—
55	Școla de ț̦esătorie	Olga Mironescu	—
56	Scrierĭ lit. și istorice, vol. I	Alex. Odobescu	
57	„ „ „ „ II	„	
58	„ „ „ „ III	„	
59	Societăț̦ĭ cooperative, comerciale și industriale	C. Brudariŭ	
60	Sciințele naturale cu aplicațiune la grădina școleĭ .	D. Nițescu	
61	Sfaturĭ țĕranilor	G. Vasilescu	
62	Tarifele telegrafice, telefonice și poștale	R. N. Preda	
63	1848 în România	Oficial	
64	Versurĭ și prosă (ed. „Minerva“)	Gr. Alexandrescu	
65	Țile revoluționare	C. Colescu-Vartic	

www.digibuc.ro

Anexe.

No. curent	TITLUL CĂRȚIĬ	AUTORUL	OBSERVAȚIUNĬ
66	Dece Maiŭ	C. Banu	—
67	Revisa Nouă, anul VII .	B. P. Hasdeŭ	—
68	„ Gazeta Săténuluĭ, anul XI	C. C. Datculescu	
69	Revista Gazeta Săténuluĭ, anul XII	„	—
70	Revista Gazeta Săténuluĭ, anul XIII	„	
71	Revista Gazeta Săténuluĭ, anul XIV	„	
72	Revista Gazeta Săténuluĭ, anul XV	„	—
73	Revista Gazeta Săténuluĭ, anul XVI	„	—
74	Revista Gazeta Săténuluĭ, anul XVII	„	
75	Revista Gazeta Săténuluĭ, anul XVIII	„	
76	Catalog inventar		—
77	Registru cu buletine de împrumutat cărțĭ de bibl. .		

Anexa No. 51.

Regulamentul din 26 August 1898, pentru funcționarea bibliotecilor populare (pag. 161).

ART. I. Pe lângă școlele primare urbane și rurale se vor înființà treptat bibliotecĭ populare, carĭ vor fi puse la dispositiunea publiculuĭ și vor funcționà sub conducerea și îngrijirea directoruluĭ saŭ dirigintelui școleĭ.

ART. 2. Fondul de cărțĭ al bibliotecilor populare se va formà:

a) Din cărțĭ procurate de Stat, județ saŭ comună;

b) Din donațiunĭ particulare;

c) Din cărțile carĭ eraŭ deja proprietatea școleĭ, în momentul înființăriĭ bibliotecĭĭ;

www.digibuc.ro

d) Din cărţi procurate cu timpul, din fonduri proprii ale bibliotecii, saŭ prin orĭ-ce alte mijlóce. Anexe.

ART. 3. Pentru ca Statul saŭ judeţul să procure cărţi pentru bibliotecĭ, se cere ca şcóla să posédă, ca mobilier special, cel puţin un dulap închis cu cheie, avênd şi un sertar închis cu cheie pentru conservarea catalogului bibliotecii şi a celor-lalte scripte relative la dînsa.

ART. 4. Primirea în bibliotecĭ a cărţilor procurate alt-fel decât de minister nu se va puté face decât cu aprobarea revisoruluĭ şcolar.

Acéstă aprobare se va cere de către directorul saŭ dirigintele şcóleĭ.

ART. 5. Orĭ-ce carte primită în bibliotecă se va înscrie imediat în catalogul bibliotecii, care face parte din inventarul şcóleĭ. Tot-deodată ea se va însemnà cu sigilul şcóleĭ şi cu semnătura directoruluĭ saŭ dirigînteluĭ şi se va provedé cu o etichetă gumată, purtând numĕrul de ordine la care s'a trecut cartea în catalog, precum şi numĕrul volumuluĭ, pentru opurile cu maĭ multe volume.

Eticheta se va lipi, pe cât posibil, pe muchea cărţiĭ.

ART. 6. Când o bibliotecă populară ajunge să cuprindă maĭ mult de 100 de opurĭ, atuncĭ directorul saŭ dirigintele este obligat a întocmì, în afară de catalogul de maĭ sus, un al doilea catalog, *pe materiĭ*, în care tóte opurile din bibliotecă se trec după legătura logică dintre ele.

Capitolele acestuĭ al doilea catalog vor fi obicĭnuit următórele:

1) Religie, filosofie (psichologie, logică, etică, etc.), pedagogie şi didactică;
2) Economie politică, legislaţie, administraţie;
3) Istoriĭ şi biografiĭ;
4) Geografie şi călĕtoriĭ;
5) Literatură: poesiĭ, teatru, nuvele, romane;
6) Sciinţele matematice;
7) Sciinţele fisico-naturale;
8) Limbistică;
9) Agricultură, industrie, comerciŭ, meşteşug;

www.digibuc.ro

Anexe. 10) Diverse.

De la un capitol la altul se vor lăsà foĭ albe suficiente, spre a se trece nouĕ opurĭ, ce s'ar adăogà pe viitor.

La bibliotecile posedând şi catalogul pe materiĭ, se va adăogà pe eticheta menţionată la art. 5, atât numĕrul capitoluluĭ, cât şi numĕrul curent din el, sub care este trecută cartea în catalogul pe materiĭ.

ART. 7. Cărţile se pot împrumutà pentru cetire, în localul şcóleĭ, în orele fixate de director saŭ diriginte şi subprivigherea luĭ.

Ele se pot împrumutà şi acasă, însă, pentru bibliotecile urbane numaĭ la persóne domiciliate în circumscripţia şcóleĭ saŭ în circumscripţiĭ limitrofe, iar pentru cele rurale în comuna în care se află şcóla saŭ în comunele limitrofe.

Imprumutul se face după semnarea unuĭ buletin de cerere, care va face parte dintr'un registru anume. Cererile se adresézà în orĭ-ce ḑi, însă numaĭ în orelé fixate de director saŭ diriginte.

Dacă împrumutătorul va fi minor, cererea va fi semnată şi de părintele saŭ patronul sĕŭ.

Catalogul-inventar, precum şi catalogul pe materiĭ vor fi puse la dispositiunea orĭ-cuĭ ar dorì să le consulte.

ART. 8. Imprumuturile se fac numaĭ pentru câte un singur volum de odată. Ele nu vor fi pe termin maĭ lung de 15 ḑile; se pot însă reînoì pentru acelaşĭ volum, cu condiţie ca, la expirarea primuluĭ termin, volumul să fie presentat directoruluĭ saŭ dirigînteluĭ spre controlare.

ART. 9. Dacă până în 8 ḑile după expirarea terminuluĭ pentru care cartea a fost împrumutată, ea nu este înapoiată bibliotecĭĭ, împrumutătorul va fi urmărit de director saŭ diriginte pentru restituirea preţuluĭ eĭ, precum şi a cheltuelilor de urmărire.

Tot aşà se va urmà şi dacă cartea se va restituì deteriorată.

ART. 10. La finele fie-căruĭ an, directorul saŭ dirigintele va adresà revisoruluĭ şcolar un raport separat asupra stărĭĭ bibliotecĭĭ, a schimbărilor supravenite într'insa în cur-

www.digibuc.ro

sul anuluĭ expirat, asupra numĕruluĭ de volume împrumutate, etc. Anexe.

ART. 11. Bibliotecile populare sunt supuse inspecțiuniĭ și controluluĭ autorităților școlare.

Abaterile directorilor și diriginților de la regulamentul de față, orĭ de la instrucțiunile ministeriale, privitóre la aceste bibliotecĭ, se pedepsesc conform legiĭ învĕțămîntuluĭ primar și normal-primar.

Anexa No. 52.

Listă de cărțile cu carĭ s'aŭ înzestrat 145 bibliotecĭ înființate din inițiativa privată de pe lângă 143 școle primare rurale și urbane și pe lângă douĕ parochiĭ rurale din județul Romanațĭ (pag. 161).

No. curent	TITLUL CĂRȚIĬ	AUTORUL	OBSERVAȚIUNĬ
1	Anatolida, poemă	I. Heliade-Rădulescu.	
2	Astronomia populară (traducere)	Camille Flamarion.	Ediț. și pr. Caseĭ Șc.
3	Anuarul băncilor populare din România pe 1901 . .	Casa Școlelor.	idem
4	Agricultura, cunoscințe practice	Dr. N. Popovicĭ-Lupa.	idem
5	Biblioteca antialcoolică, fasc No. 11 și 12	Maĭ mulțĭ autorĭ.	idem
6	Basme (traducere)	Fraților Grimm.	idem
7	Cartea țĕranului român . .	Brudariŭ și Kirileanu.	idem
8	Călăuza către meseriĭ . . .	N. I. Bibiri.	
9	Cartea despre viéța lungă	Dr. L. Büchner.	Ediț. și pr. Caseĭ Șc.
10	Călăuza pentru înființarea băncilor populare	Dumitrescu-Bumbescĭ	
11	Carolida, poemă	I. Thorand.	
12	Călăuza pentru sulfatul grâuluĭ și uscatul fructelor în aparate, 2 fasc.	Chirovicĭ.	
13	Casa Școlelor, înființarea și activitatea eĭ	Alexandrescu-Dorna.	

www.digibuc.ro

Anexe.

No. curent	TITLUL CĂRȚIĬ	AUTORUL	OBSERVAȚIUNĬ
14	Crestomația (traducere) . .	Casa Școlelor.	Ediț. și pr. Caseĭ Șc.
15	Cunóscerea plantelor cu aplicațiune la medicina populară	Dr. Bartolomeŭ.	
16	Dascălul poporuluĭ.	Gădineanu și alțiĭ.	
17	Educațiunea națională, fasc. I și II	M. Caloianu.	
18	Epistola enciclică a Patriarchuluĭ de Constantinopole.	Sf. Sinod.	
19	Fericirea d'a trăi (traducere)	Sir John Lubbock.	Ediț și pr. Caseĭ Șc.
20	Igiena bucătărieĭ (traducere)	Dr. I. Laumonier.	idem
21	Istoria musiceĭ (traducere).	Brendel.	idem
22	Instituțiile Românieĭ . . .	I. Heliade-Rădulescu	
23	Invețătura creștinéscă a bisericiĭ ortodoxe, 2 vol. .	I. Stefanelli.	
24	In grădina de pomĭ, piesă de teatru sătesc	Alex. Timotescu.	
25	Memoriĭ din timpul războiuluĭ 1877 1878.	St. Georgescu.	
26	Omul preistoric, vol. I și II	Sir John Lubbock.	Ediț. și pr. Caseĭ Șc.
27	Poesiĭ populare despre Avram Iancu	S. Fl. Marian.	
28	Povestirĭ patriotice și morale	Radu Popescu.	
29	Povești populare pentru cunóscerea bólelor la animale.	G. Jocu.	
30	Robinson Crusoe	Daniil Föe.	Ediț și pr. Caseĭ Șc.
31	Gazeta Săténului, anul XIV și XV	C. C. Dactulescu.	
32	Morala creștină	I. B. M	Ediț. și pr. Caseĭ Șc.
33	Monografia raselor de găinĭ.	N. Filip.	
34	Mama și copilul	Dr. Ecaterina Ralli.	
35	Noțiunĭ elementare de musică.	Gh. Ștefănescu.	
36	Povestea banilor de aur	Aurel Alexandrescu	
37	România pitorésca	Alex. Vlahuță.	Ediț. și pr. Caseĭ Șc.
38	Schițe și amintirĭ din Italia.	Smara.	
39	Școla de țesătorie	Olga Mironescu.	
40	Științele naturale cu aplicațiune la grădina școleĭ .	D. Nițescu.	
41	Zile revoluționare	C. Colescu-Vartic.	
42	Zece Maiu	C. Banu.	
43	1848 în România	Oficial.	
44	Ingrijirea vacilor și epelor pline	D. Alexandrescu.	
45	Nuvele și schițe	I. Pop-Reteganul.	

www.digibuc.ro

Anexa No. 53. Anexe.

Referatul d-luĭ profesor C. Meissner înregistrat la No. 13.954 din 1903, în cestiunea formăriĭ uneĭ bibliotecĭ pedagogice și resoluțiunea ministerială (pag. 176).

Se decide imprimarea uneĭ *bibliotecĭ pedagogice* pentru usul învĕțătorilor și institutorilor. Primul eĭ fond se va compune din cele 10 scrieri propuse la pag. 6, 8 și 4 din acest raport. Acele din aceste cărți, carĭ nu sunt traduse, se vor traduce de persóne carĭ se vor alege de noĭ. Fiecare carte se va imprimà în câte 6.000 exemplare, în modul cel maĭ economic posibil și se va vinde pe costul eĭ, plus un adaos de 15 la sută, pentru a acoperì perderile. Se decide în principiŭ înființarea câte uneĭ *bibliotecĭ județene*, pe lângă revisoratele școlare, formate din cărți proprii pentru a întreține, a completà și a desvoltà cunoscințele corpuluĭ didactic primar. Cărțile acestor bibliotecĭ se vor puté împrumutà membrilor corpuluĭ didactic primar, după óre-carĭ regule carĭ se vor fixà, destinate a asigurà conservarea cărților. Casa Școlelor este însărcinată cu executarea acesteĭ resoluțiunĭ.

13 Maiŭ 1903. *Ministru,* HARET.

Domnule Ministru,

Conformându-mĕ însărcinăriĭ cu care m'aț onorat de a întocmì un catalog de cărțile necesare uneĭ *bibliotecĭ pedagogice*, îmĭ permit a supune înalteĭ d-vóstre aprecierĭ atât catalogul cerut cât și considerantele ce m'aŭ călăuzit în felul alcătuiriĭ sale.

Se simte necesitatea uneĭ ast-fel de bibliotecĭ pentru usul membrilor corpuluĭ nostru didactic primar?

Dacă este adevĕrat că în orĭ ce ramură a cugetăriĭ și activităților omenescĭ, progresul se întemeiază, din generație

www.digibuc.ro

Anexe. în generaţie, pe ceea ce aŭ cugetat şi lucrat predecesoriĭ, de sigur că e o datorie de a pune pe institutoriĭ şi învĕţătoriĭ în posibilitate să cunóscă scrierile marilor cugetătoriĭ în cestiuniĭ de educaţiune. Ar fi lucru neiertat să ne mulţumim cu bagagiul pedagogic posedat de normaliştiĭ absolvenţiĭ, în momentul când părăsesc băncile şcóleĭ, cu noţiunile elementare căpĕtate dintr'un manual maĭ mult saŭ maĭ puţin sórbăd de pedagogie saŭ dintr'un compediŭ sec de istoria acesteĭ scinţe, fără să ne gândim la necesitatea ce o simte orĭ-ce inteligenţă normală de a-şĭ lărgi cercul cunoscinţelor relative la profesiunea îmbrăţişată. Şi dacă ne-am mulţumì *noĭ*, nu s'ar mulţumì *dînşiĭ*, tineriĭ în cea maĭ mare parte entusiaştiĭ şi doritoriĭ de a se cultivà şi perfecţionà în interesul îndeplinirĭĭ misiuniĭ lor.

Dar nimic nu póte aruncà o lumină atât de vie asupra problemelor ce ne preocupă, nimic nu e în stare să ne deschidă orizonturĭ atât de largĭ ca adâncirea în scrierile adevĕraţilor promotoriĭ aĭ sciinţeĭ. In orĭ-ce ramură, de vreĭ să pătrundĭ cestiunile şi să te pătrundĭ de adevĕr, cată de te pune în contact direct cu aceia carĭ aŭ pus temeliile ştinţeĭ acumulate şi sistematisate în urmă, în manuale şi compediĭ, de ómenĭ de a doua şi a treia mână.

Ceea ce importă decĭ, este să punem pe absolvenţiĭ şcólelor nóstre normale în situaţiune să se adape la isvóre, întru cât acésta este cu putinţă. De ce să fie mărginiţi a cunósce cugetările unuĭ autor clasic numaĭ prin prisma creeruluĭ unuĭ ilustru X saŭ Y óre-care? Vom fi tot-deauna într'un câştig neasemuit de mare, recurgênd la originale şi nelimitându-ne la prelucrărĭ.

De asemenea consideraţiunĭ a fost de sigur călăuzit legiuitorul din 1893, când a introdus studiul limbilor străine moderne în programa şcólelor normale. Scopul erà ca institutoriĭ şi învĕţătoriĭ să se pótă folosì de operele de valóre din literatura pedagogică străină, fie francesă, fie germană.

Pentru motive, pe carĭ n'avem a le discutà acì, s'aŭ suprimat limbile moderne prin legea din 1901.

Atuncĭ v'aţĭ gândit d-vóstră cum s'ar puté împlinì golul

www.digibuc.ro

ce rĕmâne, ce ar fi de făcut pentru ca institutorii și învĕ- Anexe.
țătorii să fie lipsiți de putința de a cunósce scrierile pedagogice de valóre recunoscută. Și ast-fel, ați ajuns la soluțiunea întemeierii unei micĭ bibliotecĭ pedagogice.

Soluțiunea e fericită, de óre-ce cu tóte silințele ce-și dăduseră profesorii de limbĭ moderne nu se atinsese scopul de a ajunge până acolo cu normaliștii, ca eĭ să se pótă servi cu folos de textele originale ale autorilor străinĭ. Punêndu-le la îndemână bune traducerĭ de opere bine alese, câștigul cultural va fi cu mult maĭ însemnat.

* * *

Din ce fel de lucrărĭ ar trebui să fie compusă o bibliotecă pedagogică?

In primul loc se înțelege din operele principale ale pedagogilor clasicĭ, după cum am vĕdut maĭ sus.

Insă nu numaĭ atât:

O asemenea bibliotecă ar trebui să maĭ cuprindă și lucrurĭ de interpelare și vulgarizare ale acelora dintre corifeiĭ cugetătorĭ, ale căror opere originale sunt greŭ de priceput, fie din pricina fonduluĭ prea abstract, fie din aceea a formeĭ greóie.

Să ne gândim bună-óră la Herbart, pe care ne rezemăm aprópe cu toțiĭ câțĭ ne ocupăm în România de cestiunĭ pedagogice. Să-ĭ traducem lucrările? Acésta ar fi cu siguranță o muncă fără folos practic. Dacă astădĭ o mare parte din lumea pedagogică se ține de școla luĭ Herbart, acésta se datoresce vulgarisatorilor filosofuluĭ, iar nu direct acestuia; scrierile luĭ nu sunt pricepute și gustate de cât de un număr fórte restrîns de ómenĭ, chiar și în Germania, și nu putem pretinde ca ele să fie pricepute și gustate de dascăliĭ românĭ.

Dar numaĭ în asemenea casurĭ excepționale recurgem la prelucrărĭ; regula generală rĕmâne ca biblioteca pedagogică să nu conțină decât opere originale.

In fine, ar trebui să se adune în câte-vă volume scrie-

www.digibuc.ro

Anexe. rile mai de sémă românescĭ, fie particulare, fie oficiale, referitóre la cestiunĭ de educaţiune saŭ de învĕţămînt.

Aci ar intrà articole maĭ însemnate din revistele nóstre pedagogice, circulărĭ, rapórte, cuvîntărĭ ţinute în camerile legislative de miniştri, raportorĭ, senatorĭ saŭ de putaţĭ cu prilejul desbaterilor diferitelor legĭ asupra instrucţiuniĭ saŭ a unor interpelărĭ maĭ importante, etc.

Dacă tóte acestea nu aŭ caracterul sciinţific al operelor pedagogilor clasicĭ, în schimb ele interesézà prin faptul că în ele se oglindesc nevoile *nóstre*, că ele sunt isvorîte din împrejurările în carĭ trăim *noĭ*, că sunt maĭ apropiate de felul *nostru* de a gândì şi simţi.

De alt-fel, să nu se îngrijéscă nimenĭ că ar fi lipsind dintr'însele înălţime de vederĭ şi cunoscinţe temeinice, profitabile cititoruluĭ; e vremea să începem să avem maĭ multă încredere în noĭ şi să încetăm a privì ca o datorie de *bon-ton* de a despreţuì tot ce e al nostru şi de a păstrà admiraţiunea numaĭ pentru ceĭ străinĭ.

Intr'o bibliotecă pedagogică a învĕţătorilor *românĭ*, trebue să figureze şi lucrărĭ *românescĭ*.

In raportul de faţă însă am a mĕ restrînge numaĭ la obiectul însărcinăriĭ ce aţĭ bine-voit a-mĭ da, anume de a propune lista principalelor opere străine ce ar trebuì traduse, spre a formà primul sîmbure al bibliotecĭĭ pedagogice pentru dascălĭĭ primarĭ.

Ţinusem numaĭ să menţionez carĭ ar puté fi diversele elemente constitutive ale uneĭ asemenea bibliotecĭ.

* * *

Problema de deslegat e mult uşurată, prin faptul că există în străinătate asemenea bibliotecĭ saŭ colecţiunĭ de scrierĭ pedagogice maĭ însemnate.

De felul acesta sunt:

1) *Bibliothek pädagogischer Klassiker*, herausgegeben von Fr. Mann. Verlag von Hermann Beyer u. Söhne in Langensalza.

www.digibuc.ro

Din acéstă colecțiune aŭ apărut până în present 24 autorĭ în 32 volume;

2) Pädagogische Klassiker herausgegeben von Dr. G. A. Lindner. Verlag von A. Pichler's Witwe und Söhne, Wien. Aŭ apărut 18 volume, altele nu se vor maĭ publică.

3) *Karl Richter's Pädagogische Bibliothek,* Leipzig.

4) In cursul anuluĭ trecut 1902 a început a apare o nouă colecțiune *Schroedels Pädagogische Klassiker*, Halle a. S., în care s'aŭ publicat până acum vre-o 10 volume.

In literatura francesă nu sciŭ să existe asemenea colecțiunĭ aĭ clasicilor pedagogieĭ.

Scriitoriĭ celebri, ale căror opere aŭ fost adunate în aceste colecțiunĭ, sunt în bună parte aceiașĭ. Ast-fel găsim și în colecțiunea luĭ Fr. Mann și în aceea a luĭ G. A. Lindner—acestea sunt bibliotecile celе maĭ bogate și maĭ răspândite—pe Luther, Comenius, Pestalozzi, Salzmann, Fichte, Niemeyer, Dinter, Froebel, Diesterweg. Pe primiĭ treĭ din aceștia, Luther, Comenius, Pestalozzi i-a introdus și Schroedel în colecțiunea luĭ.

In schimb avem în colecțiunea luĭ Mann pe Locke, Montaigne, Fénélon, Rousseau, Herbart și alțiĭ, carĭ lipsesc în colecțiunea luĭ Lindner; iar în acésta din urmă pe Quintilian, Jacotot și alțiĭ, ce nu figuréză în cea d'întâiŭ.

In fie-care din aceste colecțiunĭ însă n'avem a face cu o simplă reeditare, saŭ, când autorul e străin, cu o simplă traducere a operelor clasice.

Fie-care volum cuprinde biografia și caracteristica autoruluĭ, precum și notele explicative necesare pentru deplina înțelegere a textuluĭ.

După modelul acestor colecțiunĭ, propun să se alcătuiască și biblioteca nóstră pedagogică; iar primele scrierĭ, ce ar trebui să figureze într'însa, ar fi după părerea subsemnatuluĭ următórele:

1) I. Amos Comenius, „Didactica Mare".

2) I. Enric Pestalozzi, „Leonard și Gertrud":

3) I. Enric Pestalozzi, „Cum Gertrud își învață copiiĭ";

4) J. Locke, „Cugetărĭ asupra educațiunii";

www.digibuc.ro

Anexe. 5) Fénélon, „Educaţiunea fetelor“;

6) J. J. Rousseau, „Emil“ (din cartea IV se va omite „Profesiunea de credinţă a vicaruluĭ Savoiard“);

7) Diesterweg, Câte-và din articolele acestuĭ scriitor publicate de el în „Rheinische Blätter“ şi anume:

1) Asupra principiuluĭ suprem în educaţiune;

2) Invĕţămîntul trebue să fie conform natureĭ şi conform culturiĭ;

3) Fie care învĕţător, un cunoscĕtor al natureĭ, fie-care învĕţător rural, un naturalist;

4) Dumneḍeŭ în natură;

5) Aforisme pedagogice;

6) Diverse.

Scrierile acestor 7 autorĭ sunt trecute în ordinea în care ar urmà să fie traduse, în casul de a nu se puté întreprinde traducerea lor de odată, fie din lipsă de mijlóce, fie din lipsă de traducĕtorĭ competinţĭ.

Ast-fel, înainte de tóte, să se pună la îndemâna corpuluĭ nostru învĕţătoresc „Didactica magna“ a luĭ Comenius şi cele 2 opere clasice ale luĭ Pestalozzi; în urmă „Cugetările asupra educaţiuneĭ“ de Locke, şi aşà maĭ departe

Recomandatele 7 scrierĭ trebuesc traduse şi puse la dispositiunea cetitorilor în întregime, iar nu în fragmente saŭ extrase. Cu fragmente saŭ extrase nu se póte ajunge la pătrundere deplină, la adâncire în scrierea unuĭ autor, lucru tocmaĭ la care ţinem. E cu mult preferabil să presentăm cetitorilor un numĕr maĭ mic de opurĭ şi pe aceste numaĭ treptat, *dar tóte întregi*, decât să le dăm frînturĭ, cu care scopul nu póte fi ajuns.

La operele enumerate maĭ adăogăm ce-và.

Cred că e neapărat necesar să le dăm ocasiune dascălilor noştri să facă maĭ de aprópe cunoscinţă cu pedagogia herbartiană. La chiar scrierile luĭ Herbart nu putem gândi pentru motivul arătat maĭ sus. Ceea ce se póte face însă este de a se traduce lucrărĭ de acelea, prin carĭ ideile filosofuluĭ aŭ fost maĭ bine lămurite şi făcute accesibile pu-

www.digibuc.ro

bliculuĭ german. De aceea adaog la lista de maĭ sus ur- Anexe.
mătórele 2 lucrărĭ:

8) Chr. Ufer, „Vorschule der Pädagogik Herbarts“, Dresden. Verlag von Bleyl a. Kaemmerer o fórte luminósă introducere în pedagogia modernă herbartiană;

9) Dr. W. Rein, A. Pickel und E. Scheler, „Teorie und Praxis des Volkschulunterrichts. Das erste Schuljahr“, Dresden. Verlag von Bleyl und Kaemmerer, din care op se va traduce numaĭ partea I, „Die Grundlegung“ cuprinḑênd principiile fundametale ale didacticeĭ și metodiceĭ în sistemul luĭ Herbart.

Aceste nouĕ lucrărĭ în total le propun, ca prima serie. pentru începutul întemeerĭĭ uneĭ bibliotecĭ pedagogice. Maĭ târḑiŭ ar veni rîndul altor scriitorĭ, ca Salzman, Niemeyer, Fraebel, Dörprfeld, Jacotot, Herbert Spencer și alțiĭ; dar acéstă a doua serie se referă la un viitor prea îndepărtat de o cam dată, ca să insist maĭ mult asupra eĭ în acest loc.

Daŭ acì câte-và note bibliografice carĭ vor puté servì persónelor însărcinate cu traducerea și comentarea operelor, precum și cu alcătuirea biografieĭ autorilor clasicĭ.

I. Amos Comenius, Grosse Unterrichtslehre, mit einer Einleitung von Dr. Gustav Adolf Lindner, 4-te Auflage (din colecțiunea „Pädagogische Klassiker“) vol. I.

Amos Comenius, Grosse Unterrichtslehre, übersetzt, mit Anmerkungen und des Comenius Biographie versehen von Prof. Dr. Th. Lion, 3 Auflage (Din „Bibliothek pädagogischer Klassiker“ publicată de Fr. Mann).

Leben und Schicksale des Comenius von Anton Vrbka, Znaim 1892. Fournier u. Haberler (scriere festivă cu ocasiunea jubileuluĭ de 300 anĭ al nașcerĭĭ luĭ Comenius, cuprinḑênd, în anexă, și tótă literatura germană asupra luĭ. G. Migot, Jean Amos Comenius, Le dernier évêque morave, Étude pédagogique et théologique, Paris 1891. Henri Favre, 15 rue Racine. P. Gârboviceanu, Didactica mare a luĭ Comenius.

I. E. Pestalozzi, Wie Gertrud ihre Kiinder lehrt, Mittheilung und Comentar von Karl Riedel (volumul al III-lea

www.digibuc.ro

Anexe. din colecţiunea „Pädagogische Khassiker“ publicată de G. A. Lindner) I. E. Pestalozzi, Lienhard und Gertrud, mit Einleitung und Anmerkungen von Dr. I. Wychgram (volumul al XVIII din „Pädagogische ¡Klassiker“ publicat de G. A. Lindner). Pestalozzi's ausgewählte Werke mit Einleitungen und Pestalozzi's Biographie, herausgegeben von Fr. Mann, 4 Auflage, 4 Bände (In „Bibliothek pädagogischer Klassiker“ publicată de Fr. Mann). Etudes sur la vie et les travaux pédagogiques de I. E. Pestalozzi, par P. P. Pompée Paris, Delagrave, 1 vol. 1878. Pestalozzi, Etudes biographiques par I. Guillaume, Paris, Hachette, 1 vol. 1890.

Iohn Locke's Gedanken über Erziehung. Mit Einleitung und Anmerkungen, herausgegeben von Dr. E. von Sallwück 2 Auflage, 1 Band (Din „Bibliothek pädagogischer Klassiker“. publicată de Fr. Mann), Locke, Pensées sur l'éducation, traduction par Gabriel Compayré, Paris, Hachette 1882.

„Fénélon und die Literatur der weiblichen Jugend in Frankreich, von Claude Fleury bis Frau Necker de Saussur“ von Dr. E. von Sallwük, Langensalza 1886 (Din „Bibliotek pädagogischer Klassiker“ publicată de Fr. Mann). P. Rousselot, Histoire de l'éducation des femmes en France, Paris, Didier 1883, 2 vol. P. Rousselot, Pédagogie féminine, Paris, Delagrave 1881.

J. J. Rousseau's, Emil, übersetzt, mit Einleitungen und Anmerkungen versehen, von Dr. E. von Sallwück, mit Rousseau's Biographie von Prof. Th. Vogt, 2 Bände 3 Auflage (In „Bibliothek pädagogischen Klassiker“, publicată de Fr. Mann). Rousseau's, Emil bearbeitet von Karl Reimer (In Karl Richter's „Pädagogische Bibliothek“) Rousseau's Emil, von Gehrig, Schroedels Pädagogische Klassiker). Pe lângă acestea se va căutà o ediţiune mai nouă a luĭ Emile, în limba francesă.

Diesterweg, Rheinische Blätter, ausgewählt und mit Einleitung versehen von A. Chr. Tessen, 2-te Auflage (volumul al VI din colecţiunea „Pädagogische Klassiker“ publicată de G. A. Lindner).

* * *

www.digibuc.ro

Daţi-mĭ voe să ating în o faţă a cestiunĭĭ ce ne preo-
ocupă acì. In isolarea, impusă de împrejurărĭ, în care în-
vĕţătorĭĭ nevoiţĭ sunt să trăiască departe de verĭ-ce focar
intelectual, nu-mĭ pot închipuì o binefacere maĭ mare de-
cât acésta, de a le pune la îndemână un numĕr de cărţĭ
de valóre reală pentru profesiunea lor, şi carĭ din cărţĭ
pot fi maĭ de reală valóre decât cele cuprinḑênd scrierile
marilor cugetătorĭ în materie de educaţiune? Biblioteca
pedagogică e menită să împedice amorţéla intelectuală a
învĕţătoruluĭ, iar acolo unde efectele lânceḑirĭĭ s'aŭ ivit,
să-ĭ redeştepte puterile intelectuale şi morale printr'o lec-
tură instructivă şi înălţătóre.

Dar mĕ întreb: fi-vor în stare mulţĭ dintre învĕţătorĭ
să-şĭ procure aceste cărţĭ, presupunênd că le şi avem? Orĭ
cât de eftine ar fi volumele, tare mĕ tem că puţinĭ dintre
eĭ îşĭ vor puté plăti luxul uneĭ bibliotecĭ personale.

Maĭ mult încă. Se póte folosi tînĕrul nostru absolvent,
eşit de pe băncile şcóleĭ, date fiind fórte modestele luĭ
mijlóce băneschĭ, de câte-và măcar din scrierile pedagogice
literare saŭ sciinţifice ce apar la noĭ? Câţĭ dintr'înşiĭ nu
rĕmân pentru multă vreme numaĭ cu manualele şi textele
cu carĭ aŭ plecat din şcóla normală? Cine nu vede că, tre-
cênd un numĕr de anĭ fără lectură nouă, fără hrană sub-
stanţială intelectuală, învĕţătorul nu va sta numaĭ pe loc,
ci va da fatal înapoĭ. Cum că mulţĭ aŭ la dispositiune mica
bibliotecă *rurală*, e adevĕrat. Dar cel ce-şĭ închipue că
acéstă colecţiune de cărticele, croită pentru ţĕranul puţin
maĭ rĕsărit în cultură, póte ajunge unuĭ învĕţător norma-
list, îĭ póte satisface nevoile intelectuale şi morale, acela
nu cunósce actuala stare de lucrurĭ.

Nu. Invĕţătorĭĭ multe ar citì, dar n'aŭ cum; din modestul
lor salariŭ nu-şĭ pot alcătuì o bibliotecă a lor.

Aceste consideraţiunĭ mĕ fac, Domnule Ministru, să supun
aprecierĭĭ d-vóstre propunerea de a se înfiinţà *bibliotecĭ
judeţene*, pe lângă fie-care revisorat şcolar, pentru usul
membrilor corpuluĭ didactic primar al judeţuluĭ. Fie-care
institutor şi învĕţător ar împrumutà cărţile ce îĭ trebue,

www.digibuc.ro

Anexe după dispoșițiunile unuĭ regulament special. Ministerul, administrațiunea Caseĭ Șcólelor, județul, comunele și particulariĭ ar puté contribuì la sporirea numĕruluĭ volumelor din bibliotecă. Stocul principal de cărțĭ ar urmà să consiste din opurĭ relative la învĕțĕmînt, tractate și publicațiunĭ pedagogice, la carĭ s'ar adăogà scrierĭ literare și sciințifice folositóre învĕțătorilor și institutorilor. Sub numele de *bibliothèques cantonales*, există multe asemenea instituțiunĭ în Francia, luând din ce în ce maĭ mare avênt. Inspectoriĭ școlarĭ cercetézà listele cărților împrumutate și constatările ce le fac influențézà asupra aprecierĭ meritelor personaluluĭ învĕțătoresc de sub ordinul lor. (Veḑĭ raportul d-luĭ Istria, inspecteur d'Académie, în publicațiunea oficială „L'inspection académique", Paris. Imprimerie nationale, 1900 pag. 586).

Utilisarea bibliotecilor județene, din carĭ n'ar lipsì în deosebĭ câte-và colecțiunĭ din biblioteca pedagogică ce sunteți pe cale de a întemeià, ar avé o înrîurire însemnată în bine și asupra discuțiunilor și întregiĭ activități a membrilor corpuluĭ didactic primar din conferințele generale și cercurile culturale.

* * *

In fine, încă o lucrare, a căreĭ nevoe e simțită, este următórea: lipsesc cărțĭ cuprinḑênd lecturĭ pedagogice pentru eleviĭ din ultimile clase ale șcólelor normale. Acì nu se pot cetì încă volume întregĭ, ca cele propuse pentru biblioteca pedagogică; afară de acésta ar trece óre-șĭ care vreme până la efectuarea lor. Se impune de aceea alcătuirea uneĭ *crestomațiĭ pedagogice*, care să cuprindă bucățĭ alese din scriitoriĭ ceĭ maĭ însemnațĭ în ale educațiunĭ și instrucțiunĭ.

Mulțumindu-vĕ, Domnule Ministru, pentru onórea ce mĭ-aț făcut, însărcinându-mĕ cu întocmirea cataloguluĭ de cărțile necesare uneĭ bibliotecĭ pedagogice, vĕ rog să bine-voițĭ a primì încredințarea deosebiteĭ mele stime și considerațiunĭ

C. Meissner.

www.digibuc.ro

Anexa No. 54

Extract din proiectul de lege pentru înaintarea pe loc a învĕţătorilor, depus la Camera deputaţilor în Ianuarie 1899 (pag. 178).

In fie-care an se vor ţiné examene pentru înaintarea pe loc a învĕţătorilor. Aceste examene se vor ţiné întocmaĭ după normele prevĕḑute la art. 61 din legea asupra învĕţămîntuluĭ primar şi normal primar. Invĕţătoriĭ carĭ vor reuşi vor căpătà titlul de institutorĭ, şi vor fi plătiţĭ cu salariŭ de 150 leĭ pe lună, la care se va socoti gradaţia, conform legiĭ din 6 Martie 1883; eĭ vor continuă însăa servi tot în învĕţămîntul rural. Numĕrul de locurĭ pentru carĭ se vor ţiné asemenĭ examene se va fixa prin budget; el însă nu va fi maĭ mic de 10, nicĭ maĭ mare de 25, pentru fiecare an.

Invĕţătoriĭ, carĭ vor fi căpătat titlul de institutorĭ în felul arĕtat în acest articol, vor putĕ fi transferaţi la o şcólă urbană din oraş, cu salariŭ de 225 leĭ pe lună, după ce vor fi servit ca institutorĭ la o şcólă rurală timp de 5 anĭ, şi dacă vor fi recomandaţĭ pentru acésta de către inspectorul de circumscripţie.

Anexa No. 55.

Extract din raportul din 28 Februarie 1903 al d-luĭ S. Haliţa, inspector al învĕţămîntuluĭ primar, asupra resultatuluĭ examenuluĭ din 1902—3 pentru înaintarea pe loc a învĕţătorilor (comisiunea din Bucurescĭ) (pag. 180).

Domnule Ministru,

Ţin să relevez în special reuşita strălucită a conferinţelor populare.

www.digibuc.ro

Anexe. Vĕ mărturisesc, Domnule Ministru, că orĭ-ce bun Român nu puteà să nu simță o adevĕrată mângâere sufletéscă, vĕdênd acéstă falangă mândră de învĕțătorĭ, înzestrațĭ cu atât de variate și frumóse cunoscințe, stăpînĭ pe fermecătorul graiŭ al poporuluĭ nostru sătesc, expunênd, cu ușurință și pe înțelesul luĭ, chiar lucrurĭ maĭ grele și maĭ abstracte; căutând a-ĭ captivà atențiunea și interesul prin pilde bine alese și prin povățuirĭ și învĕțăminte folositóre, scóse chiar din viața luĭ de tóte ḑilele, din păținiile și suferințele luĭ.

Dacă numaĭ 20 la sută din învĕțătoriĭ noștri vor fi, în privința ținerii de conferințe populare, de forța celor ce s'aŭ presentat la acest examen, putem fi siguri că activitatea lor, în cercurile culturale, fiind bine direcționați, va da róde neașteptate.

In tesă generală, am constatat cu mulțumire că membriĭ corpuluĭ didactic primar rural, carĭ s'aŭ presentat la acest examen, aŭ dovedit că sunt un element conscient de înalta și marea chemare, ce aŭ de îndeplinit în mijlocul populațiuniĭ nóstre rurale.

Pe de o parte, ceĭ maĭ mulțĭ din eĭ s'aŭ afirmat ca bunĭ ómenĭ de meserie, ce pot fi pușĭ la acelașĭ nivel cu ceĭ maĭ distinșĭ institutorĭ, în ce privesce cunoscințele lor profesionale; pe de alta, aŭ dovedit că eĭ depun o muncă vrednică de tótă lauda, spre a se înarmà cu o sumă de cunoscințe, carĭ le sunt indispensabile pentru a se puté achità de rolul ce sunt chemațĭ a îndeplini în mijlocul consătenilor.

Pentru că însă încurajarea în acéstă direcțiune și emulațiune să mérgă tot crescênd, e nevoe, cred, ca numĕrul locurilor de avansare să fie sporit, cel puțin la 20 de fiecare circumscripțiune.

Președintele comisiuniĭ
S. Halița
Inspector al învĕțămîntuluĭ primar și normal.

www.digibuc.ro

Anexa No. 56. Anexe

Extract din raportul din 6 Martie 1903 al d-luĭ C. Meissner, fost inspector general al învĕţămîntuluĭ primar, asupra resultatuluĭ examenuluĭ din 1902—3 pentru înaintarea pe loc a învĕţătorilor (comisiunea din Iaşĭ) (pag. 180).

Domnule Ministru,

Conformându-ne art. 13 al. 4 din regulamentul pentru înaintarea pe loc a învĕţătorilor şi învĕţătórelor, din 25 Aprilie 1902, avem onóre a supune, prin cele ce urméză, înalteĭ d-vóstre aprecierĭ, observaţiunile nóstre cu privire la resultatul examenuluĭ.

Acest resultat este din cele maĭ îmbucurătóre. Aŭ intrat în luptă 50 de candidaţĭ şi din aceştia aŭ isbutit 29 să întrunéscă mediile necesare la fie-care din cele patru încercărĭ, la carĭ aŭ fost supuşĭ. Din ceĭ 29 s'aŭ afirmat ca elemente de reală valóre maĭ bine de jumătate, ceea ce ne-a îndreptăţit să declarăm în ultimul nostru procesverbal No. 25, din 2 Martie, că aceştia sunt învĕţătorĭ cu totul distinşĭ atât prin cultura generală ce posedă, maturitatea de gândire de care aŭ dat dovadă şi aptitudinile lor didactice, cât şi prin sentimentele de carĭ sunt călăuziţĭ în îndeplinirea misiuniĭ lor, sentimete ce s'aŭ manifestat în deosebĭ cu prilegiul conferinţelor ţinute în graiŭ popular.

Şi aşà este, Domnule Ministru. Dacă art. 57 din legea învĕţămîntuluĭ primar şi normal-primar, în basa căruia se ţin aceste examene, aveà în prima linie menirea de a îndemnà la muncă rodnică pe toţĭ învĕţătoriĭ capabilĭ din ţéră în vederea îmbunătăţiriĭ situaţiuniĭ lor materiale şi

www.digibuc.ro

Anexe. de a da, prin acésta, un noŭ avînt învĕţămîntuluĭ nostru rural, acest scop este cu siguranţă atins. Maĭ mult decât atâta însă. Resultatul examenuluĭ constitue o revelaţie preţiósă pentru toţĭ aceia ce se intereséză de viitorul ţĕranuluĭ român: revelaţiunea că ţéra posedă, printre învĕţătorĭ, mult maĭ numeróse elemente destoinice, harnice şi însufleţite de focul sacru al misiuniĭ, decât s'ar fi putut crede.

Rĕslăţirea fatală a acestor modeştĭ factorĭ de cultură pe tótă suprafaţa ţĕrĭĭ, isolarea lor de lumea cultă din centrele maĭ însemnate, a avut de urmare ca eĭ să nu fie cunoscuţĭ saŭ să fie cunoscuţĭ în rĕŭ. Fie din nepriceperea puţinilor doritorĭ de bine ce veniaŭ în contact cu dînşiĭ, fie din causa releĭ credinţe a multora din factoriĭ interesaţĭ a ĭ ponegrĭ, ajunsese un fel de cuvînt de ordine de a-ĭ presentà ca ómenĭ primejdioşĭ stărĭĭ sociale actuale, cu porniri rĕsvrătitóre, ca duşmanĭ aĭ neamuluĭ. Bărbaţĭ sus puşĭ chiar dedeaŭ creḍĕmînt acestor vocĭ alarmate şi eraŭ sincer convinşĭ de perversitatea în gândurĭ, simţirĭ şi năzuinţe a mareĭ majorităţĭ a membrilor corpuluĭ nostru didactic rural.

Tótă acéstă situaţiune provenià maĭ cu sémă din faptul că învĕţătoriĭ, în majoritatea lor, nu eraŭ cunoscuţĭ cercurilor diriguitóre decât prin prisma acelor carĭ, nepricepênd rostul luminăriĭ poporuluĭ prin învĕţătură, învĕluiaŭ în aceeaşĭ ură şi instituţiunea—şcóla—şi pe representanţiĭ sĕĭ—învĕţătoriĭ.

Nu tăgăduim că şi aceştĭ din urmă aŭ contribuit în parte la rĕul lor renume prin atitudinea provocătóre în congrese şi articole nechibzuite prin reviste a unora dintre dînşiĭ. Dar cată să recunóscem că aceştĭ campionĭ îndrăsneţĭ şi culpabilĭ eraŭ puţinĭ la numĕr şi că ceea ce le procură óre-şĭ care gloriolă în ochiĭ camaraḍilor erà tocmaĭ desnădejdea acestora faţă de învinuirile necurmate şi nemeritate ce li se aduceaŭ. E firéscă revolta sufletéscă contra nedreptăţiĭ.

Ast-fel dar adevĕrata şi principala causă a oropsiriĭ cor-

www.digibuc.ro

puluĭ învĕțătoresc tot acésta rĕmâne: ignorarea adevĕrateĭ stărĭ de lucrurĭ, aprecierile greșite ale cercurilor conducĕtóre, aprecierĭ suggerate de toțĭ ceĭ interesațĭ a lovì în școlă și învĕțătorĭ— și Dómne! mulțĭ maĭ sunt aceștia la numĕr.

Acéstă situațiune erà să maĭ dăinuiască multă vreme, ba chiar să se înrĕutățéscă, dacă nu s'ar fi căutat, pe tóte căile, să se scótă învĕțătoriĭ din isolarea în care zăceaŭ și să-ĭ apropie de toțĭ aceĭ carĭ voesc binele populațiuniĭ rurale.

Bărbatul care a contribuit maĭ mult decât fie-care la acéstă apropiere sunteți d-vóstră, Domnule Ministru. Ațĭ arătat învĕțătorilor încredere și le-ațĭ ridicat moralul, iar urmarea a fost că primejdioșiĭ, rĕsvrătitoriĭ, criminaliĭ de *erĭ*, sunt *astădi* ceĭ maĭ folositorĭ, priceputĭ și zeloșĭ factorĭ pentru ridicarea morală, intelectuală și materială a țĕranuluĭ român.

Examenul nostru de înaintare pe loc póte fi privit ca o verigă din lanțul măsurilor luate în vederea cunóscerĭĭ maĭ de aprópe a valoriĭ dascălilor noștri. Aci și-a dat întâlnire, nu *tot* ce e bun și destoinic în învĕțămîntul rural, căcĭ sunt mulțĭ ómenĭ de valóre ce nu s'aŭ presentat, dar *numaĭ* ce presintă óre-șĭ care garanțiĭ de îndeplinirea cinstită a datoriilor în, și afară din școlă. Până la acest examen nu s'a presentat nicĭ odată prilegiul de a avé grămadă la un loc, în așà considerabil numĕr, elemente din cele maĭ alese din învĕțămîntul rural. Se adună, ce e drept, învĕțătoriĭ în cercurĭ culturale, în conferințe generale, în congrese; dar în primele douĕ din aceste felurĭ de adunărĭ comparațiunea nu se póte face decât în sfere maĭ restrânse, iar în congrese nu se presintă și nu-șĭ desvăluesc talentele tot-deauna ceĭ maĭ aleșĭ. Am avut din noŭ ocasiunea de a constatà că nu gălăgioșiĭ de prin congrese, guraliviĭ și îndrăsnețiĭ sunt tot-deauna și adevĕrațĭ fruntașĭ între fruntașĭ. S'aŭ distins în mod remarcabil la examenul nostru ómenĭ modeștĭ de tot, admirabil notațĭ de

www.digibuc.ro

Anexe. revisorii școlarĭ, dar necunoscuțĭ în cercurĭ maĭ largĭ. Examenul a scos la ivélă pe ceĭ maĭ de valóre și acesta e un mare câștig pentru autoritățile școlare.

C. Meissner, G. Fîntînaru, M. Tomida.

Anexa No. 57.

Raportul din 3 Octomvrie 1898 al ministruluĭ instrucțiunii publice și al cultelor către M. S. Regele pentru înființarea medalieĭ **Rĕsplata muncii pentru învĕțămîntul primar** (pag. 182).

Sire,

Legile sancționate în aniĭ din urmă asupra învĕțămîntuluĭ public tind a pune din ce în ce maĭ multă regulă în școlĭ. Corpul didactic cunósce acum datoriile sale în mod maĭ precis și, prin urmare, este maĭ în măsură de a și le îndeplini cu exactitate. Este dar just ca, precum legea dă acum mijlóce maĭ sigure și maĭ potrivite de a se reprimà abaterile, să fie și mijlóce cât maĭ multe de a se recompensà zelul și bunavoință.

In particular corpul didactic primar, urban și rural, merită atențiune, atât prin greutățile deosebite cu carĭ are a luptà, cât și prin puținele mijlóce de recompensă de carĭ dispunem în favórea luĭ, și este cu atât maĭ necesar acum putința de a da un semn de mulțumire acelora dintre dînșiĭ, carĭ îșĭ fac datoria, cu cât în isolarea în care trăesc ceĭ maĭ mulțĭ din eĭ, trebue să li se pótă dovedì că nu le lipsesce solicitudinea din partea autorității centrale.

www.digibuc.ro

Acésta îĭ va întări în împlinirea datorieĭ lor, prin faptul că se vor simți supraveghiațĭ și sprijinițĭ.

Pentru aceste motive, cu respect supun la Inalta aprobare a Maiestățiĭ Vóstre alăturatul proiect de decret, pentru înființarea uneĭ medaliĭ speciale pentru ceĭ carĭ aduc serviciĭ într'un fel óre-care învățămîntuluĭ primar și educațiuniĭ populare.

Anexa No. 58.

Regulamentul din 30 Octomvrie 1898, pentru instituirea medalieĭ Răsplata muncii pentru învățămîntul primar (pag. 182).

ART. 1. Se institue o medalie cu devisa «Ca rĕsplata muncii pentru învățămîntul primar», avênd douĕ clase, care se va acordà drept încuragiare și rĕsplătire pentru serviciĭ aduse învățămîntuluĭ primar și educațiuniĭ populare.

ART. 2. Medalia se dă pe viață.

ART. 3. Dreptul de a o purtà este personal și nu se transmite în nicĭ un cas.

ART. 4. Numĕrul medaliilor acordate este nedeterminat.

ART. 5. Medalia se va acordà numaĭ pămîntenilor, carĭ vor fi adus serviciĭ însemnate învățămîntuluĭ primar și educațiuniĭ populare, fie ca învățătorĭ și institutorĭ, fie prin scrierĭ, donațiunĭ importante, etc.

ART. 6. Medalia se compune: cea de clasa I dintr'o piesă de metal, galbenă, de formă circulară, cu un diametru de 30 m.m. și o grosime de $2^1/_2$ m.m.; cea de clasa II dintr'o piesă de metal alb, avênd aceleașĭ dimensiunĭ și formă. Medalia de amîndouĕ clasele pórtă pe o parte în relief efigia M. S. Regeluĭ înconjurată de cuvintele: «Ca rĕsplata muncii pentru învățămîntul primar», înconjurate de o ghirlandă de stejar, carĭ se unesce sus și jos prin câte o funtă.

www.digibuc.ro

Anexe.

ART. 7. Panglica este de mătase moirée, lată de 30 m.m., având în mijloc o bandă albă, verticală, lată de 10 m.m. și de amîndoue părțile câte o bandă roșie, verticală, de aceeași lățime.

ART. 8. Medalia se pórtă pe partea stângă a peptului.

ART. 9. In nicĭ un cas nu se póte purtà panglica singură.

ART. 10. Numaĭ Capul Statuluĭ are dreptul a acordà medalia.

ART. 11. Medalia se acordă prin decret regal, în urma raportuluĭ ministruluĭ intrucțiuniĭ publice și al cultelor și decretul se publică prin *Monitorul Oficial.*

ART. 12. Un brevet subscris de Capul Statuluĭ, purtând sigiliul regal și contra-semnat de ministrul instucțiuniĭ publice și al cultelor se va da odată cu medalia.

ART. 13. Medalia se perde din aceleași cause, din carĭ se perde și calitatea de cetățean român.

Membriĭ corpuluĭ didactic perd dreptul de a o purtà când vor fi pedepsițĭ cu excluderea din corp pentru tot-deauna, conform art. 70, 71, 72, 73 și 74 din legea asupra învățământuluĭ primar și normal-primar din 29 Aprilie 1896 și art. 18, 49, 50 și 77 din legea asupra învățământuluĭ secundar și superior din 23 Martie 1898.

ART. 14. Se va ținé la ministerul instrucțiuniĭ publice și al cultelor un registru special pentru înscrierea succesivă a acelor cărora s'a acordat medalia.

Acest registru va cuprinde, deosebit de numele medaliatuluĭ, și numĕrul cu data expedieriĭ brevetuluĭ, precum și clasa medalieĭ trimise.

www.digibuc.ro

Anexa No. 59. Anexe

Art. 3 și 4 din legea învĕțămîntuluĭ secundar și superior de la 23 Martie 1898 (pag. 199).

ART. 3. Liceele aŭ opt clase, fie-care de câte un an.

In primele patru clase obiectele de studiŭ sunt: religia; limbile română, latină, francesă și germană; istoria universală și istoria țĕrĭĭ; geografia generală și geografia țĕrĭĭ; matematicele raționate elementare, cu aplicațiunĭ la arpentagiŭ, nivelare, drenage, irigațiunĭ și cu noțiunĭ de comptabilitate; elemente de fisică, chimie, sciințe naturale, cosmografie; noțiunĭ de igienă; noțiunĭ de drept usual și instrucțiune civică; caligrafie, desemn, musică vocală, gimnastică. Aceste obiecte vor fi predate în așà mod, în cât să formeze un ciclu complet de cunoscințe. Ele sunt obligatóre pentru toțĭ școlarĭĭ primelor patru clase.

In ultimele patru clase, următórele obiecte de studiŭ sunt obligatóre pentru toțĭ școlarĭĭ: religia; limbile română, francesă și germană; istoria universală și istoria țĕrĭĭ; noțiunĭ de psichologie, de logică, de economie politică, drept usual și instrucțiune civică; musica vocală și gimnastica.

Afară de acestea, școlarĭĭ, carĭ se destină studiilor clasice și carĭ vor formà secțiunea clasică, vor maĭ urmà obiectele următóre: limbile latină și elenă; repetițiunĭ de matematice, de scințe fisice și naturale, și desemnul; iar ceĭ carĭ vor formà secțiunea reală, obiectele următóre: una din limbile italiană saŭ englesă; geografia; matematicele raționate (algebra și trigonometria plană și sferică, cu complemente și cu teoria generală a ecuațiunilor cu o necunoscută; aplicațiunĭ la topografiie, nivelare, drenage, irigațiunĭ, elemente de geometrie analitică cu douĕ dimensiunĭ; noțiunĭ de mecanică rațională și de technologie; noțiunĭ de geometrie descriptivă); fisică, chimie, cosmografie, scințe naturale, igienă, desemn liniar.

www.digibuc.ro

Anexe. Şcolariĭ din secţiunea clasică vor puté înlocuì studiul limbiĭ elene prin studiul fisiceĭ, chimieĭ, sciinţelor naturale, igieneĭ şi geografieĭ, urmând aceste cursurĭ în comun cu eleviĭ din secţiunea reală.

ART. 4. Gimnasiile aŭ patru clase, fie-care de câte un an. Programa lor de studiŭ este identică cu a celor patru clase inferióre ale liceelor.

Anexa No. 60.

Orarele pentru gimnasiĭ şi licee după programele din 1 Aprilie 1899 (pag. 199).

Orar pentru gimnasiŭ şi cursul inferior de liceŭ.

Gimnasiŭ şi liceŭ curs inferior	I	II	III	IV
Religia	2	1	1	1
Limba română	4	3	3	3
„ latină	–	2	2	3
„ francesă	3	3	3	2
„ germană		3	3	3
Instrucţiunea civică, drept usual şi economia politică				1
Istoria universală şi istoria ţĕriĭ	2	2	2	2
Geografia şi cosmografia	3	2	2	2
Matematice raţionate şi elementare	3	3	3	3
Sciinţele fisico-naturale	2	2	4	3
Igiena	—	—	—	1
Musica vocală	2	2	2	2
Desemnul	1	2	1	1
Caligrafia	3	2	1	
Gimnastica	1	1	1	1
	26	28	28	28

www.digibuc.ro

Orar pentru cursul superior de liceŭ Anexe.

Liceŭ curs superior	Clasic				Real				Modern			
	V	VI	VII	VIII	V	VI	VII	VIII	V	VI	VII	VIII
Religia	1	1	—	—	1	1	—		1	1	—	—
Limba română	3	3	3	2	3	3	3	2	3	3	3	2
„ latină	8	8	6	6	—	—	—	—	8	8	6	6
„ elenă	5	5	5	6	—	—		—		—	—	
„ francesă	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
„ germană	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
„ italiană sau engleză	—	—	—	—	3	3	3	3	—	—	—	—
Filosofia, dreptul, instrucțiunea civică, economia politică	—	—	2	3	—	—	2	3	—		2	3
Istoria universală și istoria țĕriĭ	2	2	3	3	2	2	3	3	2	2	3	3
Geografia	—	—	—	—	2	2	—	—	2	2	—	—
Matematica	2	2	—		6	6	4	4	2	2	2	1
Sciințe fisico-naturale	—	—	2	2	3	3	5	5	3	3	5	5
Igiena	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2
Musica vocală	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Desemnul	1	1	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—
Desemnul liniar	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—
Gimnastica	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28

Anexa No. 61.

Art. 5 și 6 din legea învĕțămîntuluĭ secundar și superior de la 23 Martie 1898 (pag. 202).

ART. 5. Obiectele de studiŭ în școlele secundare de fete de gradul I sunt: religia; limbile română, francesă, germană; geografia generală și geografia țĕriĭ; istoria generală și istoria țĕriĭ; aritmetica și geometria elementară raționate, cu aplicațiunĭ practice și noțiunĭ de comptabilitate; elemente de cosmografie; elemente de sciințe na-

www.digibuc.ro

Anexe. turale, de fisică și de chimie; noțiuni de pedagogie, de igienă, de medicină și de farmacie domestică, mai ales în vederea creșterii și îngrijirii copiilor; economia domestică, lucrul de mână, caligrafia și desemnul, musica vocală, gimnastica.

Durata studiilor în școlele secundare de fete de gradul I va fi de cinci ani. Anul al cincilea va fi în special consacrat studiilor necesare femeii.

ART. 6. Școlele secundare de fete de gradul II au menirea de a da o cultură generală mai înaltă decât școlele de gradul I. In acest scop, se vor desvoltà și completà în aceste școle studiile din școlele de gradul I, adăogându-se noțiuni de psichologie, logică, economie politică, drept usual și instrucțiune civică, precum și una din limbile latină, italiană sau englesă.

Durata studiilor în școlele secundare de gradul II va fi de patru ani. In ele se vor primi, prin concurs, absolvențele primelor patru clase ale școlelor de gradul I.

Elevele cari vor absolvi cursul acestor școle, urmând studiul limbii latine, vor obținé un certificat de absolvire care va purtà mențiunea: echivalent cu certificatul de absolvire a studiilor clasice moderne din licee. Acest certificat dă dreptul de înscriere în universitate, la facultățile la cari, conform regulamentelor respective, se pot înscrie absolvenții clasicismului modern din licee.

www.digibuc.ro

Anexa No. 62.

Orarele școlilor secundare de fete, după programele din 1 Aprilie 1899 (pag. 202).

Orar pentru școlele secundare de fete de gradul I

ȘCÓLE DE FETE DE GRADUL I	I	II	III	IV	V
Religia	1	1	1	1	1
Limba română	4	3	3	3	3
„ franceză	3	3	3	3	2
„ germană	—	3	3	3	3
Pedagogia	—	—	—		3
Istoria generală și istoria țĕriĭ	2	2	2	2	—
Geografia generală, geografia țĕriĭ și cosmografia	2	2	2	2	—
Aritmetica și geometria elementară	3	3	2	2	1
Sciințe fisico-naturale	2	2	2	2	—
Igiena, medicina și farmacia domestică	—	—	—	—	2
Economia domestică	—	—	—	—	2
Musica vocală	2	2	2	2	2
Desemnul	2	1	2	2	2
Caligrafia	2	1	1	1	—
Lucrul de mână	2	2	2	2	4
Gimnastica	1	1	1	1	1
	26	26	26	26	26

Orar pentru școlele secundare de fete de gradul II

ȘCÓLE DE FETE DE GRADUL II	I	II	III	IV
Religia	1	1	—	
Limba română	3	3	3	2
„ latină, italiană saŭ englesă	3	3	3	3
„ franceză	2	3	3	3
„ germană	2	3	3	3
Filosofia (psichologie și logică)	—	—	2	
Pedagogia	—	—	—	2
Instrucțiunea civică, drept usual și econom. politică.	—		1	2
Istoria generală și istoria țĕriĭ	2	2	2	2
Geografia	2	2	—	—
Matematica	2	2	2	1
Sciințe fisico-naturale	2	2	2	2
Igiena, medicina și farmacia domestică	—	—	1	2
Economia domestică	2	—	—	—
Musica vocală	2	2	2	2
Desemnul	2	2	2	1
Lucrul de mână	2	2	2	2
Gimnastica	1	1	1	1
	28	28	28	28

www.digibuc.ro

Anexe.

Anexa No. 63.

Circulara din 28 August 1902 către maieștriĭ și maiestrele de musică din tóte școlile dependinte de minister (pag. 211).

Domnule Maiestru,

Scopul introducerĭĭ studiuluĭ musiceĭ în învĕțămînt nu este de a încărcà pe școlarĭĭ noștri cu nisce cunoscințe pur teoretice, ci de a-ĭ învĕțà să cânte, și să cânte anume bucățĭ de acele carĭ să aibă puterea de a-ĭ mișcà.

Nicĭ un fel de compositiune nu atinge acest scop maĭ bine decât bucățile de musică românéscă.

Este un lucru cunoscut de tótă lumea puternicul efect sufletesc pe care-l are, nu numaĭ asupra copiilor, dar și asupra ómenilor maturĭ de orĭ-ce vîrstă, ascultarea ariilor audite în casa părintéscă. Ele deștéptă duiósele amintirĭ din trecut și légă pe om de pămîntul patrieĭ, ale căreĭ durerĭ și bucurĭĭ le exprimă.

Acest lucru nu este îndestul observat în predarea musiceĭ în școlile nóstre de orĭ-ce grad. Nu numaĭ că unĭĭ maieștri consacră o prea mare parte din timpul lor predărĭĭ teorieĭ musicale, și prea puțin cântuluĭ, dar și bucățile pe carĭ le aleg sunt prea adese-orĭ lipsite de orĭ-ce caracter, saŭ împrumutate exclusiv de prin repertoriile străine, uneorĭ chiar cântate cu cuvinte străine.

Intru cât un asemenea învĕțămînt póte să aibă vre-o putere educativă asupra copiilor?

Și cu tóte acestea, maieștriĭ aŭ o indicațiune sigură, în căldura, în entusiasmul cu care sunt primite de către auditorĭ bucățile românescĭ, de câte-orĭ le aud executate de școlarĭ, la examene, la producțiunĭ publice, la serbărĭ, etc.

Nu voim să dicem că educațiunea musicală a tinerimiĭ să fie de tot unilaterală. Invĕțarea de corurĭ din opere, de

www.digibuc.ro

compositiunĭ de maiéștri marĭ trebue și ea să nu lipséscă; dar nu trebue să ocupe tot locul. Din contră, locul principal trebue să-l ocupe musica românéscă, aceea care, pe lângă învĕțămîntul curat technic, dă și satisfacțiunea sufletéscă, pe care maĭ greŭ o pot găsi copiiĭ într'o musică pe care nu o înțeleg, și care nu le spune nimic.

Este neadmisibil ca copiiĭ noștri să nu scie, de cele maĭ multe orĭ, ce este doina, și să cânte corurĭ din *Trovatore*.

Vĕ rugăm dar ca. în învĕțămîntul dv., să introduceți în cea maĭ largă măsură executarea de ariĭ naționale, alese din acele de un caracter cât maĭ curat românesc. Colecțiunĭ de asemenea ariĭ nu lipsesc, așà că repertoriul va fi lesne de format. Va trebui ca ariile să fie alese din acele pe carĭ școlariĭ le cântă maĭ cu plăcere și cu sentiment, și să le execute, fie pe o vocc, fie pe maĭ multe, după elementele de carĭ veți dispune.

Cu ocasia concursurilor de musică corală, carĭ vor avé loc în Maiŭ viitor, conform regulamentuluĭ de curând promulgat, va trebui ca școlariĭ să se producă deja cu bucățĭ de musică românéscă

Anexa No. 64.

Decisiunea din 13 Aprilie 1898, prin care se institue concursurĭ anuale de jocul «Oina» pentru toți școlariĭ din școlele primare, normale și secundare (pag. 212).

Avênd în vedere trebuința ce este de a se da în școlĭ o maĭ mare desvoltare exercițiilor fisice, fără carĭ educațiunea tinerimiĭ nu póte să fie nicĭ completă, nicĭ armonică;

Avênd în vedere că, pentru a se atinge acest scop, printre alte mijlóce, unul din cele maĭ eficace este și acela de

www.digibuc.ro

Anexe. a se cultivà jocurile carĭ desvoltă forța, agilitatea, curagiul și inițiativa individuală;

Decidem:

Se institue concursurĭ anuale de joc de oină, pentru școlariĭ școlelor primare și secundare, școlelor normale-primare și seminariilor.

Aceste concursurĭ se vor ținé în fie-care an, în ḑiua de 10 Maiŭ. și vor face parte din serbarea școlară din acea ḑi, saŭ vor fi distincte de dînsa.

Vor fi concursurĭ: saŭ între echipe diferite luate din aceeașĭ școlă, saŭ între echipe luate din diferitele școlĭ ale aceluiașĭ oraș, saŭ între echipe luate din școle din orașe diferite.

Premiul va constà dintr'un obiect de artă, pe care echipa învingĕtóre îl va conservà timp de un an, până la concursul următor.

Un regulament anume va fixà detaliile acestor concursurĭ.

Anexa No. 65.

Ordinul No. 9.016 din 16 August 1902 către d-niĭ directorĭ aĭ liceelor din Buzĕŭ și din Piatra, relativ la înființarea cursuluĭ de agricultură la acele licee (pag. 214).

Domnule Director,

Sistemul școlar al uneĭ țĕrĭ trebue să fie oglinda fidelă a trebuințelor, aspirațiunilor și caracteruluĭ național al poporuluĭ care o locuesce.

Reforma școlară, care se urmăresce de câțĭ-và anĭ, are de obiect principal realisarea acestuĭ desiderat. Ne silim a face ca tinerimea, care trece prin școlile de orĭ-ce grad, să iasă din ele, nu numaĭ înzestrată cu cunoscințe gene-

www.digibuc.ro

rale și cu o educațiune națională și umanitară cât mai desăvîrșită, dar și înarmată cât mai bine pentru lupta vieții, și cu o cunoscință cât mai deplină a țării și a nevoilor ei. Anexe

Invățămîntul secundar propriu dis (liceele, gimnasiile și școlile secundare de fete), mulți cred că póte să fie sustras de la acéstă regulă generală. Ei socotesc că liceul nu are altă chemare, decât de a menținé tradițiunea clasicității antice, considerată ca suprema expresiune a geniului etic și estetic omenesc.

Credința acésta nu-și mai are astădi locul, și adepții ei merg împuținându-se pe fie-care di. Societățile moderne aŭ trebuințe numeróse și complexe, diferite de ale celor antice, și cunóscerea lor este indispensabilă acelor cari aŭ să trăiască la un loc cu contimporanii lor, iar nu cu societatea gréca și latină de acum 2.000 de ani. Viéța este prea scurtă, timpul este prea scump, pentru ca tinerii să consacre opt ani la preumblările în grădinile lui Academus, iar la vîrsta de 20 de ani să se găséscă în lume tot așà de străini, ca și un contimporan al lui Platon, care ar fi trăit douĕ-dečI și patru de secole.

In tóte țările, fără excepțiune, acésta este tendința reformelor școlare cari se urmăresc și la noi. Legile din 1898 și 1899, readuse în practică prin cea din 1901, tot acest scop îl aŭ.

Creațiunea secțiunilor reale și moderne în licee, a învĕțămîntului profesional elementar și inferior, introducerea cunosciințelor practice de agricultură în învĕțămîntul rural, aŭ tóte de scop de a acomodà fie-care fel de învĕțămînt unei anumite trebuințe concrete. Căci silința nóstră este nu de a alcătui întregul învĕțămînt al țării după un tip unic și nestrămutat, cum era până acum, ci de a-i da varietatea indispensabilă pentru ca să se pótă potrivi cu varietatea nesfîrșită a trebuințelor ce este chemat să satisfacă.

S'a început și s'a făcut ce-và în direcțiunea acésta, dar mai rĕmâne încă de făcut.

www.digibuc.ro

Anexe. Invĕţămîntul nostru secundar propriŭ ḍis (liceele şi gimnasiile) aŭ luat în ultimiĭ 38 de anĭ o desvoltare prea mare, şi de óre-ce maĭ că nu există un învĕţămînt profesional, care să-ĭ facă echilibru, resultatul a fost grămădirea peste măsură a unor cariere şi părăsirea, aprópe deplină, a tuturor celor-lalte.

Nu numaĭ atât; dar se constată că, cu tóte sacrificiile făcute pentru învĕţămînt, nu avem destuĭ ómenĭ carĭ să cunóscă, fie şi în mod teoretic, anumite cestiunĭ carĭ interesézĕ ţéra în cel maĭ înalt grad.

Vom luà ca exemplu agricultura.

Este o banalitate din cele maĭ comune vorba că „România este o ţéră eminamente agricolă". Acésta ar însemnà că, pentru noĭ, agricultura este ocupaţiunea principală, precum şi este, şi obiectul principal de preocupare, ceea ce nu este. E adevĕrat că cincĭ din şése părţĭ ale populaţiuniĭ nóstre nu fac decât agricultură; e adevĕrat că principalul isvor de bogăţie al ţĕriĭ este agricultura; dar cu tóte acestea, printr'o curióse anomalie, agricultura nu formézĕ principalul obiect de preocupare al claselor diriguitóre; iar în ceea ce privesce tinerimea, pare că într'adins s'a căutat a se depărtà de ochiĭ şi de gândul eĭ tot ce se atinge de agricultură.

Când se ḍice că „poporul engles este eminamente comerciant şi industrial"; când se ḍiceà altă dată că „Romaniĭ eraŭ un popor eminamente răsboinic", acestea sunt vorbe carĭ corespund uneĭ realităţĭ. Englesiĭ sunt „eminamente comercianţĭ şi industriaşĭ" nu numaĭ pentru-că fac mult comerciŭ şi multă industrie, dar şi pentru-că comerciul şi industria apucă pe copilul engles încă de mic şi el cresce în atmosfera preocupărilor de acéstă natură.

Romaniĭ nu eraŭ răsboinicĭ numaĭ de la cutare vîrstă înainte; acésta ar fi un non-sens; ci copilul, îndată ce se puteà ţiné pe picióre, începeà să se exercite la jocurile răsboinice, şi erà îmbibat de educaţiunea militară.

Dar învĕţămîntul românesc nu se cunósce prin nimic că este făcut pentru un popor „eminamente agricol". El ar

www.digibuc.ro

puté să convină și unuĭ alt popor, neagricultor, tot atâta cât ni se potrivesce nouĕ. Liceele nóstre sunt pline de copiĭ de sătenĭ, de arendașĭ, de proprietarĭ ruralĭ, de comercianțĭ, de industriașĭ, cărora timp de opt anĭ de ḑile li se verbesce despre orĭ-ce, afară de agricultură, de comerciŭ, de industrie—necesităților naționale de prima ordine, și cu tóte acestea, se ḑice că scopul liceelor este de a da un *învățământ general!*

Să nu se ḑică că scopul liceelor este numaĭ de a alimentà anumite cariere, așà ḑisele cariere liberale, carĭ nu aŭ nimic a face cu aceste îndeledniciri curat materiale. Un om nu póte să merite numele de om cult, dacă nu este familiarisat, măcar orĭ-cât, cu principalele probleme carĭ interesézà țéra luĭ. Viața socială nu desparte pe ómenĭ prin ziduri; din contră, ea îĭ aduce în vecĭnic contact, și este imposibil ca, într'o societate organisată, cine-và să trăiască isolat, închis în cercul intereselor și ideilor luĭ personale, cu atât maĭ puțin când e vorba de cestiunĭ așà de marĭ.

De altă parte, absolvențiĭ liceelor sunt aceia carĭ, maĭ curînd saŭ maĭ târḑiŭ, vor fi chemați a administrà, a legiferà, a guvernà; așà că, chiar dacă liceul ar fi să rĕmână și în viitor producĕtor numaĭ de funcționarĭ, de medicĭ, de advocațĭ, de profesorĭ ceea ce nu va fi — totuși el trebue să prepare pe acești tinerĭ pentru a servì țéra cu sciință și pricepere, iar nu să-și facă experiență în socotéla eĭ.

In lucrarea generală întreprinsă pentru îndemnarea pe căĭ nouĕ a învĕțămîntuluĭ, nu puteam să trecem cu vederea acéstă fórte însemnată cestiune. In acest scop, am și făcut ca, în legea învĕțămîntuluĭ profesional, să se trécă art. 75 care ḑice: „Unele școlĭ secundare de băeți se vor puté transformà treptat în școlĭ cu caracter practic și profesional, potrivit cu trebuințele locale și în vederea unor aplicațiunĭ determinate“.

Ne propunem să facem us de acest articol, în ceea ce privesce liceele din Buzĕŭ și Piatra.

www.digibuc.ro

Anexe. Nu e vorba însă de o transformare a acestor licee, ci numaĭ de o modificare parțială în programa lor, care să ne permită a ținé sémă de însemnatele considerațiunĭ desfășurate maĭ sus.

Iacă despre ce este vorba.

Legea din 1898 și programa din 1899 prevĕd în cele patru clase superióre reale predarea limbiĭ englese saŭ italiane, cu câte 3 ore pe sĕptĕmână.

Din lipsă de profesorĭ, cursul acesta orĭ nu a putut fi predat de loc până acum, saŭ că s'a predat în rele condițiunĭ.

Cu începere de la 1 Septemvrie viitor, vom consacrà aceste 12 ore pe sĕptĕmână unuĭ curs de agricultură, a căruĭ schemă ar fi cea următóre:

Cunóscerea plantelor carĭ se cultivă și carĭ se pot cultivà la noĭ. Modul lor de cultură în diversele părțĭ ale țăriĭ și îmbunătățirile ce se pot aduce. Rentabilitatea diverselor culturĭ. Modul și piețele de desfacere. Mijlócele de transport, tarifele pe căĭ ferate, pe apă, cu căruța. Industriile carĭ derivă din agricultură: zahăr, alcool, făinurĭ, etc.

Pădurĭ. Cunóscerea esențelor, utilitatea lor, modul de exploatare. Modurĭ de transport, tarife și prețurĭ de transport. Locurĭ de desfacere. Industriĭ derivate: hârtia, etc.

Vite. Rasele românescĭ; putința de îmbunătățire. Ingrijirea lor. Comerciul exterior. Industriĭ derivate: tăbăcăria, măcelăria, abatoriile, etc.

Tóte acestea cu privire deosebită asupra celor de la noĭ, căcĭ e vorba, nu de a formà agricultorĭ desăvârșițĭ, ci de a face pe liceenĭ că cunóscă starea lucrurilor din țéra lor.

Maĭ voim ca, prin introducerea acestuĭ curs, să facem să dispară din mintea multora, părințĭ și școlarĭ, prevenția care este contra orĭ-căreĭ încercărĭ de a trage folos practic din învĕțămîntul pur teoretic al liceelor. Cursul pe care voim să-l introducem va fi o aplicare plăcută și interesantă a cursurilor de botanică, de zoologie, de geografie, și va deprinde pe școlarĭ cu ideea că formulele abstracte,

www.digibuc.ro

cu carĭ sunt hrăniţĭ atâta vreme, pot fi bune şi la ce-vă în viéţă.

Ca completare a cursuluĭ, ministerul va avé grijă a organisà din când în când excursiunĭ cu şcolariĭ pentru visitarea de exploataţiunĭ rurale şi forestiere, de porturĭ, de fabricĭ, etc.

Avem convingerea că inovaţiunea acésta, departe de a stricà ce-và învĕţămîntuluĭ liceal, îĭ va da o nouă viéţă. Regiunea pe care o deservă liceul d-v. este maĭ ales proprie pentru acéstă încercare, ca una care cuprinde exploatărĭ din tóte felurile pe carĭ le avem în vedere. De aceea avem o deosebită încredere că încercarea nóstră va fi bine primită în localitate.

Totuşĭ rolul d-v. este însemnat acì, şi nu veţĭ perde din vedere că el este un rol de încredere. In adevĕr, vi se impune ca d-v. să căutaţĭ a lămurì pe aceĭ carĭ ar fi nedumeriţĭ asupra scopuluĭ şi rostuluĭ acesteĭ inovaţiunĭ, căcĭ reformele şcolare, ca tóte reformele, nu pot reuşì dacă nu sunt adoptate de opiniunea publică în deplină cunoscinţă. Veţĭ trebuì încă să urmăriţĭ cu atenţiune chiar în şcólă mersul nouluĭ învĕţămînt şi să ţineţĭ notă ḍilnică de dînsul, pentru ca ministerul să scie până la ce punct póte să înainteze pe calea acésta.

Deşì nu e vorba decât de o modificare parţială şi restrînsă în programa actuală, am creḍut necesar să vĕ punem în vedere tóte cele ce preced, pentru-că măsura nóstră are importanţa, nu atâta prin întinderea eĭ, cât prin faptul că tinde a formà un noŭ tip de liceŭ. De aceea am socotit că lucrul trebue să se facă, nu prin surprindere, ci în deplină cunoscinţă de causă.

Este bine înţeles că absolvenţiĭ secţiunĭĭ reale a liceuluĭ ce dirigeţĭ vor fi dispensaţĭ de limba englesă saŭ italiană, pretutindenĭ unde şĭ-ar continuà studiile după terminarea liceuluĭ.

www.digibuc.ro

Anexe.

Anexa 66.

Extract din raportul d-luĭ I. Bianu, președintele comisiunii examenuluĭ de absolvire a cursuluĭ secundar superior de la liceul Michaiŭ-Vitézul din Bucurescĭ, către d-l ministru al cultelor și instrucțiunii publice (pag. 226)

Domnule Ministru,

Terminându-se operațiunile examenuluĭ de absolvire a cursuluĭ secundar superior la liceul Michaiŭ-Vitézul, cu a căror conducere aț bine-voit a mĕ însărcinà prin adresa seria B. No. 4.866 de la 5 Iunie a. c., am onóre a vĕ trimite în alăturatul tabloŭ resultatul întreguluĭ examen.

Observarea tablourilor de subiecte alese de unul saŭ de maĭ mulț candidați și a celor ne alese, deși puse de maĭ multe orĭ, presintă un deosebit interes pentru cunóscerea cercului de ideĭ și de cunoscințe pentru care s'a desvoltat maĭ multă atracțiune în elevĭ și a celor pentru carĭ acéstă atracțiune nu s'a desvoltat.

In acest an intră pentru întâia óră seriĭ întregĭ de absolvenț de clasa VIII în acest examen ; de aceea comisiunea a credut că este bine să lucreze de astă dată cu destulă indulgență, rĕmânênd ca în aniĭ viitorĭ să fie maĭ severă, când atât profesoriĭ cât și eleviĭ îșĭ vor fi dat bine sémă de natura lucrărilor carĭ se cer la acest examen general de absolvire și se vor fi pregătit din vreme în consecință. Mĕ cred totușĭ dator a vĕ comunicà impresiunea comisiuniĭ și în deosebĭ a mea personală, resultată din cetirea și audirea lucrărilor examenuluĭ.

In general, eleviĭ s'aŭ arătat maturĭ, înzestrați cu variate cunoscințe; uniĭ s'aŭ distins printr'o siguranță vrednică de tótă lauda, maĭ ales în disertațiunea orală. Fórte puținĭ aŭ fost în stare să resolve exact și sigur la scris problema matematică care li s'a dat; câț-và aŭ făcut fórte slabă traducerea din limba germană în cea franceză. Cea maĭ neingrijită parte a instrucțiuniĭ acestor elevĭ este fără

www.digibuc.ro

îndoială limba română—înțeleg deprinderea de a-și scrie în limba lor cunoscințele pe carĭ le aŭ. Ceĭ maĭ mulțĭ nu sunt în stare a face frase corecte, nu aŭ cunoscințe de întrebuințarea punctuațiuniĭ, nu aŭ nicĭ un sistem de ortografie, fac greșelĭ de gramatică și de sintaxă în contra celor maĭ elementare regule de bună scriere. Uniĭ scriŭ mult maĭ bine și maĭ corect în franțuzesce decât în românesce. Acéstă stare tristă de lucrurĭ mĕ silesce, d-le ministru, să fac iar o rugăciune, pe care v'am făcut-o tot în asemenea ocasiune și într'alțĭ anĭ, ca să luațĭ tóte măsurile posibile pentru ca profesoriĭ de limba română din clasa I până în a VIII să facă pe elevĭ a se deprinde, prin exerciții cât maĭ dese și neîncetat corectate de dînșiĭ, să scrie corect limba maternă. Acésta este o necesitate de primul ordin pentru întrégă instrucțiunea lor de orĭ-ce specialitate, căcĭ numaĭ ast-fel tinerii pot devenì ómenĭ în adevĕr instruițĭ, stăpînĭ conscienți pe cunoscințele carĭ li se daŭ în școlă.

In sarcina profesoruluĭ de limba română cade în primul loc acéstă mare îndatorire ; dar toțĭ ceĭ-lalțĭ profesorĭ, atât ceĭ de sciințe exacte cât și ceĭ de istorie, geografie, religie, de limbile vechĭ și moderne, etc., toțĭ să fie îndatoraților iarăși să aibă tot-deauna în vedere, la exercițiile scrise, nu numaĭ cuprinsul, dar și forma românéscă corectă a lucrărilor elevilor.

Președintele comisiuniĭ
I. Bianu.

Anexa No. 67.

Lista subiectelor propuse pentru examenul de absolvire de clasa VIII din Iunie 1903 la liceul Michaiŭ-Vitézul (pag. 226).

a) *Lista subiectelor date pentru lucrarea în scris școlariĭ aveaŭ dreptul a alege o cestiune din cinci).*

1). Necesitatea cunoscinței istorieĭ pentru educațiunea cetățénuluĭ.

www.digibuc.ro

Anexe.

2). Reforma religiósă în Europa; causele și urmările eĭ.

3). Importanța fisiceĭ teoretice și practice. (Puncte de orientare: mașina cu vaporĭ, telegrafúl, telefonul, etc.).

4). Relațiunile între istorie și poesie.

5). Influențe străine asupra culturiĭ și în deosebĭ asupra literaturiĭ românescĭ.

b). *Lista subiectelor propuse pentru disertațiunea vorbită (școlariĭ aveaŭ dreptul a alege o cestiune din douĕ-decĭ).*

1). Urmările descopeririĭ nouluĭ continent.

2). Urmările descopeririĭ tiparuluĭ.

3). Starea țĕrilor române la urcarea în scaun a luĭ Michaiŭ-Vodă-Vitézul.

4). Cultura românéscă înainte de secolul XIX.

5). Deosebirea între cultura Românilor din secolul XIX de cea din secoliĭ anterioriĭ.

6). Starea țĕrilor române după uciderea luĭ Michaiŭ-Vodă-Vitézul.

7). Literatura românéscă înainte de secolul XIX.

8). Cronicile românescĭ din secoliĭ XVII și XVIII.

9). Despre ecuațiunĭ în genere.

10). Despre curbe în genere și legătura dintre geometrie și algebră.

11). Legătura și deosebirea dintre aritmetică și algebră.

12). Despre silogisme.

13). Lege, teorie și ipotesă în fisică.

14). Aseměnarea și deosebirea între fisică și chimie.

15). Ipotesa atomică.

16). Energie și transformarea energieĭ.

17). Legătura dintre geografie, cosmografie și sciințele naturale.

18). Canalul de Suez și influența luĭ asupra comerciuluĭ lumiĭ.

19). Om de sciințe, om de litere.

20). Relațiunile între Principatele Române și țĕrile vecine la Nord înainte de Michaiŭ-Vitézul.

21). Școla ardelénă, ideile și influența eĭ asupra culturiĭ românescĭ.

www.digibuc.ro

22). Curenţiĭ şi influenţele în literatura română din secolul XIX.

23). Literatura poporală românéscă şi influenţa eĭ asupra literaturiĭ culte.

24). Pentru ce literatura românéscă s'a desvoltat mult în secolul XIX.

25). Influenţa studiuluĭ sciinţelor positive asupra spirituluĭ omenesc.

26). Vulcaniĭ, felurile lor, causele carĭ îĭ produc, efectele lor.

27). Acţiunea fisico-chimică a apeĭ asupra scórţeĭ pămîntuluĭ.

28). Natura luminiĭ, călduriĭ, electricităţiĭ.

29). Transformism, teoria evoluţiuniĭ.

30). Educaţiunea fisică, us şi abus.

31). Despre sensaţiune.

32). Caracterele culturiĭ elene.

33). Caracterele culturiĭ romane.

34). Comerciul Românieĭ, principalele centre şi relaţiunĭ comerciale.

35). Influenţa mediuluĭ asupra animalelor: mimetism, adaptaţiune.

36). Folósele geografieĭ.

37). Folósele cetiriĭ.

38). Folósele tiparuluĭ.

39). Felul de cetire preferit şi motivele preferinţeĭ.

40). Autorul preferit şi causele preferinţeĭ.

41). Legătura dintre sciinţele positive teoretice şi aplicate şi starea economică.

42). Animale, plante, minerale; — aseměnărĭ şi deosebirĭ.

43). Desvoltarea intelectuală în seria animală.

44). Despre sóre şi stele în genere.

45). Pentru ce literatura românéscă s'a desvoltat puţin înainte de secolul XIX.

46). Industria din punct de vedere economic şi igienic.

47). Statul şi individul; legătură între eĭ.

48). Unirea Principatelor Române, causele şi urmările eĭ.

www.digibuc.ro

Anexe. 49). Omul pe pământ, aparițiunea și posițiunea luĭ între cele-lalte ființe de pe acéstă planetă.

50). Posițiunea geografică a Românilor, bunele și relele eĭ.

51). Sciința preferită și motivele preferinței.

52). Sistemul planetar, descrierea și istoricul luĭ.

53). Cultura românéscă în secolul XIX.

54). Epidemiile și măsurile profilactice în contra lor.

55). Apa, felurile eĭ și rolul eĭ în viéța omuluĭ.

56). Agricultura.

57). Aluviunĭ de mărĭ și rîurĭ, deltele.

58). Alimentarea omuluĭ.

59). Causele decăderiĭ Principatelor Române.

60). Causele reînălțăriĭ Românilor.

61). Rase, neamurĭ, națiunĭ.

62). Minele.

63). Vocea și organul vocal la om; organele producĕtóre de sunet la animale.

64). Viéța plantelor.

65). Folósele istorieĭ.

66). Influențele externe asupra literaturiĭ române în secolul XIX.

67). Influențele externe asupra culturiĭ române înainte de secolul XIX.

68). Poețiĭ liricĭ românĭ în secolul XIX.

69). Ce este patria și ce sunt datorĭ cetățeniĭ către dînsa.

70). Causele decăderiĭ Românilor în secoliĭ trecuțĭ.

71). Causele renascerĭĭ Românilor în secolul XIX.

www.digibuc.ro

Anexa No. 68. Anexe.

Circulara din 9 Ianuarie 1903 către directorii de licee (nu și de gimnasii), seminarii, școli normale și școli comerciale de gradul II, pentru organisarea excursiunilor școlare în vacanță (pag. 228).

Domnule Director,

Excursiunile școlare în timpul vacanțelor sunt, fără îndoială, un excelent mijloc de a desvoltà spiritul de inițiativă al tinerimii, pe lângă influența bine-făcétóre ce o aŭ din punctul de vedere al igienei și al instrucțiunii. De aceea socotesc că aceste excursiuni nu trebue să rĕmână în afară de preocupările nóstre.

Pentru acest motiv, am onóre a vĕ invità să examinați întru cât organisarea unor asemenea excursiuni, pentru lunile Iulie și August 1903, ar fi posibile cu școlarii din cei mai înaintați în vîrstă și mai viguroși din școla pe care o dirigeți.

Din parte-ne, credem că excursiunea, dacă s'ar face, ar trebui să se facă cam în următórele condițiuni :

1. Excursioniștii să fie numai școlari cărora etatea și vigórea lor fisică să le permită umblete mai lungi pe jos, une-ori călări, și să suporte óre-care ostenélă fisică și un traiŭ nu prea confortabil.

2. Numĕrul excursioniștilor să nu fie prea mare.

3. Conducerea excursiunii să o aibă unul saŭ mai mulți din profesorii școlii.

4. Excursiunea să se facă după un itinerar, care să fie fixat până la 31 Maiŭ cel mult, și comunicat ministeruluĭ până la 5 Iunie.

5. Durata unei excursiuni să nu trécă nici într'un cas peste 30 dile.

6. Excursiunea să se facă cu cheltuiala excursioniștilor.

www.digibuc.ro

Anexe. Ceĭ carĭ vor voĭ să participe vor trebuĭ să declare până la 30 Aprilie, şi să-şĭ verse cotisaţiunea în mâna directoruluĭ până la 15 Maiŭ cel mult.

7. Cotisaţiunea minimă a fie-căruĭ excursionist se va fixà de d-vóstră împreună cu profesorul, saŭ profesoriĭ, carĭ vor conduce excursiunea, avêndu-se în vedere durata eĭ, localităţile de străbătut, greutăţile de procurare a locuinţelor, alimentelor şi transporturilor, etc.

8. Excursiunea fie-căreĭ şcolĭ se va subdivide în grupe de câte 8 saŭ 10 şcolarĭ. Membriĭ fie căreĭ grupe vor fi însărcinaţĭ pe rînd câte o ḑi cu purtarea de grijă pentru purtarea cheltuelilor, procurarea locuinţelor, hraneĭ şi transportuluĭ, etc. pentru grupa lor ; tóte acestea sub autoritatea profesoruluĭ, saŭ profesorilor conducĕtorĭ.

9. Ministerul de instrucţiune ar puté contribuĭ la înlesnirea excursiunilor, intervenind pentru a obţiné transportul pe căile ferate cu preţ redus, înlesnind pe unde se va puté adăpostul prin mânăstirĭ, internate saŭ şcolĭ, şi intervenind la autorităţile administrative, la revisoriĭ şcolarĭ, la directoriĭ de şcolĭ şi la învĕţătorĭ, pentru a procurà excursioniştilor înlesnirile şi lămuririle ce vor fi în puterea lor.

Vĕ rog, Domnule Director, ca chiar de pe acum să vedeţĭ ce se póte face în şcóla d-vóstre anul acesta pentru organisarea uneĭ asemenea excursiunĭ, şi să ne comunicaţĭ cât de curând părerea d-vóstre.

Anexa No. 69.

Regulamentul din 22 August 1885, pentru înscrierea în clasa I secundară a absolvenţilor cursuluĭ primar din şcólele publice (pag. 248).

ART. 1. La 1 Septemvrie a fie-căruĭ an, directoriĭ şi directórele tuturor şcólelor secundare ale Statuluĭ vor con-

www.digibuc.ro

stitui câte una, două saŭ maĭ multe comisiunĭ, după trebuință, compuse din câte doĭ profesorĭ luațĭ din școlă; aceste comisiunĭ vor supune unuĭ examen sumar pe toțĭ școlariĭ carĭ cer înscrierea în clasa I și carĭ sunt provĕduțĭ cu atestate de la școlele publice primare. Fie-care comisiune va fi însărcinată cu examinarea a câte uneĭ seriĭ de 40 candidațĭ.

ART. 2. Examenul va constà din o frasă ușóră, scrisă după dictare și analisată în scris, din o problemă ușóră de aritmetică după programa claseĭ IV primare, resolvată tot în scris, și din o lectură cu voce tare. Se va da o notă pentru fie-care din aceste treĭ probe; notele la cele două probe scrise se vor însemnà chiar pe lucrare.

Școlarul se va refusà dacă va avé vre-o notă maĭ mică de cât 6 la vre una din aceste probe.

ART. 3. Probele scrise se vor legà în pachete și se vor conservà la direcțiune până la 1 Septemvrie din anul următor. când se vor arde.

ART. 4 Indată după terminarea examenuluĭ, se vor înscrie în catalóge școlariĭ admișĭ, iar lista lor se va afișà în școlă pentru sciința celor interesațĭ. Directorul va redigià un tabel de resultatul întreg al examenuluĭ, din care va înaintà un exemplar ministeruluĭ și unul inspectoruluĭ general al circumscpțiuniĭ.

ART. 5. Examinarea școlarilor preparațĭ în particular, carĭ cer înscrierea, se va face și pe viitor conform art. 121 din lege.

ART. 6. Școlariĭ repetenții în clasa I secundară, carĭ cer înscrierea în clasa I la o altă școlă, se vor înscrie fără examen, în virtutea certificatuluĭ, constatând că aŭ urmat dejà în clasa I din prima școlă.

ART. 7. Inscrierile în cele-lalte clase secundare, afară de clasa I, se vor face și de acì înainte tot conform regulelor urmate până acum.

www.digibuc.ro

Anexe. **Anexa No. 70.**

Creaţiunile şi adaosele în învĕţămîntul secundar de la 1888 pănă la 1898 (pag. 248).

a) Lista gimnasiilor si liceelor înfiinţate de la 1888 pâna la 1897:

1. Gimnasiul clasic din Caracal înfiinţat la 1 Octomvrie 1888.
2. „ „ Massim din Brăila, înfiinţat la 1 Septemvrie 1889.
3. Gimnasiul real din T.-Măgurele înfiinţat la 1 Septemvrie 1889.
4. Gimnasiul clasic din R.-Sărat înfiinţat la 15 Septemvrie 1889.
5. Gimnasiul real din Tg.-Jiŭ înfiinţat la 1 Septemvrie 1890.
6. Gimnasiul real din Vasluiŭ înfiinţat la 1 Septemvrie 1890.
7. Gimnasiul clasic din Huşĭ înfiinţat la 15 Septemvrie 1891.
8. Gimnasiul clasic din R.-Vâlcea înfiinţat la 1 Septemvrie 1891.
9. Gimnasiul clasic din C.-Lung înfiinţat la 1 Septemvrie 1894.
10. Liceul internat din Iaşĭ înfiinţat la 1 Septemvrie 1895.
11. Gimnasiul clasic din Constanţa înfiinţat la 1 Septemvrie 1896.

b) Gimnasiile transformate în licee de la 1888 pâna la 1897:

1. Gimnasiul real din Brăila la 1 Septemvrie 1888.
2. „ clasic Lazăr din Bucurescĭ la 1 Septemvrie 1890.
3. Gimnasiul clasic Michaiŭ-Vitézul din Bucurescĭ la 19 Octomvrie 1892.

www.digibuc.ro

4. Gimnasiul clasic din T.-Severin la 1 Octomvrie 1893. Anexe
5. „ „ „ Buzĕŭ „ 1 Septemvrie 1894.
6. „ „ „ Piteștĭ „ 1 Septemvrie 1894.
7. „ „ Massim din Brăila la 1 Septemvrie 1895.
8. Gimnasiul real din Piatra-N. la 1 Septemvrie 1897.
9. „ clasic din Tulcea „ 1 Septemvrie 1897.
10. „ „ „ Bacăŭ „ 1 Septemvrie 1897.

c) Divisionarele înființate între anii 1888 1897.

Gimnasiul Cantemir din Bucurescĭ.

Clasa II B înființată la 21 Septemvrie 1892.
„ Î C „ „ 1 Octomvrie 1894.

Liceul Mateiŭ-Basarab din Bucurescĭ.

Clasa II B înființată la 6 Iunie 1890.
„ I C „ „ 1 Octomvrie 1890.
„ I D „ „ 7 Octomvrie 1891 (desființată la 15 Decemvrie 1891).
„ III B înființată la 15 Decemvrie 1891.
„ IV B „ „ 12 Octomvrie 1892.

Notă.—Din acestea s'a format gimnasiul Șincaĭ.

Liceul Michaiŭ-Vitézul din Bucurescĭ.

Clasa I B înființată la 1 Septemvrie 1890.
„ I C „ „ 4 Octomvrie 1891.

Liceul St. Sava din Bucurescĭ.

Clasa II B înființată la 1 Septemvrie 1890.
„ I C „ „ 1 Octomvrie 1893.

www.digibuc.ro

Anexe.

Gimnasiul din Bacău.

Clasa I B înființată la 1 Octomvrie 1891.

Liceul din Bârlad.

Clasa I B înființată la 20 Septemvrie 1889.

Gimnasiul Massim din Brăila.

Clasa I B înființată la 17 Septemvrie 1898.

Liceul real din Brăila.

Clasa I B înființată la 7 Septemvrie 1898.
„ I C „ „ 1 Noemvrie 1898.

Gimnasiul din Buzĕŭ.

Clasa I B înființată la 1 Octomvrie 1891.
„ II B „ „ 1 Octomvrie 1896.

Liceul din Craiova.

Clasa II B înființată la 23 Septemvrie 1892.
„ III B și IV B înființate la 18 Octomvrie 1893.
„ I C și II C „ „ 16 Ianuarie 1895.

Liceul din Focșanĭ.

Clasa I B înființată la August 1891.
„ II B „ „ 7 Septemvrie 1894.
„ III B „ „ 14 Noemvrie 1895.
„ IV B „ „ 24 Septemvrie 1896.

Liceul din Galați.

Clasa I B înființată la 20 Septemvrie 1889.
„ II B „ „ 23 Septemvrie 1892.
„ III B „ „ 4 Octomvrie 1895.

www.digibuc.ro

Liceul din Pitești.

Clasa I B înființată la 22 August 1890.

Liceul din Ploești.

Clasa I B înființată la Ianuarie 1889.
„ II B „ „ 15 Decemvrie 1891.
„ III B „ „ 23 Septemvrie 1892.
„ I C „ „ 19 Septemvrie 1894.
„ IV B „ „ 5 Octomvrie 1895.

Gimnasiul din R.-Sărat.

Clasa I B înființată în 1 Octomvrie 1896.

Gimnasiul din R.-Vâlcea.

Clasa I B înființată la 4 Octomvrie 1895.

Liceul din Turnu-Severin.

Clasa I B înființată la 20 Septemvrie 1892.
„ II B „ „ 25 Octomvrie 1893.
„ I C „ „ 5 Octomvrie 1895.
„ III B „ „ 20 Septemvrie 1897, în locul clasei I C.

Anexa No. 71.

Circulara din 8 Octomvrie 1897, către directorii liceelor, gimnasiilor și către directórele externatelor secundare de fete, relativă la înscrierea în clasa I (pag. 249).

Domnule Director,

Regulamentul școlelor secundare din 28 Septemvrie 1896, la art. 4, prevede că înscrierea școlarilor în clasa I secun-

www.digibuc.ro

Anexe. dară se face în urma unuĭ concurs între copiiĭ carĭ aŭ cerut înscrierea, și numaĭ în limita numĕruluĭ de locurĭ disponibile în clasă.

Acéstă dispositiune este justificată din punctul de vedere legal, prin combinarea art. 115 și 121 din legea instrucțiuniĭ publice din 1864.

In adevĕr, dacă art. 121 spune că *școlariĭ cu atestate de la școlile publice se înscriŭ fără alt examen*, de altă parte art. 115 ḑice că nu vor fi maĭ mult de 50 de școlarĭ într'o clasă ; și, când vor fi maĭ mulțĭ, să se formeze clase divisionare. Cum însă numĕrul claselor divisionare este limitat, și prin încăperile de carĭ se dispune în școlele existente, și prin personalul didactic, și maĭ ales prin fondurile acordate în budget pentru acest scop, nu rĕmâne pentru a limită numĕrul școlarilor uneĭ clase la 50, decât a limită numĕrul admisiunilor, și pentru acésta e natural a se admite numaĭ ceĭ maĭ bunĭ și maĭ în măsură de a urmă cu folos cursul secundar, alegêndu-se prin concurs.

Negreșit că măsura acésta nu se póte aplică școlarilor carĭ aŭ fost odată admiși în cursul secundar, și de aceea regulamentul nu o aplică decât celor ce se presintă pentru intrarea în clasa I.

Concursul de înscriere în școla secundară, regulamentat pentru prima óră în 1885, desființat de atuncĭ și reînființat în maĭ multe rînduri, este una din dispositiunile cele maĭ importante, luate în aniĭ din urmă, în materie de învĕțămînt.

In prima linie, ea tinde să ușureze clasele secundare de grămădirea excesivă de astă-ḑĭ. In adevĕr, legea din 1864 limită numĕrul școlarilor uneĭ clase la 50. Acésta a făcut-o, nu în vederea spațiuluĭ de care prevedeà că se va dispune în clase, ci pentru a nu face imposibilă sarcina profesoruluĭ de a se ocupà de aprópe de toțĭ școlariĭ sĕĭ ; căcĭ nicĭ o metodă didactică, cât de bună ar fi, nu póte să dea verĭ-un resultat dacă nu e cu putință ca toțĭ școlariĭ să fie într'una exercitațĭ și cercetațĭ. Acest lucru este impo-

www.digibuc.ro

sibil cu o clasă al căreĭ efectiv s'a ridicat la 80, 90 şi chiar peste 100 de elevĭ.

La noĭ, acésta s'a perdut din vedere, şi în loc de a se căutà a se aplicà art. 115 din lege, care aveà o importanţă esenţială pentru asigurarea seriosităţiĭ studiilor, el s'a pus cu totul la o parte.

Resultatul îl cunóscem cu toţiĭ: clase umplute cu sute de şcolarĭ maĭ tot-deauna grămădiţĭ într'un spaţiŭ nesuficient, într'un aer infectat, fără nicĭ o supraveghiare disciplinară; dar, ce e maĭ rĕŭ, neexaminaţĭ lunĭ întregĭ, şi când le vine rîndul să fie şi eĭ cunoscuţĭ de profesor, acésta se face în grabă, în mod superficial, în douĕ, treĭ minute. De altă parte, învĕţămîntul profesoruluĭ, repartisat asupra unuĭ numĕr aşa de mare de şcolarĭ, nu maĭ póte avé energia, intensitatea ce ar trebuì să aibă.

Resultatul este deplorabil şi pentru sănătatea şcolarilor şi pentru întregul învĕţămînt secundar, care este, putem ḑice, anihilat în cea maĭ mare parte. Şi cea maĭ bună dovadă de acésta este numĕrul colosal de repetenţĭ ce rĕmân în tóte clasele şi maĭ ales în clasa I.

In starea normală, repetenţiĭ ar trebuì să fie o excepţie în fie-care clasă; când eĭ devin regulă, cum e în şcolile nóstre secundare, este dovadă pipăită că şcóla merge rĕŭ de tot, de vreme ce o aşà de mare parte din ostenelile şi din timpul, şi al şcolarilor, şi al profesorilor, cum şi din cheltuelile făcute de Stat şi de părinţĭ, se perde în zadar.

Cum că învĕţămîntul nostru secundar are multe neajunsurĭ, este sciut de toţĭ; dar una din causele principale pentru carĭ el nu merge bine, este de sigur numĕrul prea mare de şcolarĭ în fie-care clasă, şi preparaţia nesuficientă a majorităţiĭ celor ce intră în cursul secundar. Amândouĕ aceste rele este destinat să le combată concursul de înscriere în clasa I secundară; printr'însul se póte stabilì în mod radical grămădirea peste măsură a copiilor în aceeaşĭ clasă şi tot-deodată se pot admite numaĭ aceĭ copiĭ, al căror grad de preparaţiune este suficient pentru a le asigurà urmarea cu succes a cursurilor secundare; el va în-

www.digibuc.ro

Anexe. lăturà însă pe aceia carĭ de maĭ nainte sunt destinaţĭ în mod fatal, orĭ să nu-şĭ termine şcóla, pentru-că vor rĕmâné repetenţĭ în cursul eĭ, saŭ să o termine aşà de rĕŭ, încât să nu le serve la nimic studiile ce le vor fi luat atâţia anĭ din viéţa lor, bunĭ pentru o altă muncă maĭ spornică, şi pentru eĭ şi pentru ţéră.

* * *

Anul trecut, concursul de înscriere în clasa I s'a făcut în condiţiunĭ defavorabile, din causa noutăţiĭ luĭ şi a timpuluĭ scurt de care s'a dispus pentru a se luà măsurile necesare.

Anul acesta, ministerul a avut grijă din timp a pune în vederea tuturor, profesorĭ şi părinţĭ, apropierea luĭ şi modul cum trebue făcut.

Măsurile acestea aŭ avut de efect că concursul de înscriere s'a făcut anul acesta în genere în condiţiunĭ mult maĭ bune şi a presentat inconveniente mult maĭ micĭ decât anul trecut.

Este adevĕrat că nicăieră admisiunile nu s'aŭ mărginit la numĕrul de 50 pe clase, dar acésta nicĭ că se puteà face anul acesta. In adevĕr, trecerea bruscă de la starea de până astă-dĭ, când admisiunile se făceaŭ fără nicĭ o limită, la starea direct opusă, ar fi provocat prea multe nemulţumirĭ, maĭ ales din partea acelora carĭ nu înţeleg încă utilitatea acesteĭ măsurĭ. Un alt motiv este numĕrul cel mare de repetenţĭ, carĭ umplu clasele nóstre secundare, şi maĭ ales clasa I. Aceştia ocupă locurile lor în şcólĭ, şi prin urmare reduc numĕrul admisiunilor nouĕ, ce se pot face; şi de óre-ce în unele şcolĭ se găsiaŭ dejà în clasa I câte maĭ mult de 50 de repetenţĭ, ar fi urmat ca în aceste şcolĭ să nu se pótă face nicĭ o admisiune nouă.

Din aceste cause, numĕrul înscrierilor în clasa I a fost şi anul acesta, pretutindenĭ maĭ mare decât 50 pe fie-care clasă. La acéstă cifră nu se va ajunge decât maĭ târdiŭ, în urma uneĭ acţiunĭ continue de maĭ mulţĭ anĭ, şi din partea ministeruluĭ şi din partea direcţiunilor şcolilor se-

www.digibuc.ro

cundare. Până atunci, concursul de înscriere va intrà în obiceiurile publicului, care se va deprinde cu ideia că numĕrul şcolarilor dintr'o clasă trebue să fie mărginit, iar nu ilimitat ca adĭ. Prin reducerea gradată a efectivului claselor, calitatea învĕţămîntului se va ridicà, prin urmare, numĕrul repetenţilor se va micşorà, aşà că şi a doua causă, care împedecà încă realisarea efectivului de 50 pe clase, se va înlăturà.

Dar pentru a se ajunge la acest resultat, repet că e de absolută necesitate acţiunea continuă şi concordantă, timp de maĭ mulţĭ anĭ, şi a ministeruluĭ şi a direcţiunilor şcólelor secundare.

Anul acesta însă s'a constatat că unele direcţiunĭ aŭ aplicat regulamentul în mod greşit, aşà că efectul bun ce se puteà aşteptà de la dînsul s'a redus în unele locurĭ aprópe la nimic.

Unele aŭ primit înscrierĭ până la completarea numĕruluĭ de locurĭ disponibile, refusând tóte cererile venite în urmă. Cu modul acesta aŭ putut fi admişĭ şcolarĭ slabĭ, pe când se respingeaŭ alţiĭ, carĭ la concurs ar fi dovedit că sunt maĭ în măsură să urmeze cursul secundarc decât ceĭ admişĭ în locul lor.

Alţĭ directorĭ aŭ făcut concursul în condiţiunĭ aşà de slabe. în cât în urma luĭ aŭ înscris maĭ pe toţĭ candidaţiĭ; uniĭ directorĭ aŭ grămădit în clase până la 130 de şcolarĭ.

In fine, mulţĭ directorĭ aŭ înţeles că trebue să admită nu atâţia şcolarĭ câţĭ e posibil a se impune unuĭ profesor în mod raţional, ci cel maĭ mare numĕr ce putea face să intre în băncĭ, chiar grămădindu-ĭ în aşà fel, în cât să le devină imposibilă orĭ-ce mişcare, necum să se pótă exercità asupra lor vre-o supraveghiare saŭ să se întrebuinţeze cu eĭ vre-o metodă de învĕţămînt.

In maĭ tóte aceste casurĭ se pare că scopul a fost de a evità nemulţumirile părinţilor copiilor, carĭ nu ar fi fost admişĭ.

Modul acesta de a se înţelege şi de a se aplicà regulamentul este evident că zădărnicesce cu totul bunele efecte

www.digibuc.ro

Anexe. ce ar puté el să aibă. In asemenea condițiuni, cum să mai spere cine-vă reducerea gradată a efectivuluĭ claselor, ușurarea sarcineĭ imposibile, impusă astădĭ la atâția profesorĭ, îmbunătățirea învățământuluĭ secundar ? Dacă o dispositiune de așà însemnătatea ar trebui să fie înțelésă în acest fel, ar trebui să renunțăm la orĭ-ce speranță de îndreptare, și să ne resignăm a admite că învățământul nostru este condamnat a devenì și a rămâné o simplă ficțiune, de óre-ce nu se vede care ar fi putința de a se pune capĕt acesteĭ situațiunĭ.

E adevĕrat că, îndată după 1 Septemvrie, cererile de înființărĭ de clase divisionare aŭ început a curge la minister. Unele veniaŭ de la părinți și de la școlarĭ, și acestea eraŭ explicabile până la un punct; aŭ venit însă unele de la direcțiunile carĭ făcuseră înscrierile în modul arătat maĭ sus, ceea ce erà maĭ puțin logic.

Ministerul nu a dat urmare nicĭ uneia din aceste cererĭ. Primul motiv, care singur ar fi suficient, este că budgetul anuluĭ acesta nu conținea nicĭ o sumă pentru înființărĭ de clase secundare divisionare, și că dificultățile presente nu-ĭ permiteaŭ a cere credite suplementare pentru acest scop.

Este însă un alt motiv de ordine cu mult superióră, care a condus pe minister.

Intre învățământul primar și cel secundar este o deosebire capitală: cel d'întâiŭ este obligator pentru toțĭ copiiĭ, cel de al doilea nu.

Din obligativitatea învățământuluĭ primar resultă pentru Stat îndatorirea de a da loc în școlile primare tuturor copiilor de 7—14 anĭ, și îndatorirea acésta nu va fi împlinită decât atuncĭ când școlile primare vor avé destuĭ institutorĭ și învățătorĭ și localurĭ destul de vaste pentru a conține pe toțĭ copiiĭ în etate de școlă primară.

Nu este tot așà pentru învățământul secundar. Aci obligațiunea Statuluĭ este mărginită de mijlócele sale financiare și de necesitățile sociale po carĭ învățământul secundar este destinat să le satisfacă.

Cestiunea mijlócelor financiare este dejà ea singură fórte

www.digibuc.ro

serióșă. Țéra nóstră este, credem, singura pe lume în care învĕțămîntul secundar este cu totul gratuit. Acésta impune Statuluĭ o sarcină grea, care nu se póte mărì peste măsură, pentru-că atuncĭ țéra nu ar maĭ fi în stare să o suporte. Acéstă singură causă ar fi de ajuns pentru a nu permite înmulțirea la infinit a șcólelor secundare.

Dar maĭ este pentru acésta și motivul încă maĭ serios, că școlile secundare sunt destinate a satisface anumite trebuințe ale societățiĭ, că aceste trebuințe sunt limitate, și că, dacă școlile secundare s'ar sporì maĭ mult decât aceste trebuințe reclamă, s'ar creeà o sumă de ómenĭ declasațĭ, spre nenorocirea lor și spre primejduirea rîndueliĭ țĕriĭ. Gimnasiile, liceele, școlile secundare de fete nu trebuesc înmulțite peste măsură, tot așà precum nu trebuesc înmulțite școlile normale, saŭ școlile militare saŭ, seminariile. Nu trebue ca tótă tinerimea țĕriĭ să fie exclusiv bacalaureată, tot așà precum nu trebue ca toțĭ tineriĭ să fie seminariștĭ, saŭ militarĭ, saŭ profesorĭ, saŭ ingineriĭ. Ar fi o desechilibrare a funcțiunilor Statuluĭ, celor maĭ esențiale, de a precipità tótă tinerimea studióșă într'o singură direcțiune, spre nisce cariere limitate carĭ nu sunt departe de a se completà, cu riscul de a unplé țéra cu ómenĭ inutilĭ și pentru țéră și pentru dînșiĭ, pe când atâtea alte cariere, unde se cer mulțĭ lucrătorĭ, rĕmân în părăsire.

Este o mare greșélă, care însă este fótre generală, de a crede că toțĭ copiiĭ aŭ dreptul, uniĭ cred datoria, de a trece și liceul. Dreptul lor este mărginit prin numĕrul locurilor pe carĭ Statul are putința să li-l pună la dispositiune, avênd în vedere mijlócele luĭ și trebuințele sociale pe carĭ el e dator să le satisfacă. Dreptul lor maĭ este mărginit și prin putința lor de a urmà cu folos învĕțămîntul secundar și dacă nu toțĭ absolvențiĭ cursuluĭ primar trebue să trécă în cel secundar, urméză că trebue făcută între dînșiĭ o selecțiune. In alte țĕrĭ, selecțiunea asésta se face prin faptul că învĕțămîntul secundar e plătit. Acésta este selecțiunea făcută după avere. La noĭ mijlocul acesta de alegere nu există, și bine este că nu există;

www.digibuc.ro

Anexe. dar în lipsa luĭ trebue să se găséscă un altul, care nu póte fi decât selecțiunea după capacitate, cea maĭ dréptă și maĭ liberală din tóte.

Acésta este rațiunea concursuluĭ de înscriere în cursul secundar.

* * *

Se pune însă întrebarea: ce viitor se reservă copiilor carĭ nu se pot înscrie în licee, gimnasiĭ saŭ externate secundare?

Rĕspunsul este că trebuințele țĕrĭĭ sunt multiple și variate, și că nu este nimenĭ care să nu găséscă întrebuințarea activităților sale în modul cel maĭ potrivit aptitudinilor sale. Totul este a sci cine-và să-și alégă calea.

Până acum, marea majoritate a copiilor, ce terminaseră cursul primar și carĭ doriaŭ să studieze maĭ departe, nicĭ nu-și da ostenéla să facă acéstă alegere; toțĭ credeaŭ că singura cale posibilă este liceul. Am arătat, credem, în deajuns cât de greșită erà credința acésta. Liceul nu póte pregăti pentru tóte carierele posibile; el are destinațiunea luĭ specială și e absurd a i se cere să îndestuleze el singur tóte nevoile vieții complicate a Statuluĭ. Afară de acésta, el reclamă de la ceĭ ce-l urméză óre-carĭ calități de spirit și de óre-care dosă de preparațiune, pe carĭ nu toțĭ pot să le aibă, maĭ ales avênd în vedere că liceul, prin sine însușĭ, nu este alt decât o preparare pentru universitate, și că în mod logic cel ce întreprinde să urmeze liceul ar trebuì să se considere angagiat a urmà și universitatea.

Printre nevoile de prima ordine ale țĕrĭĭ sunt acele carĭ se referă la cultura pămîntuluĭ. Patru din cincĭ părțĭ ale populațiuniĭ nóstre se ocupă cu dînsa. Este dar util ca toțĭ aceĭ carĭ aŭ să ocupe cu dînsa să se pregătéscă în consecință.

Proprietariĭ marĭ și micĭ carĭ își caută singurĭ moșiile, arendașiĭ, rĕzeșiĭ și cultivatoriĭ nu vor fi de loc maĭ bunĭ lucrătorĭ aĭ pămîntuluĭ când vor fi citit pe Horațiŭ; dar le ar

www.digibuc.ro

prinde fórte bine cunoscințe agricole căpětate în școle anumite.

Industria nóstră este încă la începutul eĭ, dar silințele energice ce face de cât-và timp pentru a se desvoltà arată în deajuns ce câmp larg și mănos presintă ea activităților tinerimiĭ harnice și inteligente.

Comerciul îl lăsăm în părăsire, deși el e în stare să îmbogățéscă și țéra și pe ceĭ ce i s'ar consacrà. Trebue să-l reabilităm în ochiĭ tinerimiĭ și să lucrăm cu energie pentru a o îndrumà spre dînsul.

Se va rĕspunde însă că pentru maĭ tóte aceste specialități lipsesc școlile necesare. Acésta este exact; dar școlile se vor înființà lesne și repede; Statul nu numaĭ că nu s'ar opune, dar ar intrà cu bucurie pe calea acésta. Cum póte însă să o facă, când curentul îl împinge, ca un potop, tot spre învĕțămîntul secundar? In fie-care an i se cere mereŭ, ba să înființeze un gimnasiŭ, ba să transforme un gimnasiŭ în liceŭ, ba să adaoge divisionare la gimnasiile și liceele existente. Este o enormă consumațiune de banĭ și de personal ce i se impune cu modul acesta; așà că mijlócele carĭ ar puté fi consacrate, și cu cât folos! pentru a creeà școlĭ de utilitate nemăsurată, se firosesc în creațiunĭ de clase divisionare pe la licee și gimnasiĭ, nu numaĭ inutile, dar chiar vătĕmătóre. Costul învĕțămîntuluĭ secundar la noĭ este aprópe jumătate din costul celuĭ primar, pe când în cele-lalte țĕrĭ el este abià de a cincea saŭ a șésea parte. Dacă proporțiunea acésta ar fi păzită și la noĭ, ar rĕmâné disponibile câte-và milióne pe an, și un însemnat personal didactic, care ar puté servì pentru înființarea școlelor speciale, a căror trebuință este așà de simțită.

Domnule Director,

Cestiunea, despre care tratéză acéstă circulară, este de sigur una din cele maĭ grave, din cele carĭ interesézà adĭ țéra nóstră. Ea nu va avé o soluțiune repede. Dar pentru ca să aibă o soluțiune, trebue ca opiniunea publică să fie

www.digibuc.ro

Anexe. bine luminată asupra eĭ. Acésta nu se póte face decât prin concursul luminat al tuturor celor carĭ cunosc cestiunea, şi-şĭ daŭ sémă de însemnătatea eĭ. Pentru acésta ministerul se adreséză d-vóstre şi prin d-vóstră întreguluĭ corp didactic secundar, cerênd fie-căruia ca, în cercul activităţiĭ sale, să facă a se înţelege că măsurile ce se ieaŭ, pentru a stăvili invasiunea şcólelor secundare de un numĕr de şcolarĭ disproporţionat, nu sunt nisce simple măsurĭ de vexaţiune, ci aŭ un rost fórte însemnat, care, în primul loc, este însuşĭ interesul bine înţeles al copiilor şi al părinţilor. Ministerul nu-şĭ disimuléză că sarcina acésta nu este uşóră, şi că multe greutăţĭ va trebui să învingă şi el şi colaboratoriĭ sĕĭ, până să atingă acest resultat. Dar scopul ce avem în vedere este aşà de înalt, în cât suntem siguri că nimenĭ nu va esistà un moment de a trece peste preocuparea uneĭ vane popularităţĭ pentru a contribuì la îndrumarea şcóleĭ nóstre naţionale pe calea ce trebue să urmeze. Când ţinta acésta va fi atinsă, se va fi realisat, credem, unul din cele maĭ însemnate acte ale vieţeĭ nóstre publice, şi meritul acestuĭ resultat va revenì aćelora carĭ vor fi lucrat, în mod continuŭ şi stăruitor, pentru realisarea luĭ.

Anexa No. 72.

Circulara din 8 Octomvrie 1898 adresată şcólelor secundare, relativă la aplicarea legiĭ şi regulamentuluĭ noŭ (pag. 249).

Domnule Director,

Perióda de 15 ḑile, care a trecut de la 1 până la 15 Septemvrie, va trebuì să fie considerată ca una din cele maĭ însemnate în istoria şcólelor nóstre, de óre-ce într'însa s'a început aplicarea noueĭ legĭ a învĕţămîntuluĭ secundar şi superior.

www.digibuc.ro

Fără îndoială, va mai trece vreme până ce acéstă lege să fie pe deplin aplicată; dar, în ḑilele acestea, s'a pus cel puţin un început uneĭ măsurĭ de o importanţă capitală, reclamată de anĭ întregĭ de toţĭ ceĭ pe carĭ îĭ interesézĕ bunul mers al şcóleĭ şi carĭ aŭ grija viitoruluĭ. E vorba de limitarea numĕruluĭ de şcolarĭ din fie-care clasă. Anexe.

Legea cea nouă cuprinde două dispoşiţiunĭ carĭ se referă la acéstă cestiune: una (art. 16), care limitézĕ, la 50 pentru cursul inferior, şi la 40 pentru cursul superior, numĕrul de şcolarĭ din fie care clasa; a doua (art. 15), care prescrie limitarea admiterilor în clasa I secundară după media notelor de aritmetică şi de limba română din ultima clasă primară.

Indelungata practică a sistemuluĭ nenorocit, de a se admite într'o clasă orĭ-câţĭ şcolarĭ, este intrată atât de adânc în obiceiurĭ, încât anul acesta măsura salutară prevĕḑută de lege nu s'a putut aplicà decât cu óre-carĭ temperamente. Ministerul a ţinut însă, ca, cu nicĭ un preţ, admisiunile nouĕ în clasa I să nu se facă alt-fel decât în limitele legiĭ. Făcênd ast-fel, ministerul este sigur că, independent de alte avantagiĭ, măsura acésta va avé ca efect de a pune în evidenţă deosebirea care este între o clasă cu şcolarĭ aleşĭ şi în numĕr limitat, şi o clasă unde se admit şcolariĭ cu sutele, fără nicĭ o precauţiune de a depărtà pe ceĭ carĭ nu pot urmà cu folos cursul secundar. Suntem siguri că, la finele anuluĭ şcolar, profesoriĭ carĭ vor fi avut a conduce asemenea clase, când vor face comparaţiune cu clasele lor din aniĭ trecuţĭ, vor avé impresiunea de a fi eşit dintr'un vis rĕŭ, şi de a fi început o nouă viéţă şcolară, întru nimic aseměnată cu chaosul din aniĭ trecuţĭ. Mai sperăm că şi părinţiĭ vor aprecià, prin comparaţiune, avantagiul sistemeĭ celeĭ noue, şi că cu timpul lumea se va deprinde cu binele, precum până acum a fost deprinsă cu rĕul.

Ca să ajungă aci, ministerul a avut, în aceste câte-và ḑile, să lupte cu enorme greutăţĭ; şi avem părerea de rĕŭ a constatà că aŭ fost uniĭ, carĭ, pentru interese şi consideraţiunĭ cu totul străine de interesul şcóleĭ, aŭ făcut tot

www.digibuc.ro

Anexe. ce aŭ putut a-ĭ mări aceste greutăți, usând de tóte mijlócele posibile pentru a induce în eróre opiniunea publică, și a o ridică contra uneĭ măsurĭ pe care nicĭ un om cu dréptă judecată nu o puteà critică. Ministerul nu s'a preocupat de aceste încercărĭ; el și-a făcut datoria, și cu tótă greutatea circumstanțelor, are acum satisfacțiunea de a fi făcut pentru prima óră, ca școlele secundare să încépă a funcționà cu clase limitate, ocupate de școlarĭ selecționați, și acésta maĭ fără nicĭ o sarcină nouă pentru Stat.

Dar, cu tot succesul acesta, ministerul nu-și disimuléză că cestiunea presintă încă marĭ greutățĭ, și rolul séŭ nu este sfîrșit, pe câtă vreme ele vor subsistà.

Greutatea cea mare este de a face ca să intre, în convingerea celuĭ maĭ mare numĕr de ómenĭ, ideea că intrarea în școla secundară nu este un drept, nicĭ o datorie pentru toțĭ copiiĭ carĭ termină cursul primar. Trebue să se încredințeze toțĭ că liceul nu este, ca școla primară, o școlă prin care trebue ca toțĭ să trécă negreșit, orĭ-care ar fi direcțiunea ce ar luà pe urmă în viéță. Liceul este în felul luĭ o școlă specială, de óre-ce el corespunde la anumite trebuințe, și de óre-ce frecuentarea luĭ este nu numaĭ inutilă, dar chiar vătĕmătóre pentru aceia carĭ în viéță vor urmà o direcțiune diferită de aceea pentru carĭ prepară liceul. Pe lângă acestea, pe când tótă lumea póte să urmeze școla primară, orĭ-care ar fi condițiunea sa socială și capacitatea sa intelectuală, nu orĭ-cine póte urmà liceul; trebue pentru acésta ca tînĕrul să aibă un grad de preparațiune suficient; maĭ trebue să fie în posițiune de a trece prin o periódă de cel puțin opt anĭ, în carĭ consumă mult și nu produce nimic. E adevĕrat că, ca corectiv la acest din urmă inconvenient, sunt bursele și ajutórele diverse date de Stat; dar ce sunt acestea, pe lângă marele numĕr de tinarĭ carĭ năzuesc la dînsele?

Aceste lucrurĭ, așà de simple și așà de evidente, nu sunt cunoscute, orĭ nu sunt admise decât de un mic numĕr de ómenĭ. Diverse împrejurărĭ, pe carĭ ar fi prea lung și inutil a le desvoltà aci, aŭ contribuit a face să se consi-

www.digibuc.ro

dere liceul ca un fel de pórtă, prin care orĭ-cine este dator să trécă, saŭ prin care are dreptul să trécă. Nu se iea în sémă că Statul este singur care suportă tóte poverile, că puterile luĭ sunt limitate, şi că poverile ce pórtă, din causa învĕţămîntuluĭ secundar, sunt dejà colosale şi cu totul în disproporţiune cu ceea ce tot el este dator să dea învĕţămîntuluĭ primar. Dar s'a trecut peste consideraţiunea asésta, grămădindu-se în clase, până la nisce cifre fantastice, copiĭ carĭ, în mare majoritate, nicĭ nu sunt în stare să le urmeze. Acésta a ruinat învĕţămîntul, şi a fost o causă de ruină şi pentru societatea care-şĭ înţelegeà aşà de rĕŭ interesul sĕŭ. In adevĕr, ce ruină maĭ mare póte fi decât aceea ca imensa majoritate a copiilor, adică 96⁰ , din aceia carĭ se obstinéză a intrà în liceŭ, să rĕmână pe drum, cu cursul neterminat, fără nicĭ o carieră făcută, cu anĭ întregĭ perduţĭ, vegetând pe băncile liceuluĭ, în loc de a fi lucrat ca să-şĭ formeze o carieră sigură şi onorabilă? Şi cu tóte acestea, aşà este: din 100 de copiĭ ce intră în cursul secundar, *abià patru îl terminà*; ceĭ-lalţĭ rĕmân perduţĭ, declasaţĭ, aruncaţĭ de valurile vieţeĭ de la un ţĕrm la altul, eternĭ cerşetorĭ de posturĭ, nenorociţĭ, condamnaţĭ pentru tótă viéţa la supliciul nesiguranţeĭ ḑileĭ de mâine, aventurierĭ carĭ devin pe ḑi ce merge un pericol social, prin crescerea necontenită a numĕruluĭ lor.

Domnule Director, d-vóstră sunteţĭ om al şcóleĭ, şi sunt sigur că cunósceţĭ aceste lucrurĭ tot aşà de bine ca şi mine. D-vóstră sciţĭ că tabloul acesta, departe de a fi exagerat, nu arată încă rĕul în tótă întinderea luĭ. Nu aveţĭ decât să vĕ gândiţĭ la ce a devenit tótă mulţimea de repetenţĭ carĭ cu sutele pe fie-care an aŭ părăsit şcóla d-vóstre, pentru a se perde în lume, ca să vĕ cuprindă o nemăsurată grijă de viitorul acesteĭ tinerimĭ, ce se perde sub ochiĭ noştri. De aceea nu mĕ tem că ómeniĭ de şcólă mĕ vor taxà de exageraţiune. Eĭ trebue să-şĭ dea séma, ca şi mine, de mărimea pericoluluĭ; şi ceĭ cărora până acum le vor fi scăpat din vedere aceste lucrurĭ trebue să se deştepte şi să se pună pe lucru, pentru a stăvilì rĕul. Acésta

www.digibuc.ro

Anexe. este pentru dînșiĭ o datorie de patriotism; maĭ mult, o datorie de onestitate.

Domnule Director, adresa de față ese din cercul cestiunilor de carĭ se ocupă de ordinar corespondența ministeruluĭ cu d-vóstră. Nu este vorba acĭ despre cestiunĭ de administrațiune curentă, despre aplicarea cutăreĭ dispositiunĭ saŭ luarea cutăreĭ măsurĭ de detaliŭ. Cestiunea de care mĕ ocup acĭ este de o ordine cu totul superióră; este din acelea carĭ de ordinar se tratéză alt-fel decât prin circulare ministeriale. Fiind acĭ vorba de o cestiune socială de prima ordine, s'ar cuvenì să o vedem agitată în opiniúnea publică, în presă, în scrierĭ de tot felul. Dar, la noĭ, preocupările sunt îndreptate, în mod prea exclusiv, în alte direcțiunĭ. Grija viitoruluĭ nenorocit ce se prepară țĕriĭ, prin direcțiunea rĕŭ înțelésă ce se imprimă educațiuniĭ tinerimiĭ, nu preocupă decât pe câțĭ-và bărbațĭ isolațĭ. Dar, orĭ-carĭ ar fi convingerea, devotamentul și stăruința cu care ar lucrà aceștia, ce vor puté face eĭ singurĭ, când e vorba de a schimbà curentul care târăsce o țéră întrégă? Nu, acésta nu este o lucrare numaĭ pentru câțĭ-và; trebue ca ḑecimĭ, sutimĭ de ómenĭ, cu pricepere și bună-voință, se pună umĕr lângă umĕr, pentru a aduce țĕriĭ acest imens serviciŭ, unul din cele maĭ marĭ ce i se pot aduce.

Iacă, Domnule Director, pentru ce mĕ adresez d-vóstre și prin d-vóstră întreguluĭ corp didactic al școleĭ ce dirigețĭ. Acésta nu este atât o adresă ministerială, pe cât este un apel, un strigăt de alarmă, pentru a deșteptà pe ómeniĭ de bună-voință și a-ĭ grupà într'o acțiune comună în folosul binelui public. Pun pentru astăḑĭ pe al doilea plan grija catalógelor, programelor, examenelor, pedepselor și recompenselor, și chem pe dascălĭ la o lucrare mare, demnă de un corp numeros și instruit cum este al lor. Dascăliĭ trebue să-șĭ dea séma de însemnătatea roluluĭ la care sunt chemațĭ; eĭ trebue să înțelégă că, de astă dată, li se cere să lucreze, nu numaĭ ca învĕțătorĭ aĭ copiilor, dar ca colaboratorĭ pentru o prefacere în nisce deprinderĭ dejà vechĭ ale țĕriĭ. Va fi, fără îndoială, o lucrare grea și lungă; dar

www.digibuc.ro

tocmaĭ greutățile eĭ trebue să ne îmbărbăteze la muncă, și să ne simțim onorațĭ că corpul nostru se găsesce cel maĭ demn și maĭ potrivit pentru a fi chemat la acéstă sarcină, pe care alțiĭ nu aŭ avut încă curagiul să și-o asumeze. Iar, dacă, din contra, corpul didactic nu va înțelege chemarea ce i se adreséză, saŭ nu va voi să rĕspundă la dînsa, grea va fi rĕspunderea luĭ în fața țĕriĭ, pentru-că îĭ va fi refusat un serviciŭ așà de mare, pe care puteà să i-l facă, și de care atârnă o așà de însemnată parte din viitorul eĭ. Grea va fi rĕspunderea luĭ și față de el însuși, pentru-că va fi lăsat să-ĭ scape acéstă ocasiune de a merità recunoscința țĕriĭ, și de a se ridică în stima ómenilor cu dor de binele public.

Este tocmaĭ un an de când m'am adresat încă odată corpuluĭ didactic asupra aceleiași cestiunĭ, prin circulara din 8 Octomvrie 1897. Cu adâncă părere de rĕŭ, am vĕḑut că apelul meŭ de atuncĭ nu a avut nicĭ un rĕsunet. Nicĭ o mișcare nu s'a făcut în sensul ideilor expuse atuncĭ, de și nu cred să fie om care să nu le aprobe. Ce ḑic? Asaltul pentru intrarea în licee și gimnasiĭ a fost, póte, anul acesta maĭ furios decât orĭ-când. Deși legea prescrià anume limitarea numĕruluĭ de admisiunĭ; deși, prin regulament, s'a căutat a se regulà lucrurile în modul cel maĭ echitabil posibil; deși, pentru aplicarea acestuĭ regulament, s'a usat de tóte atenuările compatibile cu legea, nu am vĕḑut, pe nicăerĭ, ca lumea să fi înțeles rostul dispositiuniĭ legiĭ, și să-și fi dat séma că acea dispositiune erà spre binele eĭ. Am vĕḑut cerêndu-se cu insistență a se călcà legea, a se renunțà la cel maĭ eficace dintre mijlócele eĭ de îndreptare, pentru a se face loc unor copiĭ ale căror certificate purtaŭ notele 3 saŭ 4 la limba română saŭ la aritmetică; copiĭ carĭ, prin urmare, vor fi absolut incapabilĭ să urmeze liceul, carĭ vor rĕmâné repetenți la anul, carĭ cu siguranță nu vor fi în stare să termine liceul, și carĭ, prin urmare, vor merge și eĭ să măréscă numĕrul celor carĭ îșĭ vor fi perdut aniĭ lor ceĭ maĭ buni de muncă, și se vor fi condamnat pentru tótă viéța la trista

www.digibuc.ro

Anexe. sórtă a inutililor, vecînic postulanți și vecînic alungați; și acésta, numaĭ pentru satisfacrea unuĭ amor propriŭ, rĕŭ înțeles, saŭ, de multe orĭ, pentru ca să se scape acasă de turbulența unuĭ copil nedisciplinat. Cererile de înființare de clase paralele aŭ curs cu grămada. In mijlocul acesteĭ furtunĭ, ministerul a rĕmas fără nicĭ un ajutor din nicĭ o parte. Cu tóte acestea, el și-a făcut datoria până la capĕt; a resitat din tóte puterile la un curent pe care-l găsesce cu totul nenorocit; a căutat să lumineze pe cetățenĭ asupra interesuluĭ lor bine înțeles, fără a se preocupà nicĭ un moment de grija uneĭ popularităților rĕŭ înțelese; căcĭ ministerul socotesce că este pentru dînsul o adevĕrată datorie de onestitate, după cum am spus maĭ sus, de a se pune însușĭ înainte, când este vorba de a împedicà efectele desastróse ale uneĭ porniri rĕŭ socotite. Și dacă în unele părțĭ a cedat întru cât-và, prin crearea a câtor-và clase paralele, n'a făcut-o decât pe unde nevoia erà maĭ simțită și pentru a nu lăsà să se crédă că erà la mijloc numaĭ rea voință din partea luĭ. Dar cum s'aŭ petrecut lucrurile anul acesta nu trebue să se maĭ petréce și altă dată. Este imposibil, este nelogic și nedrept a se lăsà numaĭ ministeruluĭ tótă greutatea uneĭ situațiunĭ pe care n'a creat-o, ci din contra a combătut-o din tóte puterile. Orĭ-care ar fi puterea de resistență a ministeruluĭ, ea este mărginită, și când presiunea va deveni așà de puternică în cât să tréce peste dînsul, care va fi resultatul? Trebui-va să se revină iarășĭ la sistemul barbar al claselor de câte 100 până la 150 de copiĭ? Trebui-va să continuăm a tolerà ca învĕțămîntul nostrs întreg să rĕmână o ficțiune sécă? Trebui-va ca să asistăm și pe viitor, cu brațele încrucișate, la perderea iremisibilă a copiilor noștri, numaĭ pentru satisfacerea unor ambițiunĭ deșerte? Trebui-va ca, și de aci înainte miliónele țĕriĭ să fie asvîrlite în vînt cu ḑecimile, pe când sunt atâtea lucrurĭ la carĭ ar puté fi întrebuințate cu folos?

Chiar în sfera instrucțiuniĭ, unde este învĕțămîntul industrial și profesional, care nu trebue să lipséscă nicĭ uneĭ

www.digibuc.ro

ţĕrĭ bine organisate? Nicăerĭ; liceele şi gimnasiile aŭ absorbit ele singure şi fondurile cu carĭ s'ar fi putut creà şi susţinè acel învĕţămînt. Şi acésta nu e de loc o exagerare: e cert că învĕţămîntul nostru secundar costă cel puţin de treĭ orĭ maĭ mult decât trebue, după nevoile ţĕrĭĭ şi după desvoltarea ce are învĕţămîntul primar. Invĕţămîntul profesional şi industrial s'ar puté creà şi susţinè întreg numaĭ cu prisosul de fonduri consacrate învĕţămîntuluĭ secundar. Anexe.

Iacă dar una din direcţiunile spre carĭ trebue abătut curentul, care astădĭ merge numaĭ spre licee şi gimnasiĭ; iacă una din ţintele ce trebue să avem în vedere şi pentru atingerea căreia eŭ cer concursul energic al corpuluĭ didactic. Căcĭ, dacă el nu va luà iniţiativa hotărîtă, stăruitóre, de a realisà acest mare progres, cine o va luà? Anul acesta printre nenumĕratele cereĭ de înfiinţare de clase paralele în licee şi gimnasiĭ, nu a fost una singură pentru înfiinţarea uneĭ şcolĭ de meseriĭ unde-và; şi cu tóte acestea, cu cât maĭ nemerită ar fi fost o asemenea şcólă decât o clasă de liceŭ, pentru şcolariĭ rĕŭ pregătiţĭ carĭ rĕmăseseră neînscrişĭ! Opiniunea publică dar nu este încă formată asupra acestuĭ punct; şi vocea unuĭ singur om, fie el şi ministru, este prea slabă pentru a se face auḑită de o ţéră întrégă şi timp de anĭ întregĭ. Aci trebue acţiunea unuĭ corp numeros, inteligent, activ şi mimos, acţiune care să se continue un timp maĭ îndelungat şi să nu fie supusă fluctuaţiunilor carĭ paralisézà acţiunea ómenilor isolaţĭ. De aceea eŭ mĕ adresez corpuluĭ didactic şi-ĭ cer să-şĭ facă acéstă mare datorie.

Carĭ vor fi însă mijlócele de acţiune? La acéstă întrebare profesoriĭ înşişĭ trebue să găséscă rĕspunsul; căcĭ partea cea maĭ însemnată a orĭ-căreĭ acţiunĭ este însăşĭ găsirea mijlócelor de acţiune. In acéstă privinţă, cred că rolul ministeruluĭ cată să se mărginéscă întru a provocà iniţiativa, lăsând-o pe urmă să se manifesteze liber. Şi pentru acésta mijlócele nu vor lipsi: conferinţe, scrieri, publicaţiunĭ, propagandă prin presă, tóte mijlócele vor fi bune

www.digibuc.ro

Anexe. și eficace. Și pentru a încuragià pe ceĭ carĭ s'ar îndoì de succes sunt exemple recente și doveditóre; este exemplul corpuluĭ didactic din Severin, care, deși puțin numeros, deși aflându-se într'un centru puțin populat, a reușit să facă a se fundà acolo o școlă de comerciŭ și o școlă practică de meseriĭ, carĭ aŭ abătut anul acesta aprópe treĭ din patru părțĭ ale curentuluĭ de la liceŭ, spre cariere mult maĭ potrivite și maĭ sigure. Acelașĭ lucru s'ar puté face maĭ în tóte părțile. S'ar puté încă încuragià crearea de școlĭ primare superióre, acest excelent mijloc de a se utilisà forțele tinerimiĭ, mijloc prevĕdut în lege, dar care rĕmâne neîntrebuințat, pe când miĭ de copiĭ se obstinézĕ a se perde în liceŭ.

Trebue, în fine, ca prin tóte mijlócele să se dovedéscă părinților rĕul cel mare ce-l fac copiilor lor, silindu-ĭ să urmeze liceul, pe când nu sunt în stare să o facă. Să li se arate că pentru a urmà liceul se cere un grad de preparațiune și o sumă de mijlóce, fără carĭ lucrul este absolut imposibil; că copilul, introdus în liceŭ fără aceste condițiunĭ, este condamnat de maĭ nainte să-și pérdă timpul de lucru, în care ar puté maĭ cu folos să-și facă altă carieră; că chiar până la anul el va rĕmânĕ repetent, și că orĭ-ce ar face, nu va puté trece decât câte-và clase secundare, carĭ nu-l vor duce la nimic și nu-ĭ vor creà nicĭ un drept; și că, în fine, dacă cu tóte acestea tot ține să facă liceul, maĭ nimerit este pentru dînsul să maĭ repete odată ultima clasă primară, pentru a-și întări cunoscințele fără carĭ intrarea în liceŭ, chiar când o dobândesce, este pentru dînsul o adevĕrată nenorocire. Lucrurile acestea, carĭ sunt evidente, fiind repetate mereŭ și cu stăruință, nu se póte să nu intre în cele din urmă în mintea ómenilor.

Iacă, d-le director, câmpul larg și mănos de acțiune care se deschide corpuluĭ didactic, câmp de muncă încordată, dar plină de resultate fericite, scutită de vrajbele carĭ întristézĕ sufletul celuĭ cu dor de țĕră în alte felurĭ de activitate publică, și care, tocmaĭ din acéstă causă, va puté reunì într'un mănunchiŭ silințele tuturor, și să dea resul-

www.digibuc.ro

tatele carĭ, cu atâta greutate, se pot realisà acolo unde intră vrajba. Anexe.

Ministerul şĭ-a făcut şi-şĭ face datoria; corpul didactic să şĭ-o facă şi el pe a luĭ.

Vĕ rog, d-le director, să aduceţĭ acéstă circulară la cunoscinţa d-lor profesorĭ aĭ şcóleĭ ce dirigeţĭ. Vĕ alătur pe lângă dînsa şi o repetire a circulareĭ nóstre No. 65.153 din 8 Octomvrie 1897, de óre-ce ea este încă de actualitate şi se completézĕ cu cea de faţă.

Anexa No. 73.

Extracte din legea învĕţămîntuluĭ profesional de la 1901 (pag. 267 şi 268).

ART. 6. Şcolile elementare de agricultură aŭ de scop învĕţămîntul practic al agriculturiĭ raţionale, în vederea culturiĭ celeĭ micĭ. In ele se vor puté învĕţà şi câte una saŭ maĭ multe din culturile şi industriile anexe agriculturiĭ saŭ derivate dintr'însa. Felul învĕţămîntuluĭ va varià potrivit trebuinţelor regiuniĭ.

Durata învĕţămîntuluĭ va fi de doĭ anĭ. Invĕţămîntul va coprinde, pe lângă învĕţătura practică a agriculturiĭ şi a industriilor eĭ anexe saŭ derivate, repetiţiĭ asupra aritmeticeĭ şi geometrieĭ din programa claseĭ IV primare urbane, saŭ a claselor IV şi V primare rurale, cu adăogare de noţiunĭ de comptabilitate simplă; aceste repetiţiunĭ însă nu vor puté ocupà pe şcolarĭ maĭ mult de 3 ore pe sĕptĕmână în timpul munciĭ câmpuluĭ, nicĭ de douĕ ore pe ḑi în timpul când acéstă muncă este suspendată.

Restul timpuluĭ va fi consacrat lucrărilor practice, învĕţămîntuluĭ agricol şi lecturilor folositóre.

In regiunile de pădurĭ se vor predà şi noţiunĭ elementare de silvicultură.

Invĕţămîntul agricol va fi exclusiv practic şi se va face

www.digibuc.ro

Anexe. pe terenul școliĭ, întrebuințându-se școlariĭ ca lucrătorĭ. Prin regulamente se va hotărî ordinea și felul lucrărilor.

ART. 7. Pentru fete se vor înființà școlĭ elementare de gospodărie rurală, în carĭ să se deprindă cu practica gospodărieĭ țĕrănescĭ, cu utilisarea productelor, cu îngrijirea vitelor, etc. Aceste școlĭ vor fi saŭ de sine stătătóre, saŭ alăturate pe lângă o școlă elementară de agricultură, saŭ pe lângă o școlă primară de fete. Modul de funcționare al acestor școlĭ se va hotărî prin regulamente.

ART. 15. Școlile inferióre de agricultură aŭ de scop de a da cunoscințe teoretice și practice de agricultură pentru a formà bunĭ gospodarĭ ruralĭ și pentru a prepară pe învĕțătorĭ pentru școlile elementare de agricultură.

O școlă inferióră de agricultură va trebuì să dispună de o întindere de pămînt de cel puțin 100 de hectare, de clădirile, materialul și vitele necesare.

Școla va fi pusă sub conducerea unuĭ director, care va fi profesorul de sciințe agricole al școliĭ, saŭ o altă persónă cu cunoscințe speciale de agricultură. El va fi însărcinat cu conducerea exploatărĭĭ moșieĭ școliĭ.

Școla va avé treĭ clase de câte un an.

Invĕțămîntul teoretic va cuprinde: cunoscințe de agricultură și horticultură cu industriile anexe, de crescerea și întreținerea vitelor, de sciințe naturale, de aritmetică practică, comptabilitate și agrimensură. El se va da maĭ ales în timpul ernĭĭ, și nu va cuprinde în ceĭ treĭ anĭ maĭ mult de 600 lecțiunĭ. Restul timpuluĭ se va consacrà exclusiv lucrărilor practice, carĭ se vor executà chiar de școlarĭ în tot cursul anuluĭ.

In regiunile de pădurĭ se vor predà și cunoscințe de silvicultură.

ART. 21. Școlile elementare de meseriĭ aŭ de scop de a formà meseriașĭ pentru industriile de tot felul, și în special pentru industria mică, care se póte exercità în casă saŭ în ateliere micĭ, și cu un utilagiŭ cât maĭ simplu și maĭ eftin.

Școlile de acest fel vor puté fi pentru băețĭ saŭ pentru

www.digibuc.ro

fete, nu însă mixte. Școlile de menagiŭ pentru fete se vor socoti tot ca școlĭ elementare de meseriĭ și vor avé aceeașĭ organisațiune. Anexe.

In fie-care școlă se va puté predà orĭ numaĭ o singură meserie, orĭ maĭ multe.

Școla va puté să funcționeze tot anul sĕŭ numaĭ o parte a anuluĭ, nu însă maĭ puțin de șése lunĭ pe an. Durata învĕțămîntuluĭ va fi de cel puțin doĭ anĭ pentru fie-care meserie; absolvențiĭ însă vor puté continuà a lucrà în atelierul școliĭ până la etatea de 18 anĭ, beneficiând de dispositiunile art. 27 din acéstă lege. Se va face mențiune pe certificatul lor de absolvire despre acest stagiŭ suplementar de atelier, pe care îl vor face eĭ.

Invĕțămîntul, pe lângă studiul practic al meseriilor, va cuprinde: lecturĭ folositóre, repetițiunĭ asupra aritmeticeĭ și a geometrieĭ din programa ultimeĭ clase primare, cu adăogare de noțiună de comptabilitate; aceste cunoscințe teoretice însă nu vor puté ocupà pe școlarĭ maĭ mult de șése ore pe sĕptĕmână.

Pentru unele meseriĭ carĭ ar reclamà acésta, învĕțămîntul teoretic va maĭ puté cuprinde desvoltărĭ asupra geometrieĭ, desemnuluĭ și modelagiuluĭ. In acest cas se va puté consacrà învĕțămîntuluĭ teoretic până la 12 ore pe sĕptĕmână.

Invĕțămîntul meseriilor va fi exclusiv practic și se va face în atelierul școliĭ de către maieștri specialĭ, întrebuințându-se școlariĭ ca lucrătorĭ. Prin regulamente se va hotărî ordinea și felul lucrărilor.

Pentru școlile de menagiŭ, învĕțămîntul, pe lângă repepetiția asupra materiilor de clasele primare arătate maĭ sus, va cuprinde lecturĭ folositóre asupra sciințelor de observațiunĭ vulgarisate, economia casnică horticultura, igiena, croitoria, cusătoria, țesătoria, împletiturile, bucătăria și altele.

ART. 28. Școlile inferióre de meseriĭ aŭ de obiect învĕțarea a diverse meseriĭ, cu scopul exercitărieĭ lor în mod industrial.

www.digibuc.ro

Anexe. In fie-care din aceste școlĭ se va predà cel puțin o meserie.

Cursul acestor școlĭ se va împărți în treĭ secțiunĭ: secțiunea preparatóre, cea medie și cea superióră.

Secțiunea preparatóre va cuprind două clase de câte un an. Intr'însa eleviĭ vor fi exercitațĭ în comun la lucrările începetóre ale meserieĭ, și se vor deprinde cu viéța de atelier.

Secțiunea medie va cuprinde treĭ clase de câte un an. Intr'însa eleviĭ se vor specialisà după meseriĭ, și obiectul cursuluĭ este de a le da cunoscința teoretică și practică a acesteĭ meseriĭ.

Secțiunea superióră va cuprinde două clase de câte un an. Intr'însa eleviĭ se vor perfecționà în specialitatea lor, așà ca să pótă dirige înșișĭ un atelier.

O școlă inferióră de meseriĭ póte cuprinde numaĭ secțiunile preparatóre și medie, saŭ câte trele secțiunile.

Școlile, carĭ vor cuprinde numaĭ secțiunile preparatóre și medie, se vor numì școlĭ de gradul I; cele carĭ vor cuprinde și secțiunea superióră se vor numì școlĭ de gradul II.

O școlă de gradul I nu se va puté ridicà la gradul II decât numaĭ când va avé un efectiv permanent de cel puțin 50 de elevĭ pentru atelierul de aplicațiune, prevĕdut la art. 29 de maĭ jos.

Afară de învĕțătura meseriilor, eleviĭ vor face lecturĭ folositóre, referitóre la meseria lor, și vor primì noțiunĭ de religiune, limba francesă saŭ germană, aritmetică și geometria practică, comptabilitate, istorie, geografie, desemn și caligrafie; pentru unele meseriĭ, și modelagiul; însă tóte aceste cunoscințe nu vor puté ocupà pe elevĭ maĭ mult de 18 ore pe sĕptĕmână în secțiunea preparatóre, de 12 ore în secțiunea medie, și de 6 ore în secțiunea superióră.

Promoțiunile din o clasă în alta se vor face în urma unor examene anuale, ținênd sémă și de asiduitatea, purtarea și frecuentarea elevilor de peste an. Notele la meserie vor avé, pentru promoțiune, o valóre îndoită de acea a notelor de la cele-lalte obiecte.

După absolvirea fie-căreia din cele două dintâĭ secțiunĭ,

www.digibuc.ro

eleviĭ vor primì câte un certificat. Eleviĭ carĭ vor absolvì secţiunea superióră vor căpĕtà diploma de maiestru.

ART. 29. Pe lângă fie-care şcólă va fi alăturat câte un atelier de instrucţiune, pentru fie-care din meseriile carĭ se predaŭ în şcólă, şi în care vor fi obligaţĭ a lucrà eleviĭ din secţiunile preparatóre şi medie

Pe lângă fie-care şcólă de gradul II se va alăturà câte un atelier de aplicaţiune pentru desăvîrşirea instrucţiuniĭ practice a elevilor. Modul de funcţionare al acestor ateliere se stabilesce prin regulament. Eleviĭ din secţiunea superióră vor fi obligaţĭ a face în atelierul de aplicaţiune lucrărĭ de specialitatea lor, ca lucrătorĭ cu ḑiua saŭ cu bucata. In aceste ateliere se vor maĭ primì, tot ca lucrătorĭ cu ḑiua saŭ cu bucata, şi absolvenţĭ de aĭ şcolilor de gradul II până la împlinirea etăţiĭ de 21 anĭ.

ART 43. Şcolile superióre de meseriĭ vor servì pentru învĕţarea meseriilor carĭ reclamă cunoscinţe teoretice maĭ înaintate.

Pe lângă fie-care din aceste şcolĭ vor funcţionà ateliere de aplicaţiune pentru desăvîrşirea instucţiuniĭ practice a şcolarilor. Modul de funcţionare al acestor ateliere se stabilesce prin regulamente.

Durata învĕţămîntuluĭ va fi de 6 anĭ, dintre carĭ ceĭ doĭ din urmă vor fi consacraţĭ atelierelor de aplicaţiune.

ART. 45. Invĕţămîntul în primiĭ patru anĭ de studiŭ va fi teoretic şi practic.

Invĕţămîntul teoretic va cuprinde: scrierea, cunoscinţe de fisică, chimie şi mecanică, necesare lucrătoruluĭ, aritmetica şi geometria practică, noţiunĭ de technologie, maşinile, comptabilitatea atelierelor, desemnul, schiţe şi modelagiŭ.

Invĕţămîntul practic va fi dat în ateliere speciale, al căror numĕr se va fixà după trebuinţă.

In ceĭ doĭ anĭ din urmă, cât şcolariĭ vor lucrà în atelierele de aplicaţiune anexate pe lângă şcólă, eĭ vor executà, în calitate de lucrătorĭ cu ḑiua saŭ cu bucata, lucrărĭ de specialitatea lor.

www.digibuc.ro

Anexe. Şcolariĭ lucrătorĭ din atelierele de aplicaţiune vor avé facultatea de a urmà un curs complementar de instrucţiune teoretică, care va cuprinde: elemente de mecanică practică; fisica industrială; geometria descriptivă, cu aplicarea la meseriĭ; maşinile; technologia meseriilor; desemn şi schiţe.

După terminarea celor şése anĭ de studiŭ, şcolariĭ vor obţiné un certificat de absolvire a şcoliĭ de meseriĭ, cu arătarea specialităţiĭ. Pentru şcolariĭ carĭ vor fi urmat cursul teoretic complementar se va face deosebită menţiune în certificatele respective.

In atelierele de aplicaţiune se maĭ pot primi, tot ca lucrătorĭ cu ḑiua saŭ cu bucata, şi absolvenţĭ aĭ cursuluĭ complet al şcolilor superióre de meseriĭ până la împlinirea etăţiĭ de 21 anĭ.

ART. 58. Invĕţămîntul comercial se dă: pentru băeţĭ în şcolile elementare de comerciŭ, în şcolile superióre de comerciŭ şi în cursurile comerciale de séră şi de Duminecă, iar pentru fete, în şcolile elementare de comerciŭ.

ART. 59. Durata cursurilor în şcolile elementare de comerciŭ va fi de treĭ anĭ. Materiile de învĕţămînt vor fi: lecturĭ şi compunerĭ cu privire la comerciŭ; aritmetica practică, cu elemente de calculul comercial şi noţiunĭ de geometrie; noţiunĭ de geografie comercială; lecturĭ din istoria patrieĭ; cunóscerea productelor comerciale din ţéră şi a celor maĭ principale din străinătate; noţiunĭ elementare despre cemerciŭ, operaţiunĭ comerciale şi comptabilitate; caligrafie şi scriere comercială. In şcolile de fete se va predà şi limba francesă saŭ germană.

Invĕţămîntul va fi dispus ast-fel în cât să imiteze, pe cât este posibil, diversele operaţiunĭ ale unuĭ mic comerciant; în acest scop, pe lângă şcólă se va puté anexà un biuroŭ comercial pentru practică.

Se primesc ca şcolarĭ, în şcolile comerciale elementare, absolvenţĭ de aĭ cursuluĭ primar.

Efectivul uneĭ clase nu va puté trece peste 60 şcolarĭ. Dacă numĕrul cererilor de admisiune este aşà de mare,

www.digibuc.ro

încât acest efectiv ar trebui depășit, candidații se vor supune la un concurs asupra cetirii, scrierii și aritmeticei. Anexe.

In cas de trebuință bine constatată, și dacă se dispune de mijlóce, se vor puté creà clase paralele.

Toți școlarii școlilor comerciale elementare vor fi externi.

Pe lângă fie-care școlă se va înființà câte o cantină școlară în felul arătat la art. 13.

ART. 60. Cursurile comerciale de séră și de Duminecă se vor institui cu scopul de a înlesni absolvenților școlilor comerciale elementare completarea cunoscințelor lor comerciale, precum și cunoscințe de limbi străine.

Durata acestor cursuri va fi de trei ani, cu un minimum de 6 ore de curs pe săptămână.

Ele se vor face în localul școlilor comerciale elementare saŭ superióre de către profesorii acelor școli, și vor fi puse sub conducerea și privegherea directoruluĭ școliĭ respective.

Auditorii acestor cursuri vor fi supuși la interogațiuni și examene, și la finele cursurilor vor primi un certificat.

ART. 61. In școlile comerciale și superióre, durata cursurilor va fi de 4 ani. Materiile de învățământ vor fi: limba și corespodența comercială română, francesă, germană și italiană saŭ englesă; studiul comerciuluĭ; comptabilitatea; biuroŭ comercial; aritmetica rațională și elemente de calcul algebric, cu aplicațiuni la operațiunile comerciale de schimb, bancă, bursă, asigurări; geografia generală economică; elemente de zoologie, botanică, mineralogie; fisica și chimia; studiul mărfurilor și technologia comercială; lucrări de laborator (manipulațiuni de chimie și încercări comerciale); economia politică, cu aplicațiuni la comerciŭ și industrie, și în special la economia comercială și industrială a țĕriĭ; noțiuni de sciința financelor și de statistică; studiul economic al mijlócelor și tarifelor de transport și de comunicațiune pe uscat și pe apă; noțiuni de istoria comerciuluĭ și a industrieĭ; elemente de legislațiune comercială, industrială, maritimă, vamală și fiscală; noțiuni usuale de drept civil și administrativ; caligrafia și desemnul.

Absolvenții școlilor comerciale superióre vor fi obligați

www.digibuc.ro

Anexe. a face un stagiŭ de practică de 6 luni la bănci saŭ la institutele de credit publice saŭ private, saŭ într'un muséŭ comercial, care va puté fi alăturat pe lângă aceste şcolĭ.

Certificatul de absolvire al şcoliĭ nu se va liberà şcolarilor carĭ nu vor fi făcut cu asiduitate acest stagiŭ de practică.

In şcolile comerciale superióre se vor admite şcolarĭ carĭ aŭ absolvit cursul secundar inferior. In locurile ce ar maĭ rămâné disponibile în urma acestor admiterĭ, se vor primì şcolarĭ, carĭ vor avé etatea de 15 anĭ împliniţĭ, în urma unuĭ concurs făcut asupra uneĭ programe ce se va hotărî de minister din materiile învĕţământuluĭ secundar inferior

Efectivul uneĭ clase nu va puté trece peste numĕrul de 50 de şcolarĭ. Dacă numĕrul cererilor de admisiune va fi aşà de mare în cât acest efectiv ar trebuì depăşit, admiterile se vor face prin concurs.

Toţĭ şcolariĭ vor fi externĭ.

Se vor înfiinţà, la fie-care şcólă comercială superióră, câte 20 de stipendiĭ pentru şcolariĭ fără mijlóce.

Se vor creà douĕ burse de călĕtorie pentru studiĭ comerciale, carĭ se vor da prin concurs la fie-care 3 anĭ. Se vor admite la concurs absolvenţĭ de aĭ şcolilor comerciale superióre. Bursieriĭ vor fi trimişĭ pe timp de 3 anĭ să studieze în străinătate organisarea marilor întreprinderĭ industriale şi comerciale şi să urmeze cursurĭ în şcolile superióre de comerciŭ de acolo.

ART. 75. Unele şcolĭ secundare de băeţĭ se vor puté transformà treptat în şcolĭ cu caracter practic şi profesional, potrivit cu trebuinţele locale şi în vederea unor aplicaţiunĭ determinate. Acéstă transformare se va puté face prin legea budgetară. Profesoriĭ titularĭ de la acele şcolĭ secundare îşĭ vor păstrà drepturile dobândite.

Pe lângă şcolile secundare de fete de gradul I se va puté adăogà o clasă comercială, în care se vor predà exclusiv cunoscinţele necesare comerciuluĭ. In acéstă clasă se vor admite absolvente a patru clase ale şcolilor secundare de fete de gradul I. Absolventele claseĭ comerciale

www.digibuc.ro

vor trece un examen, după carĭ li se va liberà un certificat de studiĭ comerciale. Anexe

ART. 76. Pe lângă şcolile de meseriĭ şi pe lângă şcolile comerciale se vor înfiinţà, în comunele urbane, cursurĭ speciale destinate pentru completarea instrucţiuniĭ ucenicilor din fabricĭ, ateliere şi prăvăliĭ.

Aceste cursurĭ se vor ţiné séra şi în ḑilele de Dumineci şi sĕrbătorĭ, în orele carĭ se vor găsi maĭ potrivite, şi vor avé de obiect noţiunĭ asupra limbiĭ române, a limbilor străine, a aritmeticeĭ şi geometrieĭ elementare, a comptabilităţiĭ, cu adause, după împrejurărĭ, asupra comerciuluĭ saŭ a diverse cunoscinţe relative la anumite industriĭ.

Aceste cursurĭ vor fi puse sub conducerea directoruluĭ şcoliĭ pe lângă care se ţin. Ele se vor face de către institutorĭ şi maieştri de învĕţămînt profesional în comptul orelor de lucru pe carĭ ministerul are dreptul a le impune în virtutea acesteĭ legĭ. Pentru orele suplementare ce ar maĭ fi necesare peste acestea, plata va fi în sarcina comuneĭ.

Auditoriĭ acestor cursurĭ vor trece examene asupra materiilor ce vor fi urmat, după carĭ vor căpĕtà certificat.

Anexa No. 74.

Circulara din 11 Aprilie 1901 către d-niĭ prefecţi de judeţe, pentru a le cere părerea asupra înfiinţăriĭ de şcolĭ profesionale (pag. 269).

Domnule Prefect,

Prin budgetul anuluĭ curent s'a acordat ministeruluĭ instrucţiuniĭ publice şi al cultelor un credit pentru înfiinţarea şi desvoltarea învĕţămîntuluĭ profesional.

Este un lucru sciut şi recunoscut de tótă lumea că erà

www.digibuc.ro

Anexe. greşită direcţiunea aprópe exclusiv teoretică ce s'a dat până acum învĕţămîntuluĭ nostru public. Este iarăşĭ admis în genere că se cuvine a se aduce, cât maĭ curând, o îndreptare, a se maĭ restrânge învĕţămîntul secundar, pentru a se da o impulsiune maĭ energică celuĭ profesional.

S'a cercat a se face acéstă îndreptare prin legea învĕţămîntuluĭ profesional din 1899, care a fost desfiinţată fără să fi fost aplicată.

Pâna ce să se pună din noŭ în vigóre, credem că se cuvine să nu perdem nicĭ un minut, pentru a începe lucrarea de îndreptare. De aceea ne propunem ca, chiar cu începerea viitoruluĭ an şcolar, să înfiinţăm un numĕr de şcolĭ profesionale de diverse grade, în tóte părţile ţĕrĭĭ.

De óre-ce, însă, mijlócele de carĭ dispunem sunt fórte restrînse, avem nevoe de concursul bine-voitor al tuturor, pentru a ne ajutà, fie în mod material, fie prin sprijinul moral şi prin luminile lor.

Şcolile ce ne propunem a înfiinţà anul acesta sunt de douĕ categorĭĭ: 1) şcolĭ elementare, 2) şcolĭ inferióre. Unele din ele vor fi şcolí de agricultură, altele şcolĭ de meserĭĭ.

Prin şcolĭ elementare înţelegem şcolĭ fórte modeste, funcţionând cu unul saŭ doĭ maieştri, carĭ să predeà meserĭĭ din cele maĭ simple, putênd fi practicate cu unelte puţine, eftine şi cu un capital de instalaţiune fórte mic. Asemenea şcolĭ cugetăm să le înfiinţăm prin târguşóre saŭ prin satele cele maĭ marĭ.

Prin ele dorim să punem la îndemâna sătenilor şi a ómenilor nevoiaşĭ mijlóce maĭ bune de a cultivà pământul, precum şi unele micĭ industrĭĭ, uşor de exercitat chiar la ţĕră, în ḑilele neutilisate pentru agricultură.

Şcolile inferióre vor fi şcolĭ de un nivel ce-và maĭ ridicat, în carĭ se vor învĕţà meserĭĭ maĭ perfecţionate, saŭ metodele agricole ce-và maĭ sciinţifice decât acele carĭ nu pot convenì decât unuĭ mic cultivator. Pe acestea le vom înfiinţà fie în oraşe, fie şi în alte centre ce s'ar găsì favorabile.

Pentru înfiinţarea uneĭ şcolĭ elementare de agricultură

www.digibuc.ro

este nevoe de un local, de o întindere de teren cultivabil de cel puțin 20 hectare, de vitele și instrumentele agricole necesare pentru cultivarea acestuĭ teren. Pentru o școlă inferióră de agricultură, terenul necesar este de 100 hectare. Anexe.

O școlă de meseriĭ reclamă un local și uneltele necesar.

Pe lângă tóte acestea, se adaogă personalul de maieștri, institutorĭ saŭ învĕțătorĭ și, eventual, o cantină pentru școlariĭ cu locuință depărtată.

Intențiunea nóstră este ca anul acesta să înființăm în fiecare județ câte o școlă elementară, orĭ de agricultură, orĭ de meseriĭ. Școlĭ inferióre vom înființà maĭ puține, de o cam dată numaĭ școlĭ de meseriĭ și numaĭ în centre unde s'ar găsì elementele uneĭ industriĭ viitóre care să pótă prosperà.

Așà dar, în vederea înființăriĭ uneĭ școlĭ elementare profesionale în județul d-vóstre, am onóre a vĕ rugà, d-le prefect, să bine-voițĭ a ne da avisul d-vóstre asupra următórelor puncte:

1. Credețĭ d-vóstră că ar fi de preferit ca acéstă primă școlă să fie o școlă de agricultură, saŭ una de meseriĭ? Părerea nóstră personală ar fi că de o cam dată fi ar de preferit să începem cu o școlă de meseriĭ, pentru motivul că cheltuelile de instalațiune sunt mult maĭ micĭ, că personalul technic îl putem găsì maĭ lesne, și că învĕțămîntul lor se póte da de preferință iarna, când tineriĭ sunt liberĭ de la munca câmpuluĭ. Acéstă din urmă considerațiune este importantă, pentru-că este esențial ca școla ce se va înființà să fie, dacă se póte, chiar de la început cât maĭ căutată; în cas contrariŭ, s'ar puté ca însăși instituțiunea să se discrediteze în ochiĭ populațiuniĭ rurale. Dorim însă să cunóscem și părerea d-vóstre, în vederea nevoilor speciale ale județuluĭ pe care îl conducețĭ.

2. Dacă ațĭ fi de părere a se face o școlă de agricultură, vĕ rog să ne spunețĭ, dacă este în județ verĭ-una din actualele școlĭ rurale, pentru care să se pótă procurà de județ, de comună saŭ de verĭ-un particular generos, cele

www.digibuc.ro

Anexe. 20 hectare de pămînt cultivabil, saŭ localul, saŭ uneltele agricole, saŭ vitele, saŭ şi unele şi altele.

Este însă bine înţeles, că o asemenea şcólă nu se póte înfiinţà decât într'o localitate care să fie proprie pentru o cultură cât maĭ variată şi maĭ perfecţionată, şi dacă se póte să aibă şi apă îndestulătóre pentru irigaţiunĭ şi pentru cultura legumelor.

3. Dacă înclinaţĭ pentru o şcólă de meseriĭ, să ne arătaţĭ dacă este în judeţ verĭ-un sat în care locuitoriĭ să exercite dejà verĭ-o industrie; dacă acéstă industrie se exercită cu óre-care succes şi cu tragere de inimă, pe lângă acestea încă, dacă ni s'ar puté procurà acolo verĭ-o înlesnire, în ceea ce privesce localul, uneltele saŭ alt-fel.

Ne veţĭ arătà încă, dacă nu sunt sate unde ar fi nevoe a se face o asemenea şcólă, pentru a creà o industrie necesară localităţiĭ, precum rotăria, dogăria, ferăria, etc.

Pe lângă tóte acestea, se va avé în vedere condiţiunea dejà pusă ca satul să fie cât maĭ populat, saŭ cel puţin ca într'o rază de 3 saŭ 4 kilometri, să se maĭ afle şi alte sate, carĭ tóte împreună să aibă o populaţiune destul de mare, şi dacă se póte cu óre-care dare de mână.

De vreme ce timpul de care dispunem până la 1 Septemvrie este destul de scurt, faţă cu multiplele greutăţĭ ce avem de învins pentru a înfiinţà aceste şcolĭ, vĕ rugăm, d-le prefect, să vĕ siliţĭ a ne da aceste lămurirĭ în timpul cel maĭ scurt posibil şi anume nu maĭ târdiŭ de 15 Maiŭ.

Anexa No. 75.

Decisiunea din 11 Iulie 1901, pentru înfiinţarea de şcolĭ profesionale (pag. 269).

ART: 1—Se vor înfiinţà, cu începere de la 1 Septemvrie 1901, şcólele profesionale următóre.

1. *Curtea-de-Argeş* (judeţul Argeş). Şcólă de meseriĭ în-

www.digibuc.ro

ferióră, în care se vor învĕță de o cam dată meseriele: rotăria, lemnăria, ferăria și olăria cu fabricațiunea sobelor de teracotă. Acéstă școlă se va instalà în localul desființatuluĭ seminar, și i se va da partea din mobilierul acestuĭ seminar, care póte să-ĭ fie utilă.

2. *Pitești* (județul Argeș). Școleĭ de ucenicĭ, înființată și susținută acì prin inițiativa d-luĭ I. Iliescu, directorul școleĭ primare No. 3 de băeți, i se va da o subvențiune de 1.000 leĭ.

3. *Trușescĭ* (județul Botoșanĭ). Școlă elementară de meseriĭ (frînghierie, împletiturĭ de papură și richită, lemnărie ordinară). Pentru instalarea școleĭ, se va intervenì de urgență la ministerul domeniilor, pentru a cere să ni se cedeze fosta casă a arendașuluĭ moșieĭ Trușescĭ împreună cu curtea și grădina eĭ, în întindere ca de 4 hectare, carĭ aŭ fost scóse în vînḍare ca bunurĭ micĭ. Terenul va servì pentru organisarea învĕțămîntuluĭ practic agricol, pe lângă școla primară rurală din localitate.

4 *Viziru* (județul Brăila). Școlă elementară de meseriĭ, (rotărie, ferărie).

5. *Brăila* (județul Brăila). Școlă inferióră de meseriĭ (tîmplărie, ferărie, tinichigerie, croitorie). Se va rĕspunde primărieĭ de Brăila că aprobăm înființarea acesteĭ școlĭ în condițiunile propuse de dînsa, și anume: ca școla să se instaleze în localul ocupat până acum de liceul „Massim“ și ca primăria să-ĭ consacre suma de 50.000 leĭ pe an pentru întreținerea eĭ. Se vor pune însă în vederea primărieĭ dispositiunile art. 2 din lege și anume: obligațiunea ce își iea comuna, de a acordà școleĭ localul și subvențiunea de 50.000 leĭ pe an, este valabilă pentru cel puțin 10 anĭ de la 1 Septemvrie 1901 înainte. Credem că suma de 50 000 leĭ va fi suficientă pentru întreținerea școleĭ, chiar atuncĭ când se va completà cu toțĭ aniĭ de studiŭ și cu cele 2 saŭ 3 meseriĭ ce maĭ cere primăria. Așà fiind, primăria are dreptul a administrà singură școla și a numì personalul, cu aprobarea ministeruluĭ, afară numaĭ dacă nu preferă a lăsà administrațiunea pe séma ministeruluĭ, vĕrsând pe fie-care

www.digibuc.ro

Anexe. an la tesaur subvenţiunea de 50.000 leĭ. I se va cere să se arate de urgenţă combinaţiunea pe care o preferă.

6. *Brăila* (judeţul Brăila). Se aprobă propunerea făcută de primăria de Brăila ca şcóla secundară de fete „Penetis şi Zurmale“ să fie transformată în şcólă profesională de fete. Transformarea se face treptat an cu an. La 1 Septemvrie 1901, nu se vor maĭ primì eleve pentru clasa I secundară, ci pentru clasa I profesională, iar actualele eleve din clasele II, III, IV şi V secundare vor continuà studiile lor după programa şcólelor secundare de gr. I până la terminare. Elevele repetente în clasa I se vor considerà ca înscrise pentru cursul profesional.

In anul acesta şcolar, până la 31 August 1902, învĕţămîntul teoretic în clasa I profesională se va da de profesórele claselor secundare de la aceeaşĭ şcólă; iar, pentru învĕţămîntul profesional, se vor numì douĕ maiestre suplinitóre a câte 225 leĭ una pe lună. Plata acestor maiestre, precum şi cheltuelile de material şi de unelte necesare pentru începerea şcóleĭ le va puté face primăria în comptul celor 50.000 leĭ pe carĭ ĭ-a înscris în budgetul sĕŭ pentru şcóla de meseriĭ de băeţĭ şi carĭ nu vor fi necesarĭ toţĭ aceleĭ şcóle.

Se va atrage însă atenţiunea primărieĭ asupra faptuluĭ că póte strămutarea localuluĭ să jeneze întru cât-vă înfiinţarea claseĭ I profesionale, care are nevoe de ateliere, şi aceste ateliere póte să nu se pótă găsì în actuala clădire, care este dejà ocupată de douĕ şcolĭ.

7. *Judeţul Bacău.* O şcólă elementară de meseriĭ, care se va instalà într'o comună ce se va hotărî maĭ în urmă.

8. *Pătărlage* (judeţul Buzĕŭ). Şcólă elementară de meseriĭ (lemnărie, rotărie, ferărie).

Infiinţarea acesteĭ şcolĭ nu se va face decât dacă primăria saŭ judeţul ne vor procurà localul necesar.

9. *Pogóne* (judeţul Băzĕŭ). Şcólă elementară de meseriĭ şi agricultură. Infiinţarea acesteĭ şcolĭ nu se va face decât dacă primăria saŭ judeţul vor procurà localul şi cel puţin 10 hectare de pămînt de cultură.

www.digibuc.ro

10. *Oltina* (județul Constanța). Școlă elementară de meseriĭ și de agricultură.

11. *Județul Constanța*, într'o comună care se va alege spre marginea acestuĭ județ despre județul Tulcea, școlă elementară de agricultură, viticultură și lemnărie.

12. *Braniștea* (județul Covurluiŭ). Școlă elementară de agricultură. Se va intervenì la ministerul domeniilor, pentru a ni se cedà 20 hectare din cele 242 carĭ aŭ rĕmas nevîndute din moșia Statuluĭ Braniștea-Țipescĭ, iar la prefectura de Covurluiŭ pentru a face să ni se cedeze conacul moșieĭ Șerbescĭ a Statuluĭ, care fusese donat de Stat comuneĭ Braniștea.

13. *Braniștea* (județul Dâmbovița). Școlă elementară de meseriĭ (frînghierie și lemnărie).

14. *Nucet* (județul Dâmbovița). Școlă inferióră de agricultură și meseriĭ (dogărie, lemnărie, rotărie).

Se acceptă propunerea făcută do prefectura județuluĭ Dâmbobița, prin adresa sa din 1901, ca Statul să iea asupra sa școla de dogărie întreținută aḑĭ de județ în orașul Tîrgoviște, cu condițiune ca județul să plătéscă Statuluĭ o subvențiune anuală de 18.000 leĭ Acéstă școlă se va trece la Nucet și se va completà cu personalul necesar, pentru predarea și a lemnărieĭ, rotărieĭ, și a agriculturiĭ practice. Se va intervenì la ministerul de răsboiŭ, pentru a ni se cedà clădirile fosteĭ hergheliĭ rĕmase neîntrebuințate. Aceste clădirĭ se vor restaurà și desinfectà cu cheltuiala comună a ministeruluĭ și a județuluĭ. Se va intervenì și la ministerul de domeniĭ, pentru a ni se cedà o întindere de cel puțin 30 hectare din moșia Statuluĭ Nucet, arătând că arendașul actual este dispus a renunțà la acéstă porțiune.

15. *Poiana* (judejul Dolj). D-l Marinescu, mare proprietar în acéstă comună, oferind de o cam dată o întindere de 80 pogóne de pămînt și alte înlesnirĭ pe lângă alte 70 ce promite a maĭ da, pentru înființarea uneĭ școlĭ de agricultură, i se va face adresă pentru a-ĭ mulțumì și a-l rugà să facă donațiunea prin act autentic, pentru ca școla să

www.digibuc.ro

Anexe. pótă începe a funcționă chiar la 1 Septemvrie viitor. Școleĭ îĭ vom da numele donatoruluĭ.

16. *Cotușca* (județul Dorohoiŭ). Școlă de agricultură elementară.

D-l G. Văsescu a oferit 25 hectare de pămînt. I se va mulțumi și i se va cere a face donațiune prin act autentic, rugându-l a ne pune la dispositiune și un local, saŭ a face să ni se procure de comună saŭ de județ, căcĭ alt-fel școla nu ar avé unde se instalà.

17. *Dorohoiŭ* (județul Dorohoiŭ). Prefectura de Dorohoiŭ, prin adresa No. 5.652 din 2 lunie, ne face cunoscut că comuna Dorohoiŭ doresce a se înființà acolo o școlă de meseriĭ, pentru care oferă gratuit terenul pentru clădirea localuluĭ, cu o clădire de o cam dată suficientă și o subvențiune anuală de 4.000 leĭ.

Se va rĕspunde că înființarea uneĭ școlĭ de meseriĭ în Dorohoiŭ este subordonată transformărieĭ gimnasiuluĭ. In adăvĕr, o bună școlă de meseriĭ corespunde sigur mult maĭ bine, și la trebuințele locale, și la trebuințele țĕrieĭ, decât gimnasiul; iar Statul nu póte în nicĭ un chip să-și măréscă cheltuelile, pentru a întreține și gimnasiul și școla de meseriĭ. De alt-fel, transformarea maĭ multor gimnasiĭ se impune în mod imperios într'un termin cât maĭ apropiat. Dacă transformarea celuĭ de la Dorohoiŭ ar începe chiar de anul acesta cu clasa I, s'ar puté începe cu școla de meseriĭ chiar de acum, rĕmânênd ca clasele II, III și IV să se transforme treptat în aniĭ următorĭ. In cas contrariŭ, școla de meseriĭ nu s'ar puté înființà acum decât în comptul comuneĭ. De alt-fel se va atrage atențiunea d-luĭ prefect asupra dispositiunilor art. 33 din lege, după care comunele urbane sunt obligate ca până în treĭ anĭ să înființeze în comptul lor o școlă în care să se învețe cel puțin o meserie. Pentru orașul Dorohoiŭ acéstă obligațiune se va puté evità prin transformarea gimnasiuluĭ, căcĭ atuncĭ Statul ar înlocuì cheltuiala de întreținere a acestuĭ gimnasiŭ cu acea a școleĭ de meseriĭ.

18. *Bunescĭ* (județul Fălciŭ). Școlă elementară de meseriĭ

www.digibuc.ro

(dogărie). Se va interveni la ministerul domeniilor, pentru a ni se cedà fosta casă a proprietăţiĭ moşieĭ Bunescĭ, casă care, în urma vînd̆ăriĭ moşieĭ, a rĕmas fără nicĭ o întrebuinţare.

19. *Berezeni* (judeţul Fălciŭ). Şcólă elementară de meseriĭ (împletitură de richită, papură şi paie). Se va reînfiinţà şcóla creată în 1898 şi desfiinţată în 1900, în localul în care a maĭ funcţionat.

20. *Tîrgul-Jiuluĭ* (judeţul Gorj). Şcólă de ceramică.

Se acordă o subvenţiune de 4.000 leĭ şcóleĭ de ceramică înfiinţată în localitate prin iniţiativă privată, pe lângă acea de 2.000 leĭ înscrisă în budget (art. 44).

Se va pune în vederea d-luĭ prefect de Gorj, că prefacerea trebuinţelor ţĕriĭ a impus o nouă orientare a învĕţămîntuluĭ public, ceea ce a condus la votarea legiĭ învĕţămîntuluĭ profesional din 1899.

Scopul acesteĭ legĭ este a da o impulsiune maĭ energică învĕţămîntuluĭ profesional, paralel cu o restrîngere proporţională a aceluĭ curat teoretic. Resultatul va fi, într'un viitor apropiat, înlocuirea maĭ multora din gimnasiile actuale prin şcolĭ profesionale.

La Tîrgul-Jiuluĭ existând un început de şcólă profesională, care merge bine, pentru-că se află într'un mediŭ prielnic, ar fi locul ca să i se dea o desvoltare cât maĭ mare. Acésta însă nu se póte face decât cu condiţiunea transformăriĭ gimnasiuluĭ, căcĭ Statul nu ar puté suportà ambele cheltuelĭ; iar comuna nu ar puté suportà singură cheltuelile şcóleĭ profesionale completate. Statul ar luà însă cu totul asupra sa şcóla profesională şi ĭ-ar da tótă extensiunea cuvenită, începênd chiar de anul acesta, dacă s'ar începe îndată transformarea an cu an a gimnasiuluĭ. La acésta se va ajunge în mod forţat cât de curând; dar ministerul nu doresce să procédă la acésta, înainte de a cunósce modul de a vedé al d-luĭ prefect şi al primărieĭ locale. De aceea îl rugăm să pună acésta şi în vederea d-luĭ primar, şi amândoĭ să ne dea resultatul în timp util,

www.digibuc.ro

Anexe. pentru ca eventual transformarea să pótă începe chiar la 1 Septemvrie.

21. In județul Gorj, se va înființà o școlă elementară de meseriĭ, într'o localitate care rĕmâne a se hotărî.

22. *Slobozia* (județul Ialomița). Școlă elementară de agricultură și meseriĭ (ferărie).

Se va interveni la ministerul de răsboiŭ, pentru a ni se cedà o parte din cazarma de cavalerie, rĕmasă gólă, precum și o întindere ca de 20 hectare din terenul înconjurător și care fusese pus altă dată la dispositiunea regimentuluĭ de cavalerie ce-șĭ aveà garnisóna acì.

23. *Bucurescĭ* (județul Ilfov). Se va înființà o școlă de ucenicĭ pentru care se alocă suma de 8.000 leĭ.

24. *Buftea* (județul Ilfov). Școlă de meseriĭ elementară, care se va înființa în localul și cu fondurile oferite de d-l B. Al. Știrbey.

25. *Iași* (județul Iașĭ). Se va înființà o școlă de meseriĭ, pentru care se alocă suma de 5.000 leĭ.

26. In județul Iașĭ se va înființà o școlă elementară de meseriĭ saŭ de agricultură, într'o localitate care rĕmâne a se hotărî.

27. *Strehaia* (județul Mehedinți). Școlă de agricultură elementară. Se va interveni la ministerul domeniilor, pentru a ni se cedà 20 hectare din moșia Statuluĭ.

28. *Baia-de-Aramă* (județul Mehedinți). Școla elementară de meseriĭ (lemnărie).

Se iea asupra Statuluĭ școla actuală, pe care comuna nu o maĭ póte întreține.

29. *Turnu-Severin* (județul Mehedinți). Școlă comercială de gr. I.

Se va mări cu 1.000 leĭ subvențiunea de 9.000 leĭ pe care o are dejà înscrisă în budgetul ministeruluĭ.

30. *Câmpu-Lung* (județul Muscel). Școlă inferióră de meseriĭ (rotărie, ferărie și încă o meserie care rĕmâne a se fixà).

Comuna și județul cer înființarea acesteĭ școle, oferind

www.digibuc.ro

drept înlesnire propunerea unor maiestri din oraș, de a predà cursurĭ gratuite în timp de un an.

In asemenea condițiunĭ, lucrul ar revenì ca Statul să iea asupra sa întréga cheltuială pentru întreținerea școleĭ, căcĭ este evident că nu se póte începe școla numaĭ pe basa acestor promisiunĭ ale unor particularĭ, și apoĭ, după trecerea primuluĭ an, în orĭ-ce cas, luĭ ĭ-ar revenì sarcina întrégă.

Dar Statul nu-șĭ maĭ póte impune acéstă sarcină, după ce întreține dejà în C.-Lung un gimnasiŭ și o școlă normală, dintre carĭ acésta din urmă maĭ ales are un budget fórte ridicat, și a costat peste 1.700.000 leĭ pentru construcțiune. Pe urmă înființarea școleĭ de meseriĭ ar maĭ avé de efect de a micșorà încă contingentul școlarilor carĭ alimentéză gimnasiul, și care dejà este destul de mic.

Avênd în vedere aceste motive; avênd în vedere că școla normală și școla de meseriĭ sunt cu prisosință îndestulătóre pentru a satisface trebuințele culturale ale localităților; avênd în vedere că școla de meseriĭ rĕspunde la necesităț evidente, simțite de toți, pe când gimnasiul nu maĭ împlinesce acéstă condițiune, din care causă transformarea luĭ într'o școlă cu caracter profesional se impune într'un viitor apropiat; pentru aceste motive, se va rĕspunde la adresa No. 1.204 din 15 Maiŭ a prefectuluĭ de Muscel că ministerul nu póte înființà la C.-Lung școla de meseriĭ ce i se cere, decât începênd în acelașĭ timp transformarea clasă cu clasă a gimnasiuluĭ. Combiniațunea acésta ar avé, pentru comună și județ, avantagiul că ar permite înființarea așà de necesară a școleĭ de meserie, fără a lĭ se cere partea contributivă prevĕdută de art. 33 din legea învĕțămîntuluĭ profesional.

31. *Bicaz* (județul Némțu). Școlă elementară de meseriĭ (ferărie). Se va cere prefecturiĭ să ne arate cu ce sume contribue județul, comuna Bicaz și comunele vecine la înființarea acesteĭ școle, după cum arată în raportul eĭ No. 3.764 din 6 Iunie 1901. Se va intervenì și la administrațiunea domeniuluĭ Coróneĭ cerêndu-ĭ a ne procurà, fie gratuit, fie cu chirie, un local pentru acéstă școlă.

www.digibuc.ro

Anexe. 32. *Slatina* (județul Olt). Școlă inferióră de meseriĭ (rĕmâne a se hotărî meseriile ce se vor predà).

Se va începe, chiar de la 1 Septemvrie 1901, transformarea gimnasiuluĭ din Slatina în școlă de meseriĭ, admițêndu-se în clasa I elevĭ pentru meseriĭ ; acésta în acord și cu părerea emisă de prefectura da Olt prin adresa No. 2.540 și de delegațiunea cetățenilor din Slatina, care s'a presentat la minister.

33. *Slatina* (județul Olt). Școlă profesională de fete, (croitorie și rufărie). Acéstă școlă, suprimată din budgetul ministeruluĭ, se va menținé cu subvențiunea ce i se acordă de comună și de județ și din veniturile eĭ propriĭ. Budgetul eĭ se va dispune în vederea acestor mijlóce.

34. *Cornu* (județul Prahova). Școlă elementară de meseriĭ (tîmplărie).

Școla se va instalà la un loc cu școla rurală, unde se dispune de o sală de atelier.

35. *Odobescĭ* (județul Putna). Școlă elementară de viticultură și meseriĭ (dogărie).

Se va transferà acì școla de viticultură de la Focșanĭ, cu condițiune ca comuna să ne procure localul, după cum ni s'a promis. I se va adăogà și secțiunea de dogărie.

36. *Suraia* (județul Putna). Școlă elementată de meseriĭ (împletiturĭ de papură, richită și paie). Acéstă școlă, cerută și de camera de comerciŭ din Focșanĭ, se va instalà în casa în care Statul o posedă în sat și care se va cere să ni se cedeze de către ministerul domeniilor.

37. *Țifescĭ* (județul Putna). Se acordă o subvențiune de 300 leĭ învĕțătóreĭ din Țifescĭ, care face țesĕtoriĭ cu elevele sale.

38. *Măicănescĭ* (județul R.-Sărat). Școlă elementară de meseriĭ (lemnărie, rotărie, ferărie). D-l proprietar Iorgu Bagdat oferă localul și parte din instrumente. Se va invità d-l prefect să-l róge să ni le pună de îndată la dispositiune.

39. *Porcescĭ* (județul Roman). Școlă elementară de meseriĭ (frîngherie).

www.digibuc.ro

Ca local va servì acel clădit pentru sub-prefectură, care ni se cedéză de către judeţ. Anexe.

40. *Roman* (judeţul Roman). Şcóla inferióră de meseriĭ (tîmplărie, cismărie, tinichigerie).

Acceptăm propunerea ce ni s'a făcut de către primăria de Roman prin adresa No. 2.069, ca să luăm asupra nóstră şcóla de meseriĭ întreţinută până acum de dînsa, în schimbul uneĭ subvenţiunĭ anuale de 17.000 leĭ, plătită de comună, a uneia de cel puţin 2.000 leĭ plătită de judeţ, a uneĭ sume fixe de 2.800 leĭ ce ni se va da de comună la 1 Şeptemvrie 1901, pentru cheltuelĭ de instalaţiunĭ, şi cu condiţiune ca donaţiunea făcută şcoliĭ de rĕposatul Ioan Stroe, consistând din o casă şi un capital de 7.300 leĭ, să se trécă Caseĭ Şcólelor, ca fond inalienabil al şcoliĭ.

Şcóla se va instalà în localul fostuluĭ seminar. Se va examinà dacă clădirea nu s'ar puté împărţì în douĕ părţĭ cu totul distincte şi cu intrărĭ separate, pentru a cuprinde şi şcóla profesională de fete. Pentru acésta să ni se presinte planurile clădiriĭ carĭ se află în minister.

41. *Balş* (judeţul Romanaţĭ). Şcólă de meseriĭ elementară (lemnărie, ferărie).

Se va mutà acì şcóla de meseriĭ de la Vişina, completându-se cu meseria ferărieĭ. Judeţul va continuà a rĕspunde subvenţiunea de 1.000 leĭ pe an, pe care o dă şcoliĭ din Vişina.

42. *Vadastru*, *Celaru* saŭ *Amărescĭi-de-jos* (judeţul Romanaţĭ). Şcólă elementară de agricultură. Se va înfiinţà o şcólă în una din aceste localităţĭ, unde se va puté procurà localul şi terenul necesar.

43. *Borŏia* (judeţul Sucéva). Şcólă elementară de meseriĭ (lemnărie, ferărie).

Ca local va servì unul din cele douĕ localurĭ de şcolĭ primare carĭ există in comună.

44. *Buciumenĭ* (judeţul Tecuciŭ). Şcólă elementară de meseriĭ (lemnărie, rotărie, dogărie).

Şcóla se va instalà în clădirile neutilisate ale schituluĭ Buciumenĭ, carĭ se vor repará de către judeţ, conform an-

www.digibuc.ro

Anexe. gagiamentului luat de d-l prefect prin adresa sa No. 1.969.

45. *Turnu-Măgurele* (județul Teleorman). Școlă inferióră de meseriĭ (rotărie, ferărie, tinichigerie).

Infiinţarea acesteĭ școlĭ este cerută prin adresa prefecturiĭ de Teleorman No. 3.370. Se va rĕspunde însă d-luĭ prefect că acéstă înființare nu o putem face decât paralel cu transformarea unuia din cele douĕ gimnasiĭ din T.-Măgurele și Alexandria.

In adevĕr, aceste gimnasiĭ vegetézĕ de anĭ întregĭ în cele maĭ rele condițiunĭ, fără local, fără personal și fără să rĕspundă la nicĭ o trebuință bine determinată a județuluĭ; pe când agricultura, comerciul și meseriile, al căror învĕțămînt nu ar trebui să lipséscă din acest județ agricol și comercial, nu dispun de nicĭ o școlă. Statul cu nicĭ un chip nu póte să maĭ suporte și cheltuiala unor asemenea școlĭ, pe lângă a celor douĕ gimnasiĭ, din carĭ cel puțin unul este cu siguranță inutil. Rĕmâne dar ca d-l prefect să ne dea părerea, care din cele douĕ gimnasiĭ trebue transformat în școlă de meseriĭ, pentru ca să putem luà din vreme măsurile necesare.

46. *Babadag* (județul Tulcea). Școlă elementară de meseriĭ (rotărie, lemnărie, dogărie).

Școla se va instalà în localul seminaruluĭ musulman care se transferă la Medgidia.

47. *Calîrlez* (județul Tulcea). Școlă elementară de pescărie.

Organisarea acesteĭ școlĭ se va studià în înțelegere cu d-l Antipa și cu d-l Vartolaș, revisor școlar de Constanța. Se vor utilisà subvențiunile prevĕdute pentru dînsa în budgetele a diverse comune din județul Tulcea.

48. *Praja* (județul Tutova). Școla elementară de meseriĭ (dogărie).

49. *Rădescĭ* (județul Tutova). Școlă elementară de meseriĭ (rotărie, lemnărie).

50. *Tansa* (județul Vasluiŭ). Școlă elementară de meseriĭ (rotărie, lemnărie, ferărie).

Se va invità d-l prefect de Vasluiŭ a închirià casa despre care vorbesce prin raportul sĕŭ No. 3.165 din 30 Maiŭ, pe

www.digibuc.ro

treĭ anĭ. Rugăm însă ca acéstă chirie să o iea pe séma sa județul saŭ comunele interesate. Este necesar ca cheltuelile învĕțămîntuluĭ profesional să fie împărțite între Stat, județe și comune, după cum prevede legea. Anexe.

51. *Clejanĭ* (județul Vlașca). Școlă elementară de meseriĭ (lemnărie, rotărie). Localul pentru acéstă școlă s'a promis a se cedà gratis de către un proprietar din localitate. Se va cere d-luĭ prefect să intervină de urgență pentru a se face acéstă cesiune conform adreseĭ d-sale No. 2.883 din 29 Maiŭ. Tot de odată se va invità să ne pună la dispoziție și subvenție și subvenția din partea județuluĭ, potrivit convorbiriĭ ca am avut cu d-sa.

52. *Giurgiu* (județul Vlașca). Școlă comercială de gradul I. Se acordă acésteĭ școle, înființate din inițiativă privată, o subvenție de 3.500 leĭ.

53. *Tîrgul-Horez* (județul Vâlcea). Școlă elementară de agricultură și meseriĭ (cojocărie, rotărie, lemnărie).

Localul ni se procură de către comună. Ca teren de cultură vor servì cele două hectare din jurul școliĭ primare și cele 17 pogóne din țarină ale școleĭ din Romanĭ.

ART. 2. Unul din architecțiĭ ministeruluĭ să visiteze de urgență localurile în carĭ aŭ a se instalà școlile de maĭ sus și carĭ sunt maĭ la îndemână, pentru a luà măsurile cele maĭ grabnice pentru facerea reparațiunilor celor mai indispensabile. Pentru localurile oferite de județe, comune saŭ particularĭ, li se va cere lor ca să facă aceste reparațiunĭ, cât maĭ neîntârdiat,

ART. 3. D-niĭ inspectorĭ aĭ învĕțămîntuluĭ industrial și agricol vor face lista mobilieruluĭ strict necesar.

Se va da ordin celor maĭ vechĭ diriginți aĭ școlelor din localitățile unde sunt a se înființá școlĭ, să ne arate de ce mobilier se póte dispune pentru aceste școlĭ. Pentru mobilierul ce ar maĭ lipsì după lista dată de d-niĭ inspectorĭ, se vor lua măsurĭ pentru a se procurà, fie din mobilierul disponibil de pe la școlile din alte părți, fie comandând-se din noŭ.

ART. 4. D-l inspector al învĕțămîntuluĭ industrial va face

www.digibuc.ro

Anexe. lista şi devisul uneltelor necesare şcolilor de meseriĭ. Acest devis se va împărţi în cincĭ loturĭ, pe cât se póte egale. Se vor face invitaţiunĭ principalilor comercianţĭ românĭ, carĭ pot procurà asemenea unelte, să facă oferte, cu condiţiunea de a se procurà acele unelte cel mult până la 10 Septemvrie 1901. Asupra fie-căreĭ case nu se va puté adjudecà maĭ mult decât un lot.

ART. 5. D-l inspector al învĕţămîntuluĭ agricol va face lista vitelor şi instrumentelor agricole strict necesare şcólelor de agricultură ce se înfiinţéză şi va face propunerĭ pentru procurarea lor. Va vedé ce se póte procurà de pe la şcólele de la Strihareţ, Armăşescĭ şi Păncescĭ-Dragomirescĭ.

ART. 6. Se va rĕspunde prefecţilor carĭ aŭ rĕspuns la ordinul nostru No. 19,844 A, dându-ĭ fie-căruia lămuririle care-l privesc după decisiunea de maĭ sus.

ART. 7. Se va pune în vederea tuturor prefecţilor de judeţe şi a primăriilor comunelor urbane dispositiunile art. 8, alin. VI, VII, VIII, art, 33 şi art. 52 din legea învĕţămîntuluĭ profesional de la 31 Martie 1899, carĭ prescriŭ obligaţiunile judeţelor şi comunelor în ceea ce privesce acest învĕţămînt, pentru ca să pótă luà din vreme măsurile cuvenite pentru a-şĭ împlinì acele obligaţiunĭ.

ART. 8. Tóte cheltuelile ce vor provenì din executarea decisiuniĭ de faţă se vor acoperì din suma de 234.761 leĭ, prevĕdută în budget, art. 57, pentru crearea învĕţămîntuluĭ profesional elementar şi pentru reorganisarea şi completarea actualelor şcóle profesionale.

www.digibuc.ro

Anexa No. 76. Anexe.

Școlĭ și clase profesionale de orĭ-ce categorie, existente la 15 Septemvrie 1903 (pag. 269).

Felul școlilor	Categoria școlilor	LOCALITATEA	DATA ÎNFIINȚĂRIĬ
ȘCOLĬ DE AGRICULTURĂ	Elementare	Braniștea (Covurluiŭ)	După 1 Septemvrie 1901.
		Poiana (Dolj)	„
		Sopot (Dolj)	„
		Belcescĭ (Iași)	„
		Lehliu (Ialomița)	„
		Strehaia (Mehedinți)	„
		Drăghicenĭ (Romanați)	„
		Odobescĭ (Putna)	La 1 Septemvrie 1897.
	Inferióre	Strihareț (Olt)	Inainte de 1 Sept. 1901.
		Păncescĭ (Roman)	„
		Armășescĭ (Ialomița)	„
		Nucet (Dâmbovița)	După 1 Septemvrie 1901.
ȘCOLĬ DE MESERIĬ PENTRU BĂEȚĬ	Elementare	Viziru (Brăila)	După 1 Septemvrie 1901.
		Trușescĭ (Botoșanĭ)	„
		Mizil (Buzĕŭ)	„
		Bunescĭ (Fălciŭ)	„
		Novacĭ (Gorj)	„
		Bucovenĭ-Buftea (Ilfov)	„
		Baia-de-Aramă (Mehed.)	„
		Bicaz (Némțu)	„
		Suraia (Putna)	„
		Soveja (Putna)	„
		Balș (Romanați)	„
		Porcescĭ (Roman)	„
		Măicănescĭ (R.-Sărat)	„
		Boróia (Sucéva)	„
		Babadag (Tulcea)	„
		Nicorescĭ (Tecuciŭ)	„
		Tansa (Vasluiŭ)	„
		Horez (Vâlcea)	„
	Inferióre	Alexandria	După 1 Septemvrie 1901.
		Buzĕŭ	„
		Bârlad	La 1 Septemvrie 1899.
		Botoșanĭ	După 1 Septemvrie 1901.
		Câmpu-Lung	„
		Curtea-de-Argeș	„
		Dorohoiŭ	„
		Pitești	„
		Roman	„
		Slatina	„
		Tîrgul-Ocna	La 1 Septemvrie 1897.
	Superióre	Bucurescĭ	Inainte de 1 Sept. 1901.
		Iași	„

www.digibuc.ro

Anexe.

Felul şcolilor	Categoria şcolilor	LOCALITATEA	DATA ÎNFIINŢĂRII
ŞCOLI PROFESIONALE DE FETE	Inferióre	Bacău (de gradul I)	Inainte de 1 Sept. 1901.
		Bucuresci No. 1 (de gr. II)	„
		Bucuresci No. 2 (de gr. I)	„
		Bucuresci No. 3 (de gr. I)	„
		Buzĕu „	„
		Caracal „	„
		Constanţa „	„
		Galaţi „	„
		Giurgiu „	„
		Huşi „	După 1 Septemvrie 1901.
		Iaşi „	Inainte de 1 Sept. 1901.
		Piatra-Némţu „	„
		Ploeşti „	„
		Piteşti „	„
		Roman „	„
		Slatina „	După 1 Septemvrie 1901.
		Turnu-Severin „	Inainte de 1 Sept. 1901.
		Vasluiŭ „	După 1 Septemvrie 1901.
ŞCOLI COMERCIALE DE BĂEŢI	Elementare	Bucuresci	Inainte de 1 Sept. 1901.
		Iaşi	„
		Craiova	„
		Galaţi	„
		Ploeşti	„
		Turnu-Severin	După 1 Septemvrie 1901.
		Giurgiu	„
	Superióre	Bucuresci	Inainte de 1 Sept. 1901.
		Iaşi	„
		Craiova	„
		Galaţi	„
	Clase a V-a comerciale la licee	Constanţa	După 1 Septemvrie 1901.
		Ploeşti	„
Invĕţământul comercial al fetelor	Clase a V-a comerciale la şcolile secundare de fete	Iaşi	După 1 Septemvrie 1901.
		Bucuresci	„
		Botoşani	„
	Şcoli de menagiŭ pentru fete	Bucuresci (asilul Elena Dómna)	La 1 Septemvrie 1897.
		Bucuresci (şcóla externă)	După 1 Septemvrie 1901.
		Iaşi (şcóla Principesa Maria)	„

www.digibuc.ro

Anexa No. 77. Anexe.

Decisiunea din 23 Decemvrie 1902 relativă la înființarea de cantine pe lângă tóte școlile elementare și inferióre, de meserii și de agricultură (pag. 274).

Art. 1. Se va înființà, cu începere de la 1 Februarie 1903, câte o cantină școlară pe lângă fie-care din școlile elementare de meserii și de agricultură, carĭ nu aŭ încă o asemenea cantină.

Unde împrejurările vor cere, și unde mijlócele vor permite, cantina va avé și un dormitor.

Art. 2. Aceste cantine se vor întreține:

a) din plata, în banĭ saŭ în natură, a elevilor cantinierĭ;

b) din ajutorul ce li se va da de ministerul cultelor și instrucțiunii publice saŭ de Casa Școlelor;

c) din subvențiunile ce li s'ar da de județ saŭ de comunele ce se află în rada școliĭ;

d din ajutórele ce li s'ar da de diversele instituțiunĭ carĭ aŭ menirea de a fundà și a întreține cantinele școlare din județul respectiv;

e) din o parte din venitul net al școliĭ, care nu va trece peste 50% din acest venit;

f) din ajutóre, donațiunĭ și binefacerĭ de la particularĭ;

g) din produsul serbărilor, colectelor, subscrierilor, etc., făcute în folosul cantineĭ.

Art. 3. D-niĭ inspectorĭ aĭ învățământuluĭ meseriilor și agriculturiĭ, d-niĭ revisorĭ școlarĭ și d-niĭ diriginți aĭ școlelor elementare de meserii și agricultură, sunt însărcinați cu aducerea la îndeplinire a decisiunii de față.

www.digibuc.ro

Anexe.

Anexa No. 78.

Ordinul circular din 3 Ianuarie 1903, către d-niĭ prefecţi aĭ judeţelor Brăila, Botoşanĭ, Fălciŭ, Buzĕŭ, Gorj, Ilfov, Mehedinţĭ, Némţu, Putna, Romanaţĭ, Roman, R.-Sărat, Sucéva, Tulcea, Tecuciŭ, Vasluiŭ, Vâlcea, Covurluiŭ, Dolj, Iaşĭ, Ialomiţa şi Dâmboviţa, relativ la înfiinţarea de cantine pe lângă şcolile de meseriĭ şi de agricultură (pag. 274).

Domnule Prefect,

Infiinţarea prin sate a şcolilor elementare de meseriĭ şi de agricultură póte fi unul din cele maĭ puternice mijlóce pentru îmbunătăţirea stăriĭ economice a săténuluĭ. Până însă să ajungem acolo, sunt încă multe greutăţĭ de învins, şi în prima linie este însăşĭ sărăcia actuală a sătenilor.

In adevĕr, sciut fiind că sătenii se servă în trebile lor de copiiĭ lor după ce aŭ atins o vîrstă ce-vă maĭ înaintată, este uşor de înţeles că, nu cu bună voe, îĭ vor maĭ trimite la şcólă, după ce aŭ terminat clasele primare, fiind încă siliţĭ a le maĭ purtà şi cheltuiala întreţinerĭĭ, când şcóla de meseriĭ saŭ de agricultură nu se află chiar în satul lor.

Acest mare neajuns se póte însă lesne înlătură, dacă pe lângă fie-care din aceste şcolĭ s'ar înfiinţà câte o cantină şcolară. D-vóstră sciţĭ de ce mare ajutor a fost dejà acéstă instituţiune pentru şcólele primare rurale, a căror frecuentare a fost mărită într'o fórte mare proporţiune, orĭ unde s'aŭ putut înfiinţà cantine.

Indemnat de aceste consideraţiunĭ, am onóre a vĕ rugà, d-le prefect, să binevoiţĭ a ne da ajutorul d-vóstre, pentru a face că, pe lângă fie-care şcólă elementară de me-

www.digibuc.ro

serii saŭ de agricultură, să facem să funcţioneze câte o cantină şcolară.

Ministerul va contribuì cu câte o mică sumă pentru acésta. Ajutorul cel maĭ însemnt însă ni-l pot da înseşĭ comunele cele maĭ interesate la existenţa acestor şcolĭ.

Ast-fel dacă câte 10 comune cel puţin ar prevedé în budgetele lor, şi pe timp de 2 anĭ, câte o sumă de 100—150 leĭ ca subvenţiune pentru întreţinerea unuĭ elev, ele ar puté beneficià de folósele şcóleĭ, trimiţênd fie-care, în schimbul acesteĭ modeste subvenţiunĭ, câte un elev, îndeplinind condiţiunile cerute de admitere în şcólă, pentru a învĕţà o meserie, avênd la îndemână o cantină cu dormitor, a căreĭ înfiinţare ar fi ast-fel asigurată.

De aceea vĕ rugăm să binevoiţĭ a face ca cu ocasiunea formăriĭ budgetelor comunelor rurale pe 1903-4, să se prevadă, în budgetele a cel puţin 10 comune din judeţ, câte o subvenţiune de 100—150 leĭ. Aceste comune vor puté trimite la şcólă câte un elev, cu începere chiar de la 1 Aprilie viitor. Subvenţiunea va fi prevĕdută în budgetele aceloraşĭ comune pe timp de 2 anĭ, după care interval altă serie de comune va participà la folósele şcóleĭ, trimiţênd câte un elev în schimbul subvenţiunilor ce se vor prevedé la timp în budgetele lor, şi aşà maĭ departe.

Cu modul acesta vom puté merge până ce să se pótă împlinì şi prescrierea art. 13 şi 26 din legea învĕţămîntuluĭ profesional, care ḑice că «judeţele şi comunele vor puté înfiinţà burse de ajutor pentru şcolariĭ lipsiţĭ de mijlóce» aĭ şcólelor elementare de meseriĭ şi agricultură.

www.digibuc.ro

Anexe.

Anexa No. 79.

Ordinul circular din 8 Ianuarie 1903, adresat d-lor revisorĭ școlarĭ aĭ județelor Brăila, Botoșanĭ, Fălciŭ, Gorj, Ilfov, Mehedinți, Némțu, Putna, Romanați, Roman, R.-Sărat, Sucéva, Tulcea, Tecuciŭ, Vasluiŭ, Vâlcea, Covurluiŭ, Dolj, Iași, Ialomița, Dâmbovița și Buzĕŭ, relativ la înființarea de cantine pe lângă școlile de meseriĭ și de agricultură (pag. 275).

Domnule Revisor,

Prin aplicarea nouluĭ orar în școlile primare rurale, în multe părți devin inutile cantinele înființate pe lângă aceste școlĭ. Mĕ grăbesc însă a vĕ face cunoscut că nu trebue să lăsați a se desorganisà mijlócele carĭ serviaŭ pentru întreținerea acestor cantine, căcĭ ele pot încă aduce marĭ serviciĭ.

D-vóstră sciți că școlile elementare de meseriĭ și de agricultură, înființate anul acesta și anul trecut, aŭ greutate de a fi populate maĭ ales din causa lipseĭ de mijlóce a copiilor carĭ ar trebuì să le frecuenteze. Ar fi dar o mare binefacere pentru comunele, carĭ trebue să se foloséscă de aceste școlĭ, dacă pe lângă fie-care din ele s'ar înființà câte o cantină școlară, unde școlariĭ să găséscă nutrimentul și chiar gazda peste nópte, pentru ceĭ carĭ aŭ casa maĭ depărtată.

De aceea vĕ rog să continuați a vĕ interesà de instituțiunea cantinelor, făcênd să se întrebuințeze o parte din mijlócele de carĭ dispun ele pentru a se ajutà cantina la școlele elementare carĭ cad în circumscripțiunea d-vóstre.

www.digibuc.ro

Anexa No. 80.

Circulara din 11 Aprilie 1902 către d-niĭ revisorĭ școlarĭ, cu privire la înființarea muséuluĭ de artă națională (pag. 287).

Domnule Revisor,

Precum vi s'a comunicat cu ocasia adunăriĭ d-v. în Bucurescĭ, veți pune în vedere tuturor învĕțătorilor din județul d-v. ca, în timpul conferințelor generale din anul acesta, să adune obiecte pentru alcătuirea unuĭ «Musĕŭ de artă națională .

Iată lista felurilor de obiecte și notițele ce trebuesc adunate:

1. *Cusături* cu lână, cu arniciŭ, cu fir saŭ cu mătase pe cămășĭ bărbătescĭ și femeescĭ, chenare pe cămășĭ, testemeluri, marame, pachilate, ștergare, cârpe de îmbrobodit saŭ pentru orĭ-ce slujbă și în orĭ-ce fel.

2. *Țesături* în lână, cânepă, borangic și bumbac, precum: velințe, scórțe, lăvicere, păturĭ, țoluri, dăsagĭ, brîurĭ, bete (brăciri), chingĭ, crătințe (saŭ catrințe), oprege, vîlnice, fote, șorțurĭ, cârpe țesute, naframe, meserițe, ștergare și în sfîrșit orĭ-ce lucru țesut, care are óre-carĭ podóbe.

3. *Lucrurĭ cioplite în lemn*, ca : furcĭ frumóse de tors, fluere, cavale ciobănescĭ, linguri de lemn frumóse, căpcele, ploștĭ, pistornice și alte lucrurĭ în lemn, carĭ sunt făcute frumos.

4. *Vase de pămînt* smălțuite saŭ nesmălțuite ca : urcióre, străichinĭ (blide), talere, óle, ulcele, câncee, cățuĭ, și altele împodobite cu florĭ de smalț saŭ góle.

5. *Ouĕ de Pascĭ* încondeete și roșite.

Pe lângă obiecte, se vor adună și notițe despre diferite obiceiurĭ:

a) Modul cum se vopsesc și se încondeiază ouĕle;

www.digibuc.ro

Anexe. *b*) Chipul cum se făceaŭ văpselele şi cum se văpsiaŭ lânurile şi orĭ-ce torturĭ înainte vreme, pentru cusut şi ţesut: roşu închis, roşu deschis, galbenul închis şi deschis, turchezul saŭ albastrul, vînĕtul, verdele, stânjeniul, conabiul, cafeniul şi negrul;

c) Insemnărĭ asupra portuluĭ şi obiceiurilor din partea locurilor, precum şi deosebirea lor de portul şi obiceiurile din localităţile vecine.

Fiindcă însă numaĭ în lucrurile rĕmase din vremile vechĭ, saŭ în cele carĭ se fac după moda veche, se vede adevĕratul şi curatul gust românesc nestricat, se va căutà de preferinţă numaĭ lucrurile de demult să se adune, fie ele orĭ-cât de nebăgate în sémă, orĭ cât de rupte, orĭ-cât de urîte, stricate, eşite de vreme, dar carĭ aŭ fost odată frumóse, acelea sunt cele maĭ adevĕrate şi cele maĭ de valóre pentru muséŭ.

Pentru adunarea şi păstrarea obiectelor, veţĭ chibzui d-v. cum va fi maĭ potrivit cu împrejurările locale. In cursul acestuĭ an, prin Septemvrie saŭ Octomvrie, obiectele adunate de d-v. vor fi cercetate de delegatul ministeruluĭ, d-l Ipolit Strâmbulescu, şi se vor alege cele carĭ vor fi aduse la Bucurescĭ spre a fi păstrate în muséŭ.

La luarea fie-căruĭ obiect de la proprietar se va face o notiţa după modelul ce se alătură aci.

Anexa No. 81.

Regulament pentru secţiunea superióră a şcóleĭ profesionale de fete de gradul al II-lea din Bucurescĭ (pag. 288).

ART. 1. Se va înfiinţà în Bucurescĭ, la 1 Octomvrie 1902, secţiunea superióră a uneĭ şcóle profesionale de fete de gradul al II-lea.

www.digibuc.ro

ART. 2. Acéstă secțiune se va înființà de odată cu ambele sale clase. Anexe.

ART. 3. Școla va fi instalată în localul proprietate a ministeruluĭ din calea Griviței No. 22.

ART. 4. Nu vor fi admise în fie-care clasă decât maximum câte 50 eleve.

Dacă numĕrul cererilor de admitere în fie-care clasă va fi egal saŭ inferior numĕruluĭ de locurĭ disponibile în acea clasă, elevele se vor primì fără a maĭ fi supuse la vre-o probă; în cas contrariŭ, ele se vor supune unuĭ concurs asupra meserieĭ.

ART. 5. In clasa I a secțiuniĭ superióre noŭ înființate, se vor admite eleve carĭ aŭ absolvit una din școlile profesionale de gradul I, după programa din 1898, precum și acele carĭ le-aŭ absolvit după programa veche în Iunie 1900, 1901 saŭ 1902.

In mod transitoriŭ, în Octomvrie 1902 și în Septemvrie 1903, se vor admite de a dreptul în clasa II, prin concurs, elevele carĭ aŭ absolvit școlele profesionale de gradul I înainte de Iunie 1900 și carĭ vor dovedì că aŭ practicat meseria în acest timp în școlĭ ale Statuluĭ, în școle particulare saŭ în ateliere de prima ordine.

ART. 6. Secțiunea superióră se va înființà cu meseriile: croitoria, ruféria, mòdele și florile și eventual corsetele.

ART. 7. In ceea ce privesce maiestrele carĭ vor conduce secțiunea superióră, va rĕmânĕ a se avisà pentru maiestrele de croĭtorie, de ruférie și de corsete.

Pentru florĭ, se vor reunì la un loc elevele carĭ urmézà acéstă meserie de la școlele profesionale, școla No. 1 și No. 3, sub conducerea maiestreĭ d-na Elvira Simionescu, care va face cursul la școla No. 1, iar d-na Buchmann, maiestra de la No. 1, va trece la secțiunea superióră.

Pentru mode se vor reunì la un loc elevele de mode de la școlele profesionale No. 1 și No. 2, sub conducerea maiestreĭ d-na Ecaterina Vîntu, care va face cursul la școla No. 2, iar d-na Alexandrina Moisescu, maiestra de la No. 2, va trece la secțiunea superióră.

www.digibuc.ro

Anexe. ART. 8. Pentru anul acesta, se vor admite în ambele clase următorul număr de eleve:

	Clasa I	Clasa II
Croitorie	21	21
Rufărie	14	14
Mode	6	6
Florĭ	6	6
Corsete	3	3
	50	50

Dacă pentru vre-una din meseriĭ nu s'ar presentà destule eleve meritoriĭ pentru a fi admise, locurile rămase neîntrebuințate vor fi la dispositiunea meserieĭ la care, în urma concursuluĭ, aŭ rămas maĭ multe eleve meritoriĭ, carĭ nu aŭ putut fi admise din lipsa de locurĭ.

ART. 9. Concursul de admitere se va face numaĭ asupra teorieĭ și practiceĭ meserieĭ. Nu se vor admite elevele carĭ la concurs vor fi obținut o notă maĭ mică decât 7 la meserie.

Concursul se va face întâiŭ pentru clasa II. Candidatele respinse de la dînsul vor puté fi admise la concurs pentru clasa I.

ART. 10. Concursul se va ținé înaintea uneĭ comisiunĭ compuse din directórea școleĭ de gradul II, din două directóre și de câte o maiestră de fie-care meserie, luate de la diversele școlĭ profesionale de gradul I saŭ II din țéră.

ART. 11. Cursurile în fie-care din cele două clase vor cuprinde:

1 oră pe săptămână limba română, corespondența comercială, cu lecturĭ asupra centrelor comerciale și noțiunĭ de modul cum trebue să se pórte o viitóre maiestră orĭ șefă de atelier în societate, cu clientele, cu elevele, etc,

2 ore pe săptămână, practica limbiĭ francese, cu lecturĭ din istoria modelor,

1 oră pe săptămînă practica comptabilității,

2 ore pe săptămână (consecutive) desemnul,

3 ore pe săptămână teoria meserieĭ, cu un mic curs asupra călcatuluĭ stofelor, întreținerĭĭ lor în timp de érnă și

www.digibuc.ro

de vară, originei și distingerii pânzeturilor, a stofelor și în genere a orĭ-căruĭ material întrebuințat în meseria respectivă. Anexe.

Total 9 ore pe săptămână.

ART. 12. Cursurile se vor ține în 3 ḑile pe săptămână, în orele de la 8 până la 11 ore și 20 minute diminéța, cu întreruperĭ de câte 10 minute între fie-care oră. In celelalte 3 ḑile, în orele de diminéță și în tóte ḑilele în orele de după amiazĭ, de la 1 până la 7, se va face practica meseriei în atelier în sala de încercare și în magazinul de desfacere. In ḑilele, când numĕrul cel mare al comandelor ar impune, eșirea elevelor va puté să aibă loc și după orele 7 séra.

ART. 13. Modul de interogațiune și de notare a elevelor la studiŭ va fi acelașĭ ca și în școlele profesionale de gradul I.

La meserie se va da eleveĭ câte o notă pentru fie-care lucrare terminată de dînsa. Suma acestor note, împărțită cu numĕrul lor, va da nota anuală la meserie.

Elevele vor maĭ avé la fie-care meserie o notă anuală de asiduitate.

Elo vor avé în fine o notă de purtare și una de frecuentare, carĭ li se vor da după regulele prevĕḑute la art. 65 și 66 din regulamentul școlelor secundare.

Promovarea se va face dacă eleva va avé nota medie 7 la lucru și la asiduitate, media 6 la studiŭ, și nota 5 la purtare și la frecuentare.

ART. 14. Elevele a căror medie a notelor anuale la meserie, din cele douĕ clase, va fi egală saŭ superióră luĭ 8, vor obține diplomă și se vor înscrie în tabloul de capacitate pentru maiestre, despre care se vorbesce la art. 34, alin. I din lege. Acele a căror medie va fi maĭ mică de 8, dar nu inferióră luĭ 7, vor obține certificate de absolvire și nu vor avé dreptul a fi trecute în tabloul de capacitate.

Aceste din urmă eleve vor puté fi admise a rĕmâné încă un an în atelierul școleĭ. La finele acestuĭ an, nota lor de meserie se va formà din adunerea noteĭ la meserie din

www.digibuc.ro

Anexe. acest an, a celeĭ din anul precedent şi a celeĭ din clasa I, împărţindu-se suma cu 3. Resultatul fiind egal saŭ superior luĭ 8, eleva va obţiné diploma.

Anexa No. 82.

Decisiunea din 17 Noemvrie 1898, relativă la acordarea ajutórelor pentru deschidere de ateliere la absolventele şcólelor profesionale (pag. 294).

ART. 1. Ajutórele pentru deschidere de ateliere se vor da numaĭ după avisul direcţiuniĭ şcóleĭ profesionale căreia aparţin fondurile.

ART. 2. Ajutórele se vor distribuĭ prin direcţiunea şcóleĭ pentru treĭ sferturĭ în scule şi numaĭ un sfert în banĭ, spre a servì la procurarea de furniturĭ şi material, saŭ la plata chirieĭ atelieruluĭ.

ART. 3. Nu se vor da ajutóre decât la câte douĕ absolvente asociate, dintre acelea carĭ aŭ avut note marĭ în anul în care aŭ absolvit şcóla.

ART. 4. Contractul de asociare, făcut după formele legale pe timp de 5 anĭ, precum şi cel de închirierea localuluĭ, unde va fi instalat atelierul, se vor face prin directórea şcóleĭ, care va avé supravegherea mersuluĭ atelieruluĭ.

ART. 5. Sub nicĭ un cuvînt nu se póte vinde, transmite saŭ închide atelierul, fără o prealabilă autorisare a ministeruluĭ, dată în urma avisuluĭ directóreĭ, care se va consultà în acéstă privinţă cu maiestra de aceeaşĭ specialitate ca elevele ce conduc atelierul.

ART. 6. În cas când directórea şcóleĭ constată negligenţă saŭ nepricepere în conducerea atelieruluĭ, ea póte cere ministeruluĭ ca să iea măsurĭ pentru retragerea sculelor.

ART. 7. Dacă una dintre asociate ar voì să se retragă înainte de împlinirea terminuluĭ de 5 anĭ, tot avutul, afară

www.digibuc.ro

de venit, până în momentul retragerii, va rămâné celeilalte, care va fi obligată a-şi luà o altă tovarăşă, în condiţiunile specificate prin articolele de mai sus.

ART. 8. Când asociatele sunt de la şcolĭ diferite, ajutorul li se va da câte pe jumătate din fondurile fie-căreia din şcóle, iar supravegherea o va avé una din cele două directóre, delegată de minister.

ART. 9. Absolventele uneĭ şcóle, având fonduri, pot să-şĭ iea ca asociată pe o absolventă a alteĭ şcóle, care nu se găsesce în acest cas, dacă acésta din urmă, pe lângă note marĭ în diplomă, maĭ are şi recomandarea specială a directóreĭ şcóleĭ unde a învĕţat.

ART. 10. Absolventele ajutate de fondurile şcólelor profesionale, carĭ aŭ dovedit incapacitate în conducerea atelieruluĭ, nu vor puté fi numite în învĕţământ.

Anexa No. 83.

Regulamentul din 18 Decemvrie 1892, pentru şcóla de menagiŭ de pe lângă asilul Elena Dómna (pag. 296).

CAPITOLUL I.

ART. 1. Ca secţiune complementară, pe lângă cele treĭ secţiunĭ existente dejà la Asilul Elena Dómna, va funcţionà şi o şcólă de menagiŭ pentru formarea servitórelor.

ART. 2. Acéstă şcólă se populézà:

a) cu orfanele şcóleĭ primare rĕmase doĭ anĭ repetente şi cu cele eliminate pentru rea purtare;

b) cu orfanele şcóleĭ primare profesionale, carĭ n'aŭ aplicaţiune pentru nicĭ una din specialităţile, ce se predaŭ în acéstă secţiune, şi cu cele eliminate pentru rea purtare;

www.digibuc.ro

Anexe. *c*) cu orfanele ce le admite autoritatea școlară de-a dreptul în acéstă secțiune.

In acéstă școlă se vor primi numaĭ fete orfane de ambiĭ părinți și fără nicĭ o avere.

Elevele, carĭ se găsesc actualmente în școlă și carĭ aŭ mamă și avere, vor fi ținute încă în școlă atât timp cât vor da dovadă de hărnicie și de supunere absolută; alt-fel vor fi eliminate.

ART. 3. Externe nu se admit în școla de menagiŭ.

ART. 4. Deocamdată elevele școleĭ de menagiŭ se vor pregăti pentru următórele treĭ specialități: servitóre, bucătărese și spĕlătorese.

Maĭ târdiŭ, când școla va avé un local maĭ mare și va luà maĭ multă desvoltare, se va puté înființa o secțiune de bone și alta de servitóre superióre.

Servitórele (bonnes à tout faire), pentru îngrijirea caseĭ în genere, vor cunósce menagiul caseĭ, bucătăria simplă și serviciul meseĭ. Bucătăresele vor învĕță bucătăria simplă românéscă, francesă și germană și, dacă se vor găsi eleve cu dispositiuni pentru acéstă artă, vor învĕță și bucătăria maĭ complicată ca: pateurĭ, torte, înghețate, etc.

Spĕlătoresele vor învĕță să spele de la lucrurile cele maĭ simple până la rufăria de lux și spĕlătoria disă à neuf.

ART. 5. Pe lângă specialitățile de maĭ sus, elevele vor învĕță încă: economia domestică, calculul exercitat asupra cheltuelilor dilnice, religia prin învĕțăturĭ morale, și lucrul de mână, cusăturĭ simple de carĭ e nevoe în viéța de tóte dilele.

ART. 6. Singura carte ce se va da elevelor va fi o carte românéscă de gospodărie, pe lângă care, fie-care elevă va maĭ avé un carnet pentru socotelĭ și altul pentru diferite rețete.

ART. 7. Cursul de menagiŭ va fi de 4 anĭ. In primiĭ doĭ anĭ, tóte elevele vor trece prin tóte specialitățile după sistemul rotațiuniĭ, așà că la sfîrșitul acestor 2 anĭ elevele vor trebui să cunóscă menagiul caseĭ, bucătăria simplă ro-

www.digibuc.ro

mânéscă, spĕlatul, călcatul şi îndoitul rufelor simple nescrobite.

In ultimiĭ doĭ anĭ, elevele se vor specialisà fie-care în direcţiunea pentru care arată aptitudinĭ.

ART. 8. Elevele, carĭ la intrarea în şcóla de menagiŭ vor fi maĭ micĭ de 14 anĭ, vor formà un curs preparator şi numaĭ la 14 anĭ vor începe cursul de menagiŭ.

ART. 9. Pentru elevele specialisate se vor primì comendĭ de executat. Pe lângă secţiunea de bucătărese se va înfiinţà un restaurant.

ART. 10. Pentru darea învĕţămîntuluĭ bucătărieĭ şi a spĕlătorieĭ vor fi persóne speciale: o bucătărésă şi o spĕlătorésă.

Pentru învĕţarea lucruluĭ de mână şi pentru exercitarea elevelor la socotelĭ vor fi interne şi vor ajutà ast-fel direcţiunĭĭ în supravegherea şi controlarea elevelor.

CAPITOLUL II.

ART. 11. Lecţiunĭ nu se vor ţinè Duminecile şi în ḑilele de sĕrbătorĭ bisericescĭ, naţionale şi vacanţe prevĕḑute în regulamentele şcolare ale ministeruluĭ. Elevele vor fi ocupate însă şi în acele ḑile cu îndeletniciriĭ ce ţin de gospodăria casnică.

ART. 12. Matricula va fi rînduită în primiĭ 2 anĭ după clasă în ordine alfabetică, iar în ultimiĭ 2 anĭ, după clasă şi specialităţĭ.

ART. 13. Catalógele vor fi pentru partea teoretică şi pentru cea practică; cele pentru studiĭ (economia domestică, calculul) vor fi anuale, împărţite pe trimestre; cele pentru partea practică vor fi trimestriale pentru primiĭ 2 anĭ, şi anuale pentru ceĭ 2 anĭ din urmă.

In şcólă va existà un registru catalog, unde lunar se va notà de către bucătărésă, spĕlătorésă şi directóră, silinţa şi purtarea fie-căreĭ eleve în acel timp.

Notaţiunea se va face cu fórte bine, bine, binişor saŭ fórte rĕŭ.

www.digibuc.ro

Anexe. ART. 14. Lecțiunile vor fi de două ore maximum pe ți pentru elevele primilor doĭ anĭ și de o oră pentru specialitate. Se exceptéză ținele când se pregătesc diferite lucrurĭ, la carĭ trebue să se ajute saŭ să asiste maĭ multe eleve, și când pot fi lăsate la o parte studiile.

In orele când unele eleve, după sistemul rotațiunĭĭ, nu ar avé nicĭ o ocupațiune, se va face lucru de mână.

ART. 15. In fie-ccre séră se va dictà de directóră meniul pentru a doua ți, fie pentru școlă, fie pentru restaurant.

Bucătărésa va dictà rețetele, indicând cantitățile necesare în proporțiune cu numĕrul persónelor și durata cât ține preparațiunea fie-căruĭ fel aproximativ.

Tóte meniurile vor fi trecute într'un registru special împreună cu rețetele sale.

ART. 16. Examenul anual se va da numaĭ pentru economia domestică și calcul.

Examen de specialitate nu se va da decât la finele celor 4 anĭ, când eleva va primì un certificat de aptitudine. Acest examen se va ținé în presența a treĭ dómne delegate de minister.

ART. 17. Elevele, carĭ aŭ obținut certificat de absolvire, vor obținé locurĭ la stăpânĭ. Directóra se va îngrijì să găséscă case unde acele eleve ar puté avé un bun tratament; tot directóra va stabili salariul după profesiunea și calitățile recunoscute ale eleveĭ.

ART. 18. Dacă o elevă a școleĭ de menagiŭ în primiĭ 2 anĭ după absolvire ar fi nevoită să părăséscă stăpânul pentru cas de bólă, împovărare în serviciŭ saŭ maltratare din partea stăpânuluĭ, ea va putè fi găzduită în școlă cu învoirea directóreĭ, plătind un leŭ pe ți pentru întreținere până la găsirea altuĭ loc.

ART. 19. Persónele, carĭ vor angagià în serviciŭ eleve absolvente ale școleĭ de menagiŭ, vor plătì o taxă de 3 leĭ de servitóre.

ART. 20. Aceste taxe se vor vĕrsà la cassa de economie și consemnațiunĭ, pentru a creà un fond al școleĭ, ce va

www.digibuc.ro

servì pentru înfiinţarea de trusoŭ şi aşternut elevelor intrate la stăpân. Anexe.

ART. 21. Baniĭ incassaţĭ din diferitele comenḑĭ vor fi vĕrsaţĭ la Casa Şcólelor.

Anexa No. 84.

Regulamentul din 25 lulie 1903 al şcóleĭ de menagiŭ externă din capitală (pag. 296).

ART. 1. Se înfiinţéză în Bucurescĭ o şcólă de menagiŭ externă, avênd de scop dobîndirea cunoscinţelor practice necesare uneĭ bune gospodine şi anume: economia casnică, croitul şi cusutul rufărieĭ şi al haĭnelor de copiĭ, împletitul şi reparatul ciorapilor şi al haĭnelor, bucătăria simplă şi complicată, spĕlatul, călcatul şi scrobitul rufelor.

ART. 2. Invĕţămîntul în şcóla de menagiŭ externă duréză 2 anĭ. In şcólă se primesc eleve, cel puţin absolvente ale şcóleĭ primare, în etate de la 14—17 anĭ. Ele vor fi externe.

ART. 3. Elevele de naţionalitate străină vor plăti o taxă lunară de 4 leĭ pe séma şcóleĭ, care se va întrebuinţà la cantina şcóleĭ.

ART. 4. In şcóla de menagiŭ externă se vor înfiinţà de o cam dată treĭ ateliere: *a)* croitorie casnică; *b)* bucătărie simplă şi complicată; *c)* spĕlatul şi călcatul obiectelor şi dantelelor de tot felul, de la rufele cele maĭ simple până la rufele de lux.

Când şcóla va dispune de o curte spaţiósă, se vor deprinde fetele şi cu cultura legumelor şi a florilor.

ART. 5. Elevele din amândoĭ aniĭ şcolarĭ vor fi obligate să trécă sĕptĕmânal prin tóte atelierele şcóleĭ, căcĭ o bună gospodară trebue să cunóscă tóte îndemânările ce se învaţă într'o şcólă de menagiŭ.

ART. 6. Elevele vor fi ocupate în ateliere alternativ, după

www.digibuc.ro

Anexe. orarul tri-sĕptĕmânal al specialităţilor, anexat la acest regulament, de la orele 8—12 diminéţa în lunile de la Octomvrie până la Martie, şi de la orele $7^1/_2$—$11^1/_2$ diminéţa de la Martie până la Octomvrie.

ART. 7. După amiazĭ, de la orele 2 4, se vor predà elevelor din ambiĭ anĭ şcolarĭ, de către directórea şcóleĭ, lecţiunĭ de economie domestică, calcul, comptabilitate casnică, igienă populară, scriere şi cetire corectă, lecturĭ folositóre vieţiĭ gospodărescĭ şi micĭ compunerĭ, carĭ vor cuprinde corespondenţa casnică, descrierĭ, cestiunĭ de morală, etc.

ART. 8. Lecţiunile de după amiazĭ vor ocupà pe elevele din anul I cel mult 10 ore pe sĕptĕmână; iar pe cele din anul II cel mult 5 ore pe sĕptĕmână. Elevele din anul II vor lucrà în ateliere împreună cu maiestrele respective, şi după amiază, până la orele 5 p. m., în ḑilele când ele nu vor luà parte la lecţiunĭ.

ART. 9. Inscrierile se fac la şcólă între 25 August şi 5 Septemvrie. Cererile vor fi însoţite de actul de nascere, de vaccină, de studiĭ şi certificatul medical, atestând că eleva este sĕnătósă şi neatinsă de vre-o bólă contagiósă.

ART. 10. Numĕrul maximum de eleve ce se vor puté primì în şcólă este de 60 pentru amêndoĭ anĭĭ.

ART. 11. Pentru practica bucătărieĭ, şcóla va avé o cantină, în care se va preparà ḑilnic de către eleve prînzul lor de la amiazĭ, sub conducerea maiestreĭ respective. Costul acestuĭ prînz nu va trece peste 30 banĭ de fie-care elevă din anul I şi de 40 banĭ pentru fie-care elevă din anul II. Jumătate din costul acestuĭ prânz va fi suportat de fie-care elevă, plătibil trimestrial saŭ lunar, însă cu anticipaţiune; iar restul va fi suportat de către autoritatea şcolară superióră.

Maiestrele vor puté luà prânzul la cantină, plătind costul, afară de maiestra de bucătărie, care nu va plătì fiind datóre să mănânce cu elevele ca să le pótă arăta calităţile şi defectele mâncărilor preparate

ART. 12. Pentru practica spĕlatuluĭ, călcatuluĭ şi scrobituluĭ, elevele îşĭ vor spĕlà, călcà şi scrobì rufele lor în

www.digibuc.ro

atelierul şcóleĭ, sub conducerea maiestreĭ, despăgubind şcóla de costul substanţelor întrebuinţate. Anexe.

ART. 13. După prima promoţiune a şcóleĭ se va avisà la anexarea pe lângă şcólă a unuĭ restaurant femenin, la care să iea prânzul de la amiazĭ, în schimbul uneĭ taxe, studentele, profesórele şi institutórele şi funcţionarele de la telegraf şi postă. Ele vor fi servite de câte o grupă de eleve, care se va perindà, pentru ca acestea să pótă dobîndi îndemânarea servirii la masă.

ART. 14. Elevele şcóleĭ de menagiŭ vor fi divisate în douĕ secţiunĭ: secţiunea I cuprinḑênd elevele anuluĭ I şi secţiunea II pe cele din anul II. Practica lor în cele treĭ ateliere se va face conform orariuluĭ tri-sĕptĕmânal anexat la regulamentul de faţă.

ART. 15. Personalul şcóleĭ de menagiŭ se compune dintr'o directóre, care va predà şi lecţiile de economie casnică, calcul, etc., şi maiestrele atelierelor şcóleĭ. Maiestrele vor fi externe.

ART. 16. Anul şcolar începe la 25 August şi duréză până la 1 Iulie. Vacanţe şi sĕrbătorĭ vor fi cele fixate în regulamentul şcólelor profesionale inferióre de fete. Sâmbăta după amiazĭ elevele nu vor face lecţiunĭ.

ART. 17. Fie-care elevă va avé cărţile necesare şi douĕ şorţurĭ albe spre a acoperì îmbrăcămintea, ferind-o de stricăciune în timpul lucruluĭ în ateliere. Ele îşĭ vor maĭ procurà fórfecĭ, ace, aţă, hârtie de tipare, coafă, cuţitaş de bucătărie şi géntă de rufe.

ART. 18. Elevele ortodoxe vor fi datóre să mérgă la biserică în tóte Duminecile şi sĕrbătorile marĭ; iar la Crăciun şi la Pascĭ se vor împărtăşi. Spre a probà că nu aŭ negligiat acéstă datorie creştinéscă, ele vor aduce o dovadă de la confesor saŭ de la părinţĭ.

ART. 19. Curăţenia în ateliere, clase, refector, cancelarie, etc., se va fase cu rîndul, pe grupe de eleve, de douĕ orĭ pe ḑi, sub îngrijirea şi controlul maiestrelor, imediat după servirea dejunuluĭ şi după terminarea cursurilor de după amiazĭ.

www.digibuc.ro

Anexe.

ART. 20. Absenţele nemotivate atrag după dînsele o pedépsă uşóră. In cas de a se maĭ repeţì, se vor încunosciinţà părinţiĭ spre a luà măsurĭ de îndreptare. Dacă absenţele continuă, eleva se va depărtà din şcólă definitiv.

ART. 21. In fie-care séră se va stabilì de directóre meniul de a doua ḑi pentru dejunul elevelor. Maiestra de bucătărie va dictà diminéţa reţetele, indicând cantităţile necesare, în proporţiune cu numĕrul persónelor şi durata cât ţine preparaţiunea fie-căruĭ fel aproximativ. Tóte meniurile vor fi trecute în registrul de presenţă, iar reţelele lor într'un registru special.

ART. 22. Penalităţile ce se vor aplicà elevelor sunt: mustrarea în particular, mustrarea în faţa elevelor, încunosciinţarea părinţilor, eliminarea provisorie şi eliminarea definitivă.

ART. 23. Eliminarea din şcólă se va aprobà de minister şi se va comunicà imediat părinţilor.

ART. 24. Maiestrele sunt datóre a venì regulat la şcólă, a intrà în atelier cu 5 minute înainte de ora regulamentară. Ele vor subscrie în registrul de presenţă, notând ora intrărìĭ.

ART. 25. Maiestrele sunt datóre să înveţe pe elevc, în mod metodic, curat şi eftin, tot ce se atinge de specialitatea lor, conform programuluĭ respectiv. Ele se vor purtà cu blândeţe către eleve şi se vor exprimà cu bună-cuviinţă.

ART. 26. In cas de rea purtare din partea vre-uneia din maiestre, saŭ de neaptitudine a vre-uneia din ele, directórea, care are întréga rĕspundere a bunuluĭ mers al şcóleĭ, îĭ va face observările cuvenite. De nu se va corige, va raportà ministeruluĭ ca să hotărască.

ART. 27. Maiestrele sunt datóre a ţinĕ ordinea şi curăţenia în atelierele respective şi a facĕ să se respecte de eleve, insuflându-le dragostea de muncă, rînduială şi curăţenie.

ART. 28. Maiestrele sunt rĕspunḑĕtóre de materialul ce li se va da pentru lucru în ateliere. Stricându-l, ele vor

www.digibuc.ro

fi raportate ministeruluĭ, spre a li se reţiné din léfă preţul materialuluĭ stricat. Anexe.

ART. 29. Şcóla de menagiŭ externă avênd de scop, pe lângă învĕţătura elevelor, să producă un venit şcóleĭ din comandele particulare, maiestrele atelierelor se vor silì a satisface cerinţele şi gustul clienteleĭ şcóleĭ, făcênd tot posibilul spre a o mulţumì.

Produsul net al comandelor se va repartisà conform regulamentuluĭ şcólelor profesionale de fete gr. I.

ART. 30. Examenele se vor ţiné anual de la 10—20 Iunie, atât teoretic cât şi practic. Directórea, împreună cu comitetul de patronagiŭ al şcóleĭ, va elaborà un proiect de programă de ḑilele şi orele în carĭ se vor ţiné examenele la studiŭ şi la specialităţĭ, şi care se va afişà după aprobarea prealabilă a ministeruluĭ.

Cu ocasiunea distribuirĭĭ premiilor, care va avé loc la 23 Iunie, se va face şi o expositiune a lucrărilor elevelor.

ART. 31. Absolventele şcóleĭ, carĭ vor fi obţinut nota medie 7 la fie-care specialitate, şi nota 6 la lecţiunile teoretice, vor căpătà un *brevet de aptitudine* semnat de directórea şcóleĭ şi de comitetul de patronagiŭ.

ART. 32. Acest regulament se va pune în aplicare dela data promulgărĭĭ luĭ prin „Monitorul Oficial“.

Aexa No. 85.

Decisiunea din 14 Martie 1903, pentru înfiinţarea orfelinatuluĭ corpuluĭ didactic (pag. 335).

ART. 1. Se va înfiinţà pe ḑiua de 1 Septemvrie 1903 un orfelinat al corpuluĭ didactic.

ART. 2. Acest orfelinat se va întreţiné din fondurile de ajutóre ale casseĭ de economie, credit şi ajutor a corpuluĭ didactic, prevĕḑute la art. 25 din legea sa.

www.digibuc.ro

Anexe. ART. 3. Orfelinatul se va instalà în clădirile mânăstirii Bistrița din județul Vâlcea, carĭ se pun întregĭ la dispositiune, cu excepțiune de încăperile necesare pentru personalul deservent al bisericiĭ.

De asemenea se pune la dispositiunea orfelinatuluĭ tot terenul dependent de mânăstire, cu grădinile, plantațiunile și clădirile ce sunt pe dînsul.

ART. 4. Orfelinatul va cuprinde o divisiune pentru băeți și alta pentru fete.

Divisiunea băeților va cuprinde:

a) o secțiune elementară;

b) o secțiune primară;

c) o secțiune agricolă și de meseriĭ.

Divisiunea fetelor va cuprinde:

a) o secțiune elementară;

b) o secțiune primară;

c o secțiune de gospodărie rurală și de industrie casnică.

ART. 5. Se vor primì în orfelinat copiĭ de la 5 până la 15 anĭ, carĭ se vor distribuì în una din secțiunile precedente, potrivit cunoscințelor ce vor fi posedând în momentul admiteriĭ lor.

ART. 6. Secțiunile primare, atât pentru băeți cât și pentru fete, vor fi organisate după tipul școleĭ primare urbane.

ART. 7. Secțiunea agricolă și de meseriĭ pentru băeți va fi organisată în așà fel în cât băețiĭ cerĭ vor urmà-o să pótă căpětà cunoscințele practice de agricultură, grădinărie, pomologie, îngrijirea vitelor, apicultură și sericicultură, carĭ sunt necesare unuĭ bun gospodar rural, precum și cunoscința practică a uneĭ meseriĭ din acele carĭ se întrebuințéză saŭ pot fi utile la țéră.

ART. 8. Secțiunea de gospodărie rurală și de industrie casnică pentru fete va procurà elevelor cunoscințele practice de îngrijirea copiilor, a caseĭ, a vitelor, de grădinărie, lăptărie, țesětorie și cele-lalte îndeletniciriĭ, carĭ trebue să fie nedespărțite de buna îngrijire a uneĭ gospodăriĭ sătescĭ.

ART. 9. Regulamentele și programele orfelinatuluĭ vor fixà detaliile de organisare a secțiunilor agricole și de go-

www.digibuc.ro

spodărie, numĕrul anilor de studiŭ, orarele, modul cum se vor alege absolvenţiĭ cursuluĭ primar carĭ vor urmà aceste secţiunĭ saŭ alte şcolĭ, precum şcolile secundare, seminariile, şcolile normale saŭ profesionale, limita de vîrstă la carĭ eleviĭ vor trebuì să părăséscă şcóla, mijlócele de a se formà un mic capital pentru absolvenţiĭ secţiunilor agricole şi de gospodărie, care să li se libereze în momentul eşiriĭ lor, etc. Anexe.

ART. 10. Absolvenţiĭ cursuluĭ primar, carĭ vor fi lipsiţĭ de mijlóce şi carĭ se vor găsì că aŭ aptitudinile necesare, vor puté fi întreţinuţĭ ca solvenţĭ în licee, şcolĭ secundare de fete, seminariĭ, şcolĭ normale saŭ profesionale, în comptul orfelinatuluĭ şi potrivit cu mijlócele sale.

ART. 11. De o cam dată, se vor înfiinţà numaĭ secţiunile elementară şi primară de băeţĭ, iar numĕrul copiilor admişĭ la 1 Septemvrie 1903 nu va trece peste 50.

Aceştĭ copiĭ se vor luà în prima linie dintre orfaniĭ de ambiĭ părinţĭ aĭ membrilor corpuluĭ didactic, carĭ sunt lipsiţĭ de mijlóce de întreţinere şi carĭ nu aŭ nicĭ pensiune maĭ mare de 5 leĭ pe lună de fie-care copil, pentru orfaniĭ de învĕţătorĭ, de 10 leĭ pe lună, pentru ceĭ de institutorĭ, şi de 15 leĭ pe lună pentru ceĭ-lalţĭ; iar în a doua linie, dintre orfaniĭ numaĭ de unul din părinţĭ, cu condiţiune ca părintele decedat să fi fost membru al corpuluĭ didactic, saŭ cel rĕmas în viéţă să fie lipsit de mijlóce pentru întreţinerea copiilor sĕĭ.

ART. 12. Personalul orfelinatuluĭ va cuprinde de o cam dată doĭ învĕţătorĭ bărbaţĭ, dintre carĭ unul diriginte, eventual o învĕţătóre pentru grădina de copiĭ şi personalul de serviciŭ necesar.

Tot personalul va avé dreptul la locuinţă şi la încălḑit; personalul de serviciŭ va avé şi întreţinerea.

ART. 13. Orfelinatul va fi pus sub autoritatea şi privigherea casseĭ de economie, credit şi ajŭtor a corpuluĭ didactic.

ART. 14. Un regulament special va fixà tóte detaliile de administraţiune.

www.digibuc.ro

Anexe.

Anexa No. 86.

Circulara din 16 Noemvrie 1898, către inspectoriĭ și inspectórele primarĭ, secundarĭ și aĭ școlelor private și către revisoriĭ școlarĭ, relativă la învĕțămîntul istorieĭ naționale și al religiuniĭ în școlile private (pag. 351).

In diverse ocasiunĭ s'a semnalat ministeruluĭ modul cu totul defectuos cum se predă în fórte multe școlĭ private religiunea și istoria națională.

Sunt școlĭ, unde religiunea maĭ că nu se predă. Abià figuréză, numaĭ de formă, cu câte o oră pe sĕptĕmână. Afară de acésta, cu predarea acestuĭ curs de cele maĭ multe orĭ se însărcinéză, în mod cu totul accesoriŭ, câte un pedagog saŭ altă persónă necompetentă și care face cursul numaĭ ca să nu se ḑică că nu se face.

Pentru istoria națională, observațiunea privesce maĭ ales pe școlile secundare, unde acest curs nu face parte din cursul de istoria universală, ci se predă numaĭ deosebit și fără nicĭ o legătură cu acela. Causa este că profesoriĭ de istoria universală se mulțumesc, de cele maĭ multe orĭ, a urmà după un text frances, în care istoria țĕriĭ nu ocupă nicĭ un loc, fără să-șĭ dea ostenéla de a-l completà saŭ corige în acéstă parte, care este de un interes capital pentru buna înțelegere a istorieĭ nóstre.

Am onórea a vĕ atrage atențiunea asupra acestor lucrurĭ, pe carĭ nu le putem lăsà nebăgate în sémă, și a vĕ rugà ca, în inspecțiunile ce veți face pe la școlele private, să nu lipsiți a vĕ preocupà de aceste cestiunĭ. Veți pune în vederea directorilor că ministerul a luat măsurĭ ca comisiunile carĭ vor avé a examinà pe școlariĭ preparați în institutele private saŭ în familie să fie cu deosebire observați asupra religiuniĭ și istorieĭ naționale, pentru ca

www.digibuc.ro

ministerul, cunoscênd cu siguranță școlile în carĭ aceste cursurĭ sunt cu deosebire negligiate, să pótă luà măsurile cuvenite.

In acelașĭ timp vĕ maĭ atrag atențiunea asupra abusuluĭ de vacanțe și sĕrbătorĭ ce se face în fórte multe școlĭ private. Dejà în anul trecut ministerul s'a preocupat de acéstă cestiune; cu tóte acestea scim că și acum sunt școlĭ, carĭ încep cursurile cu o lună și maĭ mult după 1 Septemvrie, carĭ daŭ câte cincĭ sĕptĕmânĭ de vacanță la Crăciun și la Pascĭ și carĭ inventéză sĕrbătorĭ nouĕ, neprevĕdute în nicĭ un regulament, de multe orĭ sub pretextele cele maĭ neașteptate.

Vețĭ pune în vederea directorilor că continuarea acestuĭ sistem îĭ póte expune la urmărĭ grave, căcĭ art. 410 din legea de la 5 Decemvrie 1864, care este încă în putere pentru școlele private, prevede pedépsa închiderĭĭ școlelor private unde se perde timpul copiilor, și cum se póte dice că nu se perde timpul copiilor într'o instituțiune unde, din 12 lunĭ ale anuluĭ, nu se lucréză une-orĭ decât patru saŭ cincĭ?

Anexa No. 87.

Circulara din 8 August 1903, relativă la educațiunea națională în școlile private (pag. 351).

Domnule,

Din constatările făcute resultă, că în școlele unora din comunitățile străine, ce sunt frecuentate și de copiiĭ cetățenilor românĭ, educațiunea națională e cu totul neîngrijită.

Ast-fel, în cursul anuluĭ, școlariĭ nu învață nicĭ un cântec național saŭ patriotic, iar la distribuirea premiilor nu

www.digibuc.ro

Anexe. se întonéză nicĭ măcar imnul regal. Apoĭ în sălile de clasă lipsesc portretele MM. LL. Regele şi Regina, precum şi orĭ-ce tablourĭ istorice carĭ să amintescă datele remarcabile din trecutul glorios al patrieĭ române.

Veţi cunósce că vĕ obligăm a avé în clasă portretele Suveranilor şi tablourĭ istorice saŭ naţionale, apoĭ de a învĕţà copiiĭ cântece românescĭ cu cuprins didactic şi patriotic, maĭ cu sémă imnul regal, cu care trebue să se încépă tóte solemnităţile şcolare, ca aniversărĭ, distribuirĭ de premiĭ, etc.

In primul rînd veţĭ îngriji ca şcolariĭ să înveţe imnul regal, aşà ca la ocasiunĭ să fie pus la locul de onóre, punêndu-vĕ în vedere, că de se va maĭ constatà lipsa acestuĭ imn din vre-o şcólă, acésta ne-ar decide a luà măsurile cele maĭ severe contra direcţiunilor respective.

Anexa No. 88.

Circulara din 29 Ianuarie 1903 către direcţiunile şcólelor private, cu privire la îngrijirea educaţiuniĭ în şcólă (pag. 351).

Domnule Director,

Şcóla este menită să dea elevilor nu numaĭ instrucţiunea necesară, dar şi educaţiunea morală şi fisică, prin care se póte asigurà sănătatea sufletuluĭ şi a corpuluĭ. Cu atât maĭ mult revine acéstă sarcină şcóleĭ nóstre, cu cât la noĭ educaţiunea familiară lipsesce prea adese-orĭ.

In şcólele private numĕrul elevilor fiind maĭ mic şi o mare parte dintr'înşiĭ fiind internĭ, influenţa educativă póte fi maĭ însemnată şi maĭ rodnică decât în şcólele publice. Cu tóte acestea, adesea-orĭ autoritatea superióră şcolară

www.digibuc.ro

a avut prilegiul să constate cu părere de rĕŭ, că unele din direcţiunile şcólelor private daŭ o prea mică atenţiune rolului educativ ce trebue să îndeplinéscă. Fie din lipsa unuĭ personal de supraveghere îndestulător şi pregătit, fie din nepăsarea vinovată a direcţiuniĭ, eleviĭ trec prin unele şcóle private fără a deprinde nimic din ceea ce ajută la formarea caracteruluĭ moral.

O asemenea stare de lucruri reclamă însă o grabnică îndreptare, şi de aceea ministerul speră că tóte direcţiunile şcólelor private se vor convinge de imperiósa necesitate a uneĭ maĭ intense acţiunĭ morale asupra elevilor şi că vor stărui în exercitarea acesteĭ salutare acţiunĭ.

Mijlócele, prin carĭ se va puté atinge ţelul dorit, rĕmân, se înţelege, la cumpĕnirea şi discernămîntul direcţiunilor, căcĭ directorul unuĭ aşezămînt de educaţiune nu este şi nu trebue să fie un simplu administrator şi primitor de ordine ministeriale, ci o persónă care, în materie de educaţiune, să aibă nu numaĭ tótă pregătirea necesară, dar şi putinţa uneĭ gândirĭ personale.

Pe lângă acţiunea ce trebue exercitată asupra elevilor înlăuntrul şcóleĭ, ar fi de dorit ca, pe cât este posibil, să se exercite óre-care supraveghere asupra lor şi în afară de şcólă. Multe din localurile publice şi adese-orĭ nu cele maĭ onorabile sunt frecuentate de către elevĭ de-aĭ şcólelor private, câte odată sub chiar ochiĭ persónelor puse să-ĭ supravegheze. Impunerea uniformeĭ ar remedià în parte acest rĕŭ şi ar maĭ avé şi folosul de a-ĭ obicĭnuì pe elevĭ cu o îmbrăcăminte modestă şi puţin costisitóre. Se înţelege de la sine că uniformele carĭ nasc în copiĭ iubirea luxuluĭ, deprinderea cochetărieĭ şi a fatuităţiĭ, trebuesc evitate ca păgubitóre uneĭ educaţiunĭ serióse.

Ceea ce ce se recomandă pentru îmbrăcăminte, se cuvine să se observe pentru tot felul de a se înfăţişà şi de a fi al elevuluĭ. Pieptenăturile pretenţióse, inelele şi tóte podóbele zadarnice, carĭ efeminézà caracterele şi deştéptà presumţiunile, vor fi decĭ riguros interdise, reducêndu-se totul la trebuinţele uneĭ vieţĭ sănătóse şi modeste.

www.digibuc.ro

Anexe. Educaţiunea fisică nu trebue să formeze mai puţin obiectele preocupării direcţiunilor şcólelor private. In unele din aceste şcolĭ, gimnastica figuréză în orar numaĭ de formă, căcĭ chiar dacă maiestrul respectiv ar vré să-şĭ facă datoria în consciinţă, elevii îĭ ieaŭ zelul în deridere, iar direcţiunea stă indiferentă. Trebue însă ca predarea gimnasticeĭ să devină efectivă şi ca, prin tóte mijlócele, direcţiunile şcólelor private să îngrijéscă de desvoltarea fisică a elevilor. Efectele moralisatóre şi resultatele, pe carĭ educaţiunea fisică le produce din punctul de vedere al formăriĭ personalităţiĭ, sunt astădĭ în deobşte îndestul de cunoscute, pentru ca să nu maĭ fie nevoe a se insistà asupra lor.

In speranţă decĭ, că tóte direcţiunile se vor silì să rĕspundă la necesităţile uneĭ adevĕrate educaţiunĭ morale şi fisice, vĕ rog să ne comunicaţĭ de urgenţă măsurile ce aţĭ luat saŭ veţĭ luà, cu privire la satisfacerea acestor necesităţĭ.

Anexa No. 89.

Circulara din 22 Aprilie 1897, către tóte şcólele secundare şi speciale de ambe sexe, cum şi către universităţĭ, relativă la serbarea şcolară de 10 Maiŭ (pag. 355).

Cea dintâiŭ datorie a şcóleĭ, care trece înaintea orĭcăreĭ alteia, este de a formà bunĭ cetăţenĭ, şi cea dintâiŭ condiţiune pentru a fi cine-và bun cetăţén este de a-şĭ iubì ţéra, fără reservă, şi de a avé o încredere nemărginită într'însa şi în viitorul eĭ. Tótă activitatea, tótă îngrijirea celor însărcinaţĭ cu educarea tinerimiĭ, acolo trebue să tindă.

Nu mĕ îndoesc că corpul didactic, în generalitatea luĭ,

www.digibuc.ro

înțelege acéstă datorie a luĭ, și se silesce a și-o îndeplini. Totuși, cred că este încă mult de făcut, din partea nóstră a tuturor, în acéstă direcțiune, și că nu trebue negligiat nicĭ un mijloc, care ar fi propriŭ pentru deșteptarea și întărirea în inima tinerimiĭ a patriotismuluĭ celuĭ maĭ neţĕrmurit.

Printre aceste mijlóce, cred că unul, destul de eficace, este și acela de a se stabilì serbărĭ școlare cu caracter patriotic. Scim toțĭ că în alte țĕrĭ asemenea serbărĭ sunt intrate adînc în obiceiurile poporuluĭ, și că exercită o influență puternică asupra desvoltăriĭ sentimentuluĭ național.

Doresc dar, ca, chiar cu începere din anul acesta, să stabilim și la noĭ obiceiul serbărilor patriotice pentru școlĭ.

In acéstă privință, ḑiua de 10 Maiŭ este cea maĭ potrivită din tóte punctele de vedere. In adevĕr, acéstă ḑi este dejà recunoscută ca ḑi de serbare națională. Evenimentele a căror aniversare este ea: întronarea Maiestățiĭ Sale Regeluĭ, proclamarea independențeĭ țĕriĭ, urmărită timp de patru secole, stabilirea regatuluĭ, sunt fapte de o însemnătate capitală în istoria nóstră, și justifică pe deplin alegerea ḑileĭ de 10 Maiŭ ca ḑi de serbare națională. Tot din causa acelor evenimente, alegerea eĭ se impune ca ḑi de serbare școlară. Nicĭ o altă ḑi de peste an nu este legată cu realisarea unor aspirațiunĭ maĭ marĭ și maĭ nobile ale neamuluĭ românesc, urmărite cu atâta energie timp de vécurĭ întregĭ și îndeplinite cu atâta fericire și în mod așà de complet. Va fi dar ușor ca, în acéstă ḑi, să se vorbéscă tinerimiĭ despre faptele marĭ din trecut, despre cele realisate în ḑilele nóstre, și despre destinele strălucite ale țĕriĭ și ale neamuluĭ nostru în viitor.

Maĭ este și un alt motiv de o ordine maĭ secundară, dar avênd și el importanța luĭ: momentul favorabil al anuluĭ, atât din punctul de vedere al temperaturiĭ, cât și al studiilor, carĭ atuncĭ sunt pe sfîrșit.

Hotărîm dar ḑiua de 10 Maiŭ ca ḑi de serbare școlară în tótă țéra, și vom începe a o serbà chiar de anul acesta.

In capitală, am luat dejà mĕsurĭ în acest sens. Serba-

www.digibuc.ro

Anexe. rea va constà din conferinţe asupra unor subiecte patriotice, precedate de imnul regal, şi urmate de alte cântece patriotice executate de corurĭ.

Pentru oraşele din judeţe, mĕ adresez d-vóstre, corpuluĭ didactic secundar şi superior, şi îl rog să dea concursul sĕŭ pentru realisarea demnă de dînsul şi de ţéră, a serbărilor şcolare.

Nu impun, nicĭ nu recomand nicĭ o programă.

Conferinţe, cântece patriotice, pelerinagiĭ la locurĭ istorice, carĭ ar fi la îndemână, orĭ-ce mijloc va fi bine venit, dacă va contribui la ajungerea ţinteĭ nóstre.

Pentru acésta, căutaţĭ a face pe copiĭ să preţuiască evenimentele marĭ ale istorieĭ nóstre maĭ mulţ decât pe acele din istoria altor popóre; să se convingă că strămoşiĭ lor aŭ fost eroiĭ ce aŭ luptat şi şĭ-aŭ vĕrsat sîngele ca să conserve ţéra, care îĭ adăpostesce astădĭ; redeşteptaţĭ în inima lor aceeaşĭ aprinsă iubire de ţéră, pe care şi eĭ trebue să o aibă, ca urmaşĭ aĭ acelor marĭ eroĭ. Siliţi-vĕ a-ĭ convinge că ţéra lor este cea maĭ bună ţéră, că neamul lor este cel maĭ vitéz, cel maĭ nobil, cel maĭ energic din tóte neamurile. Nu vĕ temeţĭ că veţĭ cădé în exces pe calea acésta; orĭ cât de departe veţĭ merge, cu atât maĭ bine va fi. Căutaţĭ încă a face să intre adînc în mintea tinerilor că epoca în care trăim este una din cele maĭ marĭ din istoria nóstră; că Suveranul nostru este unul din ceĭ maĭ marĭ din câţĭ aŭ ocupat până acum tronul ţĕrĭĭ; că nicĭ odată poporul român nu a avut maĭ bine consciinţa exactă a valoriĭ séle; că nicĭ odată nu a dat, într'un timp aşà de scurt, maĭ multe şi maĭ marĭ dovedĭ de vitalitate şi de pricepere; că nicĭ odată nu a avut o posiţiune maĭ înaltă între popórele Europeĭ, decât acea pe care şĭ-a câştigat-o în acéstă din urmă jumătate de secol, prin vitejia şi înţelepciunea luĭ. Luptaţĭ pentru a nu lăsà să prindă rădăcină la dânşiĭ deprinderea de a găsi rĕŭ tot ce vĕd şi tot ce-ĭ înconjóră în ţéra lor.

Combateţĭ din tóte puterile tendinţele uneĭ şcóle nenorocite, care lucréză pentru a distruge în sufletul lor orĭ-

www.digibuc.ro

ce avînt generos și orĭ-ce încredere în ómeniĭ și în instituțiunile țĕrieĭ; iarbă veninósă, care paralisézĕ tocmaĭ ceea ce face puterea și bucuria tinereței: credința în bine.

Precum vedețĭ, rolul corpuluĭ didactic este mare, și nu mĕ îndoesc că patriotismul profesorilor de tóte gradele le va înlesnì împlinirea luĭ. In particular, serbarea școlară va fi un puternic mijloc de acțiune, pe care eĭ vor sci să-l utiliseze. De aceea vĕ rog să vĕ puneți în înțelegere, atât cu profesoriĭ școleĭ pe care o dirigeți, cât și cu directoriĭ celor-lalte școlĭ din orașul d-vóstre, pentru a organisà serbarea, prin înțelegere comună.

Pentru anul acesta nu mĕ adresez încă membrilor corpuluĭ didactic primar. Am socotit că se cuvine la început a organisà lucrul pe o scară maĭ restrînsă, până îĭ vom cunósce bine tóte fețele. Dar e bine înțeles că voiŭ fi fórte mulțumit, dacă, maĭ ales în orașele unde nu sunt școlĭ secundare, directoriĭ școlelor primare vor intrà chiar de acum în vederile acesteĭ circulare și vor organisà și eĭ serbarea școlară de la 10 Maiŭ.

Vĕ rog să faceți cunoscute și ministeruluĭ măsurile ce veți luà.

Anexa No. 90.

Circulara din 15 August 1902 adresată revisorilor școlarĭ cu privire la activitatea corpuluĭ didactic primar (pag. 357).

Domnule Revisor,

Anul școlar 1901—1902 se va numĕrà printre ceĭ maĭ însemnați în istoria învĕțĕmîntuluĭ nostru primar, pe de o parte pentru-că într'însul s'a pus început temeinic noueĭ îndrumărĭ a acestuĭ învĕțĕmînt, iar pe de alta, pentru-că

www.digibuc.ro

 corpul didactic primar a dovedit că înțelege și este destoinic să împlinéscă rolul sĕŭ în acéstă însemnată operă.

Este adevĕrat, că lucrarea va fi vastă și grea; dar nicĭ un sacrificiŭ nu va fi prea mare pentru a o duce la bun capĕt, pentru-că însuși viitorul țĕrĭĭ atîrnă de dînsa.

De alt-fel trebue să fie bine înțeles, că ministerul însuși nu voesce să impună institutorilor și învĕțătorilor sarcinĭ maĭ presus de puterile lor. Acésta ar fi în prima linie contra chiar a interesuluĭ întreprinderiĭ sale. Noĭ ne mulțumim, ca fie-care să rĕspundă măcar la una din chemările nóstre, cerem ca fie-care să facă ce-và, cât póte și cum póte; dar să facă bine. Dacă, spre exemplu, un învĕțător a reușit să fundeze o bancă populară și să o facă să prospereze, el dejà a rĕspuns dorințelor nóstre, căcĭ s'a făcut util consătenilor sĕĭ și afară de școlă. Altul va puté face altcevà. Trebue însă ca fie-care să iea parte, în limita puterilor sale, în lupta întreprinsă pentru ridicare săténuluĭ, pentru îndrumarea practică a învĕțămîntuluĭ primar, pentru instruirea claselor de jos ale poporuluĭ. Lucrând cu zel în direcțiunea acésta, institutoriĭ și învĕțătoriĭ nu numaĭ îșĭ vor creà drepturĭ la recunoscința țĕrĭĭ, dar îșĭ vor ridicà propriul lor prestigiŭ: căcĭ nimic nu înalță pe om maĭ mult decât serviciile pe carĭ le face.

Chiar greutățile, nedespărțite de o întreprindere ca a nóstră, pot fi dese-orĭ înlăturate prin pricepere și îndemânare.

Așà, mulțĭ învĕțătorĭ aŭ obiectat, că nu pot face cu destul succes învĕțămîntul practic agricol, pentru-că nu aŭ unelte, vite, semințe, etc. Casa Școlelor s'a silit să facă față, pe cât se póte, acestor nevoĭ; dar este evident, că ea nu va puté nicĭ odată împlini tóte trebuințele. Învĕțătoriĭ înșișĭ trebue să găséscă mijlocul de a eșĭ din dificultate, fie-care după împrejurările pe carĭ le are la îndemână. Să nu uite, că o gospodărie este ce-và care produce venit, așà că acoperă ea însășĭ cheltuiala, ce s'a făcut pentru înjghebarea eĭ.

Să facă și el ceea ce face orĭ-ce sătén tînĕr, care îșĭ începe așezarea caseĭ. Și maĭ cu sémă, că un învĕțător di-

www.digibuc.ro

spune de o înlesnire pe care simplul sătén nu o are: învĕţătorul este cel puţin asigurat de traiul ḑilnic, în multe părţi el are şi pămîntul în condiţiunĭ avantagióse, ceea ce săténul nu are. Pe urmă băncile populare formézĕ aḑĭ o resursă puternică, care până maĭ anul trecut lipsià.

Uniĭ aŭ găsit şi alte mijlóce pentru a ocoli greutăţile.

Ast-fel un harnic şi un priceput învĕţător din judeţul Buzĕŭ a organisat o tovărăşie cu şcolariĭ sĕĭ şi cu părinţiĭ lor, pentru cultivarea pămîntuluĭ şcoliĭ. La beneficiĭ ieaŭ parte cu toţiĭ; dar cultura se face după regule raţionale, sub conducerea învĕţătoruluĭ, aşà că se folosesc de învĕţămîntul practic nu numaĭ copiiĭ, ci şi părinţiĭ lor; iar beneficiul bănesc se împarte între toţĭ, potrivit dispoziţiunilor ministeriale.

Sistemul acesta va puté fi întrebuinţat peste tot.

Direcţiunea practică, pe care voim să o imprimăm învĕţămîntuluĭ primar, nu ne face să perdem din vedere şi alte lucruri importante.

Ne mulţumim în acéstă circulară să ne ocupăm numaĭ de douĕ din ele.

Cel d'întâiŭ este învĕţămîntul istorieĭ.

Prea adesea-orĭ am observat că acest învĕţămînt este redus la un simplu exerciţiŭ de memorie. Cu acésta se alteréză că totul scopul şi caracterul acestuĭ însemnat învĕţămînt. Studiul istorieĭ trebue să fie un mijloc de a infiltrà în sufletul copiilor consciinţa naţională; de a-ĭ face să înţelégă rostul chemăriĭ în lume a poporuluĭ din care fac parte; de a le insuflà încredere într'însul, iubire de ţĕră şi dorinţa de a se devotà pentru dînsa. Istoria trebue să le arate suferinţele trecute ale poporuluĭ român, venite tóte din neunirea din năuntru sĕŭ din vrăjmăşia celor din afară; ea trebue să-ĭ facă să înţelégă deosebirea dintre aḑĭ şi ieriĭ, virtutea şi înţelepciunea naţiuniĭ, care a sciut să se înalţe acolo unde este, numaĭ prin înţelepciunea şi vitejia eĭ şi a conducĕtorilor eĭ.

Ast-fel privit, studiuł istorieĭ nu maĭ este numaĭ un

www.digibuc.ro

Anexe. exerciţiŭ obositor şi inutil, ci devine unul din cele maĭ puternice mijlóce educative.

A doua observaţiune, ce avem de făcut, este asupra unor rele exemple, pe carĭ maĭ ales unele învĕţătóre daŭ sătenilor, prin îmbrăcămintea lor. Deprinderile luxóse, gătelile costisitóre nu se potrivesc nicĭ cu mijlócele, dar nicĭ maĭ cu sémă cu rolul pe care trebue să-l jóce învĕţătórea în sat. Invĕţătórea are datoria de a servi de model în tóte; şi luxul nu e un lucru pe care trebue să-l dăm de model sătenilor noştri.

Exemplul învĕţătórelor este de vină, că sătencele îşĭ părăsesc costumul lor tradiţional, pentru a luà costumul oraşelor. Acésta este un rĕŭ nu numaĭ din punctul de vedere estetic şi al conservăriĭ deprinderilor naţionale, dar şi din punctul de vedere igienic şi economic. Imbrăcămintea cumpĕrată la oraş este maĭ urîtă, maĭ nesănătósă, maĭ próstă şi maĭ scumpă, decât acea făcută în casa ţĕranuluĭ.

Anexa No. 91.

Decisiunea din 2 Septembre 1902 prin care se impune şcolarilor să salute drapelul şi să asculte în picióre imnul regal (pag. 357)

ART. 1. Toţĭ şcolariĭ sunt datorĭ ca, atuncĭ când întâlnesc drapelul, să-l salute, fie că s'ar aflà în corp, fie că ar fi isolaţĭ.

ART. 2. Toţĭ şcolariĭ sunt datorĭ să asculte imnul regal stând în picióre şi cu capul descoperit, în orĭ-ce loc s'ar aflà.

ART. 3. Abaterile de la aceste datoriĭ se vor considerà ca necuviinţe grave şi se vor pedepsì ca atare.

ART. 4. Acéstă decisiune va fi citată în tóte şcolile şi în fie-care clasă de către directoriĭ şi profesoriĭ diriginţĭ.

www.digibuc.ro

Anexa No. 92. Anexe.

Adresa din 19 Aprilie 1903 către directorii școlilor de bele-arte, prin care se impune școlarilor ca să facă còpii și reproduceri de pe monumentele naționale (pag. 363).

Domnule Director.

Monumentele nóstre artistice amenință a se perde. — Insuficiența mijlócelor pentru repararea și întreținerea lor face că pe fie-care ți dispar, una câte una, lucrări architecturale, picturale și sculpturale, cari represintă o mișcare artistică însemnată din trecut, și care ar trebui să fie elementele cele mai însemnate pentru constituirea unei arte naționale, fără care o civilisațiune națională ar fi un lucru neisprăvit.

Ministerul a decis, încă de acum doi ani, înființarea unui muséŭ de arte naționale, cu scopul de a reuni într'însul cât mai multe, mai alese și mai caracteristice producțiuni artistice române, din present și din trecut, din tóte părțile locuite de Români; și chiar producțiuni cari, fără a fi fost făcute de Români, ar fi însă de natură a înlesni cunóscerea istorieĭ arteĭ românescĭ, prin punerea în evidență a influențelor la cari a putut fi supusă în trecut formarea acesteĭ arte.

Pe de o parte, pentru a ajută la formarea acestuĭ muséŭ, dar mai cu sémă pentru a permite conservarea resturilor nóstre de arte din trecut, este indispensabil ca școlile nóstre de bele-arte să facă să intre cestiunea acésta printre principalele lor preocupațiuni.

Pentru acest motiv, vĕ rog, domnule director, să convocați consiliul profesoral al școliĭ, pentru a chibzui asupra moduluĭ și formeĭ sub care va trebui să se introducă, în regulamentul școliĭ, următórea dispositiune:

www.digibuc.ro

Anexe. Printre lucrările obligatorii pe carĭ studenţiĭ architecţi, pictorĭ şi sculptorĭ sunt datorĭ să le facă pentru obţinerea diplomeĭ de absolvire a şcoliĭ, să se introducă şi un numĕr de reproduceri de pe monumente naţionale românescĭ, saŭ în legătură intimă ca arta românéscă, fie din ţéră, fie din străinătate. Se va hotărî numĕrul reproducerilor, pe care fiecare şcolar va trebui să le presinte, epoca când să le presinte, importanţa fie-căreia, etc. Se vor face reproduceri de planurĭ, secţiunĭ de clădirĭ, studiĭ de detaliĭ, còpiĭ de picturĭ, sculpturĭ, etc.

Cele maĭ bune din aceste reproduceri se vor depune la muséul de arte naţionale.

Anexa No. 93.

Lista principalelor lucrărĭ ale ministeruluĭ de la 1 Octomvrie 1895 până la 31 August 1903 (pag. 385).

6 Februarie 1896. Regulament pentru stabilirea relaţiunilor dintre epitropia generală a caseĭ Sf. Spirdon şi clinicile facultăţiĭ de medicină din Iaşĭ.

3 Martie 1896. — Regulament pentru trecerea elevilor din şcólele fiilor de militarĭ în gimnasiile şi liceele reale ale Statuluĭ şi acordarea dreptuluĭ de a se presentà la examenul de bacalaureat real absolvenţilor uitimeĭ clase a acestor şcóle militare.

10 Martie 1896. — Lege pentru facerea clădirilor şcolare primare şi înfiinţarea Caseĭ Şcólelor.

30 Aprilie 1896. — Lege prin care societatea institutorilor şi institutórelor, cu sediul în

www.digibuc.ro

Bucurescĭ, se recunósce ca persónă morală.

30 Aprilie 1896. — Lege asupra învĕţămîntuluĭ primar şi normal primar.

29 Maiŭ 1896. — Regulament pentru examenele de învĕţămînt primar ale copiilor pregătiţĭ în familie saŭ în institute private recunoscute de Stat.

2 Iulie 1896. — Regulament pentru punerea în aplicare a legiĭ pentru facerea clădirilor şcolare primare şi înfiinţarea Caseĭ Şcólelor.

4 Iulie 1896. — Regulament pentru şcólele private.

31 August 1896. — Regulament pentru şcólele secundare.

1 Septembrie 1896.—Regulament pentru aplicarea legiĭ asupra învĕţămîntuluĭ primar şi normal primar.

10 Ianuarie 1897.— Lege pentru recunóscerea Societăţiĭ „Ajutorul elevilor săracĭ“ din capitală ca persónă juridică.

19 Ianuarie 1897.— Regulament pentru facultăţile de medicină.

19 Ianuarie 1897.— Decisiune relativă la ţinerea concursurilor de capacitate pentru posturĭ de directorĭ la şcólele primare urbane.

25 Februarie 1897.—Lege prin care „Societatea geografică română“ se recunósce persónă morală şi juridică.

23 Aprilie 1897. — Circulară către tóte şcolile secundare şi speciale de ambe sexe din ţéră, afară de Bucurescĭ, cum şi universităţiĭ din Iaşĭ, relativă la serbările şcolare de 10 Maiŭ.

27 Aprilie 1897. — Lege pentru recunóscerea societăţiĭ studenţilor în medicină din Bucu-

www.digibuc.ro

Anexe.

rescĭ calitatea de persónă morală şi juridică.

29 Maiŭ 1897. — Decret regal pentru instituirea ḑileĭ de 10 Maiŭ ca sĕrbătóre şcolară.

22 Iunie 1897. — Decret regal cu modificarea alin. ultim al art. 116 din regulamentul şcólelor secundare.

10 Iulie 1897. — Regulament al serviciuluĭ registraturiĭ şi al archivelor din administraţiunea centrală.

3 Septemvrie 1897.— Regulament pentru organisarea şcólelor primare superióre cu aplicaţiunĭ practice de viticultură.

3 Septemvrie 1897.—Programa studiilor din şcólele primare superióre cu aplicaţiunĭ practice de viticultură.

7 Septemvrie 1897.— Regulamentul faculăţilor de filosofie şi litere de la universităţile din Bucurescĭ şi Iaşĭ.

10 Octomvrie 1897.—Circulară către direcţiunile liceelor gimnasiilor şi externatelor secundare de fete, relativă la înscrierea în clasa I.

25 Decemvrie 1897.—Decisiune în privinţa vacanţelor la şcólele primare superióre cu aplicaţiunĭ practice de viticultură.

15 Ianuarie 1898. — Circulară către revisoriĭ şcolarĭ, prin care se propun maĭ multe măsurĭ pentru a se puté aplică maĭ cu folos frecuentarea regulată a şcolarilor din şcólele rurale, cum de ex. înfiinţare de cantine şcolare, etc.

18 Ianuarie 1898. — Regulament pentru admiterea elevilor în şcólele normale primare ale Statuluĭ.

22 Ianuarie 1898.— Programa studiilor din şcolile primare urbane.

www.digibuc.ro

22 Ianuarie 1898. — Programa studiilor din școlile primare rurale.

Ianuarie 1898. — Orariile școlelor primare urbane și rurale.

14 Martie 1898. — Circulară către institutorĭ și învĕțătorĭ, prin carĭ sunt invitațĭ să iea măsurĭ pentru ca să nu fie puși pe listele de juraț̆ĭ.

24 Martie 1898. — Lege asupra învĕțămîntuluĭ secundar și superior.

25 Martie 1898. — Lege prin care a treia clinică chirurgicală a facultăț̆ĭĭ de medicină din Bucurescĭ iea numele de clinică ginecologică.

15 Aprilie 1898. — Decisiune prin care se institue concursurĭ anuale de jocul oina pentru toț̆ĭ școlariĭ din școlele secundare, normale și primare din țĕră.

23 Aprilie 1898. — Regulament al serviciuluĭ registraturiĭ și al archivelor din administrațiunea centrală

3 Maiŭ 1898. — Circulară către revisoriĭ școlarĭ, prin carĭ li se dă instrucț̆iunĭ relative la aplicarea nouelor programe de școle primare.

24 Maiŭ 1898. — Decret regal cu modificarea art. 72 din regulamentul școlelor private.

24 Maiŭ 1898. — Decret regal cu modificarea art. 118 din regulamentul școlelor secundare din 1896.

6 Iunie 1898. — Regulament pentru organisarea serviciuluĭ statelor personale ale membrilor corpuluĭ didactic și al cancelarieĭ consiliuluĭ permanent de instrucț̆iune.

7 Iunie 1898. — Regulamentul școleĭ de menagiŭ.

www.digibuc.ro

Anexe. 14 Iunie 1898. — Programa şcólelor profesionale de gradul I.

26 Iulie 1898. — Regulament pentru administraţiunea interióră a şcólelor primare rurale.

30 Iulie 1898. — Regulament pentru administraţiunea interióră a şcólelor primare urbane.

1 August 1898. — Condiţiunile de admitere spre a face cursurĭ libere la universităţĭ, conform art. 55 din lege.

1 August 1898. — Circulară către direcţiunile şcólelor secundare (licee, gimnasiĭ şi externate secundare de fete), relativă la înscrierile elevilor, conform legiĭ asupra învĕţămîntuluĭ secundar şi superior.

12 August 1698. — Regulamentul şcólelor secundare (gimnasiĭ, licee şi şcóle secundare de fete).

25 August 1898. — Decisiune relativă la înscrierea elevilor străinĭ în şcólele primare.

5 Septemvrie 1898.—Regulament pentru funcţionarea bibliotecilor populare.

10 Septemvrie 1898.—Jurnalul consiliuluĭ de miniştri cu modificarea art. 28 din regulamentul pentru administraţiunea şcólelor primare urbane,

17 Sepremvrie 1898.—Regulament de organisare şi funcţionare a şcóleĭ de architectură din Bucurescĭ.

26 Septemvrie 1898.—Circulară către primariĭ din comunele urbane, relativă la clădirile de localurĭ de şcólă.

8 Octomvrie 1898. —Circulară către şcólele secundare, relativă la aplicarea legiĭ şi regulamentuluĭ.

9 Octomvrie 1898. —Decret regal prin care se institue me-

www.digibuc.ro

dalia „Rĕsplata muncii“ pentru învĕţămîntul primar.

10 Octomvrie 1898.—Regulament pentru administrarea fundaţiunii universitare „Carol I.“

11 Octomvrie 1898.—Decret regal cu modificarea art. 132, 154, 170 şi 171 din regulamentul pentru punerea în aplicare a legii învĕţămîntuluĭ primar şi normal din 1896.

14 Octomvrie 1898.—Decisiune prin care se hotărasce modelul de uniformă de iarnă pentru elevii din şcólele secundare.

27 Noemvrie 1898.—Decisiune relativă la acordarea ajutórelor, pentru deschidere de ateliere, la absolvenţele şcólelor profesionale.

2 Decemvrie 1898.—Regulament pentru comisiunea de judecată a corpuluĭ didactic secundar şi superior.

15 Decemvrie 1898.—Regulament pentru numirea profesorilor şi maieştrilor secundarĭ şi asupra art. 46 din lege.

24 Decemvrie 1898.—Insciinţare şi programul relativ la examenul de capacitate pentru catedrele secundare.

3 Ianuarie 1899. — Circulară către prefecţĭ şi revisoriĭ şcolarĭ, relativă la cantinele şcolare pe lângă şcólele rurale.

10 Ianuarie 1899. — Decisiune prin care se institue conferinţele didactice pentru profesoriĭ şi maieştriĭ de licee, gimnasiĭ, seminarĭĭ, şcolĭ normale primare, şcolĭ secundare de fete şi şcolĭ profesionale de fete.

15 Ianuarie 1899. — Notarea cu predicate (aplicarea art. 314 din regulamentul şcólelor secundare. S'a introdus acest sistem în cursul anuluĭ şcolar 1898—99 la liceele din

www.digibuc.ro

Anexe.

Botoşanĭ, internatele din Iaşĭ, liceele din T.-Severin, Mateiŭ-Basarab şi Michaiŭ-Vitézul din Bucurescĭ şi la gimnasiile din R.-Sărat şi Vasluiŭ.

15 Ianuarie 1899. — Regulamentarea ţinerilĭ concursurilor joculuĭ de oină între diferite şcolĭ.

15 Ianuarie 1899. — Circulară către prefecţĭ în privinţa supravegherei şcolarilor din licee şi gimnasiĭ ca să nu frecuenteze cafenelele, balurile publice, etc.

20 Ianuarie 1899 — Decret regal cu adăogarea unuĭ articol între art. 8 şi 9 din regulamentul de aplicare a legiĭ asupra învăţămîntuluĭ primar din 1896 şi modificarea altor articole.

20 Ianuarie 1899. — Decret regal cu introducerea unor modificărĭ la regulamentele de administraţiune interióră a şcólelor primare, urbane şi rurale.

21 Ianuarie 1899. — Decisiune prin care se stabilesce ca haĭne şi cărţĭ să nu se procure la eleviĭ şcólelor normale, decât la ceĭ carĭ se constată că sunt cu desăvîrşire lipsiţĭ de mijlóce.

2 Februarie 1899. — Programa de geografie pentru examenele de capacitate ca specialitate principală.

10 Februarie 1899.—Lege prin care societatea sciinţifică literară „Tinerimea română“ se recunósce de persónă morală şi juridică.

10 Februarie 1899.—Regulament pentru numirea docenţilor, agregaţilor şi profesorilor universitarĭ şi pentru aplicarea art. 45, 78, 79 şi 80 din lege.

10 Februarie 1899.—Regulament de ordine şi disciplină pentru studenţiĭ universitarĭ.

14 Februarie 1899.—Circulară către direcţiunile şcólelor

www.digibuc.ro

secundare de băeţĭ şi fete, prin carĭ sunt invitate a pune în vederea maieştrilor de desemn ca să facă o oră pe sĕptĕmână numaĭ dictando pe anume caiete.

19 Februarie 1899.—Decret regal cu adăugarea unuĭ articol în regulamentul intern al seminariilor.

24 Februarie 1899.—Regulamentul facultăţilor de filosofie şi litere de la universităţile din Bucurescĭ şi Iaşĭ.

26 Februarie 1899.—Regulament pentru examenele de absolvire a cursuluĭ primar.

16 Martie 1899. — Insciinţare prin care se aduce la cunoscinţa generală situaţiunea creată tinerilor românĭ, carĭ voesc să se înscrie în facultăţile şi şcólele superióre francese în urma desfiinţărĭĭ bacalaureatuluĭ prin legea învĕţămîntuluĭ secundar şi superior din 23 Martie 1898.

18 Martie 1899. — Decisiune prin care se stabilesce uniforma de vară la elevĭĭ din licee şi gimnasiĭ.

27 Martie 1899. — Decret regal cu introducerea unor modificărĭ în regulamentele seminariilor.

31 Martie 1899.— Decisiune prin care se stabilesce uniforma de vară la elevele din şcólele secundare şi profesionale de fete.

31 Martie 1899. — Lege asupra învĕţămêntuluĭ profesional.

1 Aprilie 1899.— Programa de studiĭ pentru şcólele secundare (licee).

8 Iulie 1899. — Decisiune prin care se fixéză taxele ce trebuesc să plătéscă studenţiĭ străinĭ carĭ frecuentéză universită-

www.digibuc.ro

Anexe.

ţile, conform art. 2 din legea asupra învĕţămêntuluĭ secundar şi superior.

4 Septemvrie 1899.—Decisiune, idem, pentru elevii străinĭ carĭ urméză învĕţămîntul profesional în şcólele Statuluĭ.

6 Octomvrie 1899.— Regulament pentru facultatea de teologie din Bucurescĭ.

12 Octomvrie 1899.—Regulamentul învĕţămîntuluĭ farmaceutic.

15 Noemvrie 1899. —Decisiune prin care se hotăresce programa de geografie pentru examenele de capacitate ca specialitate principală.

25 Noemvrie 1899.—Regulament pentru facultăţile de medicină.

25 Ianuarie 1900. — Decisiune prin care se hotăresce ca, cu începere de la 1 Ianuarie 1900, administraţia Caseĭ Şcólelor să funcţioneze cu registratura şi archiva eĭ separate.

7 Februarie 1900.— Decisiune prin care se hotăresce că la şcólele profesionale pot urmă eleve şi numaĭ la lucru, cu dispensă de studiĭ.

18 Februarie 1900.—Circulară adresată revisorilor şcolarĭ, prin carĭ sunt obligaţĭ să facă cunoscut ministeruluĭ orĭ-ce schimbare s'ar produce în starea civilă a institutorilor, institutórelor, învĕţătorilor şi învĕţătórelor, pentru serviciul statelor personale.

23 Februarie 1900.—Decret regal cu modificarea alin. *c* de sub art. 2 din regulamentul şcóleĭ de menagiŭ.

5 Martie 1900.— Decisiune prin care se hotăresce ḑilele de 24 Ianuarie şi 10 Maiŭ pen-

www.digibuc.ro

tru distribuirea medaliilor, ordinelor saŭ orĭ-ce alte distincțiunĭ s'ar da la institutorĭ și învĕțătorĭ.

19 Martie 1900 — Decisiune prin care se hotărește ca sub nicĭ un cuvînt să nu se maĭ permită permutarea uneĭ școle existente dintr'un local, precum nicĭ închirierea unuĭ local pentru vre-o școlă ce se înființéză din noŭ fără aprobarea revisoruluĭ școlar în unire cu medicul de plasă.

22 Martie 1900. — Decret regal cu modificarea art. 134 din regulamentul școlelor secundare.

7 Aprilie 1900. — Lege pentru suprimarea și înființarea de catedre la universitățile din Bucurescĭ și laș̆ĭ.

7 Aprile 1900.— Lege pentru modificarea unor articole din legea administrațiuniĭ centrale a ministeruluĭ de la 31 August 1892, din legea cleruluĭ mirén și seminariilor, din legea învĕțămîntuluĭ primar de la 29 Aprile 1896, din legea învĕțămîntuluĭ secundar și superior din 23 Martie 1898 și legea învĕțămîntuluĭ profesional din 31 Martie 1899, precum și pentru adăugarea unor noue articole.

8 Aprile 1900. — Lege pentru trecerea institutuluĭ central de chimie din Bucurescĭ de la ministerul de interne la ministerul cultelor.

8 Aprilie 1900. — Lege pentru înființarea catedreĭ de anatomie topografică la facultatea de medicină din Iași, separarea catedreĭ de geologie și mineralogie de facultatea de sciințe din Iași, etc.

13 Aprilie 1900. — Lege prin care societatea institutori-

www.digibuc.ro

Anexe.

lor și institutórelor, cu sediul în Bucurescĭ, se recunósce ca persónă morală.

25 Aprilie 1900. — Decisiune în privința procurăriĭ obiectelor de îmbrăcăminte la elevele și eleviĭ săracĭ cu desăvîrșire.

4 Maiŭ 1900.— Circulară adresată tuturor școlelor secundare din țéră, în privința moduluĭ cum să procedeze la aplicarea pedepseĭ de eliminare din școlă.

3 Iunie 1900. Decisiune prin care se hotărește ca autoriĭ carĭ cer aprobarea cărților lor de curs primar, pentru a fi introduse în școle, trebue să plătéscă 100 leĭ de carte pentru examinare.

7 Iunie 1900. Lege prin care societatea „Reuniunea profesorilor românĭ“ din Craiova se recunósce calitatea de persónă morală și juridică.

1 Iulie 1900. — Lege asupra învățămîntuluĭ secundar și superior

2 Iulie 1900. Lege asupra cleruluĭ mirén și seminariilor.

5 Iulie 1900. — Decret regal prin care se institue medalia „Resplata muncĭĭ“ și pentru învățămîntul secundar și superior.

5 Iulie 1900. — Lege asupra învățămîntuluĭ primar-profesional, primar-superior și normal-primar.

8 Iulie 1900. Regulamentul facultăților de sciințe de la universitățile din Bucurescĭ și Iașĭ.

9 Iulie 1900. — Lege asupra învățămîntuluĭ profesional.

13 Iulie 1900. — Lege pentru organisarea administra-

www.digibuc.ro

ţiuniĭ centrale a ministeruluĭ instrucţiuniĭ publice.

14 Septemvrie 1900. —Circulară adresată tuturor şcólelor secundare din ţéră în privinţa obligativităţiĭ uniformeĭ elevilor.

15 Decemvrie 1900.—Regulament pentru facultatea de teologie din Bucurescĭ.

9 Ianuarie 1901. Decisiune în privinţa echivalăriĭ diplomelor vechilor şcóle comerciale cu 5 clase, cu diplomele de absolvire a şcólelor comerciale de gradul al II-lea.

23 Ianuarie 1901. — Lege pentru recunóscerea societăţiĭ cleruluĭ mirén „Frăţia“ din judeţul Argeş ca persónă morală.

24 Februarie 1901. Lege prin care ministerul agriculturiĭ cedéză un teren pentru înfiinţarea grădiniĭ botanice din Iaşĭ.

28 Februarie 1901.— Lege pentru recunóscerea societăţiĭ cleruluĭ român din Iaşĭ „Binefacerea“ ca persónă morală.

21 Martie 1901. — Lege pentru modificarea alin. 8 de sub art. 21 şi alin. 6 de sub art. 6 din legea învĕţămîntuluĭ secundar şi superior în privinţa taxeĭ solvenţilor.

1 Aprilie 1901. — Circulară către revisoriĭ şcolarĭ privitóre la practica agricolă în şcóle.

1 Aprilie 1901. — Circulară către învĕţătorĭ în privinţa necesităţiĭ desvoltăriĭ practiciĭ agricole în şcóle.

13 Aprilie 1901. — Circulară către directoriĭ şi directórele de şcolĭ din ţéră prin care li se interdice abaterea de la orare.

17 Aprilie 1901. — Lege pentru alipirea Bibliotecii Centrale din Bucurescĭ la Academia Română.

19 Aprilie 1901. — Lege pentru modificarea alin. II de la

www.digibuc.ro

Anexe.

art. 27 din legea de organisare a ministeruluĭ.

21 Aprilie 1901. — Regulament prin care elevĭĭ claselor de canto de la conservatorul de musică din Bucurescĭ sunt obligaţĭ a urmà şi clasa de cânt oral.

26 Aprilie 1901. — Circulară către prefecţĭ relativă la înfiinţarea învĕţămîntuluĭ profesional.

4 Maiŭ 1901. - Circulară către revisoriĭ şcolarĭ relativă la arendarea de pămînturĭ pentru grădinile şcolare.

6 Maiŭ 1901. — Circulară către revisoriĭ şcolarĭ relativă la modificarea orariuluĭ şcólelor primare urbane şi rurale.

17 Maiŭ 1901. — Decret regal cu modificarea alin. II de sub art. 130 din regulamentul şcólelor secundare.

19 Maiŭ 1901. — Decisiune relativă la împărţirea între parochiĭ şi filiale a pămîntuluĭ bisericesc.

26 Maiŭ 1901. - Decret regal cu introducerea maĭ multor modificărĭ în regulamentul şcólelor secundare.

26 Maiŭ 1901. — Decisiune relativă la introducerea ortografieĭ Academieĭ în manualele didactice presentate spre aprobare.

26 Maiŭ 1901. — Decisiune relativă la introducerea unuĭ singur abecedar şi a uneĭ sigure cărţĭ de lectură în şcólele primare.

1 Iunie 1901. — Circulară către revisoriĭ şcolarĭ relativă la condiţiunile ce trebue să îndeplinéscă persónele carĭ conduc asilurile confesionale.

12 Iunie 1901. — Decret regal cu aprobarea statutelor societăţiĭ de binefacere, «Regina Elisabeta».

12 Iulie 1901. — Lege pentru stabilirea, cu óre-carĭ

www.digibuc.ro

modificărĭ, a legiĭ învĕţămîntuluĭ primar şi normal primar din 29 Aprilie 1896, a legiĭ învĕţămîntuluĭ secundar şi superior din 23 Martie 1898, a legiĭ învĕţămîntuluĭ profesional din 31 Martie 1899, cum şi pentru introducerea câtor-và modificărĭ în legea administraţiuniĭ centrale a ministeruluĭ din 31 August 1892 şi în legea cleruluĭ mirén şi a seminariilor din 29 Maiŭ 1893.

19 Iulie 1901. — Decisiune relativă la taxa ce trebue depusă de autorĭ pentru cercetarea manualelor lor.

29 Iulie 1901. — Decisiune relativă la înfiinţarea maĭ multor şcolĭ profesionale elementare şi inferióre.

5 August 1901. — Regulament pentru taxele elevilor de la conservatoriile de musică din Bucurescĭ şi Iaşĭ.

11 August 1901. — Decret regal pentru taxele studenţilor universitarĭ

25 August 1901. Lege asupra învĕţămîntuluĭ secundar şi superior din 23 Martie 1898, cu modificările introduse prin legea din 12 Iulie 1901.

26 August 1901. — Regulamentul şcólelor secundare (licee, gimnasiĭ şi şcolĭ secundare de fete).

28 August 1901. — Lege asupra învĕţămîntuluĭ primar şi normal primar din 29 Aprilie, cu modificările introduse prin legea din 12 Iulie 1901.

29 August 1901. — Lege asupra învĕţămîntuluĭ profesional din 31 Martie 1899, cu modifi-

www.digibuc.ro

cările introdusă prin legea din 12 Iulie 1901.

31 August 1901. — Lege asupra organisăriĭ administraţiuniĭ centrale a ministeruluĭ din 31 August 1892, cu modificările introduse prin legea din 12 Iulie 1901.

1 Septemvrie 1901.— Circulară către directoriĭ şi directórele şcólelor secundare de ambe sexe cu privire la începerea cursurilor în Septemvrie.

2 Septemvrie 1901.—Decisiune prin care revisoriĭ şcolarĭ sunt autorisaţĭ a experimentà în şcólele rurale noul orar.

22 Septemvrie 1901.—Regulament pentru fixarea vacanţelor în şcólele primare rurale în vederea art. 23 din lege.

3 Octomvrie 1901.— Decisiune relativă la regularea situaţiuniĭ elevilor claselor suplementare suprimate de la conservatorul de musică din Bucurescĭ.

14 Octomvrie 1901.—Decret regal prin care tóte clădirile şi terenul fosteĭ herghelĭ de la Nucet se trec ministeruluĭ cultelor pentru a instalà în ele o şcólă inferióră de agriçultură.

30 Octomvrie 1901.—Decret regal cu introducerea maĭ multor modificărĭ în regulamentul pentru numirea profesorilor şi maieştrilor secundarĭ.

25 Noemvrie 1901.—Condiţiunile după carĭ se va ţiné concursul de cărţĭ didactice pentru cursul primar.

25 Noemvrie 1901.—Anteproectul de regulament pentru funcţionarea cantinelor şcolare.

19 Decemvrie 1901.—Regulamentul seminariilor.

19 Decemvrie 1901.—Regulamentul interior al seminariilor.

www.digibuc.ro

19 Decemvrie 1901.—Regulament pentru facultatea de teologie din Bucurescĭ.

6 Ianuarie 1902. — Lege pentru recunóscerea de persónă morală a societăţiĭ „Furnica“.

16 Ianuarie 1902. — Decisiune relativ la secţiunea pregătitóre de maieștri de gimnastică pentru învĕţămîntul secundar pe lângă societatea de gimnastică „Turn-Verein“ din Iași.

23 Ianuarie 1902. — Lege pentru înființarea și organisarea caseĭ sf. biserică autocefale ortodoxe române.

29 Ianuarie 1902. — Decret regal relativ la alcătuirea pe viitor a budgetuluĭ școlelor și bisericĭlor române din străinătate.

1 Februarie 1902. — Circulară către directoriĭ și dirèctórele școlelor secundare din țéră, prin care li se atrage atenţiunea asupra rĕuluĭ ce se aduce școlelor secundare prin neobservarea aplicăriĭ regulamentuluĭ programelor și ordinelor ministeriale.

1 Februarie 1902. —Circulară către școlele de agricultură elementare din Strehaia, Poiana, Drăghicenĭ, Lehliu-Săpunarĭ, Braniștea, Belcescĭ și școleĭ inferióre de agricultură din Nucet, relativă la culturile ce trebuesc făcute pe pămînturile școlelor.

1 Februarie 1902. —Circulară către revisoriĭ școlarĭ și către directoriĭ și diriginţiĭ școlelor primare urbane și rurale, prin care se interdice introducerea în școle de cărţi, caiete și alte rechisite neprevĕdute nicĭ de programe, nicĭ de regulamente.

9 Februarie 1902. —Decret regal cu modificările aduse re-

www.digibuc.ro

gulamentuluĭ pentru numirea docenţilor, agregaţilor şi profesorilor universitarĭ.

9 Februarie 1902 —Decisiune relativă la recompensele ce trebuesc date învĕţătorilor şi preoţilor carĭ contribuesc la îmbunătăţirea stăriĭ materiale şi morale a satelor.

9 Februarie 1902. Circulară către revisoriĭ şcolarĭ în privinţa învĕţătorilor ambulanţĭ.

10 Februarie 1902.—Apel către proprietariĭ ruralĭ spre a da pămînt şcólelor carĭ n'aŭ pămînt pentru învĕţămîntul practic agricol.

13 Februarie 1902.—Decisiune în privinţa instituiriĭ serbăreĭ „Sădirea pomilor".

17 Februarie 1902.—Lege pentru recunóscerea societăţeĭ „Ajutorul" din Piteştĭ ca persónă morală.

22 Februarie 1902.—Decret regal cu aprobarea statutelor institutuluĭ „Nicolae Sofian" din Botoşanĭ.

28 Februarie 1902.—Decisiune relativă la împărţirea şcólelor rurale în grupe şi grupele în cercurĭ culturale.

2 Martie 1902. — Lege pentru recunóscerea societăţeĭ de binefacere „Alinarea" a dómnelor din Galaţĭ ca persónă morală.

17 Martie 1902. Lege pentru recunóscerea societăţiĭ „Ospătăria şcolară" ca persónă morală şi juridică.

24 Martie 1902. — Decisiune relativă la condiţiunile ce se vor cere pentru deschiderea de şcolĭ primare saŭ asilurĭ confesionale în comunele rurale.

27 Martie 1902. — Decisiune prin care învĕţătoriĭ sunt obligaţĭ a da revisoruluĭ şcolar respectiv, cu ocasiunea conferinţelor,

www.digibuc.ro

sciințe asupra cantinelor școlare, grădinilor școlare, școlelor de adulți, cercurilor culturale și băncilor populare din comunele lor.

31 Martie 1902. — Regulament pentru aplicarea legii casei sf. biserici autocefale ortodoxe române.

2 Aprilie 1902. — Decisiune privitóre la instituirea de premii anuale pentru învățătorii și preoții rurali, cari vor desvoltà mai multă pricepere în propagarea culturii cartofului.

14 Aprilie 1902. — Circulară către revisorii școlari pentru înființarea unui muséŭ de artă națională.

27 Aprilie 1902. — Regulament pentru înaintarea pe loc a învățătorilor și învățătórelor.

7 Maiŭ 1902. — Decisiune în privința admiterii elevilor în școlele comerciale de gradul al II-lea.

9 Maiŭ 1902. — Regulament pentru examenele de învățământ primar ale copiilor pregătiți în familie saŭ în institute private recunoscute de Stat.

25 Maiŭ 1902. — Decisiune privitóre la suma ce va împrumutà Casa Școlelor învățătorilor cari se ocupă cu învățământul practic agricol.

30 Maiŭ 1902. — Decret regal cu desființarea alin. IV din art. 117 din regulamentul școlelor secundare.

1 Iunie 1903. — Decisiune privitóre la interdicerea purtării corsetului în școle.

14 Iunie 1902. — Decisiune cu dispositiunile generale pentru buna funcționare a sanatoriului din Predeal.

16 Iunie 1902. — Circulară către institutele private din

www.digibuc.ro

Anexe.

ţéră în privinţa aplicăriĭ dispositiunilor privitóre la obligativitatea învĕţămîntuluĭ primar pentru fiiĭ de cetăţenĭ românĭ.

22 Iunie 1902. — Decisiune în privinţa incompatibilităţiĭ funcţiuniĭ de institutor şi învĕţător cu profesiunea de avocat.

25 Iulie 1902. — Decisiune în privinţa măsurilor ce trebue să iea învĕţătoriĭ pentru ca lucrările agricole cu şcolariĭ să se pótă face cu maĭ mult folos.

26 Iulie 1902.— Regulament privitor la modalitatea aprobăriĭ cărţilor didactice pentru învĕţămîntul secundar.

27 Iulie 1902.— Decisiune în privinţa moduluĭ cum trebue să procedeze învĕţătoriĭ ambulanţĭ pentru constatarea progreselor învĕţăturiĭ agricole în şcóle.

17 August 1902. — Regulament pentru concursurĭ de musică corală între eleviĭ şi elevele şcólelor secundare din ţéră.

17 August 1902.— Regulament pentru secţiunea superióră a şcóleĭ profesionale de fete de gradul al II-lea din Bucurescĭ.

18 August 1902. — Regulamentul şcólelor profesionnle de fete gradul I.

18 August 1902. — Decisiune privitóre la acordarea dispenselor de taxe şcolare elevilor lipsiţĭ de mijlóce.

21 August 1902. — Circulară către liceele din Buzĕŭ şi Piatra N., relativă la introducerea cursuluĭ de agricultură în aceste şcolĭ.

22 August 1902. — Programa şcólelor secundare de fete de gradul I, secţiunea comercială.

31 August 1902. — Circulară către şcólele primare urbane cu privire la taxele elevilor străinĭ.

www.digibuc.ro

1 Septemvrie 1902.—Programa analitică pentru seminariĭ.

7 Septemvrie 1902.—Decret regal cu introducerea unor modificărĭ în regulamentul şcólelor secundare.

7 Septemvrie 1902.—Decisiune prin care şcolariĭ sunt obligaţĭ, când întâlnesc drapelul, să-l salute.

11 Septemvrie 1902.—Decret regal cu programa de cosmografie din liceŭ.

11 Septemvrie 1902. Circulură către revisoriĭ şcolarĭ cu privire la activitatea corpuluĭ didactic primar rural.

1 Octomvrie 1902.—Decisiune în privinţa experimentăriĭ metodeĭ Berlitz pentru învĕţătura limbiĭ germane.

11 Octomvrie 1902.—Circulară către şcolile private cu programa Statuluĭ, în privinţa aplicăriĭ regulamentelor ca şi şcolile Statuluĭ.

19 Noemvrie 1902.—Decisiune în privinţa înfiinţăriĭ uneĭ bibliotecĭ pe lângă Casa Bisericiĭ.

29 Noemvrie 1902.—Circulară către prefecţĭ cu privire la înmulţirea numĕruluĭ învĕţătorilor ambulanţĭ.

5 Decemvrie 1902. Decisiune prin care se hotărăsce ca în fie-care an să se facă o serbare şcolară la Călugărenĭ (Vlaşca) în amintirea bătălieĭ de la 13 August 1595.

13 Decemvrie 1902.—Decret regal cu modificarea art. 24 din regulament pentru numirea docenţilor, agregaţilor şi profesorilor universitarĭ şi art. 54 din regulamentul pentru numirea profesorilor şi maieştrilor secundarĭ.

25 Decemvrie 1902. Regulament pentru şcóla de menagiŭ de pe lîngă asilul Elena Dómna.

www.digibuc.ro

Anexe. 12 Ianuarie 1903. — Decisiune în privința înființăriĭ de cantine școlare pe lângă școlele elementare de agricultură și meseriĭ.

28 Ianuarie 1903. — Decret regal cu modificarea art. 89 alin. I și art 99 alin. I din regulamentul școlelor secundare.

28 Ianuarie 1903. — Decret regal cu modificarea art. 11 din regulamentul facultăților de medicină.

1 Februarie 1903. — Circulară către direcțiunile școlelor private cu privire la ingrijirea educațiuniĭ în școlă.

1 Februarie 1903. — Circulară către prefecțĭ cu privire la înființarea de cantine școlare pe lângă școlele de meseriĭ și agricultură.

2 Februarie 1903. — Decisiune în privința dimensiunelor sălilor de clase ale școlelor rurale.

4 Februarie 1903. — Lege pentru înființarea Casseĭ de economie, credit și ajutor a corpuluĭ didactic.

6 Februarie 1903. — Circulară către prefecțĭ în privința alegeriĭ materialelor după localități și pentru reunirea fondurilor necesare clădirelor școlare.

8 Februarie 1903 — Decret regal cu modificarea art. 38 din regulamentul seminariilor.

11 Februarie 1903. — Regulament pentru ordinea interióră și întreținerea clădiriĭ palatuluĭ facultățiĭ de medicină din Bucurescĭ.

2 Martie 1903. — Decisiune în privința măsurilor de luat pentru o maĭ bună organisare și o maĭ practică îndrumare a predăriĭ lucruluĭ manual în școlele primare.

4 Martie 1903 — Lege pentru recunóscerea de persónă

www.digibuc.ro

morală și juridică a societăţii culturale din jud. Vâlcea.

8 Martie 1903. — Regulament pentru punerea in aplicare a legiĭ casseĭ de economie, credit și ajutor a corpuluĭ didactic.

8 Martie 1903. — Decisiune pentru numirea comisiunilor pentru examenele de capacitate a profesorilor și maieștrilor secundarĭ în perióda până la 1 Octomvrie 1905.

14 Martie 1903. — Lege pentru recunóscerea societăţiĭ architecţilor români ca persónă morală.

18 Martie 1903. — Decret regal cu introducerea maĭ multor modificărĭ și adaose în regulamentul școlelor secundare.

20 Martie 1903. — Decret regal cu suprimarea unor cuvinte din alin. II, art. 17, din regulamentul pentru numirea profesorilor și maieștrilor secundarĭ.

27 Martie 1903. — Decisiune în privința înfiinţăriĭ uneĭ bibliotecĭ populare pe lângă școla primară de băeţĭ No. 2 din orașul Tulcea.

28 Martie 1903. — Decisiune pentru înfiinţarea unuĭ orfelinat al corpuluĭ didactic în clădirile mânăstiriĭ Bistrița din judeţul Vâlcea.

16 Aprilie 1903. — Decret regal cu introducerea unor modificărĭ în regulamentul școlelor secundare.

19 Aprilie 1903 — Regulament pentru școlele superióre de comerciŭ.

23 Aprilie 1903 — Lege pentru recunóscerea ca persónă morală a institutuluĭ surorilor de caritate „ Sf. Elisabeta“ din Bucurescĭ.

25 Aprilie 1903. — Circulară către învĕţătorĭ în privinţa băncilor populare sătescĭ.

www.digibuc.ro

Anexe.

29 Aprilie 1903 — Regulamentul de aplicarea legiĭ din 9 Iulie 1901 pentru învĕţămîntul agricol.

1 Maiŭ 1903. — Lege pentru modificarea art. 41 din legea asupra învĕţămîntuluĭ primar şi normal primar.

6 Maiŭ 1903. — Decisiune privitóre la înfiinţarea cantinelor universitare.

3 Iunie 1903. — Regulament pentru perceperea în folosul casseĭ de economie, credit şi ajutor a corpuluĭ didactic a taxeĭ de 5% asupra cărţilor didacţice.

6 Iunie 1903. — Programa de studiĭ a şcólelor primare urbane.

6 Iunie 1903. — Programa de studiĭ a şcólelor primare rurale.

7 Iunie 1903. Programa analitică a şcólelor normale de învĕţătorĭ şi învĕţătóre.

3 Iulie 1903. — Decret regal cu modificarea art. 4 din decretul No. 2.984 din 8 August 1901 relativ la taxele studenţilor universitarĭ.

3 Iulie 1903. — Decisiune prin care se stabilesc condiţiunile de tipărire a cărţilor de curs secundar aprobate de minister.

4 Iulie 1903. — Programa şcóleĭ normale superióre de fete.

8 Iulie 1903. — Decisiune în privinţa tolerărieĭ în şcolĭ până la 30 Iunie 1904 a cărţilor aprobate de la 1899 încóce şi respinse de comisiunea pentru cercetarea cărţilor de curs secundar.

12 Iulie 1903. — Decisiune prin care se însărcinéză Casa Şcólelor să iea sub administraţiunea eĭ fondul donat de Alteţa Sa Regală Principesa Maria, pentru şcóla de menagiŭ din Iaşĭ.

www.digibuc.ro

13 Iulie 1903. —. Decisiune cu privire la destinaţiunea localurilor de la mânăstirile Bistriţa şi Cozia.

20 Iulie 1903. — Statutele societăţiĭ institutorilor şi institutórelor cu sediul în Bucurescĭ.

1 August 1903. — Regulamentul şcóleĭ externe de menagiŭ din Bucurescĭ.

2 August 1903. — Regulament pentru administraţiunea orfelinatuluĭ corpuluĭ didactic de la Bistriţa.

12 August 1903. — Decretul prin care Casa Şcólelor este autorisată să accepte donaţiunea Alteţeĭ Sale Regale Principeseĭ Maria pentru şcóla de menagiŭ din Iaşĭ.

26 August 1903. — Regulament internatelor liceelor şi şcólelor secundare de fete.

Încă nepromulgate: Programa şcólelor comerciale elementare.

Programa şcólelor comerciale superióre.

Programa cursurilor de ucenicĭ.

Regulamentul şcólelor normale primare.

Programa şcólelor profesionale de fete.

Programa claseĭ V comerciale de băeţĭ.

Regulamentul facultăţilor de drept.

Programa şcólelor inferióre de agricultură.

www.digibuc.ro

Anexe.

Anexa No. 94.

Regulamentul din 30 Maiŭ 1898, pentru organisarea serviciuluĭ statelor personale ale membrilor corpuluĭ didactic și al cancelarieĭ consiliuluĭ permanent de instrucțiune (pag. 386).

TITLUL I.

Organisarea serviciului.

ART. 1. Spre a se avé tot-deauna la îndemână situațiunea personală civilă, didactică, socială, etc., a tutulor membrilor corpuluĭ didactic, situațiune în care să se oglindéscă tot ce se referă în orĭ-ce sens și în orĭ-ce privință la fie-care membru din acest corp în parte, se înființéză pe lângă inspectoratele generale ale învățămîntuluĭ primar și al celuĭ secundar și superior un serviciŭ special, care să se ocupe cu alcătuirea și ținerea în perfectă regulă a statelor personale.

Tot de acest serviciŭ se vor îndeplinì și lucrările necesare cancelarieĭ consiliuluĭ permanent de instrucțiune.

ART. 2. Personalul acestuĭ serviciŭ se compune: dintr'un șef de serviciŭ, remunerat cu 500 leĭ pe lună; doĭ subșefĭ de biuroŭ și șése copiștĭ, remunerați cu salariile fixate pentru asemenea funcțiunĭ prin legea administrațiunĭĭ centrale a ministeruluĭ cultelor și instrucțiunĭĭ publice. Doĭ din ceĭ șése copiștĭ vor fi detașați pentru transcrierea lucrărilor efectuate de d-nĭĭ inspectorĭ aĭ învățămîntuluĭ.

Șeful de serviciŭ se va alege dintre șefiĭ de biuroŭ din minister cu un stagiŭ de cel puțin patru anĭ în acéstă calitate.

ART. 3. Fie-care membru al corpuluĭ didactic va avé în acest serviciŭ dosarul sĕŭ deosebit, cuprinḑând tótă situațiunea luĭ.

www.digibuc.ro

Anexe.

Acest dosar individual va constà dintr'un carton întocmit, pentru învĕţătorĭ şi institutorĭ, după formularul anexat (A); iar pentru profesorĭ după formularul (A′).

In acest dosar se vor păstrà:

1). Fóia cu statul personal, pentru institutorĭ şi învĕţătorĭ formularul B, iar pentru profesorĭ formularul B′;

2). Foile cu extracte din avise, rapórte, adrese, etc., aşà cum se specificà la art. 6 (formularul C);

3). Foile de pedepse (formularul D).

4). Foile de recompense (formnlarul E);

5). Foile de congediĭ şi de absenţe motivate şi nemotivate (formularul F);

6). Copiile proceselor-verbale de inspecţiunĭ întocmite, pentru învĕţătorĭ şi institutorĭ, după registrele de inspecţiunĭ şcolare.

7). Foile lunare de control ale inspectorilor, formularul G pentru învĕţătorĭ şi institutorĭ, iar pentru profesorĭ formularul G′.

8) Tóte actele (denunţurĭ, avise, rapórte, orĭ-ce corespondenţe într'un cuvînt), carĭ privesc direct pe unul din membriĭ corpuluĭ didactic şi carĭ vor purtà resoluţiunea: „Să se anexeze la statul personal.“

ART. 4. Fie-care din cartóne (A şi A′) va purtà în josul fie-căreia din primele douĕ feţe sigilul şi semnătura inspectoruluĭ general respectiv, precum şi a şefuluĭ de serviciŭ. Tot ce se referă la „conţinut“ va fi scris exclusiv de mâna şefuluĭ de serviciŭ.

Fie-care fóie anexată la dosar va purtà pe prima pagină, la drépta sus, sigilul, semnătura şefuluĭ de serviciŭ şi numele învĕţătoruluĭ, institutoruluĭ saŭ profesoruluĭ, scris de însuşĭ şeful serviciuluĭ.

ART. 5. Pentru ca statele personale (B şi B′) să pótă fi în orĭ-ce moment oglinda adevĕrateĭ situaţiunĭ a membrilor corpuluĭ didactic, fie-care învĕţător, institutor saŭ profesor va fi obligat a comunicà ierarchic orĭ-ce shimbare în starea sa civilă, precum: trecerea în căsătorie

www.digibuc.ro

Anexe. decesul soţuluĭ saŭ soţieĭ, divorţul, fie-care nascere şi fie-care deces al unuĭ copil.

ART. 6. Extracte (C) se fac din orĭ-ce fel de lucrărĭ intrate în minister saŭ la inspectoratele generale; prin urmare, din avise şi rapórte ale directorilor, revisorilor şi inspectorilor, din adrese ale altor autorităţĭ, din petiţiunĭ, denunţurĭ, etc., cuprinḑênd părţĭ referitóre la un membru al corpuluĭ didactic, orĭ de câte orĭ aceste lucrărĭ rĕmân fără urmărĭ pentru el, extractele din lucrările cu urmărĭ pentru verĭ-unul din membriĭ corpuluĭ didactic, avênd a fi trecute în foile de pedepse saŭ recompense.

ART. 7. In foile de pedepse (D) se vor trece felul pedepseĭ, motivul pentru care a fost dictată şi numĕrul temeiuluĭ. Pentru pedépsa pronunţată în urma uneĭ judecăţĭ a consiliuluĭ permanent saŭ a comisiuniĭ de judecată, se va trece sentinţa în extenso.

In dreptul pedepselor se notézĕ eventuala lor ridicară saŭ prescriere cu numĕrul temeiuluĭ.

Orĭ-ce avertisment dictat de un inspector se va comunicà de acesta imediat ministeruluĭ, spre a se trece în fóia de pedepse.

ART. 8. Sub recompense (E) se vor trece decoraţiunile saŭ medaliile primite, mulţumirile publice, sporul de 10 la sută pentru lucrul manual prevĕḑut pentru învĕţătorĭ, gratificaţiunĭ acordate tot lor conform art. 79 din lege, etc. Pe lângă felul recompenseĭ se vor notà motivul şi numĕrul temeiuluĭ.

ART. 9. In foile de congediĭ şi de absenţe motivate şi nemotivate (F) se trec:

a) la congediĭ: durata (de când până când), motivul, de cine s'a acordat;

b) absenţele motivate şi nemotivate, cu arătarea reţinerilor din salariŭ ce s'aŭ făcut; se notézĕ odată pentru întregul an şcolar, după rapórtele de fine de an ale revisorilor, pentru învĕţătorĭ şi institutorĭ, şi după rapórtele directorilor şi rectorilor saŭ a decanilor, pentru profesorĭ.

ART. 10. Spre a se avé pentru fie-care dosar individual

www.digibuc.ro

al unuĭ învĕţător saŭ institutor copiile proceselor-verbale de inspecţiunĭ, se ieaŭ următórele dispoziţiunĭ:

In termin de treĭ ḑile după fie-care inspecţiune, directoriĭ şcólelor urbane şi diriginţiĭ şcólelor rurale sunt datorĭ a înaintà revisorilor şcolarĭ, în treĭ exemplare, copiile întocmaĭ după registrul de inspecţiune ale proceselor-verbale, fiind rĕspunḑĕtorĭ de exactitatea lor.

Revisorul păstréză un exemplar pentru archiva sa şi trimite din cele-lalte douĕ, la finele fie-căreĭ lunĭ, unul inspectoruluĭ de circumscripţie şi altul inspectoruluĭ general: celuĭ d'întâiŭ odată cu statul de serviciŭ, celuĭ de-al doilea odată cu raportul de înaintarea statelor pentru plata salariilor.

Revisoriĭ nu vor maĭ trece în statele lor de serviciŭ resultatele proceselor-verbale de inspecţiunĭ.

Copiile acestor procese-verbale se anexéză de către fie-care organ de control (art. 17) la dosarele individuale ale institutorilor şi învĕţătorilor.

Orĭ de câte orĭ acelaşĭ proces-verbal încheiat, fie la o şcólă urbană, fie la o şcólă rurală, cuprinde părţĭ referitóre la maĭ mulţĭ institutorĭ saŭ învĕţătorĭ, copia se anexéză la dosarul directoruluĭ saŭ diriginteluĭ şcóleĭ; iar pentru dosarele celor-lalţĭ institutorĭ saŭ învĕţătorĭ, cuprinşĭ în acelaşĭ proces-verbal, se transcriŭ pe foĭ separate părţile carĭ îĭ privesc, cu arătarea numĕruluĭ dosaruluĭ la care copia s'a anexat; aceste foĭ se alăturéză la dosarele respective.

ART. 11. Foile de control ale inspectorilor (G şi G') se trimit lunar cu nota de serviciŭ, în care va specificà numĕrul foilor, spre a se anexà de serviciŭ la dosarele respective.

Aceste foĭ, înainte de a fi clasate la dosarele individuale, vor trebui să fie vizate de inspectorul general respectiv.

ART. 12. Dosarul fie-căruĭ membru al corpuluĭ didactic va purtà acelaşĭ numĕr, atât la fie-care autoritate unde se vor ţinè asemenea dosare (art. 17), cât şi în registrele personale din fie-care direcţiune a ministeruluĭ.

www.digibuc.ro

Anexe. Dosarele învĕţătorilor, institutorilor şi profesorilor se vor ţiné deosebit pe categoriĭ, începênd pentru fie-care cu No. 1.

Ele se vor rîndui în dulapurĭ în ordine crescêndă a numĕruluĭ şi se va întocmì pentru fie-care categorie câte un repertoriŭ alfabetic, în care, în dreptul fie-căruĭ nume, se va notà numĕrul dosaruluĭ la care este trecut.

ART. 13. Nicĭ o hârtie relativă la un membru al corpuluĭ didactic nu va putĕ fi clasată şi cusută la dosarele archiveĭ fără viza serviciuluĭ statelor personale că s'a luat notă.

ART. 14. Dosarele individuale se întocmesc numaĭ pentru învĕţătoriĭ, institutoriĭ şi profesoriĭ titularĭ.

ART. 15. Dosarele individuale nu pot eşì din serviciŭ decât numaĭ spre a fi încredinţate directorilor învĕţămîntuluĭ primar şi al învĕţămîntuluĭ secundar şi superior, preçum şi inspectorilor, la casurĭ de judecăţĭ.

La orĭ-ce judecată, fie la consiliul permanent, fie la comisia de judecată, presentarea dosaruluĭ individual al inculpatuluĭ este obligatorie.

ART. 16. La cas de excludere definitivă orĭ de deces, dosarele se trimit spre păstrare la archivă.

ART. 17. Dosare individuale, alcătuite întocmaĭ în modul arătat, se vor ţiné în perfectă regulă şi la inspectoratele de circumscripţiune, carĭ nu-şĭ aŭ sediul în Bucurescĭ, şi la tóte revisoratele şcolare.

TITLUL II

Atribuţiunile serviciuluĭ privitóre la lucrările de cancelarie ale consiliulu permanent.

ART. 18. Serviciul statelor personale îndeplinesce formalităţile investiriĭ hârtiilor cu avisele consiliuluĭ permanent şi le trimite prin serviciul archiveĭ la direcţiunea respectivă pentru maĭ departe lucrare.

Ţine registrul de intrarea hârtiilor în consiliŭ cu speci-

www.digibuc.ro

ficarea, naturiĭ lor, numĕrul de ordine al aviselor și sem- Anexe.
nătura de predare la serviciul archiveĭ.

Referă ministruluĭ saŭ secretaruluĭ general necesitatea convocăriĭ membrilor în ședințe extraordinare, când lucrările se grămădesc.

Pentru fie-care ședință va încheià, într'o condică anume, o scurtă dare de sémă de cestiunile ce s'aŭ tratat și resolvit.

Afară de acestea, serviciul va maĭ efectuà tóte lucrările ce vor fi necesare pentru funcționarea, conform legiĭ, a consiliuluĭ permanent de instrucțiune, precum și a comisiuniĭ de judecată.

ART. 19. Acest regulament se va pune în aplicare la 1 Iunie 1898.

www.digibuc.ro

CUPRINSUL.

	Pag.
Consideraţiunĭ generale	5
Obiectul reformeĭ	9
Invĕţămîntul primar	14
Obligativitatea. Frecuentarea	
Lipsa de personal	15
Lipsa de localurĭ	18
Activitatea Caseĭ Şcólelor	21
Construcţiunĭ de şcolĭ rurale de la 1901 încóce	24
Propunerea d-luĭ N. Enăşescu	31
Fondul comunal	32
Localurile de şcolĭ primare urbane	33
Mobilierul şcólelor primare	37
Cheltuelile accesoriĭ şcolare	39
Materialul didactic	41
Măsurĭ pentru asigurarea obligativităţiĭ învĕţămîntuluĭ; amenţile şcolare	48
Cărţile de curs primar	56
Cantinele şcolare	65
Ajutóre de cărţĭ şi de haĭne la copiiĭ săracĭ	72
Recensămîntul copiilor în etate de şcólă	74
Frecuentarea şcolilor primare	76
Simplificarea programeĭ învĕţămîntuluĭ primar	77
Regulamentele învĕţămîntuluĭ primar	82
Creaţiunĭ de şcolĭ primare nouĕ	83
Grădinĭ de copiĭ	86
Invĕţămîntui primar rural	88
Orarul şcolilor primare rurale	»
Vacanţele regionale	93
Examenele de absolvire a cursuluĭ primar rural	95
Invĕţămîntul agricol în şcóla primară rurală	97

www.digibuc.ro

Pag.

Școla primară urbană 123

Invețămîntul lucrului manual la băeți în școlile primare, urbane și rurale 127
Invețamîntul lucrului de mână la fete în școlile primare, urbane și rurale 133
Invețămîntul desemnului 136
Invețămîntul musicei 137
Acțiunea școlii în afară de școlă 138
Lupta antialcoolică 140
Bănci populare 142
Cercurile culturale 147
Șețătorile sătesci 153
Școlile de adulți 154
Cursuri complementare 156
Diverse alte moduri de activitate exterióră a școlei . .
Jurii de împăciuire 158
Biblioteci, reviste și publicațiuni populare . . . . . .
Serbări școlare; teatru sătesc 165
Considerațiuni asupra situațiunii corpului didactic primar 167
Școlile normale primare 188

Invețămîntul secundar 197
Legea din 1898 . . . . . .
Organisarea liceelor și gimnasiilor . . . . . .
Invețămîntul secundar al fetelor 202
Nouele programe ale liceeelor, gimnasiilor și școlilor secundare de fete 203
Cărți școlare pentru cursul secundar 214
Regulamentul școlilor secundare; măsuri de ordine și disciplină 217
Examenele de absolvire de liceu, de gimnasii și de școli secundare de fete 221
Colonii de vară; excursiuni; măsuri de igienă 226
Localuri și mobilier 228
Material didactic 234
Bibliotecile școlilor secundare 235
Recrutarea personaluluĭ didactic după legea nouă . . . 236
Mijlóce de perfecționare 241
Cestiunea populării școlilor secundare 245

Seminariile 253

Invețămîntul profesional și comercial 258
Considerațiuni generale . . . . . .

www.digibuc.ro

Pag.

Legea învĕţămîntuluĭ profesional din 1899 265
Şcolĭ profesionale existente înainte de 1901 şi cele înfiinţate de atuncĭ încóce 268
Şcolĭ elementare şi inferióre de agricultură 276
Şcolĭ elementare, inferióre şi superióre de meseriĭ . . . 278
Şcolĭ de meseriĭ pentru fete 282
Şcolĭ de menagiŭ pentru fete 295
Alte forme ale învĕţămîntuluĭ profesional 299
Invĕţămîntul comercial al băeţilor 301
Invĕţămîntul comercial al fetelor 306

Invĕţămîntul superior 308
Organisarea învĕţămîntuluĭ . . . . . »
Localurĭ, laboratorĭĭ, regulamente 319
Studenţiĭ 325

Situaţiunea corpuluĭ didactic în genere 330
Remuneraţiunĭ. Instituţiunĭ de ajutor . . . . . .
Stabilitatea corpuluĭ didactic 335

Învĕţămîntul privat 348

Obiectivul educaţiunĭĭ în şcólă 353

Şcolĭ de bele-arte, de musică şi declamaţiune; teatrul 360
Şcolile de bele-arte 363
Conservatoriile de musică şi declamaţiune 364
Teatrul 367

Biserica şi clerul 370
Legea din 1893 . . . . . .
Casa Bisericiĭ 375

Administraţiunea centrală 381

Conclusiune şi resumat 391

www.digibuc.ro

CUPRINSUL ANEXELOR.

Pag.

No. 1. Situaţiunea clădirilor şcolare rurale, efectuate din împrumuturĭ făcute comunelor de catre Casa Şcólelor din fondul de 30.000.000 leĭ (pag. 21 din raport) . . 2

No. 2. Circulara No. 4.194 din 24 Maiŭ 1901 către d-niĭ prefecţi de judeţe, relativă la modul de construire a localurilor de şcólĭ primare (pag. 26) 4

No. 3. Circulara No. 3.764 din 2 Aprilie 1902 către d-niĭ prefecţi de judeţe, dându-le instrucţiĭ în privinţa moduluĭ cum să-şĭ formeze comunele fondul pentru construcţiea localurilor lor şcolare, şi asupra alegerii terenurilor pentru şcólă (pag. 26) 6

No. 4. Tabloŭ de numĕrul şi felul construcţiunilor şcolare aprobate a se executà în aniĭ 1902 şi 1903 (pag. 27) . 8

No. 5. Decisiunea ministerială No. 1.729 din 29 Ianuarie 1903, prin care se fixéză dimensiunile sălilor de clase în şcolile rurale în vederea nouluĭ orar (pag. 30) 9

No. 6. Circulara No. 1.073 din 31 Ianuarie 1903 către d-niĭ prefecţi de judeţe, prin care li se atrage atenţiunea asupra uşurării aduse construţieĭ localurilor şcolare rurale prin noul orar (pag. 30) 10

No. 7. Circulara din 25 August 1898 către d-niĭ primarĭ aĭ comunelor urbane pentru a le cere ca comunele să iea măsurĭ energice pentru clădirea localurilor lor de şcólà (pag. 34) 12

No. 8. Tabloul şcólelor urbane construite de la anul 1896 încóce (pag. 34) 19

No. 9. Circulara No. 6.288 din 16 Maiŭ 1903, către primariĭ comunelor urbane, pentru a le cere să iea măsurĭ energice pentru construirea localurilor de şcólà pag. 36). 21

No. 10. Lista subiectelor tablourilor murale pentru istoria patrieĭ (pag. 45) 25

No. 11. Raportul No. 190 din 28 Ianuarie 1902 al d-luĭ inspec-

www.digibuc.ro

Pag.

tor S. Haliţa, către d-l ministru al cultelor şi instrucţiuniĭ publice în cestiunea cărţilor şĭ rechisitelor şcolare (pag. 57) 28

No. 12. Resoluţiunea pusă de d-l ministru pe raportul d-luĭ inspector al învĕţămîntuluĭ primar şi normal cu No. 190 din 28 Ianuarie 1902, în cestiunea cărţilor şi rechisitelor şcolare (pag. 58) 34

No. 13. Decisiunea din 24 Maiŭ 1901, prin care se decide introducerea unuĭ singur abecedar şi uneĭ singure cărţĭ de lectură în tóte şcolile primare publice (pag. 61) . 35

No. 14. Condiţiunile concursuluĭ de cărţĭ didactice de curs primar (pag. 61) 37

No. 15. Circulara No. 21.287 din 14 Ianuarie 1898, către revisoriĭ şcolarĭ, pentru înfiinţarea cantinelor şcolare (pag. 66) 43

No. 16. Situaţiunea cantinelor şcolare în anul 1901-1902 (pag. 69) 48

No. 17. Situaţiunea cantinelor şcolare în anul 1902—1903 (pag. 69) 58

No. 18. Circulara cu No. 85.561 din Ianuarie 1899 către d-niĭ prefecţĭ de judeţe şi revisoriĭ şcolarĭ, în cestiunea cantinelor şcolare (pag. 70) 59

No. 19. Regulamentul din 26 Februarie 1899, pentru examenele de absolvire a cursuluĭ primar (pag. 95) 60

No. 20. Apelul din Februarie 1902 către proprietariĭ ruralĭ, ca să procure şcolilor pămîntul necesar pentru practica agricola (pag. 99). 62

No. 21. Circulara din 25 Aprilie 1901 către revisoriĭ şcolarĭ, prin care se reguléză modul de arendare a pămînturilor şcolilor către învĕţătorĭ (pag. 101) 63

No. 22. Decisiunea din 17 Iulie 1902, prin care învĕţătoriĭ sunt autorisaţi a suspendà cursurile, în cas de nevoe, în vederea învĕţămîntuluĭ agricol (pag. 102) 68

No. 23. Circulara din 5 Februarie 1902 către revisoriĭ şcolarĭ, prin care se organiséză invĕţămîntul practic agricol în şcolile rurale şi se înfiinţéză învĕţătoriĭ ambulanţĭ (pag. 103) 69

No. 24. Resoluţia ministerială din 26 Decemvrie 1893, pentru organisarea învĕţămîntuluĭ practic agricol în şcolile normale şi a grădinilor de pe lângă şcolile primare rurale (pag. 107) 75

No. 25. Adresa din 13 Noembrie 1898 către directoriĭ seminariilor în cestiunea învĕţămîntuluĭ practic agricol în seminariĭ (pag. 112) 78

No. 26. Circulara din 12 Aprilie 1901 către revisoriĭ şcolarĭ,

www.digibuc.ro

Pag.

relativă la înfiinţarea grădinilor la şcolile rurale şi a premiilor pentru cele mai bune grădini şcolare (pag. 113). 80

No. 27. Circulara din 12 Aprilie 1901 eătre învĕţătorĭ, relativă la înfiinţarea grădinilor pe lângă şcolile rurale (pag. 113) 82

No. 28. Circulara No. 37.695 din 28 Iulie 1902, către revisorii şcolarĭ, prin care se prescrie ca şcolariĭ din şcolile rurale să aibă şi la eĭ acasă câte o grădină, pentru care să li se dea notă (pag. 114). 85

No. 29. Regulamentul din 12 August 1902, pentru exposiţiunea produselor grădinilor şcólelor rurale şi premiarea învĕţătorilor carĭ se disting în cultivarea lor (pag. 114) 86

No. 30 Circulara din 10 Ianuarie 1903 către revisoriĭ şcolarĭ pentru a recomandà sistemul de a se cultivà grădina şi pământul şcolii de învеţător în tovarăşie cu şcolariĭ şi cu părinţiĭ şcolarilor (pag. 116) 88

No. 31. Decisiunea din 10 Aprilie 1902, prin care se institue premiĭ pentru învĕţătoriĭ şi preoţiĭ ruralĭ, carĭ vor contribuì la propagarea culturiĭ cartofuluĭ (pag. 119) 90

No. 32. Extract din decisiunea de la 8 Februarie 1902, prin care se institue serbarea sădirii pomilor (pag. 119). 91

No. 33. Decisiunea din 22 Maiŭ 1902, pentru ca Casa Şcólelor să pună pe fie-care an câte o sumă de 10.000 leĭ la dispositiunea învĕţătorilor pentru a-ĭ ajutà să-şĭ alcătuiască gospodăria rurală (pag. 120) 93

No. 34. Resoluţiunea din 22 Decemvrie 1901 a d-luĭ ministru al cultelor şi instrucţiuniĭ publice, pusă pe raportul No. 532 al revisoruluĭ şcolar de Roman, prin care înaintézà memoriul d-luĭ Anton Mureşénu, învĕţător la şcóla din Bâra, relativ la lucrul manual în şcolile rurale (pag. 131). 94

No. 35. Raportul No. 3.306 din Februarie 1903 al d-luĭ administrator al Caseĭ Scólelor relative la lucrul manual în şcolile primare (pag. 133). 95

No. 35 b. Decisiunea din 18 Februarie 1903, relativă la lucrul manual în şcolile primare (pag. 133) 100

No. 36. Circulara din Septemvrie 1898 către revisoriĭ şcolarĭ ca să îndemne pe învĕţătorĭ să facă conferinţe contra alcoolismuluĭ (pag. 140). 103

No. 37. Circulara din 18 Aprilie 1903 către învĕţătoriĭ ruralĭ, prin care îĭ îndemnăm să lumineze pe sătenĭ asupra intrigilor ce se ţes contra băncilor populare (pag. 145) 104

No. 38. Circulara din 13 Iunie 1902, prin care se îndémnă în-

www.digibuc.ro

Pag.

vĕţătorii să nu lase ca băncile populare să facă întreprinderi în cari se póte compromite capitalul lor. (pag 146). 107

No. 39. Decisiunea din 21 Februarie 1902 pentru organisarea cercurilor culturale (pag. 148) 108

No. 40, Decisiunea din 4 Februarie 1902 pentru organisarea cercurilor culturale (pag. 148). 112

No. 41. Tabelă de cercurile culturale în fiinţă la Iunie 1903 (pag. 148). 113

No. 42. Adresa din 28 Octomvrie 1902 a administraţiunii Caseĭ Şcólelor către d-niĭ G. Coşbuc şi Al. Vlahuţă, pentru a-ĭ rugă să iea parte la întrunirile cercurilor culturale (pag. 151) 114

No. 43. Adresa din 20 Februarie 1902 către P. S. Mitropoliţi şi Episcopi, prin care îi rugam ca preoţii să colaboreze cu învĕţătorii, în activitatea lor culturală (pag. 152). 115

No 44. Tabelă de şedĕtorile şcolare în fiinţă la Iunie 1903 (pag. 154). 117

No. 45. Circulara din 31 August 1902 către d-niĭ prefecţi de judeţe, pentru înfiinţarea cursurilor de adulţi (pag. 155). 118

No. 46. Tabelă de şcólele de adulţi cari aŭ funcţionat în cursul anuluĭ şcolar 1902–1903 (pag. 155). 120

No. 47. Adresa No. 15 520 din 1902 către d-l revisor şcolar de Muscel, în cestiunea juriilor de împăciuire (pag. 158) 121

No. 48. Decisiunea din 16 Octomvrie 1898, pentru înfiinţarea bibliotecilor rurale (pag. 160). 121

No. 49. Lista cărţilor cu cariĭ aŭ fost înzestrate cele 320 bibliotecĭ populare, înfinţate de Casa Şcolilor în 1898 (pag. 161). 124

No. 50. Lista cărţilor cu cariĭ s'aŭ înzestrat cele 320 bibliotecĭ populare înfiinţate în anul 1903 de Casa Şcólelor (pag. 161). 125

No. 51. Regulamentul din 26 August 1898, pentru funcţionarea bibliotecilor populare (pag. 161). 128

No. 52. Listă de cărţile cu cariĭ s'aŭ înzestrat 145 bibliotecĭ înfiinţate din iniţiativa privată pe lângă 143 şcolĭ primare rurale şi urbane şi pe lângă douĕ parochiĭ rurale din judeţul Romanaţi (pag. 161). 131

No. 53. Referatul d-luĭ profesor C. Meissner, înregistrat la No. 13.954 din 1903, în cestiunea formăriĭ uneĭ bibliotecĭ pedagogice şi resoluţiunea ministerială (pag. 176). . 133

www.digibuc.ro

Pag.

No. 54. Extract din proiectul de lege pentru înaintarea pe loc a învețătorilor depus la Camera deputaților în Ianuarie 1899 (pag. 178). 143

No. 55 Extract din raportul din 28 Februarie 1903 al d-luĭ S. Haliţa, inspector al învĕţămîntuluĭ primar, asupra resultatuluĭ examenuluĭ din 1902—1903 pentru înaintarea pe loc a învĕţătorilor (comisiunea din Bucurescĭ) (pag. 180) 143

No. 56. Extract din raportul din 6 Martie 1903 al d-luĭ C. Meissner, fost inspector general al învĕţămîntuluĭ primar, asupra resultatuluĭ examenuluĭ din 1902—1903 pentru înaintarea pe loc a învețătorilor (comisiunea din Iaşĭ) (pag. 180). 145

No. 57. Raportul din 30 Octomvrie 1898 al minstruluĭ instrucţiuniĭ publice şi al cultelor către Maiestatea Sa Regele, pentru înfiinţarea medalieĭ Resplata muncĭĭ pentru învĕţămîntul primar» (pag. 182) 148

No. 58. Regulamentul din 3 Octomvrie 1898, pentru instituirea medalieĭ «Rĕsplata muncĭĭ pentru învĕţamîntul primar (pag. 182). 149

No. 59. Art. 3 şi 4 din legea învĕţămîntuluĭ secundar şi superior de la 23 Martie 1898 (pag. 199) 151

No. 60. Orarele pentru gimnasiĭ şi licee, după programele din 1 Aprilie 1899 (pag. 199) 152

No. 61. Art. 5 şi 6 din legea învĕţămîntuluĭ secundar şi superior de la 26 Martie 1898 (pag 202) 153

No. 62. Orarele şcolilor secundare de fete, după programele din 1 Aprilie 1899 (.pag 202) 155

No. 63. Circulara din 28 August 1902, către maieştrĭĭ şi maiestrele de musică din tóte şcolile dependinte de minister (pag. 211) 156

No. 64. Decisiunea din 13 Aprilie 1898, prin care se institue concursurĭ anuale de jocul oina pentru toţĭ şcolarii din şcólele primare, normale şi secundare (pag. 212). 157

No 65. Ordinul No. 9.016 din 16 August 1902 către d-nii directorĭ aĭ liceelor din Buzĕŭ şi din Piatra, relativ la înfinţarea cursuluĭ de agricultură la acele licee (pag. 214) 158

No. 66. Extract din raportul d-luĭ I. Bianu, preşedintele comisiuniĭ examenuluĭ de absolvire a cursuluĭ secundar superior de la liceul Michaiŭ-Vitézul din Bucurescĭ, catre d-l ministru al cultelor şi instrucţiuniĭ publice (pag. 226) 164

www.digibuc.ro

Pag.

No. 67. Lista subiectelor propuse pentru examenul de absolvire de clasa VIII din Iunie 1903 la liceul Michaiŭ-Vitézul (pag. 226) 165
No. 68. Circulara din 9 Ianuarie 1903 către directoriĭ de licee (nu şi gimnasiĭ), seminariĭ, şcolĭ normale şi şcolĭ comerciale de gradul II, pentru organisarea excursiunilor şcolare în vacanţă (pag. 228) 169
No. 69. Regulamentul din 22 August 1885, pentru înscrierea în clasa I secundară a absolvenţilor cursuluĭ primar din şcolile publice (pag. 248) 170
No. 70. Creaţiunile şi adaosele în învĕţămîntul secundar de la 1888 până la 1898 (pag. 248) 172
No. 71. Circulara din 8 Octomvrie 1897, către directoriĭ liceelor, gimnasiilor şi directórele externatelor secundare de fete, relativă la înscrierea în clasa I (pag. 249) . . 175
No. 72. Circulara din 8 Octombre 1898 adresata şcolilor secundare, relativă la aplicarea legiĭ şi regulamentuluı nou (pag. 249) 184
No. 73. Extracte din legea învĕţămîntuluĭ profesional de la 1901 (pag. 267 şi 268) 193
No. 74. Circulara din 11 Aprilie 1901 către d-niı prefecţi de judeţe, pentru a le cere părerea asupra înfiinţariĭ de şcolĭ profesionale (pag. 269) 201
No. 75. Decisiunea din 11 Iulie 1901, pentru înfiinţarea de şcolĭ profesionale (pag. 269) 204
No. 76. Şcolĭ şi clase profesionale de orĭ-ce categorie, exĭstente la 15 Septemvrie 1903 (pag. 269) 217
No. 77. Decisiunea din 23 Decemvrie 1902, relativă la înfiinţarea de cantine pe lângă tóte şcolile elementare şi inferióre de meserlĭ şi de agricultură (pag. 274) 219
No 78. Ordin circular din 3 Ianuarie 1903, către d-niĭ prefecţi aı judeţelor Braila, Botoşanĭ, Buzĕŭ, Fălciŭ, Gorj, Ilfov, Mehedinţĭ, Némţu, Putna, Romanaţĭ, Roman, R.-Sărat, Sucéva, Tulcea, Tecuciŭ, Vasluiŭ, Vâlcea, Covurluiŭ, Dolj, Iaşĭ, Ialomiţa şi Dâmboviţa, relativ la înfiinţarea de cantine pe lângă şcolile de meseriĭ şi de agricultură (pag. 274) 220
No 79. Ordin circular din 8 Ianuarie 1903, adresat d-lor revisorĭ şcolarĭ aĭ judeţelor Brăila, Botoşanĭ, Fălciŭ, Gorj, Ilfov, Mehedinţi, Némţu, Putna, Romanaţĭ, Roman, R-Sarat, Sucéva, Tulcea, Tecuciŭ, Vasluiŭ, Vâlcea, Covurluiu, Dolj, Iaşĭ, Ialomiţa, Dâmboviţa şi Buzĕŭ, relativ la înfiinţarea de cantine pe lângă şcolile de meseriĭ şi de agricultură (pag. 275) 222

www.digibuc.ro

Pag.

No. 80. Circulara din 11 Aprilie 1902 către d-niĭ revisorĭ şcolarĭ, cu privire la înfiinţarea muséuluĭ de artă naţională (pag. 287). 223

No. 81. Regulament pentru secţiunea superióră a şcóleĭ profesionale de fete de gradul II din Bucurescĭ (pag. 288). . 224

No. 82. Decisiunea din 17 Noemvrie 1898, relativă la acordarea ajutórelor pentru deschidere de ateliere la absolventele şcólelor profesionale (pag. 294) 228

No. 83. Regulamentul din 18 Decemvrie 1902 pentru şcóla de menagiŭ de pe lângă asilul Elena-Dómna (pag. 296) . 229

No. 84. Regulamentul din 25 Iulie 1903 al şcóleĭ de menagiŭ externă din capitală (pag. 296) 233

No. 85. Decisiunea din 14 Martie 1903, pentru înfiinţarea orfelinatuluĭ corpuluĭ didactic (pag. 335) 237

No. 86. Circulara din 16 Noemvrie 1898, către inspectoriĭ şi inspectórele, primarĭ, secundarĭ şi aĭ şcólelor private, şi către revisoriĭ şcolarĭ, relativă la învĕţămîntul istorieĭ naţionale şi al religiuniĭ în şcolile private (pag. 351) 240

No. 87. Circulara din 8 August 1903, relativă la educaţiunea naţională în şcolile private (pag. 351) 241

No. 88. Circulara din 29 Ianuarie 1903 către direcţiunile şcolilor private, cu privire la îngrijirea educaţiuniĭ în şcólă (pag. 351) 242

No. 89. Circulara din 22 Aprilie 1897 către tóte şcólele secundare şi speciale de ambe sexe, cum şi către universităţĭ, relativă la serbarea şcolară de 10 Maiŭ (pag. 355) . 244

No. 90. Circulara din 15 August 1902 adresată revisorilor şcolarĭ, cu privire la activitatea corpuluĭ didactic primar (pag. 357). 247

No. 91. Decisiunea din 2 Septemvrie 1902, prin care se impune şcolarilor să salute drapelul şi să asculte în picióre imnul regal (pag. 357). 250

No 92. Adresa din 19 Aprilie 1903 către directoriĭ şcolilor de bele-arte, prin care se impune şcolarilor ca să facă cópiĭ şi reproduceri de pe monumentele naţionale (pag. 363). 251

No. 93 Lista principalelor lucrărĭ ale ministeruluĭ de la 1 Octomvrie 1895 până la 31 August 1903 (pag. 385). . . 252

No. 94. Regulamentul din 30 Maiŭ 1898, pentru organisarea serviciuluĭ statelor personale ale membrilor corpuluĭ didactic şi al cancelarieĭ consiliuluĭ permanent de instrucţiune (pag. 386). 276

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro